

Vol. XVII.

SIMON HEWAVITARNE BEQUEST.

BHADANTACARIYA DHAMMAPALA THERA'S

PARAMATTHA DĪPAṆĪ

OR

THE COMMENTARY TO THE

VIMANA-WATTHU.

OF THE

KHUDDAKA NIKĀYA SUTTA PITAKA.

පරමත්ථදීපනී

නා ම

විමාන වත්තු අට්ඨකථා.

මුද්‍රනය:

එස් ඇන්ඩ් එස් ප්‍රිත්වර්ස්

නො. 49, ජයන්තවීරසේකර මාවත,

කොළඹ. 10.

මු.ව 2556

මු.ව 2012

මිල රු. 240/-

PARAMATTHA DĪPAṆĪ
OR
THE COMMENTARY TO THE
VIMANA-WATTHU.
OF THE
KHUDDAKA NIKĀYA SUTTA PITAKA.

පරමත්ථදීපනී
නා ම

විමාන වත්තු අට්ඨකථා.

හදනතාවරිය බමමපාල මහාපෙරවරවිරවිතා

පරමසදීපනී

නා ම

විමාන වක්‍ර දැක්කවා.

සෙසුකිසිසෙලනගරේ උපොසථපුපාරාම විහාරේ

සඹසරාජ පරිවේණාධිපතිනා

පවරනෙරුනතික විනයාවජිය සිසිසුමන බමමසිඬ

සිරි සිද්ධත්ථානිධානපධානනායකතෙරෙන වෙව

විජේපාදය සාපිවෙණිකෙන

ආචර්යෙන බමමානන්දනිධානෙන යතිනා ව

විරාගත ලිපිදෙස නිරාකරණෙන

සංසොධිතාභිසංඛිතා.

විජේපාදයපරිවේණාධිපතිනා

දිවභිගතෙන නිපිටකවාසිසරාවර්යෙන පණ්ඩිතසිරොමණිනා

සිරි සුඤ්ඤිසසරානිධානෙන යතිසසරෙන වෙව

ඉදති විජේපාදයපරිවේණාධිපතිනා

සිරි සුමඛල රතනසාරතෙරෙන

යතිසසරෙන ව

මසාන සුද්ධිපත්තාවලොභනෙන පටිඤ්ඤිතා.

සසිමන් ගෙවාවිතාරණ මහාසයාණනෙතති

චාර්ය අල්විස් ගේවාවිතාරණාබොධන

ආභිලවේජාවර්යෙන වෙව

සිහිනාඨ කුමාරදය මුනිසිහානිධානෙන සොගතෙන වානි

විති සොගතෙන

නිපිටක මුද්‍රණය මුද්‍රණපඤ්ඤා

පාකටිකතා

THE LATE
MR. SIMON ALEXANDER HEWAVITARNE.

BORN 20TH MARCH, 1875.

DIED 17TH JANUARY, 1913.

සෝමාවතී සේවාචාරණ මැතිනිය

THE LATE
VEN'BLE ANAGARIKA DHARMAPALA.
(SIRI DEVAMITTA DHAMMAPALA)
Director of Tripitaka Muddrana Sabha

BORN 17TH SEPTEMBER, 1864.

DIED 29TH APRIL, 1933

Vol. XVII.

SIMON HEWAVITARNE BEQUEST

BHADANTACARIYA DHAMMAPALA THERA'S

PARAMATTHA DĪPAṆĪ

OR

THE COMMENTARY TO THE

VIMANA-WATTHU.

OF THE

KHUDDAKA NIKĀYA SUTTA PITAKA.

EDITED BY

MADUGALLE

SIRI SIDDHATTHA NAYAKA THERO,

*Pawaraneruttika Vinayācariya Siri Sumana Dhammasiddhi,
Principal, Sangharāja Pirivena, Malwatta Vihāra, Kandy,*
AND

MORONTUDUWĒ DHAMMĀNĀNDA THERO.

Teacher, Vidyodaya Oriental College, Maligakanda, Colombo.

FINALLY REVISED BY

MAHAGODA SIRI ÑANISSARA THERO,

*Triṭṭakawāḡiswarācariya and Pradhāna Nāyaka,
Western and Sabaragamuwa Provinces,
Late Principal, Vidyodaya Oriental College, Colombo.*
AND

KAHAWĒ SIRI SUMANGALA RATANASARA THERO.

*Pradhāna Nāyaka of Western Province,
Principal Vidyodaya Oriental College,
Maligakanda, Colombo.*

PUBLISHED BY THE TRUSTEES

**DR. CHARLES ALWIS HEWAVITARNE,
SRINATH KUMARADAS MOONESINGHE ESQ**

THE TRIPITAKA PUBLICATION PRESS,

SARASWATI HALL, PETTAH,

COLOMBO, CEYLON.

B.E 2556

C.E 2012

PUBLISHERS NOTE

The late Mr. SIMON ALEXANDER HEWAVITARANE, who in his life time had begun to publish the TRIPITAKA, left a bequest for its completion after his death. He died suddenly on 17th January 1913 and in accordance with his wishes his Trustees had published the Commentaries on the Text in 49 volumes. After seventy years these books are no longer readily available.

His widow Mrs. SOMAWATI HEWAVITARANE who passed away on 10th January 1982 at the age of 94, had prior to her death, created the SOMAWATI HEWAVITARANE TRUST to carry on the good work started by her late husband and bequeathed her entire estate to this Trust.

We the Trustees of the Somawati Hewavitarane Trust, having seen the need to re-print the Commentaries, have undertaken this task to help both the student and teacher of the Dhamma and in the hope that this act of ours will help to preserve the Noble Teachings of the Blessed One for the benefit of the future generations and thereby prolong the life of the Buddha Sasana by many more thousands of years.

May the fruits of this meritorious act help the late Simon Alexander Hewavitarane and Somawati Hewavitarane Maha Upasikawa in Sansara and towards their final attainment of Nibbana.

Noel Wijenaikē
Parinda Ranasinghe
Shakila Wijewardane

22nd October 2012.

Somawathie Hewavitarane Trust,

130,

Rev. Hikkaduwe Sri Sumangala Nahime Mawatha,

Colombo 10,

Sri Lanka.,

Tel: 011 2 695012

E-mail: somawatihtrust@ontrack.lk

PREFATORY NOTE.

I have much pleasure in placing before the learned Public *Vimāna Vatthu Atthakathā* which is the commentary to the *Vimāna Vatthu*. The printing of this volume was started as early as 1920, but owing to different circumstances its publication has been long delayed. The work was entrusted at first to Madugalle Sri Siddhartha Nayaka Thero, Principal of Sangaraja Pirivena, Kandy. Since 1920 Morontuduve Dhammananda Thero, one of the Teachers of the Vidyodaya College and a member of the Tripitaka Publication Committee, has been collaborating with him and the work is published under their joint names.

Though this is the first Edition in Pali Printed in Ceylon, there is a Sinhalese work known as the *Vimāna Vatthu Prakararanaya*, printed in 1902, by Telwatte Mahanaga Silananda Thero. This was originally translated into Sinhalese in the time of Kirti Sri Rajasinha the King of Kandy about 170 years ago by Gammulle Ratanapala Thero a pupil of the great Reformer Weliwita Pindapathika Saranankara, Sangaraja who was the Head of the religion or Sangaraja of the time. The King was so pleased that he dedicated to the said Thero the villages of Hingula and Alutnuwera in the Kandyan district.

The Pali Commentary was translated by Dhammapala Thero at the time he was living at Dimbulagala Vihare.

The last conference of the Bhikkhus responsible for the Tripitaka Publications met at "Taxila" the residence of Mrs. Simon Hewavitarne on the 17th January, 1925 the 12th Anniversary of my late Brother's death. It was decided on this occasion to take in hand the commentaries to the *Vinaya Pitaka* and *Abhidhamma Pitaka*. The printing of the Commentary to the *Vinaya Pitaka* is well in hand. The works in hand nearly completed are:—

2nd part of Sumangala Vilāsini.

„ Manōratha Purāṇi.

Cariyā Pitaka Commentary.

Apadāna. do

Itivuttaka do

2nd part of Thera Gāthā.

The following works are fairly well in hand.

Patisambhidā Magga

Papaṇca Sudāni.

Jātaka Aṭṭhakathā.

2nd part of Sanyutta Nikāya.

Owing to its great demand I am publishing the 2nd impression of the Peta Vatthu Commentary.

The expenditure up to 31st Dec., 1924 is Rupees 78,145/15 and the receipts from the sale of books Rupees 31,380/81. Five hundred copies of each Volume have been distributed free to the Chief Vihāres in Ceylon and Libraries in all parts of the world.

I have to express my thanks to the two learned editors.

C. A. HEWAVITARNE.

2nd April, $\frac{2468}{1925}$

“Srinagar,”

Colpetty.

PREFACE.

සිරිසත සුගත තථාගතයා භගවතො සමමාසමුදායා නානා
 කාය නිපුණ දෙසනානමනතරෙ-සිරිසොභග්ගාදි විවිධ විපුල විවිධතා
 සමපතති සම්භානං දෙවතානං දෙවනුභාව සමුඛතවතං විසෙසනො
 මානනීයතතා විමානභූතානං නිවාසට්ඨානානං සොවණ්ණපිඨවත්ථුපප
 භූති තෙවිසසතවත්ථුසඤ්ඤානෙන විවිධපුඤ්ඤාකිරියාසු මනුස්සානං
 මනුස්සාහසඤ්ඤානනන්ධං දෙසිතා දෙසනා විමානවත්ථුදෙසනා නාම. සා
 බො පනායං දෙසනා බුද්ධියා භගවතො වෙව මහාමොගගලානාදීනං
 මහාසාවකානඤ්ච පෙරුනං සකකයා ව පුච්ඡාති වෙව පුච්ඡිතානං
 පුච්ඡිතානං තාසං තාසං දෙවතානං විස්සර්ජනෙති ව සමෙතාති
 දියඬිසිසභයාගාථාති ගාථාගවසෙත සබ්බිතා බුද්ධකතිකායනො
 ගඬා වතනති සොතුනං විවිධපුඤ්ඤාකරණෙ මානසං සංයොජේනතී.
 තථාපි වෙසා තත්ත තත්ත නිදනාදීනමන්ධසංවණ්ණතාය වාහාවාහවි
 සබ්බසොව සබ්බසං යථාත්මනාවහනතී. තථා සති බදරනිත්ත විහාර
 වාසිනා හදනතාවරියෙන ධම්මපාලසේනරජවරෙහිදී පවසිතං හිතන්ධං
 පන්ධනා පොරණට්ඨකථානගමවලමඛිය තත්ත තත්ත නිදනාදීනි
 විභාවයතා මහාවිහාරවාසිනං නිපුණත්තවිනිවර්ථයං සමය මවිලොම
 යතාත්තසංවණ්ණනං කරුණෙනන පරමන්තං දීපතනො පරමන්ත
 දීපනීති කතායමට්ඨකථා.

සා වෙසාට්ඨකථා පරමන්තදීපනසමන්තංව සමානාපි කාලෙන
 කාලං තත්ත තත්ත ලිඛිතසඤ්ඤාතාවපාඨමිසිසිතා යථාතථං තමන්ධ
 මකරුණතීවාහොසි විරලා. ඉමෙසං පන තිපිටකපොත්තකානමා
 කුලබ්බාකුලතා වේව විරලතා ව ජිනසාසනසා පරිභාණිකරුති ව,
 නිරුකුලගාවෙනාවිරලතා වුද්ධිකරුති ව විනතයතා සාසනමාමකෙන
 මහාසයෙන සසිමන්තේවාපිභාරණ නාමකෙන සොගතෙන මහා
 ධනපරිව්වාගෙන කතනියාමමනුගමම තස්ස සොදරියසා වාදිලස්
 අල්විස් තේවාපිභාරණ සමඤ්ඤාසා මහාසයසා අජ්ඣකකිතාය
 පතිට්ඨාපිතාය තිපිටකමුද්දණසභාය විමානවත්ථු අභිකථාය සොධ
 නමපති සමාරුඬිතා මයං තමමං පටිග්ගතිමහ.

පටිග්ගතෙත්වා ව පන තත්ත තත්ත විහාරාරුමපොත්තකාලයෙසු
 පරිපුද්ධානීති පසිද්ධානී කතිපයානි පොත්තකානි අඤ්ඤාමඤ්ඤා සංසඤ්ඤ
 යනෙනති සෙඛධර්මානුසංගතෙර උපොසථ පුප්ථාරාමවිහාරෙ සඬ්ඝ
 රාජපරිවේණාභිපතිනා (මඩුගල්ලේ) පවරනෙරුහතිකවිනිසාචරිය

සිව්සුමන බම්බසිද්ධි සිව්සිද්ධාත්තාභිධානපඨානනායකජෙය්වරෙන ව විජේඥාදයපාරිවෙණිකෙනාචරියෙන (මොරෙන්තුඩුවේ) බම්බානන්දා භික්ෂානෙන යතිනා වාචි විභවෙනහි යථාසතති නිරතුලතායායමධි කථා පරිසුද්ධිමූපනිතා.

ඉමිසා පුබ්බභාගො විජේඥාදයපරිවෙණාධිපතිනා දිවංගතෙන තිපිටකමාවිසාරවරියෙන පණ්ඩිතසිරිසේනමණිනා සිව්සුද්ධාත්තජෙය්වරෙන යතිසාමනෙරෙන වෙව සෙසභාගො ඉද්දති විජේඥාදයපරිවෙණාධිපතිනා සිව්සුමභිලරනනාසාරජෙය්වරෙන යතිසාමනෙරෙන ව ඔසානසුභිපතනාව ලොකතෙන පටිග්ගහිතො.

මුද්දපිතාය. තිපිටකමුද්දභික්කනායකාලයෙ ජිනසාසනාලයෙන මහාසයෙන තිපිටකමුද්දණසභාය අජකිකඩ්ඪුරකිරෙන මාර්ලස් අල්විස්ගේවාචිතාරණිනාමිකෙන සොගතෙන ව තබ්බාගිනෙය්වරෙන සිව්නාථසුමාරදසමුත්තිසිභ මහාසයෙන සොගතෙන වාචි විහි බුද්ධිසා හගවතො පරිනිබ්බාණා විසභසාචතුසාන අධිකර්මිතමෙ සංචල්පරෙ ථගුනමාසෙ සුක්කපකෙඛ තතියාය. තිපියං බුඩ්ධිවාරෙ සොගතාහි වුද්ධියාහි.

ජිනවචනමහොදයාය යායං
හිතවිතිතාමිත පුඤ්ඤකාමිකෙහි,
සහිත හිතවිධායිකාව භාතං
තිපිටකමුද්දණිකාමිනා සභා සා.

සදුපායවිධි. විධාය යං යං
උදයන්තං ජිනසාසනසා නෙන,
තිදිව්සං ගතසා භොතු නාණං
සබ්බන් ගේවචිතාරණිවහයසා.

Madugalle Siri Siddhattha.
Morontuduwe Dhammananda

ලකබණ විකුණුව.

ABBREVIATIONS.

- සි. I. = මාතුලජනපදේ “මකුලෙනැතෙත” විහාරපොත්කාලයේ පොරණිකපොත්කො.
- සි. II. = සෙසිකිකිසෙලනගරේ පුප්පාරාමවිහාරේ මහිගලාපොසපා ගාරපොත්කාලයේ පොරණිකපොත්කො.
- සි. III. = අනුරාධපුරේ “කලාගමපලාතෙ” තමමනනාගලවිහාරේ පොත්කො.
- සි. IV. = කොලඹනගරේ විජේජාදයපරිච්ඡේදපොත්කාලයේ-පොත්කො.
- හා. = “හාර්ති” නාමිකෙන ආර්භ්‍යලිසකකරෙහි මුද්‍රාපිතපොත්කො.
- බු: නි: (බු:) බුද්ධකතියෙහි විමානවත්තුප්පකරණ.
- ඊ. ජ. (ජ.) “ඊ, ආඊ. ගුණරතන” මුද්‍රාපිත ආර්භ්‍යලිසකකරෙහි මුද්‍රාපිතවිමානවත්තු.
- බ. = බමමපදවිකිකපා.
- සු. = (සං.) සුත්තසංගහවිකිකපා.
- ප. = සිහලභාසාමය පරිච්ඡේදපොත්කො.

සුඛිපතනං.

ERRATA.

පිටුව.	පනතිය.	අසුදහි.	සුදහි.
7.	12.	උපරවිතං.	උපවිතං.
"	22.	පදලිතා	පදලිතා
8.	6.	ජත	ජතා
23.	29.	අනාණපෙඤා	අනාණපෙඤා
26.	22.	ආණපෙඤා	ආණපෙඤා
31.	12.	බිණසවානනති	බිණසවානනති
37.	6.	පටිභාරියං.	පාටිභාරියං.
45.	29.	නාඤ්ඤමනා	නාඤ්ඤමනා
46.	14.	විවරනති	විවරනති
51.	21.	ආවාපතීරෙ	ආවාටතීරෙ
52.	17.	දිවසං	දිවසං.
53.	21.	එතං.	එතං. (ගුලිං.)
56.	21.	ආණපෙඤා	න ආණපෙඤා
59.	13.	කොධනො	කොධො
57.	29.	ආභාරමජ්ඣේ	අභාරමජ්ඣේ
58.	11.	අනතතො ²	අනතතො ආදි අනතතො ²
59.	20.	අරකා	ආරකා.
73.	7.	තත්තා	තත්තා
79.	(1)	2. 2. ලබ්බමා	2. 3. ආවමදාසිකා
85.	13.	මුද්දිකං.	මුද්දිකං.
88.	14.	ඉමෙ	ඉමෙති
"	"	සුත්ත	සුත්තා
88	17-18.	කතෙකතනසප්පලකාදි	කතෙක රතනප්පලකාදි.
98	9.	ඉතිසංසං*	ඉතිසංසං
102.	8.	කතචි	කතචි
104.	11.	රමනති	රමෙනති
106.	24.	නභාසිකං.	නභාසිකං.
114.	4.	පුප්පකං*	පුප්පකං
118.	16.	බිණ්දකං.	බිණ්දකං.
119.	16.	නාල	නාලක
127.	13.	මනෙතා	හනෙතා
128.	13.	සඤ්ඤා	සඤ්ඤා
"	24.	'ලාර	'ලාර
129.	4.	තමනුදෙ	තමොනුදෙ

පිටුව.	පැනවිසි.	අසුදැඩි.	සුදැඩි.
130.	12.	අයං	අයං භවගොභසම්පන්නි
133.	10.	සුචිභනෙකාව	සුචිභනෙකාව
133	15.	සඤ්ජාදිකං	සඤ්ජාදිකං
139.	16.	වාතධුතා	වාතධුතා
140.	23.	සුචිං	සුචිං
141.	31.	තස්ස ව	තස්ස ව
142.	13.	දිජ්*	විජ්
148.	4.	අරමමණං	අරමමණං
152.	26.	සඤ්ජ නනා	සඤ්ජ නනා
154.	4.	උපප නනා	උපප නනා
158.	4.	ඔද්ද න	ඔද්ද න
167.	6.	මුච්චෙවයා නති	මුඤ්චෙවයා නති
"	24.	ඔති පතත පාණිං	ඔති තපතත පාණිං
168.	25.	තච්චතිති	තච්චසිති
169.	10.	මනුසොවා	මනුසොවා
172.	8.	සවනිය	සවණිය
176.	23.	අසාදා	අසාදා අපසනනා
"	28.	හවිසාසිති	හවිසාසිති
"	30.	සාධුති	සාධුති
"	"	ආවාහං	ආවාහවිවාහං
177	10.	උග්ගඤ්ජි	උග්ගඤ්ජි
178	5.	අනාථානඤ්ච	අනාථානඤ්ච යාවකානං
"	10.	අතතනා	අතතනාව
"	23.	පක්ඛිපියතිති	පක්ඛිපියතිති තෙ තථා අකංසු
"	25.	දිවසෙ	දිවසෙ පන
"	37.	සමජ්ජතා*	සමජ්ජතා
179.	1.	සාදෙ	පාසාදෙ
"	32.	උපානෙසු නති	උපනෙසු නති.
181.	29.	වනිබ්බකෙ	වණ්ඨබ්බකෙ
183.	1.	(5. 3. රෙවති විමාන)	(5. 3. ජතතමාණවක විමාන
"	26.	මානවක*	මාණවක
184	16.	නිබ්බතතිං	නිබ්බතතනං ⁵
"	18.	සමණමග්ගෙ	ගමනමග්ගෙ
"	19.	ආවරියධනං	ආවරියධනං ⁴
185.	12.	කායමොනෙය්‍යාදි	කායමොනෙය්‍යාදිති
"	15.	ලොච්ඨස්ස	සොලොච්ඨස්ස
"	24.	ලෙකං	ලෙකං පරුයණං
"	27.	විරජෙජ්ජනති	විරජෙජ්ජනති විනාසං ගමෙනති
187.	4.	හන්දුහං	හන්දුහං භනෙත

පිළිවෙළ.	පහතිශය.	අසුඤ්ඤා.	සුඤ්ඤා.
"	21.	මාතෘපිතුකතං	මාතෘපිතුකතං කපේසු.
188.	18.	සාධිතං*	සාධිත
189.	13.	විජිජුති	විච්ඡිජුති
"	17.	විධමෙතං	විධමෙති
"	17.	තච	තච
"	19.	ජිනවර*	ජිනවරං
"	21.	අභවොවාහං	අභවොවාහං ⁷
"	33.	අභවොවාහං	අභවොවාහං
191.	1.	විකථං	විකථං
"	16.	කම්මතාහං	කම්මිතාහං
191.	19.	යසසා	යසසා
"	20.	භික්කම්මො	භික්කාමා
"	26.	විපුලං*	විපුලථලං
"	31.	මෙමයං	මයං ⁸
"	36.	සුභෙම*	සුභෙමු
192.	10.	තං ධම්මං	{ සරණාගමන සික්කාපද සිලදීපකං තං ධම්මං.
193.	1.	(උභයානි)	{ සෙනානි යෙන මජ්ඣිමනි, පිටකනානි අධිපපායො. අපෙඤ්ඤිමිභවත්ති, සංකප්පානි ධම්මසංකප්පා, ලොකසංකප්පා ඵචවා. සම්මානි අනවසෙසං බිරතො පට්ඨායානි අපේඨා.
"	4.	මෙපථනානි	ධම්මෙතිඵවාදෙ වෙ පථනානි
"	19.	තතිපයානි	තතිපයායානි
194.	18.	සමුග්ගාපෙතනා	සමුග්ගාපෙතනා
195.	26.	දෙවචරිකාය	දෙවචරිකාය
197.	7.	කකකචරස	කකකචකරස
"	16.	ඵකෙසු ⁴	ඵකෙසු
198.	25.	බ්‍රහ්මචරිනො ධම්මචරිනො ධම්මචරිනො සම්මචරිනො	
200	22.	බුද්ධෙසු	භික්කුසු ⁵
207.	19.	දුබ්බතුරිය	දුබ්බතුරිය
211.	6.	නිසාමසිනා	නිසාමසිනා
244.	17.	සිතා	සිතා
226.	22.	අභිඤ්ඤා	අභිඤ්ඤා
227.	16.	අසංඝර්මානසං	මසංඝර්මානසං
228.	6.	සාධු	සාධු
"	8.	දුසිං	අදුසිං
232	27.	සබ්බරූපා	සාබ්බරූපා

පිටුව.	පනතිය.	සුඳු.	අසුඳු.
235.	22.	පටිපදායිඟු.	පටිපදායිඟු.
239.	21.	නිබ්බතනි	නිබ්බතනි
242.	18.	මානිකාසු	මානිකාසු
244.	20.	පච්චග්ගඤ්ච	පච්චග්ගඤ්ච
247.	6.	නහාපයි	නහාපයි
"	7.	නහාපිතො	නහාපිතො*
248.	1.	නඤ්චි.	නඤ්චි,
"	"	උතතරි.	උතතරෙ
261.	2.	අථාන.	අථාන.
262.	27.	උභයන්ධ	උභයන්ධ
267.	10.	ජායුදක	ජායුදක
276.	9.	ගනණාය	ගණනාය

සුච්ඡේදනං.

CONTENTS.

වග්ග. විමාන.

පිටිකිකික.

		ගන්ධර්ව	1.
		නිදන	2—4.
1.	1.	පසම පිඨ	4—20.
1.	2.	දුතිය පිඨ	20—21.
1.	3.	තතිය පිඨ	21—24.
f.	4.	වතුන් පිඨ	24—25.
1.	5.	කුඤ්ඤ	25—31.
1.	6.	පසමනාමා	31—34.
1.	7.	දුතියනාමා	34—36.
1.	8.	තතියනාමා	36—40.
1.	9.	දීප	40—43.
1.	10.	තිලදකම්භ	43—44.
1.	11.	පතිබ්බතා	45—47.
1.	12.	දුතියපතිබ්බතා	47—48.
1.	13.	සුඤ්ඤා	48—49.
1.	14.	දුතියසුඤ්ඤා	—50.
1.	15.	උත්තර	50—60.
1.	16.	සිරිමා	60—69.
1.	16.	තෙසකාරි	69—70.

1. පසම (පිඨ) වග්ගය අත්ථවණ්ණනා නිට්ඨිකා.

2.	1.	දසි	විමානවණ්ණනා	73—77.
2.	2.	ලබ්බමා	”	78—79.
2.	3.	ආවාමදසිකා	”	79—83.
2.	4.	වණ්ණාලී	”	83—86.
2.	5.	භද්දිත්ථි	”	86—90.
2.	6.	සොණදිනනා	”	90—91.
2.	7.	උපපාසපා	”	91—93.
2.	8.	සද්ධා!	”	93—94.
2.	9.	සුතඤ්ඤ 2.	”	—94.
2.	10.	භික්ඛාදසිකා	”	94—95.
2.	11.	දුතිය භික්ඛාදසිකා	”	—96.

2. දුතිය (විතතලනා) වග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිකා.

වගන්ති. විමාන.

පිටුවක.

3.	1.	උලාර	විමානවණ්ණනා	96-99.
3.	2.	උච්ඡ්‍රදායිකා	"	99-102.
3.	3.	පලලඛක	"	102-105.
3.	4.	ලංකා	"	105-110.
3.	5.	ගුහතිල	"	110-119.
3.	6.	දඳුල	"	119-125.
3.	7.	සෙසවතී	"	125-132.
3.	8.	මලලිකා	"	132-135.
3.	9.	විසාලකති	"	135-138.
3.	10.	පාරිච්ඡන්තක	"	138-141.

3. නාතිය (පාරිච්ඡන්තක) වගන්තිවණ්ණනා හිටිනා.

4.	1.	මඤ්ඤවික	විමානවණ්ණනා	141-143.
4.	2.	පහසාර	"	143-145.
4.	3.	නාග	"	145-147.
4.	4.	අලොමා	"	147-148.
4.	5.	කඤ්ඤකදායිකා	"	148-150.
4.	6.	විහාර	"	150-156.
4.	7.	චතුරිත්ථි	"	156-159.
4.	8.	අඛි	"	159-160.
4.	9.	පිත	"	160-163.
4.	10.	උච්ඡ්‍ර	"	163-164.
4.	11.	චන්දන	"	165.
4.	12.	රජ්ජමාලා	"	166-173.

4. චතුස්ථ (මඤ්ඤවික) වගන්තිවණ්ණනා හිටිනා.

ඉන්ද්‍රවිමානවණ්ණනා හිටිනා.

5.	1.	මඤ්ඤකදෙවපුත්ත	විමානවණ්ණනා	174-176.
5.	2.	රෙවතී	"	176-183.
5.	3.	ජන්තමාණවක	"	183-194.
5.	4.	කකකචකරසදායක	"	194-194.
5.	5.	වාරපාලක	"	197-198.
5.	6.	කරණීය	"	199-200.
5.	7.	දුතියකරණීය	"	200.
5.	8.	සුචි	"	200-202.
5.	9.	දුතියසුචි	"	202.
5.	10.	නාග	"	202-204.
5.	11.	දුතියනාග	"	204-205.

වගන්. විමාන.

පිටිවිතා.

5.	12.	තඤ්ඤාන	විමානවග්ගණනා.	206-208.
5.	13.	චූළරථ	"	208-217.
5.	14.	මහාරථ	"	217-229.

5. පඤ්චම (වහාරථ) වග්ගවග්ගණනා නිවේදිතා.

6.	1.	අභාරිය	විමානවග්ගණනා	229-230.
6.	2.	දුතිය අභාරිය	"	230.
6.	3.	ඵලදායක	"	230-233.
6.	4.	උපසංගයදායක	"	233-234.
6.	5.	දුතිය උපසංගය දායක	"	234.
6.	6.	භික්ඛාදායක	"	234-235.
6.	7.	යවපාලක	"	235-236.
6.	8.	කුණ්ඩලී	"	236-238.
6.	9.	දුතියකුණ්ඩලී	"	238.
6.	10.	උත්තර	"	239-240.

6. ජට්ඨ (පාසාසි) වග්ගවග්ගණනා නිවේදිතා.

7.	1.	විත්තලතා	විමානවග්ගණනා	240-241.
7.	2.	තද්දන	"	241-242.
7.	3.	මණ්ඩුණ්	"	242-243.
7.	4.	සුචණ්ණ	"	243-245.
7.	5.	අමබ්	"	245-248.
7.	6.	ගොපාල	"	248-251.
7.	7.	කන්ධක	"	251-256.
7.	8.	අනෙකවග්ගණ	"	256-259.
7.	9.	මට්ටකුණ්ඩලී	"	259-266.
7.	10.	සෙරියක	"	266-282.
7.	11.	සුනිකඛිහත	"	282-283.

7. සත්තම (සුනිකඛිහත) විමානවග්ගවග්ගණනා නිවේදිතා.

විමානවග්ගවග්ගණනා නිවේදිතා. 284.

THE PALI ALPHABET

IN SINHALESE CHARACTERS

VOWELS.

ආ ආa ඉi ඊi උu ඌu එඑ බර

CONSONANTS.

කka	ඛkha	ගga	ඝgha	ඞna
චca	ඡcha	ජja	ඣjha	ඤña
ටta	ඪtha	ඬda	ඨdha	ණna
තta	ථtha	දda	ධdha	නna
පpa	ඵpha	බba	භbha	මma
යya	රra	ලla	වva	ශsa
			හha	ලෞ an

ක ka	කා ká	කි ki	කී kī	කු ku	කූ kū	කෙ kē	කෝ kō
ඛ kha	ඛා khá	ඛි khi	ඛී khī	ඛු khu	ඛූ khū	ඛෙ khé	ඛෝ khō
ග ga	=	=	=	=	=	=	=

කක kka	කෙකේ kēka	ති tva, තු tra	මම් mpha
කඛ kkha	කෙඛා kēkha	දද dda	මබ, මඞ mba
කය kya	කෙච, ච kēca	ධධ, ධ dda	මභ mpha
ත්‍රි kri	ඡ කෙඡ්ඤ kēccha	ද dra	මම mma
කි kva	ඡ, කෙඡ්ඤ kēccha	ච dva	මඞ mha
කභ kha	කෙකි kēka	ධ dhva	යය, යය yya
කච khva	ච ට්ථā	නන nta	යන ya
ගග ga	ධ, ට්ථā	නි ntha	ලල la
ගඝ gha	ධධ ද්දā	නද nda	ලය lyā
ග්‍ර gra, ඞඞṇka	ධධ ද්දā	නි ndha	ලභ lha
ධධ ṇkha	ණණ ṇṇa	නන nna, නන nha	චන wha
ඞඞ ṇga	ණච ṇā	පප ppa	සස ssa
ඞඞ ṇgha	ණඪ ṇṭha	පඵ ppha	සම sma
චච cca	ඞ, ඞ nda	බබ bba	සව swa
චඡ ccha	ණන ṇṇa	බභ bbha	හභ hma
ජජ jja	තන tta	බ්‍ර bra	හච hva
ඡඡ jjha	තථ ttha	මප mpa	ලභ lha

ආ ආa ඉi ඊi උu ඌu එඑ බර

පරමන්දිපති

නාම

විමානවක්ත්‍ර අදාකථා.

නමො නායක භගවතො අරහතො

සම්මා සම්බුද්ධස්ස

මහාකාරුණිකං නාමං. සෛයසාගරපාරගං,
වන්දෙ තිපුණගමිර¹ විවිත්තයදෙසන.²

විජ්ජාචරණසම්පන්නා යෙන නිශ්සන්ති³ ලොකතො,
වන්දෙ තමුත්තමං ධම්මං සමමාසම්බුද්ධපුජනං.⁴

සීලාදිගුණසම්පන්නො ධීතො මහනථලෙසු යො,
වන්දෙ අවිසේසිකං. තං පුඤ්ඤකෙතිතතං අනුත්තරං.

වන්දනා ජනිතං පුඤ්ඤං ඉති යං රත්තත්තයෙ,
හත්තත්තරුයො සබ්බන්ද හුත්වාහං තස්ස තෙජසා.

දෙවනාහි කතං පුඤ්ඤං යං යං පුරිමන්තිසු,
තස්ස තස්ස විමානාදි⁵ ඵලසම්පන්නිභෙදතො.

පුච්ඡාවසෙන යා තාසං විස්සජ්ජනවසෙන ව,
පචත්තා දෙසනා කම්මඵලපච්චක්ඛකාරණි.

විමානවක්ත්‍ර ඉවෙව්ව නාමෙන වසිතො පුරෙ,
යං චුද්දකනිකාසයම්භිං සබ්බායංසු මහෙසයො.

තස්සාහමවලම්භිතා පොරුණධිකථානං,
තත්ත තත්ත නිදනාහි විභාවෙනො විසෙසතො.

සුචිත්තං අසංකිණ්ණං නිපුණන්ධිනිව්ච්ඡයං,
මහාවිහාරවාසිනං සම්මං අවිලෝමයං.

යථාබලං කරස්සාමි අනුසංචරණන්තං සුභං,
සක්කව්චං භාසතො තං මෙ නිසාමයථ සාධවොති.

1. ගමිරං. සබ්බන්ද.

3. සි. II & III. නිශ්සන්ති, IV. නිසන්ති.

2. සි. II. විවිත්තත්තයදෙසනා, ම. දෙසනා.

4. සි. IV. දෙසිතා.

5. විමානානි.

නුභු විමානායීති විසිවමානාති දෙවතානං නිලානිවාසංඝානාති; තාති හි තාසං සුචරිතකම්මානුභාවනිබ්බත්තාති යොජනික වියොජනිකාදි පමාණවිසෙසසුත්තතාය¹ නානාරතනසමුප්පලාති විචිතතවණ්ණසණ්ඨානාදිසොභාතිසයයොගෙන විසෙසතො මාන නිගතාය ව විමානානිති වුවවනති. විමානානං වත්තු² කාරණං එතිස්සාති=විමානවත්තු;³ “පියං තෙ සොවණ්ණමය”නති ආදි නයපපවතතා දෙසනා, නිදස්සනමතතඤ්ඤතං. තාසං දෙවතානං රූපභොගපරිවාරදිසම්පන්නියො තං නිබ්බත්තකතමඤ්ඤව නිස්සාය ඉමිස්සා දෙසනාය පවත්තතතා විපාකමුඛෙන වා කම්මනාරමා නස්ස කාරණභාවතො විමානවත්තුති වෙදිතබ්බං.

තසිදං කෙන භාසිතං? කත් භාසිතං? කද භාසිතං? තස්ම ව භාසිතනති? වුවවතො:

ඉදං හි විමානවත්තු දුට්ඨෙන පවත්තං පුච්ඡාවසෙන විස්සජ්ජන වසෙන ව තත්ථ විස්සජ්ජනභාථා තාති තාති දෙවතාති භාසිතා. පුච්ඡාභාථා පන කාපි භගවතා භාසිතා කාපි සකකාදීති කාපි සාවකෙති ථෙරෙති⁴

තත්ථාපි යෙභුයෙසන යො සො කාප්පානං සතසහස්සාධිකං එකං අසඤ්ඤියං බුද්ධිස්ස භගවතො අග්ගසාවකභාථාය පුඤ්ඤ ඤාණසම්භාරෙ⁵ සම්භරනො අනුකකමෙන සාවකපාරම්භො පුරෙත්වා ඡ්ඨතිඤ්ඤවතුපටිසම්භිද්දිගුණවිසෙසපරිවාරස්ස සකලස්ස සාවකපාරම්ඤ්ඤස්ස මත්තං පත්තො දුතියෙ අග්ගසාවකභාතෙ සිතො ඉද්ධිමත්තෙසු ව භගවතා එතදග්ගෙ ධුපිතො ආයස්මා මහා මොග්ගලොකො, තෙන භාසිතා. භාසනෙන ව පඨමං තාව ලොකතිතාය දෙවචාරිකං වරනෙන දෙවලොකෙ දෙවතානං පුච්ඡාදිතං⁶ වසෙන, පුන තතො මනුස්සලොකං ආගන්ත්වා මනුස්සානං පුඤ්ඤථලස්ස පව්වකකරණත්ථං පුච්ඡං විස්සජ්ජනඤ්ඤ එකජ්ඣං කත්වා භගවතො පවෙදෙත්වා භික්ඛුනං භාසිතා. සකෙකන පුච්ඡාවසෙන දෙවතාති තස්ස විස්සජ්ජනවසෙන භාසි තාපි මහාමොග්ගලොකත්ථෙරස්ස භාසිතා එව. එවං භගවතා ථෙරෙති ව දෙවතාති ව පුච්ඡාවසෙන දෙවතාති තස්සා විස්සජ්ජනවසෙන ව තත්ථ තත්ථ භාසිතා පච්ඡා ධම්මවිනයං සම්භා යනෙනති ධම්මසම්භාගකෙති එකතො කත්වා විමානවත්තු ඉවෙව සම්භගං ආරොපිතා. අයං තාවෙත්ථ “කෙන භාසිත”නති ආදිතං පදනං සඤ්ඤිපතො සාධාරණතො ව විස්සජ්ජනා.

1. සි. IV. සුත්තතාය තාති විමානාති. 3. සි. I. II & III. කාපි ථෙරෙති.

2. සි. I. II & III. වත්තු.

4. සි. III & IV. පුඤ්ඤසම්භාරෙ.

5. සි. පුච්ඡා.

විජාරතො පන “කෙන භාසිත”නති පදස්ස අනොමදසසිස්ස භගවතො පාදමුලෙ කතපණ්ඩානතො පට්ඨාය මහාපෙරස්ස ආගමනිසපවිසදු කපෙතබ්බා. සා පන ආගමට්ඨකථාසු තත් තත් විජාරිතාති තත් ආගතකයෙනෙව වෙදිතබ්බා. අසාධාරණතො “කත් භාසිත”නති ආදීතං පදුතං විස්සජ්ජනා තස්ස තස්ස විමා නස්ස අත්චණ්ණතාතයෙනෙව ආගමස්සති.

අපරෙ පන භණ්ණනති: “එකදිවසං ආයසවතො මහාමොගගලලා නස්ස රහොගතස්ස පතිසලලීනස්ස එවං. වෙතසො පරිවිතකෙකා උදපාදි: “එතරති බො මනුස්සා අසනිපි වක්‍රසමපතතියා බෙතත සමපතතියා අතතතොව විතතපසසාදසමපතතියා තාති තාති පුඤ්ඤති කතො දෙවලොකෙ නිබ්බතතා උළාරසමපතතිං පච්චනු හොනති, යනනුතාහං දෙවචාරිකං චරන්තො තා දෙවතා කාය සකිං කතො තාති යථුපචිතං පුඤ්ඤං යථාබිගතඤ්ච පුඤ්ඤඵලං කථාපෙතො තමත්ථං. භගවතො ආරෙවෙය්‍යං එවං. මෙ සත්ථා ගගනතලෙ පුණ්ණවතුං උඨාපෙනො විය මනුස්සානං කමමඵලං පච්චකතො දසෙස්සෙනො අපසකානමපි කාරුතං ආයතනගතාය¹ සමාය වසෙන උළාරඵලතං විභාවෙනො තං තං විමානවක්‍රී අට්ඨුපතතිං. කතො මහතිං ධම්මදෙසනං පවතෙතස්සති, සා හොති බහුජනස්ස අත්ථාය තිතාය සුබාය දෙවමනුස්සාන”නති. සො ආසනා උට්ඨතිතො රතතදුපට්ටං නිවාසෙතො අපරං රතතදුපට්ටං එකංසං කතො සමනතතො ජාතිතිබ්බුලික²ධාරවිච්ඡරිතො විය සඤ්ඤා පභානුරඤ්ජතො³ විය ව ජඞ්ඤො අඤ්ඤතිරිසිබ්බෙර භගවනං. උපසඞ්කමිතො අභිවාදෙතො එකමනං නිසිනොතො බො අතතතො අබිප්පායං ආරෙවෙතො භගවතො අනුඤ්ඤතො උට්ඨායාසනා භග වනං. අභිවාදෙතො පදකිණිං කතො අභිඤ්ඤපාදකං චතුත්ථකානං සමාපජ්ජිතො තතො උට්ඨාය ඉද්ධිබලෙන තඨිඤ්ඤෙඤ්ච⁴ තාව තිංසභවනං ගතො තත් තත් තාති තාති දෙවතාති යථුපචිතං පුඤ්ඤකමමං පුච්ඡි. තස්ස තා කපෙසුං. තතො මනුස්සලොකං ආගතො තං සබ්බං තත් පච්චතීතතියාමෙනෙව භගවතො ආරෙ වෙසී. තං⁵ සමනුඤ්ඤ සත්ථා අහොසී. ඉවෙවතං⁶ අට්ඨුපතතිං. කතො සමපතතපරිසාය විජාරෙත ධම්මං දෙසෙසී”ති.

තං පනෙතං විමානවක්‍රී විනයපිටකං සුත්තනනපිටකං අභි ධම්මපිටකනති නිසු පිටකෙසු සුත්තනනපිටකපරියාපනතං, දීඝ නිකායො මජ්ඣිමනිකායො සංඥානනිකායො අබ්බතතරනිකායො

1. හා. ආයතනකතාය.

4. හා. බණ්ණෙනව.

2. සි. I. II & III. තිබ්බුල. IV. තිබ්බුලක. 5. හා. තත්ථ.

3. සි. I. II & IV. සංඤ්ඤාතපානුරඤ්ජතො. 6. සි. I. II & III. තමෙතං.

බුද්ධානිකායෝහි පඤ්චස්‍ර නිකායෙස්ස බුද්ධකතිකාය පරියාපන්නං,
සුත්තං ගෙය්‍යං වෙය්‍යාකරණං ගාථා උද්ගං ඉතිවුත්තකං ඡන්දකං.
අබ්බුතබ්බමං වෙදලලන්ති නවස්ස සාසනබෙගස්ස ගාථබ්ගං.

“වාසීතිං බුද්ධිකො ගණිතිං ටෙව සහස්සාති භික්ඛුතො
වතුරසීතිසහස්සාති යෙමෙ ධම්මා පවත්තිනො”ති

එවං ධම්මගණධාගාරිකෙන පටිඤ්ඤාතෙස්ස වතුරසීතියං ධම්මකතිකා
සහස්සෙස්ස කතිපයධම්මකතිකා සබ්ගහං, වග්ගතො පීඨවග්ගො
විත්තලනාවග්ගො පාටිච්ජන්තකාවග්ගො මඤ්ඤට්ඨිකාවග්ගො
මහාරථවග්ගො පාසාසිවග්ගො සුනිත්තිත්තවග්ගොති සත්තා
වග්ගා, වජ්ඣතො පඨමෙ වග්ගෙ සත්තරස වජ්ඣති දුතියෙ
එකාදස තතියෙ දස වතුන්දෙ වාදස පඤ්චමෙ පුද්ගස ඡට්ඨමෙ
දස සත්තමෙ එකාදසාති අන්තරවිමානානං අග්ගණේ පඤ්චා
සීති, ග්ගණේ පන තෙවිසසතං.¹ වජ්ඣති, ගාථාතො පන දියංසි
සහස්සගාථා, තස්ස වග්ගෙස්ස පීඨවග්ගො ආදී, වජ්ඣස්ස සොවණ්ණ
පීඨවජ්ඣ ආදී, තස්සාපි “පීඨං තෙ සොවණ්ණමය”නති ගාථා ආදී,
තත් පඨමවජ්ඣස්ස අයං අට්ඨුප්පතති:-

1. 1.

භගවති සාවකපීඨං විහරන්තෙ ජේතවනෙ අනාඨපිණ්ඩිකස්ස
ආරාමෙ රඤ්ඤා පසෙනදිනා කොසලෙන බුද්ධිපමුඛස්ස භික්ඛු
සබ්බස්ස සත්තාහං අසදිසදුනෙ පවත්තිතෙ තදනුරූපෙන අනාඨ
පිණ්ඩිකෙන මහාසෙට්ඨිකා තයො දිවසෙ තථා විසාධාස මහාඋපා
සිකාය මහාදුනෙ දිනෙන අසදිසදුනස්ස පවත්ති සකලඡම්බුදිපෙ
පාකවා අහොසි. අථ මහාජනො තත් තත් කථං සමුට්ඨාපෙසී: ‘කිනත්‍ර
බො එවං උළාරවිභවපරිච්චාගෙනෙව දුතං මහපථලතරං භවිස්සති,
උදුහු අත්තතො විභවානුරූපපරිච්චාගෙනාපි’ති? ඉති භික්ඛු තං
කථං සුත්වා භගවතො ආරොවෙස්සං. භගවා “න භික්ඛවෙ දෙය්‍ය
ධම්මසම්පන්නියාව දුතං මහපථලතරං භවිස්සති, අථ බො විත්තප්ප
සාදසම්පන්නියා ව² බෙත්තසම්පන්නියා ව, තස්මා කුණ්ඩකමුට්ඨි
මත්තමපි පිලොතිකමත්තමපි තිණසන්දරපණ්ණසන්දර³මත්තමපි
සුතිමුත්තහරිටකමත්තමපි විපසසන්නෙන වෙතසා දකඛිණේය්‍ය
පුග්ගලෙ පතිට්ඨාපිතං, තමපි මහපථලතරං භවිස්සති මහාජුතිකං
මහාවිපථාර”නති ආහ. තථා හි වුත්තං සකෙකන දෙවානම්ඤෙන:-

“නජී විතෙන පසන්නමහි අපටිකා නාම දකඛිණා,
තථාගතෙ වා සමුට්ඨෙ අථ වා තස්ස සාවකෙ”ති. a

1. සී. IV. හා. සත.

3. සී. I & II. තිණසන්දර

3. සී. IV. හා. විත්තසම්පන්නියාව

IV. හා. තිණපණ්ණසන්දර.

සා පනෙසා කපා සකලජලබුද්ධිපෙ වින්දාරිතා අගොසි. මනුස්සා සමණ බ්‍රාහ්මණ කපණ්ණියා වණ්ණිබ්බක යාවනානං යථා විහවං.¹ දුනාති දෙනති, ගෙහඔගණ පාතියං උපධාපෙනති, වාරකොට්ඨ කෙසු ආසනාති ඔපෙනති. තෙන ව සමයෙන අඤ්ඤාතරෙ පිණ්ඩ වාරිකො ථෙරෙ පාසාදිකෙන අභිකක්කනෙන පටික්කනෙන ආලොකිතෙන විලොකිතෙන සමුඤ්ඤාතෙන පසාරිතෙන ඔනබ්බත වක්ඛු ඉරියාපථසමපනෙනා පිණ්ඩාය වරනෙනා උපකට්ඨි කාලෙ අඤ්ඤාතරං. ගෙහං සමපාපුණ්ණි, තත්තෙකා කුලධිතා සද්ධාසමපනනා ථෙරං. පසසිඤ්ඤා සඤ්ඤාතගාරවබහුමානා උලාරපිතිසොමකස්සං. උපපාදෙත්වා ගෙහං පවෙසෙත්වා පඤ්ඤාපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා අතතතො පිඨං පඤ්ඤාපෙත්වා තස්ස උපරි පිතකං මඬවන්.² අත්ථිත්වා අදුසි. අථ ථෙරෙ තත්ථ නිසිනෙන ඉදං මයහං උතතමං පුඤ්ඤකෙතවතං උපට්ඨිතනති පසන්නවිතතා යථා විහවං ආහාරෙන පරිච්ඡි. චිත්තිඤ්ඤා ගගෙත්වා චිත්. සො ථෙරෙ කතහතතතිවෙවා ආසනදුනගොජනදුනාදිපටිසංයුතතං ධම්මං. නථං කථෙත්වා පකකාමි සා ඉන්ද්‍රියං අතතතො දුනං තඤ්ඤා ධම්මකථං පච්ච වෙකකිනති පිතියා නිරන්තරං. පුට්ඨ සරීරං හුත්වා තං පිඨමපි ථෙරස්සං³ අදුසි. තතො අපරෙන සමයෙන අඤ්ඤාතරෙන රෙගෙන පුට්ඨා කාලං කත්වා තාවතීංසභවනෙ වාදසයොජනිකො කතක විමානෙ නිබ්බතති. අවජරසහස්සඤ්ඤායං පරිවාරෙ අගොසි. පිඨ දුනානුභාවෙන වස්සා යොජනිකො කතකපලලධෙකා නිබ්බතති ආකාසවාරී සිසජවො උපරිකුට්ඨාගාරසණ්ඨාතො. තෙන තං පිඨ විමානනති වුච්චති. තං හි සුවණ්ණවණ්ණං වන්දං. අත්ථිත්වා දින්නතතා කමමසරිකකතං.⁴ විභාවෙනතං සුවණ්ණමයං අගොසි, පිතිවෙගස්සං⁵ බලවභාවෙන සිසජවං, දකුණිකෙයස්සං විතතරුචි වසෙන දින්නතතා යථාරුචිභාමි, පසාදසමපනතියා උලාරතාය සබ්බ සොව යථාපාසාදිකං⁶ සොභාතිසයයුතතඤ්ඤා අගොසි.

අපේකසමිං උස්සවදිවසෙ දෙවනාසු යථාසකං දිබ්බානුභාවෙන උග්ගානකිදුතත්ථං නන්දනවනං ගච්ඡන්තිස්ස සා දෙවනා දිබ්බවත්ථ නිවත්ථා දිබ්බාභරණභුසිතා අවජරසහස්සපරිවාර සකභවතා නික්ක මිත්වා තං පිඨවිමානං අභිරුද්ධ මහතියා දෙවිඨියා මහනෙතන සිරිසොභගෙතන සමන්තතො වන්දො විශ සුරියො විශ ව ඔභා සෙනති උග්ගානං ගච්ඡති. තෙන ව සමයෙන අයසමා මහා මොග්ගලානො හෙට්ඨා වුත්තනසෙන⁷ දෙවවාරිකං වරනෙනා තාවතීංසභවනං උපගතො තස්සා දෙවනාය අවිදුරෙ අතතතානං.

1. සි. I, II & III. යථානුභාවං.	5. සි. I & II. පටිග්ගානස්ස.
2. සි. මට්ටවන්.	6. සි. III & IV. සබ්බසො පාසාදිකං,
3. සි. නං.පිඨං. විහාරස්ස.	7. සා. සබ්බසොවපාසාදිකානොභාතිසයයුතතං.
4. සා. කමමසරිකකතං.	7. සි. IV. සා. වුත්තනසෙනෙව.

දසෙසසි. අප සා දෙවතා තං දිසා සමුප්පන්නා බලව¹ පසාද
 භාරවා සහසා පලලඛකතො ඔරුග්ග පේරං උපසඛකමිතිං පඤ්ච
 පතිට්ඨිතෙන වන්දිතා දසනබසමොධානසමුප්පලං අඤ්ජලිං පග්ගයා
 නමස්සමානා අවසාසි. පේරො කිඤ්ඤාපි තාය අඤ්ඤාති ව සතෙතති
 යජ්ජිපථිතං කුසලාකුසලං අත්තතො යථාකමමුපගඤ්ඤානුභාවෙන
 හත්තලෙ යපිතං අමලකං විය පඤ්ඤබලභෙදෙන පච්චක්ඛතො
 පසාති තථාපි යසමා දෙවතානං උප්පත්තිසමනන්තරමෙව
 ‘කුතො හු බො අහං වට්ඨිතා ඉටුපපන්නා? කිනනුබො කුසලකමං
 කතා ඉමං සමපත්තිං පටිලති?’න්ති අතිතතවං යජ්ජිපථිතඤ්ඤා කමමං
 උද්දිසා යෙභුයෙත්ත ධම්මතාසිද්ධා උපධාරණා තස්සා ව යථා
 වතො ඤ්ඤානං උප්පජ්ජති, තස්මා තාය දෙවතාය කතකමමං කථා
 පෙත්වා සදෙවකස්ස ලොකස්ස කම්මජලං පච්චක්ඛං කාතුකාමො²:-

“පිඨනෙන සොවණ්ණමයං උළාරං
 මනෝජවං ගව්ඡති යෙන කාමං,
 අලඛකතෙ මල්ලධරො³ සුවණ්ණො
 මහාසසි විජ්ජුරිවබ්බකුටං.⁴

කෙන තෙ තාදිසො වණ්ණො කෙන තෙ ඉධ මිජ්ඣති,
 උප්පජ්ජන්ති ව තෙ භොගා යෙ කෙවි මනසො පියා.

පුච්ඡාමි තං දෙවි මහානුභාවෙ
 මනුස්සභූතා කිමකාසි පුඤ්ඤං,
 කෙනාසි එවං ජලිතානුභාවා
 වණ්ණො ව තෙ සබ්බදිසා පහාසති”ති

අහ.

“සා දෙවතා අත්තමනා මොග්ගලානෙන පුච්ඡිතා,
 පඤ්ඤං පුට්ඨා විශාකාසි යස්ස කමමස්සිදං එලං.”

“අහං මනුස්සසු මනුස්සභූතා
 අබ්භාගතානං ආසන්නං අද්දසිං,
 අභිවාදයං අඤ්ජලිකං අකාසිං
 යථානුභාවඤ්ඤා අද්දසි දුතං.

තෙන මෙ තාදිසො වණ්ණො තෙන මෙ ඉධ මිජ්ඣති,
 උප්පජ්ජන්ති ව මෙ භොගා යෙ කෙවි මනසො පියා.

1. සි. I. II. III & IV. හා. නදිස්සතෙ

2. සි. IV හා. අනු“පිඨනෙන සොවණ්ණමයන්ති ආදිමාන” ඉති දිස්සතෙ.

3. සි. I. II. III & IV. බු. නි. මලලධරො.

4. සි. I. II & III. අනු‘යං එකා හාථායෙවදිස්සති.

අකතාමි තෙ භික්ෂු මහානුභාව
මනුස්සභූතා යමකාසි පුඤ්ඤං,
තෙනමහි එවං ජලිතානුභාවා
වණණා ව මෙ සබ්බදිසා උභාසති”ති.

තත්ථ පිඨනති යං කිඤ්චි තාදිසං දරුකකණ්ඩමපි ආපණමපි¹
බලිකරණපිඨමපි වෙග්ගාසනමපි මසාරකාදිවිසෙසනාමං දරු
මයාදි ආසනමපි වුවමනි. තථා හි:-“පාදපිඨං පාදකකලික”නති²
එත්ථ පාදදාසනායොග්ගං පිඨාදිකං³ දරුකකණ්ඩං³ වුවමනි, “පිඨ
සපපි”ති එත්ථ හතේන ගහණයොග්ගං, ‘පිඨිකා’ති පන එකවෙවසු
ජනපදෙසු දෙස⁴වොහාරෙන ආපණං.⁵ “භූතපිඨිකා දෙවකුල
පිඨිකා”ති එත්ථ දෙවතානං බලිකරණවිධානභූතං පිඨං; “භද්ද
පිඨ”නති⁶ එත්ථ වෙතතලතාදිහි උපරිචිතං⁶ ආසනං; යං සක්ඛිය
වුහනං: ‘භද්දපිඨං උපතෙසී’ති⁷ “සුපඤ්ඤතං මඤ්චපිඨං”⁸ “මඤ්ච
වා පිඨං වා කාරයමානෙනා”ති ව ආදිසු මසාරකාදිහෙදං දරු
මයාදි ආසනං; ඉධ පන පලලඛිකාකාරසණ්ඨිතං දෙවතාය පුඤ්ඤ
නුභාවාහිතිබ්බතං යොජනිකං කතකම්මානං වෙදිතබ්බං.

තෙනි තෙසද්දෙ “න තෙ සුඛං පඤ්ඤනති යෙ න පස්සනති
නඤ්ඤන”නති⁹ ආදිසු තසද්දස්ස වසෙන පච්චතතබ්බවමනෙ ආගතො;
“නමො තෙ පුරිසාජඤ්ඤ නමො තෙ පුරිසුත්තම”¹⁰ “නමො තෙ
බුද්ධචිරජ්ජ”ති¹¹ ව ආදිසු තුමහසද්දස්ස වසෙන සමපදානෙ;
තුමහනති අත්ථො; “කිනෙන දිට්ඨං කිනති තෙ දිඨං”¹² “උපපි
තෙ සමතික්කනතා ආසවා තෙ පදලිතා”ති¹³ ව ආදිසු කරණෙ
“කිං තෙ වතං කිං පන බ්‍රහ්මවරියනති”¹⁴ ආදිසු සාමිඅත්ථො;
ඉධාපි සාමිඅත්ථො දිට්ඨබ්බො, තවාති හි අත්ථො.

සොච ණණමසනාති එත්ථ සුවණණසද්දෙ “සුවණණෙ දුබ්බණණ
සුගතෙ දුගතතෙ”ති¹⁵ ව “සුවණණතා සුස්සරතා”ති¹⁶ ව එවමාදිසු
ඡම්සමපතති යා ආගතො. “කාකං සුවණණා පරිවාරයනති”ති¹⁷

1. හා. ආසනමපි.

2. හා. සුවිආදිකං.

3. හා. දරුකකණ්ඩං ආසනං.

4. හා. තෙසං.

5. හා. ආසනභූතපිඨිකා.

6. සි. I. II. III & IV. උපරිතං.

7. හා. උපරිතං.

8. සි. III. හා. උපානාහි IV. උපානාය.

9. සි. I. II & III. සුඤ්ඤතා.

10. මහාවග්ගපාලි-මහාකඤ්ඤිකා.

11. දුලලවග්ගපාලි-සෙකාසනකඤ්ඤිකා.

c. මහාවග්ගපාලි-පරිවාරණකඤ්ඤිකා.

d. සංයුත්තනිකාය-දෙවතාසංයුත්තකා-
නඤ්ඤනවග්ග.

e. ආවාසාවිඤ්ඤා සුත්ත.

f. සංයුත්තනිකාය-දෙවපුත්තසංයුත්තකා.

g. පරිවාරපාලි-වොදනාකණ්ඩ.

h. මජ්ඣිමනිකාය-සෙලසුත්ත.

i. මහාධම්මපාලජනකා.

j. පාරජිකාපාලි-වෙරඤ්ජනාණවාර.

k. බුද්දකපාදි-හිසිකාණිකසුත්ත.

l. මහාසුපිනජනකා.

ආදිසු ගරුළෙ; “සුවණ්ණවණ්ණං කඤ්චනසනතිහත්තවො”¹ කිඤ්චන ජනරුපෙ; ඉධාපි ජනරුපෙ එව දට්ඨබ්බො. තං හි බුද්ධානං සමානවණ්ණතාය සොහනො වණ්ණො එතස්සාති සුවණ්ණනති වුවති. සුවණ්ණමෙව=සොවණ්ණං. යථා “වෙකතං වෙසමං”² හි ව; මයසඥො ව “අනුඤ්ඤාතපටිඤ්ඤාතො තෙවිජ්ජා මයමයම හො”³ කිඤ්ච ආදිසු අසමදන්තො ආගතො; “මයං නිස්සාය⁴ හෙමාය ජත මණ්ණො දරී සුභා”⁵ කි එත් පඤ්ඤාතතියං; “මනොමයා පිතිහකඛා සං පභා”⁶ කිඤ්ච නිබ්බතතිඅන්තො; බාහිරෙන පච්චයෙන විනා මනසාව නිබ්බතතාති මනොමයාති වුත්තා; “යනනුනාහං සාමං විකල්ලං මද්දිත්වා සබ්බමත්තිකාමයං කුට්ඨං කරෙය්‍යනති”⁷ ආදිසු විකාරන්තො; “දුතමයං සීලමයනති”⁸ ආදිසු පදපුරණන්තො; ඉධාපි විකාරන්තො පදපුරණමත්තො වා දට්ඨබ්බො. යද් හි සුවණ්ණන නිබ්බතතං=සොවණ්ණමයනති⁹ අයමන්තො, තද් සුවණ්ණස්ස විකාරො=සොවණ්ණ මයනති විකාරන්තො මයසඥො දට්ඨබ්බො, නිබ්බතති අන්තොතිපි¹⁰ චට්ඨතියෙව. යද් පන සුවණ්ණන නිබ්බතතං¹¹=සොවණ්ණනති අයමන්තො, තද් සොවණ්ණමෙව=සොවණ්ණමයනති පදපුරණ මත්තො මයසඥො දට්ඨබ්බො.

උළාරනති පණීතමපි සෙට්ඨමපි මහනතමපි; උළාරසඥො හි “පුබ්බෙනාපරං උළාරං විසෙසං අධගච්ඡනති”¹² කිඤ්ච පණීතො ආගතො; “උළාරය බුද්ධ භවං වච්ඡායනො සමණං ගොතමං පසං සාය පසංසති”¹³ කිඤ්ච සෙට්ඨො; “උළාරභොගා උළාරයසා” “මුළාරිකානති”¹⁴ ව ආදිසු මහනතො; තමපි ව¹⁵ විමානං මනුඤ්ඤ භාවෙන උපභුඤ්ඤානතානං අතිත්තිකාරට්ඨන පණීතං, සමන්ත පාසාදිකතාදිනා පසංසිතතාය සෙට්ඨං, පමාණමහනතතාය මහඝතාය ව මහනතං. තිතිපි අන්තොති උළාරමෙවාති වුත්තං ‘උළාරං’¹⁶ කි.

මනොජවනති එත් ‘මනො’¹⁷ කි විත්තං. යදිපි මනොසඥො සබ්බෙසමපි කුසලාකුසලාව්‍යාකතවිත්තානං සාධාරණවාචී, “මනො ජවනති”¹⁸ පන වුත්තතතා යත්තත්ති ආරම්භණ ආවත්තනකස්ස කිරියමයවිත්තස්ස වසෙන වෙදිතබ්බො.

1. සි. I. II & IV. නිස්සාය,
හා. නිස්සාමි.

2. හා. සුවණ්ණන නිබ්බතනං
සොවණ්ණනති.

3. හා. අන්තොති වතතුං.

4. සි. IV. හා. සුවණ්ණමෙව.

5. IV. සි. නං පිඨ

a. මජ්ඣිමනිකාය-බුහමාසුසුත්ත.

b. මජ්ඣිමනිකාය-වාසෙඨසුත්ත.

c. දීඝනිකාය-බුහමජලසුත්ත.

d. පාරජිකාපාලි-දුතියපාරජිකා.

e. අබ්බකතරනිකාය-අභිකතිපාන-

දනවග්ග.

f. දීඝනිකාය-පලාතිවමසුත්ත.

g. මජ්ඣිමනිකාය-පුලහනවිපදෙපමසුත්ත.

h. මජ්ඣිමනිකාය-මහාසම්මසුත්ත.

තසමා මනසො විය ජවො ඵනස්සාති මනොජවං, යථා “ඔට්ඨමුඛො”ති, අතිවිය සිසගමනනති අන්තො. මනො හි ලුහු¹පරි වතතිතාය අතිදුරෙඨි විසයෙ ඛණ්ණෙනව තිපතති. තෙනාහ භගවා: “නාහං තිකඛවෙ අඤ්ඤං ඵකධමමපි සමනුපස්සාමි යං ඵවං ලුහුපරිවතනං යථසිද්ධං තිකඛවෙ විතත”නති^a “දුරභතමං ඵක වර”නති^b ව; ගච්ඡතිති තස්සා දෙවතාය වසනවිමානතො උය්‍යානං උද්දිස්ස ආකාසෙන ගච්ඡති. සෙත ඝාමනති. ඵත් කාමසඤ්ඤා:-

“කාමා හි විත්‍රා මධුර මනොරමා
විරුපරුපෙන මථෙනති විතත”නති^c

ආදිසු මනාපියෙ රූපාදිවිසයෙ ආගතො; “ජ්‍යෙ කාමො රුහො කාමො”ති^d ආදිසු ඡන්දරුගෙ; “කිලෙසකාමො”^e “කාමුපාදු න”නති^f ආදිසු සබ්බසම්මි ලොහෙ; “අත්තකාමපාරිවරියාය වණ්ණං භාසෙය්‍යා”ති^g ආදිසු ගාමධිමෙම; “සනෙතත් තයො කුලප්පතො අත්ත කාමරූපා විතරනති”ති^h ආදිසු හිතච්ඡන්දෙ; “අත්තාධිනො අපරාධිනො භුජ්ඣස්සා යෙන කාමං ගමො”තිⁱ ආදිසු සෙරිභාවෙ, ඉධාපි සෙරිභාවෙ ඵව දට්ඨබ්බො. තසමා “යෙන කාම”නති යථාරූචි; දෙවතාය ඉච්ඡානුරූපනති අන්තො.

අලඛිකයෙති අලඛිකතගතෙන, නානාවිධරංසිජලසමුප්පල විවිධරතනවිජේරානිතෙති හන්ද්‍රපගපාදුපගාදිභෙදෙති සට්ඨිසකව භාරපරිමාණෙති දිබ්බාලභිකාරෙති විභුසිතසරිරෙති අන්තො. සමමොධිනෙ වෙතං ඵකවචනං. මලාධරෙති කප්පරුකඩ පාරිච්ඡින්නසසන්නානකුලතාදිසමාවෙති සුචිසුද්ධවාමිකරවිවිධරත නමයපතනකිඤ්ඤකඩකෙසරෙති සමනතතො විජේරාතමානවිප්පු රනනකිරණතිකරරූචිරෙති දිබ්බකුසුමෙති සුමණ්ඨිතකෙසභන්දාදි තාය මාලාභාරිති.²

සුච්ඡෙති කප්පලතා නිබ්බතතානං නානාවණ්ණවිරහ³විසෙ සානං සුපරිසුද්ධිභාසුරපභාවිසරුතං⁴ නිවාසනුතතරියපටිච්ඡද දිනං දිබ්බවන්තං වසෙන සුන්දරවන්තො. ඔභාසසිති විජේරාතසි. විප්පුටිවාති විප්පුතා⁵ විය. අබ්බකුමනති වලාහකසිධරෙ, භුමමන්තො හි ඵතං උපයොගවචනං. ඔභාසසිති වා අනෙතාගධිගෙනුඅත්ත වචනං; ඔභාසෙසිති අන්තො. ඉමසම්මි පකෙඛ “අබ්බකුම”නති උපයොගන්තො යෙව උපයොගවචනං දට්ඨබ්බං.

1. සි. I & II. ලුහු c ම යුකිමතිකාය-ම යුකිමපණ්ණාසක-රභපාලසුත්ත.
 2. සි. IV. මාලධාරිති. d. කාමසුත්තතිද්දෙස.
 3. සි. IV. හා. විරහවණ්ණ. e. බුද්ධකවක්‍රීයවිහරිත.
 4. හා. පතානං. f. පාරුජිකාපාලි-තිකුමුචිතමෙත-
 5. හා. විප්පුලතා. වභුජ්ඣසිසාදිසෙත.
 a. ඵකකඩකෙසරෙ-පඤ්ඤවචන. g. ම යුකිමතිකාය-මභාසෙතාසිතිසුත්ත.
 b. ධම්මපද-විතතවග්ග. h. දිසතිකාය-සාමඤ්ඤාපලසුත්ත.

අයං හෙත් අන්තො: යථා නාම සඤ්ඤාපනානු¹ රඤ්ඤානං රත්තවලාහකසිවරං පකතියාපි ඔභාසමානං සමන්තතො විජේරාන මානා විජ්ජනා² නිව්ජරනති විසෙසතො ඔභාසෙනති, එවමෙව සුපරිසුඛතපනියමයං නානාරත්තසමුප්පලං පකතිපහසාරං ඉමං විමානං ඔං සබ්බාලොකාරෙති විභුසිතා සබ්බසො විජේරානසන්නති අත්තතො සරිපපහාති වන්තරණොභාසෙති ව විසෙසතො ඔභාසයසීති. එත්ති “පිය”නති නිදසොතබ්බවචනමෙතං, “අබ්බ කුට”නති නිදසොතවචනං. තථා “තෙ”ති නිදසොතබ්බවචනං, තං හි “පිය”නති ඉමං අපෙක්ඛිතා සාමිවචනෙන චුත්තමපි “අලඞ්කතෙ මලාධරෙ සුවන්තෙ ඔභාසසී”ති ඉමාති පදති අපෙක්ඛිතා පච්චත්තවසෙන පරිණමති, තස්මා “ඤ”නති චුත්තං හොති. “විජ්ජරිවා”ති නිදසොතවචනං. “ඔභාසසී”ති ඉදං විත්තමපි³ උපමෙයසුපමානානං සමකුදසොනං. “ඔභාසසී”ති හි ඉදං “ඤ”නති පදං අපෙක්ඛිතා මජ්ඣිමපුරිසවසෙන චුත්තං, “පිය”නති ඉමං අපෙක්ඛිතා පඨමපුරිසවසෙන පරිණමති. ච සඤ්ඤා වෙන් ලුප්තතිද්දිට්ඨා දට්ඨබ්බො. “ගච්ඡති යෙන කාමං ඔභාසසී”ති ව “විජ්ජතොභාසිතං⁴ අබ්බකුටං විශා”ති පච්චත්ත වසෙන වෙනං උපයොගවචනං පරිණමති. තථා “පිය”නති විසෙසිතබ්බවචනමෙතං. “තෙ සොවණ්ණමයං උළාර”නති ආදි තස්ස විසෙසනං, නනු ව “සොවණ්ණමය”නති වන්තා සුවණ්ණස්ස අග්ගලොභතාය සෙට්ඨභාවතො දිබ්බස්ස ව ඉධාධිපෙත්තත්තා “උළාර”නති. න වත්තබ්බනති? න කිඤ්ච විසෙසසබ්භාවතො⁵ යථෙව. හි මනුස්සපරිභොගසුවණ්ණවිකාතීතො⁶ රසවිඳ්ධං සෙට්ඨං, සුවිසුඛං, රසවිඳ්ධතො ආකාරාප්පනනං, තතො යං කිඤ්ච දිබ්බං සෙට්ඨං, එවං දිබ්බසුවණ්ණපි⁷ වාමිකරං, වාමිකරතො සාත කුම්බං, සාතකුම්බතො ජමබ්බනදං, ජමබ්බනදතො සිඛිතිසුවණ්ණං තං හි සබ්බසෙට්ඨං, තෙනාහ සකෙකා දෙවනමිඤ්ඤා:-

“මුත්තො මුත්තති සහ පුරුණජපිලෙති විපපමුත්තො විපපමුත්තති සිඛිතිකකසවණ්ණො රුජගහං පාවිසී හගවා”ති^a

තස්මා “සොවණ්ණමය”නති වන්තාපි “උළාර”නති චුත්තං. අථ වා “උළාර”නති ඉදං න තස්ස සෙට්ඨපණ්ණිතභාවමෙව සන්ධාය චුත්තං. අථ ඛො මහත්තභාවමපිති චුත්තොවායමන්තො. එත්ති ව “පිය”නති ආදි ඵලස්ස කමමසරිකකතා දස්සනං; තන්තාපි “සොවණ්ණ මය”නති ඉමිනා තස්ස විමානස්ස වන්තසමප්දං දස්සෙති. “උළා

1. සි. I. II & III. කපානු.

2. සි. IV. විජ්ජලතා, හා. විජ්ජලතා.

3. හා. දුට්ඨිකමපි.

4. හා. විජ්ජලතොභාසිතං.

5. සි. සමනවතො.

6. සි. IV. විකතිකං:-

,, හා. සුවණ්ණ සුත්තිකතො.

7. සි. දිබ්බසුවණ්ණති.

a. මහාවග්ගපාලි-වතුන්තාණ්ඩාර.

ර”නැති ඉමිනා සොහොනිසයසමපදං; “මනෝජව”නැති ඉමිනා ගමන සමපදං; “ගච්ඡති යෙන කාම”නැති ඉමිනා සීඝ්‍රජවතාය පීඨ සමපතනි¹භාවසමපදං දසෙයති.

අථවා “සොවණ්ණමය”නැති ඉමිනා තස්ස පණ්ණිනභාවං දසෙයති; “උළාර”නැති ඉමිනා වෙපුලලමහතනං; “මනෝජව”නැති ඉමිනා ආනු භාවමහතනං; “ගච්ඡති යෙන කාම”නැති ඉමිනා විහාරසුඛතං² දසෙයති; “සොවණ්ණමය”නැති වා ඉමිනා තස්ස අතිරූපතං චණ්ණ පොකකිරතඤ්ච දසෙයති; “උළාර”නැති ඉමිනා දස්සනියතං පාසාදි කතඤ්ච දසෙයති; “මනෝජව”නැති ඉමිනා සීඝ්‍රසමපාතං;³ “ගච්ඡති යෙන කාම”නැති ඉමිනා කතථි අප්පටිහතවාරතං දසෙයති; අථවා තං විමානං යස්ස පුඤ්ඤකමමස්ස නිස්සන්දඵලං තස්ස අලොභනිස්සන්දතාය සොවණ්ණමයං, අද්‍රෙසනිස්සන්දතාය උළාරං, අමොහනිස්සන්දතාය මනෝජවං ගච්ඡති යෙන කාමං, අථවා තං විමානං තස්ස පුඤ්ඤකමමස්ස තථාකතස්ස⁴ සද්ධා නිස්සන්දතාවෙන සොවණ්ණමයං, පඤ්ඤනිස්සන්දතාවෙන උළාරං, විරියනිස්සන්දතාවෙන මනෝජවං, සමාධිනිස්සන්දතාවෙන ගච්ඡති යෙන කාමං, සද්ධාසමාධිනිස්සන්දතාවෙන වා සොවණ්ණමයං, සමාධි පඤ්ඤනිස්සන්දතාවෙන උළාරං, සමාධිවිරියනිස්සන්දතාවෙන මනෝජවං, සමාධිසතිනිස්සන්දතාවෙන ගච්ඡති යෙන කාමනැති වෙදිතබ්බං.

තතථ යථා “පීඨ”නැති ආදි විමාන⁵සමපතනි දස්සනවසෙන තස්සා දෙවතාය පුඤ්ඤඵලවිභවසමපතනිකිත්තනං, ඵලං “අලඛකතෙ”ති ආදි අත්තභාවසමපතනිදස්සනවසෙන පුඤ්ඤඵලවිභවසමපතනි කිත්තනං. යථා හි සුසිත්තිතසීප්පාවරියවිරවිනොපි රත්තසුචණ්ණා ලඛකාරෙ විවිධරංසිජලසමුප්පලමණ්ණිරතනබ්බිතො ඵල සොහති න තෙවලො; ඵලං සබ්බඛහසමපතො වතුරස්සසොහනොපි අත්ත භාවො සුමණ්ණිතපසාධිතොව සොහති න තෙවලො. තෙනස්සා “අලඛකතෙ”ති ආදිනා ආහරිමං සොහාවිසෙසං දසෙයති, “ඔහා සසී”ති ඉමිනා අනාහරිමං. තථා පුරිමෙන වත්තමානපච්චය නිමිත්තං සොහාවිසයං⁶ දසෙයති, පච්චිමෙන අතිතපච්චයනිමිත්තං, පුරිමෙන වා තස්සා උපහොගවක්‍රීසමපදං⁷ දසෙයති, පච්චිමෙන උපහුඤ්ඤක⁸වක්‍රීසමපදං. ඵථාහ:-කිං පන තං විමානං යුත්ත වාහං උදුහු අයුත්තවාහනනි? යදිපි දෙවලොතෙ රථවිමානානි යුත්තවාහනනිද⁹ හොනති “සහස්සයුත්තං ආරඤ්ඤරථ”නැති¹⁰ ආදි වචනතො, තෙ පන දෙවපුත්තා ඵල කිච්චකරණකාලෙ වාහ¹

1. සී. I. II & III. පීඨ වසවතති.

2. සී. III. භා. සුඛතනං.

3. සී. සීඝ්‍රසමපදං.

4. භා. තථා තස්ස කමමස්ස

5. සී. වාහන.

6. සී. IV. භා. සොහාවිසෙයං.

7. සී. I & II. උපහොගසමපදං.

8. සී. I. II. III & IV. උපහුඤ්ඤක.

9. භා. යුත්තවාහනපි.

10. සී. වාහන.

a මජ්ඣිමනිකාය-මජ්ඣිම පණ්ණාසක-මධ්‍යදෙවසුත්ත.

රූපෙන අත්තානං දසෙය්‍යනති යථා එරුවණො දෙවපුතො කිලිකකාලෙ¹ හන්දිරූපෙන, ඉදං පන අඤ්ඤාඤච ඵදිසං අයුත්ත වාහං දට්ඨබ්බං. යදි ඵවං කිං තස්ස විමානස්ස අබ්බන්තරං වායො ධාතු ගමනෙ විසෙසපච්චයො උදුහු බාහිරාති? අබ්බන්තරාති ගහෙතබ්බං. යථා හි වන්දවිමානසුරියවිමානාදීනං දෙසන්තරගමනෙ තදුපජ්චිතං සත්තානං සාධාරණකමමතිබ්බතතං අතිවිය සිසජ්චං මහත්තං වායුමණ්ඩලං තාති පෙලෙනතං² පවතෙතති, න ඵවං තං පෙලෙනා³ පවතෙතන්ති බාහිරා වායොධාතු අත්ති, යථා ව පන චක්ක රතතං අනෙතාසමුට්ඨිතාය වායොධාතුයා වසෙන පවතෙතති, නති තස්ස වන්දවිමානාදීනං විය බාහිරා වායොධාතු පෙලෙනා පවතෙතතා අත්ති, යථා ව තං රඤ්ඤ චක්කවතතිස්ස විතතවසෙන “පවතෙතතු හවං චක්කරතත”නති⁴ ආදිවචනසමන්තන්තරමෙව පවතෙතති, ඵවං තස්සා දෙවතාය විතතවසෙනෙව අත්තසන්තිස්සිතාය වායොධාතුයා ගච්ඡතිති වෙදිතබ්බං. තෙන වුත්තං:- “මනොජවං ගච්ඡති යෙන කාම”නති.

ඵවං පඨමගාථාය තස්සා දෙවතාය පුඤ්ඤඵලසම්පත්තිං කිත්තෙත්වා ඉදති තස්සා කාරණභූතං පුඤ්ඤසම්පදං විභාවෙතුං:-

“කෙන තෙ තාදිසො වණ්ණො කෙන තෙ ඉධ මිජ්ඣති,
උපපජ්ජන්ති ව තෙ භොගා යෙ කෙවි මනසො පියා.

පුච්ඡාමි තං දෙවි මහානුභාවෙ
මනුස්සභූතා කිමකාසි පුඤ්ඤං,
කෙනාසි ඵවං ජලිතානුභාවා
වණ්ණො ව තෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති

ගාථාවයං වුත්තං.⁴

තත්ත කෙනාති කිං සද්දො:-“කිං රුජ යො ලොකං⁵ න රකති”, කිනනුවො තාම තුලෙහ මං වත්තබ්බං මඤ්ඤථා”ති ආදිසු ගරහණෙ ආගතො; “යං කිඤ්චි රූපං අතීතානාගතපච්චුප්පන්න”නති⁶ ආදිසු අති යමෙ; “කිංසුධ විතතං පුරිසස්ස සෙට්ඨ”නති⁷ ආදිසු පුච්ඡායං; ඉධාපි පුච්ඡායමෙව දට්ඨබ්බො කෙනාති ව ගෙතු අත්තෙ කරණවචනං; කෙන ගෙතුතාති අත්තො. ගොති තව; එතාදිසොති ඵදිසො; එතරති යථා දිස්සමානොති අත්තො වණ්ණොති වණ්ණසද්දො:- “කදු සංරුලහා”

1. සි. I, II, III & IV. කිලිකාලෙ

2. සි. පිළිවෙතං.

3. සි. පිළිවෙතා

4. සි. IV. හා, විභාවෙතුං-කෙනානෙ තාදිසොවණ්ණොති ආදි වුත්තං

5. සි. I, II, III & IV. කිංරුජයො

6. මජ්ඣිමනිකාය-සඤ්ඤාලහා.

a දිසතිකාය-මහාසුදස්සනසුත්තං.

b. මහාවග්ගපාලි-පඨමකාණ්ඩාරං.

c. සංයුත්තනිකාය-යකඛසංයුත්තකා

පන තෙ ගතපත් ඉමෙ සමණස්ස ගොතමස්ස වණණා”තිa ආදිසු
 ගුණෙ ආගතො; “අනෙකපරියායෙන බුද්ධස්ස වණණං භාසති
 ධම්මස්ස වණණං භාසති සමස්සස්ස වණණං භාසති”තිb ආදිසු ථුතියං;

“අපි කෙන හු වණණෙන ගතියෙන් නොති වුවවති”තිc ආදිසු
 කාරණෙ; “තයො පත්තස්ස වණණා”තිd ආදිසු පමාණෙ, “වත්තාරෙ
 මෙ ගොගොතම වණණා”තිe ආදිසු ජනියං; “මහත්තං හත්තිරුජ
 වණණං අතිතිමිතිති”තිf ආදිසු සණ්ඨානෙ; “සුවණණවණණාසි
 ගතො සුසුඤ්ඤාදොසි ටිට්ඨො”තිg ආදිසු ජිවිවණණෙ; ඉධාපි ජිවි
 වණණෙ එව දට්ඨබ්බො. අයං හෙත්ථ අත්ථො; කෙන කීදිසෙන පුඤ්ඤ
 විසෙසෙන හෙතුහුවෙන දෙවතෙ තව එතාදිසො එවං විධො වාදස
 යොජනාති ඵරණකපාහො සරිවණණො ජනොති? කෙන හෙ ඉධ
 මිජ්ඣාති කෙන පුඤ්ඤාදියයෙන තෙ ඉධ ඉමසිම ණෙන ඉද්දති තසි
 ලබ්භමානං උදාරං සුවරිතඵලං ඉජ්ඣති තිපථජ්ජති? උපපජ්ජතිති
 තිබ්බත්තනති. අවිච්ඡේදවසෙන උපරුපරි වත්තනතිති අත්ථො.
 ගොගාති පරිභුඤ්ජනබ්බට්ඨන ගොගාති ලද්ධතාමා වත්තාහර
 ණාදිවිතතුපකාරණවිසෙසා. සෙති සාමසෙඤ්ඤාන අතියම තිද්දෙසො.
 කෙවිති පකාරහෙදං ආමසිති අතියම තිද්දෙසො. උභයෙනාපි
 ඵණ්ණිතඵණ්ණිතතරුදිහෙදෙ තත්ථ ලබ්භමානෙ තාදිසෙ¹ තාදිසෙ
 ගොගෙ අනවසෙසතො ව්‍යාපෙති සමගණනාති. අනවසෙස
 ව්‍යාපකො හි අයං තිද්දෙසො, යථා“යෙ කෙවි සඛ්ඛාර”හි.
 මනසො පිණාති මනසා පියාසිතබ්බො, මනාපියාති අත්ථො.

එත්ථ ව “එතාදිසො වණණො”ති ඉමිනා හෙට්ඨා වුත්තවිසෙසා
 තස්සා දෙවතාය අත්තභාවපරියාපනතා වණණසම්පද දසසිතා,
 “ගොගා”ති ඉමිනා උපගෝගපරිගොගවක්‍රීයානා දිබ්බරූපසද්ද
 ගතිරසථොට්ඨබ්බපහෙදා කාමගුණසම්පද, “මනසො පියා”ති
 ඉමිනා තෙසං රූපාදීනං ඉට්ඨිකත්තමිතාපනා, “ඉධ මිජ්ඣාති”ති
 ඉමිනා පන දිබ්බආයුර්වණණයසසුඛආධිපතෙය්‍යසම්පද දසසිතා;
 “යෙ කෙවි මනසො පියා”ති ඉමිනා යාති: “සො අසෙඤ්ඤ දෙවෙ දසති
 ණෙනෙති අධිගණනාති; දිබ්බෙන ආයුතා දිබ්බෙන වණණෙන දිබ්බෙන
 සුඛෙන දිබ්බෙන යසෙන දිබ්බෙන ආධිපතෙය්‍යන දිබ්බෙති රූපෙති
 දිබ්බෙති සද්දෙති දිබ්බෙති ගතෙති දිබ්බෙති රසෙති දිබ්බෙති
 ථොට්ඨබ්බෙති”තිi සුත්තෙ ආගතාති දසට්ඨානාති, තෙසං ඉධ අන
 වසෙසතො සමගතො දසසිතොති වෙදිතබ්බො.

1. සී. IV. හා. නදිසසෙන.	d. පරජ්ඣාපාලි-තිකුලු
2. සී. I IV. හා. නදිසසෙන.	චිග්ගිත-පත්තවිග්ග.
a. මජ්ඣිමනිකාය-මජ්ඣිමපණ්ණාසක-උපාලිසුත්ත.	e. දීඝනිකාය-අම්බට්ඨසුත්ත.
b. දීඝනිකාය-බ්‍රහ්මජලසුත්ත.	f. සංයුත්තනිකාය-මාරසංයුත්තසා.
c. සංයුත්තනිකාය-වනසංයුත්තසා.	g. මජ්ඣිමනිකාය-සෙලසුත්ත.
	h. සංයුත්තනිකාය-අරහත්තවග්ග
i. අට්ඨකඛ්‍යාත්තරෙ-ද්වවග්ග.	

පුච්ඡාමිති පඤ්ඤා කරෙමි, ඤාතුං ඉච්ඡාමිති අන්තො. කාමිඤ්ඤෙතං: “කෙන තෙ තාදිසො වණ්ණො? කෙන තෙ ඉධ මිජ්ඣති? කිමකාසි පුඤ්ඤං? කොනාසි එවං ජලිතානුභාවා?” ති ව කිංසද්දගහණෙනෙව අත්තනරස්ස අසමභවතො පුච්ඡාවසෙන භාටතභයං. වුත්තනති විඤ්ඤායති, පුච්ඡාවිසෙසභාවඤ්ඤපතත්ථං. පුත්ත¹ “පුච්ඡාමි”ති වුත්තං. අයං හි පුච්ඡා අදිට්ඨිජෙනතා තාව න හොති, එදිසස්ස අත්තස්ස තස්ස මහාපේරස්ස අදිට්ඨිභාවාභාවතො. විමතිචෙත්දනාපි න හොති සබ්බසො සමුග්ගාතිතසංසයතතා. අනුමති පුච්ඡාපි න හොති. “තං කිමචඤ්ඤාසි රුජඤ්ඤා”ති² ආදිසු විය අනුමතිගහණාකාරෙන අප්පච්ඡාතතතා. තථා කපේතුකමසතා පුච්ඡාපි න හොති තස්සා දෙවතාය කපේතුකමසතා³ වසෙන පේරෙන අපුච්ඡිතතතා. විසෙසෙන පන දිට්ඨිසංසද්දනාති වෙදි තබ්බො; ස්වායමන්තො හෙට්ඨා අට්ඨප්පත්තිකථායං “පේරො කිඤ්ඤා පි”ති ආදිතා විභාවිතො එව. නානති ත්වං, තසිදං පුබ්බාපර පෙකඛං; පුබ්බාපෙකඛතාය උපයොගෙකවචනං දට්ඨබ්බං. පර පෙකඛතාය⁴ පන පච්චිතෙනකවචනං දට්ඨබ්බං. දෙවිති එත්ථ දෙව සද්දෙ “ඉමාති තෙ දෙව චතුරුසීති නගරසහස්සාති කුසාවතීරජ ධාති පමුඛාති”ති⁵ “එත්ථ දෙව ඡන්දං කරෙහි ජීවිතෙ අපෙකඛ”තති ව ආදිසු සමමුතිදෙවවසෙන ආගතො; “තස්ස දෙවතිදෙවස්ස සාසනං සබ්බදසසිනො”ති ආදිසු විසුද්ධිදෙවවසෙන, විසුද්ධිදෙවතාං හි ගග වතො අතිදෙවභාවෙ වුත්තෙ ඉතරෙසං වුත්තො එව හොතිති; “වාතුමභාරුජ්ඣා දෙවා දිසාසුභා වණ්ණවතො සුබබ්බලා”ති⁶ ආදිසු උප්පත්තිදෙවවසෙන, ඉධාපි උප්පත්තිදෙවවසෙනෙව වෙදි තබ්බො.

පදත්තො පන දිබ්බති අත්තනො පුඤ්ඤද්ධියා කිලුති ලලති පඤ්ඤාති කාමගුණෙහි රමති,⁴ අථවා හෙට්ඨා වුත්තනායෙන ජෙනති ඔහාසති ආකාසෙන⁵ විමානෙන ව ගච්ඡතිති දෙවි. “ත්වං දෙවි”ති සම්මොඛනෙ වෙනං එකවචනං. මහානුභාවෙති උළාරප්පභාවෙ, සො පනස්සානුභාවො හෙට්ඨා මිති ගාථාති දසසිතොයෙව. මනුස්ස භූතාති එත්ථ මනස්ස උස්සන්නතාය මනුස්සා සතිසුරභාවමුග්ගම චරියයොග්ගතාදි⁶ ගුණවසෙන උපචිතමානසා⁷ උක්කධිගුණවිත්තා, කෙ පන තෙ?⁸ ජම්බුදීපමාසිනො සත්තවිසෙසා. තෙනාහ භගවා:- “නිති හික්කවෙ ධාතෙහි ජම්බුදීපකා මනුස්සා උත්තරකුරුකො මනුස්සො අධිගණනනති දෙවෙ ව තාවතිංසෙ. කතමෙහි තිති?

1. සි පන.

2. සි. I. II & III. කාමතා.

3. සි. I. II & III. පරපෙකඛයං.

4. සි. IV. රමති දිබ්බති.

5. හා. ආකාසෙ.

6. සි. යොගතාදි.

7. සි. III & IV. හා. මනසා.

8. හා. පෙනෙන.

a. දීඝතිකාය-රුජඤ්ඤානුත්ත.

b. දීඝතිකාය-මහාසුද්දසනසුත්ත.

සුරු සහිමනොහොඳු ඉඩ බ්‍රහ්මවර්ගවාසො”නි¹. තථා හි බ්‍රහ්මා හග වනොහො පථෙවකවුරු අග්‍රහස්වකා මහාසාවකා වකතවතනිනො අඤ්ඤ ව මහානුභාවා සතතා ඵතෙව² උපපජ්ජනති තෙනි සමානරූපතාය පන සද්ධිං පරිත්‍යාදිපවාසිති ඉතරමහාදිපවාසිනොපි මනුස්සානෙව පඤ්ඤායංසුති ඵතෙ. අපරෙ පන භණ්ණති: ලොභාදිති අලොභාදිති ව සහිතස්ස මනස්ස උස්සන්තතාය³ මනුස්සා. යෙ හි සතතා මනුස්සජාතිකා තෙසු විසෙසනො ලොභාදයො අලොභාදයො ව උස්සන්තා තෙ ලොභාදිඋස්සන්තතාය අපායමග්ගං අලොභාදි උස්සන්තතාය සුගතිමග්ගං නිබ්බාණගාමිමග්ගඤ්ඤ පුරෙන්නි. තස්මා ලොභාදිති අලොභාදිති ව සහිතස්ස මනස්ස උස්සන්තතාය පරිත්‍යාදිපවාසිති සද්ධිං වතුමහාදිපවාසිනො සතතවිසෙසා මනුස්සාති වුවන්ති.

ලොකියා පන මනුනො අපච්චභාවෙන මනුස්සාති වදන්ති. මනු නාම පඨමකපටිකො ලොකමරියදාය⁴ ආදිභූතො හිතාහිත විධායකො සතතානං පිතුට්ඨානියො යො සාසනෙ මහාසමම තොති වුවන්ති. අපච්චන්තො පරමපරාය ව තස්ස ඔවාදනුසාස නියං සීතා සතතා පුත්තසදිසතාය මනුස්සාති වුවන්ති. තතො ඵව හිතෙ මානවා මනුජාති ව වොගරියන්ති. මනුස්සෙසු භූතා ජතා මනුස්සභාවං වා පතතාති මනුස්සභූතා.

කිමකාසි පුඤ්ඤ නති කිං දානසීලාදිපභෙදෙසු කිදිසං පුජ් භාවඵලතිබ්බත්තනතො යත්ථ සයං උපපන්නං තං සන්තානං පුනාති විසොධෙතිති ව පුඤ්ඤනති ලද්ධිනාමං සුවරිතං කුසලකමමං අකාසි උපචිති නිබ්බත්තෙසිති අත්ථො. **ජලිනානු භාවාති** සබ්බසො විජේරාතමානපුඤ්ඤද්ධිකා. කස්මා පනෙත්ථ “මනුස්සභූතා කිමකාසි පුඤ්ඤ”නති වුත්තං? කිං අඤ්ඤසු ගතිසු පුඤ්ඤකිරියා නත්ථිති? නො නත්ථි, යස්මා තිරයෙ පි නාම කාමාවචරකුසලවිතතූපපත්ති⁴ කදවි ලබ්බතෙව, කිමඛගපනඤ්ඤත්ථ; නනු අවොවුමහ:- දිට්ඨසංසංකෘතායං පුච්ඡාති? තස්මා මහාපෙරෙ මනුස්සභාවෙ යත්ථා පුඤ්ඤකමමං කත්වා උපපන්නං තං දිස්වා භූතත්ථවසෙන පුච්ඡන්තො “මනුස්සභූතා කිමකාසි පුඤ්ඤ”නති අවොව. අථවා අඤ්ඤසු ගතිසු ඵකන්තසුඛතාය ඵකන්තදුක්ඛතාය දුක්ඛබ්‍රහ්මලතාය ව පුඤ්ඤකිරියාය ඔකාසො න සුලභරූපො සප්පු රිසුපතිස්සාදිපච්චයසමවායස්ස සුදුලලභභාවතො කදවි උපපජ්ජ මානො පි යථාචුත්තකාරණෙනෙව උප්පාදෙ විපුලො ව න හොති, මනුස්සගතියා පන සුඛබ්‍රහ්මලතාය පුඤ්ඤකිරියාය ඔකාසො සුලභ රූපො සප්පුරිසුපතිස්සායාදි පච්චයසමවායස්ස යෙභුණ්ණන සුලභ

1. සි. කතෙව.

3. සි. IV. භා. ලොකපරියදාය.

2. සි. උසදතාය.

4. භා. විත්තපච්චති.

a. නවකඛිතුත්තරෙ-සත්තාවාසමග්ග.

භාවතො, යඤ්චි තත් දුකං උපපජ්ජති, තමපි විසෙසතො පුඤ්ඤ කිරියාය උපනිස්සයො හොති, “දුක්ඛපතිසා හි සද්ධා”ති, යථා හි අයොසනෙන සත්තෙන නිපජාදියමානෙන තස්ස එකන්තතො න අග්නිමහි නාපනං උදකෙන වා තෙමනං ඡේදනකිරියාසමන්තාය විසෙසප්පච්චයො, තාපෙත්වා පන පමාණයොගතො උදකතෙමනං තස්සා විසෙසප්පච්චයො, එවමෙව සත්තසන්තාතස්ස එකන්ත දුක්ඛසම්මුඛතා දුක්ඛබහුලතා එකන්තසුඛසම්මුඛතා ව පුඤ්ඤකිරියාය විසෙසප්පච්චයො න හොති¹ සති පන දුක්ඛසන්තාපනෙ පමාණයොගතො සුමුපමුගනෙ² ව ලඤ්චපනිස්සයා³ පුඤ්ඤකිරියා උපපජ්ජති, උපපජ්ජමානා ව මහාජුතිකා මහාවිපජාර පටිපක්ඛවේඡ දනසමන්තා ව හොති. තස්මා මනුස්සභාවො පුඤ්ඤකිරියාය විසෙස ප්පච්චයො. තෙන වුතතං:- “මනුස්සභූතා කිමකාසි පුඤ්ඤ”නති. සෙසං සුචිඤ්ඤායමෙව.

එවං පන පෙරෙත පුච්ඡිතා සා දෙවතා පඤ්ඤං විස්සජෙජ්ඣි. භමන්තං දස්සෙතුං:-

“සා දෙවතා අත්තමනා මොග්ගලානෙන පුච්ඡිතා,
පඤ්ඤං පුට්ඨා විශාකාසි යස්ස කම්මසිද්ධං ඵල”නති

ගාථා වුතතා. කෙන පනායං ගාථා වුතතා? ධම්මසංග්ගහකෙහි. තත් සාති යා පුබ්බෙ “පුච්ඡාමි තං දෙවි මහානුභාවෙ”ති වුතතා සා. දෙවතාති දෙවපුත්තොපි බ්‍රහ්මාපි දෙවධිතාපි වුච්චති. “අථබ්බො අඤ්ඤතරු දෙවතා අභික්ඛන්තාය රතතියා අභික්ඛන්තවණ්ණා”ති^a ආදීසු හි දෙවපුත්තො දෙවතාති වුත්තො, දෙවොසෙව දෙවතාති කතා; තථා “තා දෙවතා සත්තසන්තා උලාරං බ්‍රහ්මවිමානා අභිතික්ඛමිත්වා”ති ආදීසු බ්‍රහ්මානො;

“අභික්ඛන්තොත වණ්ණන්ත යා තිංතිට්ඨසි දෙවතෙ,
මහාසෙන්ති දිසා සබ්බා ඔසධි විශ තාරකා”ති^b.

ආදීසු දෙවධිතා, ඉධාපි දෙවධිතා එව දව්ඨබ්බා. අත්තමනාති තුට්ඨමනා පිතිසොමනස්සෙහි ගතිතමනා, පිතිසොමනස්ස සහගතං හි⁴ විතනං ද්‍රෝමනස්ස අනොකාසතො තෙහි තං සකං කතා ගතිතං විශ හොති. අත්තමනාති වා සකමනා. අනවජ්ජපිති සොමනස්සසමපයුත්තං හි විතනං සමපති ආයතිඤ්ච තං සම්මුඛිතො හිතසුඛාවගතො⁵ සකනති වතතබ්බතං ලහති. න ඉතරං. මොග්ගලානෙන නාති මොග්ගලානගොත්තස්ස බ්‍රාහ්මණමහාසාමයා

1. සි. I. II & III. ත විසෙසප්පච්චයො. 4. සි. I. II. III & IV. සතිතං.

2 තා. සුමුමුගනෙ.

5. සි. I & III. සුඛාවගතතො.

3. සි. I & II ලඤ්චපනිස්සයා.

a. සංයුක්තතිකාය-දෙවතාසංයුක්තක.

b. භුතතිලක්කක.

පුත්තභාවතො සො මහාපෙරෙ ගොතතවසෙන මොග්ගල්ලානොති පඤ්ඤතො. තෙන මොග්ගල්ලානෙන; පුච්ඡිනාති දිට්ඨසංසන්ධන වසෙන පුච්ඡිතා අත්තමනා සා දෙවතා පඤ්ඤං ව්‍යාකාසිති යොජනා.

අත්තමනතා වස්සා-නමපි නාම පරිත්‍යක්කමපි කමමං එවං මහතිස්සා දිබ්බසම්පන්නස්සා කාරණං අහොසීති පුබ්බෙපි සා අත්තතො¹ පුඤ්ඤඵලං පටිච්ච අත්තරත්තරං සොමනස්සං පටිසං වෙදෙති, ඉද්දති පත අඤ්ඤාතරස්සං පෙරස්සං කතොපි නාම කාරෙණ එවං උළාරඵලො, අයං පත බුද්ධානං අග්ගසාවකො උළාරගුණො මහානුභාවො, ඉමමපි² පස්සිතුං නිපච්චකාරඤ්ඤා කාතුං ලභාමි, මම පුඤ්ඤඵලපටිසංපුත්තතමෙව ච පුච්ඡං කරෙතීති විහි කාරණෙහි උප්පන්නා. එවං සඤ්ජාත බලව පිතිසොමනස්සා සා පෙරස්සං වචනං සිරසා සම්පට්ඨිතො පඤ්ඤං පුට්ඨා ව්‍යාකාසි. පඤ්ඤානති ඤාතුං ඉච්ඡිතං තං අත්ථං විශ්වාකාසි කපෙසි විස්සරෙසි. කථං පත ව්‍යාකාසි? පුට්ඨාති පුට්ඨාකාරතො පුච්ඡිතාකාරෙන වාති අත්ථො. එත්ථ හි “පුච්ඡිතා”ති වචනං පුත්ත “පුට්ඨා”ති වචනං විසෙසත්ථ නිගමනං දට්ඨබ්බං. සිද්ධො හි සති ආරම්බො විසෙසත්ථ ඤාපකොව හොති. කො පනෙසො³ විසෙසත්ථො? ව්‍යාකාරණස්ස පුච්ඡානුරූපතා, යං හි කමමඵලං දස්සෙත්ථා තස්ස කාරණභූතං කමමං පුච්ඡිතං, තද්වගස්ස අඤ්ඤමඤ්ඤානුරූපභාවවිභාවතා, යෙන ච ආකාරෙන පුච්ඡා පචත්තා අත්ථො ච ව්‍යඤ්ජනතො ච තද් කාරණං⁴ ව්‍යාකාරණස්ස පුච්ඡානුරූපතා, තථා වෙච විස්සර්ජනං පචත්තං, ඉති ඉමස්ස විසෙසස්ස ඤාපනත්ථං පුච්ඡිතාති වචනං පුත්ත පුට්ඨාති වුත්තං. පුච්ඡිතාති වා තාය දෙවතාය විසෙසනමුඛෙන පුට්ඨභාවස්ස පඤ්ඤාව්‍යාකාරණස්ස ච කාරණකිත්තනං. ඉදං වුත්තං හොති:- “තෙන තෙ තාදිසො වණ්ණො”ති ආදිතා පෙරෙන පුච්ඡියතීති පුච්ඡා, තාය දෙවතාය කතකමමං; තස්සා පුච්ඡාය කාරිතා ආවිකක්ඛිතා වාති⁵ සා දෙවතා පුච්ඡිතාති වුත්තා. යස්මා පුච්ඡිතා පුච්ඡියමානස්ස කමමස්ස කාරිතා තස්මා පඤ්ඤං පුට්ඨා යස්මා ච පුච්ඡිතා පුච්ඡියමානස්ස කමමස්ස ආවිකක්ඛිතසභාවා තස්මා පඤ්ඤං ව්‍යාකාසිති. යස්ස කම්මසංසිද්ධං එළනති ඉදං පඤ්ඤානති වුත්තස්ස අත්ථස්ස සරූපදස්සනං, අයං හෙත්ථ⁶ අත්ථො: ඉදං පුච්ඡන්තස්ස පුච්ඡියමානාය ච පච්චක්ඛගුණං අනන්තරං වුත්තප්ප කාරං පුඤ්ඤඵලං යස්ස කමමස්ස තඤ්ඤාතුං ඉච්ඡිතතො “පඤ්ඤා”නති වුත්තං පුඤ්ඤකමමං ව්‍යාකාසිති.

1. IV. අත්තමනා.

2. සී. I. II. III & IV. ඉමං.

3. සී. I & II. භා. පත.

4. සී. I. II & IV. තද්කාරණං.

5. සී. I. II & III. ආවිකක්ඛිතාති.

6. සී. IV. අයමෙත්ථ.

; ඉදනි

“අයං මනුස්සෙසු මනුස්සභූතා,
අබ්භාගතානං ආසනකං අදාසිං.
අභිවාදයං අඤ්ජලිකං අකාසිං,
යථානුභාවඤ්ච අදාසි දුතං.

තෙන මෙ තාදිසො වණේණො තෙන මෙ ඉධ මිජ්ඣති,
උපපජ්ජනති ච මෙ භොගා යෙ කෙවි මනසො පියා.

අකකාමී තෙ හික්ඛු මහානුභාව,
මනුස්සභූතා යමකාසි පුඤ්ඤං.
තෙනමහි එවං ජලිතානුභාවා,
වණේණො ච මෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති

පඤ්ඤායා ව්‍යාකරණාකාරො.

තත් අහනති දෙවතා අත්තානං නිද්දිසති. මනුස්සෙසුති වචා පුත මනුස්සභූතාති වචනං තද අත්තති මනුස්සභූතානං විජ්ජමාන භාවදස්සනත්ථං. යො හි මනුස්සජ්ජිකොව සමානො පාණාතිපාතාදිං අකත්තබ්බං කථා දණ්ඨාරහො තත් තත් රුජ්ජිතො හත්ථවෙජ් දදි කමමකාරණං¹ පාපුණ්ණෙනො මහාදුක්ඛං අනුභවති, අයං මනුස්ස තෙරසිකො නාම, අපරො මනුස්සජ්ජිකොව සමානො පුබ්බෙ කතකමමනා² සංසව්ජාදමි න ලහති, බුප්පිපාසාසිභූතො³ දුක්ඛ බහුලො කත්ථි පතිට්ඨං අලහමානො විවරති, අයං මනුස්සපෙනො නාම, අපරො මනුස්සජ්ජිකොව සමානො පරාධීනවුත්ති පරෙසං භාරං වහනෙනා භින්නමරියාදො වා අනාවාරං ආවරිත්ථා පරෙති සන්නජ්ජිතො මරණභයභීතො ගහනනිසීතිතො දුක්ඛබහුලො විවරති හිතාහිතං අජනනෙනා නිද්ද ජ්ඣත්ථා දුක්ඛවිනොදනාදි පරො, අයං මනුස්සතිරව්ජානො නාම; යො පත අත්තනො හිතා හිතං ජනනෙනා කමමඵලං සද්දහනෙනා හිරෙත්තපසමපෙනො දයාපෙනා⁴ සබ්බසන්නෙසු සංවෙගබහුලො අකුසලකමමපථෙ පරිවජ්ජෙනො කුසලකමමපථෙ සමාවරනෙනා පුඤ්ඤකිරියවත්ථුති පරිපුරෙති, අයං මනුස්සධමෙම පතිට්ඨිතො පරමන්දිතො මනුස්සො නාම, අයමපි තාදිසා අහොසි තෙන වුත්තං:— “මනුස්සෙසු මනුස්ස භූතා”ති. මනුස්සෙ සත්තනිකායෙ මනුස්සභාවපත්තො මනුස්ස ධම්මඤ්ච අපභාස සිතාති අනේවා. අබ්භාගතානන්ති අභිආගතානං සමපත්තආගනතුකානන්ති අනේවා. දුට්ඨා හි ආගනතුකා: අතිපි අබ්භාගතොති, තෙසු කතපරිවයො ආගනතුකො අතිපි, අකතපරි වයො අබ්භාගතො, කතපරිවයො අකතපරිවයොපි වා පුරෙත්තරං ආගතො අතිපි, භොජනවෙලාය උපට්ඨිතො සමපති ආගතො අබ්භා

1. සි. කමමකාරණං.

2. හා. කතකමුත්තා.

3. සි. I & II. බුප්පිපාසාසිභූතො.

4. සි. III. දයාසමපෙනො.

භෞතො; නිමිත්තතො චා භවෙනන අතිරි, අතිමිත්තතො අභො
 භෞතො; අයං පන අකතපරිවයො අතිමිත්තතො සමපති ආගතො
 ව, තං සත්ථායානං- “අභොගතාන”නති. ගරුකාරෙන පනෙත්ථ ඛත්ත
 වචනං වුත්තං. ආසති නිසිදති එත්ථානි=ආසනං යං නිඤ්චි නිසි
 දනසොග්ගං. ඉධ පන පිඨං අධිපොතං, තස්ස ව අපකතතා
 අනුලාරතතා ව ආසනකතනති ආහ. අදුසිනති ඉදං ඉමස්ස ථෙරස්ස
 දින්නං මග්ගං මහපථලං භවිස්සති මහාතිසංසනති සඤ්ඤාතසොම
 තස්සා කමමං කමමථලඤ්ච සද්දතිනා තස්ස ථෙරස්ස පරිභො
 ගත්ථාය අදුසිං. තීරපෙක්ඛපරිවචාපවසෙක පරිවචර්නති අත්ථො.
 අභිවාදසිනති අභිවාදනමකාසිං¹ පඤ්චපතිට්ඨිතෙන දකඛණේය්‍ය
 පුග්ගලෙ වත්තීනති අත්ථො. වත්තමානා හි තං තායෙව වත්තනතිරියාය
 වත්තියමානං “සුඛිති භොති ආරොගා භොති”ති ආදිනා ආසිවාදං²
 අත්ථො වදාපෙති නාම. අඤ්ඤාලිකං අකාසිනති දසනබසමොධාන
 සමුප්පලමඤ්ඤාලිං සිරසි පග්ගණනති ගුණවිසිට්ඨානං අපවායනං
 අකාසිනති අත්ථො.

සථානුභාවනති යථාබලං. තද මම විජ්ජමානවිභවානුරූපනති
 අත්ථො. අදුසි දුනිනති අනතපානාදිදෙය්‍යබමමපරිවචාගෙන දකඛ
 භේය්‍යං භොජෙතරී දුනමයං පුඤ්ඤං පසවිං. එත්ථ ව “අහ”නති
 ඉදං කමමස්ස ව ථලස්ස ව එකසන්තතිපතිතතාදස්සනෙන සමඛනි
 භාවදස්සනං, “මනුස්සෙසු මනුස්සභූතා”ති ඉදං තස්සා පුඤ්ඤකිරියාය
 අධිට්ඨානභූතසන්තානවිසෙසදස්සනං, “අභොගතාන”නති ඉදං විත්ත
 සමපතතිදස්සනඤ්චෙව බෙත්ත සමපතති දස්සනඤ්ච, දුනස්ස³
 වියං⁴ පටිගගභණ්ණං⁵ ව නිඤ්චි අනපෙක්ඛිනිං පටිත්තිතභාවදීප
 නතො,⁶ “ආසනකං අදුසිං යථානුභාවඤ්ච අදුසි දුන”නති ඉදං
 භොගසාරදුනදස්සනං, “අභිවාදසිං අඤ්ඤාලිකං අකාසි”නති ඉදං
 කායසාරදුනදස්සනං.

ගෙනාති තෙන යථාට්ඨතෙන පුඤ්ඤෙන හෙතුභූතෙන; මෙති
 අයං මෙසඤ්ඤා: “කිචෙත්ත මෙ අධිගතං හලන්ති පකාසිතු”නති^a
 ආදිසු කාරණෙ ආගතො; මයාති අත්ථො. “තස්ස මෙ භවෙන
 භගවා සබ්බිත්තෙන ධම්මං දෙසෙතු”ති^b ආදිසු සමපදුනෙන, මග්ගනති
 අත්ථො. “පුබ්බෙව මෙ භික්ඛුවෙ සමොධා අනභිසම්මුදාස්ස බොධි
 සත්තසොග්ගෙව සතො”ති^c ආදිසු සාමිඅත්ථෙ ආගතො; ඉධාපි සාමි

1. හා. අභිවාදනං කාරෙසිං.	6. හා. පටිත්තිතභාවදසසනතො.
2. IV. ආභිවාදං, හා. අභිවාදනං.	a. දීඝතිකාය-මහාපනාදසුත්ත.
3. සී. දයකස්ස.	b. සංයුත්තතිකාය-රුහුලසංයුත්තකා-
4. සී. III & IV. මසය, හා. මසයස්සව.	රුහුලසුත්ත.
5. සී. I. II. III & IV. පටිග්ගාකස්ස.	c. මජ්ඣිමනිකාය-මොධාපිභාසකසුත්ත

අනෙම එම, මමානි අනෙම. සායං මෙසඤ්ඤා “තෙන මෙ පුඤ්ඤානා”ති ව “මෙ එතාදිසො”ති ව උභයන් සමබන්ධබ්බො, සෙසං වුත්තනගමෙව.

එම. තාය දෙවතාය පඤ්ඤා ව්‍යාකතෙ අයසමා මහා මොග්ගලානො වින්දාරෙන ධම්මං දෙසෙසි. සා දෙසනා සපරි වාරුය තසා දෙවතාය සාන්තිකා අහොසි. පෙරෙ තතො මනුසා ලොකං ආගන්වා සබ්බං තං පවතති. භගවතො ආරොචෙසි. භගවා තද්¹ අට්ඨප්පතති. කන්ධා සමපත්තපරිසාය ධම්මං දෙසෙසි. ගාථායෙව² පන සබ්බතං³ ආරුලුහාති.

පරමන්දිපතියා බුද්ධකතියාසට්ඨකථාස⁴

පඨම පිඨ විමාන වණ්ණනා

ති ට්ඨි තා.

1. 2.

පිඨනෙහා වෙඨරියමසනති දුතියපිඨවිමානං. තසා අට්ඨප්පතති ව අත්චණ්ණනා ව පඨමෙ වුත්තනගෙනෙව වෙදිතබ්බා. අයං පන විසෙසො:

සාවන්තිවාසිනී කිර එකා ඉන්ද්‍රී අත්තනො ගෙහං පිණ්ඩාය පවිට්ඨං එකං. පෙරං පසයිත්වා පසන්නචිත්තා තසා ආසනං දෙනති අත්තනො පිඨං උපරි නිලවන්තෙ අත්ථිත්වා අදසි. තෙන තසා දෙවලොකෙ නිබ්බන්තාය වෙඨරියමයං පලලබ්බවිමානං නිබ්බන්ති.⁵ තෙන වුත්තනං:

“පිඨනෙහ වෙඨරියමයං උලාරං
මනොජවං ගච්ඡති යෙන කාමං,
අලබ්බතෙ මලාධරෙ සුවන්තෙ
ඕහාසසි විජ්ජරිවබ්බකුටං.

කෙන තෙ තාදිසො චණ්ණො කෙන තෙ ඉම මිජ්ඣති,
උපපජ්ජන්ති ව තෙ භොගා යෙ කෙවි මනසො පියා.

පුච්ඡාමි තං දෙවි මහානුභාවෙ
මනුසාහුතා කිම්කාසි පුඤ්ඤං
කෙනාසි එමං ජලිතානුභාවා,
චණ්ණො ව තෙ සබ්බදිසා පහාසති”ති.

1. සි. I. II. & III. තං පන.

2. සි. IV. භා. ගාථාඵව.

3. සි. IV. සබ්බති.

4 “පරමන්ද්‍රෙහිකාය බුද්ධකථා කථායා”ති පාඨොයං පොරණී කෙසු පොත්කෙසු දිස්සතෙව.

5. භා. නිබ්බන්තා.

“සා දෙවතා අනන්මතා මොග්ගල්ලානෙන පුච්ඡිතා,
පඤ්ඤං පුට්ඨා විශාකාසි යස්ස කම්මසිද්ධං ඵලං”

“අහං මනුස්සස්ස මනුස්සභූතා
අබ්භාගතානං ආසනකං¹ අදාසිං,
අභිවාදයං අඤ්ඤාලිකං අකාසිං
යථානුභාවඤ්ච අදාසි දානං.

තෙන මෙ තාදිසො වණේණා තෙන මෙ ඉධ මිජ්ඣති,
උපපජ්ජනති ච මෙ භොගා යෙ තෙවි මනසො පියා.

අකමාමි ඉත භික්ඛු මහානුභාව
මනුස්සභූතා යමකාසි පුඤ්ඤං,
තෙනමති ඵලං ජලිතානුභාවා
වණේණා ච මෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති.

තත්ථ වෙච්ඡිසමසන්නති වෙච්ඡරියමණ්ණිමයං. වෙච්ඡරියමණ්ණි නාම
විචුර්² පබ්බතස්ස විචුර්² ගාමස්ස ච අවිදුරෙ උපපජ්ජනක මණ්ණි.
තස්ස කිර විචුර්² ගාමට්ඨානෙ ආකරො. විචුර්²ස්ස³ පන අවිදුරෙ
භවතතා වෙච්ඡරියනෙච්ච පඤ්ඤාසිත්ථ. තංසදිස වණේණතිභතාය
දෙවලොකෙපියස්ස තපෙච නාමං ඡතං, යථා තං මනුස්සලොකෙ
ලභිතාමවසෙතෙව දෙවලොකෙ දෙවපුත්තානං. තං පන මයුර
ගිවවණේණං වා, භොති වායසපත්තවණේණං වා සිතිඤ්චෙණ්ණපත්ත
වණේණං වා, ඉධ පන මයුරගිවවණේණං වෙදිතබ්බං. සෙසං සබ්බං
පඨමපියවිමානෙ⁴ වුත්තසදිසමෙවාවිති.

දුතිය පිය විමාන වණේණා

ති ටසි තා.

1. 3.

“පියනෙන සොවණේණමය”නති තතියපියවිමානං. තස්ස වක්ඛු
රජගහෙ සමුට්ඨිතං.

අඤ්ඤාතරො කිර බිණාසවනේරො රාජගහෙ පිණ්ඩාය වරිත්ථා,
භතතං ගහෙත්ථා උපකට්ඨේ කාලෙ භතතකිව්චං කාතුකාමො,⁵
ඵකං විවච්චාරං ගෙහං උපසඛිකමි. තස්මිං පන ගෙහෙ ගෙහ
සාමිනී ඉත්ථි සද්ධාසම්පන්නා ථෙරස්ස ආකාරං සලලකෙඛත්ථා ඵථ
භනෙන ඉධ නිසීදිත්ථා භතතකිව්චං කරොථාති අතතනො භද්ද

1. සි. නාසනකං.

2. සි. IV. හා. වෙච්ඡරිය,
සි. III. වායවාල.

3. සි. IV. වෙච්ඡරස්ස, හා. වෙච්ඡරියස්ස

4. සි. III. හා. පඨමවිමානෙ.

5. සි. IV. කතතුකාමො.

පිඨං පඤ්ඤපෙඤා උපරි පිතවන්තං අන්තරික්ඛා නිරපෙක්ඛපරිව්වාග
වසෙන අද්ධි, ඉදං මෙ පුඤ්ඤං ආයතීං සොවණ්ණපිඨපටිලාභාය
භොතුති පන්තඤ්ඤා ධපෙසි. අථ ථෙරෙ තත් නිසිදික්ඛා ගතතනිව්වං
කත්වා පතතං වොදකං කත්වා¹ උට්ඨාය ගච්ඡන්තං-ගන්තං ඉද
මාසනං තුලිභාකං යෙව පරිව්වතතං, මය්ගං අනුගගහන්තං පරිභුඤ්ඤ
ථාති ආහ. ථෙරො තස්සා අනුකම්පාය තං පිඨං සම්පට්ඨන්තා
සඤ්ඤා දූපෙසි. සා අපරෙත සමයෙන අඤ්ඤාතරෙත රොගෙන
පුට්ඨා කාලං කත්වා තාවතීංසභවතෙ නිබ්බතතීති ආදි සබ්බං
පඨමපිමානවණ්ණනායං වුත්තනායෙනෙව වෙදිතබ්බං. තෙන වුත්තං:

“පිඨනෙත සොවණ්ණමයං උදාරං
මනොජවං ගච්ඡති යෙන කාමං,
අලභිකතෙ මලාධරෙ සුවන්තෙ
ඕභාසසි විජ්ජරිවබ්බකුටං.

තෙන තෙ තාදිසො වණ්ණො තෙන තෙ ඉධ මිජ්ඣති
උපපජ්ජන්ති ව තෙ භොගා යෙ කෙවි මනසො පියා.

පුච්ඡාමි තං දෙවි මහානුභාවෙ
මනුස්සභූතා කිමකාසි පුඤ්ඤං
කෙනාසි එවං ජලිතානුභාවා
වණ්ණො ව තෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති.

“සා දෙවතා අතතමනා මොග්ගලාතෙන පුච්ඡතා,
පඤ්ඤං පුට්ඨා විශාකාසි යස්ස කම්මසසිදං ඵලං.”

“අපසස්ස කම්මස්ස ඵලං මමෙදං
යෙනමහි එවං ජලිතානුභාවා,
අහං මනුස්සස්ස මනුස්සභූතා
පුරිමාය ජාතියා මනුස්සලොකෙ.

අඤ්ඤං විරජං භික්ඛුං විපසන්නමනාවිලං,
තස්ස අද්ධසහං පිඨං පසන්නා සෙති² පාණ්ණිති.

තෙන මෙ තාදිසො වණ්ණො තෙන මෙ ඉධ මිජ්ඣති,
උපපජ්ජන්ති ව මෙ භොගා යෙ කෙවි මනසො පියා.

අකුචාමි තෙ භික්ඛු මහානුභාව
මනුස්සභූතා යමකාසි පුඤ්ඤං,
තෙනමහි එවං ජලිතානුභාවා
වණ්ණො ව මෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති.

1. සි. පටිලාභන්තං.

2. සි. IV. පන්නධොවනං කත්වා, හා. පන්නං ධොවිත්වා.

3. සි. III. & IV. සකෙති.

යඤ්චි පන පඤ්චමගථායං. පුට්ඨොස ජාතියා මනුස්සලොකෙති ආදි, එත්¹ ජාතියඤ්ඤා; අත්ථෙව² සඛිධතලකකණේ “ජාති විති ඛතෙති සඛිගතීතා”ති³ ආදිසු; අත්ථ නිකායෙ “නිගණ්ඨා නාම සමණජාති”ති⁴ ආදිසු; අත්ථ පටිසංකයං. “යං මානුකුච්ඡියමිං පඨමං විතතං උපපන්නං පඨමං විඤ්ඤාණං පානුභූතං තද්දපාදාය සාවස්ස” ජාති”ති⁵ ආදිසු; අත්ථ කුලෙ “අකම්මෙනා අනුපකකුට්ඨො ජාති වාදෙනා”ති⁶ ආදිසු; අත්ථ පසුතියං. “සමපති ජනො අනන්ද බොධිසත්තො”ති⁷ ආදිසු; අත්ථ භවෙ “එකමපි ජාතියං වෙපි ජාතියො”ති⁸ ආදිසු; ඉධාපි භවෙ එව දට්ඨබ්බො. තසමා පුරිමාය ජාතියා පුරිමසමිං භවෙ අනන්තරානිතෙ පුරිමෙ අත්තභාවෙති අත්ථො. භූමමත්ථෙ හි ඉදං කරණවචනං. මනුස්සලොකෙති මනුස්සලොක භවෙ⁹ රුජගහං සක්කියං වදති. ඔක්කාසලොකො හි¹⁰ ඉධ අධිපෙත්තො සත්තලොකො පන “මනුස්සසු”ති¹¹ ඉමිනා වුත්තොයෙව.

අද්දසනති අද්දකම්මං. චිරජනති විගතරාගාදිරජනතා විරජං. භික්ඛුනති භික්ඛනකිලෙසනතා භික්ඛුං,⁷ සබ්බසො කිලෙසකාලුසියා⁸ භාවෙන විපසසන්නවිත්තතාය විපසසනනං, අනාවිලසඛකප්පතාය අනාවිලං; පුරිමං පුරිමඤ්චත්ථ පදං පච්ඡිමස්ස පච්ඡිමස්ස කාරණ වචනං. විගතරාගාදිරජනතා භික්ඛනකිලෙසනාය භික්ඛුං, භික්ඛනකිලෙසනතා කිලෙසකාලුසියාභාවෙන විපසසනනං, විපසසනනමත්තතා අනාවිලනති. පච්ඡිමං පච්ඡිමං වා පදං පුරිමස්ස පුරිමස්ස කාරණ වචනං. විරජං භික්ඛුගුණයොගතො භික්ඛනකිලෙසො හි භික්ඛු, භික්ඛුං විපසසන්නභාවතො කිලෙසකාලුසියාභාවෙන විපසසන්න මානසොති භික්ඛු, විපසසන්නං අනාවිලසඛකප්පභාවතොති. රුග රජභාවෙන වා විරජනති වුත්තං, දෙසකාලුසියාභාවෙන විපස සන්නනති, මොභව්‍යාකුලතාභාවෙන අනාවිලනති. එවං භූතො පරමත්ථො භික්ඛු නාම භොගීති භික්ඛුනති වුත්තං. අද්දසනති අද්දසිං අහං. පිළිනති තදා මම සනතිනෙ චජ්ජමානං හග්ගපිඨං. පසසනනාති කමමඵලසද්ධාය රත්තත්තයසද්ධාය ව පසසන්නවිත්තතා. සෙති⁹ පාණ්ණීගීති අඤ්ඤං අනාණපෙත්වා¹⁰ අත්තතො හත්ථෙති උපතීය පිඨං¹¹ පඤ්ඤාපෙත්වා අද්දසිනති අත්ථො. එත්ථ ව “විරජං

1. සි. III. & IV. තත්ථ.

2. හා, අත්ථි.

3. සි. III. සාවස්ස.

4. සි. මනුස්සලොකෙ.

5. සි. IV. ලොකෙති.

6. හා. මනුස්සසු මනුස්සභූතාති.

7. සි. IV. භික්ඛු.

8. සි. III. කාලුසියා, IV. කාලසයයා.

9. සි. III & IV. සෙති.

10. සි. අනාලපෙත්වා.

11. IV. උපතීය හං.

a. ධාතුකාපකරණ-අභිකතර මාතිකා.

b. නිකඛිභුත්තරෙ-මහාවග්ග- විසාමුප්පාසථසුත්ත.

c. මහාවග්ගපාලි-මහාකම්මකික.

d. මජ්ඣිමනිකාය-වාසෙඨසුත්ත.

e. මජ්ඣිමනිකාය-අච්ඡරියබ්බසුත්ත.

f. මජ්ඣිමනිකාය-මහාසච්ඡායසුත්ත.

භික්ෂුං විපසනනාමනාවිල”නති ඉමිනා ඛෙත්තසම්පත්තිං දස්සෙති,
 “පසනනා”ති ඉමිනා විත්තසම්පත්තිං, “සෙති¹ පාණ්ණිති”ති ඉමිනා
 පයොගසම්පත්තිං, තථා “පසනනා”ති ඉමිනා සක්කම්පදානං අනු
 පභව්වදානනති ච ඉමෙ චෙ දානගුණා දස්සිතා, “සෙති¹ පාණ්ණිති”ති
 ඉමිනා සහජෙන දානං අනුපවිඨ්වදානනති ඉමෙ චෙ දානගුණා
 දස්සිතා. පිතවන්සා අන්තර්ගත නිසිදනකාලඤ්ඤාතාය විත්තං
 කම්පා දානං කාලෙන දානනති ඉමෙ චෙ දානගුණා දස්සිතාති
 චෙදිතබ්බා.

සෙසං හෙය්ථා වුත්තනායමෙව.

නතිස පිඨ විමාන වණ්ණනා

ති වසි තා.

1. 4.

පිඨනෙන චෙඨර්සමයනති චතුත්ථිඨවිමානං. ඉමස්සපි චතු
 රුජගතෙ සමුට්ඨිතං. තං දුතියවිමානෙ වුත්තනායෙනෙව චෙදි
 තබ්බං. නිලවන්තෙ හි අන්තර්ගතා පිඨස්ස දිනනතා ඉමස්සාපි
 විමානං චෙඨර්සමයං නිබ්බතනං. සෙසං පඨමවිමානෙ වුත්තසදිසං.
 තෙන වුත්තනං:

“පිඨනෙන චෙඨර්සමයං උළාරං
 මනොජවං ගච්ඡති යෙන කාමං,
 අලභිකතෙ මලාධරෙ සුවන්තෙ
 ඔහාසසි විජුර්වබ්බකුටං.

“කෙන තෙ තාදිසො වණ්ණො කෙන තෙ ඉධ මිජ්ඣති,
 උපපජ්ජනති ච තෙ භොගා යෙ කෙවි මන්සො පියා.

පුච්ඡාමි තං දෙවි මහානුභාවෙ
 මුනුස්සභුතා කිමකාසි පුඤ්ඤං,
 කෙනාසි එවං ජලිතානුභාවා
 වණ්ණො ව තෙ සබ්බදිසා පහාසති”ති.

“සා දෙවතා අත්තමනා මොගගලානෙන පුච්ඡිතා,
 පඤ්ඤං පුට්ඨා විශාකාසි යස්ස කම්මසසිදං එලං”.

“අපසස්ස කම්මස්ස එලං මමෙදං
 යෙනමහි එවං ජලිතානුභාවා,
 අහං මනුස්සෙසු මනුස්සභුතා
 පුරිමාය ජතියා මනුස්සලොකෙ.

“අයුසං විරජං හික්කුං විපසන්නමනාවිලං,
තස්ස අදසහං පිඨං පසන්නා සෙහි පාණ්ණිති.

තෙන මෙ තාදිසො වණ්ණො තෙන මෙ ඉධ මජ්ඣන්,
උපපජ්ඣති ව මෙ හොගා යෙ කෙවි මනසො පියා.

අකංඛාමි තෙ හික්කු මහානුභාවං
මනුස්සභූතා යමකාසි පුඤ්ඤං,
තෙනමහි එවං ජලිතානුභාවා
වණ්ණො ව මෙ සබ්බදිසා පහාසති”ති.

එතාපි හි නිලවතේන අත්ථිකා පිඨස්ස දින්නතතා ඉමිස්සාපි විමානං වෙචරියමයං නිබ්බත්තං. තෙනෙව “පිඨනෙත වෙචරියමය”නති ආදිතො ආගතං. සෙසං තතියසදිසමෙවෘති තත්ථ චුත්තතයෙනෙව අත්ථො වෙදිතබ්බො.

වතුන් පිඨවිමාන වණ්ණනා

ති ටසි තා

1. 5.

කුසුදුරෙ නෙ වග්ගෙහොති කුසුදුරවිමානං. තස්ස කා උපපතති?

ගහවා රුජගහෙ විහරති වෙච්චනෙ කලඤ්ඤකතිවාපෙ. අපේක දිවසං රුජගහනගරෙ නක්ඛත්තං සොසිතං. තාගරු විපියො සොධෙත්වා වාලුකං ආකිරිත්වා¹ ලාජපඤ්ඤමාති පුප්ථාති විපස කිරිංසු² ගෙහවායෙ ගෙහවායෙ කදලියො ව පුණ්ණකපෙ ව ඔපෙසුං. යථා විභවං නානාවිරුගවණ්ණවිචිත්ත ධජපතාකාදයො උස්සාපෙසුං. සබ්බො ජනො අත්තනො අත්තනො විභවානුරූපං සුමණ්ණිතපසාධිතො නක්ඛත්තකිලං කිලිති³ සකලනගරං දෙව නගරං. විශ අලභිකතපටියත්තං අහොසි. අථ බිම්බිසාරෙ මහාරුජ පුබ්බචාරිත්තවසෙන මහාජනස්ස විත්තානුරක්ඛණ්ණං අත්තනො රුජගවත්තො නික්ඛමිත්වා මහනෙත්ත පරිවායෙන මහතා රුජනු භාවෙන උළාරෙන සිරිසොභගෙත්ත නගරං පදකම්මණං කරෙති. තෙන ව සමයෙත්ත රුජගහනගර⁴වාසිනී එකා කුලධීතා රඤ්ඤකං විභවසම්පත්තිං සිරිසොභගං රුජනුභාවඤ්ඤා පසසිත්වා අච්ඡ රියබ්බුතවිත්තජනා අයං දෙවිඤ්ඤා සදිසා විභවසම්පත්ති කිදිසෙත්ත භූ ඛො කම්මනා ලබ්භතීති පණ්ණිතාති සම්මතෙ පුට්ඨි. තෙ තස්සා

1. හා. විකිරිත්වා.

2. සි. III. හා. විකිරිංසු.

3. හා. කිලි.

4. සි. I & II. හා. රුජගහ.

කපේසු: “භද්දො පුඤ්ඤකම්මං තාම විතතාමඤ්ඤි සද්දිසං කප්ප
රුකිකසද්දිසං බෙතතසම්පත්තියා විතතසම්පත්තියා ච සති යං යං
පඤ්ඤා කරොනති, තං තං නිප්පාදෙනියෙව, අපිච ආසන
දුනෙන උච්චා¹කුලීනතා හොති, අනනදුනෙන බලසම්පත්ති පටි
ලාහො, චන්දුනෙන වණ්ණසම්පත්ති පටිලාහො, යානදුනෙන
සුඛවිසේසපටිලාහො, දීපදුනෙන චක්කුසම්පත්තිපටිලාහො, ආවාස
දුනෙන සබ්බසම්පත්තිපටිලාහො”ති. සා තං සුඤ්ඤා දෙවසම්පත්තිඉතො
උළාරා හොති මඤ්ඤාති තත්ථ විතතං ඵපෙඤා පුඤ්ඤාතිරියං අභිජිය
උස්සාහජාතා අහොසි. මාතාපිතරො වස්සා අභතං චන්දුගං නවං පිඨං
එකං පද්මං කලාපං සප්පිමුසකකිරා තණ්ඩුලබිරාති ච පරිභොගන්තං
පෙසෙසුං. සා තාති දිස්වා අභඤ්ඤා දුතං දුතූනාමා අයඤ්ඤා මෙ දෙය්‍ය
ධම්මො ලභ්‍යොති තුට්ඨමානසා දුතියදිවසෙ දුතං සජ්ජන්ති අප්පො
දක මුට්ඨපායාසං සම්පාදෙඤා තස්ස පරිවාරභාවෙන අඤ්ඤාමපි බහුං
බාදනීය හොජනීයං පටියාදෙඤා දුතගෙන ගක්ඛපරිභණ්ඩං කඤ්ඤා
විකසිතෙසු පද්මෙසු ආසනං පඤ්ඤාපෙඤා තං අභතෙන සෙත
චන්දන අන්තරිඤා ආසනස්ස චතුත්තං² පාදනං උපරි වතතාරි
පද්මාති මාලාලලඤ්ඤා³ ඵපෙඤා උපරි විතානං බන්ධිඤා ඔලම්භක
දුමාති⁴ ඔලම්භිඤා ආසනස්ස සමන්තතො භූමිං සකෙසසරෙති
පද්මපතෙනති සබ්බසන්තරං⁵ සන්තරිඤා දකඛ්ඤෙය්‍ය ආභතෙ
පුජෙස්සාමිති පුප්ඵපුරිතං⁶ වඛෙහාටකං එකමන්තෙ ඵපෙසි. අප්චං
කතදුනුපකරණස්ස විධානා සීසං නභාතා සුඛධ්වන්තීචන්දා සුඛුත්තරු
සමානා වෙලං සලලකෙඤා එකං දුසිං ආණ්ණපෙසි ගව්ජ ජෙ
අම්භාකං තාදිසං දකඛ්ඤෙය්‍යං පරියෙසාතීති⁷ තෙන සමයේන
ආයයමා සාරිපුත්තො සහස්සන්තවිකං නිකම්පන්තො විය රාජගෙන
පිණ්ඩාය වරන්තො අන්තරවිපි. පටිපන්නො හොති. අථ සා දුසී.
පේරං චන්දිඤා ආහා භන්තෙ කුම්භාකං පතතං මෙ දෙථාති
එනිස්සා උපාසිකාය අනුගතභන්තං ඉතො එථාති ච ආහ. පේරො
තස්සා පතතං අදුසි. සා පේරං ගෙගං පච්චෙසෙසි. අථ සා ඉඤ්ඤි
පේරස්ස පච්චුග්ගමනං කඤ්ඤා ආසනං දස්සෙඤා නිසීද්ධං භන්තෙ!
ඉද්ධමාසනං පඤ්ඤාතතන්ති චන්දා පේරෙ තත්ථ නිසින්නෙ සකෙ
සරෙති පද්මපතෙනති පේරං පුජ්‍යමානා ආසනස්ස සමන්තතො
ඔකිරිඤා පඤ්ඤාපතිට්ඨිතෙන චන්දිඤා සප්පි මුට්ඨ සකකිරා⁸
සමුත්තෙය්‍යෙන අප්පොදක මුට්ඨපායාසෙන පරිවිසි. පරිවිසන්ති ච
ඉමස්ස මෙ පුඤ්ඤස්සානුභාවෙන⁹ දිබ්බගජ කුටාගාර. පලභික

1. සී. I. II. IV. උච්ච.

2. සී. I. II. III & IV. නදිස්සහො.

3. සී. I. II. III. & IV. මාලලං.

4. සී. IV. ඔලම්භපද්මාති.

5. සී. III. සබ්බසන්තරං.

I & II. නදිස්සහො.

6. සී. I. II. පුප්ඵපුරිතං.

7. සී. I. II. III & IV. පරියෙසාති.

8. සී. සකකරිති.

IV. හා සකකර.

9. සී. I. II. III & IV. පුඤ්ඤානු

[භාවෙන,

සොභිතා දිබ්බසම්පන්නියො හොනතු, සබ්බාසු පවත්තිසු පදුමා නාම මා විගතා හොනතුති¹ ව පත්තං අකාසි. පුන ථෙරෙ කතහත්ත කිව්ව පත්තං ධොවිත්වා සප්පිමබ්බසකකරාති² පුරෙත්වා පිඨෙ අත්තං සාටකං වුම්භටකං කත්වා ථෙරස්ස හත්ථෙ ධපෙත්වා ථෙරෙ ව අනුමොදනං කත්වා පක්කමනෙන් වෙ පුරිසෙ ආණ්ඩපෙසි ථෙරස්ස හත්ථෙ පත්තං ඉමඤ්ච පලලඛකං විහාරං තෙත්වා ථෙරස්ස නිශ්ශා තෙත්වා³ ආගච්ඡාති. තෙ තථා අකංසු. සා අපරභාගෙ කාලං කත්වා තාවතීංසභවතෙ යොජනසතුබ්බධෙ⁴ කතකවිමානෙ තිබ්බත්ති අච්ඡරා සහස්සපරිවාරා. පත්තාවසෙක වස්සා පඤ්ච යොජනුබ්බධො පදුමමාලාලඛකතො සමන්තතො පදුම පත්ත කිඤ්ජකඛ කෙසරොපසොභිතො මනුඤ්ඤදස්සනො සුඛ සම්පස්සො විවිධරත්තරංසිජලසමුප්ප්ලහෙමාගරණවිභුසිතො ගජ වරො නිබ්බත්ති. තස්සුපරි යථාට්ඨත්තසොභාතිසසංසුත්තො යොජ නිකො කතකපලලඛකො ව තිබ්බත්ති. සා දිබ්බසම්පන්නිං අනුභවන්ති අත්තරත්තරා තං කුඤ්ජරවිමානස්ස උපරි රත්තවිචිත්තං පලලඛකං අභිරුක්ඛ මහතා දෙවතානුභාවෙන⁵ නන්දනවතං ගච්ඡති.

අපේකාසමිං උස්සවද්වසෙ දෙවතාසු යථාසකං දිබ්බානුභාවෙන උය්‍යානකිලනත්ථං නන්දවතං ගච්ඡන්තිසු සා දෙවතා දිබ්බවත්ථ කිවත්ථා දිබ්බාගරණවිභුසිතා අච්ඡරාසහස්සපරිවාරා සකභවතා නිකඛමිත්වා තං කුඤ්ජරවිමානං අභිරුක්ඛ මහතීයා දෙවිද්ධීයා මහනෙත්ත සිරිසොභග්ගෙන සමන්තතො වන්දෙ වීඨ සුරියො වීඨ ව ඕභාසෙනති උය්‍යානං ගච්ඡති. තෙන ව සමයෙන ආයස්මා මහාමොග්ගලානො හෙට්ඨා චුත්තනග්ගෙන දෙවවාරිකං වරනෙතා තාවතීංසභවතං උපගතො තස්සා දෙවතාය අවිදුරෙ අත්තානං දස්සෙසි. අථ සා දෙවතා තං දිස්වා උපපත්තබ්බලවපසාදගාරවා සහසා පලලඛකතො ඔරුක්ඛ ථෙරං උපසඛකමිත්වා පඤ්චපතිට්ඨි තෙන වන්දිත්වා දසකඛසමොධානසමුප්ප්ලං⁶ අඤ්ජලිං පගග්ග නමස්සමානා අට්ඨාසි. අථ නං ථෙරෙ තාය දෙවතාය කතකමමං කථාපෙත්වා සදෙවකස්ස ලොකස්ස කම්මථලං පච්චකං කාතු කාමො:-

“කුඤ්ජරෙ තෙ වරුරෙහො නානාරත්තකප්පනො,
රුචිරෙ ථාමවා ජවසම්පන්නො ආකාසමච්ඡි සමිහති.
පදුම් පදුම්පත්තකඛි පදුමුපපලප්ප්තිකිරෙ,
පදුමවුණ්ණාතිකිණ්ණසෙතා සොණ්ණ⁷ පොකකරමාලවා.”

1. සී. I. II. III. & IV. “සබ්බාසු”

ඉමවාදි පායො නදිස්සති.

2. හා. සකකරදිති.

3. සී. IV. නියාදෙත්වා.

4. සී. III. නියොජනසතුබ්බධෙ. IV. නියොජනසතුබ්බධෙ

5. සී. IV. හා. නදිස්සතෙ.

6. හා. සී. I. II & IV. සමුප්ප්ලඤ්ජල.

7. සී. I. II, III IV. වු. සොවණ්ණ.

8. හා. මාලධා.

පද්මානුසං මග්ගං පද්මපත්තවිභූසිතං,
සීතං වග්ගමනුග්ගාති මිතං ගව්ඡති වාරණො.

තස්ස පකකම්මානස්ස සොණණ්¹ කංසා රතීස්සරු,
තෙසං සුග්ගති නිග්ගොසො තුරියෙ පඤ්චබ්බිකො යථා.

තස්ස නාගස්ස බකිසම්මං සුවිවජ්ඣා අලබ්භතා,
මහනතං අව්ඡරසබ්බං වණෙණ්න අභිරොවසී².

දුකස්ස තෙ ඉදං ඵලං අපො සීලස්ස වා පත,
අපො අඤ්ඤාලිකාවස්ස තං මෙ අකංඛාති පුච්ඡතා³ති

ආහ.

තත්ථ කුඤ්ඤංගේති කුඤ්ඤං ගිරිතට්ඨෙ රමති අභිරමති තත්ථ වා
රවති⁴ කොඤ්ඤිතාදං නදනො වුවරති කුං වා පඝපිං. තදභි
සාතෙන ජරයතීති=කුඤ්ඤරො, ගිරිවරදිභෙදෙ, මනුස්සලොකො
හත්ථි, අයං පත කීලන⁵කාලෙ කුඤ්ඤරසදිසතාය ඵලං වුත්තො;
ආරුක්ඛතීති=ආරොහො, ආරොහතීයොති අත්ථො. වරො අග්ගො
සෙට්ඨො ආරොහොති=වඩ්ගේහො, උත්තමයානන්ති වුත්තං හොති.
නානාරතනිකප්පනොති නානාවිධාති රතනාති එතෙසන්ති=
නානාරතනා: කුමාරලබ්භාරාදිහත්ථාලබ්භාරු, තෙති විභින්නො
කප්පනො සන්තාහො යස්ස සො=නානාරතනකප්පනො. රුපිං අභි
රතීං දෙනීති=රුපිගේ, මනුස්සෙඤ්ඤති අත්ථො. ථාමමාති විරො, බල
වාති අත්ථො. ජවසම්පන්නොති සම්පන්නාජවො, සීඝ්‍රජවොති වුත්තං
හොති. ආකාසමිති සම්භවතීති අභිකාසෙ අනන්තරිකෙව සම්මා ඊහති
ආරුලානං බොහං අකරොත්තො වරති ගව්ඡතීති අත්ථො.

පද්මිති පද්මසමානවණ්ණතාය පද්මනති ලද්ධිකාමෙන කුමභ
වණ්ණෙන සමන්තාගතතතා පද්මි. පද්මපත්තකතීති කමලදල
සදිසතායෙන, ආලපනං හෙතං තස්සා දෙවතාය. පද්මපලජ්ඣිකි
ගේති දිබ්බපද්මපලමාලාලබ්භතසර්වරතාය තභං තභං විප්පු
රන්තං විජේජාතමානං පද්මපලජ්ඣිං ධාරෙතීති=පද්මපලජ්ඣි
තිකිරො. පද්මපුණ්ණාගිති=පුණ්ණබෙගාති පද්මපත්තතිඤ්ඤකබ්බෙස
රෙති සමන්තතො ඔකිණ්ණගත්තො. සොණණ්¹ පොකබරමාල
මාති⁵ ගෙමමයකමලමාලාභාරි⁵

පද්මානුසං මග්ගං. පද්මපත්තවිභූසිතනති ගත්ථිනො පද
තිකෙවපෙ පදතිකෙවපෙ තස්ස පාදං සකාරෙනෙති මහනෙති
පද්මෙති⁶ අනුසං විප්පකිණ්ණං නානාවිච්ඡගවණ්ණෙති⁷ තෙසං
යෙව ව පත්තෙති ඉතො විතො ව පරිබ්බන්තෙති විසෙසනො

1. සි. I. II & III. සොවණ්ණ.

4. සි. I. II. III & IV. කීලා.

2. සි. I. II. III & IV. අභිරොවසී.

5. හා. මාලධා, මාලධාරී.

3. සි. I & II. වරති.

6. සි. IV. හෙට්ඨෙණ්ණති පද්මෙති.

7. සි. I & II. වණ්ණබෙගි.

මණ්ඩිතතාය විභූසිතං මග්ගං ගවජ්ඣිති යොජනා. ධීනනනි ඉදං මග්ගවිසෙසනං, පදුමපත්තවිභූසිතං හුත්වා ධීතං මග්ගනනි අනේවා. චග්ගුති වාරු, කිරියාවිසෙසනසෙද්ධතං, මකාරෙ පදසන්තිකරෙ. අනුග්ගානිති න උග්ගානි, අත්තනො උපරි තිසින්නානං ඊසකමපි බොහං අකරෙතොති අනේවා. මිනනනි තිමිතං,¹ පදනිකෙකප පදවිනිකකමනනි² අනේවා. අයං ගෙණු අනේවා:- වග්ගු වාරු පද නිකෙකපං කත්වා ගවජ්ඣිති. “මින”නනි වා පරිමිතං පමාණසුත්තං, නාතිසිසං නාතිසතිකනනි වුත්තං ගොති. වාරණොති හත්ති, සො හි පච්චන්තික³ වාරණතො ගමනපරිකතිලෙසවාරණතො ව වාරණොති වුවචි.

නායං පඤ්ඤාමමානස්ස සොණණිකංසා රතියග්ගති තස්ස යථා වුත්තස්ස කුසුදුරස්ස ගවජ්ඣතස්ස සොණණිකංසා සුවණ්ණමයා සණ්ඨා රතියරා රමණීයසග්ගා මිනුකුසුදුනිග්ගොසා ඔලමිනනිති අභිප්පායො. තස්ස හි කුසුදුරස්ස උභොසු පසෙසු මහාකොඳමිප්ප මාණා මණ්ඩුත්තාදිබවිතා ගෙමමයා අනෙකසනා මහනනියො සණ්ඨා තහං තහං ඔලමිමානා පච්චන්ති, යතො ඡේතෙන ගතිබ්බකෙන පසුත්තවාදිතතො⁴ අතිවිඨ මනොහරසග්ගො නිවජ්ජති. තෙනාහ:- තෙසං සුසංහි නිග්ගොසො තුරියෙ පඤ්ඤාබ්බිකො යථාති. තස්සනේවා:- යථා නාම ආත්තං විතතං ආත්තවිතතං සනං සුසිරන්ති එවං පඤ්ඤාබ්බිකො තුරියෙ කුසලෙහි වාදිගමානො ආනුප්පත්තියා මනුසාරවිහාගං දසෙසනෙනා ගායනෙනා සමීරිතො වාදිතස්සරෙ වග්ගු රජ්ජියො නිග්ගොසොව සුයන්ති, එවං තෙසං සොණණිකංසානං තපනීයසණ්ඨානං නිග්ගොසො සුයන්ති.

නාගස්සාති හත්තිනාගස්ස. මහනනනි සමපත්තිමග්ගෙනනාපි සබ්බාමග්ගෙනනාපි මහනනං. අවජ්ඣසබ්බනනි දෙවකසුද්ධසමුගං. චණ්ණනාති රූපෙන. දුක්ඛස්සාති දුකමගපුද්දසුද්ධස්ස. සිලස්සාති කාසිකසංවරාදි⁵ සංවරසිලස්ස. වාසග්ගො අවුත්තවිකප්පනනේවා, තෙන අභිවාදනාදිං අවුත්තං වාරිත්තසිලං සබ්බණ්ණාති.

එවං ථෙරෙන සුවච්ඡිතා සා දෙවතා පඤ්ඤං විස්සරෙජ්ඣ. තමණං දසෙසතු:-

“සා දෙවතා අත්තමනා මොග්ගලොභෙන සුවච්ඡිතා,
පඤ්ඤං පුට්ඨා විශාකාසී යස්ස කමමසිදං එල”නනි

අයං ගාථා ධම්මසබ්බාගතෙහි වුත්තා. තස්සා අනේවා ගෙවඨා වුත්තො යෙව.

1. සි. නිමේතං.

2. සි. I. II. III & IV. විකකමනනි.
හා, නිකෙකපපදවිනිකකමනනි.

3. සි. උපසිකපච්චන්තිකා.

4. සි. වාදිතතනනිතො.
5. හ. කාසිකාදි.

“දිශාන ගුණසම්පන්නං කායං කාන්තං සතං,
අද්ධං පුප්පාතිකිණණං ආසනං දුස්සසන්නං.

උපඛිං¹ පද්මමාලානං ආසනයං සමන්තකො,
අබ්බොකිරිසං පතෙනති පසන්නා සෙති² පාණ්ණිති.

තස්ස කම්මස්ස කුසලස්ස ඉදං මෙ ඊදිසං³ එලං,
සක්කාරො ගරුකාරො ච දෙවානා අපචිතා අහං.

යො වෙ සම්මාවිමුත්තානං සන්නානං බ්‍රහ්මචාරිනං,
පසන්නො ආසනං දජ්ජා එවං නන්දෙ යථා අහං.

තස්මා හි අත්තකාමෙන මහත්තමතිකම්බතා,
ආසනං දුත්ඛිං හොති සරිරනම්මාරින”න්ති

දෙවතාය වුත්ත⁴ ගාථා.

තත්ථ ගුණසම්පන්නානි සබ්බෙති සාවකාදුණෙති සමන්තාගතං,
තෙති වා පරිපුණ්ණං. එතෙන සාවකපාරමිඤ්ඤාස්ස මත්තකප්පත්තිං,
දස්සෙති. කායිනති ආරම්භ්‍යපතිඤ්ඤානං ලක්ඛණ්‍යපතිඤ්ඤානනති
දුට්ඨෙතාපි කානෙන කායනසීලං. තෙන වා කාපෙතබ්බං සබ්බං
සබ්බිලෙසපකං කාපෙතා සීතං. තතො එව කානෙ රතනති
කාන්තරනං. සන්නති සමානං, සන්නං වා; සපුරිසනති අත්තො.
පුප්පාතිකිණණනති පුප්පෙති අතිකිණණං, කම්මලදලෙති අතිප්ප
කිණණනති අත්තො. දුස්සසන්නනති වත්තෙන උපරි අත්තං.⁵

උපඛිංපද්මමාලානනති උපඛිං පද්මපුප්පං අහං. ආසනයං
සමන්තකොති ථෙරෙන නිසින්නස්ස ආසනයං සමන්තා භූමියං.
අබ්බොකිරිසංනති අභිමකිරිං⁶ අතිප්පකිරිං. කථං? පතෙනතිති
තස්ස උපඛිංපද්මස්ස විසුං විසුං කතෙති පතෙනති පුප්පවස්සාති
වස්සතක⁷ නියාමෙන ඔකිරිනති අත්තො.

ඉදං මෙ ඊදිසං එලනති ඉමිනා-“කුඤ්ඤෙ තෙ වරුණ
කො”ති ආදිනා ථෙරෙන ගතිනං අගතිතඤ්ච ආශ්‍ර-යස-සුඛ-රූපාදි
භෙදං අත්තනො දිබ්බසම්පත්තිං එකතො” දස්සෙතා පුනපි
ථෙරෙන අගතිතමෙව අත්තනො ආනුභාවසම්පත්තිං දස්සෙතා⁸
“සක්කාරො”ති ආදිමාග. තෙන න කෙවලං භනෙන තුලෙහති
යථා වුත්තමෙව ඉධ මග්ගං පුඤ්ඤඵලං, අපිච ඛො ඉදං දිබ්බං
ආධිපතෙය්‍යමපිති දස්සෙති. තත්ථ සක්කාගේති ආදරකිරියා,
දෙවෙති අත්තනො සක්කාතම්බතාති අත්තො. තථා ගරුකාගේති
ගරුකාතම්බතා. දෙවානනති දෙවෙති. අපචිතාති පුරිතා.

1. හා. උපඛිං.

2. සි. I. II. III & IV. බ්‍ර. සකෙති

3. සි. IV. ඉදමෙතාදිසං.

4. සි. වුත්තා ගාථා.

5. සන්නං.

6. සි. I. II. III. IV. නදිස්සතො.

7. සි. IV. හා. පුප්පාතිවස්සක.

8. සි. කථා. 9. හා. දස්සෙතුං.

සමමාවිමුනනානනි සුට්ඨවිමුනනානං සබ්බසබ්බිලෙසප්පතා
සීනං. සනතානනනි සනතකායවිමිනොකමොනං සාධුතං. මග්ග
බ්‍රහ්මවරියස්ස සාසනබ්‍රහ්මවරියස්ස ච විණ්ණනතා බ්‍රහ්මවාදිනං
පසනෙනා ආසනං. දජ්ජාති කමමථලසඤ්ඤා රතනතතයසඤ්ඤා
ච පසනතමානසො හුත්වා යදි ආසනමත්තවපි දදෙය්‍ය. එවං
නාදෙද්‍ර සථා අභනති යථා අහං තෙන ආසනදුනෙන එතරති
නන්දුමි මොදුමි එවමෙව අඤ්ඤාදි නන්දෙය්‍ය මොදෙය්‍ය.

නාසමාති තෙන කාරණෙන; නිසද්දො නිපාතමත්තං. අත්ථ
කාමෙතාති අත්තනො නිතකාමෙන; යො නි අත්තනො නිතාවහං
කමමං. කරොති න අභිතාවහං සො අත්ථකාමො. මහත්තනනි
විපාකමහත්තං. සරීරනනිමධාදිනනි අනතිම දෙහං ධාරෙනතානං,
බිණ්ණසවානනනි අත්ථො. අයං ගෙත්ථ අත්ථො: යථො අරගනං
ආසනදුනෙන අහමෙවං දිබ්බසම්පත්තියා මොදුමි, තසමා අඤ්ඤා
නාපි අත්තනො අතිවුද්ධං පත්ථයමානෙන අනතිමසම්මස්සයෙ සීතානං
ආසනං දුතබ්බං, නත්ථි තාදිසං පුඤ්ඤානනි දසෙසීති.¹

එවං තාය දෙවතාය පඤ්ඤා ව්‍යාකතෙ ආයස්මා මහා
මොග්ගල්ලානො විත්ථාරෙන ධම්මං දෙසෙසී, සා දෙසනා සපරි
වාරාය තස්සා දෙවතාය සාත්ථිකා අහොසී, ථෙරො තතො මනුස්ස
ලොකං ආගන්ත්වා සබ්බං තං පට්ඨන්ති. භගවතො ආරොචෙසී,
භගවා තං පත අට්ඨප්පත්ති. කත්වා සම්පත්තපරිසාරය ධම්මං
දෙසෙසීති.

සුඤ්ජරවිමාන වණණනා

නි වසී තා.

1. 6.

සුචණ්ණවස්දනං. නාවනති නාවාසිමානං. තස්ස කා උපපත්ති?

භගවති සාවත්ථියං විහරනෙන සොළසම්පත්තා භික්ඛු අඤ්ඤා
තරසම්. ගාමකාවාසෙ වසීත්වා වුත්ථවස්සා භගවන්තං පස්සිස්සාම
සද්ධම්මඤ්ඤා² සුඤ්ඤාමාති සාවත්ථියං උද්දිස්සා ගිම්හසම්මෙය්³ අද්ධාන
මග්ගං. පටිපන්නා, අනතරා මග්ගෙ ව නිරුද්ධො කන්තාරො,
තෙ තත්ථ සම්මාභිතත්තා කීලනතා තසිතා පාතියං අලභමානා
අඤ්ඤාතරස්ස ගාමස්ස අවිදුරෙන⁴ ගච්ඡන්ති. තත්ථ අඤ්ඤාතරා
ඉත්ථි උදකභාජනං ගහෙත්වා උදකත්ථාය උදපානාභිමුඛි ගච්ඡති.
අථ තෙ භික්ඛු තං දිස්වා යත්ථායං ඉත්ථි ගච්ඡති තත්ථ ගතෙ

1. සී. IV, කා. "සෙසංවුත්තසදිස

මමවාති" එත්තකමෙව දිස්සතෙ.

2. තා. ධම්මඤ්ඤා.

3. සී. ගිම්හානසම්මෙය.

4. සී. IV, කා. අවිදුරෙ.

පානීයං ලද්ධං සක්කාති පිපාසාපරෙතා තං දිසාහිමුඛා¹ ගන්තො
 උදපානං දිස්වා තස්ස අවිදුරෙ අට්ඨංසු. සා ඉති තතො උදකං
 ගහෙත්වා තිවතතිතුකාමා තෙ හික්කු දිස්වා ඉමෙ අය්‍යා උදකෙන
 අත්තිකා පිපාසිතාති ඤාත්වා ගරුචිත්තිකාරං. උපට්ඨපෙත්වා උද
 කෙන තිමනොතසි. තෙ පත්තන්ථිකතො පරිස්සාවතං තිහරිත්වා
 පරිස්සාවෙත්වා යාවදන්ථ පානීයං පිවිත්වා හන්ථපාදෙ සිතලෙ කත්වා
 තස්සා ඉති යා පානීයදුනෙ අනුමොදනං වත්වා අගමංසු. සා තං
 පුඤ්ඤං හදයෙ ධපෙත්වා අනතරන්තරා අනුස්සරන්ති අපරභාගෙ
 කාලං කත්වා තාවතීංසගවනෙ තිබ්බන්ති. තස්සා පුඤ්ඤානුභාවෙන
 කප්පරුකෙඛාපසොභිතං මහන්තං විමානං උපපජ්ජි. තං විමානං
 පරික්ඛිපිත්වා මුත්තාඡලරජතවිභුසිතා විශ සික්කතාවකිණ්ණං² පණ්ඩර
 පුලිතතට්ඨා³ මණ්ණිකකි තිමලසලිලවාහිනී සරිතා, තස්සා උභොසු
 තීරෙසු උය්‍යානවිමානවාරෙ ව මහති පොකබරණී පඤ්චවණ්ණ
 පද්මසණ්ඩමණ්ණිකා සහ සුවණ්ණතාවාය තිබ්බන්ති. සා තන්ථ දිබ්බ
 සම්පතති. අනුභවන්ති නාවාය කිලන්ති ලලන්ති විවරති. අපේ
 කදිවසං ආයස්මා මහාමොග්ගලානො දෙවවාරිකං වරන්තො තං
 දෙවතං නාවාය කිලන්ති. දිස්වා තාය තතපුඤ්ඤකම්මං පුච්ඡන්තො:-

“සුවණ්ණච්ඡදනං නාවං නාරි අරුග්ග තිට්ඨසි,
 ඔග්ගාහසි පොකබරණීං පද්මං ජීන්ද්‍රසි පාණිතා,
 කෙන තෙ තාදිසො වණ්ණො කෙන තෙ ඉධ මිජ්ඣති,
 උපපජ්ජන්ති ව තෙ භොගා යෙ කෙචි මනසො පියා.”

පුච්ඡාමි තං දෙවි මහානුභාවෙ
 මනුස්සභූතා කිමකාසි පුඤ්ඤං,
 කෙනාසි එවං ජලිතානුභාවා
 වණ්ණො ව තෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති

ආහ.

තතො ථෙරෙන පුට්ඨාය දෙවතාය විස්සජ්ජිතාකාරං දස්සෙත්තුං
 සබ්බතිකාරෙති:-⁴

“සා දෙවතා අතතමනා මොග්ගලානෙන පුච්ඡිතා,
 පඤ්ඤං පුට්ඨා විශාකාසි යස්ස කම්මෙසිදං එල”න්ති

අයං ගාථා වුත්තා.

“අහං මනුස්සෙසු මනුස්සභූතා
 පුරිමාය ඡාතියා මනුස්සලොකෙ,
 දිස්වාන හික්කු තසිතෙ කිලනොත
 උට්ඨාය පාත්තුං උදකං අදාසිං.

1. සි. දිසාහිමුඛා.

2. සි. රාසිකතාවකිණ්ණ.

3. සි. පුලිතමණිතට්ඨා.

4. නා. සබ්බාගකෙති.

යො වෙ කිලනනාන¹ පිපාසිතානං.
උට්ඨාය පාතුං උදකං දදාති,
සිතොදිකා² තස්ස භවනති නජේරු
පත්‍රතමලා බහුපුණ්ඩරිකා.

තමාපභා අනුපරිගන්ති සබ්බද,
සිතොදිකා³ වාලුකසන්තා නදී,
අමො ව සාලා තිලකා ව ජලමුයො -
උද්දාලකා පාටලියො ව පුලලා.

තංභුමිභාගෙහි උපෙතරුපං
විමානසෙට්ඨං භුසසොභමානං,
තයසීධ කමමස්ස අයං විපාකො
එතාදිසං කතපුඤ්ඤ⁴ ලභනති.

තෙන මෙ තාදිසො වණේණා තෙන මෙ ඉධ මිජ්ඣති,
උපාජ්ජනති ව මෙ භොගා යෙ කෙවි මනසො පියා.

අකතාමි තෙ හික්ඛු මහානුභාව
මනුස්සභූතා යමකාසි පුඤ්ඤං,
තෙනමහි එවං ජලිතානුභාවා
වණේණා ව මෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති

අයං දෙවතාය විස්සජ්ජිතාකාරො.

තත්ථ සුචණ්ණවජ්ජනනති විවිතතහිතතිවිරවනෙහි⁴ රත්ත
සුචණ්ණමයෙහි උභොති පසෙසති පටිච්ඡාදිතබ්‍යන්තරතාය වෙව
නානාරතනසමුජ්ජිතෙන⁵ කතකමයාලභිකාරෙන උපරි ඡාදිතෙ
කදෙසතාය ව සුචණ්ණවජ්ජනං. නාමනති පොතං. සො හි ඔරතො
පාරං පවති⁶ ගවජ්ජනිති පොතො, සතෙන නෙතිති නාවාති ව
වුච්චති. නාදිති තස්සා දෙවධිතාය ආලපනං. තරති නෙතිති
තරො පුරිසො. යථා හි පඨමපකතිභූතො සතෙනා ඉතරාය
පකතියා සෙට්ඨට්ඨෙන පුරි සෙතිති පුරිසොති වුච්චති, එවං. තය
නට්ඨෙන නරොති. පුත්තභාභූභූතොපි හි පුත්තලො මාභූජෙට්ඨ
භගිනිනං පිකුට්ඨානෙ තිට්ඨති, පභෙව භතභූභූතො. තරස්ස එසාති
තාරි. අයඤ්ඤ සමඤ්ඤ මනුස්සිජ්ජි පවත්තා රුලුච්ඡෙසෙන ඉතරා
සුපි තථා වුච්චති. බහාගහි පොකකරණිනති සතිපි රතනුපපල
නිපුපලාදිතෙ බහුවිධෙ රතනමයෙ ජලජකුසුමෙ පොකකර
සම්බාතානං පත දිබ්බපදමානං තත්ථ යෙභුයෙසන අත්ථිතාය⁷

1. සි. I II. III. IV. හා. කිලනනානං.

5. සි. III. IV. හා සමුජ්ජිතෙ.

2. හා. සිතොදකා.

6. සි. III. පවති.

3. හා. පුඤ්ඤකතා.

7. සි. IV. හා. යෙභුයෙසනාය.

4. සි. I. II. III විරෙවනෙහි. හා. විවිධජ්ජනෙහි.

පොකරණීති ලද්ධතාම. දිබ්බසරං ජලවිහාරාතිරතිශා අනුපවිසයි. පද්මං. ඡිකුසි පාණිනාති මරකතමයනාලං. පද්මරාගරතනමය පතනසධිකාං කනකමයකණණිකා කිඤ්ඤකබ්බකෙසරං. දිබ්බකමලං ලිලාරවිඤ්ඤං කාතුකාමතාය තව හන්තෙත හඤ්ඤයි.

නයිනෙති පිපාසිතෙ. කිලනෙතාති තාය පිපාසාය අද්ධාන පරිසාමෙන ව කිලනතකායෙ. උට්ඨාසාති උට්ඨානවිරියං කතා, ආලසියං අනාපජ්ඣාති අන්තො.

සො ඔවති ආදිනා යථා අහං එවං අඤ්ඤපි ආයතන ගතෙන උදකදානපුඤ්ඤෙන එදිසං එලං පවිලහනති දිට්ඨිත අදිට්ඨස්ස අනුමානවිධිං. දසෙසනාති ථෙරෙන පුට්ඨමන්තං සාධාරණතො විසායෙජ්ඣති,¹ තත්ථ “තස්සා”ති “ත”නති ව යථා වුත්ත පුඤ්ඤකාරිතං පව්වාමසති.

අනුපට්ඨනාති අනුරූපවසෙන පරිකම්පනති. තස්ස වසනට්ඨාන පරිකම්පනෙන² සොපි පරිකම්පතො නාම හොති. නිලකාති බහු ජ්වකපුප්ඵසදිසපුප්ඵා එකා රුකකථති. උඤ්ඤාති වාතසාතකා, යෙ රාජරුකකාතිපි වුවවනති.

නංභුමිහාගෙහිති තාදිසෙති භුමිහාගෙහි, යථා වුත්ත පොකරණීනදිඋය්‍යානවනෙනති භුමිපාදෙසෙහිති අන්තො. උපෙකරුපනති පාසංසිය භාවෙන උපෙනං. තෙසං පොකරණී ආදිනං වසෙන රමණීයසනතිවෙසනති වුත්තං හොති. භුසංසාහමානනති භුසං අතිවිය විරාජමානං විමානසෙට්ඨං ලහනති යොජනා.³

අථ ථෙරො තස්සා දෙවතාය සපරිවාරාය ධම්මං දෙසෙත්වා තං පවතති. හගවතො ආරොවෙසි, හගවා තං අට්ඨුප්පනති. කතා සම්පත්තපරිසාය ධම්මං දෙසෙසි, සා දෙසනා බහුජන්ත්‍යා සාන්තිකා අහොසිති.

පඨම නාමාවිමාන වණ්ණනා

1. 7.

සුචණ්ණවස්දනං නාමනති දුතියනාමා විමානං. තස්ස කා උප්පනති?

හගවති සාවජ්ඣියං විහරනෙත අඤ්ඤතරො බිණ්ණසවන්තරො උපකට්ඨාය වස්සුපනාසිකාය භාමකාමාසෙ වස්සං උපහනතුකාමො සාවජ්ඣිතො තං භාමං උද්දිස්සා පච්ඡාහතනං අද්ධානමග්ග පටිපතො මග්ගපරිසාමෙන කිලනෙතා තසිතො අනතරාමග්ග අඤ්ඤතරං භාමං සම්පතො බහිශාමෙ තාදිසං ඡායුදකසම්පනනට්ඨානං

1. සි. විසායෙජ්ඣති.

2. පරිකම්පෙන.

3. සි. IV. නා. “සෙසං වුත්තනායමෙවාති”

එකතකමෙවිදිසසෙන.

අපරිසාරිකා පරිසාරිකා ව අභිභූතාමානෝ විවරං පාරාජිනා
 ගාමං පරිසාරිකා ධුරගෙගසෙය්ව මාරෙ අට්ඨාසි. තත්ඤ්ඤාතරා
 ඉති ථෙරං පසයිනා කුතො හතො ආගතත්ථාති පුච්ඡිනා මග්ග
 පරිසාරිකා ධුරගෙගසෙය්ව ඤානා ඵලං හතොති ගෙගං පචෙ
 සෙතා ඉධ තිසිද්ධාති ආසනං පඤ්ඤපෙතා අද්දසි. තත් තිසිනො
 පාදොදකං පාදබ්බඤ්ඤානොදොදකා දතා කාලවණං ගගෙතා විජ්.
 පරිලාගෙ වුපසනො මධුරං සීතලං සුගතං පානකං යොජේතා
 අද්දසි. ථෙරො තං පිට්ඨිනා පටිපාසාධානිලමථො අනුමොදනං
 කතා පකකාමි. සා අපරිසාරිකා කාලං කතා තාවතිංසභවනෙ
 නිබ්බන්ධිති සබ්බං අනන්තරවිමානසද්දිසනති වෙදිතබ්බං, ගාථාසුචි
 අපුබ්බං, නති, තො වුත්තං:-

“සුවණ්ණවත්ථනං නාවං තාරි ආරාග්ග තිට්ඨසි,
 ඔගාහසි පොකුරිණිං පදුමං ථිඤ්ඤි පාණිනා.
 කොත තෙ තාදිසො වණ්ණො කොත තෙ ඉධ මිජ්ඣති,
 උපපජ්ජනති ව තෙ භොගා යෙ කෙවි මනසො පියා.

පුච්ඡාමි තං දෙවි මහානුභාවෙ
 මනුස්සභූතා කිමකාසි පුඤ්ඤං,
 කොතාසි ඵලං ජලිතානුභාවා
 වණ්ණො ව තෙ සබ්බදිසා පහාසති”ති.

“සා දෙවතා අත්තමනා මොග්ගලානොත පුච්ඡිතා,
 පඤ්ඤං පුට්ඨා වියාකාසි යස්ස කම්මසයිදං ඵලං.”

“අහං මනුස්සෙසු මනුස්සභූතා
 පුරිමාය ජාතියා මනුස්සලොකෙ,
 දිස්වාන හික්ඛුං තසිතං කිලනතං.
 උට්ඨාය පාතුං උදකං අද්දසිං.
 යො වෙ කිලනතස්ස පිපාසිතස්ස
 උට්ඨාය පාතුං උදකං දදති,
 සීතොදිකා තස්ස භවනති නජේජා,
 පනුකමලා බහුපුණ්ඩරිකා.
 තමාපගා අනුපරියන්ති සබ්බද්ද
 සීතොදිකා වාලුකසත්තා නදී,
 අම්බා ව සාලා තිලකා ව ජම්බුයො
 උශ්ඤ්ඤා පාටලියො ව පුලලා.
 තංභූමිභාගෙහි උපෙතරූපං
 විමානසෙට්ඨං භුසසොහමානං,
 තසයිධ¹ කම්මස්ස අයං විපාකො
 ඵතාදිසං කත පුඤ්ඤ² ලභනති.

තෙන මෙ තාදිසො වණෙණා තෙන මෙ ඉධ මිජ්ඣති,
උපපජ්ජන්ති ව මෙ ගොභා යෙ කෙවි මනසො පියා.

අකබ්බමි තෙ භික්ඛු මහානුභාව
මනුස්සභූතා යමකාසි පුඤ්ඤං,
තෙනමහි එවං ජලිතානුභාවා
වණෙණා ව මෙ සබ්බදිසා පහාසති”ති.

අත්ථවණ්ණනාසුපි ඉධ එකොව ථෙරොති අපුබ්බං තත්ථි.

දුතිය නාමාවිමාන වණ්ණනා

1. 8.

සුවණ්ණවජ්ජනං නාමන්ති ත්ඨයනාවා විමානං. තස්ස කා උපපත්ති?

භගවා ජනපදවාරිකං වරන්තො මහතා භික්ඛුසඤ්ඤා සද්ධිං
කොසලජනපදෙ යෙන ථූණං¹ නාම බ්‍රාහ්මණභාමො තදවසරි.
අස්සොසුං ඛො ථූණෙය්‍යකා බ්‍රාහ්මණගහපතිකා “සමණො කිර
භො ගොතමො අමාකං ගාමකෙඛතං අනුප්පන්තො”ති. අථ
ථූණෙය්‍යකා බ්‍රාහ්මණගහපතිකා අප්පසන්නා මිච්ඡාදිට්ඨිකා මචේර
පකතා සචෙ සමණො ගොතමො ඉමං ගාමං පටිසිත්වා විහරිතං
වසෙය්‍ය, සබ්බං ඉමං ජනං අත්තන්තො වචනෙ පතිඨපෙය්‍ය, තතො
බ්‍රාහ්මණධම්මො පතිට්ඨං න ලභෙය්‍යාති තත්ථ භගවතො අවාසාය².
පරිසකකන්නා නදිතින්ද්‍රස්ස ධම්පිත නාමායො අපන්තස්ස සෙතුසඤ්ඤා
මනාති³ ව අවලංකේ අකංසු. තථා පපාසභාමණ්ඩපාදිති. එකං
උදපානං ධම්පෙත්වා තත්ථ ඉතරාති උදපානාති තිණාදිති පුරෙත්වා⁴
පිදතිංසු. තෙන චුත්තං උද්ගතො:- “අථඛො ථූණෙය්‍යකා බ්‍රාහ්මණ
ගහපතිකා උදපානං තිණස්ස ව භුසස්ස⁵ ව යාව මුඛතො පුරෙසුං
මා තෙ මුණ්ඩිකා සමණකා පාතීයං අපංසු”ති.⁶ භගවා තෙසං තං
විප්පකාරං ඤාත්වා තෙ අනුකම්පන්තො සද්ධිං භික්ඛුසඤ්ඤා
ආකාසෙන නදිං අතික්කමිත්වා අනුක්කමෙන ථූණං බ්‍රාහ්මණභාමං
පත්වා මග්ගා ඔක්කමම අඤ්ඤාතරස්මි රුක්ඛමුලෙ පඤ්ඤාතෙත
ආසනෙ නිසීදි. තෙන ව සමයෙන සම්භුලො උද්ගතාරිණියො⁷
භගවතො අවිදුරෙන⁸ අතික්කමන්ති. තස්මිං ව ගාමෙ සචෙ
සමණො ගොතමො ඉධාගමීස්සති න තස්ස පච්චග්ගමනා
දිකං කාතබ්බං ගෙහං ආගතස්ස වස්ස සාවකානඤ්ඤා භික්ඛාපි

1. සි. ථූණො.

2. සි. IV. හා ආනාමාසාය.

3. සි. වංසමනාති.

4. සි. පුරෙත්තො,

5. හා. පංසුයා.

6. සි. IV පිච්.සුභි.

7. සි. I. & II. උද්ගාරිණියො.

8. සි. IV. හා. අවිදුරෙ.

න දුතබ්බාති කතීනා කතා ගොති. තත්ථ අඤ්ඤානරහස්මි චූභමි
 ණස්ස දුසි ඤටෙන පාතියං ගහෙත්වා ගච්ඡන්ති භගවන්තං භික්‍ෂු
 සංඝපරිවුතං තිසිත්තං. දිස්වා භික්‍ෂු ව මග්ගපරික්ඛමෙත කිලනෙත
 තසිනෙ ඤාත්වා පසන්නවිත්තා පාතියං දාතුකාමා හුත්වා යදිපිමෙ
 භාමවාසිනො සමණස්ස ගොතමස්ස න කිඤ්ච දාතබ්බං. යමිචි
 කමමච්චි¹ න කාතබ්බන්ති කතීනං කත්වා ධිතා ඵලං සත්තෙපි
 යදි අහං ඊදිසෙ සුපුඤ්ඤකෙවතෙත² දයාසිණෙය්‍යෙ ලභිත්වා පාතී
 යදුතමත්තෙතනාපි අත්තනො පතිට්ඨං න කරෙය්‍යං, කදුහං ඉතො
 දුක්ඛජිවිතතො මුවිට්ඨාමි? කාමං මෙ අය්‍යතො සබ්බෙපිමෙ³
 භාමවාසිනො මං හනතු වා බන්ධනතු වා, එදිසෙ⁴ පුඤ්ඤකෙවතෙත
 පාතියදුතං දස්සාමි ඵලාති සන්තිට්ඨානං කත්වා අඤ්ඤාති උදක
 භාරිණීති⁵ වාරියමානාපි ජිවිතෙ නිරපෙක්ඛා සිසතො පාතියඤටං
 ඔත්තාරෙත්වා උභොති හත්තෙති පරිග්‍රහෙත්වා එකමත්තෙත ධරෙත්වා
 සඤ්ජාතපිතිසොමනස්සා භගවන්තං උපසංඝමිත්වා පඤ්චපතිට්ඨි
 තෙන වන්දිත්වා පාතියෙන තිමනෙතසි. භගවා තස්සා විත්තපප
 සාදං ඔලොකෙත්වා තං අනුග්‍රහහත්තො⁶ පාතියං පරිස්සාවෙත්වා⁷
 හත්ථපාදෙ ධොවිත්වා පාතියං පිච්චි. ඤටෙ උදකං පරික්ඛයං න
 ගච්ඡති. සා තං දිස්වා පුත්ත⁸ පසන්නවිත්තා එකස්ස භික්‍ෂුස්ස අදුසි.
 තථා අපරස්ස අපරස්සාති සබ්බෙසමපි අදුසි. උදකං න ඛියතෙව.
 සා හට්ඨානුට්ඨා යථාපුණ්ණෙන ඤටෙන ගෙහාභිමුඛි අගමාසි.
 තස්සා සාමිකො චූභමණො පාතියස්ස දිත්තභාවං සුත්වා ඉමාය
 භාමවන්තං භිත්තං අහඤ්ච ගාරෙය්‍යා කතොති කොධෙන පඤ්ඤ
 ලනෙතා තට්ඨවායමානො තං භූමියං පානෙත්වා හත්තෙති ව
 පාදෙති ව පහරි. සා තෙනෙව උපකකමෙත ජිවිතක්ඛයං පත්වා
 තාවතියභවතෙ නිබ්බන්ති,⁹ තස්සා පුඤ්ඤානුභාවෙන කප්පරුකෙත්වා
 පසොභිතං මහන්තං විමානං උපපජ්ජි, තං විමානං පරික්ඛිපිත්වා
 මුත්තාජලරජතසිකතාවතීණ්ණපණ්ණරපුලිතතවා මණික්ඛානිනීමල
 සලිලවාතිනී සරිතා, තස්සා උභොසු තීරෙසු උය්‍යානවිමානවාරෙ
 ව මහති පොක්ඛරණී පඤ්චවණ්ණපද්මසණ්ණිමණිතා සහ සුවණ්ණ
 නාවාය නිබ්බන්ති, සා තත්ථ දිබ්බසමපතති. අනුභවමානා විචරති.

අථබො භගවා ආයස්මන්තං ආනන්දං ආමනෙතසි. ඉච්ඤ මෙ
 නිං ආනන්ද උදපානතො පාතියං ආහරති. ථෙරෙ ඉදුති හන්තෙත
 උදපානො පුණ්ණෙය්‍යකෙති දුසිතො, න සක්ඛා පාතියං ආහරිතුන්ති
 ආහ. භගවා දුතියමපි තතියමපි ආණාපෙසි. තතියවාරෙ ථෙරෙ

1. සි. I & II. යමිචිකමපි.

2. සි. I. II. III & IV. නදියසතෙ.

3. සි. I. II & IV. නා. සබ්බෙපි.

4. නා. ඊදිසෙ.

5. සි. I. II & III. උදහාරිති.

6. සි. III & IV. නා. අනුග්‍රහණිතතො.

7. නා. නදියසතෙ.

8. සි. පය්‍යිත්වා.

9. සි. IV. නා. “විමානඤ්ච

පනස්ස පඨමනාවා විමානෙ වුත්ත
 යදිසං උපපජ්ජි”ති එත්තකමෙව
 දියසතෙ.

භගවතෝ පතනං ආදාය උදපාතාහිමුඛො අගමාසි. ගච්ඡන්ත
 ථෙරෙ උදපාතෙ උදකං පරිපුණ්ණං හුත්වා උතතරිත්වා සමන්තතො
 සන්දති. සබ්බං තිණ්¹භුසං උපලච්ඡිත්වා සයමෙව අපගඤ්ඤි. තෙන
 සන්දමානෙන සලිලෙන උපරුපරි වසිස්සන්තො අඤ්ඤා ජලාසයෙ
 පුරෙත්වා තං ගාමං පරික්ඛිපන්තො ගාමප්පදෙසො අරේඛාත්ථරි
 යතිනි² තං පටිහාරියං දිස්වා බ්‍රාහ්මණා අච්ඡරියබ්‍රහ්මචිත්තජාතා³
 භගවන්තං බමාපෙසුං. තඤ්ඤාඤ්ඤාච ච උදකොසො අන්තරධාසී.
 තෙ භගවතො ච භික්ඛුසංඝස්ස ච වසනට්ඨානං සංවිධාය ස්වාත
 නාය නිමන්තොති. දුතියදිවසෙ මහාදුතං සරේඡත්වා බුද්ධපමුඛං
 භික්ඛුසංඝං පණීතෙන බාදනීයෙන භොජනීයෙන පරිච්ඡෙදො
 සබ්බෙ පුණ්ණස්සා බ්‍රාහ්මණගහපතිනා⁴ භගවන්තං භුත්වාපි.
 ඔනීතපතනපාණීං පඤ්ඤාපාසනා නිසිදිංසු.

තෙන ච සමයෙන සා දෙවතා අත්තතො සමපතති. පච්ච
 වෙක්ඛිත්වා තස්සා කාරණං උපධාරෙන්නා තං පානීය දුතනති ඤාත්වා
 පිතිසොමකස්සජාතා හන්දහං ඉදුතෙව භගවන්තං වන්දිස්සාමි, සමමා
 පටිපන්නස්ස කතාතං අප්පකානමපි කාරුතං උදාරථලතඤ්ඤ
 මනුස්සලොකෙ පාකටං කරිස්සාමිති උස්සාහජාතා අච්ඡරසංඝස්ස පරි
 වාර උය්‍යානනදීසතිතෙන විමානෙනෙව සද්ධිං මහතියා දෙවිද්ධියා
 මහන්නෙන දෙවානුභාවෙන⁵ මහාජනකායස්ස පස්සන්තස්සෙව
 ආහන්වා විමානතො ඔරුග්ග භගවන්තං උපසංඝමිත්වා අභිවාදෙත්වා
 අඤ්ඤාං පගග්ග අට්ඨාසී. අථ නං භගවා තස්සා පරිසාය කමම
 ථලං පච්චක්ඛන්තො විභාවෙතුකාමො:-

සුචණ්ණච්ඡදනං නාවං නාරි ආරුග්ග තිට්ඨසී,
 ඔගාහසි පොක්ඛරණීං පදුමං ඡන්දසි පාණිනා.

කුටාගාර නිවෙසා තෙ විහන්තා භාගසො මිතා,
 දඤ්ඤමානා ආහන්ති⁶ සමන්තා චතුරේ දිසා.

කේත තෙ තාදිසො වණ්ණණා කේත තෙ ඉධ මිජ්ඣති,
 උප්පජ්ජන්ති ච තෙ භොගා යෙ කෙචි මනසො පියා.

පුච්ඡාමි තං දෙවි මහානුභාවෙ
 මනුස්සභුතා නිමකාසි පුඤ්ඤං,
 කේතාසි ථවං ජලිතානුභාවා
 වණ්ණණා ච තෙ සබ්බදිසා පහාසති⁷ති

1. සී. I, II & III. තිණ.

2. සී. IV. තිණපුසං.

3. හා අරේඛාත්ථරිති.

4. සී. IV. මහාජනා.

5. සී. I, II & III. හා. තදිසාතෙ.

6. සී. IV. හා. දිබ්බානුභාවෙන.

7. සී. I, II, III & IV. බ්‍ර. ආහොන්ති.

මතුභි භාවාති පුච්ඡි.

“සා දෙවතා අනතමනා සමුද්ධානෙව පුච්ඡිතා,
පඤ්ඤාං පුට්ඨා විශාකාසි යස්ස කම්මස්සිදං ඵල”න්ති

සමිභිතිකාර ආභංසු.

“අභං මනුස්සෙසු මනුස්සභූතා
පුරිමාය ජතියා මනුස්සලොකේ,
දිස්වාන භික්ඛු තසිතෙ කීලනෙත
උට්ඨාය පාතුං උදකං අදසිං.

යො වෙ කීලනතාන¹ පිපාසිතානං
උට්ඨාය පාතුං උදකං දදති,
සීතොදිකා² තස්ස භවන්ති නජ්ජා
පහුතමලා ඛහුපුණ්ණිරිකා.

තමාපගා අනුපරිගන්ති සබ්බද
සීතොදිකා³ වාළුකස්සත්තා නදි,
අමිඤ්ච සාලා තිලකා ච ජලමුයො
උද්දලකා පාටලියො ච පුලලා.

තං භුමිභාගෙහි උපෙතරූපං
විමානසෙට්ඨං භුසස්සොභමානං,
තස්සිධ කම්මස්ස අයං විපාකො
ඵතාදිසං කතපුණ්ණද්ධං⁴ ලභන්ති.

කුටාගාර නිවෙසා මෙ විභවතා භාගස්සා මිතා,
දද්දලමානා ආභන්ති⁵ සමන්තා වතුරෙ දිසා.

තෙන මෙ තාදිස්සා වණ්ණො තෙන මෙ ඉධ මිජ්ඣති,
උප්පජ්ජන්ති ච මේ භොගා යෙ තෙවි මිනස්සා පියා.

තෙනමහි ඵලං ජලිතානුභාවා
වණ්ණො ච මෙ සබ්බදිසා පභාසති,
ඵතස්ස කම්මස්ස ඵලං මමෙදං
අත්ථාය මුද්ධො උදකං අපාසිති⁶.

විස්සජ්ජනගාථායො.

තත්ථ කිඤ්චාපි සා දෙවතා යද භගවා පුච්ඡි තද තං නාවං
ආරුක්ඛ න¹ හිතා න පොකකිරණිං ඕභාගති නාපි පදුමං ජිජුති,

1. සි. I. II. III & IV. බු.-හා. කීලනතානං.

4. I & II. බු. ආභන්ති.

2. හා. සීතොදිකා.

5. I. II. III & IV. බු. අපාසිති.

3. සි. IV. හා. පුණ්ණකතා.

6. I. II. III & IV. කදිකතො.

කම්මානුභාවවොදිතා පන අභිණ්භං ජලවිහාරපසුතා තථා කරො තිති තං කිරියාවිවෙජ්දං දස්සනවසෙතෙවං වුත්තං, අයඤ්ච අත්තො න කෙවලමිධෙව, අථබො හෙට්ඨිමෙසුපි එවමෙව දට්ඨබ්බො.

කුටාශාග්නි රතනමයකණණිකාබද්ධගෙහවනො. නිවෙසාති නිවෙසනාති, කච්ඡන්තරුනීති අත්තො. තෙනාහ: විහත්තා භාගසො මිනාති. තාති හි වතුස්සාලභූතාති අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස පටිබ්බභූතාති විය පටිවිහත්තරුපාති සමපමාණතාය භාගසො මිනාති විය හොනති. දදදලලමානාති අතිවිය විජේරාතමානා. ආගන්තිති මණ්කකක¹රංසිජලෙති ඔභාසෙනති.

හිතඤ්ඤා බුද්ධපමුඛං හිතඤ්ඤාසංඝං සක්කාය වදන්. මමාති ඉදං පුබ්බාපරපෙක්ඛං මම කම්මස්ස මම අත්තායාති, අයං හෙත්ථ අත්තොයජ්ජා: “උදකං ආදාසි” නති යදෙතං උදකදුතං වුත්තං එතස්ස පුඤ්ඤ කම්මස්ස ඉදං ඵලං සදිසායං දිබ්බසම්පත්ති, යස්මා මම අත්තාය සදෙවතෙ ලොකෙ අග්ගදක්ඛණේයො බුද්ධො භගවා මයා දිත්තං උදකං අපාසීති. සෙසං වුත්තනායමෙව.

එවං පසන්නාමානසාය දෙවතාය භගවා සාමුක්කංසිකං ධම්ම දෙසනං කරොතොසා සච්චාති පකාසෙසි. දෙසනා පරියොසානෙ සා දෙවතා සොනාපතනිඵලෙ පතිට්ඨති. සම්පත්තපරිසායපි ධම්ම දෙසනා සාසිකා අහොසිති.²

නතිස නාචාවිමාන වණ්ණනා

1. 9.

අභිකක්ඛනෙනන වණ්ණණනාති දීපවිමානං. තස්ස කා උපපත්ති?

භගවති සාවතීයං විහරනො උපොසථදිවසෙ සම්බුද්ධා උපාසකා³ උපොසථිකා හුත්වා පුරෙහත්තං යථාවිභවිං දුතං⁴ දන්තා කාලස්සෙව භුඤ්ජන්තා සුද්ධවත්තිවත්ථා සුඤ්ඤාත්තරසංඛා ගති මාලාදි⁵හත්ථා පච්ජාහත්තං විහාරං ගන්ත්වා මනොභාවතීයෙ හිතඤ්ඤා පසිරුපාසිත්වා සායණෙන ධම්මං සුණන්ති.⁶ විහාරෙයෙව වසිතු කාමානං තෙසං ධම්මං සුණන්තානංයෙව සුරියො අත්ථබ්බතො⁷ අනුකාරෙ ජනො. තත්ථෙකා අඤ්ඤාතරං⁸ ඉත්ථි ඉද්දති දීපාලොකං කාචුං යුත්තන්ති විනොත්තා අත්තතො ගෙහතො පදීපෙය්සං.

1. හා. මණ්ටනකකකාදිති.

2. සි. IV. හා. අහොසි. සෙසං වුත්ත නායමෙව.

3. සි. III & IV. උපාසිකා. හා. උපාසක උපාසිකා.

4. හා. දුතාදිති.

5. සි. I. II. III & IV. මාලගකාදි.

6. සි. සුණන්තා.

7. සි. IV. හා. තද්ධ්වතො.

8. සි. I. II. III. & IV. තත්ථෙකාතරං.

ආහරපෙඤා පදීපං උජ්ජාලෙඤා ධම්මාසක්කස්ස පුරතො ධ්වජෙඤා ධම්මං පුණී. සා තෙන පදීපදුනෙන අත්තමනා පීතිසොමනස්ස ඡතා හුඤා වක්ඛිඤා අත්තනො ගෙහං ගතා. සා අපරහාගෙ කාලං කඤ්ඤා තාවතීංසගවනෙ ජෙතීරස විමානෙ නිබ්බතති. සරීරසොභා¹ පතස්සා අතිවිශ පහස්සාර අඤ්ඤා දෙවෙ අභිභවිඤා දස දිසා ඔහාසයමානා² තිට්ඨති. අපේකදිවසං ආයසමා මහාමොග්ගලානො දෙවචාරිකං වරතොතා තං දෙවතං වන්දං විශ සුරියං විශ ව දස දිසා ඔහාසෙනති. අව්ඡරසගස්ස පරිවුතං දිස්වා³

“අභිකකතෙන වණ්ණෙන යං ඤං තිට්ඨසි දෙවතෙ,
ඔහාසෙනති දිසා සබ්බා ඔසගි විශ තාරතා

තෙන තෙ තාදිසො වණ්ණො තෙන තෙ ඉධ මිජ්ඣති,
උප්පජ්ජති ව තෙ භොගා යෙ තෙවි මනසො පියා.

තෙන ඤං විමලොභාසා අතිරෙවසි දෙවතෙ,
තෙන තෙ සබ්බගතෙනති සබ්බා ඔහාසතෙ දිසා.

පුච්ඡාමි තං දෙවි මහානුභාවෙ
මනුස්සභූතා තිමකාසි පුඤ්ඤං,
තෙතාසි එවං ජලිතානුභවා
වණ්ණො ව තෙ සබ්බදිසා පහාසති”ති

වතුති ගාථාති පුච්ඡි.

“සා දෙවතා අත්තමනා මොග්ගලානෙන පුච්ඡිතා,
පඤ්ඤං පුට්ඨා විශාකාසි යස්ස කම්මස්සිදං ඵලං”.

“අහං මනුස්සෙසු මනුස්සභූතා
පුරිමාය ඡතියා මනුස්සලොකෙ,
තම⁴ කකාරමහි තිමිසිකායං
පදීපකාලමහි අදං පදීපං.⁵

යො අකකාරමහි තිමිසිකායං
පදීපකාලමහි දදති දීපං,
උප්පජ්ජති ජෙතීරසං විමානං
පහුතමලං බහුපුණ්ණිරිකං.

තෙන මෙ තාදිසො වණ්ණො තෙන මෙ ඉධ මිජ්ඣති,
උප්පජ්ජති ව මෙ භොගා යෙ තෙවි මනසො පියා.

1. හා. සරීරපහා.

4. සි. IV. සම.

2. සි. I. II. III & IV. ඔහාසමානා

5. සි. I. II & IV. බු. අදසිං පදීපං.

3. සි. IV. හා “වරතොතා”ති ආදි සබ්බා

හා. අදසි දීපං.

තෙඨා ආගතනයෙනෙව වෙදිගබ්බං. ඉධ පත අභිකකතෙන වණ්ණො
තාති ආදිතාතිති ගාථාති පටි පුච්ඡි.”

තෙනාහං විමලොභාසා අතිරේවාමි දෙවතා,
තෙන මෙ සබ්බගතෙනති සබ්බා ඔභාසනෙ දිසා.

අක්කම් තෙ තිකු මහානුභාව
මනුස්සභූතා යමකාසි පුඤ්ඤං,¹
තෙනමහි එවං ජලිතානුභාවා
වණේණා ව මෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති

විස්සජෙජ්ඣි.

තත් අභික්ඛන්තෙනානාති එත් අභික්ඛන්තසද්දෙ: “අභික්ඛන්තා
භන්තෙ රතති තිකුන්තො පඨමො යාමො”ති^a ආදිපු බයෙ ආගතො;
“අයං ඉමෙසං චතුත්තං පුග්ගලානං අභික්ඛන්තතරෙ ච පණීත
තරෙ වා”ති^b ආදිපු පුඤ්ඤරෙ; “අභික්ඛන්තං භන්තෙ අභික්ඛන්තං
භන්තෙ”ති^c ආදිපු අබ්බනුමොදනෙ; “අභික්ඛන්තෙන වණේණන
සබ්බා ඔභාසයං දිසා”ති ආදිපු අභිරුපෙ; ඉධාපි අභිරුපෙයෙව
දට්ඨබ්බො. තස්මා අභික්ඛන්තෙනානාති අභික්ඛන්තෙන අතිමනාපෙන
අභිරුපෙනාති අත්ථො. මණේණනාති ජිවිවණේණන, ඔභාසෙනාති
දිසා සබ්බාති සබ්බාපි දසදිසා භේතෙනාති එකාලොකං කුරෙන්නි.
තිං වියාති² ආහ: ඔසධි මිස නාරකාති උස්සන්නා පභා එතාය
ධියති ඔසධිතං වා අනුබලපපදායකාති කත්වා ඔසධිති ලදානාමා
නාරකා යථා සමන්තතො ආලොකං කුරුමානා තිට්ඨති, එවමෙව
තිං සබ්බා³ දිසා ඔභාසයන්ති තිට්ඨසිති.

සබ්බගතෙනති සබ්බෙති සරිතවයවෙති, සකලෙහි අභ්‍ය
පච්චරේහති ඔභාසන්ති අබ්පායො. හෙතුමහි වෙතං කරණ
චන්තං. සබ්බා ඔභාසනෙ දිසාති සබ්බා දසපි දිසා විජේජානති.
ඔභාසෙතිපි පඨනති. තෙසං සබ්බා” දිසාති බහුවචනමෙව
දට්ඨබ්බං.

පදිපකාලමහිති පදිපකරණකාලෙ පදිපුජ්ජනසොග්ගෙ⁴
අකුකාරෙති අත්ථො. තෙනාහ: සො අකුකාරමහි තිමිසිකාසනති.
බහලෙ මහතිකාරෙති අත්ථො. දදුති දිපෙනි පදිපං උජ්ජා
ලෙනො වා අනුජ්ජාලෙනො වා පදිපදනං දදුති, පදිපොප
කරණාති දාග්ධිණේයෙස උද්දිස්ස පරිච්ඡති. උපපජ්ජති භේතිරසං.
විමානනති පරිසන්ධිගහණවසෙන භේතිරසවිමානං උපපජ්ජති.⁵
සෙසං වුත්තනසමෙව.

1. සි. III. & IV. යමහං අනායං.

2. සි. හා. තිදිසාති.

3. සි. I, II, III & IV. සබ්බ.

4. හා. සමුජ්ජනසොග්ගෙ.

5. සි. IV. හා. උපපවජ්ජති.

a. වුලුපග්ගලාලි-පාතිමොක්ඛ
ඵපනක්ඛකිස.

b. හිනච්ඡුත්තරෙ-පුග්ගලවිග්ග.

c. ම ජක්ඛමනියාය-පොතලියපුත්ත.

අප්‍ර යථා පුළුච්ඡෙන අනෙකු දෙවතාය කපිතෙ පේරෙ තමෙව කථං අවුප්පතති. කථා දුතාදිකථාය තස්සා කලුචිකතාදිභාවං ඤාතා සම්මානි පකාසෙසි. සම්මපරියොසානෙ සපරිවාරං සා දෙවතා සොතාපතතිඵලෙ පතිට්ඨති. පේරෙ තනො ආගන්තවා නං පුච්ඡතීං හඟවතො ආරෙවෙසි. හඟවා තස්මි. වක්‍රීයම්. සම්පත්තපරිසාර වික්ඛාරෙන ධම්මං දෙසෙසි. සා දෙසනා මහාජනස්ස සාප්පිකා ජනා. සෙසමහාරතො ව විසෙසතො දීපදානෙ සක්කම්මකාරි අහොසිති.

දිප්‍රවිමාන වණ්ණනා.

1. 10.

අභික්ඛන්තොන වණ්ණනානි නිලදකිණිවිමානං. තස්ස කා උපතති?.

හඟවා සාවජීයං. විහරති ජේතවනෙ අනාඨපිණ්ඩකස්ස ආරාමෙ. තෙන ව සමයෙන රාජගහෙ අඤ්ඤාතරා ඉඤ්ඤාතී තිලෙ ධොවිචා ආතපෙ සුක්ඛාපෙති තෙලං. කාතුකාමා. සා ව පරික්ඛිණායුකා නං දිවසමෙව වචනධම්මා, තිරයසංචතතතිකඤ්ඤාසා කම්මං ඔකාසං කථා සිතං. අප්‍ර නං හඟවා පවුසුපෙලාය ලොකං ඔලොකෙනෙතා¹ දිබ්බවක්‍රීතා දිසවා වින්තසි. අයං ඉඤ්ඤාතී කාලං. කථා තිරයෙ තිබ්බතතියති,² යනුනාහං. නිලභික්ඛා පටිග්ගහණෙන නං සග්ගුප්පං කරෙය්‍යනති. සො සාවජීතො ඔණෙනෙව රාජගහං ගන්තවා පුබ්බණ්ණසම්මයං නිවාසෙතා පත්තවිවරං ආදාය රාජගහෙ පිණ්ඩාය වරතො අනුපුබ්බෙන තස්සා ගෙවාරං සම්පාපුණ්ණි. සා ඉඤ්ඤාතී හඟවතං. පසිඤ්ඤාතී සඤ්ඤාතී පිණ්ඩාය සහසා උට්ඨතිචා කතඤ්ඤාතී අඤ්ඤාතී දුතබ්බසුත්තකං අපස්සනති හජ්ජාදෙ ධොවිචා තිලෙ රාසිං කථා උභොති හතෙති පරිග්ගහෙනා අඤ්ඤාතී පුරං. තිලං හඟවතො පතෙන ආකිරිතා හඟවතං. වක්‍රී. නං හඟවා අනුකම්මානො සුඛිති හොතිති වචා පකාසමි. සා තස්සා රතතියං පව්වසසමයෙ කාලං. කථා තාවතිංසහවතෙ වාදසයොජ්ජිකෙ කතකම්මානෙ සුත්තපට්ඨානා විස නිබ්බතති.

අප්‍රායස්මා මහාමොග්ගලානො හෙට්ඨා වුත්තනගෙන දෙව වාරිකං. වරතො නං අව්ච්ඡාරාසහස්සපරිවුතං මහතියා දෙවිද්දියා විරොචමානමුපගන්තා:³

“අභික්ඛන්තොන වණ්ණනා යා නිට්ඨාසි දෙවතෙ,
මහාසෙනාති දිසා සබ්බා ඔසධි විස තාරතා.

1. සී. ලොලොකෙනෙතා.

2. සී. IV. තිබ්බතතාරතා. හා, තිබ්බතතය.

3. හා. නං ආයස්මා මහාමොග්ගලානොතෙරෙ දෙවලොකං. වරතො තෙතා වුත්තනගෙනෙව උපගන්තා.

කෙන තෙ තාදිසො වණ්ණො කෙන තෙ ඉධ මිජ්ඣති,
උපපජ්ජන්ති ව තෙ භොගා යෙ කෙවි මනසො පියා.

පුච්ඡාමි තං දෙවි මහානුභාවෙ
මනුස්සගුතා කිමකාසි පුඤ්ඤං,
කෙනාසි එවං ජලිතානුභාවා
වණ්ණො ව තෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති

පුච්ඡි.

“සා දෙවතා අත්තමනා මොග්ගලානෙන පුච්ඡතා,
පඤ්ඤං පුට්ඨා විශාකාසි යස්ස කම්මසිද්ධං එලං.”

අහං මනුස්සෙසු මනුස්සගුතා
පුරිමාය ජතියා මනුස්සලොකෙ,

අද්දසං මිරජං බුද්ධං විපසන්නමනාවිලං.
ආසජ්ජ දුතං අදුසිං අකාමා නිලදකිණිං,
දකිණිණෙයස්ස බුද්ධස්ස පසන්නා සෙති¹ පාණ්ණිති.

තෙන මෙ තාදිසො වණ්ණො තෙන මෙ ඉධ මිජ්ඣති,
උපපජ්ජන්ති ව මෙ භොගා යෙ කෙවි මනසො පියා.

අකකාමි තෙ තිස්සු මහානුභාව
මනුස්සගුතා යමකාසි පුඤ්ඤං,
තෙනමති එවං ජලිතානුභාවා
වණ්ණො ව මෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති

සා විස්සජෙයි.

තත්ථ ආසජ්ජාති අයං ආසජ්ජසද්දෙ: “ආසජ්ජන තථාගත”නති^a
ආදිසු සට්ඨනෙ ආගතො; “ආසජ්ජ දුතං දෙති”ති^b ආදිසු සමා
ගමෙ; ඉධාපි සමාගමෙයෙව දට්ඨබ්බො. තස්මා ආසජ්ජාති සමා
ගන්තිා සමවායෙන සමපත්තිා අත්ථො. තෙනාහ: අකාමාති, සා
ති දෙය්‍යධම්මසංවිධානපුබ්බතං පුරිමසිද්ධං දුතසංකප්පං විතා
සහසා සමපත්තෙ භගවති පච්චන්තිං නිලදුතං සකායාහ: “ආසජ්ජ
දුතං අදුසිං අකාමා නිලදකිණි”නති. සෙසං³ චුත්තන්තයමෙව.

එවං දෙවතාය අත්තනො පුඤ්ඤකමෙම ආවිතනෙ ආයස්මා
මහාමොග්ගලානො සපරිවාරාය තස්සා දෙවතීතාය ධම්මං දෙසෙත්වා
මනුස්සලොකං ආගන්ත්වා භගවතො තං පච්චන්තිං වින්දරෙන
කපෙයි, අථ භගවා තං අට්ඨප්පත්තිං කත්වා සමපත්තපරිසාය ධම්මං
දෙසෙයි. සා දෙවතා මහාජනය්‍ය සාත්තිකා අභොසිති.

නිලදකිණිවිමාන වණ්ණනා.

1. සි. I. II. III & IV. සකෙති.

a. මජ්ඣිමනිකාය-මාරනජ්ජනියසුත්තං.

2. සි. IV. යමහ. අකාසි.

b. අභිකඛ්භුත්තරෙ-දුතවග්ග.

3. සි. III. අෙසං සබ්බං.

1. 11.

කොඤ්චා මයුරා දිවියා ව හංසාති පතිබ්බතා විමානං. තස්ස කා උප්පත්ති?

හඟවා සාවජියං විහරති ජෙනවනෙ අනාඨපිණ්ඩිකස්ස ආරුමෙ, තත්ඤ්ඤතරා ඉථි පතිබ්බතා අහොසි හතනුඅනුකුලවතතිනි ඛමා පදකම්ණ්ණාතිනි. න කුඛාපි¹ පටිපථරති² අථරුසා වාචා සව්ච්චා දිනි සඤ්ඤාසම්පන්නා යථා විභවං දානානි³ ව අදාසි. සා කෙනවිදෙව රොහෙන පුට්ඨා කාලං කන්ධා තාවතිංසනවනෙ තිබ්බතති.

අථායසමා මහාමොග්ගලානො පුරිමනසෙනෙව දෙවච්චාරිකං වරනොතා තං දෙවධිතරං. මහතිං සම්පතතිං අනුභවතතිං දිස්සා තස්සා සම්පමුපගතො. සා අව්ඨරාසහස්සපට්ටුතා සට්ඨිසකච්ඡාරා ලඛිතාරපතිමණ්ඩිතතතභාවා ථෙරස්ස පාදෙසු සිරසා වන්දිතා එක මනනං අට්ඨාසි. ථෙරොපි තාය කතපුඤ්ඤකම්මං පුට්ඨනොතා⁴:-

“කොඤ්චා මයුරා දිවියා ව හංසා
වසුස්සරා කොකිලා සම්පතතති,
පුප්ථාභිකම්ණ්ණං රමමිදං විමානං.
අනෙකච්ඡතං තරනාරිසෙවිතං.
තත්ථව්ඨසි දෙවි මහානුභාවෙ
ඉද්ධි විකුඛන්ති අනෙකරූපා,
ඉමා ව තෙ අව්ඨරායො සමනනො
නව්චන්ති ගායන්ති පමොදයන්ති.
දෙවිද්ධිපත්තාසි මහානුභාවෙ
මනුස්සභූතා කිමකාසි පුඤ්ඤං,
කෙනාසි එවං ජලිතානුභාවා
වණ්ණො ව තෙ සබ්බදිසා පහාසති”ති

ආහ.

“සා දෙවතා අත්තමනා මොග්ගලානෙන පුට්ඨිතා,
පඤ්ඤං පුට්ඨා විශාකාසි යස්ස කම්මසයිදං එලං.”

“අහං මනුස්සෙසු මනුස්සභූතා
පතිබ්බතා නාඤ්ඤමනා අහොසිං,
මාතාව පුත්තං අනුරක්ඛමානා
කුඤ්ඤාපහං න එරුසං අවොචං.
සවෙච්ච සීතා මොසවජ්ජං පහාය
දානෙ රතා සම්පතිතතතභාවා,
අත්තඤ්ඤ පානඤ්ඤ පසන්නචිත්තා
සක්කච්ච දානං විපුලං අදාසිං.”

1. සි. I. II. III & IV. තස්ස. සි. තස්සා.

2. සි. III. න පටිපථරති.

3. සි. IV. දානාදිනි. හා. දානාදි.

4. හා. “සෙසං චිත්තතායමෙවා”ති

එත්තකමෙව දිසන්තෙ.

තෙන මෙ තාදිසො වණ්ණො තෙන මෙ ඉධ මිජ්ඣති,
උපපජ්ජන්ති ච මෙ භොගා යෙ කෙවි මිත්තසො පියා.

අක්කාමි තෙ භික්ඛු මහානුභාව
මනුස්සභූතා යමකාසි පුඤ්ඤං,
තෙනමහි එවං ජලිතානුභාවා
වණ්ණො ච මෙ සබ්බදිසා පහාසති”ති

සා දෙවතා විස්සජේසි.

තත්ථ භාථාසු පන¹ කොඤ්ඤාති කොඤ්ඤාසකුණා; යෙ සාර
සාතිපි වුවවන්ති. මයුරානි මොරා. දිවිසානි දිබ්බානුභාවා. ඉදං හි
පදං “දිවියා කොඤ්ඤා දිවියා මයුරා”ති ආදිනා² වතුහිපි පදෙහි
යොජෙතබ්බං. භංසානි සුවණ්ණභංසාදිභංසා³. වග්ගුසුරානි වග්ගු
රසාරා. කොකිලානි කාලකොකිලා වෙව පුස්සකොකිලා ව. සමප
භානානි දෙවතාය අභිරමිතත්ථං කිලන්තා ලලන්තා සමන්තතො
පතන්ති විවරන්ති. කොඤ්ඤාදිරූපෙන හි දෙවතාය රතිජතනත්ථං
පරිවාරභූතා දෙවතා කිලන්තා ලලන්තා “කොඤ්ඤා”ති ආදිනා
වුත්තා. පුප්පාභිකිණ්ණනති භජිතාභජිතෙහි⁴ නානාවිධරතනකුසු
මෙහි ඔකිණ්ණං. රමමනානි රමණීයං, මනොරමනානි අන්තො. අනෙක
විහනනති අනෙකෙහි උය්‍යානකපරාක්කපොක්කරණීආදීනි-විමා
නෙසු ච අනෙකෙහි විහතති⁵ විසෙසාදීනි විතතං.⁶ නරනාසිසෙවි
භානති පරිවාරභූතෙහි දෙවපුත්තෙහි දෙවධිතාහි ච උපසෙවිතං.

ඉද්ධි විකුබ්බනති අනෙකරූපානි නානාරූපානං විදංසනෙන⁷
අනෙකරූපා කම්මානුභාව සිද්ධා ඉද්ධි විකුබ්බනති විකුබ්බතිද්ධියො
වලසෙද්ධනති අවජ්ජිති යොජනා.

අනාඤ්ඤමනානි පතිබ්බතා, පතිතො අඤ්ඤසම්මං⁸ මනො එතිස්සාති=
අඤ්ඤමනා, න අඤ්ඤමනාති=අනාඤ්ඤමනා. මඤ්ඤං සාමිකතො
අඤ්ඤසම්මං පුරිසෙ පාපකං විතතං න උපපාදෙසිතානි⁹ අන්තො. මානාච
පුත්තං. අනුරක්කමානානි යථා මාතා පුත්තං එවං මඤ්ඤං සාමිකං
සබ්බෙසුපි වා සත්තෙසු හිතෙසිතාය අභිතාපතයනකාමතාය¹⁰ ච
අනුදයමානා. කුද්ධාසනං. න පිරුසං අවොචනති¹¹ පරෙන කතං
අථාසුකං¹² පරිච්ච කුද්ධාපි සමානා අහං එරූඤ්චිතං න කපෙසිං,
අඤ්ඤදත්ථු පියවචනමෙව අකාසිනති අධිප්පායො.

1. සි IV. භා. තත්ථ.

2. හා. ආදීති.

3. හා. සුවණ්ණභංසා.

4. හා. ගකිකාගකිකෙහි.

5. සි. හිතති.

6. සි IV. විවිතං.

7. සි. විචංසනෙන.

8. හා. අඤ්ඤං.

9. සි. I & II. දෙනතිති. IV. දෙනා.

10. සි. අභිතාපගම.

11. සි. I & II. අවචනති.

12. සි. I, II & III අථාසු.

සචෙට්ඨ ධීනාති සචෙට් පතිට්ඨිතා. යයමා මුසාවාදා වෙරමණ්ඨා සචෙට් පතිට්ඨානං¹ නාම හොති, න කිඤ්චි² සච්චවනමනෙත නාති ආහ: මොසචජ්ජං පනාසාති මුසාවාදං පහාය. දුනෙ රතාති දුනෙ අභිරතා, සුත්තපසුත්තාති අජො. සඛගතිනානහාවාති සඛගභවරුච්ඡි අත්තානං විය සභාවෙනෙව පරෙසං සඛගණ්ඨකසීලා. අත්තඤ්චි පානඤ්චි කමමථලසද්ධාය පසන්නචිත්තා සක්කච්චං චිත්ත කාරෙත අදසිං, අඤ්ඤඤ්චි වත්ථාදිදුනං විපුලං උළාරං අදසිනති යොජනා. සෙසං වුත්තකයමෙව.

එවං දෙවතාය අත්තනො පුඤ්ඤකමෙම ආවිකතෙ පේරො සපරිසාය තස්සා ධම්මං දෙසෙත්වා මනුස්සලොකං ආගන්ත්වා භග වතො තං පවතතිං ආරොචෙසි. තං භගවා අට්ඨුප්පත්තිං කත්වා සමපත්තපරිසාය ධම්මං දෙසෙසි. සා දෙසනා මහාජනයස්ස සාන්තිකා අහොසිති.

පතිබ්බතා විමාන වණ්ණනා.

1. 12.

වෙඨරියත්ථංගනති දුතිය පතිබ්බතා විමානං. තස්ස කා උප්පත්ති?.

සාවන්තියං කිර අඤ්ඤත්තරා උපාසිකා පතිබ්බතා හුත්වා සද්ධා පසන්නා පඤ්චසීලාති පුච්ඡුද්ධාති කත්වා රතස්සි. යථාචිතචං ව දුකාති³ අදසි. සා කාලං කත්වා නාවතියංභවතෙ උප්පජ්ජි. සෙසං හෙට්ඨා වුත්තකයමෙව.

“වෙඨරියත්ථංගං රුචිරං පහස්සරං
විමානමාරුය්න අනෙකචිත්තං,
තත්ථච්ඡස්සි දෙවි මහානුභාවෙ
උච්චාවචා ඉද්ධි විකුබ්බමානා,
ඉමා ව තෙ අච්ඡරුයො සමන්තතො
නච්චනති ගායනති පමොදයනති.

දෙවිද්ධිපතනාසි මහානුභාවෙ
මනුස්සභූතා කිම්කාසි පුඤ්ඤං,
කොතාසි එවං ජලිතානුභාවා
වණ්ණණො ව තෙ සබ්බදිසා පහාසති”ති

පුච්ඡි.

“සා දෙවතා අත්තමනා මොග්ගලොකෙන පුච්ඡිතා,
පඤ්ඤං පුට්ඨා විශාකාසි යස්ස කමමසසිදං එලං.”

1. සි. IV. කා. පතිභිතා.

2. සි. IV. නා. න කදච්ඡි.

3. සි. IV. දුකං. කා. දුකාදිති.

“අහං මනුස්සොසු මනුස්සභූතා
උපාසිකා චකුමනො අහොසිං,
පාණාතිපාතා විරතා අහොසිං
ලොකෙ අදින්නං පරිචජ්ජිස්සං.

අමජ්ජා නො ච මුසා අහාසිං.¹
සකෙන සාමිනාව² අහොසිං තුට්ඨා,
අත්තඤ්ච පානඤ්ච පසන්නචිත්තා
සකකචච දානං විපුලං අදාසිං.

තෙන මෙ තාදිස්සො චණ්ණො තෙන මෙ ඉධ මිජ්ඣති,
උපපජ්ජන්ති ච මෙ භොගා යෙ කෙවි මනස්සා පියා.

අකබාමි තෙ භික්ඛු මහානුභාව
මනුස්සභූතා යමකාසි පුඤ්ඤං,
තෙනමහි එවං ජලිතානුභාවා
චණ්ණො ච මෙ සබ්බදිසා පහාසන්ති”ති

විස්සජෙජ්ජි.

තත්ථ චෙඨජ්ජිත්ථමහන්ති චෙඨරියමණ්ණියත්ථමහං.³ රුචිරන්ති
රමණ්ණියං. පහස්සරන්ති අතිවිය භාසුරං.⁴ උච්චාවචාති උච්චා ච
අච්චා ච, විවිධාති අත්ථො.

උපාසිකාති සරණගමනෙන⁵ උපාසිකාලක්කණේ භිතා,
වුත්තං හි:- “යතො ඛො මහානාම අරියසාවකො බුද්ධිං සරණං
ගතො භොති, ධම්මං සරණං ගතො භොති, සබ්බං සරණං ගතො
භොති, එත්තාවතා ඛො මහානාම අරියසාවකො උපාසකො
භොති”ති.^a චකුමනොති පඤ්චති චක්ඛති චකුමනො බුද්ධියා
භගවතො. එවං⁶ උපාසිකාභාවකිත්තනෙන ආසග්ගද්ධිං දස්සෙත්තා
පයොගසුද්ධිං දස්සෙත්තා “පාණාතිපාතා විරතා”ති ආදි වුත්තං.

තත්ථ සකෙන සාමිනාව අහොසිං. තුට්ඨාති මච්ඡාචාරා
චෙරමණ්ණිමාහ.

සෙසං හෙට්ඨා වුත්තසදිසමෙව.

දුතිය පතිබ්බතා විමානවණ්ණනා.

1. 13.

අභික්ඛන්තොති චණ්ණොති සුභසා විමානං. තස්ස කා උප්පන්නි?.

සාවච්ඡයං අඤ්ඤත්ථරගම්. ගෙහෙ එකා කුලපුණ්ණා ගෙහං
පිණ්ඩාය පට්ට්ඨං බිණ්ණසච්ඡෙරං දිස්වා සඤ්ජාතපිතිස්සාමනස්සා

1. සි. III. හා. අහංණි.

2. සි. IV. හා. සාමිනා.

3. සි. IV. හා. මණ්ණිපණ්ණ.

4. සි. පහස්සර.

5. සි. III. සරණගමනෙන.

6. සි. එවමෙ. IV. එව.

a. මහානාමසුත්ත.

ඉදං මග්ගං උත්තමං පුඤ්ඤකෙතං උපට්ඨිතනි අත්තනා ලද්ධං පුච්ඡාගං ආදිය¹ ආදරෙන ථෙරස්ස¹ උපනෙසි. ථෙරෙ තං පටිග්ග හෙත්වා අනුමොදනං වත්වා² ගතො. සා අපරිභාගෙ¹ කාලං තත්වා තාවතීංසභවනෙ³ උපපජ්ජී. සෙසං සබ්බං හෙට්ඨා වුත්තසද්දිසමෙව තෙන වුත්තං:

“අභිකක්කනෙන වණේණ න යා ත්ථ නිට්ඨිසි දෙවනෙ,
ඔභාසෙනති දිසා සබ්බා ඔසධි විය තාරතා.

කෙන තෙ තාදිසො වණේණා කෙන තෙ ඉධ මිජ්ඣති,
උපපජ්ජනති ව තෙ හොගා යෙ කෙවි මනසො පියා.

පුච්ඡාමි තං දෙවි මහානුභාවෙ
මනුස්සභූතා කිමකාසි පුඤ්ඤං,
කෙනාසි එවං ජලිතානුභාවා
වණේණා ව තෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති

පුච්ඡ

“සා දෙවතා අත්තමනා මොග්ගලාතෙන පුච්ඡතා,
පඤ්ඤං පුට්ඨා විශාකාසි යස්ස කමමසයිදං එලං”

“අහං මනුස්සෙසු මනුස්සභූතා
සුඤ්ඤා අහොසිං සසුරස්ස ගෙහෙ.

අඤ්ඤං විරජං භික්ඛුං විපසනන මනාවිලං,
තස්ස අද්දසගං පුච්චං පසනතා සෙති⁴ පාණ්ඨිති,
භාගධිස්භාගං දත්තාන මොද්ධම් නිකුතෙ වනෙ.

තෙන මෙ තාදිසො වණේණා තෙන මෙ ඉධ මිජ්ඣති,
උපපජ්ජනති ව මෙ හොගා යෙ කෙවි මනසො පියා.

අකතාමි තෙ භික්ඛු මහානුභාව
මනුස්සභූතා යමකාසි පුඤ්ඤං,
තෙනමති එවං ජලිතානුභාවා
වණේණා ව මෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති.

තත්ථ සුඤ්ඤාති පුත්තස්ස හරියා. ඉත්ථියා ති සාමකස්ස ප්‍රිතා සසුරෙති වුච්චති. තස්ස ව සා සුඤ්ඤාති. තං සත්ථායාහ: “සුඤ්ඤා අහොසිං සසුරස්ස ගෙහෙ”ති. භාගධිස්භාගනි අත්තනා ලද්ධ පටිවිංසතො උපට්ඨිභාගං. මොද්ධම් නිකුතෙ වනෙති ථෙරෙන නිකුතවනෙ දිට්ඨිතාය ආහ. සෙසං වුත්තනස්මෙවාති.

සුඤ්ඤා විමාන වණේණා.

1. සි. III & IV. න දිස්සති.

2. හා, තත්වා.

3. හා. තාවතීංසෙසු.

4. සි. III & IV. සෙහෙති.

1. 14.

අභික්ඛන්තෙන වණේණනාති දුතියසුඤ්ඤාචාරාමං. එත්ථ පන අපුබ්බං නත්ථි, අට්ඨපාතනියං කුමමාසදානමෙව විසෙසො.

තෙන වුත්තං:-

“අභික්ඛන්තෙන වණේණන යා ත්වං තිට්ඨසි දෙවතෙ,
මහාසෙනාති දිසා සබ්බා ඔසධි විය තාරකා.

තෙන තෙ තාදිසො වණේණා තෙන තෙ ඉධ මිජ්ඣති,
උපපජ්ජනති ව තෙ භොගා යෙ තෙවි මනසො පියා.

පුච්ඡාමි තං දෙවි මහානුභාවෙ
මනුස්සභූතා කිමකාසි පුඤ්ඤං,
තෙනාසි එවං ජලිතානුභාවා
වණේණා ව තෙ සබ්බදිසා පහාසති”ති.

“සා දෙවතා අත්තමනා මොග්ගලානෙන පුච්ඡිතා,
පඤ්ඤං පුට්ඨා විශාකාසි යස්ස කම්මස්සිදං එලං”.

“අහං මනුස්සෙසු මනුස්සභූතා
සුඤ්ඤා අහොසිං සසුරස්ස ගෙහෙ.

අඤ්ඤං විරජං භික්ඛුං විපසන්නමනාවිලං,
තස්ස අදාසභං භාගං පසන්නා සෙති¹ පාණිති,
කුමමාසපිණ්ඩං දන්තාන මොදාමි නන්දනෙ වතෙ.

තෙන මෙ තාදිසො වණේණා තෙන මෙ ඉධ මිජ්ඣති,
උපපජ්ජනති ව මෙ භොගා යෙ තෙවි මනසො පියා.

අක්කාමි තෙ භික්ඛු මහානුභාව
මනුස්සභූතා යමකාසි පුඤ්ඤං,
තෙනවති එවං ජලිතානුභාවා
වණේණා ව මෙ සබ්බදිසා පහාසති”ති.

තත්ථ භාගනති කුමමාසකොට්ඨාසං. තෙනාහ: “කුමමාසපිණ්ඩං
දන්තාන”ති. කුමමාසොති ව යවකුමමාසො වුත්තො.

සෙසං වුත්තනස්මෙව.

දුතිය සුඤ්ඤාචාරාම වණේණනා.

1. 15.

අභික්ඛන්තෙන වණේණනාති උත්තරාචාරාමං. තස්ස කා
උපාතති?

භගවා රාජගහෙ විහරති වෙළුවනෙ කලඤ්ඤකතිවාපෙ, තෙන ව¹
 සමයෙන පුණ්ණො නාම උත්තතපුරිසො රාජගහසෙට්ඨිං.² උප
 නිස්සාය ජීවති. තස්ස භරියා උත්තරා උත්තරා ව නාම ධිතාති³
 වෙ ඵල ගෙහ මානුසකා⁴. අපේකදිවසං රාජගහෙ⁵ සත්තාහං
 තත්තවතං කිලිතබ්බනති සොසනං කරිංසු. තං සුත්වා සෙට්ඨි²ථාතොව
 ආගතං පුණ්ණං තාත අමහාකං පරිජනො තත්තවතං කිලිතුකාමො
 තං. කිං තත්තවතං කිලිසුසි උදුහු හති. කරිස්සපි?ති ආහ. සාමි
 තත්තවතං නාම සධනානං හොති, මම පන ගෙහෙ ස්වාතන්ත්‍රය
 යාගුතණ්ඩුලානිපි න සනති කිං මෙ තත්තවතන? ගොණේ
 ලභනොසා කසිතුං ගමිස්සාමිති. තෙන හි ගොණේ ගණිතසුඤ්ඤි.
 සො බලවගොණේ ව හඳුනාගලඤ්ඤි ගහෙත්වා-හඳෙදු නාගරා
 තත්තවතං කීළනති, අහං දලිදුදායය හති. කාතුං ගමිස්සාමි,
 මග්ගවෙ නාව අජ්ජ දිගුණං නිවාපං පවිත්වා භතතං ආගරෙය්‍යා
 සිති හරියං වත්වා බෙතතං අගමාසි.

සාරිපුත්තතේරොපි සත්තාහං නිරොධසමාපනොසා තතො
 වුට්ඨාය තස්ස නුබො අජ්ජ මයා සඛගහං කාතුං වට්ටනීති ඔලො
 කෙනොසා පුණ්ණං අත්තනො ඤාණත්ලස්ස අනොසා පවිට්ඨං දිස්වා
 සදෙධා නුබො එස සකඛස්සති වා මෙ සඛගහං කාතුනති ඔලො
 කෙනොසා තස්ස සද්ධාභාවඤ්ඤි සඛගහං කාතුං සමත්ථභාවඤ්ඤි
 තපපඨවයා ව තස්ස මහාසමප්පතතිපටිලාහං ඤාත්වා පත්තවිවර
 මාද්‍යය තස්ස කසනට්ඨානං ගන්ත්වා ආවාපතීරෙ එකං ගුමං.
 ඔලොකෙනොසා අට්ඨාසි. පුණ්ණො ථෙරං දිස්වා ව කසිං ධිපෙත්වා
 පඤ්ඤිපතිට්ඨිතෙන ථෙරං වන්දිත්වා දන්තකට්ඨෙන අන්තො හවිස්ස
 තීති දන්තකට්ඨං කපපියං කත්වා අද්දසි. අට්ඨස්ස ථෙරො පත්තඤ්ඤි
 පරිස්සාවතඤ්ඤි නිහරිත්වා අද්දසි. සො පාතියෙන අන්තො හවිස්ස
 තීති තං ආද්‍යය පාතියං පරිස්සාවෙත්වා අද්දසි. ථෙරො විනෙතසි:
 අයං පරෙසං පච්ඡිමගෙහෙ වසති, සවස්ස ගෙහවාරං ගමිස්සාමි,
 ඉමස්ස භරියා මං දට්ඨං න සකඛස්සති, යාවස්ස භරියා භතතං ආද්‍යය
 මග්ගං පටිපජ්ජති, තාව ඉධෙව හවිස්සාමිති. සො තන්තෙව ථොකං
 විනිනාමෙත්වා තස්සා මග්ගාරුලුහභාවං ඤාත්වා අනොසා නගරාහි
 මුබො පායාසි. සා අත්තරා මග්ගෙ ථෙරං දිස්වා විනෙතසි: අපෙප
 කද්දහං දෙය්‍යධම්මෙව සති. අය්‍යං න පස්සාමි, අපෙපකද්ද මෙ අය්‍යං
 පස්සනානියා දෙය්‍යධම්මො න හොති, අජ්ජ පන මෙ අයෙය්‍යා ව
 දිට්ඨො දෙය්‍යධම්මො වායං අත්ථි, කරිස්සති නුබො සඛගනනති.
 සා හත්තභාජනං ඔත්තාරෙත්වා ථෙරං පඤ්ඤිපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා
 හනොසා ඉදං ලුබං වා පණ්ණිනං වාති අවිනෙතත්වා දසස්ස වො

1. සි. IV. බො පන. 3. සි III & IV. භරියා උත්තර ව නාමධිතා වාති.
 2. ධ. “සුමනසෙඨි.” ධ. “භරියා ව උත්තර නාම ධිතා වාති”
 4. සි. IV. හා’ ගෙහෙ මනුසා. ධ. මානුසකාහි.
 5. සි. මහජනා.

සඛග්ගං කරොථාති ආග. අථ ථෙරො පතනං උපනාමෙත්වා තාය ඵකෙන හන්තො භාජනං ධාරෙත්වා ඵකෙන හන්තො තතො හතනං දදමිනාය උපසිඬ්භතො දිනෙන අලනති හන්තො පතනං පිදති. සා-හන්තො ඵකොව පටිවිංසො න සක්කා විධා කාතුං, නුම්භාකං දුසස්ස ඉධ ලොකසඛග්ගං අකත්වා පරලොකසඛග්ගං කරොථ, තිරවසෙසමෙව දුතුකාමාමගීති වත්වා සබ්බමෙවස්ස පතො පතිට්ඨාපෙත්වා නුම්භගි දිට්ඨධම්මස්ස භාගිනී අස්සනති පන්තං අකාසි. ථෙරො ඵලං හොතුති වත්වා සීතකොව අනුමොදනං කත්වා ඵකමිං උදකථාසුකට්ඨානෙන නිසීදිත්වා හතනතිවං අකාසි. සාපි පටිතිවතතිත්වා තණ්හුලෙ පරියෙසිත්වා හතනං පටි, පුණ්ණොපි අසිඬ්කරිසමතතට්ඨානං කසිත්වා ජ්ඣව්ඡං සහිතුං අසනෙකානොතො ගොණේ විස්සජේත්වා ඵකං රුක්ඛව්ජායං පටිසිත්වා මග්ගං ඔලොකෙනොතො නිසීදි. අථස්ස භරියා හතනං ආදාය ගච්ඡමානා තං දිස්වා-ඵස ජ්ඣව්ජාපිට්ඨිනො මං ඔලොකෙනොතො නිසිනොතො, සවෙ මං අතිවිය විරාසිති¹ තජේත්වා පතොදලට්ඨියා² පහරියාති, මයා කතකමමං තිරන්තං හවියාති පටිගවෙවට්ඨස්ස ආරොවෙස්සා මිති විනොතවා ඵවමාහ: සාමි අජේතදිවසස්ස³ විතනං පසාදෙති, මා මයා කතකමමං තිරන්තං කරි, අහං පාතොව තෙ හතනං ආහරනති අන්තරාමග්ගෙ ධම්මසෙනාපතිං දිස්වා තව හතනං තස්ස දත්වා පුත ගෙහං ගතවා හතනං පටිත්වා ආගතො, පසාදෙති සාමි විතනනති. සො කිං වදෙසි හද්දෙති පුට්ඨිත්වා පුත තමන් පුත්වා හද්දෙ සාධු වත තෙ කතං මම හතනං අය්‍යස්ස දදමිනාය, මයාපියස්ස අජ්ජ පාතොව දන්තකට්ඨස්සද්ව මුඛොදකස්සද්ව දින්නනති පසන්න මානසො තං වචනං අභිනන්දිත්වා උසස්සරෙ ලද්ධහතනතාය කිලන්ත කායො තස්සා අවෙක සීසං කත්වා නිද්දං ඔක්කමි.

අථස්ස පාතොව කසිතට්ඨානං පංසුචුණ්ණං උපාදාය සබ්බං රත්තසුචණ්ණං හුත්වා කණ්ණිකාරපුප්ථරාසි විය සොහමානං අට්ඨාසි. සො පබ්බදො ඔලොකෙත්වා භරියං ආහ: හද්දෙ ඵතං මයා කසි තට්ඨානං සබ්බං මම සුචණ්ණං හුත්වා පඤ්ඤායති, කිනනුඛො මෙ අතිඋසස්සරෙ ලද්ධහතනතාය අකබ්භි හමන්තිති? සාමි මග්ගමපි ඵව මෙව පඤ්ඤායතිති. සො උට්ඨාය තන්ත ගතවා ඵකං පිණ්ඩං ගගෙත්වා නඛගලසීසෙ පහරිත්වා සුචණ්ණභාවං ඤාත්වා අහො අය්‍යස්ස ධම්ම සෙනාපතියා දින්නදනෙ⁴ අජේත්ව විපාකො දසසිතො,⁵ න ඛො පන සක්කා ඵතතකං ධනං පටිච්ඡාදෙත්වා පරිභුඤ්ඤානති භරියාය ආගතං හතනපාතිං සුචණ්ණස්ස පුරෙත්වා රාජකුලං ගතවා රඤ්ඤ කතොකාසො පටිසිත්වා රුජනං අභිවාදෙත්වා කිං තාතාති වුන්නො

1. කා. විරයතිසි. සි. විරහිතනති

ධ. ජෙවිගසිති.

2. සි. IV, යසියා.

3. සි. දිවසං. IV. දිවසං. නි.

4. සි. දනෙත.

5. සි. III. දිනොතාති.

දෙව අජ්ජ මයා කසිතට්ඨානං සබ්බං සුවණ්ණරාසි¹මෙව. හුච්චා සීතං සුවණ්ණං ආභරාපෙතුං වට්ටනීති ආහ. කොසි ත්ථනති? පුණ්ණං නාමාහනති. කිං පන තෙ අජ්ජ කතනති? ධම්මසෙනා පතියා මෙ පාතොව දන්තකට්ඨකුට්ඨි මුඛොදකකුට්ඨි දින්නං, හරියා යපි මෙ මයා. ආහට්ඨගතං තස්සෙව දින්නනති. තං සුච්චා රාජ අජෙජ්ජ කිර හො ධම්මසෙනාපතියා දින්නදුනෙ විපාකො දසසිතොති වච්ඡා තාත කිං කරොමිති පුච්ඡි. බහුති සකටසහස්සාති පතිණිත්ථි සුවණ්ණං ආභරාපෙථාති. රාජ සකථාති පතිණි. රාජ පුරිසෙසු රඤ්ඤ සන්නකනති ගණනනෙතසු ගතිතගතිතං. මතතික මෙව හොති³ තෙති ගතත්ථා රඤ්ඤ ආරොපිතෙ නාතා⁴ තුමෙනති කීනති වච්ඡා ගතිතනති පුට්ඨා තුමහාකං සන්නකනති ආහංසු.⁵ අහං තාතා කො⁶ ගච්ඡ්ථ පුණ්ණකස්ස⁷ සන්නකනති වච්ඡා ගණනථාති. තෙ තථා කරිංසු. ගතිතගතිතං සුවණ්ණමෙව අහොසි. තං සබ්බමපි⁸ ආහරිත්ථා රාජඛගණ රාසිං අකංසු. අසීතිහත්ථිබ්බෙධො රාසි අහොසි රාජ නාගරෙ සන්නපාතාපෙත්වා⁹ ආහ: ඉමසමීං තගරෙ අත්ථි කස්සවි එතතකං සුවණ්ණනති? නත්ථි දෙවාති. කිං පතස්ස දුතුං වට්ටනීති? සෙට්ඨිච්ඡත්තං දෙවාති. රාජ බහුධත සෙට්ඨි නාම හොතුති¹⁰ මහනෙතන හොගෙන සද්ධිං තස්ස සෙට්ඨිච්ඡත්තං අදුසි. අථ නං සො ආහ: මයං දෙව එතතකං කාලං පරකුලෙ වසිමහ, වසනට්ඨානං නො දෙව්ථාති. තෙන හි පස්ස එස ගුමො පඤ්ඤයනීති, එතං හරාපෙත්වා ගෙහං කාරෙහිති¹¹ පුරාණසෙට්ඨියා ගෙහට්ඨානං ආවිකඛි. සො තස්මිං ණානෙ කති පාගෙනෙව ගෙහං කාරෙත්වා ගෙහපථවෙසනමඛලකුට්ඨි ඡත්ත මඛලකුට්ඨි එකතොව කාරොනෙතා¹² සත්තාහං බුද්ධපමුඛස්ස හිකඛු සඛස්ස දුතං අදුසි. අථස්ස සත්ථා දුනානුමොදනං කාරොනෙතා ආනුපුබ්බිකථං කප්ථසි. ධම්මකථාවසානෙ පුණ්ණසෙට්ඨි ව හරියා වස්ස ධිතා උත්තරාති තයොපි ජනා සොතාපනතා අහෙසුං.

අපරහාගෙ රාජගහසෙට්ඨි පුණ්ණසෙට්ඨිනො ධිතරං අත්තනො පුත්තස්ස වාරෙසි. සො නාහං දස්සාමිති වුත්තො-මා එවං කරොතු, එතතකං කාලං අමෙහ නිස්සාය වසනෙතනෙව තෙ සමපතති ලද්ධා, දෙතු මෙ පුත්තස්ස ධිතරනති. සො මිච්ඡාදිට්ඨිකා තුමෙහ, මම ධිතා තිති රතනෙති විතා වසිතුං.¹³ න සනෙකාති,¹⁴ තෙවස්ස ධිතරං දස්සාමිති ආහ. අථ නං බහු සෙට්ඨිගහපතීකා¹⁵ දයො කුලපුත්තා මා

1. සි. සුවණ්ණරාසි

2. සි. ආභරණක.

3. ධ. මහතිකාව.

4. III. & IV. ධ. න දිස්සතෙ.

5. හා. IV. වුත්තෙ.

6. සි. තාතා වෙව.

7. හා. හෙත හි තාතා පුත

7. හා. පුණ්ණස්ස.

8. සි. III. හා, සබ්බං.

9. සි. IV. ධ. සතහිපානෙත්වා.

10. සි. IV. ධ. හොතිති.

11. සි. III. කාරෙහිති.

12. සි. IV. කාරොනෙතා.

13. හා. වහනීතු.

14. සි. තස්මා.

15. සි. ගණකා.

තෙන සද්ධිං විසංඝං හිද්දි දෙතිස්ස ධිතරනති යාවිංසු. සො තෙසං චචතං සමපට්ඨතිං ආසාදතිපුණ්ණමාය ධිතරං අද්දසි. සා පතිකුලං ගතකාලතො පට්ඨාය හිකුඛුං වා හිකුඛුණිං. වා උපසඛකම්මතුං දුතං වා දුතුං ධම්මං වා සොතුං නාලන්ථ. එවං අභිසම්මසෙසු මාසෙසු විච්චතෙතසු අත්තනො¹ සන්තිකෙ සිතෙ පට්ඨාරතෙ පුට්ඨි. ඉද්දති කිත්තකං අනෙත්වා වස්සස්ස² අවසිට්ඨනති? අද්ධමාසො අයෙසති. සා මාතාපිතුන්තං සාසනං පතිණි. කසමා මං එවරුපෙ බකිනාගාරෙ පකඛිපිංසු? වරං තුලෙහති³ මං ලක්ඛණා හතං කත්වා පරෙසං දුසිං සාවෙතුං, න එවරුපස්ස මිථ්ථාදිට්ඨි කස්ස කුලස්ස දුතුං, ආගතකාලතො පට්ඨාය හිකුඛුදස්සනාදිසු එකමි පුඤ්ඤං කාතුං න ලභාමිති. අපස්සා පිතා දුක්ඛිතා වන මෙ ධිතාති අත්තනමන්තං පවෙදෙත්වා පඤ්ඤාදසකතාපණ්ණසහස්සාති පෙසෙසි. ඉමස්මිං නගරෙ සිරිමා නාම ගණිකා අත්ථි, දෙවසිතං සහස්සං ගණනාති, ඉමෙති කභාපණෙති⁴ තං ආනෙත්වා සාමිකස්ස නිශ්ඝාදෙත්වා⁵ සයං යථාරුචි පුඤ්ඤති කරොතුති සාසනං ච පතිණි. උත්තරා තථා කත්වා සාමිකෙන සිරිමං දිස්වා කිම්දන්ති වුත්තෙ- සාමි ඉදං අද්ධමාසං මම සහායිකා තුලෙහ පට්ඨරතු, අහං පත ඉමිං අද්ධමාසං දුතඤ්ඤව දුතුකාමා ධම්මඤ්ඤ සොතුකාමාති ආහ. සො තං අභිරුපං ඉත්ථිං දිස්වා උප්පන්නසිතෙහො සාධුති සමපට්ඨති. උත්තරාපි බො චුඛපමුඛං හිකුඛසඛසං නිමනෙත්වා හනෙත ඉමං අද්ධමාසං අඤ්ඤන්ථ අගන්ත්වා ඉධෙව හිකුඛා ගහෙතබ්බාති සත්ථු පට්ඨඤ්ඤං ගහෙත්වා ඉතොද්දති පට්ඨාය යාව මහාපථාරණා තාව සන්ථාරං උපට්ඨාතුං ධම්මඤ්ඤ සොතුං ලභිස්සාමිති තුට්ඨමානසා එවං යාගුං පට්ඨ එවං හතතං පට්ඨ එවං පුට්ඨ පට්ඨාති මහානසෙ සඤ්ඤි⁶ කිට්ඨාති සංවිදහන්ති විවරති. අපස්සා සාමිකො යෙව මහා පථාරණා හවිස්සන්ති මහානසාහිමුබො වාතපානෙ ධත්වා කිත්තුවො කරොන්ති සා අකුබාලා විවරන්ති ඔලොකෙනෙත්වා තං සෙද කිලිත්තං ඡාරිකාය ඔකිණ්ණං අභිහාරමසිමකඛිතං තථා සංවිදතිත්වා විවරමානං දිස්වා-අහො⁷ අකුබාලා එවරුපෙ ධානෙ ඉමං සිරි සමපත්තිං නානුභවති, මුණ්ඩසමණකෙ⁸ උපට්ඨතිස්සාමිති තුට්ඨ විත්තා විවරන්ති හසිත්වා අපගඤ්ඤි. තස්මිං අපගතෙ තස්ස සන්තිකෙ සිතා සිරිමා කිත්තුවො ඔලොකෙත්වා එස හසන්ති තෙනෙව වාතපානෙන ඔලොකෙත්වා උත්තරං දිස්වා-ඉමං ඔලොකෙත්වා ඉමිනා හසිතං, අද්ධා ඉමස්ස එතාය සද්ධිං සන්ථෙව අත්ථිති විනෙතසි. සා කීර අද්ධමාසං තස්මිං ගෙහෙ බාහිරක ඉත්ථි හුත්වා වසමානාපි තං සමපත්තිං අනුභවමානා අත්තනො බාහිරකඉත්ථි

1. සි. III & IV. ධ. න දිස්සතෙ.
2. සි. IV. හා. අනෙත්වා වස්සං.
3. සි. III & IV. ධ. න දිස්සතෙ.
4. හා. න දිස්සතෙ.

5. සි. IV. ධ. පාදපරිවාරිකා කත්වා.
6. සි. III. හා. ධ. න දිස්සති.
7. හා. අයං.
8. හා. මුණ්ඩසමණකෙ. 9. සි. හසිති.

භාවං අභිනිත්ථා අභං සරසාමිතිති සඤ්ඤමකාසි. සා උත්තරාය ආසාතං බන්ධිත්ථා දුක්ඛමස්සා උපපාදෙස්සාමිති පාසාද ඔරුග්ග මහාතසං පටිසිත්ථා පුච්චවනට්ඨානෙ පක්ඛට්ඨිතං සපපිං කවච්ඡන්තා ආදාය උත්තරාභිමුඛං පාසාසි. උත්තරා තං ආගච්ඡන්ති. දිස්වා- මම සභාසිකාය මග්ගං මනොපකාරො කතො, චක්ඛවාලං අති සම්බාධං බ්‍රහ්මලොකො අතිනිවතො¹ මම පන සභාසිකාය ගුණෝ මහනෙත්වා, අභං හි එතං නිස්සාය දුක්ඛඤ්ඤාදානුං ධම්මඤ්ඤා සොදුං ලභිං, සචෙ මම එතිස්සා උපරි තොධො අත්ථි, ඉදං සපපි මං දහතු, සචෙ තත්ථි මා මං දතිති² තං මෙනතාය එරි. තාය තස්සා මන්තො ආසිත්තමපි පක්ඛට්ඨිතසපපි සිතොදකං විග්ග අභොසි. අථ තං ඉදං සිත්ථං හවිස්සතිති පුන කවච්ඡං පුරෙත්වා ආදාය ආගච්ඡන්ති. උත්තරාය දාසියො දිස්වා අරො³ දුබ්බිනිතෙ න ත්වං අමහාකං අග්ගාය උපරි පක්ඛසපපිං ආසිඤ්ඤාතුං අනුච්ඡිකාති සන්තප්පේන්තිසො ඉතොවිතො ච උට්ඨාය හන්ති ච පාදෙති ච පොඤ්ඤා භූමියං පාතෙසුං. උත්තරා වාරෙන්නිපි වාරෙත්වා නාසක්ඛි. අථ සා උපරි ධ්වං සබ්බා දාසියො පටිබාහිත්වා නිස්සා තෙ එවරුපං භාරියං කමමං කතන්ති සිරිමං ඔවදිත්වා උණ්ණාදකෙන තහාපෙත්වා සත්පාකතෙලෙන අබ්බඤ්ඤි. තස්මිං බණ්ණ සා අනතනො බාහිර කිත්ථිභාවං ඤාත්වා විනෙත්ථි: මයා භාරියං කමමං කතං, සාමිකස්ස හසිතමත්තකාරණං ඉමිස්සා උපරි පක්ඛසපපිං ආසිඤ්ඤාන්තියා, අයං ගණ්හථ තන්ති දාසියො ආණ්ණපෙත්වා මමං විහෙස්නාකාලෙපි සබ්බා දාසියො පටිබාහිත්වා මග්ගං කත්තබ්බමෙව අකාසි, සවාහං ඉමං න බමාපෙස්සාමි මුද්ධා මෙ සත්තධා ඵලෙය්සාති තස්සා පාදමුලෙ නිපජ්ජත්වා⁴ අග්ගෙ බමාහි මෙ දොසනති⁵ ආහ. අභං සපපිතිකා ධිතා පිත්තරි මෙ බමාපිතෙ බමිස්සාමිති. හොතු අග්ගෙ පිත්තරමපි තෙ පුණ්ණසෙට්ඨිං බමාපෙස්සාමිති. පුණ්ණණං මම වට්ටෙ ජනක පිත්තා, විවට්ටෙ ජනකපිත්තරි බමාපිතෙ⁶ පනාහං බමිස්සාමිති, කො පන තෙ විවට්ටෙ ජනකපිත්තාති? සමමාසමිබ්බුද්ධොති. මග්ගං තෙන සද්ධං විස්සාසො නත්ථි අභං කිං කරිස්සාමිති? ⁷ සත්ථා ඥො භික්ඛු සබ්බං ආදාය ඉධාගමිස්සති, ත්වං යථාලද්ධං සක්කාරං ගහෙත්වා ඉධෙව ආගන්ත්වා තං බමාපෙතිති. සා සාග්‍රා අග්ගෙති උට්ඨාය අත්තනො ගෙහං ගන්ත්වා පඤ්ඤාසත්තපරිවාරකිත්ථියො ආණ්ණපෙත්වා නානාච්චාති බාදනියාති චෙව සුපෙය්සාති ච සම්පාදෙත්වා පුන දිවසෙ තං සක්කාරං ආදාය උත්තරාය ගෙහං ආගන්ත්වා බුද්ධ පමුබස්ස භික්ඛුසබ්බස්ස පතෙත්ත පතිට්ඨාපෙත්වා අවිසභන්ති අට්ඨාසි. තං සබ්බං ගහෙත්වා උත්තරායෙව සාවිදති. සිරිමාපි සත්ථ හත්ත

1. සි. III. හා. අතිනිවතො.

2. සි. දහතුති.

3. සි. IV. ධ. අපෙති.

4. සි. III. නිපජ්ජත්වා.

5. හා. ධ. මෙති.

6. සි. බමෙත්තො.

7. සි. නත්ථිති. අභං කරිස්සාමිති.

8. හා. බාදනියාති හොජ්ජනාති.

කිව්වාචසානෙ සද්ධිං පරිවාරෙන සන්තප්පාදමුලෙ නිපජ්ජි. අථ නං සත්ථා පුච්ඡි: කො තෙ අපරාධොති? භනෙන මයා භීයො: ඉදං නාම භතං, අථ මෙ ස්භාසිකා මං විහෙස්සමානා දුසිඤ්ඤා නිවා රෙත්වා මයං උපකාරමෙව අකාසි. සාහං ඉමිස්සා ගුණං ජාතිත්වා ඉමං ඛමාපෙසිං, අථ මං එසා තුමෙහස්ස ඛමාපිනෙස්ස¹ ඛමිස්සාමිති ආභාති. එවං කිං උත්තරෙති? ආම භනෙන,² සීසෙ මෙ ස්භා සිකාය පක්කසපපි ආසිත්තනති. අථ තයා කිං විනතිත්තනති? චක්ක වාලං අතිසම්බාධං බ්‍රහ්මලොකො අතිනිවහො, මම ස්භාසිකාය ගුණොව මභනෙතා, අහං හි එතං නිස්සාය දුක්ඛස්ස දුතුං ඛමෙස්සෙව සොතුං අලුත්ථං, සවෙ මෙ ඉමිස්සා උපරි කොඨො අත්ථි. ඉදං මං දහතු, නො වෙ මා දුගිති එවං විනෙත්වා ඉමං මෙථුනාය එරිං භනෙතති. සත්ථා සාධු සාධු උත්තරෙ එවං කොධං ජිනිතුං වට්ඨ තීති. කොධනො හි³ අනෙකාධෙන, අනෙකාසකො⁴ අනනෙකාස නෙන, පරිභාසකො අපරිභාසනෙන, පදබ්මච්ඡරි අත්තනො සත්ත කස්ස දුතෙන, මුසාවාදී සචචවනෙන ජිනිතබ්බොති ඉමජ්ජං දස්සෙතො:

“අනෙකාධෙන ජිනෙ කොධං අසාධුං සාධුතා ජිනෙ,

ජිනෙ කදරියං දුතෙන සචෙවන අලිකවාදිත”න්ති:

ඉමං භාථං වත්වා පරියොසානෙ වතුසචිකථං අභාසි.⁵ සචි පරියොසානෙ උත්තරා සකදගාමිථලෙ පතිට්ඨති. සාමිකො ච සස්සරො ච සස්සු ච සොතාපත්තිථලං සච්ඡිකරිංස්ස. සිරිමාපි පඤ්චසක⁶ පරිවාරා සොතාපත්තා අභොසි. අපරභාගෙ උත්තරා කාලං කත්වා තාවතිංසභවනෙ⁷ උප්පජ්ජි. අපායස්වා මහාමොග්ගලානො හෙට්ඨා චුත්තතයෙනෙව දෙවචාරිකං චරනො උත්තරං දෙවධිතරං දිස්වා “අතික්කනෙත්ත වණෙණ්ණා”ති ආදිගාථාති පටිපුච්ඡි.⁸

“අතික්කනෙත්ත වණෙණ්ණා යා භං තිට්ඨසි දෙවනෙ,

මහාසෙනති දිසා සබ්බා මසසි විශ් තාරකා.

කෙන තෙ තාදිස්සො වණෙණ්ණා කෙන තෙ ඉධ මිජ්ඣති,

උප්පජ්ජන්ති ච තෙ භොගා යෙ කෙවි මහස්සො පියා.

පුච්ඡාමි තං දෙවි මහානුභාවෙ

මනුස්සභූතා කිමකාසි පුඤ්ඤං,

කෙනාසි එවං ජලිතානුභාවා

වණෙණ්ණා ච තෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති.

1. සි. III. ඛමිනෙස්සං.

2. සි. IV. භනෙත්ති, භීයො:.

3. සි. IV. කොධොති.

4. සි. III & IV. ඛ අනෙකාස

පරිකෙකාසකො හි.

5. හා. අකාසි.

6. සි. IV. හා. පචසකගණික.

7. සි. III. භාවතිංසෙස්ස

හා. තාවතිංසෙ.

8. සි. II. & IV. දෙවධිතරං භාථාය

a. ඛමිපද-කොධවහන.

“සා දෙවතා අත්තමිතා මොග්ගල්ලානෙන පුච්ඡිතා,
පඤ්ඤා පුට්ඨා විශාකාසි යස්ස කම්මස්සිදං ඵලං”

“ඉස්සා ව මචේත්රමථො¹ පළාසො
නාහොසි මග්ගං ඝරමාවසනතිශා,
අකෙකාධනා හත්තුවසානුවත්තිනී
උපොසෙථ නිව්වහමපාමත්තා.

වාතුද්දසිං පඤ්චදසිං යාවපක්කස්ස අට්ඨමි,
පාටිහාරියපක්කස්ස අට්ඨභිහසුසමාගතං.

උපොසථං උපවසිස්සං සද්ධි සීලෙසු සංවුත්තා,
සංයමා සංවිහාගා ව විමානං ආවසාමහං.”²

පාණාතිපාතා විරතා මුසාවාදා ව සඤ්ඤාතා,
ථෙය්‍යා ව අනිවාදා ව මජ්ඣිමානා ව ආරතා.

පඤ්චසික්කාපදෙ රතා අරියසම්මාන කොපිද්ධා,
උපාසිකා වක්ඛුමතො ගොතමස්ස යසස්සිනො.

සාහං සකෙන සීලෙන යසසා ව සසස්සිනී,
අනුගොමි සකං පුඤ්ඤං සුඛිතා වචනි අනාමයා.

තෙන මෙ තාදිසො වණේණා තෙන මෙ ඉධ මිඤ්ඤි,
උපපජ්ජන්ති ව මෙ භොගා යෙ කෙවි මනසො පියා.

අක්කාමි තෙ භික්ඛු මහානුභාව
මනුස්සභූතා යමහං අකාසිං,
තෙනචනි ඵලං ජලිතානුභාවා
වණේණා ව මෙ සබ්බදිසා පහාසති”ති

දෙවතාපිස්ස විස්සජේජසි.

මම ව හනෙන වචනෙන හඟවතො පාදෙ සිරසා වන්දෙය්‍යාසි:
“උත්තරං නාම හනෙන උපාසිකා හඟවතො පාදෙ සිරසා වන්දති”ති.
අත්තච්ඡරියං ඛො පනෙතං හනෙන³ යං මං හඟවා අඤ්ඤාතරස්මිං
සාමඤ්ඤාථලෙ ව්‍යාකරෙය්‍ය, තං හඟවා සකද්ධාමිථලෙ ව්‍යාකාසිති.

තත්ථ ඉස්සා ව මචේත්රමථො පළාසො නාහොසි මග්ගං.
ඝරමාවසනතිශාති ආහාරමජේඛි වසන්තිතං අඤ්ඤාසං ඉපජිතං.
සමපත්තිආදිවිසයා-පරසමපත්තිඋසුයනලක්කණං ඉස්සා, යඤ්ච තාව
කාලිකාදිවසෙතාපි කීඤ්චි යාවත්තානං අද්දානාමනාය අත්ත
සමපත්තිනිගුහනලක්කණං මච්ඡරියං, යො ව කුලපදෙසාදිනාපරෙහි
සුගඤ්ඤානලක්කණො පළාසො ඉච්චෙන උපපජ්ජන්ති, සො නිවිඛොපි
පාපධම්මො ගෙහෙ සිතාය මග්ගං සතිපි පච්චයසමවායෙ නාහොසි ත

1. සි. IV. මච්ඡරියමදෙ. 2. සි. මම. 3. සි. III & IV. නදිස්සනෙ.

උපපජ්ජි. අකොතාධනාති ඛනාමිතොනුද්දයසමපනතායඅකුජ්ඣින සභාවා. ගතභුවසානුවනනිති පුබ්බුධානපච්ඡාතිපජ්ජනාදිතා සාමිකස්ස අනුකුලභාවෙන චසෙ වත්තනසීලා, මනාපචාරිණීති අන්තො. උපොසථෙතිවචනමසමනනාති අහං. උපොසථසීලරක්කණෙ නිවං. අපමනතා අපමාදවිහාරිති. තමෙව උපොසථෙ අපමාදං දස්සෙන්නී යෙසු දිවසෙසු තං රක්කිතබ්බං යාදිසං යථා ච රක්කිතබ්බං තං දස්සෙතුං. වාතුද්දසිනති ආදිමාහ.

තත් වාතුද්දසිං පඤ්චදසිනති “පකකස්සා”ති සම්බන්ධො. අවචනන සංයොගෙ වෙනං උපයොගවචනං සාව පකකස්ස අට්ඨමිති එත්ථ වාති වචනසෙසො. පාටිහාරිස¹ පකකස්සාවාති පටිහරණකපකකස්සව. වාතුද්දසි පඤ්චදසි අට්ඨමිතං යථාකකමං ආදිතො අනතතො² වාති පවෙසනතිකම්මතචසෙන උපොසථසීලස්ස පටිහරිතබ්බං පකකස්සව, තෙරසී පටිපදා සත්තමී නවමිවාති අන්තො. අට්ඨමගසු සමාගනනති පාණාතිපාතා වෙරමණී ආදීති අට්ඨති අබ්ගති යෙව සුට්ඨ සමාගතං. සමනතාගතං.

උපමසිස්සනති උපමසිං, අතිත්තෙත්ති ඉදං අනාගතවචනං. කෙචි පන උපමසිං. ඉච්චෙව පඨනති. සද්දති සප්පට්ඨාරිකෙසු සබ්බෙසු³ උපොසථදිවසෙසු. සීලෙසුති උපොසථසීලෙසු සාධෙ තබ්බෙසු, නිප්පාදෙනබ්බෙති ඉදං භූමමං. සංවුත්ථාති කායවාචා විතෙතති සංවුත්ථා. “සද්ද”ති වා සබ්බකාලං. “සීලෙසු”ති නිව්චසීලෙසු “සංවුත්ථා”ති කායවාචාති සංවුත්ථා. ඉද්දති තං නිව්චසීලං දස්සෙතුං: “පාණාතිපාතා විරතා”ති ආදි වුත්තං.

තත් “පාණො”ති වොහාරතො සත්තො, පරමන්ද්‍රතො ජීවිතින්ද්‍රියං. පාණස්ස අතිපාතො පාණචධො පාණසාතො=පාණාති පාතො. අත්තො පාණෙ පාණසස්සෙත්තො ජීවිතින්ද්‍රියපචේදක උපකකමසමුට්ඨාපිකා කායචචි වාරතං අස්සෙත්තර වාරප්පවත්තො වධකචෙතනා, තුතො පාණාතිපාතා. විරතාති ඔරතා, නිවත්තාති අන්තො. මුසාවාද්දති මුසා නාම විසංවාදනපුරෙකකාරස්ස අත්තස්සත්තකො වචිපයොගො වා කායපයොගො වා, විසංවාදනාධිප්පායෙන පරස්ස විසංවාදකතාය වචිපයොගසමුට්ඨාපිකා චෙතනා මුසාවාද්දෙ අථවා: “මුසා”ති අභූතං අතච්ඡං චන්ද්‍ර, “වාද්ද”ති තස්සා භූතතො තච්ඡතො විස්සෙසෙතුකාමස්ස තථා විස්සෙත්තති සමුට්ඨාපිකා චෙතනා, තතො මුසාවාද සස්සෙත්තා ඔරතා විරතාති අන්තො. ව සද්ද සම්පිණ්ණන්තො. ථෙසාති ථෙය්සං වුච්චති ථෙතභාවො, වොරිකාය පරස්සහරණනති අන්තො. අත්තො පරපටිගතතිතෙ පරපටිගත

1. සී. IV. නා. පාටිහාරික

2. සී. ආදිඅනතතො

3. නා. සබ්බෙසු පාටිහාරිකෙසු අට්ඨසු.

හිතසඤ්ඤානො තදදයංක උපකක්ෂමසමුධාරිතො ථෙයාවෙනතො ථෙයං. තතො ථෙයො සඤ්ඤාතො, අරතාති වා සමමනො. අති වාගති අතිවම වාගෙ අතිවාගෙ, ලොකමරියදං අතිකක්ෂමනො අගමනීයධාරිතො කාමවසෙන වාගෙ, මිව්ච්චාගෙති අනෙථො. අග මනීයධාරිතො නාම පුරිසානං-මාතුරකම්මො පිතුරකම්මො මාතාපිතු රකම්මො භාතුරකම්මො භගිනිරකම්මො ඤාතිරකම්මො භොගතරකම්මො ධම්මරකම්මො සාරකම්මො¹ සපරිද්දණ්ඩාති දස, ධනකුතිතො ඡන්දවාසිනී භොගවාසිනී පටවාසිනී ඔදපතනකිනී ඔහනවුමටො දසී ව හරියො කමකාරී ව හරියො ධර්මකටො මුහුත්තකාති දසාති විසති ඉතිථො. ඉතිපු පන විතතං සාරකම්මො² සපරිද්දණ්ඩානං දසනතඤ්ඤා ධනකාතිතො දිනනති වාදසනතං අඤ්ඤාපුරිසා අගමනීයධාරිතො. ඉදමෙව ඉධ අබිපෙපනං. උකක්ෂණො පන අසඬාමොගිපායෙන කායවාරප වතො අගමනීයධාරිතවිනිකක්ෂමවෙනතො අතිවාගෙ, තසමා අතිවාග. මජ්ඣිමනිකායෙ මජ්ඣ. වුට්ඨති මදනියධොත සුර ව මෙරයඤ්ඤා, පිටතති තොතාති=පානං, මජ්ඣං පානං=මජ්ඣං පානං, යාය දුස්සිලස වෙනතොය මජ්ඣංසමානං. පිට්ඨසුර පුට්ඨසුර මදනියසුර කිණ්ණ පකම්මො සමහාරසංයුතතාති පඤ්ඤාභෙදං සුරං වා පුප්ඵාසවො ඵලාසවො මධ්වාසවො ගුලාසවො සමහාරසංයුතතාති පඤ්ඤාභෙදං මෙරයං වා ඛේරතො පට්ඨාය කුසංයොනොපි පිටති, සා වෙනතො මජ්ඣං පානං, තසමා මජ්ඣං පානං අරතො විරතො. ඵලං පාණාතිපාතො විරතාති අදිනො පහාතබ්බධම්මවසෙන විහර්මො දසසිතං නිවම සීලං පුත සමාදානබ්බතො³ වසෙන ඵකතො කම්මා දසොනති “පඤ්ඤාසිකම්මාපදෙ රතො”ති අත.

තත්ථ සිකම්මාපදනති සිකම්මබ්බපදං, සිකම්මොච්ඡොති අනෙථො. අථවා ක්මානාදයො සබ්බෙපි කුසලා ධම්මා සිකම්මබ්බතො සිකම්මා. පඤ්ඤා පන සීලබ්බෙසු යං කිඤ්ඤි අභිගං තාසං සිකම්මානං පතිභවෙත්ත පදනති සිකම්මානං පදනතො⁴ සිකම්මාපදං; පඤ්ඤා සීලබ්බාති. තසමිං පඤ්ඤාභිමෙ සිකම්මාපදෙ රතො අභිරතාති=පඤ්ඤාසිකම්මාපදෙ රතො. අභිසංඝමොනානොවිදුන් පරිඤ්ඤා-පහාන-සච්ඡිකිරියා-භාවනාභිස මයවසෙන දුක්ඛසමුදය නිරෝධමයහසමානෙසු වතුසු අරියසංවේසු කුසලා නිපුණො. පරිච්ඡාධිකුසලාති අනෙථො. භොගාමයොති භගවතනං භොගෙනත කිතොති. සංඝසම්මොති කිතතිමනො, පරිවාරවතො වා. සංඝනති සා යථා වුත්තගුණා අහං. සංඝෙනා සිලෙනාති අනුස්ස කිතාදිනො අත්තනො සභාවසීලෙන ව උපොසථසීලාදිසමාදාන සීලෙන ව කාරණගුණෙන. තං හි සත්තානං කමමස්සකතාය හිත සුඛාවහතාය ව විසෙසනො සකනති වුට්ඨති.

1. “සසාමකා”ති මජ්ඣිමනිකාය.

2. සි. සාරකම්ම.

3. සි. III. සමාදානබ්බ.

4. හා. නදිසංඝො.

තෙනෙවාහ:

තං හි තස්ස සකං තොති තඤ්ච ආදාය ගව්ඡති,
තඤ්චස්ස අනුගං තොති ඡායාච අනපායිනීති.^a

යසසා ව යසසයිනීති උත්තර උපාසිකා සිලාචාරසම්පන්නා අනුයුක්ති අමච්ඡරි අකෙකාධිනාති ආදිනා ආගතඵලා විඤ්ඤාත් සාසනාති ආදිනා ව යථාභූතගුණාධිගතෙන ජලතලෙ තෙලෙන විය සමන්තතො පඤ්චෙන කිත්තිසද්දෙන් යසසයිනී කිත්තිමති. තෙන වා සිලගුණෙන ඉධාධිගතෙන යස පරිවාරෙන යසසයිනී සම්පන්නපරිවාර. අනුභොමි. සකං පුඤ්ඤානති යථුපවිතං අත්තනො පුඤ්ඤං පච්චක්ඛවාමි. යස්ස හි පුඤ්ඤස්ස ඵලං අනුභූයති ඵලප වාරෙන තං පුඤ්ඤමනුභූයතීති වුවවති. අථවා පුපුර්ජනභාවතො සුවරිතඵලම් පුඤ්ඤානති වුවවති. යථාහ:- “කුසලානං භික්ඛවේ ධම්මානං සමාදානගෙනු ඵවමිදං පුඤ්ඤං පච්චස්සීති”^b සුඛිනා වම්හි අනාමසාති දිබ්බසුඛෙන ඵලසුඛෙන ව සුඛිතාවම්හි භවාමි. කායිකවේතසිකදුක්ඛාභාවතො අනාමයා අරුභා. මම වාති වසද්දෙ, සමුවච්චයෙඤ්ඤා, තෙන මම වචනෙන ව වෘද්ධය්‍යාසි, න තව සභාවේතෙවාති වෘද්ධං සමුවච්චිනොති. අනව්ජිසෙනති ආදිනා අත්තනො අරියසාමිකාභාවස්ස පාකචභාවං දසොති. නං ගගවාති ආදි සබ්බිතිකාරවචනං. සෙසං වුත්තනස්මෙවාති.

උත්තර විමාන වණ්ණනා.

1. 16.

සුත්තා ව ගො පරමඅලංකාරා හසාති සිරිමාවිමානං. තස්ස කා උපපත්ති?

භගවා රුජගහෙ විහරති වෙඵ්වතෙ කලඤ්ඤතිවාපෙ. තෙන ව සම්මයෙන ගෙට්ඨා අනන්තරවත්ථුමහි වුත්තා සිරිමා ව ගණිකා සොතාපතතිඵලස්ස අධිගතත්තා විචල්ඡිතකිලිට්ඨකම්මන්තා හුත්වා සබ්බස්ස අට්ඨසලාකභත්තාති පට්ඨපෙසි. ආදිතො පට්ඨාය නිබ්බාදං අට්ඨතිකුචු ගෙහං ආගව්ඡන්ති. සා සප්පිං ගණ්හථ ඕරං ගණ්හථාති ආදීති වත්තා තෙසං පතො. පුරෙති ඵකෙන ලද්ධං තිණ්ණම්චි චතුත්තම්චි පහොති. දෙවසිකං සොලසකභාපණ්පරිබ්බයෙන පිණ්ඩ පාතො දියති. අපේකදිවසං ඵකො භිකුචු තස්සා ගෙහෙ අට්ඨක භත්තං භුඤ්ජිත්වා තියොජනමත්ථකෙ ඵකං විහාරං අගමාසි. අථ නං සායණෙන¹ පේරුපට්ඨානෙ නිසිත්තං පුව්ඡිංසු: ආවුසො කහං භික්ඛං ගහෙත්වා ඉධාගතොසීති? සිරිමාය අට්ඨකභත්තං භුත්තං මෙති. තං මනාපං කත්වා දෙති ආවුසොති? න සකකා තස්සා භත්තං වණ්ණෙනතුං, අතිපණ්ණිතං කත්වා දෙති, ඵකෙන ලද්ධං තිණ්ණම්චි

a සංයුක්තතිකාය—කොසල සංයුක්තක.

1. හා. ධ. සාදා.

b දිසතිකාය—මසකවතතිසිත්තාදසුත්ත.

වතුනතමි පහොති, තසාං පන දෙයාධම්මනොපි දස්සනමෙව
 උත්තරිතරං සා හි ඉතී එවරුපා ව එවරුපා වාති තසාං යුතේ
 කපෙසි. අපේකො භික්ඛු තසාං ගුණකථං සුත්වා අදිස්වාපි සවණේ
 නෙව සිනෙහං උපාදෙවා මයා තත්ථ ගනාමි තං දට්ඨං වට්ඨ
 තීති අත්තනො වස්සග්ගං කපෙවා තං භික්ඛුං සීතිකං පුච්ඡිතා
 සෙව ආවුසො තස්මිං ගෙනෙ තිං සඛ්ඤ්ඤෙරෙ හුත්වා අට්ඨක
 භතතං. ලභිස්සසීති සුත්වා තඤ්ඤාසෙසෙව පත්තවිවරමාදාය
 පක්කනෙනා පාතොව අරුණෙ උග්ගච්ඡන්තෙ සලාකග්ගං පවිසිත්වා
 සීතො සඛ්ඤ්ඤෙරෙ හුත්වා තසාං ගෙනෙ අට්ඨකභතතං ලභී. යො
 පන සො භික්ඛු හීයො භුඤ්ජිතා පක්කමි තස්ස ගතවෙලාය
 මෙවස්සා සරීරෙ රෙහො උපපජ්ජී. තස්මා ආභරණානි ඔමුඤ්චිතා
 නිපජ්ජී. අථස්සා දාසියො අට්ඨකභතතං ලභිතුං ආගතෙ භික්ඛු
 දිස්වා ආරෙවෙසුං. සා ගනාමා¹ සහත්ථා පතෙත ගහෙතුං වා
 නිසීදුපෙතුං වා අසනෙකානානි දාසියො ආණාපෙසි: අමො පතෙත
 ගහෙත්වා අයෙය නිසීදුපෙත්වා යාගුං පායෙත්වා ඛජ්ජකං දත්වා
 භත්තවෙලාය පතෙත පුරෙත්වා දෙථාති. තා සාග්‍ර අයෙයති භික්ඛු
 පෂවසෙත්වා යාගුං පායෙත්වා ඛජ්ජකං දත්වා වෙලාය භත්තස්ස²
 පතෙත පුරෙත්වා තස්සා ආරෙවසිංසු. සා-මං පරිග්‍රහෙත්වා නෙථ
 අයෙය වජ්ඣස්සාමිති වත්වා තාහි පරිග්‍රහෙත්වා භික්ඛුනං සන්තිකං
 නීතා වෙධමානෙන සරීරෙන භික්ඛු වජ්ජී. සො භික්ඛු තං ඔලො
 කෙත්වා විනෙතසි: ගිලානාය තාව අයං එතිස්සා රූපසොභා, අරෙ
 ගතාලෙ පන සබ්බාභරණපතිමණ්ඩිනාය ඉමිස්සා කිදිසී රූප
 සමපතනිති. අථස්ස අනෙකවස්සකොට්ඨන්තිවිනො කිලෙසො සමුද
 වරි. සො අඤ්ඤාණී හුත්වා භතතං භුඤ්ජිතුං අසනෙකානෙනා පත්ත
 මාදාය විහාරං ගනාමි පතනං පිටාය එකමනෙත ධපෙත්වා විවර
 කණණං පත්ථරිත්වා නිපජ්ජී. අථ තං එකො සහායකො භික්ඛු
 යාවනෙත්වාපි හොජෙතුං නාසකති. සො ජිත්තභන්තො අහොසි.

තං දිවසමෙව සායණභයමයෙ සිරිමා කාලමකාසි. රුජ්ඣ සන්ත්‍රී
 සාසනං පෙසෙසි: භනෙත ජීවකස්ස කණ්ඩිඨභගිනී සිරිමා කාලම
 කාසීති. සත්ථා තං සුත්වා රඤ්ඤෙසාසනං පතිණි: සිරිමාය සරිඳකා
 පතතිවට්ඨං නජී, ආමකසුසානෙ තං යථා කාකා³ දයො න බාදනති,
 තථා නිපජ්ජාපෙත්වා රක්ඛාපෙථාති. රුජ්ඣ තථා අකාසි. පටිපාටියා
 තයො දිවසා අභිකක්කන්තා. වතුනෙව දිවසෙ සරීරං උග්‍රුමාසි. නවති
 වණ්ණුබෙති⁴ පුලුවනා පග්ගරිංසු. සකලසරීරං භිත්තසාලිභත්තවාටි
 වීය අහොසි. රුජ්ඣ නගරෙ හෙරිං වරුපෙසි: ධපෙත්වා ගෙන
 රක්ඛණක දුරතෙ සිරිමාය දස්සනත්ථං අනාගච්ඡන්තානං අට්ඨ
 කතාපණා⁵ දණ්ඩාති. සන්ත්‍රී සන්තිකඤ්ච පෙසෙසි: බුද්ධපමුඛො

1. හා. ධ. නදිග්ගෙන.

3. ධ. කාකසුණ්ඩා.

5. ධ. සාහාපණාති.

2. හා. භත්තවෙලාය.

4. හා. වාජරිභි.

කීර්තිකල්පයෙහි සිරිමාය දක්‍ෂ්‍යානන්දාං ආගමිකත්වය, සන්ධානිකත්වය, ආරෝපණය: සිරිමාය දක්‍ෂ්‍යානන්දාං ගම්‍යාමානි, සොපි දගරොතිකල්ප වර්තනාදො දිවසෙ කස්සපි වචනං අගගෙඤ්ඤා ජිනනභවෙනාච නිපජ්ජි. පතෙන භතතං පුඤ්ඤං ජනං, පතෙන¹ මලමපි උට්ඨාසි. අප්පි සො සහායකෙන භික්‍ෂුනා උපසංඝමිනාං ආවුසො සන්ධානිකා සිරිමාය දක්‍ෂ්‍යානන්දාං ගමිනිති වුච්චමානො තපා ඡාතජ්ඣිකෙනා²පි සිරිමානි වුත්තපදෙ³යෙව සහසා උට්ඨානිකා-සන්ධානිකා සිරිමං දට්ඨං ගමිනි, තමපි ගම්‍යාසිති? ආම ගම්‍යාමිති භතතං ඡබ්බිකාපතනං ධොවිනා ඵලිකාය පකඤ්ඤා භික්‍ෂුසංඝෙන සද්ධිං අගමාසි. සන්ධානිකා භික්‍ෂුසංඝපරිවුත්තො එකපස්සෙ අට්ඨාසි. භික්‍ෂුනි සංඝොපි රාජපරිසාපි උපාසකපරිසාපි උපාසිකාපරිසාපි එකෙක පස්සෙ⁴ අට්ඨංසු. සන්ධානිකා රාජනං පුඤ්ඤං කා එසා මහාරාජනි? භතෙන ජිවකස්ස භගිනි සිරිමා නාමානි. සිරිමා එසානි? ආම භතෙනති. තෙනති නගරෙ හෙරිං වරාපෙති සහස්සං දන්තා සිරිමං ගණ්හනතුති. රාජ තපා කාරෙසි. එකොපි භතති වා හුන්ති. වා වදනො නාම නාමොසි. රාජ සන්තා ආරොවෙසි: න ගණ්හනති භතෙනති. තෙනති මහාරාජ අඤ්ඤා ඔසාදෙහිති. රාජ පඤ්ඤා සතානි දන්තා ගණ්හනතුති හෙරිං වරාපෙති කඤ්ඤා ගණ්හනං අදිස්වා අඤ්ඤාසතානි වෙසනානි සතං පණ්ණාසං පඤ්ඤාසිති විසති කතාපණේ දසකතාපණේ පඤ්ඤාකතාපණේ එකං කතා පණං අඤ්ඤා පාදං⁵ මාසකං කාකඤ්ඤා දන්තා සිරිමං ගණ්හනතුති හෙරිං වරාපෙති මුඛාපි ගණ්හනතුති හෙරිං වරාපෙසි. තපාපි භතති වා හුන්ති වා වදනො නාම නාමොසි. රාජ මුඛාපි භතෙන ගණ්හනො නන්ති ආග. සන්ධානිකා පස්සප්පි තිකඤ්ඤා මහාරාජනස්ස පියං මාතුගාමං, ඉමස්මිං යෙව නගරෙ සහස්සං දන්තා පුඤ්ඤා එක දිවසං ලභිංසු, ඉද්දති මුඛාපි ගණ්හනො නන්ති, එවරුපං නාම රුපං බයවයපපතනං ආහරිමෙති අලභිකාරෙහි විචිත්තකතං⁶ නවනං වණ්ණමුඛං වසෙන අරුභුතං තිති අට්ඨසතෙහි සමුස්සිතං නිව්වාතුරං කෙවලං බාලමහාජනෙන බහුධා සංඝාපටිත්තාය බහු සංඝාපටිත්තං අද්ධවං අත්තභාවනති දස්සෙන්නො:

“පස්ස විත්තකතං බිමබං අරුකායං සමුස්සිතං,

ආතුරං බහුසංඝාපටිත්තං යස්ස නන්ති බුච්ඡං සිති”ති^a
ගාථමාන.

දෙසනාපරිඥාසානෙ සිරිමාය පටිබද්ධවිත්තො භික්‍ෂු විගතච්ඡදරාගො හුන්තා විපස්සනං වච්ඡන්තො අරහතනං පාපුණ්ඨි වතු රාසිනියා පාණ්ඩුසංඝානං ධම්මානිසම්මයො අගොසි.

1. සි. III & IV. ගා. නදිස්සනෙ.

4. සි. IV. ගා. එකෙකෙකෙක පස්සෙත.

2. ගා. ඡාතජ්ඣිකා. ධ. නිපජ්ජනො.

5. සි. IV. අඤ්ඤාපාදකා.

3. ගා. සදෙද.

6. සි. III & IV. විකිති.

තෙන ව සමයෙන සිරිමා දෙවකඤ්ඤ අත්තනො විභවසම්ඤ්ඤ
ඔලොකෙනා ආගතට්ඨානං ඔලොකෙනානි පුරිමත්තභාවෙ අත්තනො
සරීරසම්පෙ භික්ෂුසමසපරිවුතං භගවන්තං ධීතං මහාජනකායඤ්ඤ
සන්නිපතිතං දිඤ්ඤා පඤ්ඤානි දෙවකඤ්ඤසතෙති පරිවුතා පඤ්ඤානි
රථසතෙති දිස්සමානකායා ආගතඤ්ඤා රථතො ඔරොතිඤ්ඤා¹ සපරි
වාරා භගවන්තං වන්දිතො කතඤ්ඤා ලී අට්ඨාසි. තෙන ව සමයෙන
ආයස්මා වඩ්ඪිසො භගවතො අවිදුරෙ ධීතො භොති. සො භග
වන්තං එතදවොච: පටිභාති මං භගවා එකං පඤ්ඤං පුච්ඡන්ති.
පටිභාතු තං වඩ්ඪිසාති භගවා අවොච. ආයස්මා වඩ්ඪිසො තං
සිරිමං දෙවධිතරං.

“සුත්තා ව තෙ පරම අලඛිකතා හයා
අධොමුඛා අසසිගමා බලී ජවා,
අභිනිමිතා පඤ්ඤරථාසතා ව තෙ
අනෙත්ති තං සාරථි වොදිතා හයා.

සා තිට්ඨසි රථවරෙ අලඛිකතා
ඔභාසයං ජලමිච්ඡෙති පාවකො,
පුච්ඡාමි තං වරතනු අනොමදස්සනෙ
කසමානු කායා අනධිවරං උපාගමි”ති

පටිපුච්ඡි.²

තත්ථ සුත්තා ව තෙ පරමඅලඛිකතා හසාති පරමා අතිවිශ්
විසෙසතො අලඛිකතා පරමෙති වා උභතමෙති දිබ්බෙති අස්සාලඛිකා
රෙති අලඛිකතා පරමා වා අග්ගා සෙට්ඨා ආභතියා සබ්බාලඛිකාරෙති
අලඛිකතා හයා අස්සා තෙ තව රථෙ යොජිතා සුත්තා වා තෙ
රථස්ස ව අනුච්ඡිකා. අඤ්ඤාමඤ්ඤං වා සදිසතාය සුත්තා
සංසට්ඨාති³ අනෙත්ථ. එත්ථ ව “පරමඅලඛිකතා”ති පුරිමසම් පකෙඛ
සන්ධිං අකඤ්ඤා දුතියසම් පකෙඛ අවිභතතිකතිද්දෙසො දට්ඨබ්බො.
අධොමුඛාති හෙට්ඨාමුඛා. යදිපි තෙ තද පකතියා⁴ ව ධීතා දෙව
ලොකතො ඔරොහණවසෙන අධොමුඛාති වුත්තා. අසසිගමාති
වෙභාසංගමා. බලීති බලවන්තො⁵ ජවාති ජවතකා, බලවන්තො
වෙච්ච වෙගවන්තොවාති අනෙත්ථ. අභිනිමිතාති තව පුඤ්ඤකමෙවන
තිමිතා නිබ්බන්තා, සයං නිමිත්තමෙව වා සකාය අභිනිමිත්තාති
වුත්තං නිමොක්ඛරතිභාවතො සිරිමාය දෙවධිතාය. පඤ්ඤරථා
සතාති ගාථාසුඛත්ථං ථකාරස්ස දිස්සං ලිඛගපිපල්ලාසඤ්ඤා කඤ්ඤා
වුත්තං, විභතතිඅලොපො වා දට්ඨබ්බො. පඤ්ඤරථසතානිති අනෙත්ථ.
අනෙත්ති නං සාරථි වොදිතා හසාති සාරථිති වොදිතා විශ් රථෙසු
සුත්තා ඉමෙ හයා හඤ්ඤ දෙවතෙ තං අනුගච්ඡන්ති. “සාරථි

1. සී. IV. ඔතරිඤ්ඤා.

2. සී. III. සබ්බගාථායොපි අනෙව දිස්සන්ති.

3. හා. බලිකො.

3. සී. සං. සට්ඨාහසාති.

4. සී. පකතියා ඉමෙව.

අවොදිතා”¹ නි කෙවි පසිනති. සාරපිති අවොදිතා එව තං අනුගච්ඡන්ති² අන්තො. “සාරපිවොදිතා හයා”³ නි එකං යෙව වා පදං ගාථාසුඛත්වං දීඝං කත්වා වුත්තං. සාරපිවොදිතහයා පඤ්චරථස තාති යොජනා.

සා නිට්ඨසිති සා තං නිට්ඨසි. රථවරෙති රථුත්තමෙ. අලඛක නාති සට්ඨිසකචහාරෙති දිබ්බාලඛකාරෙති අලඛකකසරීරා. ඔහා සසං. ජලමිච්ඡි ජෙතිපාවකොති ඔහාසෙනති ජෙතිරිව⁴ ජලනති පාවකො විශ ව නිට්ඨසි. සමන්තතො⁵ ඔහාසෙනති ජලනති නිට්ඨසිති වුත්තං හොති. “ජෙති”⁶ නි ව වන්දිමසුරියනකඛත්තතාරක රුපානං සාධාරණතාමං. වරනනුති උත්තමරුපධරෙ සබ්බඛ සොහනෙ. තතො ව⁷ අනොමදස්සනෙ අලාමකදස්සනෙ, දස්ස නියෙ පාසාදිකෙති අන්තො. කසමානු කාසා අනධිවරං උපාගමිති කුතො නාම දෙවකායතො අනුත්තරං සමමාසමුදධං පසිරුපාස නාය උපගඤ්ඤි උපගතාසි.

එවං ථෙරෙන පුච්ඡිතා සා දෙවතා අත්තානං ආචිකරොන්ති:

කාමග්ගපත්තානං යමාහුනුත්තරං
නිමමාය නිමමාය රමන්ති දෙවතා,
තස්මා කායා අච්ඡරා කාමවණ්ණිනී
ඉධාගතා අනධිවරං නමස්සිතුන්ති

ගාථමාග.

තත් කාමග්ගපත්තානං යමාහුනුත්තරන්ති කාමුපභොගෙති අග්ග භාවං පත්තානං පරතිමේතවසවන්තානං දෙවතානං යං දෙවකායං යසෙන හොගාදිවසෙන ව අනුත්තරන්ති වදන්ති, තතො කායා. නිමමාය නිමමාය රමන්ති දෙවතාති නිමමානරතීදෙවතා අත්තනා යථාරුචිතෙ කාමෙ සයං නිමිතිත්වා නිමිතිත්වා රමන්තා⁸ කිලනති⁹ ලලනති අභිරමන්ති. කසමා කාසාති තස්මා නිමමානරතීදෙවතිකායා. කාමවණ්ණිනීති කාමරුපධරා යටිච්ඡිතරුපධාරිණී. ඉධාගතාති ඉධ ඉමස්මිං මනුස්සලොකෙ ඉමං වා මනුස්සලොකං ආගතා.

එවං දෙවතාය අත්තනො නිමමානරතීදෙවතාභාවෙ විභාවිතෙ පුත්ත ථෙරෙ තස්සා පුරිමභවං¹⁰ තත් කතපුඤ්ඤකමං ලද්ධිඤ්ච කථාපෙතුකාමො:¹¹

තිං තං පුරෙ පුච්ඡිතමාවරිධං¹²
කෙනච්ඡසි¹³ තං අමිතයසා සුබෙධිතා,
ඉද්ධි ව තෙ අනධිවරා විහඞ්කමා
වණ්ණො ව තෙ දසදිසා විරෙචති.

1. හා. ජෙතිදීපං.

2. හා. සමන්තා.

3. සි. IV. හා. එව.

4. සි. IV. හා. රමන්ති.

5. හා. කිලනතා.

6. හා. පුරිමත්තභාවං.

7. සි. III. ‘ති. තං. පුරෙති ආදිතා වෙගාථා අභාසි.”

8. සි. III & IV. ඉධ. හා. මවාරිධං.

9. සි. III & IV. කෙනාසි.

දෙවෙනි ක්‍රියා පරික්‍රමා සංකල්පනා වැඩි
 කුණා වුනා සුගතිගතාසි දෙවනෙ,
 කසු වා¹ ක්‍රියා වචනකරනුසාසනි.²
 ආවිකම් මෙ ක්‍රියා යදි බුද්ධසාපිකා”ති

වෙ ගාථා අභාසි.

තත්‍ර ආවේනි දිසං කතා වුනං, උපවිනිති අනෙං. ඉධාති
 නිපාතමතං, ඉධ වා ඉමසම්. දෙවනතොවෙ. කෙනාච්ඡිති කෙන
 පුඤ්ඤකම්මෙත අසුඤ්ඤා³ අවුත්ති. “කෙනාසි ක්‍රියා”ති කෙපි පඨනති.
 අමිතසංඝාති න මිතසංඝා අනපකපරිවාර. සුඛෙධිගාති සුඛෙන
 වඩ්ඪිතා, සුඛපරිමුච්ඡිතදිබ්බසුඛාති අනෙං. ඉදංති දිබ්බානුභාවො.
 අනඛිචගති අසිකා විසිට්ඨා අඤ්ඤා එතිසංඝා නතීති=අනඛිචර,
 අතිඋතතමාති අනෙං. විභවිගමාති වෙහසගාමිති. දසදිසාති දසපි
 දිසා. විගේමනිති ඔහාසෙති.

පරික්‍රමා සංකල්පනා වැඩිති සමන්තකාමො පරිවාරිතා⁴ සමාපිතා ව
 අසි. කුණා වුනා සුගතිගතාසිති පඤ්ඤා ගතිසු කතරගතිතො
 වුනා හුනා සුගති. ඉමං දෙවගති. පටිසන්ධිසෙන උපගතා අසි.
 කසු වා ක්‍රියා. චචනකරනුසාසනිති කසු හු වා සත්‍ර සාසනෙ
 පාවචනෙ ඔවාදනුසාසනිසම්පටිච්ඡෙනෙත ක්‍රියා වචනකර අසිති
 යොජනා, කසු වා ක්‍රියා සත්‍ර වචනකර අනුසාසකසං අනුසිට්ඨිං.
 පතිට්ඨානෙනාති එවං වා එත්‍ර අනෙං දට්ඨබ්බො.

එවං අනුදෙසිකවසෙන තසං ලභිං පුට්ඨිකා පුන උදෙ
 සිකවසෙන “ආවිකම් මෙ ක්‍රියා යදි බුද්ධසාපිකා”ති පුට්ඨිති. තත්‍ර
 බුද්ධසාපිකාති සබ්බපි ඤෙය්‍යධම්මං සංගුණකොන හත්තලෙ
 අමලකං විශ පටිච්ඡිකතො බුද්ධතා බුද්ධසං ගතවනො ධම්ම
 සවණෙනෙත ජාතාති බුද්ධසාපිකා.

එවං පේරෙන පුට්ඨිතමත්‍රං කපේනති දෙවතා ඉමා ගාථා අභාසි.

“නගනතරෙ නගරවරෙ සුමාපිතෙ
 පරිවාරිකා නගරවරසං සිරිමනො,
 නවෙව හිතෙ පරමසුඤ්ඤිතා අහං
 සිරිමාති මං රජගහෙ අවෙදිංසු.

බුද්ධො ව මෙ ඉසිතිසංඝො විනායකො
 අදෙසයි සමුදයදුකතිච්චනං,
 අසබ්බතං දුකතිරේධි”සංඝතං.
 මහාඤ්චිමං අකුට්ඨමඤ්ජං සිවං.

1. සි. III & IV. කසෙව.

3. සි. III. අසිකා.

2. සි. III & IV. සාසනි.

4. හා. පරික්‍රමා.

5. හා. නිරේධං.

සුඛානහං අමතපදං අසඬිතං.
තථාගතස්ස නඛිවරස්ස සාසනං,
සිලෙසවහං පරමසුඝං වුතං අනුං
ධම්මෙ සිතා නරවරබුද්ධිභාසිතෙ.

ඤානානහං විරජ'පදං අසඬිතං.
තථාගතෙන නඛිවරෙන දෙසිතං,
තතෙථවහං සමථසමාධිමාදුසිං.
සායෙව මෙ පරමනියාමනා අනු.

ලභ්වානහං අමතවරං විසෙසනං
එකං සිකා අභිසමයෙ විසෙසිය,¹
අසංසයා² බහුජනපුජිතා අහං
බිබ්බාරතිං පච්චන්‍යභොමනපසකං.

එවං අහං අමතදසමති⁴ දෙවතා
තථාගතස්ස නඛිවරස්ස සාපිකා,
ධම්මද්දසා පඨමථලෙ පතිට්ඨිතා
සොතාපනතා න ච පත මන්ති දුගගති.

සා වන්දිතුං අනඛිවරං උපාගමිං
පාසාදිකො කුසලරතෙ ව භික්ඛවො,
නමස්සිතුං සමණසමාගමං සිවං
සගාරවා සිරිමතො ධම්මරුජිතො.

දිස්වා මුනිං මුදිතමනමති පිණ්ණිකා
තථාගතං නරවරදම්මසාරදිං,
තණ්හවජ්දං කුසලරතං විනායකං
වන්දමහං පරමනිතානුකම්පකා³ නති.

තත්ථ නිගනනායෙති ඉසිතිලිවෙපුලලවෙහාරපණ්ඩවගිජ්ඣකුට
සඬ්ඛාතානං පඤ්චනනං පබ්බතානං අනන්තරෙ වෙමජේඛ, යතො
තං නගරං ගිරිබ්බජනති වුවවති නගරමයෙති උත්තමනගරෙ,
ඤාජගහං සකායාහ. සුමාසිනොති මහාගොවින්දපණ්ඩිතෙන වන්දි
විජ්ජා විධිතා සමමදෙව නිවෙසිතෙ. පටිච්චාසිකාති සඬ්ඛිතපරිවරි
යාය උපට්ඨාසිකා. ගජවරස්සාති බිම්බිසාරමහාරාජස්ස. සිඬ්චිනොති
එත්ථ “සිරි”ති බුද්ධිපුඤ්ඤානං.⁴ අඛිවචනාති වදනාති. අථවා පුඤ්ඤ
භිබ්බතතා සරිරසොහග්ගාදිසමපනති කතපුඤ්ඤා⁵තිස්සයති කත
පුඤ්ඤාති වා නිසසියතිති “සිරි”ති වුවවති. සා එතස්සාත්ති=සිරිමා.
තස්ස සිරිමතො. පරමසුඝිකනිනාති අතිවිශ් සමමදෙව ව සිකතිතා.
අනුනති අහොසිං. අමෙදිංසුති අඤ්ඤාසුං.

1. හා. විරජ.

2. සි. IV, විසෙසයි.

3. සි. III & IV, අසංසියා.

4. සි. III & IV, පදමති හා. රහමති.

5. සි. III, වුච්චපඤ්ඤානං.

6. හා. පුඤ්ඤ.

ඉසිනිසහොති ගවසනජේට්ඨකො උසහො, ගවසහස්සජේට්ඨකො
 වසහො, වජ්ජසනජේට්ඨකො වා උසහො, වජ්ජසහස්සජේට්ඨකො
 වසහො, සබ්බගවජේට්ඨා සබ්බපරිස්සයසහො සෙතො පාසාදිකො
 මහාභාරවහො අසනිසතසද්දෙහිපි අසමපකම්පියො නිසහො, යථා
 සො අත්තතො නිසහබලෙන සමන්තාගතො වතුහි පාදෙහි පඨවිං
 උප්පිළෙක්ඛා කෙතචි පරිස්සයෙන අසමපකම්පියො අවලට්ඨානෙන
 තිට්ඨති, එවං භගවා දසහි තථාගතබලෙහි සමන්තාගතො වතුහි
 වෙසාරජ්ජපාදෙහි අට්ඨපරිසාපඨවිං උප්පිළෙක්ඛා සදෙවකෙ ලොකෙ
 කෙතචි පච්චත්තිකෙන පච්චාමිත්තෙන. අකම්පියො අවලට්ඨානෙන
 තිට්ඨති. තසමා නිසහො විශාති නිසහො. සීලාදීනං ධම්මකක්ඛානං
 එසනට්ඨන ඉසීති ලද්ධවොහාරෙසු සෙධාසෙධඉසීසු¹ නිසහො
 ඉසීනං වා නිසහො ඉසි ව සො නිසහො වාති වා=ඉසිනිසහො.
 වෙනෙය්‍යසතෙන විනෙතීති විනාශකො. නායකවිරතීනො වා විනා
 ශකො. සයමහුති අන්තො. අදෙසසී සමුදයදුක්ඛනිවවනානති සමුදය
 සච්චස්ස ව දුක්ඛසච්චස්ස ව අනිවවනං වයධම්මතං අහාසි. තෙන-
 “යං කිඤ්ච සමුදයධම්මං සබ්බං තං නිරෝධධම්ම”නති² අත්තතො
 අනිසමයඤ්ඤාස්ස පචතතිආකාරං දස්සෙති. “සමුදයදුක්ඛනිවව
 න”නති වා සමුදයසච්චඤ්ච දුක්ඛසච්චඤ්ච අනිවවනඤ්ච, තත්ථ සමු
 දයසච්චදුක්ඛසච්චගහණෙන විපස්සනාය භූමිං දස්සෙති, අනිවවනා
 ගහණෙන තස්සා පචතතිආකාරං දස්සෙති. සඛ්ඛාරානං හි අනිවවා
 කාරෙ විභාවිතෙ දුක්ඛාකාරො අනත්තාකාරොපි විභාවිතො යෙව
 හොති තං නිබ්බූතත්තා තෙසං. තෙනාහ:-“යදනිවවං තං දුක්ඛං
 යං දුක්ඛං තදනත්තා”ති³ අසඬ්ඛනං. දුක්ඛනිවේධසස්සනානති
 කෙතචි පච්චයෙන න සඬ්ඛනනති අසඬ්ඛනං, සබ්බකාලං තථ
 භාවෙන සස්සතං, සකලවට්ටදුක්ඛනිරෝධභාවතො දුක්ඛනිරෝධං,
 අරියසච්චඤ්ච මෙ අදෙසසීති යොජනා. මග්ගඤ්චිමං. අකුට්ඨ
 මඤ්ඤං සිචනති අත්තවයපරිවජ්ජනෙන කුට්ඨභාවකාරානං මායා
 දීනං කායවඬිකාදීනඤ්ච පහාණෙන අකුට්ඨං, තතො එව අඤ්ජසං,
 අසිවභාවකාරානං කාමරූපාදීනං සමුච්ඡිද්දතෙන සිවං නිබ්බාණං.
 “මග්ග”නති නිබ්බාණත්තිකෙහි මග්ගියති නිලෙසෙ වා මාරෙත්තො
 ගච්ඡතිති මග්ගොති ලද්ධනාමං ඉදං කුලභාසඤ්ච මමඤ්ච පච්චකම්
 භූතං දුක්ඛනිරෝධගාමිනීපටිපද්දසඬ්ඛානං අරියමග්ගඤ්ච⁴ මෙ අද්ද
 සසීති යොජනා.

“සුත්තානහං අමතපදං අසඬ්ඛනං

තථාගතස්සනධිවරස්ස සාසන”නති

එත්ථ අයං සඬ්ඛිතපන්තො:- තථා ආගමනාදිඅන්තෙන නථාගතස්ස
 සද්දවකෙ ලොකෙ අග්ගභාවතො අනාධිවරස්ස සමමාසමුද්ධස්ස

1. සී. III & IV. සෙකාසෙකමුත්තිසු

2. සී. III & IV. අරියසච්චම.

a. මහාවග්ගපාලි-පඨමභාණවාර.

සංයුත්තානිකාය-අනිවවිමග්ග.

අමනපදං අසඬිතා නිබ්බාණං උද්දියා දෙසිතතතා අමනසා වා නිබ්බාණසා පටිපජ්ජාපායතතා කෙනචි අසඬිරණීයතතා ව අමනපදං අසඬිතං සාසනං සද්ධම්මං අහං සුඤ්චානාති.

සිලෙඤ්චනාති සිලෙසු නිපථාදෙනබ්බසු අහං. පරමසුඝං චුනාති අතිවිය සම්මදෙව සංචුතා. අභුනති අහොසිං. ධම්ම සිනාති පටිපතතිධම්මෙ පතිධසිතා.

ඤ්චානාති සච්ඡිකිරියාභිසමයවසෙන ජනිතා. නතෙචාති තසම්ඤෙව බණේ, තසම්ඤෙව වා අත්තභාවෙ. සම්ථසමාධිමාපු සිනාති පච්චතිකධම්මානං සමුචෙජ්ඣවසෙන සමනතො චූපසමනතො පරමන්සමථභූතං ලොකුත්තරසමාධිං ආචුසිං අබිගච්ඡිං. යදිපි යසම්ඤෙව බණේ නිරොධසා සච්ඡිකිරියාභිසමයො, තසම්ඤෙව බණේ මග්ගසා භාවනාභිසමයො, ආරම්භපටිච්චෙධං පන¹ භාවනාපටි චෙධස්සෙව පුරිමසිද්ධිකාරණං විශ කතා දස්සෙත්තුං:

“ඤ්චානහං විරජ² පදං අසඬිතං.

තථාගතෙනතතිවරෙන දෙසිතං.

තතෙචහං සම්ථසමාධිමාචුසි”නති

චුත්තං,

යථා “චක්ඛුඤ්ච පටිච්ච රූපෙ චූපජ්ජති චක්ඛුචිඤ්ඤාණ”නති.^a ඤ්චා නාති වා සමානකාලවසෙන චුත්තනති චෙදිතබ්බං, යථා “නිහනතා තිම්රං සබ්බං ආදිච්චො නභමුග්ගතො”ති. සා සෙවනා යා ලොකුත්තරසමාධි චූසනා³ ලද්ධා සා එව. පරමනිසාමනාති පරමා උත්තමා මග්ගතියාමනා. විසෙසනනති පුජ්ජනෙති විසෙසකං විසිට්ඨභාවසාධකං. එකංසිනාති සමාසච්චුද්ධො භගවා සවාක්කානො ධම්මො සුපටිපනො සබ්බසාති එකංසගාභවති⁴ රත නතතයෙ නිබ්බිවිතිච්ඡා. අභිසමයෙ විසෙසිනාති සච්චපටිච්චෙධ වසෙන විසෙසං පඤ්ඤා. “විසෙසිනි”ති පී පඨනති. අභිසමයගෙනු විසෙසවතිති අතො. අසංසයාති සොලසච්ඡිකාය අට්ඨච්ඡිකාය ව විවිතිච්ඡාය පතිනතතා අපගතසංසයා. “අසංසියා”ති කෙචි පඨනති. ඛණ්ඩනසුච්ඡිනාති සුගතිති පරෙති පත්තියගුණාති අතො. බිබ්බා රතිනති බිබ්බාභූතං රතිං, අථවා බිබ්බඤ්ච රතිඤ්ච බිබ්බාවිභාරඤ්ච රතිසුච්චඤ්ච. අමනදසමති⁵ අමනදසා නිබ්බාණදස්සාවිති⁶ අමති. ධම්මදද්දසාති චතුසච්චධම්මං දිට්ඨවති. සොනාපනනාති අරියමග්ග සොතං ආදිතොපතතා. නච පන මන්ථි දුග්ගතීති න ව පන මෙ අත්ථි දුග්ගතී, අවිතිපාතධම්මතතා.

1. සි. III & IV. පභාන.

2. සි. III & IV. අමත.

3. සි. ලොකුත්තරසමාධිනා විපස්සනා.

4. සි. III. එකංසභාවා.

5. හා. රසමිනි.

6. හා. රසාවිති.

a. මජ්ඣිමනිකාය-මහානරකාසඬිධසුත්ත.

පාසාදිකෙති පසාදවහෙ. කුසලරතෙති කුසලෙ අනවජ්ඣා
බලෙම නිබ්බාණෙ රතෙ. භික්ඛවොති භික්ඛු කමස්සිතුං උපා
ගමිනති යොජනා. සමණසමාගමි. සිව්නති සමණානං සමිත
පාපානං බුද්ධි¹බුද්ධිසාවකානං සිව්ඤ්චි බලමං. බෙමං සමාගමං
සබ්බමං² පරිඤ්චාසිතුං උපාගමිනති සමබ්බකො. සිව්මනො බමම
න්ති³නොති භූමමනෙ සාමිවචනං, සිරිමති බමමරුජ්ඣති අනෙං.
එවමෙව ව කෙවි පඨනති.

මුදිතමනමගිති මුදිතමනා අමගි. පිණිනාති නුට්ඨා, පිතිරස
වසෙක වා තිත්තා. නරවරබමමසාරපිනති නරවරෙ ව සො අග්ග
පුග්ගලතතා දමමානං දමෙනබ්බානං වෙනෙය්‍යානං නිබ්බාණාති
මුඛං සාරණතො දමමසාරපිවාති=නරවරදමමසාරපී, තං. පරම
ගිනානුකම්පකනති පරමෙන උත්තමෙන හිතෙන සබ්බසත්තානං
අනුකම්පකං.

එවං සිරිමා දෙවධිතා අත්තනො ලද්ධිපවෙදනමුබෙත
රත්තත්තයෙ පසාදං පවෙදෙත්වා ගගවන්තං භික්ඛුසබ්බඤ්චි වජ්ඣිකා
පදකම්මං කත්වා දෙවලොකමෙව ගතා. ගගවා තමෙව ඔතිණ්ණ
වළුං අවුප්පතති. කත්වා බලමං දෙසෙසි. දෙසනාපරියොසානෙ
උක්කණ්ඨිකභික්ඛු අරහත්තං පාපුණි. සමපත්තපරිසායපි සා බලම
දෙසනා සාත්තිකා ජාතාති.

සිව්මා විමාන වණ්ණනා.

1. 17.

ඉදං විමානං රුචිරං පහස්සරනති කෙසකාරි විමානං. තස්ස
කා උප්පතති?

ගගවා බාරණසියං විහරති ඉසීපත්තෙන මිහදුයෙ. තෙන බො
පත සමයෙන සමබහුලා¹ භික්ඛු පුබ්බණ්ණසමයං නිවාසෙත්වා පත්ත
විවරමාදුය බාරණසියං පිණ්ඩාය පවිසිංසු. තෙ අඤ්ඤාතරස්ස
මුග්ගණස්ස ගෙහවාරසමීපෙන ගච්ඡන්ති. තස්මිං ව ගෙහෙ මුග්ග
ණස්ස ධිතා කෙසකාරි නාම ගෙහවාරසමීපෙ මාතුසීසතො උභයා
ගණ්ඨනරී තෙ භික්ඛු ගච්ඡන්තො දිස්වා මාතරං ආහං “අමම ඉමෙ
පබ්බජිතා පඨමෙන යොබ්බන්තො සමන්තාගතා අභිරුපා දස්සන්තියා
පාසාදිකා සුමුමාලා කොතවි පාරිජ්ඣෙඤ්ඤාන අනභිභූතා මඤ්ඤා
කසායා නුබො ඉමෙ ඉමස්මිං යෙව වයෙ පබ්බජන්ති”ති? තං
මාතා ආහං “අත්ථි අමම සත්තපුත්තො සත්තකුලා පබ්බජිතො

1. සී. IV. හා, නදිස්සතෙ.

2. හා, නදිස්සතෙ.

3. සී. I, II & IV හා, නදිස්සතෙ.

බුද්ධා නාම සන්තා ලොකෙ උපපන්නා, සො ධම්මං දෙසෙති
ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣිකල්‍යාණං පරියොසානකල්‍යාණං සාන්තං
සවාසඤ්ඤාං කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙති,
තස්ස ඉමෙ ධම්මං සුත්වා පබ්බජන්ති”ති.

තෙන ව සමයෙන ආගතථලො විඤ්ඤානසාසනො අඤ්ඤාතරෙ
උපාසකො තාය විවිධා ගව්ණෙනා තං කථං සුත්වා තාසං සන්තිකං
උපසඬ්ඛමි. අථ නං බ්‍රාහ්මණී ආහ: “ඵතරති ඛො උපාසක බහු
කුලපුත්තා මහන්නං භොගකකිං මහන්නං ඤාතිපරිවට්ටං පහාය
සකාසමයෙ පබ්බජන්ති, තෙ කීනත්‍රුඛො අන්තර්වසං සමපස්සන්නා
පබ්බජන්ති”ති? තං සුත්වා උපාසකො ‘කාමෙසු ආදිනවං තෙකමෙම
ව ආතිසංඝ: සමපස්සන්නා’ති චත්වා අත්තනො ඤාණබලානුරූපං
තමන්තං වින්තරතො කපේසි තිණ්ණඤ්ච රතන්නං ගුණං¹ පකා
සෙසි, පඤ්චනනං සීලානං දිට්ඨධම්මිකං සමපරිසිකඤ්ච ගුණාතිසංඝං
පවෙදෙසි. අථ බ්‍රාහ්මණධීතා තං ‘කිං අමෙහතිපි සරණෙසු ව සීලෙසු
ව පතිට්ඨාය තයා වුත්තෙ ගුණාතිසංඝෙ’ අධිගතත්‍රං සකකා’ති පුච්ඡි.
සො-‘සබ්බසාධාරණා ඉමෙ ධම්මා භගවතා භාසිතා, කස්සා න
සකකා’ති චත්වා තස්සා සරණාති ව සීලාති ව අදුසි. සා ගතිත
සරණා සමාදිනනසීලා ව හුත්වා පුත ආහ: කිං ඉතො උත්තරිං
අඤ්ඤමපි කරණීයං අත්ථි? සො තස්සා විඤ්ඤාභාවං සල්ලකෙතෙනා
උපතීස්සයසමපන්නා හවිස්සතිති ඤාත්වා සරීරසභාවං විභාවෙනො
චතංසාකාරකමට්ඨානං කපේත්වා කායෙ විරගං උප්පාදෙත්වා
උපරි අතිවචනාදිපටිසංයුත්තාය ධම්මයා කථාය සංවෙජේත්වා
විපස්සනා² මග්ගං ආවිකම්භො ගතො.

සා තෙන වුත්තනායං සබ්බං මනසි කත්වා පටිකකුලමනසිකාරො⁴
සමාතිතවිත්තා විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා උපතීස්සය සමපන්නියා
න විරසෙව සොනාපන්නථලෙ පතිට්ඨති. අථ අපරෙත සමයෙන
කාලං කත්වා සහකස්ස දෙවරඤ්ඤා පරිවාරිකා හුත්වා තිබ්බන්ති.
සහසහස්සඤ්චස්සා අව්ණ් පරිවාරෙ අහොසි. තං සකෙකා දෙවර්ණ
දිස්වා අව්ණ්ඨයබ්බතවිත්තන්තො පමුදිතහදයො: “ඉදං විමානං
රූපිරං පහස්සර”න්ති ආදිති⁵ වතුති ශාථාති තාය කතකමමං පුච්ඡි.

“ඉදං විමානං රූපිරං පහස්සරං
වෙච්ඨියන්තං සත්තං සුනිමිතං,
සොවණ්ණ”රුකෙති සමන්තමොන්තං
ශාන්තං මමං කමමවිපාකසමභවං.

1. සී. IV. හා. ගුණ.

2. හා. වුත්තං ගුණාතිසංඝං.

3. හා. විපස්සනාය.

4. හා. මනසිකාරෙන.

5. සී. I II & IV. ආදිතා.

6. හා. සුචිණ්ණ.

තනුඋපපන්නා පුරිමච්ඡරා ඉමං
සතං සහස්සානි සතෙන කමමුනා,
තුචංසි අජ්ඣුපගතා යසස්සිති
ඕහාසයං නිට්ඨසි පුබ්බදෙවතා.

සසි අබ්ගහන්ත යථා විරොචති
නක්කතතරාඤ්චිව¹ තාරකාගණං,
තථෙව තිං අච්ඡරාසංගමං² ඉමං
දදුලලමානා යසසා විරොචසි.

කුතොනු අගමම අනොමදස්සනෙ
උපපන්නා තිං භවතං මමං ඉදං,
බ්‍රහ්මංච දෙවා තිදසා සභ්‍රදකා
සබ්බෙ න තප්පාමසෙ දස්සනෙන³ තිනති.⁴

තත්ථ ඉදං විමානනති යසමිං විමානෙ සා දෙවතා උපපන්නා
තං අත්තනො විමානං සක්කායාහ. සහනනති සබ්බකාලං රුචිරං
පහස්සරනති යොජනා. සතතනති වා⁵ සමමාතනං, අතිවිය
විජ්ඣිණ්ණනති අන්තො. සමන්තමොඤ්ඤනති සමන්තතො අවත්තං,⁶
ජාදිතං. ධානනති විමානමෙව සක්කාය වදති, තං හි නිට්ඨනති
එත්ථ කතපුස්සද්දති ධානනති වුවවති. කමමවිපාකසමභවනති කමම
විපාකභාවෙන සමමුතං. “මම”නති ඉදං මම ධානං මම කමමවිපාක
සමභවනති විනිපි පදෙහි යොජෙතබ්බං.

“තනුඋපපන්නා”ති ශාථාය අයං සබ්බෙපන්තො: නනු තසමිං යථා
වුත්තෙ විමානෙ. උපපන්නානි නිබ්බතතා. පභෙව උපපන්නතතා
පුබ්බදෙවතා ඉමා පුරිමා අජ්ඣුපගො පරිමාණතො සනං සහස්සානි.
තුචංසිති තිං අසි සතෙන කමමුනා අජ්ඣුපගතා උපපන්නා.
යසස්සිතිති පරිවාරසමපන්නා. තෙනෙව සතෙන කමමුනා කමමානු
භාවෙන ඕහාසෙනති විරොචමානා නිට්ඨසිති ඉදති තමෙව ඕහා
සතං උපමාය විභාවෙනෙතා “සසි”ති ශාථමාහ.

තස්සන්තො:- සථා සසලස්සද්ධතයොගෙන සසිති නක්කතෙනති
අබ්ගහන්තයා නක්කතනාඤ්චි ව ලද්ධානාමො වන්දෙ සබ්බං. තාරකා
ගණං අබ්ගහන්ත අතිහවිතො විශේවති විරුජති, නථෙව තිං ඉමං
අච්ඡරානං දෙවකස්සද්දනං සමගමං සමුහං අත්තනො යසසා දදුලල
මානා අතිවිය විජෙජාතමානා විශේවසිති.

1. සි. I. II & III. බු. ඉච.

5. සි. I. II & III. යොජනසතනතිව.

2. සි. IV. සංගණං.

6. III. අවත්තං. IV. අවගතං.

3. සි. I. II & IV. බු. දස්සනෙ.

සි. අවත්තං.

4. සි. I & II. බු. තං. IV. හා. තනති, සි. I. II & III. ඉතරතාථායොපානෙවදිස්සනති.

එන් ව ඉමානි ඉමනනි ව නිපාතමනනං. කෙවි පන “නකකතන රාජ විය තාරකාගණං තපෙව ති”නති පඨනති.

ඉදති-තස්සා දෙවතාය පුරිමහවං තන් කතපුඤ්ඤාදි පුච්ඡෙනො: “කුතොනු ආගමො”ති ගාථමාහ.

තන් කුතො නු ආගමමානි කුතො නු ගවතො කුතො නු පුඤ්ඤකමතො කාරණ¹භූතතො ඉදං මම හමනං ආගමම හඳු අනොමදස්සනෙ සබ්බභගසොහනෙ තිං. උපපන්නා උපතති ගහණවසෙන² උපගතො? අනොමදස්සනෙති වුත්තමෙවන්. උපමාය පකාසෙන්නො:

“බ්‍රහ්මං ව දෙවා තිදසා සඉන්ද්‍රකා

සබ්බෙ න තප්පාමසෙ දස්සනෙන ති”නති³

ආහ තන් යථා බ්‍රහ්මානං සහමපතිං සනඛිකුමාරං වා උපගතං සහ ඉන්ද්‍රකානි=සඉන්ද්‍රකා⁴ තාවතිංසා දෙවා පස්සන්නා දස්සනෙන⁵ න තප්පනති, එවං තව දස්සනෙන මයං සබ්බෙ දෙවා න තප්පා මසෙති අන්තො.

එවං පන සකෙකන දෙවනම්භෙදන පුච්ඡතා සා දෙවතා තමන් පකාසෙන්නී: “යමෙන”නති ගාථවයමාහ.

“යමෙනං සකක අනුපුච්ඡසෙ මමං

කුතො වුතා තිං ඉධ ආගතානි,

බාරාණසී නාම පුරන්ති කාසිනං

තන් අහොසිං⁶ පුරෙ⁷ කෙසකාරිකා.

බ්‍රද්දෙව ව ධම්මෙ ව පසන්නමානසා

සමෙස ව එකන්ත⁸ගතා අසංඝයා,

අබ්භිකිකිකපදා⁹ ආගතපාලා

සමෙබ්බධම්මෙ නියතා අනාමයානි.

තන් යමෙනනති යං එතං පඤ්ඤනති අන්තො. අනුපුච්ඡසෙති අනුකුලභාවෙන පුච්ඡසී. මමනති මං. පුරන්ති පුරං අන්ති. කාසි නනති කාසිරට්ඨස්සා. කෙසකාරිකානි පුරිමතතභාවෙ අත්තනො නාමං වදති.

බ්‍රද්දෙව ව ධම්මෙ මානි ආදිතා අත්තනො පුඤ්ඤං විභාවෙති. පුන සකෙකා තස්සා තං¹⁰ පුඤ්ඤසම්පතතිං දිබ්බසම්පතතිඤ්ච අනු මොදමානො: “තත්තාසාභිතඤ්ඤමසෙ”ති ආදිමාහ.

1. හා. කරණ.

2. හා. ගහණෙන.

3. සී. I. II & IV. හා. තනති.

4. සී. IV. හා සතිඤ්ඤා.

5. සී. I & IV. හා. දස්සනෙන.

6. හා. අහොසී.

7. සී. I. II & IV. බු. පුර.

8. සී. එකනති.

9. සී. I. II, III & IV. බු. පද.

10. සී. I. II & III. තස්සා.

“තනත්‍යාභිතනුමසෙ සාගතඤ්ච¹ තෙ
 ධම්මෙන ව තිං යසසා විරුච්ඡි,
 බුද්ධි ව ධම්මෙ ව පසන්නමානසෙ
 සඛෙස ව එකන්ත”ගතෙ අසංසයෙ,
 අබණ්ඩිකතාපදෙ ආගතපථලෙ
 සමොධිධම්මෙ නියතෙ අනාමයෙ”ති.

තත් **තනත්‍යාභිතනුමසෙ**ති තං තෙ දුට්ඨමපි සම්පන්නං අභි
 තනුම අනුමොදම. **සාගතඤ්ච**¹ නෙති නුග්ගඤ්ච ඉධාගමනං සාගතං
 අමානං. පිතිසොමනස්සංවද්ධිතමෙව. සෙසං වුත්තතයමෙව.

තං පන පවත්ති. සකෙකා දෙවරුන් ආයසමනො මහා
 මොක්ඛලානතෝරස්ස කපේසි. ථෙරො භගවතො නිවෙදෙසි.
 භගවා තමත්ථං අට්ඨප්පත්ති. කත්වා සම්පත්තපරිසාය ධම්මං දෙසෙසි.
 සා දෙසනා සදෙවකස්ස ලොකස්ස සාප්තිකා ජාතාති.

කෙසකාපි විමාන චණණනා

ඉති පරමත්ථදීපනියා බුද්ධකතිකායධර්මකථාය³ විමානවක්‍ර්මසම්.⁴

සත්තරසවක්‍ර්මපතිමණ්ඩිතස්ස

පඨමචණණස්ස අත්ථ චණණනා
 ති ට්ඨි තා.

2. 1.

දුතියවග්ගො අපි සංකොච දෙව්දෙව් දසිවිමානං. තස්ස කා
 උප්පත්ති? භගවති ජේතවනෙ විහරන්තො සාවස්ථවාසී අඤ්ඤතරො
 උපාසකො සම්බුද්ධෙති උපාසකෙති සද්ධිං සායණසමයං විහාරං
 ගන්ත්වා ධම්මං සුත්වා පරිසාය වුට්ඨිතාය භගවන්තං උපසඛකමිත්වා
 ඉතො පට්ඨායාහං භන්තො සඛස්ස වතතාරි නිව්චගත්තාති දස්සාමිති
 ආහ. අප්ඨ නං භගවා තදනුච්ඡිකං ධම්මකථං කපේත්වා විස්සරෙස්සි.
 සො-මයා භන්තො සඛස්ස වතතාරි නිව්චගත්තාති පඤ්ඤතතාති
 සෙව පට්ඨාය අය්‍යා මම් ගෙහං ආගච්ඡන්තුති ගතතුදොසකස්ස
 ආරොචෙත්වා අත්තනො ගෙහං ගන්ත්වා දසියා තමත්ථං ආවිකාචිත්වා
 තත්ථ තයා නිව්චකාලං අප්පමත්තාය භවිතබ්බන්ති ආහ. සා
 සාමුති සම්පට්චිත්ථි. පකතියාව සා සද්ධාසම්පන්නා පුඤ්ඤකාමා
 සීලවතී,⁵ තස්මා දිවසෙ දිවසෙ කාලස්සෙව උට්ඨාය පණීතං
 අත්තපාතං පටියාදෙත්වා හිකමුතං නිසීදනට්ඨානං සුසම්මට්ඨං සුපරි

1. සි. යවාගතම.
 2. සි. එක්කති.
 3. සි. III & IV. බුද්ධකථා.
 4. සි. I & II. “පරමත්ථං-චක්‍රමො”නදිඤ්ඤකො.
 5. හා. සීලසම්පන්නා.

හඬකිකතං කතො ආසනානි පඤ්ඤපෙඤා භික්ඛු උපගතො තත්ත
නිසිද්දපෙඤා වන්දිතො ගතිපුප්ඵපදිපෙති පුජෙතො සක්කවමං.
පරිවිසති. අපේකදිවසං භික්ඛු කතහතතකිවෙව උපසඛිකමිතො
වන්දිතො එවමාහ:-“කථනනුබො හතොන ඉතො ජනිආදිදුක්ඛතො
පරිමුත්ති හොති”ති? භික්ඛු තස්සා සරණානි ව සීලානි¹ ව දතො
කායසභාවං පකාසෙතො” පටික්කුලුමනසිකාරෙ තියොජෙසුං.
අපරෙ² අතිවමතාපටිසංයුතං ධම්මකථං³ කපේසුං. සා සොළස
වස්සානි සීලං⁴ රක්ඛන්ති එකදිවසං ධම්මසවණසප්පායං ලභිතො
ඤ්ඤාසං ව පරිපක්කතො විපස්සනං වඩෙස්සො සොතාපත්තිඵලං
සව්වාකාසි. සා අපරෙත සමයෙන⁵ කාලං කතො සක්කස්ස දෙව
රඤ්ඤා චුලලහා පරිවාරිතා නුඤ්ඤා නිබ්බතති. සා සට්ඨිතුරිය
සහස්සෙති පරිවරියමානා අව්ඤ්ඤාසහස්ස පරිවුතා මහනං
දිබ්බසම්පතති. අනුභවන්ති මුද්, මොදමානා සපරිවාරු උය්‍යානාදිසු
විවරති. තං ආයස්මා මහාමොග්ගලානො දෙවවාරිකං වරනො
දිස්වා⁷ “අපි සකෙකාව දෙවිනෙදු රමෙම විතතලතා වනෙ,
සමනතා අනුපරියාසි නාරිගණපුරකතො,
මහාසෙනති දිසා සබ්බා මසගි විශ තාරකා.

කෙන තෙ තාදිසො වණ්ණො කෙන තෙ ඉධ මිජ්ඣති,
උපාජ්ජන්ති ව තෙ හොගා යෙ කෙවි මනසො පියා.

පුච්ඡාමි තං දෙවි මහානුභාවෙ
මනුස්සභූතා කිමකාසි පුඤ්ඤං,
කෙතාසි එවං ජලිතානුභාවා
වණ්ණො ව තෙ සබ්බදිසා පහාසති”ති.

“සා දෙවතා අත්තමනා මොග්ගලානෙන පුච්ඡිතා,
පඤ්ඤං පුට්ඨා විශාකාසි යස්ස කම්මසිද්ධං ඵලං”

අහං මනුස්සෙසු මනුස්සභූතා
දුසි අහොසිං පරපෙසසියා⁸ කුලෙ,

උපාසිකා වක්ඛුමිතො ගොතමස්ස යසසිනො,
තස්සා මේ නික්කමො ආසි සාසනෙ තස්ස තාදිනො.

කාමං හිජ්ජතු⁹යං කායො තෙව අත්තේ සත්තං,
සික්ඛාපදානං පඤ්චනං මග්ගො සොවන්තිකො සිවො.

1. හා. පඤ්ඤිලානි.

2. හා. පකාසෙතො.

3. සි. IV. අපරෙ භික්ඛු.

4. සි. I, II & III. ධම්ම. කථං.

5. සි. I & II. සීලානි.

6. සි. IV. හා. තදිස්සතෙ.

7. සි. IV. හා. කෙඨා චුත්ත
තයෙනෙව දිස්වා.

8. සි. III. IV. හා. පරපෙසසියා.

9. සි. I, II & III. හිජ්ජත, IV. චු. හිජ්ජති.

අකණ්ඩකො අගහනො උජ්‍ජ සබ්බි පච්චේදිනො,
නිකකමස්ස ඵලං පස්ස යපිදං පාපුණ්ණිනිකා.

අමනතනිකා රඤ්ඤෙමහි සකකස්ස වසවතතිනො
සට්ඨි¹ කුරියසහස්සාති පටිබොධං කථෙන්නි මෙ.

ආලච්චො ගගගරො² තිමො සාධුචාදි ව සංසයො,
පොකබරො ව සුඵස්සො ව විණ්ණමොක්ඛා ව නාරියො.

නන්දවෙව සුනන්ද ව සොණදින්නා³ සුච්චිනා,⁴
අලලිබුසා මිස්සකෙසි ව පුණ්ණිරිකාතිදරුණි.

ඵණ්ඨස්සා සුඵස්සා ව සුහදා මුදුචාදිනි,⁵
ඵතා වඤ්ඤා ව සෙය්‍යාසෙ අවුරුතං පබොධිකා.⁶

තා මං පාලෙනාපාගනත්වා අභිභාසනති දෙවතා,
හන්ද නච්චාම ගායාම හන්ද තං රමයාමසෙ.

නයිදං අකතපුඤ්ඤානං කතපුඤ්ඤාන මෙවිදං,
අසොකං නන්දනං රමමිං තිදසානං මහාවතං.

සුබං අකතපුඤ්ඤානං ඉධ නත්ති පරත්ථ ව,
සුබස්සව කතපුඤ්ඤානං ඉධ වෙව පරත්ථ ව.

තෙසං සහව්‍යකාමානං කතතබ්බං කුසලං බහුං,
කතපුඤ්ඤා හි මොදනති සබ්බං⁷ භොගසම්බන්ධිනො⁸ ති

දෙවතා විස්සරෙස්සි.

තත්ථ අපි සනෙක්ඛාම දෙව්දෙව්ති අපි සද්දො සම්භාවනායං, ඉව
සද්දො ඉකාරලොපං කත්වා වුතෙතා උපමායං, තසමා යථා නාම
සනෙක්ඛා දෙවතාමිදෙව්ති අත්ථො. සකකුපමා නාමෙතිස්සා දෙව
තාය පරිවාරසම්පතතිදස්සනත්ථං වුතතා. කෙච්ඡි අපිති නිපාත
මත්තනති වදනති. විතතලනාවගෙති විතතාය නාම දෙවධිතාය
පුඤ්ඤානුභාවෙන නිබ්බතෙන විතතානං වා විවිත්තපුඵඵලාදිවිසෙස
සුත්තානං සත්තානකවලලිආදීනං තත්ථ යෙභුය්‍යතාය විතතලතා
වනනති ලද්ධතාමෙ දෙවුය්‍යානෙ.

පරපෙසිසා¹ති පරෙසං කුලෙ තසම්. තසම්. කිවෙව පෙස
තියා, පරෙසං වෙය්‍යාවච්චකරිති අත්ථො.

නස්සා මෙ නිකගමො ආසි සාසනෙ නස්ස නාදිනොති තස්සා
දුස්සාපි සමානාය පඤ්චති වක්ඛුති වක්ඛුමිතො බුද්ධස්ස භගවතො

1. සි. I & II. බු. සභිං.

2. සි. I. II & IV. බු. ගගගරො.
හා. ගගගරො.

3. හා. සොකතිණ්ණො.

4. බු. සුච්චිනා, සුච්චිනා.

5. සි. I & II. බු. සමනදදමුදුචාදි.
හා. මුදුකාවරි.

6. සි. III. පමොදිනා.

7. හා. සගෙහ.

8. හා. පරපෙසිසා.

උපාසිකා හුචා සොළසවසානි සිලං රක්කිනනියා කම්මට්ඨානඤ්ච මනසි කරෙන්නියා මනසිකාරානුභාවෙන මෙම මග්ගං උපපජ්ජ මානෙ සත්තනිංසබ්බොධිපක්ඛියධම්මසංඛිතො ඉට්ඨාදිසු තාදිලක්ඛණ සම්පන්නියා¹ තාදිනො ආත්මි සාසනෙ තප්පරියාපනොනා යෙව සංඛි ලෙසපක්කතො නික්කමනෙන නික්කමොති ලද්ධිනාමො සම්මා වායාමො ආසි අහොසි උපපජ්ජ තස්ස පන නික්කමස්ස පුබ්බ භාගස්ස පවත්තාකාරං දෙස්සෙතුං: “කාමං තීර්ථතු යං කායො නෙව අනේන්ද්‍ර සන්ත”නති චුත්තං. තස්සන්දො:-යදිපි මෙ අසං කාශො භිජ්ජතු විතස්සතු තත්ත්ව කිඤ්චි මතතම්පි අපෙක්කං අකරෙන්නි එත්ථ එතස්මිං කම්මට්ඨානානුයොගෙ නෙව අත්ති මෙ විරියස්ස සන්තානං සිපිලිකරණනති විරියං සමුත්තපෙන්නති විපස්සනං. උස්සක්කා පෙසිනති.

ඉදති තථා විපස්සනං උස්සක්කාපෙත්වා පටිලද්ධගුණං දෙස්සෙන්නි:-

“සික්ඛාපදානං පඤ්චනනං මග්ගො සොවත්තිකො සිවො,
අකණ්ඩකො අනගනො උජ්ඣ්‍ය සබ්බි පච්චේදනො,
නික්කමස්ස එලං පස්ස යට්ඨං පාපුණ්ණිනි”ති

ආහ.

තත්‍රායං සංඛිපදො:-යො නිව්වසීලවසෙන සමාදින්නානං පඤ්චනනං සික්ඛාපදානං සික්ඛා කොට්ඨාසානං උපනිස්සයභා වෙන ලද්ධිතතා තෙසං පරිපූරිතතතා ව සික්ඛාපදානං පඤ්චනනං සම්බන්ධිතො, යස්මිං සත්තානෙ උපපනොනා තස්ස සංඛිකාරෙන සොත්තිභාවසම්පාදනො² සුඤ්ජරතභාවනො ව සොවත්තිකො සොත්තිකො, සංඛිලෙසධම්මෙති අනුපද්ධතතතා බෙමපාත්තිහෙතු තාය ව සිවො, රුගකණ්ඩකාදිනං අභාවෙන අකණ්ඩකො, කිලෙස දිට්ඨිද්වට්ටිතගහනසමුච්චේදනො අනගනො, සංඛිජ්ඣවච්ඡා කුටිලභාවාපගමහෙතුතාය උජ්ඣ්‍ය, බුද්ධාදිති සපුරිසෙති පකාසිතතතා සබ්බි පච්චේදනො, අරියමග්ගො. තං සථා යෙන උපායගුතෙන ඉත්තිකා වතුල ලභල බුද්ධිකාපි සමානා පාපුණ්ණි. තස්ස නික්කමස්ස යථා චුත්තවිරියස්ස ඉදං එලං පස්සාති සක්කමාලපති.

ආමනනනිකා රඤ්ඤාමිති සක්කස්ස වසවත්තිනොති සයං වසිභාවෙන වත්තනතො චිසු දෙවලොකෙසු අත්තනො වසං ඉස්ස රියං වනෙත්තිති වා=වසවත්ති, තස්ස වසවත්තිනො සක්කස්ස දෙව රඤ්ඤා ආමනනනිකා අලාපසලාපයොග්ගා කිලිනකාලෙ වා තෙන ආමනෙත්තිකා අමිති. නික්කමස්ස විරියස්ස එලං පස්සාති යොජනා. අත්තවිත්තාදිහෙදෙන පඤ්ච තුරියඛනාති වාදසති පාණ්ණිභාගෙති

1. හා. ලක්ඛණප්පකතියා.

2. හා. සම්පාදනභාවනො.

එකතො පවර්ණමානාති සට්ඨි හොනති. තාති පන සහස්ස මහතාති පටිථරුපාසනවසෙන උපසිතාති¹ සක්ඛායාහ: සට්ඨිතුරිස සහස්සාති පටිබොධං. කණෙනති මෙති. තත් පටිබොධනති පිති සොමනස්සානං පබොධනං. ආලමොති ආදි තුරියවාදකානං දෙවපුත්තානං එකදෙසතො නාමගහණනති වදනති, තුරියානං පනෙතං නාමගහණං. විණාමොකබාදිකා දෙවධිතා.

සුචිමතිනාති සුඛමිතිතා,² නාමමෙව වා එතං. මුදුවාදිති මුදුනාව³ වදනිති=මුදුවාදිති, මුදුකං අතිවිය වාදනසීලා, නාමමෙව වා. සෙසාසෙති සෙසාසතරා. අවජ්ඣනනති අවජ්ඣසු සඬිතිතෙ පාසංසතරං. පබොධිතාති පබොධන⁴ කරු.

කාලෙනාති යුත්තපත්ත⁵ කාලෙන. අභිභාසනති අතිමුඛා අතිරතා වා හුත්වා භාසනති. යථා ව භාසනති තං දසෙත්තුං: හඤ්ඤානව්වාම භාසාම හඤ්ඤානං රමසාමසෙති වුත්තං.

ඉදනති ඉදං මයා ලභ්ඛිට්ඨානං. අසොකනති ඉට්ඨිකනනපිය මනාපානං යෙව රුපාදිතං සලභවතො විසොකං. තතො එව සබ්බිකාලං පමොද සංවඤ්ඤානො⁶ නඤ්ඤානං.⁷ තිදසානං මහා චන්දනති තාවතිංසදෙවනං මහනතං මහනියඤ්ඤා උය්සානං.

එවරුපා දිබ්බසම්පත්ති නාම පුඤ්ඤකම්මවසෙනෙවාති ඔදිස්සක වසෙන වසී පුත්ත අනොදිස්සකවසෙක⁸ දසෙත්තති: “සුඛං අතත පුඤ්ඤක”නති ගාථමාහ. පුත්ත අතතතා ලභ්ඛිස්ස දිබ්බට්ඨානස්ස පරෙති සාධාරණකාමතාවසෙන ධම්මං කපෙන්නති: “තෙසං සහව්‍ය කාමාන”නති ඔසානගාථමාහ.

නෙසනති තාවතිංසානං. සහම්පකාමානනති සහභාවං ඉච්ඡන්තෙති. කතතු අතේ ඉදං සාම්මව්වතං. සහ වාති පවත්තනති=සහවො, තස්ස භාවො=සහම්පං. යථා විරස්ස භාවො=විරියනති වුත්තං.

එවං පෙරෙ දෙවතාය අත්තතො පුඤ්ඤකම්මෙ ආර්ථිකතෙ නස්සා සප්ථිවාරය ධම්මං දෙසෙත්වා දෙවලොකතො ආගන්ත්වා තං පවත්ති. භගවතො ආරොවෙසී. භගවා තමත්ථං අට්ඨුප්පත්ති. කත්වා සම්පත්තපරිසාය ධම්මං දෙසෙසී. සා දෙසනා සිද්ධෙවකස්ස ලොකස්ස සාත්ථිකා අහොසීති.

දසි විමාන වණ්ණනා.

1. සී. උපසිඨමානාති.

2. සී. සුඛාසිතා.

හා. විසුඛාසිතා.

3. හා පබොධනං. වි. සී. පබොධනියකරු.

4. සී. පසුත්තං.

5. හා. සම්පන්නතො.

6. සී. IV. කඤ්ඤානං රමනං.

7. සී. IV. හා. තෙසෙත්තුං.

* මුදුකාව.

2. 2.

අභික්කනෙනන වණේණනාති ලබ්ධිමා විමානං. තස්ස කා
 උපපත්ති? හභවති බාහිණියිසං විහරනෙන කෙවට්ඨවාරං. තාම බාර
 ණසිනගරස්ස එකං වාරං. තස්ස අවිදුරෙ නිවිට්ඨි ගාමොපි කෙවට්ඨ
 වාරනෙච්ච පඤ්ඤාසිත්ථ. තත්ථ ලබ්ධිමා නාම එකා ඉඤ්ඤි සද්ධා
 පසන්නා බුද්ධිසම්පන්නා¹ තෙන වාරෙන පටිසනෙන භික්ඛු වජ්ඣා
 අත්තනො ගෙහං නෙඤ්ඤා යට්ඨප්ප්භික්ඛං දඤ්ඤා තෙනෙච්ච පරිච
 යෙන සද්ධාය ව වසිසිමානා² ආසනසාලං කාරෙඤ්ඤා තත්ථ පටිට්ඨානං
 භික්ඛුනං ආසනං උපතෙති,³ පාතීයං පරිභොජනීයං උපට්ඨපෙති,
 යඤ්ච⁴ ඔදන කුමමාස සාකාදිකං⁵ අත්තනො ගෙහෙ විජ්ජති, තං
 භික්ඛුනං දෙති. සා භික්ඛුනං සන්නිකෙ ධම්මං පුඤ්ඤා සරණෙසු ව
 සිලෙසු ව පතිට්ඨාය සමාගිතා⁶ හුඤ්ඤා විපස්සනාකම්මට්ඨානං උග්ග
 හෙඤ්ඤා විපස්සනං උසස්සකාපෙනති උපතිස්සයසම්පන්නතාය නවි
 රස්සෙච්ච සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨති. සා අපරභාගෙ කාලං කඤ්ඤා
 තාවතීංසභවනෙ මහති විමානෙ නිබ්බතති. අවජ්ජසභස්සඤ්ඤා
 පරිවාරෙ අහොසි. සා තත්ථ දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවනති පමොද
 මානා විචරති. තං ආයස්මා මහාමොග්ගලානො දෙවවාරිකං
 වරනෙතා-“අභික්කනෙනන වණේණනා”ති ආදි ගාථාති පුච්ඡති
 සබ්බං චුත්තතයමෙව.

“අභික්කනෙනන වණේණන යා තිං නිට්ඨසි දෙවතෙ,
 මහාසෙනති දිසා සබ්බා මසධි විය තාරකා.

කෙන තෙ තාදිසො වණේණා කෙන තෙ ඉධ මිජ්ඣති,
 උපපජ්ජනති ව තෙ හොගා යෙ කෙවි මනසො පියා.

පුච්ඡාමි තං දෙවි මහානුභාවෙ
 මනුස්සභූතා කිමකාසි පුඤ්ඤං,
 කෙනාසි එවං ජලිතානුභාවා
 වණේණා ව තෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති.

“සා දෙවතා අත්තමනා මොග්ගලානෙන පුච්ඡතා,
 පඤ්ඤං පුට්ඨා විශාකාසි යස්ස කම්මයසිද්ධං ඵලං.”

කෙවට්ඨවාර නික්ඛම්ම අනු මය්ගං නිවෙසනං,
 තත්ථ සඤ්චරමානානං සාවකානං මහෙසිනං.

ඔදනං කුමමාසං සාකං⁷ ලොණසොචරකඤ්ඤානං,
 අද්දසිං උජ්ජුතෙසු විපසනෙනන වෙනසා.

1. සි. II & IV. සමාසම්පන්නා.

2. සි. III. හා. සමාය වසිසිමානාය.

3. සි. උපනෙත්ති.

4. හා. කත්ථයම

5. හා. ඛාකාදි.

6. සි. I & II. සමාදහිතා.

7. ඊ. ජී. හා. ඛාකා.

වාතුද්දසිං පඤ්චදසිං යාව පක්කස්ස අට්ඨමි,
පාටිභාරියපක්කස්සච අට්ඨමිහසුසමංගතං.

උපොසථං උපවසිස්සං සද්ධිසිලෙසු සංවුතා,
සඤ්ඤමා සංවිභාගා ව විමානං ආවසාමහං.

පාණාතිපාතා විරතා මුසාවාදා ව සඤ්ඤතා,
පෙය්‍යා ව අතිචාරා ඩ මජ්ජපානා ව ආරකා.¹

පඤ්චසික්ඛාපදෙ රතා අරියසච්චාන කොවිදා,
උපාසිකා වක්ඛුමිතො ගොතමස්ස යසස්සිතො.

තෙන මෙ තාදිසො වණ්ණො තෙන මෙ ඉධ මිජ්ඣති,
උප්පජ්ජන්ති ව මෙ භොගා යෙ කෙවි මනස්සෙ පියා.

අක්ඛාමි තෙ භික්ඛු මහානුභාව
මනුස්සභූතා යමහං අකාසිං²
තෙනමහි එවං ජලිතානුභාවා
වණ්ණො ව මෙ සබ්බදිසා පභාසති³ති.

මම ව භනෙත වචනෙත භගවතො පාදෙ සිරසා වන්දෙය්‍යාසි:
“ලබ්බමා තාම භනෙත උපාසිකා භගවතො පාදෙ සිරසා වන්දති”ති.
අනච්ඡරියං බො පනෙතං භනෙත යං මං භගවා අඤ්ඤතරස්මිං
සාමඤ්ඤඵලෙ ව්‍යාකරෙය්‍ය. තං භගවා සකද්ධාමිථලෙ ව්‍යාකාසිති.

තත්ථ කෙවට්ටමාග් නික්ඛමිමාති කෙවට්ටවාරතො තික්ඛම
කඨානෙ.

සාකන්ති තණ්හිලෙය්‍යකාදි සාකච්ඡරතං. ලොණසොවිර
කන්ති ධඤ්ඤරසාදීහි බහුති සමභාරෙහි සමාදෙහබ්බං එකං
පානකං. ආවාමකඤ්ඤකලොණ්දකන්ති වදන්ති.

පුච්ඡා විස්සජ්ජනාවසානෙ සා පෙරස්ස ධම්මදෙසනාය සකද්ධාමි
ඵලං පපුණි.

සෙසං උත්තරාවිමානෙ වුත්තනස්සානුසාරෙන එව ඓදිහබ්බං.³

ලබ්බමා විමාන වණ්ණනා.

2. 3.

පිණ්ඩාය ගෙ වරන්තස්සාති ආවාමද්ධිකා විමානං. තස්ස කා
උප්පත්ති?

භගවා ග්ජගහෙ විහරති වෙඨවගෙ කලඤ්ඤතිවාපෙ. තෙන
බො ජන සමයෙන ග්ජගහෙ අඤ්ඤතරං කුලං අභිවාතකරෙගෙන
උපද්දතං අහොසි. තත්ථ සබ්බෙ ජනා මිතා ධපෙත්වා එකං ඉන්ද්‍රියං.

1. සි. I. II. III & IV. ආරකා.

2. හා යමකාසි පුඤ්ඤා.

3. සි. IV. හා වුත්තනස්සෙව.

සා ගෙහං ගෙහගතව සබ්බං ධනධිඤ්ඤං ඡබ්බෙත්වා මරණභයභීතා
 හිතතිව්ඤ්ඤෙන පලාතා අන්තරා හුත්වා පරගෙහං ගතත්වා තස්ස
 පිඨිපසෙය්ස වසති. තසම්ඤ්ඤව ගෙහෙ මනුස්සා කරුණායන්නා උක්කලී
 ආදිපු අවසිඨං යාගුහනනආවාමාදිං තස්සා දෙනති. තත්¹ සා
 තෙසං වාහසා² ජීවිකං කපෙපති. තෙන ව සමයෙන ආයස්මා මහා
 කස්සපො සත්තාහං නිරුධසමාපතතිං සමාපජ්ජිත්වා තතො වුඨිතො
 කං. හු ඛො අහං අජ්ජ ආහාරපටිග්ගහණෙන අනුග්ගණිත්තාමි
 දුග්ගතිතො දුක්ඛතො ව මොවෙස්සාමිති විනෙතනෙතා තං ඉත්ථිං
 ආසන්නමරණං නිරයසංවත්තනිකවස්සා කමමං කතොකාසං දිස්වා
 අයං මයි ගතෙ අත්තනා ලඛං ආවාමං³ දස්සති, තෙනෙව⁴ නිමමා
 නරතීදෙවලොකෙ උපපජ්ජස්සති, එවං නිරයුපපතතිතො මොවෙත්වා
 හන්දුහං ඉමිස්සා සග්ගසමපතතිං. නිපථාදෙස්සාමිති පුබ්බණ්ඩසමයං
 නිවාසෙත්වා පත්තවිවරමාදය තස්සා නිවෙසනස්වාතාහිමුඛො ගච්ඡති.
 අථ සකෙකා දෙව්නම්ඤ්ඤ අඤ්ඤතකවෙසෙන අනෙකරසං
 අනෙක⁵ සුපව්‍යඤ්ඤනං දිබ්බාභාරං උපනෙසී. තං ඤත්වා ථෙරො-
 කොසිය තිං කතකුසලො කස්මා එවං කරොසි? මා දුග්ගතානං
 කපණානං සමපතතිං විදුමපිති පටිකඛිපිත්වා තස්සා ඉත්ථියා පුරතො
 අභාසී. සා ථෙරං දිස්වා-අයං මහානුභාවො ථෙරො, ඉමිස්ස දුතබ්බ
 යුත්තකං බාදනියං වා භොජනියං වා ඉධ නත්ථි, ඉදව කිලිඨභාජන
 ගතං තිණවුණ්ණරජනුකිණ්ණං අලොණකං සීතලං අපපරසං ආවාම
 කඤ්ඤිකමත්තං එදිසස්ස දුතුං න උස්සාහාමිති විනෙතත්වා අතිවජ්ජාති
 ආහං. ථෙරො එකපදනිකෙක්ඛපමත්තං අපසක්ඛිත්වා⁶ අභාසී. ගෙහ
 වාසිනො මනුස්සා හිතබ්බං උපනෙසුං. ථෙරො න සමපට්ඨති.
 සා දුග්ගතිත්ථි-මමෙව අනුග්ගහන්දාය ඉධාගතො, මම සන්නකමෙව
 පටිග්ගහෙත්තුකාමොති ඤත්වා පසන්නමානසා ආදරජතා තං ආවාමං
 ථෙරස්ස පතෙන ආකිරි ථෙරො තස්සා පසාදසංවඩනත්ථං⁷ භුඤ්ඤනා
 කාරං දස්සෙසී, මනුස්සා ආසනං පඤ්ඤපෙසුං. ථෙරො තත් නිසී
 දිත්වා තං ආවාමං පිටිත්වා ඔනිතපත්තපාණි අනුමොදනං කත්වා
 තං දුග්ගතිත්ථිං තිං ඉතො තතියෙ අත්තහාවෙ මම මාතා අභොසිති
 වත්වා ගතො. සා තෙන ථෙරෙ ගතතිපසසාදව උප්පාදෙත්වා තස්සා
 රත්තියා පඨමයාමෙ කාලං කත්වා නිමමානරතීනං දෙව්නං
 සහව්‍යතං උපපජ්ජ⁸ අථ සකෙකා දෙවරාජ තස්සා කාලකතභාවං
 ඤත්වා කත්ථ හුඛො උපපන්නාති ආවජ්ජනෙතා තාවතියංසෙසු
 අදිස්වා රත්තියා මජ්ඣිමයාමෙ ආයස්මත්තං මහාකස්සපං උපසඞ්ඛ
 මිත්වා තස්සා නිබ්බත්තස්වානං පුච්ඡනෙතා: “පිණ්ඩාය තෙ වරත්තස්සා”ති
 ආදිනා වෙ ගාථා අභාසී.

1. සී. I, II & III, නදිස්සනෙ

2. සී. III, ආවාමෙත.

3. සී. I & II, ආහාර.

4. සී. I, II & III, තෙන ව.

5. සී. I, II & III, නදිඉසනෙ.

6. අී. IV, අතිකතමිත්වා.

7. හා. ජනකත්ථං.

8. උපට්ඨජ්ජ.

“පිණ්ඩාය තෙ වරන්තසායා තුණ්හිභුතසායා තිඨතො,
දළිඤ්ඤා කපණා නාරි පරාගාරං අවසසිතා.”¹

යා තෙ අදසි ආවාමං පසන්නා සෙති පාණ්ණි,
සා හිත්වා මානුසං දෙහං කනනු සාදිසතං ගතා”ති.”²

තත් පිණ්ඩාසාති පිණ්ඩපාතත්ථාය. තුණ්හිභුතසායා තිඨතොති
ඉදං පිණ්ඩාය වරණාකාරදසානං, උද්දසාය තිඨතොති අන්තො.
දළිඤ්ඤාති දුග්ගතා. කපණාති වරාති. “දළිඤ්ඤා”ති ඉමිනා තසා
භොගපාරිජ්ඣාදං දසෙසති, “කපණා”ති ඉමිනා ඤාතිපාරිජ්ඣාදං.
පරාගාරං අවසසිතා¹ති පරගෙහ නිසසිතා, පරෙසං සරෙ බිති
පිඨිව්දනං නිසාය වසන්ති.

කනනු සාදිසතං ගතාති ඡස්ස කාමදෙවලොකෙස්ස උපපජ්ජන
වසෙන කං නාම දිසං ගතාති සකෙකා පෙරෙන තථා කතානුගතො
උප්පාදාය දිබ්බසම්පත්තියා භාගිනී න ව දිසාතිති ගෙඨා විස්ස දෙව
ලොකෙස්ස අපසානෙනා සංසයාපනෙනා පුච්ඡති අපසාන පෙරො-
“පිණ්ඩාය මෙ වරන්තසායා”ති ආදිනා තෙන පුච්ඡිතතියාමෙනෙව
පටිච්චනං දෙනො තසා නිබ්බතඨානං කපෙසි.

“පිණ්ඩාය මෙ වරන්තසායා තුණ්හිභුතසායා තිඨතො,
දළිඤ්ඤා කපණා නාරි පරාගාරං අවසසිතා.

යා මෙ අදසි ආවාමං පසන්නා සෙති පාණ්ණි,
සා හිත්වා මානුසං දෙහං විපජ්ජිතො ඉතො වුතා.

නිමිත්තාරතිනො නාම සන්ති දෙවා මහිසිකා,
තත් සා සුඛිතා නාරි මොදනා³වාමදසිකා”ති.

තත් විපජ්ජිතොති තතො මනුසංදෙහගිහයො පරම
කාරුඤ්ඤාචුතතිතො විමුත්තා අපගතා. මොදනාවාමදසිකාති ආවා
මම්මතදසිකා සා පි නාම පඤ්චමෙ කාමසග්ගෙ දිබ්බසම්පත්තියා
මොදති, පසා තාව බෙත්ත සම්පත්තිබලනාති⁴ දසෙසති.

පුත්ත සකෙකා තසා දුතසා මහපථලතං මහාතිසංසතව සුත්වා
නං⁵ පොමෙනො “අහො දුත”නාති ආදිමාන:-

“අහො දුතං වරාතියා කසාපෙ සුපතිසිතං,
පරාගතෙන දුතෙන ඉඤ්ඤිත් වත දකඤ්ඤා.

1. සි. අපසසිතා. 4. නා. පලනති.
2. සි. I. II. III & IV. ඊ. ජ. සංකාති 5. සි. I. II & III. නදිසසතො.
3. සි. I & II. වු. තහනනා. * මොදිතා.

යා මහෙසිත්තං කාරෙය්‍ය වක්කවත්තිස්ස රාජ්භො,
නාරි සබ්බසකල්‍යාණී හතතු වානොමදස්සිකා,
එතස්සාවාමදනස්ස කලං නාගස්සති සොළසිං.

සතං තික්කා සතං අස්සා සතං අස්සතරි රථා,
සතං කඤ්ඤසහස්සාති ආමුත්තමණිකුණ්ඩලා,
එතස්සාවාමදනස්ස කලං නාගස්සති සොළසිං.

සතං හෙමවතා නාගා රසාදන්තා උරුලහවා,
සුවණ්ණකච්ඡා මාතඛිනා හෙමකප්පනවාසසා¹,
එතස්සාවාමදනස්ස කලං නාගස්සති සොළසිං.

වතුන්නමපි ව දීපානං ඉස්සරං යොධි කාරයෙ,
එතස්සාවාමදනස්ස කලං නාගස්සති සොළසි²න්ති.

තත්‍ථ අහොති අවර්ග්ගයෙත්‍ථ නිපාතො. වර්ග්ගයාති කප්‍ඤ්ඤා. පර්ග්ගයොනාති පරතො ආතීතෙන, පරෙසං ඝරතො උඤ්ඤාවර්ග්ගයං ලබ්‍ධිනාති අත්‍ථො. දුග්ගොනාති දුග්ගබ්‍ධින ආවාමමත්තෙන දෙය්‍යධම්මෙන. ඉණ්ඩිත්‍ථ වන දක්ඛිණාති දක්ඛිණා දුතං අහොති පඤ්ඤා, අහො මහපථලා මහාජ්ඣිකා මහාවිපථාද්‍ර අනුවත්තාති අත්‍ථො.

ඉද්දති ඉඤ්ඤාතනාදිතිපි තස්ස දුතස්ස සතභාගමපි සහස්ස භාගමපි න උපෙනතිති දස්සෙතුං: “යා මහෙසිත්තං කාරෙය්‍යා”ති ආදි වුත්තං.

තත්‍ථ සබ්බසකල්‍යාණීති නාතිදිසා නාතිරස්සා නාතිකිසා නාතිථුලා නාතිකාලී නාවොද්‍යා අතික්කන්තා මානුසවණ්ණං අප්පත්තා දිබ්බවණ්ණන්ති එවං වුත්තෙති සබ්බෙති අබ්බෙති කාරණෙති සබ්බෙති වා අබ්බපච්චබ්බෙති කල්‍යාණී සොහතා සුඤ්ඤා හතතු වානොමදසිකාති සාමකස්ස අලාමකදස්සනා සාතිසයං දස්සනීයා පාසාදිකා. එතස්සාවාමදනස්ස කලං නාගස්සති සොළසිනති එතස්ස එතාය දින්නස්ස ආවාමදනස්ස එලං සොළසභාගං³ කච්ඡා තතො එකං භාගං පුන සොළසභාගං² කච්ඡා ගතිතභාගසසිකාතං සොළසිං කලං වක්කවත්තිස්ස රාජ්භො ඉඤ්ඤාතනභාවොපි නාගස්සති නානුහොති න පාපුණාති.

සුවණ්ණස්ස පඤ්ඤාදසධරණං නික්කන්ති වදන්ති, සතධරණන්ති අපරෙ.

හෙමවතාති හිමවති ජනා, හෙමවන ජනිකා වා. තෙ හි මහන්තා ථාමජවසම්පන්නා ව හොන්ති. ජසාදන්තාති රථසිස³ සදිස

දන්නා. ථෙංකංයෙව අවනතදන්නාති අන්තො. තෙන විසාලකද්ධි¹ භාවං නිවාරෙති. උරුලොමාති ථාමජවපරක්කමෙති බ්‍රහ්මනො, මහනතං යුඛකිච්චං. වහිතුං සමන්තාති අන්තො. සුවණ්ණකම්මාති. හෙමමයහිවෙය්‍යක පටිවුක්කා. කච්ඡසිසෙන හි සබ්බං හත්ථි යොග්ගං වදති. හෙමකප්පනවාසසාති සුවණ්ණබ්විතගජකන්තරණ කඛිකතාදි² හන්තාලඛිකාරසන්නාහා වතුනගමපි වදීපානං. ඉස්සරනති විසහස්සපරිත්තදීපපරිවාරනං. ජමබුදීපාදිතං. වතුනතං මහාදීපානං. ඉස්සරියං. තෙන සත්තරත්තසමුජ්ජලං සකලං. වක්කවතතිසිරි වදති. යං පනෙත් අවුත්තං. තං හෙයා වුත්තනායමෙව.

ඉධ සකෙකත දෙවරුජෙන අත්තනා වු වුත්තං සබ්බං. ආයස්මා මහාකස්සපන්තෙරෙ හගවතො ආරොවෙසී. හගවා තං අස්සපත්තිං කත්වා සමපත්තපරිසාය වින්තරෙන ධම්මං දෙසෙසී. සා දෙසනා මහාජනස්ස සාත්තිකා අගොසීති.

ආවාමදසිකා විමානවණ්ණනා නිදසිනා.

2. 4.

වණ්ඩාලි වඤ්ඤා පාදානි වණ්ඩාලි විමානං. තස්ස කා උපපත්ති?

හගවා රුජගගෙ විහරනො පච්චුසවෙලායං. බුඩ්ධාචණ්ණං මහාකරුණාසමාපත්තිං. සමාපජ්ඣා උදාය ලොකං ඔලො කෙනො. අද්දස තස්මයෙව නගරෙ වණ්ඩාලාවසථෙ වසනති. එකං මහලලිකං. වණ්ඩාලිං. බිණ්ණයුකං. නිරයසංවත්තතිකවස්සා කම්මං උපසිතං. සො මහාකරුණාය සමුස්සාතිනමානසො සග්ග සංවත්තතිකං. කම්මං කාරෙත්වා තෙනස්සා නිරයුපපත්ති. නිසෙ ධෙත්වා සග්ගෙ පතිදාපෙස්සාමිති විනොත්වා මහතා භික්ඛුසංඝෙන සම්. රුජගහං පිණ්ඩාය පටිසති. තෙන ව සමයෙන සා වණ්ඩාලි දණ්ඩමොලුබ්බ නගරතො නික්ඛමන්ති හගවත්තං. ආගච්ඡන්තං දිස්වා අභිමුඛි හුත්වා අභාසී. හගවාපි තස්සා ගමනං නිවාරෙනො විස පුරතො අභාසී. අථායස්මා මහාමොග්ගලානො සන්ත්‍රී විත්තං ඤාත්වා තස්සා ව ආයුපරික්ඛයං හගවතො වන්දනාය තං නියො ජෙනො:-

“වඩාලි වඤ්ඤා පාදානි ගොතමස්ස යසස්සිනො,
තවෙව* අනුකම්පාය අභාසී ඉභිසුත්තමො
අභිප්පසාදෙති මනං අරහන්තමහි තාදිති,
බිප්පං පඤ්ඤාලිකා වඤ්ඤා පරිත්තං තව ජිවිත”න්ති³

1. හා. විසාලකද්ධි.

2. සී. කුන්තකවාදි.

3. සී. I. II & III. ගාථාපාඨය සබ්බාපි දිස්සන්නෙත්‍රෙව ච උපරි ව.

* තමෙව.

ගාථාවයමාහ.

තත්ථ වණ්ඩාලිති ජනි අගතෙන නාමෙන තං අලපති. වන්දුති අතිවාදය. පාදානිති සදෙවකස්ස ලොකස්ස සරණාති වරණාති. තථෙව* අනුකම්පාසාති තථෙව* අනුගහණත්ථං, අපායුපාතනිතො නිසෙධෙත්වා සග්ගෙ නිබ්බතනාපනත්තනි අධිපායො. අදායිති නගරං අපවිසිත්වා සීතො. ඉසිසුන්ගමොති ලොකියසෙක්කාසෙක්කව පච්චෙක බුඩ්භි ඉසිති උත්තමො උක්කස්තමො, අථවා බුඩ්භි ඉසිතං වා විපස්සි අදීනං සත්තමොති ඉසි සත්තමො.

අභිප්පසාදෙති මනනාති සමමාසමබුඬො හගවාති තව විතතං පසාදෙති. අරහන්තමිති නාදිනිති ආරක්කතනා කිලෙසානං තෙසං යෙව අරීතං හතත්තා සංසාරවක්කස්ස අරුතං හතත්තා පච්චයානං අරහත්තා පාපකරණෙ රහාහාවා ව අරහත්තෙ. ඉදාදිසු තාදී භාවප්පත්තියා තාදිමිති. බිප්පං පඤ්ඤාලිතා වන්දුති සීඝ්‍රමෙව පග්ග භිත අල්ලිකා හුත්වා වන්දස්සු. කසමාති වෙ? පජින්නං. තව ජීවිතානති. ඉදුනෙව භීරුන්සභාවත්තා පරිත්තං අති ඉත්තරං.

ඉති ථෙරෙ ගාථාවයෙන හගවතො ගුණෙ සංකිත්තෙත්තො අත්තනො ආනුභාවෙ ධ්වං තස්සා ව බිණ්ණායුක්කා විභාවනෙන සංවෙජ්ජෙනො සන්ත්ථු වන්දනාය නියොජෙසි. සා ව තං සුත්වා සංවෙගජ්ජනා සත්ථරි පසන්නාමානසාව හුත්වා පඤ්ඤාපතිසීතෙන වන්දිත්වා අඤ්ඤාලිං කත්වා නමස්සමානා බුඩ්ධගාය පිතියා එකග්ග විතතා හුත්වා අදායි. හගවා අලමෙත්තකමෙතිස්සා සගගුප්පත්තියාති නගරං පාවිසි සම්මිං භික්ඛුසංඝෙන. අථ තං එකා හන්තා ගාථි තරුණවච්ඡා තතො එව අභිධාවන්ති සිඬෙග්ග පගරිත්වා ජීවිතා වොරෙපෙසි.

තං සබ්බං දස්සෙත්තුං සම්බන්ධිකාර:-

“වොදිතා භාවිතත්තෙන සරීරන්තිමධාරිතා,
වණ්ඩාලී වන්දි පාදානි ගොතමස්ස යසස්සිතො.

තමෙත්තමවධි ගාථි වණ්ඩාලිං පඤ්ඤාලිං සීතං,
නමස්සමානං සමබුඩං අකුකාරෙ පහඞ්කර”නති

ගාථාවයමාහංසු.

තත්ථ පඤ්ඤාලිං සීතං. නමස්සමානං සමබුඩනති ගතෙපි හගවති බුඩ්ධාරම්මණාය පිතියා සමාභිතා හුත්වා සමබුඩා විය අඤ්ඤාලිං පග්ගග්ග නමස්සමානං සීතං. අකුකාරෙති අවිජ්ජකුකාරෙන සක ලෙන කිලෙසකුකාරෙන ව අකුකාරෙ ලොකෙ. පහඞ්කරනති ඤ්ඤාණාභාසකරං. සා තතො චුතා තාවතියංසෙසු නිබ්බන්ති. අවජරුතං

සතසතසංඝං වසංඝං පරිවාරෙ අහොසි. තදහෙව ච සා සහ විමානෙනා
ගතවා. විමානතො ඔතරිකාං ආයසමන්තං. මහාමොග්ගලානං
උපසංකම්භා වන්දි. තමත්ථං දසෙසංකුං:-

“බිණ්ණසවං විගතරජං අනෙජං
ඵකං අරඤ්ඤමහි රහො නිසිත්තං,
දෙවිභිපත්තා උපසංකම්භා
වන්දුමි තං චිර මහානුභාව”නති¹

දෙවතා ආග

තං ථෙරෙ පුච්ඡි:

“සුචණ්ණවණ්ණා ජලිතා මහායසා
විමානමොරුයා අනෙක විත්තා,
පරිවාරිතා අච්ඡරානං ගණෙන
කා හං සුභෙ දෙවතෙ වන්දසෙ මම”නති.

තත්ථ ජලිතාහි අත්තතො සරීරපපභාය වන්දාහරණදීනං.
ඔහාසෙන ච ජලනති ජෙතනති. මහායසාහි මහාපරිවාරා. විමාන
මොරුයාහි විමානතො ඔරුයා. අනෙකවිත්තාහි අනෙකවිධ
විත්තතායුත්තා. සුභෙහි සුභගුණේ. මමනති මං. ඵං පන ථෙරෙන
පුච්ඡිතා පුත සා:

“අහං හදනෙත වණ්ඤාලී තයා චිරෙන පෙසිතා,
වන්දිං අරහතො පාදෙ ගොතමස්ස යසසිනො.
සාහං වන්දිති පාදාහි චුතා වණ්ඤාලයොතියා,
විමානං සබ්බතො හද්දං උපපනනමි”² නන්දෙන.
අච්ඡරානං සතසතසංඝං³ පුරකබන්ධාන තිස්සති⁴,
තාසාහං පවරා සෙඨා වණ්ණෙන යසසායුතා.
පහුතකතකලාණා සම්පජනා පතිස්සතා,
මුනිං කාරුණිකං ලොකෙ තං හනෙත වන්දිතුමාගතා”ති

වතස්සො ගාථායො ආග.

තත්ථ පෙසිතාහි “වඩාලී වන්ද පාදාහි”ති ආදිනා වන්දනාය
උදෙසාජිතා. යදිපි තං වන්දනාමයං පුඤ්ඤං පවත්තිකම්භං⁵ වසෙන
පරිත්තං, බෙත්තමහත්තතාය පන ඵලමහත්තතාය ච අතිවිශ
මහත්තමෙවාහි ආග: පහුතකතකලාණාහි, තථා බුඩාරමමණාය
පිතියා පවත්තිකම්භෙණ⁶ පඤ්ඤය සතියා ච විසාරදභාවං සකායාග:
සම්පජානා පතිස්සතාහි.

1. සි. භාවාති.

2. සි. III උපපනනමිති ව

3. සි. III. & IV. අච්ඡරානිසතසංඝාති.

ඊ. ජී. අච්ඡරානං සතසංඝාති.

4. හා ඊ. ජී. මං. තිස්සති.

5. සි. IV. ලකම්භ.

6. සි. පවත්තිකම්භෙණ.

පුත:

“ඉදං වච්චාන වණ්ණාලී කතඤ්ඤා කතවෙදිති,
වඤ්ඤිචා අරහතො පාදෙ තණ්ණෙවනතරධායථා”ති.

එසා ව “වොදිතා ඉට්ඨාදිකාවෙ”ති* ඉමා තිස්සො ගාථා සඛිති කාරෙහි සිපිතා.

තත්ථ වණ්ණාලීති වචාලීභූතපුබ්බාති කචා වුතතං. දෙවලොකෙ වා ඉදමාවිණ්ණං, යං මනුස්සලොකෙ තිරුලිභාය සමඤ්ඤාය වොහාරො. සෙසං වුතතනයමෙව.

අථායත්ථා මහාමොග්ගලානො ඉමං පච්චන්තිං භගවතො ආරො වෙසි. භගවා තමත්ථං අභුප්පත්තිං කචා සමපත්තපරිසාය ධම්මං දෙසෙසි. සා දෙසනා මහාජනයං සාත්ථිකා අහොසීති.

වණ්ණාලී විමාන වණ්ණනා

ති ට්ඨි තා

2, 5,

හිලා පිතා ව කාලා වාති හදිසිවිමානං. තස්ස කා උප්පත්ති?

භගවා සාවඤ්ඤං විහරති ජේතවනෙ අනාඨපිණ්ඩකස්ස ආරාමෙ. තෙන ව සමයෙන කිම්බිලනගරෙ රොහකො නාම ගහපති පුතෙනා අහොසි සඬො පසනෙනා සිලාචාරසම්පන්නො තස්මිං යෙව නගරෙ තෙන සමානමහාභොගෙ කුලෙ එකා දුරිකා අහොසි සඬා පසනනා පකතියාපි¹හද්දතාය හද්දති නාමෙන. අථ රොහකස්ස මාතාපිතරො තං කුමාරිං වාරෙත්ථා තාදිසෙ උද්දෙස² කාලෙ තං ආනෙත්වා ආවාහවිවාහං අකංසු. තෙ උහොපි සමග්ගවාසං වසන්ති. සා අත්තනො ආචාරසම්පත්තියා හදිසිවිති තස්මිං නගරෙ පාකවා පඤ්ඤාතා අහොසි. තෙන ව සමයෙන වෙ අග්ගසාවකා පඤ්චසතපඤ්චසතභික්ඛුපරිවාරං ජනපදවාරිකං චරන්තා කිම්බිලනගරං පාපුණ්ණිසු. රොහකො තෙසං තත්ථ ගත භාවං ඤාත්වා සොමනස්සන්තො ථෙරෙ උපසඞ්කම්භිචා වඤ්ඤිචා ස්වාතන්තාය නිමනෙත්වා දුතියදිවසෙ පණ්ණිතෙන බාදනීයෙන භොජ නීයෙන සපරිවාරෙ තෙ සන්තපෙත්ථා සපුත්තදුරො තෙහි කපිත ධම්මදෙසනං සුත්වා තෙසං ඔවාදෙ පතිසංනෙතො සරණාති ගණ්ඨි. පඤ්චසිලාති සමාදිසි. හරියා පනයං අභිමි වාතුග්ගසි පණ්ණරසි පාටි හාරියං³ පකෙඛසු උපොසථං උපවසි, විසෙසතො සිලාචාරසම්පන්නා අහොසි දෙවතාහි ව අනුකම්පිතා. තාය එව ව දෙවතානුකම්පාය අත්තනො උපරි පතීතං මිච්ඡාපවාදං නිරාකත්වා†සුච්ඡිඞ්ඞිලාචාරතාය

1. කා. පකති.

2. හා. තදිසසතෙ.

3. සි. I & II. පාටිපදික.

* එකාව “වොදිතා”හි “වණ්ණාලී”හි,

† නිරං කත්වා.

විභතතියා අලොපො දඨබ්බො, “උච්චාවචානං වණ්ණාන”නති තත්ථ භූතෙතියෙව කිඤ්ඤකම් කෙසරෙති පරිවාරිතානං නානාවිධ වණ්ණානනාති අපේ. “වණ්ණාන”නති වා වණ්ණවන්තානං කිඤ්ඤකම් පටිච්චිනාති කිඤ්ඤකම් පරිවාරිතානං, සාමි අපේ හි එතං පච්චත්තවචනං. ඉදං චුත්තං හොති:- නිලා ව පිතා ව කාලා ව මඤ්ඤට්ඨා ව ලොහිතා ව, අප් අඤ්ඤා ඔද්දාදයො වාති ඉමෙසං වසෙන උච්චාවචානං වණ්ණානං තථා¹ භූතෙතියෙව කිඤ්ඤකම් කෙසරෙති පරිවාරිතානං විචිත්තසණ්ඨානාදිත්තාය වා උච්චාවචානං යථාචුත්තවණ්ණවන්තානං. මඤ්ඤවරුකකසමභූතත්තාය මඤ්ඤවරානං පුප්ඵානං මාලං තෙති කතං මාලාගුණං. ත්වං දෙවතෙ අත්තනො සිරිසි ධාරෙසි පිළිකිසිති. යතො රුකකතො තාති පුප්ඵාති තෙසං විසෙසවණ්ණත්තාය අනඤ්ඤසාධාරණතං දස්සෙතුං. නසිමෙ අඤ්ඤපු කාසෙසු රුකකා සනති සුමෙධසෙති චුත්තං.

තත්ථ “ඉමෙ යථාචුත්තවණ්ණ සණ්ඨානාදියුත්ත පුප්ඵවන්තො රුකකා න සනති”ති යොජනා. කාසෙසුති දෙවතිකායෙසු. සුමෙධ සෙති සුඤ්ජපඤ්ඤා. තත්ථ නිලාති ඉඤ්ඤානිලමහානිලාදි මණ්ඩරත නානං වසෙන නිලොභාසා. පිතාති පුප්ඵරග කකෙකතන සපුල කාදි² මණ්ඩරතනානව වසෙන සිඛිතිසුවණ්ණස්ස ව වසෙන පිතො භාසා. කාලාති අසමක උපලකාදි³ මණ්ඩරතනානං වසෙන කණ්ණොභාසා. මඤ්ඤට්ඨාති ජෙතිරස ගොමුත්තක ගොමෙදකාදි මණ්ඩරතනානං වසෙන මඤ්ඤට්ඨාභාසා. ලොහිතාති පද්මරග ලොහිතඛක පචාලරතනාදීනං වසෙන ලොහිතොභාසා. කෙපි පන නිලාදිපද්ධති රුකකාති ඉමිතා නිලාරුකකාති ආදිතා යොජෙත්වා වදන්ති. රුකකාපි හි නිලාදි වණ්ණෙහි පුප්ඵති සඤ්ඤන්තත්තා නිලාදිශොගතො නිලාදිවොහාරං ලභන්ති තෙති නිලා-පෙ-ලොහිතා-පෙ-න ඉමෙ අඤ්ඤපු කායෙසු රුකකා සනති සුමෙධ සෙ”ති යතො ත්වං උච්චාවචානං වණ්ණානං කිඤ්ඤකම් පරිවාරිතානං මඤ්ඤවරානං පුප්ඵානං මාලං ධාරෙසිති යොජනා කාතබ්බො. තත්ථ යථාදිට්ඨ වණ්ණවිසෙසයුත්තෙ පුප්ඵති කිත්තත්තා තෙසං අසාධාරණභාවදස්සනෙන⁴ රුකකානං ආවෙණිකභාවදස්සනං පඨම කයො, රුකකානං අසාධාරණභාවදස්සනෙන පුප්ඵානං ආවෙණික භාවදස්සනං දුතියකයො. පඨමකයෙ වණ්ණාදයො සරුපෙත ගතිතා, දුතියකයෙ නිස්සයමුඛෙතාති අයමෙතෙසං විසෙසො.

කෙනාති කෙන පුඤ්ඤකමෙමන, කාසං නාවති-සනති යොජනා. පුච්ඡිතාවිකකාති පුච්ඡිතා ත්වං ආවිකක කපේති.

1. සි. I & II. තත්ථ. III. යථා. 3. සි. IV. අතමකසස, හා. අමකබ්බාස

2. I. II III & IV. පලකාදි. 4. සි. දස්සනත්ථ. [විමලසකාදි.

එවං හඟවතා සුචරිතා සා දෙවතා ඉමානි ශාථානි ව්‍යාකාසි:

“හදිස්සි¹ මං අඤ්ඤිංසු කිම්බිලාසං උපාසිකා,
 සඛා සිලෙන සම්පන්නා සංවිහාගරතා සදා,
 අච්ඡාදනව හත්තව සෙතාසන පදිපියං,
 අද්ධං උජ්ඣුතෙසු විපසසන්නෙන වෙතසා.
 වාතුද්ධං පවද්ධං යාව පක්ඛණ්ණ අභමී,
 පාරිභාරියපක්ඛණ්ණෙ අව්ඨාගසු සමාගතං.
 උපොසථං උපවසිණ්ණං සදා සිලෙසු සංවුතා,
 පාණාතිපාතා විරතා මුසාවාදා ව සඤ්ඤතා,
 ථෙය්‍යා ව අතිවාර ව මජ්ජිපාතා ව ආරකා.
 පඤ්ඤාසික්ඛාපදෙ රතා අරියසම්මාන කොවිදා,
 උපාසිකා චක්ඛුමනො අපමාදවිහාරිණී.
 කතාවාසා² කතකුසලා තතො යුතා
 සයං පභා අනුච්චරම් නන්දනං.
 භික්ඛු වහං පරමභිතානුකම්පකෙ
 අභොජ්ජිං තපස්සියුගං මහාමුතීං,
 කතාවාසා කතකුසලා තතො යුතා
 සයං පභා අනුච්චරම් නන්දනං.
 අභිඛිකං අපරිමිතං සුඛාවහං
 උපොසථං සත්තමුපාවසිං අනං,
 කතාවාසා කතකුසලා තතො යුතා
 සයං පභා අනුච්චරම් නන්දන”නති.

තත්ථ හදිස්සි¹ මං අඤ්ඤිංසු කිම්බිලාසං උපාසිකාති
 ආචාරසම්පන්නා සම්බන්ධරියං උබ්බත්තමානමනොසනිවත්තනෙන
 අඛණ්ඩසිලාති සඤ්ජාතතිච්ඡයා හද්ද සුන්දර අයං ඉත්ථි, තස්මා
 හදිස්සිකා උපාසිකාති ව මං කිම්බිලනගරවාසිනො ජනිංසු. සඛා
 සිලෙන සම්පන්නාති ආදි හෙයා වුත්තනායතනා උත්තානත්ථෙව.
 අපි ව-සඛාති ඉමිනා සඛාධනං, සංවිහාගරතා අච්ඡාදනව හත්තව
 සෙතාසනං පදිපියං අද්ධං උජ්ඣුතෙසු විපසසන්නෙන වෙත
 සාති ඉමිනා වාගධනං, සිලෙන සම්පන්නා වාතුද්ධං-පෙ-පඤ්ඤ
 සික්ඛාපදෙ රතාති ඉමිනා සිලධනං හිරිධනං ඔත්තප්පධනස්සව,
 අභිසසම්මාන කොවිදාති ඉමිනා සුතධනං පඤ්ඤාධනව දස්සිතනති
 සා අත්තනො සත්තවිධඅරියධනපටිලාභං-උපාසිකා චක්ඛුමනො
 -පෙ-අනුච්චරම් නන්දනනති ඉමිනා තස්ස දිට්ඨිධම්මිකං සම්පරාසිකව
 ආතිසංසං විහාවෙති.

1. සි. I. II & III. බු ඊ. ජී. හදිස්සිකාති.
 2. සි. I. II & III. බු. කතුපාසා-කතවාසා IV ඉ. හා. කතාවකාසා.
 12

තත් සත්‍යාවාසාති නිප්පාදිතසුවරිතාවාසා. සුවරිතකමම. හි තදතෙන ආයතීං ව සුඛාවාස හෙනුතාය සුඛවිහාරස්ස¹ ආවාසොති වුවවති, තෙනාහ: සත්‍යකුසලාති. පුබ්බ ආනාමසිතබ්බතවිසෙසං අත්තනො දුකමයං පුඤ්ඤං වචාං ඉදුති තස්ස ආයතනගතතං දස්සෙතුං. “හිකඬු වා”ති ආදි වුත්තං.

තත් හිකඬුති අත්වසෙසතින්නකිලෙසතාය හිකඬු. පරමහිතානු භම්පකොති පරමං අතිවිය දිට්ඨධම්මකාදිනා හිතෙන අනුශාසකෙ. අභොජසිනති පණ්ණිතෙන භොජනෙන භොජෙසිං. නපසසිසුගනති උත්තමෙන තපසා සබ්බසංකිලෙසපකං. තාපෙචාං සමුව්ඡිද්ධිචාං ඕතතතා තපසසිහුතං යුගං. මහාමුණිනති තතො එව මහාඉසිහුතං. මහතො වා අත්තනො විසයස්ස මහනෙතනෙව ඤාණෙන මුත්තතො පරිව්ඡිද්ධතො මහාමුණිං. සබ්බමෙන. ටෙ අග්ගසාවතෙ සකාය වදති.

අපට්ඨිතං සුඛාවගනති අනුනාසිකලොපං අකචා වුත්තං. “යාවච්ඨං හිකඬුවෙ න සුකරං අකඛානෙන පාපුණ්ණං යාව සුඛා සග්ගා”ති වචනතො හගවතොපි වචනපථානිත පරිමාණරහිත² සුඛතිබ්බතතකං අත්තනො වා ආනුභාවෙන අපරිමිත සුඛාවගං සුඛස්ස ආවගනකං. සත්‍යානති සබ්බකාලං. තං තං උපොසථ රක්ඛණදිවසං අභාපෙචාං තං තං වා උපොසථරක්ඛණදිවසං අබණ්ණිචාං පරිපුණ්ණං කචාං සතතං වා සබ්බකාලං සුඛාවගනති යොජනා. සෙසං හෙට්ඨා වුත්තතයමෙව.

අථ හගවා මානුදෙවපුත්තපමුඛානං දසසහස්සිලොකධාතු වාසිනං දෙවබ්‍රහ්මසඛ්ඛානං තයො මාසෙ අභිධම්මපිටකං දෙසෙචා මනුස්සලොකං ආගන්චා හද්දිත්ථිවිමානං හිකඬුතං දෙසෙසි, සා දෙසනා සම්පත්තපරිසාය සාක්ඛිකා අභොසිති.

හද්දිත්ථි විමාන වණණා.

2. 6.

අහිකකනෙනනි වණණණාති සොණදින්නාවිමානං. තස්ස කා උප්පත්ති?

හගවා සංවත්ථියං විහරති ජේතවතෙ. තෙන ව සමයෙන නාලඤ්ඤං සොණදින්නා නාම එකා උපාසිකා සඬා පසන්නා³ හිකඬුතං වතුති පච්චයෙහි සකකමම. උපට්ඨගනති⁴ සුවිසුඬ නිව්ච සිලා⁵ අට්ඨබ්බසමනනාගතමපි උපොසථං උපවසති. සා ධම්මසවණ

1. සි. සුඛවිහාරිතාය.

2. හා. හගවහො වචනං. සද්දහිතතාය
අපරිමානහිත

3. සි. සම්පයන්නා.

4. සි. III. උපථාති. හා. උපට්ඨහති.

5. හා. සුවිසුඬං නිව්චසිල.

සප්පායං පටිලභිතා උපනිස්සයසම්පන්නතාය චක්‍රසම්පන්නමධ්‍යානං පරිග්‍රහණනතී¹ සොතාපන්නා අහොසි. අප් අඤ්ඤාතරෙන රොගෙන පුට්ඨා කාලං කථා තාවතිංසෙසු උපපජ්ඣ.

තං ආයස්මා මහාමොග්ගලානො:-

“අභික්‍කනෙනන චණ්ණෙන
යා නිං තිස්සි දෙවතෙ-පෙ-
චණ්ණො ච තෙ සබ්බදිසා පහාසති”ති

ඉමාහි ගාථාහි පටිපුට්ඨි.

“සා දෙවතා අත්තමනා මොග්ගලානෙන පුට්ඨිතා,
පඤ්ඤා පුට්ඨා විශාකාසි යස්ස කම්මසිද්ධං එලං.”

“සොණදින්නාති මං අඤ්ඤාදිසු²-පෙ-
ගොතමස්ස යස්සසිනො.

තෙන මෙ තාදිසො චණ්ණො
තෙන මෙ ඉධ මිජ්ඣති-පෙ-
චණ්ණො ච මෙ සබ්බදිසා පහාසති”ති

දෙවතා ව්‍යාකාසි. තං සබ්බං ගෙට්ඨා වුත්තනයමෙව.

සොණදින්නා විමානචණ්ණො.

2. 7.

අභික්‍කනෙනන චණ්ණොනාති උපොසථා විමානං. ඉධ අස්මිප්පත්තියං සාකෙතෙ උපොසථා නාම එකා උපාසිකාති අය මෙව විසෙසො. සෙසං අනන්තරවිමානසදිසං. තෙන වුත්තනං:-

“අභික්‍කනෙනන චණ්ණෙන යා නිං තිස්සි දෙවතෙ,
මහාසෙනතී දිසා සබ්බා මසධි විශ් තාරකා.

කෙන තෙ තාදිසො චණ්ණො කෙන තෙ ඉධ මිජ්ඣති,
උපපජ්ඣනති ච තෙ ගොගා යෙ කෙවි මනසො පියා.

පුට්ඨාමි තං දෙවි මහානුභාවෙ
මනුස්සභූතා නිමකාසි පුඤ්ඤං,
කොතාසි එවං ජලිතානුභාවා
චණ්ණො ච තෙ සබ්බදිසා පහාසති”ති.

“සා දෙවතා අත්තමනා මොග්ගලානෙන පුට්ඨිතා,
පඤ්ඤා පුට්ඨා විශාකාසි යස්ස කම්මසිද්ධං එලං.”

1. හා. පරිබ්‍රාහනති.

2. සි. III අඤ්ඤාසු.

“උපොසථානී මං අඤ්ඤිංසු සාකෙතායං උපාසිකා,
-පෙ-ගොතමස්ස යසසිනො.

තෙන මෙ තාදිසො වණ්ණො තෙන මෙ ඉධ මිජ්ඣති,
උපපජ්ජති ව මෙ ගොභා යෙ කෙවි මනසො පියා.

තෙනමහි එවං ජලිතානුභාවා
වණ්ණො ව මෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති

දෙවතා ව්‍යාකාසි. පුත අත්තනො එකං දෙසං දෙස්සෙන්නී:

“අභික්ඛණං නන්දනං සුඤ්ඤා ඡන්දො මෙ උපපජ්ජථ,
තත්ථ විතතං පණ්ඩාය උපපන්නාමහි නන්දනං.

තාකාසිං සජ්ඣ වචනං බුද්ධස්සාදිවබ්බන්තො,
භිනෙ විතතං පණ්ඩාය සාමහි පච්ඡානු¹තාපිති”ති

වෙ ගාථා අභාසි.

තත්ථ උපොසථානී මං අඤ්ඤිංසුති උපොසථානී ඉමිතා නාමෙත
මං මනුස්සා ජනිංසු. සාකෙතායෙති සාකෙතනගරෙ.

අභික්ඛණනති අභික්ඛණං. නාන්දනං සුඤ්ඤාති තාවතීංසභවතෙ
නන්දනවතං තාම එදිසව එදිසවාති තත්ථ නානාපිධං දිබ්බසම්පත්තීං
සුඤ්ඤා. ඡන්දොති තනතිබ්බතතපුඤ්ඤකම්මස්ස කාරණභූතො
කුසලච්ඡන්දො, තත්ථ උපපත්තියා පත්තො භූතො තණ්හාඡන්දො වා.
උපපජ්ජතී උපපජ්ජති. නාන්දනාති තාවතීංසභවතෙ. නන්දනා
පදෙසෙනපි²ති තං දෙවලොකං වදති උපපන්නාමහිති උපපන්නා
තිබ්බතතා අමහි.

නාකාසිං. සජ්ඣවචනනති “නාහං භික්ඛවෙ අපමන්තකම්පි භවං.
වණ්ණමි”ති³ අදිනා සජ්ජාරං වුත්තවචනං න කරිං, භවෙසු ඡන්ද
රුහං න පජ්ඣිනති අනො. අදිවෙවා ගොතමගොතෙතො, භගවාපි
ගොතමගොතෙතොති සගොතතතාය වුත්තො: බුද්ධස්සාදිවබ්බන්තො
නොති. අථවා අදිවස්ස බ්බන්තී=අදිවබ්බන්තී, භගවා. තං පටිච්ච
තස්ස අරියාය ජනියා ජතතතො අදිවෙවා වා බ්බන්තී එතස්ස ඔරස
පුත්තභාවකොති=අදිවබ්බන්තී, භගවා. තථා හි වුත්තො:

යො අකුසාරෙ තමසි පභවිකරො
වෙරෙවනො මණ්ඩලී උග්ගතෙජ්,
මා රුහු ගිලී වරං අත්තප්පිකෙබ්බ
පජං මම රුහු පමුඤ්ච සුරියනති. b

භිනොති ලාමකෙ, අත්තනො භවාහිරතීං සකුංය වදති. සාමහිති
සා අමහි.

1. සි. IV. සාමිච්ඡන්දුනුගාමිති.

2. සි. III & IV. නන්දනපදෙසෙනති.

a. එකකම්භතතෙ-තනියවතන.

b. සංයුත්තකිකාය-සුරියපරිත්ත.

එවං තාය දෙවතාය භවාතිරිතිමිතෙන උප්පත්ත විප්පි
සාරෙ පච්චේදිනෙ පෙරු-භවස්ස පරිච්ඡින්නායුභාව විභාවනමුඛෙන
ආයතිං මනුස්සත්තභාවෙ ධර්මා වට්ටදුක්ඛස්ස සමතික්ඛමො කාතුං
සුකරො, සබ්බසො ඛිණ්ණසවභාවො නාම මහාතිසංසොති ව
සමස්සාසෙතුං:

“කීච විරං විමානස්මිං ඉධ වස්සසුපොසපේ,
දෙවතෙ පුච්ඡිතාපිකත්ත යදි ජාතාසි ආයු නො”ති

ගාථමාග. පුත්ත සා:

“සඤ්චස්සසභස්සාති තිස්සො ව වස්සකොට්ඨො,
ඉධ ධර්මා මහාමුති ඉතො වුතා ගමිස්සාමි,
මනුස්සානං සභව්සත”නති

ආභ. පුත්ත පෙරු:

“මා නිං උපොසපේ භාසි සමුඛෙතාසි ව්‍යාකතා,
සොතාපත්තා විසෙසයි පභිණා තව දුග්ගති”ති

ඉමාය ගාථාය සමුත්තෙතරෙසි.

තත්ථ කීච විරනති කුත්තකං අධ්‍යානං. ඉධාති ඉමස්මිං දෙව
ලොකෙ. ඉධ වා විමානස්මිං. ආයු නොති ආයු. “නො”ති නිපාත
මත්තං. ආයුනො වා විරවිරභාවං. අථවා යදි ජාතාසි ආයුනොති
අනො. මහාමුතිති පෙරං ආලපති. මා නිං. උපොසපේ භාසිති
භද්දෙ උපොසපේ නිං මා භාසි. කස්මා? යස්මා සමුඛෙතාසි
ව්‍යාකතා, කිනති? සොතාපත්තා විසෙසයිති. මග්ගඵලසඤ්ඤිතං.
විසෙසං යාතා අබිගතා, තස්මා පභිණා නව සබ්බාපි දුග්ගතිති
ඉමමි විසෙසං යාතාති විසෙසයි. සෙසං වුත්තනායමෙව.

උපොසථා විමාන චණ්ණනා.

2. 8.

අට්ඨම-නවම-විමානාති රුජගහනිදුනාති. අට්ඨප්පත්තියං යථා
කකමං-“සඛා” නාම උපාසිකා-පෙ-ගොතමස්ස යසස්සිනො, තෙන
මෙ තාදිසො වණ්ණො-පෙ-සුතසු නාම උපාසිකා”ති වත්තබ්බං.
සෙසං වුත්තනායමෙව. ගාථාසුපි අප්පබ්බං නත්ති. තථාති
ඵකච්චෙසු පොත්තෙසු පාලි¹ පෙය්‍යාලවසෙන ධර්මතාති.
තෙන වුත්තං:-

“අභිකකනෙනන වණ්ණෙන-පෙ-
වණ්ණො ව තෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති.

“සා දෙවතා අත්තමනා-පෙ-
යස්සකමමස්සිදං ඵලං.”

1. ඊ. ජී. සුතිදද-හා. නිදද.

2. ඊ. ජී. සුතිනා-හා. සුතිදද.

3. සි. III & IV. නදිසසනෙ.

“සද්ධාති¹ මං අඤ්ඤිංසු රජගහස්මිං උපාසිකා-පෙ-
ගොතමස්ස යසස්සිනො.
තෙන මෙ තාදිසො වණේණා-පෙ-
වණේණා ව මෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති.

සඛා විමාන වණේණා.

2. 9.

අභික්ඛනෙනන වණේණන-පෙ-
සබ්බදිසා පභාසතිති.
සා දෙවතා අත්තමනා-පෙ-
සුනන්දු²ති මං අඤ්ඤිංසු රජගහස්මිං උපාසිකා-පෙ-
ගොතමස්ස යසස්සිනො.
තෙන මෙ තාදිසො වණේණා-පෙ-
වණේණා ව මෙ සබ්බදිසා පභාසතිති.

සුනන්දු විමාන වණේණා.

2. 10.

අභික්ඛනෙනන වණේණනාති භික්ඛාදායකා විමානං. තස්ස කා උපපතති?

භගවා සාවන්තියං විහරති ජේතවනෙ. තෙන ව සමයෙන උත්තරමධුරයං අඤ්ඤතරු ඉත්ථී බිණ්ණසුක්ඛා හොති³ අපායෙ උපපජ්ජන්තාරහා. භගවා පච්චුසවෙලායං මහාකරුණාසමාපත්තිනො වුදාය ලොකං ඔලොකෙනෙනො තං ඉත්ථී අපායෙ උපපජ්ජන්තාරහං දිස්වා මහාකරුණාය සඤ්ඤාදිත්තමානසො තං සුගතියං පතිදා පෙතුකාමො එකො අදුතියො මධුරං අගමාසි. භතවා පුබ්බිණ්හ සමයං තිවාසෙත්වා පත්තවිවරමාදයං බති නගරං පිණ්ඩාය පාවිසි.⁴ තෙන සමයෙන සා ඉත්ථී ගෙහෙ ආහාරං සමපාදෙත්වා එකමනො පටිසාමෙත්වා සටං ගහෙත්වා උදකතිත්ථං ගන්ත්වා නහාසිත්වා⁵ සවෙන උදකං ගහෙත්වා අත්තනො ගෙහං ගච්ඡන්ති අත්තරුමග්ගෙ භගවන්තං පස්සිත්වා අපි භනොන පිණ්ඩා ලබොති වත්වා ලභිස්සා මාති ව භගවතා වුත්තෙ අලබ්භාවං ඤාත්වා සටං රූපෙත්වා භග වන්තං උපසම්භම්ත්වා සක්කවචං වන්දිත්වා අහං භනොන පිණ්ඩපාතං දස්සාමි අබ්වාසෙථාති ආහ. අබ්වාසෙසි භගවා තුණ්හිභාවෙන. සා භගවතො අබ්වාසනං විදිත්වා පරිමතරං ගන්ත්වා සිත්තසමමට්ඨ පදෙසෙ ආසනං පඤ්ඤපෙත්වා භගවතො පවෙසං උදික්ඛමානා

1. ඊ. ජී. සුතිදද-හා. නිදද.

3. සී. අහොසි.

2. ඊ. ජී. සුදින්නා-හා. සුතිදද.

4. සී. III & IV. පිණ්ඩාය නගර. වරකි.

5. සී. I, II & IV. නහාත්වා.

අළුසි. හඟවා හෙහං පවිසිනා පඤ්ඤානෙත ආසනෙ නිසිදි. අළු සා හඟවනනං භොජෙසි.¹ හඟවා කතහතනකිවෙවා ඔතිනපතන පාණි තසානුමොදනං කනා පක්කාමි. සා අනුමොදනං සුනා අනපාකං පිතිසොමනස්සං. පටිසංවෙදෙනති යාව වක්ඛුපථ සමතික්කමා බුබාරඉමණං. පිතිං අවිජ්ඣනති නමස්සමානා අට්ඨාසි. සා කතිපඨවසාතික්කමෙනෙව කාලං කනා තාවතිංසභවනෙ නිබ්බතති. අවජ්ජරසහස්සඤ්චස්සා² පරිවාරො³ අහොසි.²

අථායස්මා මහාමොග්ගලානො දෙවවාරිකං වරනෙතා නං දෙවතං මහතියා දෙවිඨියා මහනෙතන දෙවතානුභාවෙන බුඩ්ඤ්ඤානෙතපි පරිච්ඡිද්දුමසක්ඛානෙය්‍යං දිබ්බවිභූතිමනුභවනතිං දිස්වා ඉමාහි ගාථාහි තාය කතපුඤ්ඤකමමං පුච්ඡි.³

“අභික්කනෙතන වණෙණන යා තං නිට්ඨාසි දෙවතෙ,
මහාසෙනති දිසා සබ්බා ඔසගි විය තාරකා.

කෙන තෙ තාදිසො වණෙණා කෙන තෙ ඉධ මිජ්ඣති,
උපපජ්ජනති ව තෙ භොගා යෙ කෙවි මනසො පියා.

පුච්ඡාමි තං දෙවි මහානුභාවෙ-පෙ-
වණෙණා ව තෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති.

“සා දෙවතා අතතමනා මොග්ගලානෙන පුච්ඡතා,
පඤ්ඤං පුළා වියාකාසි යස්ස කමමස්සිදං ඵලං.”

“අහං මනුස්සොපු මනුස්සභූතා
පුරිමාය ජාතියා මනුස්සලොකෙ,

අඤ්ඤං විරජං බුඩ්ධං විපසනනමනාවිලං
තස්ස අදුසහං හික්කං පසන්නා සෙහි පාණිති.

තෙන මෙ තාදිසො වණෙණා තෙන මෙ ඉධ මිජ්ඣති,
උපපජ්ජනති ව මෙ භොගා යෙ කෙවි මනසො පියා.

-පෙ-තෙනමහි ඵලං ජලිතානුභාවා
වණෙණා ව මෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති

දෙවතා ව්‍යාකාසි.

සෙසං සබ්බං හෙළා චුත්තනායතනා උත්තානමෙව. අථායස්මා මහාමොග්ගලානො සපරිවාරය තස්සා දෙවඨිතාය ධම්මං දෙසෙත්වා ආගන්ත්වා හඟවතො තං පවතතිං නිවෙදෙසි. හඟවා තමජ්ඣං අස්මිපාතතිං කනා සමපතනපරිසාය ධම්මං දෙසෙසි. සා දෙසනා සද්දෙවකස්ස ලොකස්ස සාන්තිකා අහොසිති.

හික්කාදුසිකා විමාන වණෙණනා.

1. හා. භොජෙවා නිසිදි.

2. සි. III & IV. හා. කදිස්සනෙ.

3. සි. III & IV. තං ආයස්මා මහාමොග්ගලානො ගාථාහි පුච්ඡි.

2. 11.

අභික්‍ෂානෙනාන වණේනනානි දුතිය භික්ඛාදායිකා විමානං.
 තස්ස කා උප්පත්ති? හගවා රුජගහෙ විහරති. තත්ඤ්ඤතරු ඉත්ථි
 සඛා පසන්නා අඤ්ඤතරං බිණ්ණාසවතේරං පිණ්ඩාය වරතනං දිස්වා
 අත්තනො ගෙහං පවෙසෙත්වා භොජනං අදායී. සා අපරෙත සම
 යෙන කාලං කතා තාවතීංසභවතෙ තිබ්බත්ති. සෙසං අත්තනර
 විමාන සදිසමෙව.

“අභික්‍ෂානෙනාන වණේනන යා තිං තිසි දෙවතෙ,
 භික්ඛාදායිකා-පෙ-වණේනා ව තෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති.

“සා දෙවතා අත්තමනා මොග්ගල්ලානෙන පුච්ඡතා,
 පඤ්ඤා පුඤ්ඤා විශාකායී යස්ස කම්මසිද්ධං ඵලං.”

“අහං මනුස්සෙසු මනුස්සභූතා
 පුරිමාය ජාතියා මනුස්සලොකෙ,
 අදදසං චිරජං භික්ඛුං විප්පසන්නමනාවිලං
 තස්ස අදසභං භික්ඛං පසන්නා සෙති පාණ්ණිති.
 තෙන මෙ තාදිසො වණේනා-පෙ-
 වණේනා ව මෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති.

දුතිය භික්ඛාදායිකා විමාන වණේනානා.

දුතිය වග්ග වණේනානා නිසිතා.

3. 1.

පාරිව්ජනකවග්ගෙ-උදාරෙ තෙ සසො වණේනානි උදාර
 විමානං. තස්ස කා උප්පත්ති?

හගවා රුජගහෙ විහරති වෙඵවතෙ කලන්තනිවාපෙ. තෙන
 සමයෙන රුජගහෙ ආයසමනො මහාමොග්ගල්ලානස්ස උපස්ථාන
 කුලෙ ඵකා දුරිතා දුනඤ්ඤාසයා දුනසංවිභාගරතා¹ හට්ඨකුට්ඨා
 අභොසී. සා-යං තස්මිං ගෙහෙ පුරෙහත්තං බාදනීයභොජනීයාදිං
 උප්පජ්ජති, තත් අත්තනා ලබ්බට්ඨිංසතො උපසිං දෙති, උපසිං
 අත්තනා පරිභුඤ්ඤති, අදස්වා පන න භුඤ්ඤති.² දකඤ්ඤෙය්‍ය
 අපස්සනානිපි සපෙත්වා දිට්ඨකාලෙ දෙති, යාවකානම්පි දෙතියෙව.
 අපස්සා මාතා මම ධිතා දුනඤ්ඤාසයා දුනසංවිභාගරතානි හට්ඨ
 කුට්ඨා තස්සා දිගුණං භාගං දෙති, දෙනානි ව ඵකස්මිං භාගෙ තාය
 සංවිභාගෙ කතෙ පුත්‍ර අපරං දෙති. සා තතොපි සංවිභාගං
 කරොතියෙව. ඵලං ගව්ජනෙන කාලෙ තං වයප්පත්තං මාතාපිතරෙ

තසම්. යෙව තභරෙ අඤ්ඤාතරයම්. කුලෙ කුමාරයා අදංසු. තං පන කුලං මිච්ඡාදිට්ඨිකං. හොති අය්‍යංඛං අපසන්නං. අරායසා මහාමොග්ගලානො රුජගහෙ සපදානං. පිණ්ඩාය වරමානො තස්සා දුරිකාය සසුරයා ගෙහවාරෙ අට්ඨාසි. තං දිස්වා සා දුරිකා පසන්නවිතතා පටිසථ හතොති පවෙසෙත්වා වන්දිත්වා සංක්‍රයා ංපිතං. පුචං. තා අපය්‍යන්ති තස්සා කපේත්වා අනුමොදපෙය්‍යාමිති විශ්වාසෙන ගහෙත්වා ථෙරස්සා අදාසි. ථෙරෙ අනුමොදනං කත්වා පකකාමි දුරිකා භූමෙහි ංපිතං. පුචං. මහාමොග්ගලානන්තෙරස්සා අදාසිනති සංක්‍රයා කපේසි. සා තං සුත්වා කිං නාමෙදං පාගබ්භිං, අයං මම සන්නකං අනාපුච්ඡිත්වා සමණස්ස අදාසිති තං තට්ඨකවායමානා කොධාභිභූතා යුත්තායුත්තං අවිනොදනති පුරතො ඕතං. මුසලබ්භංගං ගහෙත්වා අංසකුටෙ පහරි. සා සුත්‍ර මාලායා පරිකම්භොයුක්තාය ව තෙනෙව පහාරෙන බලවද්දකොභි භූතා හුත්වා කතිපාගෙනෙව කාලං. කත්වා තාවරිංසෙසු නිබ්බන්ති. තස්සා සතිපි අඤ්ඤාසම්. සුවරිතකමෙම ථෙරස්සා කතදානමෙව සාතිසයං. හුත්වා උපට්ඨාසි. තමායසමා මහාමොග්ගලානො¹ දෙව වාරිකං. වරනොතා අච්ඡරසහස්සපරිවුතං. මහතියා දෙවලීලායා විරුජමානං. දිස්වා තස්සා සමිපමුපගනත්වා තාය කතසුවරිතකමෙම. පුච්ඡෙනො:-

“උදාරෙ තෙ යසො වණ්ණො සබ්බා මහාසතෙ දිසා,
නාරියො නවමනති ගායන්ති දෙවපුත්තා අලංකිතා.

මොදෙනති² පරිවාරෙනති තව පුජාය දෙවතෙ,
සොවණ්ණොති විමානාති තවිමාති සුදස්සනෙ.

භූවං සි ඉස්සරු තෙසං සබ්බකාමසම්භිනී,
අභිජ්ජා මහනතාසි දෙවකායෙ පමොදසි,
දෙවතෙ පුච්ඡතාවික්ඛ කිස්ස කම්මසසිදං ඵලං.”

කෙන තෙ තාදිසො වණ්ණො කෙන තෙ ඉධ මිජ්ඣති,
උපපජ්ජන්ති ව තෙ හොගා යෙ කෙවි මනසො පියා.

පුච්ඡාමි තං දෙවි මහානුභාවෙ
මනුස්සලොකෙ කිමකාසි පුඤ්ඤං,
කොතාසි ඵලං ජලිතානුභාවා
වණ්ණො ව තෙ සබ්බදිසා පහාසති”³ති

ආහ.

“සා දෙවතා අත්තමනා මොග්ගලානෙන පුච්ඡතා,
පඤ්ඤං පුඨා විශාකාසි යස්ස කම්මසසිදං ඵලං.”

1. සි. IV. හා. ගෙභා වුත්තනායෙනෙව ගහත්වා

2. සි. මොදෙනති.

3. සි. IV. හා. ජලනති නිති ගාරාති පුච්ඡ (ඉභරාභුතදිසානති.)

“අහං මනුස්සෙසු මනුස්සභූතා
පුරිමාය ජාතියා මනුස්සලොකෙ,
දුසසිලකුලෙ සුඤ්ඤා අහොසිං.
අස්සබ්බෙසු කදරියෙසු අහං.

සඬා සිලෙන සම්පන්නා සංවිභාගරතූ සදා,
පිණ්ඩාය වරමානස්ස අපුචං තෙ අදාසහං.

තදාහං සස්සයාවිකක්ඛිං සමණො ආගතො ඉධ,
තස්ස අදාසහං පුචං පසන්නා සෙහි පාඤ්ඤිති.

ඉතිස්සා සස්ස පරිභාසි අවිනිතා තුචං¹ වඩු,
න මං සම්පුට්ඨතුං ඉච්ඡි සමණස්ස දදාමහං.

තතො මෙ සස්ස කුපිතා පහාසි මුසලෙන මං,
කුටඞ්ගච්ඡි අවධි මං නාසකක්ඛිං ජීවිතුං විරං.

සා අහං කායස්ස හෙදා² විපමුත්තා තතො චුතා,
දෙව්වානං තාවතීංසානං³ උපපන්නා සහව්‍යතං.

තෙන මෙ තාදිසො වණෙණො තෙන මෙ ඉධ මිජ්ඣති,
උපපජ්ජන්ති ච මෙ භොගා යෙ කෙවි මනසො පියා.

අකාමි තෙ භික්ඛු මහානුභාව
මනුස්සභූතා යමහං අකාසිං,
තෙනමහි එවං ජලිතානුභාවා
වණෙණො ච මෙ සබ්බදිසා පහාසන්ති”ති.

තත්ථ සසොති පරිවාරෙ. වණෙණොති වණෙණනිභා, සරිරෙ භාසො. උදාරයෙති පන විසෙසෙකො චුත්තත්තා තස්සා දෙවතාය පරිවාරසම්පතති ව වණෙණසම්පතති ව චුත්තා භොති. තාසු “උදාරෙ තෙ වණෙණො”ති සංඛෙපතො චුත්තං වණෙණසම්පතතිං විසය⁴ වසෙන විජාරරතො දස්සෙතුං “සබ්බා ඔභාසතෙ දිසා”ති වතො “උදාරෙ තෙ යසො”ති චුත්තං පරිවාරසම්පතතිං වත්ථුචසෙන විජාරරතො දස්සෙතුං “නාරියො නවවන්ති”ති ආදි චුත්තං. තත්ථ සබ්බා ඔභාසතො දිසාති සබ්බාසු දිසාසු විජේජාතතෙ, සබ්බා වා දිසා ඔභාසයතෙ,⁵ විජේජාතයතීති අත්ථො. ඔභාසතෙති, පදස්ස ඔභාසතෙතති කෙවි වචනවිපල්ලාසෙන අත්ථං වදන්ති. තෙහි වණෙණනාති විභතති විපරිණාමෙතබ්බා, වණෙණනාති ව හෙතුමහි කරණවචනං, වණෙණන හෙතුභූතෙනාති අත්ථො. සබ්බා දිසාති ව ජාතිවසෙන දිසාසාමසොද්දා අපෙක්ඛිතෙ වචනවිපල්ලාසෙන පි

1. භා. සිතං.

3. ඊ. ජී. හා. නාවිකිංසානං දෙව්වානං.

2. ඊ. ජී. හෙදා ව. හා. හෙදය.

4. සී. විසෙස.

5. භා. ඔභාසතෙ.

පයෝජනං නත්ති. නාට්‍යයෝ ඵස් හි අලංකාරානි පදං ආනෙතො සමඛන්තිතබ්බං. දෙවපුත්තානි ඵස් “ව” සද්දෙ, පුත්තනිද්ධොසා, තෙන නාරියො දෙවපුත්තා වානි සමුවයො වෙදිතබ්බො.

මොදෙන්නි¹ පමොදයනති. පුත්තසානි පුත්තස්ස පුත්තනිමිත්තං වා නවමනති ගායනති යොජනා. නාට්‍යයානි තව ඉමානි.

සබ්බකාමසම්ප්පාදිනි සබ්බෙති පසුච්ඡි කාමගුණෙති සබ්බෙති වා තයා කාමිතෙති ඉච්ඡිතෙති වක්කුති සම්පදා. අභිජ්ඣානි පුත්තා. මහනාමිති මහති මහානුභාවා අසි. දෙවකාසෙ පමොදයිති ඉමසම්. දෙවතිකාසෙ දිබ්බසම්පත්තිගෙතුකෙන පරමෙන පමොදෙන පමොදසි.

එවං පෙරෙන පුච්ඡිතා දෙවතා තමස්ස විසංඝේසි.

භස්ස අසංකෙසුති රත්තතතයසම්භය කම්මප්පලසම්භය ව අහා වෙන අසංකෙසු පඬුවච්ඡිතයතාය කදරිසෙසු සසු අදිසු අහං සමා සිලෙන සම්පන්නා අනොසිනති යොජනා.

අපුච්ඡනති කපලපුච්ඡං.³ නොති නිපාතමත්තං. සසුසා ආවිනති. ගතිතභාව ඤාපනත්ඤා අනුමොදනත්ථානි අධිපජායො. ඉතිස්සානි ඵස් අසං ඉති නිපාතමත්තං. සමණස්ස දදමහනති අහං සමණස්ස අපුච්ඡං. දදමිති යස්මා න මං සම්පුච්ඡිතුං ඉච්ඡි, තස්මා කං. චුඬු අවිනිශාසිති සසු පටිභාසිති යොජනා. පභාසිති පහරි. කුටබ්බච්ඡි අවධි මනාති ඵස් කුටනති අංසකුටං. වුත්තං පුරිමපදලොපෙන, කුටමෙව⁴ අබ්බනති=කුටබ්බං, තං ඡිකුතිති=කුටබ්බච්ඡි. එවා කොධාහිභුතා හුත්වා මං අවධි මම අංසකුටං. ඡිකු. තෙනෙව උපකකමෙන මතතතා මං මාරෙසිති අත්ථො. තෙනාහ: නාසනති. ඡිච්ඡුනති.

විසමුත්තානි තතො දුක්ඛතො සුචුල්ල මුත්තා. සෙසං වුත්තතය මෙව. එවං තාය දෙවධිතාය අත්තනා සමුපවිතසුචරිතකමෙම ආවිකතෙ ආයස්මා මහාමොග්ගලානො සපරිවාරාය තස්සා ධම්මං දෙසෙත්වා තතො ආගන්තුං භගවතො තං පවනති. නිවෙදෙසි. භගවා තමස්ස අසුප්පතති. කත්වා සම්පත්තපරිසාරාය ධම්මං දෙසෙසි, සා දෙසනා සදෙවකස්ස ලොකස්ස සාත්ථිකා ජිනානි.

උලාරවිමාන වණණනා.

3. 2.

බහාසසිත්වා පඬුවිං සදෙවකනති උවුදුසිකාපිමානං. තස්ස කා උප්පතති?

1. සි. මොදෙන්නි. 3. සි. කපලාපුච්ඡං.
2. සි. I & II කදුසසෙ. IV. හා 4. සි. II & III. කුටපදමෙව.
විසංඝජනගාථා එත්ථාපි දිසන්නති.

හඟවා රාජගහෙ විහරනීති ආදී සබ්බං අනන්තරවිමානෙ වුත්ත සද්දිසං. අයං පන විසෙසො: ඉධ උවුණදිත්තා, සංස්සයා ව පිඨකෙන පහටා, තබ්බණ්ණෙඤ්ඤව මනා තාවතිංසෙස්ස උප්පන්නා, තස්සායෙව ව රතනියා ථේරස්ස උපධියානං ආගතා කෙවලකප්පං ගිජ්ඣකූලං වන්දෙ විය සුරියො විය ව ඔහාසයන්තී ථේරං. වන්දිත්වා පඤ්ඤානා නමස්සමානා එකමන්තං අට්ඨාසි.

අථ නං ථේරො:-

“ඔහාසසිත්වා පඨවිං සදෙවකං
අතිරොවසි වන්දිමසුරියා විය,
සිරියා ව වණ්ණෙන යසෙන තෙජසා
බුහමාව දෙවෙ තිදසෙ සභුන්දකෙ.
පුච්ඡාමි නං උප්පලමාලධාරිණී
ආවෙලිනී කඤ්චනසන්තිහත්තවෙ,
අලඞ්කතෙ උත්තමවන්ධාරිණී
තා තිං සුහෙ දෙවතෙ වන්දසෙ මමං.

කිං තිං පුරෙ කමමකාසි අත්තනා
මනුස්සභූතා පුරිමාය ජනියා,
දුතං සුවිණ්ණං අථ සීලසඤ්ඤමං
කෙහුපපන්නා සුගතිං යසසිනීති.

දෙවතෙ පුච්ඡිතා විකබ්බිකියා කමමසිදං එල”න්ති

ඉමාහි ගාථාහි පුච්ඡි.

තත්ථ ඔහාසසිත්වා. පඨවිං. සදෙවකන්ති වන්දිමසුරියරංසි සමමසෙසිති සිනෙරුපස්සවිනිග්ගතෙහි පහාවිසරෙහි විජේරාතය මානතාය දෙවෙන ආකාසෙන සහාති=සදෙවකං, උපගතභූමිභාග භූතං. ඉමං පඨවිං විජේරාතෙත්වා එකොහාසං එකපජේරාතං කත්වාති අත්තො. ඔහාසසිත්වා පඨවිං.¹ වන්දිමසුරියා විසාති² යොජනා. අති ග්ඛවසිති අතිකක්මිත්වා සොහසි, නං පන අතිරොවනං කෙන කිං විය කෙන වාති ආහ: “සිරියා”ති ආදී.

තත්ථ සිද්ධිසාති සොහග්ගාදි සොහාවිසෙසෙන. තෙජසාති අත්තනො ආනුභාවෙන.

ආවෙලිනීති රත්තමයපුප්ථාවෙලවති. එවං ථේරෙන පුච්ඡිතා දෙවතා ඉමාහි ගාථාහි විස්සරෙජ්ඣ:

“ඉද්දති භතෙන ඉමමෙව භාමං.
පිණ්ඩාය අහමාක සරං උපාගමි,
තතො තෙ උවුණස්ස අද්දසි බණ්ඩිකං.
පසන්නවිත්තා අනුලාය පිතියා.

සය්‍යු ව පච්ඡා අනුසුඤ්ඤානෙ මම.
කහනනු¹ උච්ඡං වධුකො අවානිරි,²
නච්ඡෙතිතං න ව පන බාදිතං මයා
සන්තස්ස භික්ඛුස්ස සයං අදාසහං.

තුඤ්ඤානං ඤාදං ඉස්සරියං අපො මම
ඉතිස්සා සය්‍යු පරිභාසතෙ මම,
පීඨං ගහෙත්වා පහාරං අදාසි මෙ
තතො වුතා කාලකතාමහි දෙවතා.

තදෙව කමමං කුසලං කතං මයා
සුඛව කමමං අනුභොමි අත්තනා,
දෙවෙහි සභිං පරිවාරයාමහං
මොදාමහං කාමගුණෙහි පඤ්චහි.

තදෙව කමමං කුසලං කතං මයා
සුඛව කමමං අනුභොමි අත්තනා,
දෙවිඤ්ඤාත්තා තිදසෙහි රක්ඛිතා
සමපපිතා කාමගුණෙහි පඤ්චහි.

එතාදිසං පුඤ්ඤඵලං අනප්පකං
මහාවිපාකා මම උච්ඡදකක්ඛිණා,
දෙවෙහි සභිං පරිවාරයාමහං
මොදාමහං කාමගුණෙහි පඤ්චහි.

එතාදිසං පුඤ්ඤඵලං අනප්පකං
මහාජ්ඣිකා මම උච්ඡදකක්ඛිණා,
දෙවිඤ්ඤාත්තා තිදසෙහි රක්ඛිතා
සහස්සනෙත්තොරව නඤ්ඤො වනෙ.

තුච්ච ගතෙන අනුකම්පකං විදුං
උපෙච්ච වඤ්ඤං කුසලව පුච්ඡිසං,
තතො තෙ උච්ඡස්ස අදාසිං බණ්ඩිකං
පසන්නචිත්තා අතුලාය පීතියා³ති.

තත් ඉද්දානි අනන්තරානිතදිවසත්තා ආග, අධුනානි අත්ථො.
ඉමමෙව ගාමනති ඉමස්මිංයෙව ගාමෙ, රුජගහං සක්ඛාය වදති.
වුත්තං හි:-“ගාමොපි නිගමොපි නගරමපි ගාමො ඉච්චෙව වුච්චති”ති.
භුමමත්ථ වෙතං උපයොගවචනං. උපාගමීති උපගතො අසී.⁴
අතුලායානි අනුපමාය අප්පමාණාය වා.

1. නා. කහං මෙ.

2. සී. තෙ අවාහරි,

3. නා. උපගතො අභොසි.

අවංකිතීති අපනෙසි, ඡබ්බසි, විනාසෙසි වා සන්නය්‍යාති සාධුරුපස්ස සන්නකිලෙසගණස්ස,¹ පරිස්සමමප්පත්තස්ස වා, භුක්ඛංභුති “නු”සඤ්ඤ අනත්තමිත්තතාසුවනෙ නිපාතො. සො මමාති එත්ථාපි ආනෙත්වා යොජෙතබ්බො “මම නු”ති. ඉදං ඉස්සපිස්සනති ගෙනෙ අධිපච්චං සක්ඛියාහ.

නතො චුතාති තතො මනුස්සභාවතො² චුතා. යස්මා සීතඨා නතො අපගතාපි චුතාති චුච්චති, තස්මා චුති. විසෙසෙතුං: කාල කතාති චුත්තං. කාලකතාපි ච න යත් තත්ථි තිබ්බත්තා. අපි ච බො දෙවත්තං උපගතාති දස්සෙන්නි ආහ: අමිති දෙවතාති. නදෙව කමමං කුසලං කතං. මසාති තදෙව උච්ඡුඛණ්ඩදුනමත්තං කුසලං කමමං කතං මයා, අඤ්ඤං න ඡනාමිති අත්ථො. සුඛඤ්ඤ කමමනති සුඛඤ්ඤ කමමථලං. කමමථලං හි ඉධ කමමනති චුත්තං උත්තර පදලොපෙන කාරණොපවාරෙන වා. “කුසලානං හික්ඛවෙ ඛම්මානං සමාදුනගෙතු ඵචමිදං පුඤ්ඤං පචබ්බි”ති, “අනුභොමි සකං පුඤ්ඤ”නති ච ආදිසු විය. කමමනති වා කරණත්ථෙ උපයො ගච්චනං, කමමනාති අත්ථො. කමම වා හවං කමමං, යථා “කමම”නති. අථවා කාමෙතබ්බතාය කමමං, තං හි සුඛරජනීය භාවතො කාමුපසංහිතං කාමෙතබ්බනති කමිතීයං. අත්තනාති අත්තනා ඵච, සයං වසීතාය සෙරිභාවෙන සයමෙවාති අත්ථො. පටිච්චාරසාමහං අත්තනනනති පුරිමිය ගාථාය අත්තනනාති චුත්තං පදං විභත්ති විපරිණාමෙන අත්තනනනති යොජෙතබ්බං.

දෙවිඤ්ඤානාති දෙවිඤ්ඤ සකෙකන භුත්තා. දෙවිඤ්ඤ විය වා භුත්තා මහාපරිවාරතාය. සමපටිතාති සුච්ඡි අපටිතා සමත්තාගතා.

මහාවිපාකාති විපුලථලා. මහාජුතිකාති මහාතෙජ, මහානු භාවාති අත්ථො. තුච්චනති³ තං. අනුකමපකනති කාරුණිකං. විදුනති සප්පඤ්ඤං, සාවකපාරමියා මත්තප්පත්තනති අත්ථො. උපෙච්චාති උපගතත්වා. චන්දනති පඤ්ඤපතිවසීතෙන අභිවාදසිං. කුසලඤ්ඤ ආරොග්ගං සුච්ඡිසං අපුච්ඡි. අතුලාය පිතිසා ඉදඤ්ඤ කුසලං අනුස්සරමිති අධිපායො. සෙසං හෙඨා චුත්තනයමෙව.

උච්ඡුද්ධිකා විමාන වණ්ණනා.

3. 3.

පලලබ්ධිසෙවෙඨි මණිසොණ්ණවිනෙහති පලලබ්ධිවිමානං. තස්ස කා උප්පත්ති?

1. සි. IV. කා. කිලෙස්ස.

2. හා. ලොකතො.

3. සි. II & II. තචනති.

හගවා සාවණියං විහරති ජෙනවනෙ. තෙන ව සමයෙන ස්වණියං අඤ්ඤතරස්ස උපාසකස්ස ධිතා කුලපදෙසාදිතා සදි සස්ස නන්තෙව අඤ්ඤතරස්ස කුලපුත්තස්ස දිනතා. සා ව හොති අකෙකාධනා සීලාචාරසමපනතා පතිදෙවතා සමාදින්නපඤ්චසීලා උපොසථෙ සක්කවමං උපොසථසීලාති ව රක්කති. සා අපරභාගෙ කාලං කත්වා තාවතිංසෙසු උපපජ්ජි. තං ආයස්මා මහාමොග්ගලො නන්තරෙ හෙතා චුත්තනගෙන ගන්තියා:-

“පලලිකසෙවෙඨ මණ්ණිසොණණ්විතෙන
පුප්ථාතිකිණ්ණෙ සයනෙ උලාරෙ,
නත්ථච්ඡසි දෙවි මහානුභාවෙ
උච්චාවචා ඉඨි විකුබ්බමානා.

ඉමා ව තෙ අච්ඡරයො සමනතතො
නච්චනති ගායනති පමොදයනති,
දෙවිඨිපත්තාසි මහානුභාවෙ
මනුස්සභූතා කිමකාසි පුඤ්ඤො,
කෙතාසි ඵලං ජලිතානුභාවා
වණ්ණො ව තෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති

ගාථාති පටිපුච්ඡි:

සාපි තස්ස¹ ඉමාති ගාථාති ව්‍යාකාසි:

“අහං මනුස්සෙසු මනුස්සභූතා
අභිසං කුලෙ සුණ්ණිසා අහොසිං,
අකෙකාධනා හත්තු වසානුවහතිති
අහොසිං අපමන්නා උපොසථෙ.

මනුස්සභූතා දහරස්පාපිකා²
පසන්නවිත්තා පතිමාභිරාධසිං,
දිවා ව රතෙතා ව මනාපචාරිණි
අහං පුරෙ සීලවති අහොසිං.

පාණාතිපාතා විරතා අවොරිකා
සංසුඛිකායා සුචිත්‍රගමචාරිණි,
අමජ්ජපා නො ව මුසා අහාණිං.
සිත්තාපදෙසු පටිපුරකාරිණි.

වාතුද්දසිං පඤ්චදසිං යාම පක්කස්ස අට්ඨමි,
පාටිභාරියපක්කඤ්ච පසන්නමානසා අහං.
අට්ඨමිගුපෙතං අනුබමමචාරිණි
උපොසථං පිතිමනා උපාවසිං.

1. හා. සාපිකස.

2. ජ. ජ. අපාපිකා, හා. අපාපිකා.

ඉමඤ්චාරියධර්මික¹ වරෙහුපෙනං
සමාදිගිත්වා කුසලං සුමුද්‍රයං,
පතිමති කල්‍යාණී වසානුවතනිනී
අහොසිං පුබ්බෙ සුගතස්ස සාවිකා.

එතාදිසං කුසලං ජීවලොකෙ
කාමං කරිත්වාන විසෙසභාගිනී,
කායස්ස හෙද අභිසම්පරායං
දෙවිඨිපතතා සුගතිමති ආගතා.

විමානපාසාදවරෙ මනොරමෙ
පරිවාරිතා අවජ්ජරාසඛගණෙන,
සයං පභා දෙවගණා රමනති මං.
දීඝායුකිං දෙවවිමානමාගත"නති.

තත් පලලඛකසෙට්ඨති පලලඛකවරෙ උත්තමපලලඛක. තං
යෙවස්ස සෙට්ඨතං දස්සෙතු: මණ්ණොණ්ණවිනෙතනි වුත්තං. විවිධ
රතනරංසිජලසමුජ්ජලෙති මණ්ණිති වෙව සුවණ්ණෙන ව විවිතෙන.
නිඤ්චාති සසතෙනි ව වුතෙන සබ්බබ්බධානභූතෙ පලලඛකසෙට්ඨ.
තෙති තුය්‍යං සමනතනො. පමොදසනිති පදං පන අපෙකඛිත්වා
තනති විහතති විපරිණාමෙනබ්බා. පමොදසනිති වා පමොදං
කරොනති, පමොදං තුය්‍යං උපපාදෙනති අනෙථා

දහග්ගපාපිකානි දහග් අසිං අපාපිකා. “දහරාසු පාපි
කා”ති වා පාඨො. සො යෙ වනෙථා. “දහරස්ස පාපිකා”ති පි පඨනති.
දහරස්ස සාමිකස්ස අපාපිකා. සකකම්මං උපට්ඨානෙන අනතිවරියා
යව² හද්දිකාති අනෙථා. තෙන වුත්තං: “පසන්නාවිත්තා”ති ආදි. අභිග්ග
සිනති ආරාධෙසිං.³ රතෙනාති රතතියං. අමොදිකානි වොරිය
රතිතා, අදිනනාදනා පටිවිරතාති අනෙථා. “විරතා ව වොරිය”ති
පි පාඨො. ථෙය්‍යතො ව විරතාති අනෙථා. සංසුඛකායාති පරි
සුඛකායකම්මනත්තාය සම්මදෙව සුඛකායා. තතො එව සුචිබ්‍රහ්ම
මාගිණී සාමිකතො අඤ්ඤත් භුගමවරියසම්භවිතො; තථාති වුත්තං:-

“මය ව හරියා නාතිකකමාම
අලෙහපි හරියා නාතිකකමනති,
අඤ්ඤත්‍ර තාති බ්‍රහ්මවරියං වරම
තස්මා හි අලහං දහර න මියරෙ” ති.

අථවා සුචිබ්‍රහ්මමාගිණීති සුචිනො සුඛස්ස බ්‍රහ්මස්ස සෙට්ඨස්ස
උපොසථසීලස්ස මග්ගබ්‍රහ්මවරියස්ස වා අනුරූපස්ස පුබ්බභාගබ්‍රහ්ම
වරියස්ස වසෙනෙව සුචිබ්‍රහ්මවාරිණී.

1. සී. ඉමඤ්ච අරියං අධර්මික.

2. සී. IV. අනුමතිපරිවරියං.

3. හා. අභිග්ගෙසිං.

අනුබලිතවරුන්ගේ අර්ථය නං බලමන අනුබලම. වරුන්ගේ. ඉතිම අනන්තර. වුතම, නිදේසනය අර්ථය, අධිබලවරුන්ගේ අධික උත්තමයෙන්, අර්ථය නං එම වා අර්ථය අධිබලවරුන් උපෙත, අර්ථයෙන් අනවර්තවරුන් ව ආශ්‍රිත, සුබවිපාකනය සුබවිපාකනය ව සුබවිපාකනය උපෙතයෙන් යොජනා.

විසේෂභාගිනී විසේෂයා දිබ්බයා සමන්විතව්‍යා¹ භාගිනී. සුගතිමඛි ආත්මානා සුගතීං ආගතා උපගතා, සුගතිමඛි වා සුගතියං දිබ්බසමන්විතං ආගතා. 'සුගතීං හි වා ආගතා'නිපි පාඨො. තත්ථ 'භි'නි තිපාතමත්තං, ගෙතු අත්ථා² වා. යස්මා සුගතීං ආගතා තස්මා විසේෂභාගිනීනි යොජ්‍යා.

විමානසාසාදවරෙහි විමානෙසු උත්තමසාසාදෙ, විමාන සංඛාතෙ වා අග්ගසාසාදෙ, විමානෙ වා විග්ගමානෙ අප්පමාණේ මහනෙත වරපාසාදෙ. පටිච්චාදිත්තා අවුජ්ඣ සංඛගණෙන සංඝං පභා මොදම්, 'අමච්චි'ති වා පදං ආනෙත්වා යොජෙනබ්බං. දීඝාසුකිනති හෙට්ඨිමෙති දෙවෙති දීඝකරුසුකතාය තත්ප්පපනෙති අනප්පා සුකතාය ච දීඝාසුකිං. මං යථාචිත්තං දෙවවිමානමාගතං උප ගතං දෙවගණා රමෙනාති³ යොජනා. සෙසං චිත්තතායමෙව.

පළමු විමාන වණනායා.

3. 4.

ලබා ව සපයා පවරා ව දෙවනාති ලබා විමානං. තසං කා
උපතති?

හඟවා සාවස්තිය වී හරිනි ජෙතවනේ. තෙත සමයේන සාවස්ති
වාසිනෝ අඤ්ඤාතරයා උපාසකයා බිතා ලතා නාම පණ්ණිනා
වෘත්තා මෙධාවිනි පතිකුලං ගතා හානුසංස්සුසසුරුනඤ්ච මනාප
වාරිණී පියමාදිනි පරිජනයා සභිගකුසලා ගෙගෙ කුටුම්භි
භාරයා නිත්තරණසමන්තා අනෙකාධනා සීලාවාරසමපන්නා දුන
සංවිභාගරතා අවණිපඤ්චසීලා උපොසථරක්කණේ ව අපමානතා
අනොසි. සා අපරහාගෙ කාලං කන්ධා වෙය්සවණයා මහාරජයා
බිතා හුන්ධා නිබ්බන්ති ලතානේව⁴ නාමෙන. අඤ්ඤාපි තයා යුජ්ජා
පචර අවමිමනි⁵ සුතාති වතයො හගිනියො අගෙසුං. තා පඤ්ච
සකෙකන දෙවරජෙන අනෙත්වා නාටනිත්ථිභාවෙන පරිවාරි
කට්ඨානෙ ධ්වනා. ලතා පතයා නවමිතාදිසු ඡෙකතාය ඉට්ඨතර
අනොසි. තාසං එකතො සමාගන්ත්වා සුඛනිසජ්ජායං නිසින්නාන.

1. கி. III & IV, சிவபெருமான் காலம்.

හා, දි බබ ස මි ප හ නි හ ව සස.

2. ൫. IV. ദൃഢം.

3. ଝି. ରଘୁବୀରୀ

4. සි. ලතානි නාමය.

5 88. 4050

සඛිතිනෙපුඤ්ඤං පටිච්ච විවාදෙ උපපන්නො. තා සඛිතිපි
වෙස්සවණ මහාරජස්ස සනතිකං ගන්ත්වා පුච්ඡිංසු-තාන කතමා
අමතාකං නච්චාදිසු කුසලාති? යො එවමාන: ගච්ඡ්ථ ධීතරෙ
අනොතතතදහතීරෙ දෙවසමාගමෙ සඛිතිතං පටිතෙතථ, තත්ථ
වො විසෙසො පාකටො හවිස්සතීති; තා තථා අනංසු. තත්ථ දෙව
පුත්තා ලතාය නච්චමානාය අත්තනො සභාවෙන ආතුං නාසකම්භිංසු.
සඤ්ජාතපහාසා¹ අච්ඡරියබ්බුතචිත්තජනා නිරන්තරං සාධුකාරං
දෙනතා උකකුට්ඨිසදෙද වෙලුකෙකපෙ ව පටිතෙතනතා හිමවනතං
කථපයමානා විය මහනතං කොලාහලමිකංසු. ඉතාරුසු පත
නච්චන්ද්‍රිසු සිසිරකාලෙ² කොකිලා විය තුණ්හිභූතා නිසීදිංසු.
එවං තත්ථ සඛිතිනෙ ලතාය විසෙසො පාකටො අහොසි. අථ
තාසං දෙවධීතානං³ සුතාය දෙවධීතාය⁴ එතදහොසි: කිං නු
බො කමමං කත්වා අයං ලතා අලෙහ අභිභූය්‍ය නිට්ඨති වණ්ණෙන
වෙච්ච යසසා ව, යන්ත්‍රනාහං ලතාය කතකාමමං පුච්ඡෙය්‍යනති.
සා තං පුච්ඡි. ඉතරුපි තස්සා එතමන්ථ විස්සරේජ්ඣි. තසීදං සබ්බං
වෙස්සවණමහාරාජ දෙවචාරිකාවසෙන උපගතස්ස අයසමනො
මහාමොක්ඛලලු.තස්ස ආචිකම්.

ථෙරො තමන්ථ. පුච්ඡාය මූලකාරණතො පට්ඨාය ගගවතො
ආරොචෙනො:-

“ලතා ව සජ්ජා පචර ව දෙවතා
අච්චිමුඛි⁵ රජවරස්ස සිරිමනො,
සුතා ව රඤ්ඤා වෙස්සවණස්ස ධීතා
රජ්මති ධම්මගුණෙහි සොහථ.

පඤ්ඤාත් නාරියො අගමංසු නහාසිතුං
සීතොදකං උපපලිතිං සිවං තදිං,
තා තත්ථ නහාසිති රමෙති දෙවතා
තච්චිති ගාසිති සුතා ලතං මුච්චි.

පුච්ඡාමි තං උපපලමාලධාරිණී
ආවෙළුනී කඤ්ඤාසනාහිත්තවෙ,
නිමිත තමකම් නහෙව සොහනෙ
දීඝායුහි කෙන කතො යසො තච.

කෙනාසි හදෙද පතීනො පියතර
විසිට්ඨකලාණ්ණිතරස්ස රූපතො,
පදකම්ණා නච්චනතිතචාදිතෙ
ආචිකම් නො කිං තරනාරි පුච්ඡිතා”ති

1. සී. III & IV. පසාද.

3. සී. IV. හා. නදිස්සති.

2. සී. IV. සරදකාලෙ.

4. සී. I. II & III. නදිස්සති.

5. හා. අච්චිමති.

සුතාය පුවත්.

“අහං මනුසොසු මනුසොසුතා
උළාරහොගෙ කුලෙ සුඤ්ඤා අහොසිං,
අකොකාධිකා හතතු වසානුවතනීති
අහොසිං අපමනතා උපොසපේ.

මනුසොසුතා දහරසපාපිකා¹
පසිනනවිතතා පතිමාභිරධසිං,
සදෙවරං සසසුරං සදසකං
අභිරධසිං තමති කතො යසො මම.

සාහං තෙන කුසලෙන කල්මුනා
වතුබ්බි ආනෙති විසෙසමජ්ඣගා,
ආයුඤ්ඤා වණ්ණඤ්ඤා සුඛං බලඤ්ඤා
බිබ්බාරතීං පච්චන්දනොමනපපකං.”

“සුතං නු තං භාසති යං අයං ලතා
යං නො අප්පච්ඡිමහ අකිත්තසී නො,
පතිනො කිරසමාකං විසිට්ඨනාරිතං
ගතීව තාසං පචර ව දෙවතා.

පතීසු ධම්මං පචරම සබ්බං
පතිබ්බතා යත්ථ භවතති ඉත්ථයො,
පතීසු ධම්මං පචරිත්ථ සබ්බං
ලච්ඡාමසෙ භාසති යං අයං ලතා.

සීහො යථා පබ්බතසානුගොචරෙ
මහිනිරං පබ්බතමාවසීත්ථා,
පසංගා හන්ත්වා ඉතරෙ වතුපපදෙ
බුද්දෙ මිගෙ බාදති මංසහොජනො.

තපේව සබ්බං ඉධ අරියසාවිකා
හත්තාරං නිසංය පතිං අනුබ්බතා,
කොධං වධිත්වා අභිභුග්ග මච්ඡරං
සංගමති සා මොදති ධම්මවාරිණී”²ති

ලතාය විසංජ්ඣනනති ආහ.”

තත්ථ ලතා ව සජ්ජා පචග්ග අවිච්ඡින්නී³ සුනාති තාසං තාමං.
“ච”සඤ්ඤා සමුවචයනො. ගජවරයානි වතුනතං මහාරජ්ඣං වරයා
සෙට්ඨසා දෙවරජයා, සක්කයා පරිවාරිකානි අභිප්පායො. රජකුලානි

1. ඊ. ජී. අපාපිකා, තා. අපාපිකා

2. හා. තදිසංගෙ.

3. සී. III. අවිච්ඡි.

මහාරජයා. තෙතාහ: වෙසාවණයා බිනාති. ඉදං පදවතං. යොජේතබ්බං, වචනවිපලාසො වා, ධීතරොති අන්තො. රජති විජේතාතති=රජ, රජති මතා පඤ්ඤාතා=රජමති, ඉදං තාසං සබ්බාසං විසෙසනං. නාමමෙව එතං එකියා දෙවතායාති කෙවි. තෙසා මතෙන පවරුති සබ්බාසං විසෙසනමෙව. ධම්මගුණෙති ධම්මයෙති ධම්මතො අනපෙතෙති ගුණෙති, යථාභූව්වගුණෙති අන්තො. සොහථාති විරොවථ.

පඤ්ඤාත්තං ආරියසොති පඤ්ච යථාච්ඡත්තනාමා දෙවධීතරො එත් ඉමසම්.¹ හිමවනතපදෙසෙ. සිනොදතං. උපප්පිති. සිව. නදිනති අනොතතතදහතො නිකතිනතදිමුඛං සකියා වදති. නවවිධ භාසිනාති පිතු වෙසාවණයා ආණාය දෙවසමාගමෙ තාති කතයා නවවිධයා වසෙන චුතතං. සුතා ලතං. මුළුති සුතා දෙවධීතා ලතං අතතතො හගිති කපෙසි. 'සුතා ලතා මුළු'නති ව පඨනති, සුතා ධීතරො වෙසාවණයා මහාරාජයා ලතං කපෙ සුතති අන්තො.

නිමිරතාමහති නිවුල² කෙසරහාසසදිසෙති නමිරාජති සමනතා ගතකති. නතෙව සොහනෙති නහං විය සොහමානෙ, සරද සමයෙ අබ්බමතිකාදි උපකතිලෙසවිමුතතං නහං විය සුචිසුදධිත පව්වතතාය විරාජමානාති අන්තො. අථවා නතෙ වාති නතෙ එව. සමුච්චයන්තො එව සද්දො. ආකාසට්ඨවිමානෙසු හිමවනතගුණකිරාදි භූමිපට්ඨධර්මානෙසු වාති සබ්බන්තෙව සොහමානෙති අන්තො. තෙහ නතොති කෙන කිදිසෙන පුඤ්ඤෙන නිබ්බතතිතො, සසොති පරිවාරසමපතති, කිතතිසද්දො ව,³ කිතතිසද්දගහනණෙන ව කිතති සද්දගහනුභූතා ගුණා ගගනති.

පතිනො පිසනති සාමිනො පියතරා සාමිවල්ලහා, තෙනයා සුභගතං දයොති. විසිට්ඨකල්පාණිතරසු⁴ රූපනොති රූප සමපතතියා විසිට්ඨා උතතමා කල්පාණිතරා සුඤ්ජතරා. 'අයු'ති⁵ නිපාතමතතං. විසිට්ඨකල්පාණිතරාසි රූපතොති ම පඨනති. පදකම්ණාති පකාරෙති විසෙසෙන වා දකම්ණා කුසලා. නවවන ගීතවාදිනෙති එත් 'නවවන'ති විහතතිලොපො කතො, නවව ව ගීතවාදිනෙ වාති අන්තො. නරනාපිසුච්ඡිනාති දෙවපුතෙති දෙව ධීතාති ව කහං ලතා කිං කරොති ලතාති රූපදයානන්තෙව සිප්පදයානන්තෙව පුච්ඡිතා.

නිව්වං කායෙන අසංසට්ඨතාය දෙවො විය රමෙති, දුතිශ්ඨො වරොති වා=දෙවරො, භත්තු කණ්ඨිට්ඨාතා. සහ දෙවරෙතාති=සදෙවරං; සයු ව සසුරො ව=සසුරා⁶ සහ සසුරෙති=සයුසුරං;

1. සි. I. II & III අමුසම්.	4. සි. I. II. III & IV. තරයා
2. හා. නිලුපල.	5. සි. I. II & III. අසනාති.
3. සි. I. II. III & IV. නදියතෙ.	6. හා. සයුසසුර.

සහ දුෂෙති දුෂිති වානි=සදුසුකං, පනිමාගිත්ඛසිනති සමබන්ධො¹
 නමගි කන්තොති තමති කුලෙ තමති වා කාලෙ සුභ්බසාකාලෙ කන්තො
 සමසො, තං නිබ්බන්ධන පුඤ්ඤස්ස නිබ්බන්ධනෙනාති අධිප්පායො
 මමාති ඉදං 'කන්තො'ති පදං අපෙකක්ඛිත්වා මයාති පරිණාමෙතබ්බං.

වතුබ්බි ධානෙගිති වතුති කාරණෙගි, වතුසු වා ධානෙසු
 නිමිත්තභූතෙසු. විසෙසමජ්ඣගාති අඤ්ඤාති අතිසයං අධිගතො.
 ආයුඤ්ඤා චණ්ණඤ්ඤා සුචං බලඤ්ඤාති වතුති ධානෙගිති වුත්තානං සරු
 පතො දස්සනං, ආයුආදයො ඵල හිස්සා අඤ්ඤාති විසිට්ඨසභාවතාය
 විසෙසා² තස්සා තපා³ සමභාවතාවසෙන⁴ ගතෙතබ්බතාය හෙතු
 භාවතො ධානනති ව වුත්තං. විසෙසමජ්ඣගාති නිදිසං? ආයුඤ්ඤා
 චණ්ණඤ්ඤා සුචඤ්ඤා බලඤ්ඤා ති යොජනා.

සුතං නු නං හාසති සං අසං ලතාති අයං ලතා අමාකං
 ජෙට්ඨභගිති යං භාසති තං භූමෙගි සුතං නු තං කිං අයසුන්ථාති
 ඉතරු තිස්සො භගිතියො පුච්ඡති. සං නොති යං අමාකං
 සංසයිතං, "නො"ති වා තිපාතමත්තං. පුත නොති අමාකං, අවධා
 රණෙ වා, "න නො සමං අත්ථි"ති⁵ ආදිසු විශ්. තෙන අනිත්තසී
 යෙව, අවිපරිතං ව්‍යාකාසී යෙවති අත්ථො. පනිනො කිරසමාකං
 විසිට්ඨනාටිතං ගති ව නාසං පවග් ව දෙවනාති අනත්තො
 පාලනතො පනිනො සාමිකා නාම අමාකං කාරිතං ඉත්ථිතං
 විසිට්ඨං ගති ව නාසං පටිසරණව නාසං මාතුමාමානං සරණතො⁶
 පවරු උත්තමා දෙවනා ව සමමදෙව ආරාධිතා සමපති අයති ව
 හිතසුඛාවහාති අත්ථො.

පනිසු ධම්මං පවරිම සබ්බාති සබ්බා ව මයං පනිසු අත්තනො
 අත්තනො සාමිකෙසු පුබ්බුට්ඨානාදිකං වරිතබ්බධම්මං පවරුම.
 සන්ථාති යං නිමිත්තං, යසමි වා පනිසු වරිතබ්බධම්මෙ වරිගමානෙ
 ඉත්ථියො පනිබ්බතා නාම භවතති. ලව්ඡාමසෙ හාසති සං අසං
 ලතාති අයං ලතා යං සමපතති ඵතරති ලභතිති. භාසති තං
 සමපතති. පනිසු ධම්මං පවරිත්වා ලභිස්සාමි.

පබ්බතසානුගොවගේති පබ්බතවනසණ්ඨවාරි. මහිඤ්ඤා. පබ්බ
 නමාවසික්ඛාති මහිං ධාරෙතීති=මහිඤ්ඤාපරනාමකං⁶ පබ්බතං අවලං
 ආවසිත්වා අධිවසිත්වා, තත්ථ වසනෙතාති අත්ථො. ආවසිත්වාති හි
 පදං අපෙකක්ඛිත්වා භූමමත්ථෙ වෙතං උපයොගවචනං. පසස්භාති
 අතිභවිත්වා. බ්‍රද්දති බලවසෙන නිහිනෙ, පමාණතො පත මහනෙත
 ගත්ථි ආදිකෙපි මිගෙ සො ගතති යෙව.

1. හා. යොජනා.	4. හා. සමභවන.
2. සී. I, II, III & IV. විසෙසො.	5. හා. කරණතො.
3. හා. තතො තසසා. IV. තපා.	6. හා. මහිඤ්ඤාමකං.

a. සුත්තනිපාත-රතනසුත්තං.

කපේවාහි ගාථාය අයං උපමාසංසන්දනෙන සද්ධිං අත්ථොප්පන්නාං
 යථා සිහො අත්තනො නිවාසගොචරධර්මාන භුතං පබ්බතං නිසංසාය
 වසනො අත්තනො යථිච්ඡිතමත්ථං සාධෙති, එවමෙවං සා¹ සබ්බා
 පසන්නා අපිසසාවිනා සාසව්ජාදනාදිහි හරණතො පොසන්නතො
 හත්තාරං පතිං සාමිකං නිසංසාය වසන්ති සබ්බන්ධාපි² පතිඅනුකූලතා
 සබ්බාතෙන වතෙන තං අනුබ්බතා පරිජනාදිසු උපපජ්ජනකං
 කොඨං වධිත්වා පජ්ජිත්වා පරිග්ගහවත්තසු උපපජ්ජනකං මච්ඡරං
 අභිභුසා අභිභවිත්වා අනුප්පාදෙත්වා පතිබ්බතාධිමමස්ස උපාසිකා
 ධම්මස්ස ව සම්මදෙව වරණතො ධම්මවාදිණී³ සා සග්ගමිති දෙව
 ලොකෙ මොදති පමොදං ආපජ්ජතිති. සෙසං වුත්තනයමෙව.

ලතාවිමාන වණණනා.

3. 5.

සත්තනානතිං සුමඬුරන්ති ගුහානිලවිමානං. තස්ස කා උප්පත්ති?

හඟවති රුජගහෙ විහරන්තො ආයස්මා මහාමොග්ගලානො
 ගෙඨා වුත්තනයෙනෙව දෙවචාරිකං වරන්තො තාවතිංසභවතං
 ගන්ත්වා තත් පටිපාටියා සිතෙසු ඡන්තිසාය විමානෙසු ඡන්තිස
 දෙවධිතරෙ පච්චෙකං අච්ඡරසහස්සපරිවාර මහතිං දිබ්බසම්පත්තිං
 අනුභවන්තියො දිස්වා තාහි පුබ්බෙ කතකම්මං “අභික්ඛන්තෙන
 වණ්ණෙන”⁴ ති ආදිති තිහි ගාථාහි පටිපාටියා පුච්ඡි. තාපි තස්ස
 පුච්ඡානන්තරං “වත්තමදාසිකා”⁵ ති ආදිනා ව්‍යාකරිංසු අථ
 ථෙරෙ තතො මනුස්සලොකං ආගන්ත්වා හඟවන්තො තමත්ථං⁶
 ආරෙවෙසි තං සුත්වා හඟවා-මොග්ගලාන තා දෙවතා න කෙවලං
 තයා එව පුච්ඡිතා එවං ව්‍යාකරිංසු අථබ්බො පුබ්බෙ මයාපි පුච්ඡිතා
 එවමෙව ව්‍යාකරිංසුති වත්වා ථෙරෙන යාවිතො අතිතං අත්තනො
 ගුහානිලවරියං කපේසි.

අතීතෙ බාරණසියං බ්‍රහ්මදත්තෙ රජ්ජං කාරෙන්නෙ බොධි
 සත්තො⁴ ගතිබ්බකුලෙ නිබ්බන්තිත්වා ගතිබ්බසිප්පො පරියොදන
 සිප්පතාය තිම්බරුතාරදසදිසො⁵ සබ්බදිසාසු පාකටො පඤ්ඤතො
 ආචරියො අකොසි නාමෙන ගුහානිලො නාම, සො අකො ජණ්ණ
 මානාපිතරෙ පොසෙති. තස්ස සිප්පනිප්පත්තිං සුත්වා උප්පජ්ජතිවාසී
 මුසිලො නාම ගතිබ්බො උපගන්ත්වා තං වන්දිත්වා එකමන්තං සිතො
 කසමා ආගතොසි ති ව වුත්තෙ තුමහාකං සන්තිකෙ සිප්පං උග්ගණති
 තුන්ති⁶ ආහ. ගුහානිලාවරියො තං ඔලොකෙත්වා ලක්ඛණකුසල
 තාය අයං පුරිසො⁷ විසමජ්ඣාසයො කක්ඛලො ඵරුසො අක
 ආඤ්ඤා හවිස්සති න සබ්බගෙතබ්බොති සිප්පග්ගහණත්ථං ඕකාසං

1. හා. සබ්බසම්පන්නා.

3. හා. එකමත්ථං.

5. සි. තිම්බරුතාදිසො

2. සි. යබ්බාපි අනුකූලතා. 4. හා. මහාසත්තො. 6. හා. උග්ගහෙතුන්ති.

7. සි. I, II & III අප්පුරිසො.

තාකාසි. සො තස්ස මාතාපිතණෙ පසිරුපාසිත්වා තෙති යාමාපෙසි. ගුහානිලාවරියො මාතාපිතුති තිපපිළියමානො ගරුවවනං අලභ්‍යති යනති තස්ස සිප්පං පඨපෙත්වා විගතමච්ඡරියතාය කාරුණිකතාය ව ආවරියමුට්ඨිං අකත්වා අනවසෙසනො සිප්පං¹ සික්ඛාපෙසි. සොදි මේධාවිතාය පුබ්බෙ කාතපරිවයතාය² අකුසිතතාය ව න විරසෙව පරියොද්ධසිප්පො හුත්වා විනෙතසි. අයං බාරුණසි ජම්බුදීපෙ අග්ග නගරං, යනතුතාහං ඉධ සරුජතාය පරිසාය³ සිප්පං දසෙය්‍යසං ඵවාහං ආවරියතොපි ජම්බුදීපෙ පාකටො පඤ්ඤානො හවිස්සාමිති⁴. සො ආවරියස්ස ආණ්ඩෙසි- අහං රඤ්ඤා පුරතො සිප්පං දසෙය්‍ය කාමො, රුජනං මං දසෙය්‍යාමි. මහාසනෙනා අයං මම සනතිකෙ උග්ගතිතසිප්පො පතිට්ඨං ලහතුති කාරුණියමානො තං රඤ්ඤා සනතිකං තෙත්වා මහාරුජ ඉමස්ස⁵ මෙ අනෙතවාසිකස්ස විණං පගුණං පස්සාමාමි අහ. රුජ සාග්‍රුති පටිසුණිත්වා තස්ස විණොවාදනං සුත්වා පරිතුට්ඨා තං ගතතුකාමං නිවාරෙත්වා මමෙව⁶ සනතිකෙ වස ආවරියස්ස දින්නායසනො⁷ උපබ්බං දස්සාමිති අහ. මුසිලො තාහං ආවරියතො හායාමි⁸ සමමෙව දෙටාති වත්වා රඤ්ඤා මා ඵවං හණි ආවරියො නාම මහනෙනා උපබ්බමෙව තුග්ගං දස්සාමිති වුත්තෙ මම ව ආවරියස්ස ව සිප්පං පස්සාමාමි වලාං රුජගෙතො නික්ඛමිත්වා ඉතො සත්තමෙ දිවසෙ මම ව ගුහානිලාවරියස්ස ව රුජභිගණෙ සිප්පදස්සනං හවිස්සති තං පස්සිතුකාමං පස්සනතුති තත්ථ තත්ථ ආභිණ්ඨනො උගෙසාසෙසි. මහාසනෙනා තං සුත්වා- අයං තරුණො ථාමවා, අහං පන ජණ්ණො දුබ්බලො, යදි පන මෙ පරාජයො හවෙය්‍ය, මතං මෙ ජීවිතා සෙය්‍යං⁹ තස්මා අරඤ්ඤං පටිසිත්වා උබ්බන්තිත්වා මරිස්සාමිති අරඤ්ඤං ගතො මරණභය තජ්ජතො පටිනිවත්ති. පුතා මරිතුකාමො හුත්වා ගතවා පුතපි මරණභයෙන පටිනිවත්ති. ඵවං ගමනාගමනං කරොනාස්ස තං යානං විගතතිණං අහොසි. අථ දෙවරාජ මහාසත්තං උප සංඝමිත්වා දිස්සමානරුපො අකාසෙ යත්වා ඵමමාහ- ආවරිය කිං කරොසිති? මා සනෙනා තං සුත්වා සකකාමමං පාකටං කරොනො ඉමං භාටමාහ:-

“සත්තනන්තිං සුමධුරං රාමණෙය්‍යං අවාචසිං,

සො මං රභිගවති අවෙහති සරණං මෙ භොති කොසියා”ති අත්තනො විත්තදුක්ඛං පවෙදෙසි.

තස්සන්තො:- අහං දෙවරාජ මුසිලං නාම අනෙතවාසිකං සත්තනතං තනතිතං අසීතාය ඡජ්ජාදි සත්තවිධසරදීපනතො ව සත්තනානිති, තං විසයං කත්වා යථාරහං වාචිසනියා සුති

1. හා. සික්ඛං.

3. හා. ඉධ.

5. සි. IV. හා. දින්නායසනො.

2. සි. IV. හා. පරිවතතාය

4. සි. මම.

6. සි. හායාමි.

7. සි. I. II & IV. සෙය්‍යනති. III. සෙය්‍යනති.

හෙදනං අභාපනතො සුට්ඨ මධුරනති=සුමධුරං, යථාබිගතානං සමපඤ්ඤාසංය මුච්ඡන්තානං පරිව්‍යානගතාය සරස්ස ව¹ විණංය ව අඤ්ඤමඤ්ඤ සංයජනෙන සුණ්ණතානං අතිවිය මනොරමභාවතො ගම්මණ්ණං, සරගතාදිවිභාගතො ඡජ්ජාදි² වතුබ්බිබ්බි ගතිබ්බං අභාපෙත්වා ගතිබ්බසිප්පං අවාචසීනහි වාචෙසිං, උග්ගණ්ණාපෙසිං, සික්කාපෙසිං, ණො මුසිලො අනෙතවාසී සමානො මං අත්තනො ආචරියං රබ්ගමහි රබ්ගමණ්ණලෙ අවෙහනීති සාරථනවසෙන අත්තනො විසෙසං දස්සෙතුං රබ්ගමහි³ එහි සිප්පං දස්සෙතිති මං අධික්ඛිපති,⁴ තස්ස මෙ ත්වං නොයිසි දෙවරාජ සරණං අවස්සයො නොගීති.

තං සුත්වා සකෙකා දෙවරාජ ආචරිය මා හාසි⁵ අහං තෙ සරණං⁶ පරායණනති දස්සෙන්නො:-

“අහං තෙ සරණං භොම අහමාවරියපුජකො,

න තං ජයිස්සති සිස්සො සිස්සමාවරිය ජෙස්සසි”ති ආහ.

සකකස්ස කීර දෙවරඤ්ඤා පුරිමත්තභාවෙ මහාසුත්තො ආචරියො අහොසි. තෙනාහ: අහමාවරියපුජකොති. අහං ආචරියානං පුජකො න මුසිලො විය යුගග්ගාහි, මාදිසෙසු අනෙතවාසී කෙසු සිතෙසු තාදිසස්ස⁷ ආචරියස්ස කථං පරාජයො? තස්මා හ නං ජයිස්සති සිස්සො, අඤ්ඤදත්ථ සිස්සං මුසිලං ආචරිය තමෙව ඡෙස්සසි⁸ සො⁹ පන පරිභුතො තිබ්බං¹⁰ පාපු ණිස්සතිති අධිප්පායො. එවම පන වත්වා අහං සත්තමෙ දිවසෙ සාකච්ඡාමණ්ණලං ආගමිස්සාමි නුවෙහ විස්සත්වා වාදෙථාති සමස්සා සෙත්වා ගතො. සත්තමෙ පන දිවසෙ රුජ සපරිවාරෙ රුජසභායං නිසිදි. ගුහතිලාවරියො ව මුසිලො ව සිප්පදස්සනත්ථං සඡ්ජා හුත්වා උපසඛකම්භවා රුජනං වන්දිත්වා අත්තනො අත්තනො¹¹ ලබාසනෙ නිසිදිත්වා විණං¹² වාදයිංසු. සකෙකා ව ආගන්ත්වා අත්තනුකෙහි අවසාසි. තං මහාසුත්තොව පස්සති, ඉතරෙ න පස්සනති¹³ පරිසා වින්තමිඨි වාදනෙ සමවිත්තා අහොසි. සකෙකා ගුහතිලං එකං තනති. ඡිත්ථති ආහ. ඡිත්ථිතායපි තනතියා විණං¹⁴ තපෙව මධුරනිගෙසාසා අහොසි. එවං දුතියං තතියං වතුත්ථං පඤ්චමං ඡට්ඨං සත්තමං

1. සි. සරස්ස ව සාරිරස්ස ව.

2. සි. සඡ්ජාදි, හා. ඡෙඡ්ජාදි.

3. හා. සබ්බව්විසති.

4. හා. ආවික්ඛි.

5. හා. මා හාසි ආචරිය.

6. සි. තාණං.

7. සි. I. II & III. තාදිසස්ස.

14. සි. IV. ඡිත්ථනිසාපිවිණං. හා. ඡිත්ථනිසාපිවිණංය. සි. ඡිත්ථනිසාපි.

8. හා. ජයිස්සසි.

9. සි. III. සිස්සො.

10. හා. පරිජයභුතොපි විමාසං.

11. සි. I. II. III & IV. අත්තනා,

12. හා. විණං. [අත්තනා.

13. සි. I. II & III. ඉතරෙ න

පස්සති. හා. ඉතරෙපන.

ජිඤ්ඤානී ආහ. තාසු ජිත්තාසුපි විණං මධුරනිග්‍යොසා ව අහොසි.
තං දිස්සා¹ මුසිලො පරුජිත² භුතරූපො පතතකකිණො අහොසි.
පරිසා හට්ඨකුට්ඨා වෙලුකෙබ්බෙ කරොතති ගුහතිලස්ස සාධුකාර
මද්දසි. රාජ මුසිලං සභාය නිගරුපෙසි. මහාජනො ලෙඛිඤ්දණ්ඩා
දීභි පහරන්තො මුසිලං තණ්ඨෙව ජීවිතකකියං පාපෙසි. සකෙකා
දෙවනම්ඤෙ මහාපුරිසෙන සද්ධිං සමොදනීයං³ කත්වා දෙවලොක
මෙව ගතො. තං දෙවතා-මහාරාජ කුභිං ගතත්වාති⁴ පුච්ඡන්තා තං
පවතති. සුත්වා මහාරාජ මයං ගුහතිලාවරියං පයසිස්සාම සාධු
තො තං ඉධානෙත්වා දස්සෙහිති ආහංසු. සකෙකා දෙවතානං චචනං
සුත්වා මාතලිං ආණාපෙසි-ගච්ඡ වෙජයනාරථෙන අමහාකං ගුහතිලා
වරියං ආනෙති දෙවතා තං දස්සනකාමාති. සො තථා අකාසි.
සකෙකා මහාසතෙතන සභිං සමොදනීයං⁵ කත්වා ඵවමාහ: ආවරිය
විණං වාදය දෙවතා සොභුකාමාති. මයං සිප්පපජීවිනො වෙත
තෙන විතා සිප්පං න දස්සෙමාති. කීදිසං පන වෙතනං ඉච්ඡ
සීති? නාඤ්ඤන මෙ වෙතතෙන කිච්චං අඤ්ඤි, ඉමාසං පන
දෙවතානං. අතතනා අතතනා පුබ්බෙ කතකුසලකථනමෙව මෙ⁶
වෙතනං. හොතුති ආහ. තා සාධුති සමපට්ඨිංසු. අථ මහාසතෙතා
පාවෙකකං තාභි තද පටිලද්ධිසමපතතිතිත්තනමුබ්බෙන තස්සා හෙතු
භූතං පුරිමත්තභාවෙ කතං සුවරිතං ආයස්මා මහාමොග්ගලානො
විය පුච්ඡන්තො: “අභිකකනෙතන වණ්ණණනා”ති ආදි ගාථාති
පුච්ඡි. තාපි “වක්ඛන්තමද්දසිකා නාරි”ති ආදිනා යථා ඵතරති ථෙරස්ස
ඵවමෙව තස්ස⁷ ව්‍යාකරිංසු. තෙන වුතතො: ‘මොග්ගලාන නා
දෙවතා න කෙවලං තයා ඵව පුච්ඡිතා ඵවං ව්‍යාකරිංසු, අථ බො
පුබ්බෙ මයාපි පුච්ඡිතා ඵවමෙවං⁸ ව්‍යාකරිංසු’ති.

තා කිර ඉඤ්ඤානී කස්සපසමමාසලුද්ධිකාලෙ මනුස්සත්තභාවෙ
ඝණා තාති තාති පුඤ්ඤාති⁹. කත්වා තාවතීංසභවතො පච්චිකං
අච්ඡරාසභස්සපරිවාරා සකකස්ස දෙවරඤ්ඤා පරිවාරිකා හුත්වා
පටිපාටියා ධීනෙසු ඡන්තිංසදෙවවිමානෙසු නිබ්බතතිත්වා බුද්ධියද්ධෙ
නපි පරිච්ඡිද්ධිතුමසකකුණෙය්‍යං මහතිං දෙවවිභූතිමනුභවනති.

තත්ථ ඵකා ඉඤ්ඤි වත්ථං අද්දසි, ඵකා සුමනමාලං, ඵකා ගතිං,
ඵකා උළාරාති ඵලාති, ඵකා උච්ඡුරසං, ඵකා භගවතො චෙතියෙ
ගතිපඤ්චබ්බුලිකං අද්දසි, ඵකා උපොසථං උපවසි, ඵකා උපකට්ඨාය
චෙලාය නාචාය¹⁰ භුඤ්ඤන්තස්ස භික්ඛුනො උදකං අද්දසි, ඵකා
කොධනානං සස්සසුසුරානං අකෙකාධනා උපට්ඨානං අකාසි, ඵකා
ද්දසි හුත්වා අතඤ්ඤිතා¹⁰ වාරා අහොසි, ඵකා පිණ්ඩවාරිකස්ස භික්ඛුනො

1. හා. සුත්වා.

2. සි. පරුකුත.

3. සි. සමොදනං.

4. සි. ගමිත්වාති.

5. සි. IV. හා. නදිස්සතෙ.

6. හා. ඵවමෙවස්ස.

7. සි. IV. හා. ඵවමෙව.

8. සි. IV. හා. ධීනා තං. පුඤ්ඤං අකංසු.

9. සි. IV. හා. නදිස්සතෙ.

10. සි. I. II. III & IV. අභිඤ්ඤිතා.

බීරහතනං අදසි, එකා එංගිනං අදසි, එකා උච්ඡ්වණං අදසි,
 එකා තිමිරරූපකං අදසි, එකා කකකාරිකං අදසි, එකා එළාලුකං අදසි,
 එකා වලලීඵලං* අදසි, එකා එරූපකං අදසි, එකා අඛතාරකපලං
 අදසි, එකා සාකමුට්ඨිං¹ අදසි, එකා පුප්ඵකං² මුට්ඨිං අදසි, එකා
 මුලකලාපං අදසි, එකා නිමිපලාසං³ මුට්ඨිං අදසි, එකා කඤ්ඤිකං
 අදසි, එකා තිලපිඤ්ඤකං අදසි, එකා කායබ්බතං අදසි, එකා අංස
 වට්ඨකං⁴ අදසි, එකා ආයොගපට්ටං අදසි, එකා විට්ඨපනං, එකා
 තාලවණං,⁵ එකා මොරහන්ථං, එකා ඡතනං, එකා උපාහනං, එකා
 පුච්චං, එකා මොදකං, එකා සකඛලිකං අදසි, තා එකෙකා අච්ඡරා
 සහස්සපරිවාරා මහනියා⁶ දෙවිද්ධියා⁷ විරාජමානා⁸ තාවතීංස
 භවතෙ⁹ සකකස්ස⁷ දෙව්නම්ඤ්ඤස්ස⁸ පරිවාරිකා හුන්වා⁷ තිබ්බතනා⁹
 ගුත්තිලාවරියෙන පුච්ඡතා “වජ්ඣත්තමදාසිකා නාරි”ති ආදිතා අත්තනා
 අත්තනා කතකුසලං පටිපාටියා⁹ ව්‍යාකරිතස්ස:-

“අභිකකන්තොන වණේණො යා නිට්ඨිසි දෙවතෙ,
 ඔහාසෙනතී දිසා සබ්බා ඔසධි විය තාරකා.
 කෙන තෙ තාදිසො වණේණො කෙන තෙ ඉධ මිජ්ඣති,
 උපපජ්ජන්ති ච තෙ භොගා යෙ කෙවි මනසො පියා.

පුච්ඡාමි තං දෙවි මහානුභාවෙ
 මනුස්සගුතා කිමකාසි පුඤ්ඤං,
 කෙනාසි එවං ජලිතානුභාවා
 වණේණො ච තෙ සබ්බදිසා පහාසති”ති.

“සා දෙවතා අත්තමනා මොග්ගලානෙන පුච්ඡතා,
 පඤ්ඤං පුට්ඨා වියාකාසි යස්ස කම්මස්සිදං එලං.

වජ්ඣත්තමදාසිකා නාරි
 පවර භොති තරෙසු නාරිසු,
 එවං පියරූපදාසිකා මනාපං
 දිබ්බං සා ලහතෙ උපෙච්ච ණානං.

තස්සා මෙ පස්ස විමානං
 අච්ඡරා කාමවණේනී හමස්මි,
 අච්ඡරා සහස්සස්සාහං⁹
 පවර පස්ස පුඤ්ඤකං විපාකං.

තෙන මෙ තාදිසො වණේණො තෙන මෙ ඉධ මිජ්ඣති,
 උපපජ්ජන්ති ච මෙ භොගා යෙ කෙවි මනසො පියා.

1. හ. සාලකමුඨිං.

2. සි. පුප්ඵක.

3. සි. IV. නිමිපණ්ණ.

4. සි. I. II & III. වච්ඡනං.

IV. වච්ඡනං. හා. බ්බතං.

5. හා. තාලපණ්ණං.

6. සි. IV. හා. තදිසසතෙ.

7. සි. I. II & III. තදිසසතෙ.

8. හා. දෙවරජස්ස.

9. III & IV. සහස්සාහං.

* වලලිභඵලං.

පෙ-තෙනමහි එවං ජලිතානුභාවා
වණ්ණණා ව මෙ සබ්බදිසා පභාසතී¹ති.

යථා ව එතථ එවං උපරි සබ්බවිමානෙසු විත්ථාරෙනබ්බං.

“අභික්කන්තෙන වණ්ණණන¹-පෙ-
වණ්ණණා ව තෙ සබ්බදිසා පභාසතී¹ති.”¹

“පුපුත්තමදුසිකා නාරි
පවරා භොති නරෙසු නාරිසු,
එවං පියරූපදුසිකා මනාපං
දිබ්බං සා ලහතෙ උපෙව්චි ධානං.

තස්සා මෙ පස්ස විමානං
අව්ඡරා කාමවණ්ණනී හමසමි,
අව්ඡරා සහස්සස්සාහං
පවරා පස්ස පුඤ්ඤානං විපාකං.

තෙන මෙ තාදිසො වණ්ණණා-පෙ-
යෙ කෙවි මනසො පියා,
තෙනමහි එවං ජලිතානුභාවා
වණ්ණණා ව මෙ සබ්බදිසා පභාසතීති.

භක්ඛිත්තමදුසිකා නාරි
පවරා භොති නරෙසු නාරිසු-පෙ-
ඵලුත්තමදුසිකා නාරි-පෙ-
රසුත්තමදුසිකා නාරි-පෙ-

භක්ඛිපඤ්ඤාලිකං අභමදුසිං
කස්සපස්ස භගවතො ථූපස්මිං-පෙ-
තස්සා මෙ පස්ස විමානං¹-පෙ-
වණ්ණණා ව මෙ සබ්බදිසා පභාසතීති.¹

භික්ඛු වහං භික්ඛුණියො ව
අඤ්ඤාසිං පත්ථපටිපනෙත,
තෙසාහං ධම්මං සුත්ථාන
එකුපොසථං උපවසිස්සං,
තස්සා මෙ පස්ස විමානං¹-පෙ-
වණ්ණණා ව මෙ සබ්බදිසා පභාසතීති.¹

උදකෙ සිතා උදකමදුසිං
භික්ඛුනො විතෙනා විපසනෙනන,
තස්සා මෙ පස්ස විමානං¹-පෙ-
වණ්ණණා ව මෙ සබ්බදිසා පභාසතීති.¹

සසසුමානං¹ සසුරඤ්ච²
 වණ්ණකේ³ කොධනෙ ව ඵරුසෙ ව,
 අනුසසුමිකා⁴ සුපට්ඨාසිං.⁵
 අප්පමනනා සකෙන සිලෙන-පෙ-
 පරකමකරී⁶ අාසිං.
 අපේනාතඤ්ඤා දසී,
 අකෙකාධනා අනතිමානී
 සංවිභාගිනී සකස්ස භාගස්ස-පෙ-
 බ්බේදනං අහමදසිං.
 භික්ඛුනො පිණ්ඩාය වරන්තස්ස,
 ඵලං කරිත්වා කමමං.
 සුගතිං උපපජ්ජ මොදමි-පෙ-
 ථාණිතං අහමදසිං-පෙ-
 උච්ඡ්ඛණ්ණිකං⁷ අහමදසිං-පෙ-
 නිබ්බරුසකං අහමදසිං-පෙ-
 කාකකාරිකං අහමදසිං-පෙ-
 ඵලාලිකං අහමදසිං-පෙ-
 වලලිඵලං⁸ අහමදසිං-පෙ-
 ථාරුසකං අහමදසිං-පෙ-
 හත්ථප්පතාපකං අහමදසිං-පෙ-
 සාකමුට්ඨිං අහමදසිං-පෙ-
 පුප්ඵක⁹මුට්ඨිං අහමදසිං-පෙ-
 මුලකං අහමදසිං-පෙ-
 නිබ්බමුට්ඨිං අහමදසිං-පෙ-
 අමකඤ්ජිකං අහමදසිං-පෙ-
 දෙණ්ණිතිමමජ්ජනිං¹⁰ අහමදසිං-පෙ-
 කායබ්බකනං අහමදසිං-පෙ-
 අංසවට්ටකං අහමදසිං-පෙ-
 ආයොගපට්ටං අහමදසිං-පෙ-
 විටුපනං අහමදසිං-පෙ-
 තාලවණ්ටං¹¹ අහමදසිං-පෙ-
 මොරහත්ථං අහමදසිං-පෙ-
 ඡන්තං අහමදසිං-පෙ-

1. හා. සසසුමානං.

2. සි. I. II & III. ජ. ජී. සසුරෙ ව.

3. සි. I. II & III. බු. නි. වණ්ණ, IV. පවණ්ණ.

4. සි. අනුසසුමිකා, අනුසසුමකා.

5. ජ. ජී. හා. උපථාසිං.

6. සි. කාරී.

7. සි. කණ්ණිකා.

8. බු. නි. මෙලලිපකකා.

9. සි. පුට්ඨක. [පුට්ඨජ්ජනිං.

10. සි. IV. නිමමුජ්ජනිං, ජ. ජී.

උපාහනං අභමදසිං-පෙ-
 සුවං අභමදසිං-පෙ-
 මොදකං අභමදසිං-පෙ-
 සක්කප්පිං¹ අභමදසිං-පෙ-

තස්සා මෙ පස්ස විමානං.
 අවජ්රා කාමවණ්ණෙනී හමසම්,
 අවජ්රාසහස්සස්සාහං²
 පචරා පස්ස පුඤ්ඤානං විපාකං.

තෙන මෙ තාදිස්සො වණ්ණණා-පෙ-
 යෙ කෙවි මනස්සො පියා-පෙ-
 තෙනමහි එවං ජලිතානුභාවා
 වණ්ණණා ව මෙ සබ්බදිස්සා පහාසති”ති.

එවං මහාසතෙතා තාහි දෙවතාහි කතසුවරිතො ව්‍යාකතො තුට්ඨි
 මානස්සො සමොදනං කරොනො³ අත්තනො ව සුවරිතවරණේ
 යුත්තපයුත්තතං විවට්ඨකාසයනඤ්ච පචෙදෙනො අාහ :-⁴

“ස්වාගතං වත මෙ අජජ සුපපහාතං සුමුට්ඨිතං⁵;
 යං අද්දසං⁶ දෙවතායො අවජ්රා කාමවණ්ණෙයො⁷.

ඉමාසාහං ධම්මං සුඤ්ඤා⁸ කාසාමි කුසලං බහුං
 දුතෙන සමවරියං සඤ්ඤමෙන දමෙන ව,
 ස්වාහං තත්ථ ගම්ස්සාමි⁹ යත්ථ ගන්තවා න සොවරො”ති.

තත්ථ වස්සනමදසිකාහි වත්තං උත්තමං සෙට්ඨං වන්තෙසු
 වා බහුසු උච්චිතිතා ගතිතං උක්කංසහතං පචරං¹⁰ කොටිභුතං
 වත්තං=වක්‍රීතනමං, තස්ස දසිකා. “පුපුත්තමදසිකා”ති ආදීසුපි එසෙ
 ව නයො. පිසරුපදසිකාහි පියසභාවස්ස පියජතිකස්ස ව වක්‍රීතො
 දසිකා. මනාපනති මන වසිනකං. දිබ්බනති දිවි හවත්තා දිබ්බං.
 උපෙවමාහි උපගන්තවා වෙනෙතො, එදිසං ලභෙය්‍යන්ති පකපොඤ්ඤාහි
 අන්තො. ආනිනති විමානාදිකං ආනං, ඉස්සරියං වා. ‘මනාපා’ති
 වා පාඨො, අඤ්ඤාසං මනවසිනකා සුඤ්ඤාහි අන්තො.

පස්ස පුඤ්ඤානං. විපාකනති වක්‍රීතනමදනස්ස නාම ඉදමිදිසං
 එලං පස්සාති අත්තනා ලද්ධසම්පත්තිං සම්භාවෙනති වදති.

1. සි. I & II. සක්කප්පිං. IV. සක්කප්පිකං.	6. සි. I, II. & III. බු. නි. හා. අද්දසාසිං.
2. සි. IV. සහස්සාහං, ඊ. ජී. සහස්සස්ස පචරං.	7. සි. I, II & III. වණ්ණෙනීයො.
3. හා. කප්පෙනො.	8. සි. IV ජී. හා. සුඤ්ඤා.
4. හා. කදිස්සනො.	9. සි. තන්තෙව ගවජාමි.
5. සි. IV. ඊ. ජී. හා. සුමුට්ඨිතං.	10. හා. ගතවරං.

සුප්‍රසන්නමදසිකාති රතනත්තසපුරන¹වසෙන සුප්‍රසන්නමසා²
දසිකා. තථා ගඤ්ඤනම³දසිකාඤ්ඤ දර්ශනිකා. තත්ථ සුප්‍රසන්නම.
සුමනසුපථාදි, ගඤ්ඤනම. වන්දනගඤ්ඤාදි, ඵලනම. පනසථලාදි,
රසුනම. ගොරස⁴ සප්පිඤ්ඤාදි වෙදිතනිකා.

ගනිපසඳු බිඟුලිකනගරී ගනෙන පසඳුබිඟුලිකදන. කසසපසස
ගගගෙනො පුපසමනගරී කසසපසමමසමබුදධසස ගොජනිකෙ කණක
පුපෙ.

සංවිප්පතනනි මග්ගං ගච්ඡන්තං ඵකුපොසථනනි එක
දිවසං උපොසථවාසං.

උදකං අද්දසිනති මුඛවිකංගාලනත්ඤ්ඤව පිචනත්ඤ්ඤ උදකං
පානීයං අද්දසිං.

වණ්ඨකෝනි වණ්ඨෙහි. අනුසූඨිකානි උසුයා³රනිනා. පරකම්ම
කරිති පරෙසං. වෙය්‍යාවච්චකාරිණී. අකේනානි අකේනිවෙච්චන.
සංවිභාගිනි සකස්ස භාගස්සානි අනිකානං. අනතනා පටිලදා
භාගස්ස සංවිභජනසීලා.

බිභේදනයක් බිරසමෙයාං ඔදනං, බේරෙන සද්ධිං ඔදනං වා. නිම්බ
රූපකතති තිස්සුකඵලං. තිප්පස^ථසද්දියා එකා චල්ලිජති තිම්බරූප
කතති වදන්ති. කත්තාඨිකතති බුග්ගොද්‍රාවකං. තිප්පසතති ච
වදන්ති.

හස්තපොතාසනය මතුමුඛය.⁷ අම්බකඤ්ජිකන නි අම්බිල
කඤ්ජිකං, දෙවග්ගිතිමපජනිනි සතෙලං තිලපිඤ්ඤකං, විමුළපනනි
චතුරස්ස චිත්තිං, නාලවණ්ටනනි තාලපතෙනති කතං මණ්ඩල
චිත්තිං, මොරහස්තකනනි මයුරපිඤ්ජති කතං මකසචිත්තිං.

සමාගනා වන මෙහි මග්ග ඉඩාගමන සොහන වන අනෙකුදු අයුරු. අයුරු සුසංහාරන සුප්‍රවිනිතන අයුරු මග්ග රතනියා සුප්‍රවිනිතන සමමදෙව විභාගන ජන, සයනනො උච්ඡානවි සුප්‍රවිනිතන සුප්‍රවිනිතන. කිංකරණානි? අන: සං අදදසං දෙවනාසොති අදි. බමම සුසොති කමමඵලග්ග පච්චක්කකරණ වසෙන තුමෙහි කන. කුසලං බමම. සුසො. කානාමිති කරියාමි. සමමදිසොසාති කායසමාචාරිකග්ග සුවරිතග්ග වරණෙන. සසදද මෙනානි සිලගංවරෙන. දමෙනානි මනව්ඡ්ඡාන. ඉඤ්ඤානං දමෙන. ඉද්දි තග්ග කුසලග්ග අතතනො ලොකග්ග ව විවට්ඨ පතිග්ගගනං දසෙග්ග: සමාග. නානු ගමියාමි සනු ගනානා නි සො වරෙති වුතනං.

1. இ. பூ. பூ.

2. හා. ප්‍රචණ්ඩතම.

3. සී. ගැනුණා ම සෙසි

4. ഒ. I, II & III. തോ.

5. കി. III. കടന്നു, മാ. കടന്നു.

6. கி. III. விபுல.

7. හා. ම ආර්ථික.

එව. අයං යදිපි වක්‍රතනමදාසිකා විමානාදිවසෙන ඡතනිංස විමානසඛගතා දෙසනා ආයසමතො මහාමොග්ගලානස්ස විස ගුත්තිලාවරියස්සපි විභාවනවසෙන පවතනාති ගුත්තිලවිමානනෙත්ව සඛගතං ආරුලා. විමානාති පන ඉත්තිපටිබද්ධානීති ඉත්තිවිමානෙ යෙව සඛගතිනාති.

තා පන ඉත්තියො කස්සපස්ස දසබලස්ස කාලෙ යථා වුත්ත ධම්මවරණේ¹ අපරාපරුප්පන්නවෙතනාවසෙන දුතියත්තනාවතො පට්ඨාය එකං බුද්ධිතතරං දෙවලොකෙ එව සංසරනතියො අමතා කම්පි භගවතො කාලෙ තාවතියංසභවනෙයෙව² තිබ්බතතා ආයසමතා මහාමොග්ගලානෙන පුච්ඡිතා කම්මසරිකතියාය ගුත්තිලාවරියෙන පුච්ඡිතකාලෙ විස ව්‍යාකරිංසුති දඨබ්බා.³

ගුත්තිල විමාන වණ්ණනා.

3. 6

දදුලලවිමානා වණ්ණණනාති දදුලලවිමානං. තස්ස කා උප්පත්ති?

භගවා සාවන්තියං විහරති ජේතවනෙ. තෙන ව සමයෙන කාල⁴භූමිකෙ ආයසමතො රෙවතනේරස්ස උපසාකස්ස අඤ්ඤ තරස්ස කුට්ඨිකස්ස වෙ ධීතරෙ අහෙසුං. තාසු එකා හදා නාම, ඉතරං සුභදා නාම තාසු හදා පතිකුලං ගතා සඬා පසන්නා⁵ බුඞ්ඝසමපන්නා⁶ වඤ්ඤා ව අහොසි. සා සාමිකං ආග-මම කණ්ඨිට්ඨා සුභදා නාම අත්ති තං ආනෙති සවස්සා පුත්තො භවෙය්‍ය සො මම්පි පුත්තො සියා අයව කුලවංසො න නස්සෙය්‍යාති. සො සාධුති සම්පට්ඨිත්වා තථා අකාසි. අථ හදා සුභදාං ඔවදි-සුභදෙද දාන සංවිභාගරතා ධම්මවරියාය අප්පමන්තා හොති එවං තෙ දිට්ඨධම්මිකො සම්පරාසිකො ව අත්තො හත්ථගතො එව හොතිති. සා තස්සා ඔවාදෙ ධතො වුත්තනසෙන පටිපජ්ජමානා එකදිවසං ආයසමනතං රෙවතනේරං අත්තට්ඨිමං තිමනෙතසි. ථෙරෙ සුභදාය පුඤ්ඤ පටියං ආකඞ්ඛනෙතා සබ්බුද්දෙසවසෙන සත්ත භික්ඛු ගහෙත්වා තස්සා ගෙහං අගමාසි. සා පසන්නාවිත්තා ආයසමනතං රෙවතං තෙ ව භික්ඛු පණ්ණිතෙන බාදතියෙන හොජතියෙන සහත්වා සත්තපෙපසි. ථෙරො අනුමොදනං කත්වා පකකාමි. සා අපරභාගෙ කාලං කත්වා

1. සි. වරණෙන.

2. තා. භවතෙ.

3. සි. IV. "අබ්බසු විමානවක්‍රමසු

අද්විතං පෙය්‍යාලතො විඤ්ඤනා ඡතිතබ්බො"තිපි එත්ථ දිස්සති.

4. සි. නාදික, හා. නාලක.

5. සි. සඬාසමපන්නා.

6. සි. I & II. නදිස්සතෙ.

නිම්මානරතීනං දෙව්‍යානං සහව්‍යතං උපපජ්ජී. හද්‍ය පන පුග්ගලෙසු
දුතාති දඬා සකකස්ස දෙව්‍යානම්ඤ්ජස්ස පරිවාරිකා හුඬා නිබ්බන්ති.
අථ සුහද්‍ය අත්තනො දිබ්බසම්පන්නො¹ පච්චවේක්ඛන්ති කෙන නු
ඛො අහං පුඤ්ඤකමෙමන² ඉබ්බපපන්නාති ආචජ්ජන්ති හද්‍යය
ඔවාදෙ යඬා සම්ඝගතාය දක්ඛිණාය ඉමං සම්පන්නං සම්පන්නා³
හද්‍ය නු ඛො කහං නිබ්බන්තාති⁴ ඔලොකෙන්ති තං සකකස්ස
පරිවාරිකාභාවෙන නිබ්බන්තං දිඬා අනුක්ඛම්මානා තස්සා විමානං
පාවිසී. අථ නං හද්‍ය:-

“දදුලුම්මානා වණ්ණෙන යසසා ව යසසිති,
සබ්බෙ දෙවෙ තාවතීංසෙ වණ්ණෙන අතිරොචසී.
දස්සනං නාතිජ්ජාමි ඉදං පඨමදස්සනං,
කසමා කායා නු ආගම්ම නාමෙන භාසසෙ මම”නති

මිති ගාථාති පුච්ඡී. සාපි තස්සා ආවිකරොන්ති:-

“අහං හදෙදු සුහද්‍යසීං පුබ්බෙ මානුසකෙ භවෙ,
සහ භරියා ව තෙ ආසීං භගීනී ව කණ්ට්ඨිකා.
සා අ හං කායස්ස හෙද⁵ විපප්ඵ්ඵානා තනො චුතා,
නිම්මානරතීනං දෙව්‍යානං උපපන්නා සහව්‍යත”නති

මිති ගාථාති ව්‍යාකාසී.

තත්ථ වණ්ණණානාති වණ්ණාදිසම්පන්නියා. දස්සනං. නාතිජ්ජානා
මිති ඉතො පුබ්බෙ තව දස්සනං. නාතිජ්ජාමි, ඤාං මයා න දිට්ඨි
පුබ්බාති අත්ථො. තෙනාහ : ඉදං පඨමදස්සනානති. කසමා කායා නු
ආගම්ම නාමෙන භාසසෙ මමනති කතරදෙවතිකායතො
ආගන්ත්වා හදෙදුති නාමෙන මං ආලපසී.

අහං හදෙදුති එත්ථ හදෙදුති ආලපනං. සුහද්‍යසීනති අහං
සුහද්‍ය නාම තව භගීනී කණ්ට්ඨිකා ආසීං අහොසීං. තත්ථ පුබ්බෙ
මානුසකෙ⁶ භවෙ සහභරියා සමානභරියා ඤා තයා එකස්සෙව
භරියා තථි පතීනො එව භරියා ආසීනති අත්ථො.

පුත හද්‍ය:-

“පසුතකතකල්‍යාණො තෙ දෙවෙ යනති පාණීනො,
යෙසං ඤාං කිත්තයිස්සසී⁷ සුහදෙදු ජනිමත්තනො.
කථං⁸ ඤාං කෙන වණ්ණෙන කෙන වා අනුසාසිතා,
කිදිසෙනෙව දුතෙන පුබ්බතෙන යසසිති.

1. හා. සම්පන්නි.

2. හා. පුඤ්ඤක.

3. සී. I. II. III & IV. පන්නාති.

4. සී. IV. කහනති තස්සා

නිබ්බන්තට්ඨානං, හා. කහනති.

5. සී. හෙදය.

6. හා. මිත්‍රස්සලොකො.

7. සී. I. II & IV. බු. කිත්තයසී.

ප. කිත්තයි හදෙදු.

8. හා. අථ

යසං ඵතාදිසං පතතා විසෙසං විපුලමජ්ඣිතා,
දෙවතෙ පුච්ඡිතාචිකකි කිසං කමමස්සිදං ඵල”නති

නීති ගාථාති පුච්ඡි. පුත සුභද්දා:-

“අට්ඨව පිණ්ඩපාතානි යං දානං අදදං පුරෙ,
දකඛිණේයසස්ස සංඝස්ස පසන්නා සෙති පාණ්ණිති.

තෙන මෙ තාදිසො වණ්ණො තෙන මෙ ඉධ මීජ්ඣති,
උපපජ්ජනති ව මෙ නොගා යෙ කෙවි මනසො පියා.

අකාමි තෙ දෙවි මහානුභාවෙ
මනුස්සභූතා යමගං අකාසිං,
තෙනමිති ඵලං ජලිතානුභාවා
වණ්ණො ව මෙ සබ්බදිසා පහාසති”ති

ව්‍යාකාසි.

තත් පසුභාග්‍යකල්‍යාණා නෙ දෙවෙ සනතිති පසුභකත
කල්‍යාණා මහාපුඤ්ඤ තෙ නිමමානරතීනෝ¹ දෙවෙ යනති උපපජ්ජන
වසෙන ගච්ඡති. පාණ්ණො සතතා. සෙසං නිමමානරතීනං
දෙවතානං අනතරෙ නිං අනතනො ඤාති. කිත්තසිසංසි² කපෙසිති
යොජනා.

කෙන වණ්ණනාති කෙන කාරණෙන. කිදිසෙනෙවාති
‘ඵල’සද්දෙ සමුවච්ඡෙත්වා, කිදිසෙන වාති අත්ථො. අයමෙව වා
පාසො. සුබ්බෙනෙවාති සුඤ්ජරෙන වතෙන, සුවිසුද්ධික සිලෙනාති
අත්ථො.

අට්ඨව පිණ්ඩපාතානිති අට්ඨනාමපි³ භික්ඛුනං දිත්තපිණ්ඩ
පාතෙ සකාය වදති. අදදනති අදාසිං. ඵලං සුභද්දාය කවිතෙ
පුත හද්දා:-

“අතං තයා බහුතරෙ භික්ඛු සඤ්ඤතෙ බ්‍රහ්මචාරීනෝ⁴
තපොසිං අනතපාතෙන පසන්නා සෙති පාණ්ණිති,
තයා බහුතරං දත්වා භික්කායුපතො අතං.”

කථං නිං අපතරං දත්වා විසෙසං විපුලමජ්ඣිතා,
දෙවතෙ පුච්ඡිතාචිකකි කිසං කමමස්සිදං ඵල”නති

පුච්ඡි.

තත් නාසාති තිස්සකෙක කරණවචනං. පුත සුභද්දා:-

“මනොභාවතීයො භික්ඛු සඤ්ඤෙතො මෙ පුරෙ අනු,
තාහං හතෙනන නිමනෙතසිං රෙචතං අනතනට්ඨමං.

1. හා. රථි.

3. සි. IV. හා. අට්ඨනං.

4. සි. මාරකො.

2. සි. I. II & IV. කිත්තසි.

5. සි. I. II. III & IV. බ්‍ර. අනු.

සො මෙ අත්පුරෙකඩාගේ අනුකම්පාය රෙවතො,
සබ්බෙ දෙහිති මං අවොච¹ තසසාහං වචනං කරිං.

සා දකිණි සබ්බගතා අපමෙය්‍ය පතිට්ඨිතා,
පුග්ගලෙසු තයා දිනනං න තං තච මහපථල² නති

අත්තනා කතකම්මං කපෙසි.

තත් මනෝභාවනියොති මතවර්ධනකො උදාරගුණතාය
සමාචාරිණො. සද්ධිමොති නිමනනාවසෙන බොධිතො කට්ඨො.
තෙනාහං: නාහං. හතෙතනි නිමනෙතසි. රෙවතං අත්තනට්ඨි
මනති, තං මනෝභාවනීයං අය්‍යං රෙවතං අත්තට්ඨමං³ හතෙතන
අහං නිමනෙතසි.

සො මෙ අත්පුරෙකඩාගේති සො අය්‍යො රෙවතො දුතස්ස
මහපථලභාවකරණෙන මම අත්පුරෙකඩාගේ තිතෙසි. සබ්බෙ
දෙහිති මං අවොචාති යදි තං සුභද්දෙ අධිනනං භික්ඛුනං දුතු
කාමා යසමා පුග්ගලගතාය දකිණියා සබ්බගතා ඵල දකිණියා
මහපථලතරු තසමා සබ්බෙ දෙහි සබ්බං උද්දස්ස දුතං දෙහිති
මං අහාසි. නානති තං දුතං.

ඵලං සුභද්දං වුත්තෙ හද්ද තමත්ථං සමපට්ඨන්ති උත්තරිඤ්ච
තථා පටිපජ්ඣකාමා:-

“ඉදුනෙවාහං ජනාමි සබ්බෙ දිනනං මහපථලං,
සාහං ගතවා මනුස්සත්තං වදඤ්ඤා විතමච්ඡරු,
සබ්බෙ දුතාති” දස්සාමි අපමත්තා පුතපුත”නති

ගාථමාහ.

සුභද්ද පන අත්තනො දෙවලොකමෙව ගතා.

අථ සකෙකා දෙවනම්නෙදු සබ්බෙ දෙවෙ තාවතීංසෙ අත්තනො
සරිඤ්ඤාසෙන අභිභුය්‍ය විරෙවමානං සුභද්දං දෙවධිතරං දිස්වා
තඤ්ඤා තාසං කථාසල්ලාපං සුත්වා තාවදෙව සුභද්ද අත්තරතිතාය
තං අයං තාමාති අජතනෙනා:-

“කා ඵසා දෙවතා හද්දෙ තයා මත්තයතෙ සහ,
සබ්බෙ දෙවෙ තාවතීංසෙ වණ්ණෙන අභිරෙවති”ති

හද්දං පුච්ඡි සා පිස්ස:-

“මනුස්සභූතා දෙවිඤ්ඤා පුබ්බෙ මානුසකෙ හවෙ,
සහහරියා ව මෙ ආසි හතිති ව කණ්ට්ඨකා,
සබ්බෙ දුතාති දවාන කතපුඤ්ඤා විරෙවති”ති

1. ඊ. ඊ. හා. මංවොච.

2. සි. IV. හා අත්තනට්ඨමං.

3. සි. I. II, III & IV. ප. ඊ. ඊ. දුතං.

කපෙසි. අථ සසෙකාං තසාං සඛ්‍යාගතාං දක්ඛිණාං මහපථල
භාවං දසොනෙතාං ධම්මං කපෙසි. තෙන වුත්තං:-

“ධම්මෙන පුබ්බං¹ භගීනී තසා හඳො විරෙවති,
යං සඛ්‍යාගමීං අපාමෙයො පතීට්ඨාපෙසි දක්ඛිණං.

පුච්ඡිතො හි මයා බුද්ධො ගිජ්ඣකුටමහි පබ්බතො,
විපාකං සංවිභාගස්ස යත් දින්නං මහපථලං.

යජමානානං මනුස්සානං පුඤ්ඤපෙක්ඛාන පාණීනං,
කරෙතං ඔපධිකං පුඤ්ඤං යත් දින්නං මහපථලං.

තං මෙ බුද්ධො විශාකාසි ජාතං² කම්මපථලං සකං,
විපාකං සංවිභාගස්ස යත් දින්නං මහපථලං.

චත්තාරෙ ව³ පටිපන්නා චත්තාරෙ ච ඵලෙ සීතා,
ඵස සසෙකා උජ්ඣුතො පඤ්ඤසීලසමාහිතො.

යජමානානං මනුස්සානං පුඤ්ඤපෙක්ඛාන පාණීනං,
කරෙතං ඔපධිකං පුඤ්ඤං සසෙක දින්නං මහපථලං.

එසො හි සසෙකා විපුලො මහගගතො

ඵසපාමෙයො උදග්ඛිව සාගරෙ,

එතෙ හි සෙට්ඨා කරවීර⁴ සාවකා

පහවිකරා ධම්මමුදිරයන්ති.

තෙසං සුදින්නං සුහුතං සුසිට්ඨං

යෙ සඛ්‍යාමුද්දස්ස දදන්ති දානං,

සා දක්ඛිණා සඛ්‍යාගතා පතීට්ඨිතා

මහපථලා ලොකවිදුන⁵ වණ්ණිතා.

එතාදිසං යඤ්ඤ⁶ මනුස්සරත්තා

යෙ වෙද ජාතා විවරන්ති ලොකෙ,

විනෙය්‍ය මචේරමලං සමුලං

අනිඤ්ඤා සග්ගමුපෙනති ණාන”න්ති.

තත්ථ ධම්මමනාති කාරණෙන, ඤෙයෙන වා.⁷ නාසාති නිසංකෙක
කරණවචනං. ඉදානි තං ධම්මමනාති වුත්තකාරණං දසොනතුං: සං
සඛ්‍යාගමීං අපාමෙයො පතීට්ඨාපෙසි දක්ඛිණානති වුත්තං.
“අපාමෙයො”ති ගුණානුභාවස්ස අත්තති කතානං කාරණං. ඵල

1. හා. තෙ පුබ්බ.

2. සි. I. II & III. වු. දානං.

3. සි. I. II & IV. වු. මග්ග, III: ව මග්ග.

4. සි. I. II. III & IV. වු. කරවීර.

5. ගු. හා. විදුති.

6. සි. IV. ජී. හා. පුඤ්ඤ.

7. සි. I & II. තා දිස්සතෙ.

III & IV. ඤෙයෙන.

විසෙසය ව වසෙන පමිනිකු. අසකකුණේයෝ. අයඤ්ච අන්තො
හගවතො සමමුඛා ව සුතො සමමුඛා ව පටිග්ගහිතොති දසෙයනො
සුච්ඡිනොති ආදිමාහ.

තත් සජ්ඣානානනති දදන්තානං. පුඤ්ඤපෙක්ඛානි පාණි
නනති අනුනාසිකලොපං කන්ධා නිද්දසො, පුඤ්ඤඵලං
ආකඛින්නානං සත්තානං.¹ ඔපට්ඨිකනති උපට්ඨි නාම ඛන්ධා
උපට්ඨස්ස කරණසීලං උපට්ඨප්පයොජනනති වා ඔපට්ඨිකං, අත්තභාව
ජනකං පටිසන්ධිප්පවත්ති² විපාකදායකං.

ජානං. කම්මඵලං. සකනති සත්තානං සකං සකං යථාසකං
පුඤ්ඤං පුඤ්ඤඵලඤ්ච තං තං³ හත්තලෙ ආමලකං විශ ජන්තෙනා.
'සක'නති වා යකාරස්ස කකාරං කන්ධා වුත්තං. සයං අත්තනාති
අන්තො.

පටිපෙන්නාති පටිපජ්ජමානා, මග්ගට්ඨාති අන්තො. උජ්ඣුතොති
උජ්ජපටිපත්තියා උජ්ජභාවං පතෙනා දකඛිණේයෝ ජතො. පඤ්ඤා
සීල සමාහිතොති පඤ්ඤාය සීලෙන ව සමාහිතො දිට්ඨිසීල
සමපන්නො අරියාය දිට්ඨියා අරියෙන සීලෙන ව සමන්නාගතො.
තෙතාපියං පරමන්සමික්ඛභාවමෙව විභාවෙති. දිට්ඨිසීලසාමඤ්ඤාන
සංසරීතත්තා හි⁴ සබ්බසා. අථවා සමාහිතං සමාධි, පඤ්ඤා සීලං සමා
හිතඤ්ච අස්ස අත්ථිති පඤ්ඤාසීලසමාහිතො. තෙතස්ස සීලාදි
ධම්මක්ඛන්ධත්තය සමපන්නත්තාය අග්ගදකඛිණේයාභාවං විභාවෙති.

විපුලො මහග්ගහොති ගුණෙහි මහත්තං ගතොති=මහග්ගතො,
තතො එව අත්තති කතානං කාරුතං ඵලවෙපුලලභෙතුතාය
විපුලො. උද්ධිව සාග්ගෙහිති යථා උදකං එත්ථ ධියතිති උද්ධිති
ලභිතාමො සාගරෙ එත්තකානි උදකාලිහකානිති ආදිනා උද
කතො අප්පමෙයෝ, එවමෙස ගුණතොති අන්තො. එතෙහිති
'ති'සඤ්ඤා අවධාරණේ, එතෙ එව සෙට්ඨාති⁵ අන්තො. වුත්තං හෙතං:-
"යාවතා භික්ඛවෙ සබ්බසා වා ගණා වා තථාගත⁶ සාවකසබ්බසා
තෙසං අග්ගමකායති"⁷ති. නරවිරසාවකානි නරෙසු විරිය
සමපන්නස්ස නරස්ස සාවකා. පහබ්බතෙහි ලොකස්ස ඤ්ඤා
ලොකකරු. ධම්මමුද්දරස්සනිති ධම්මං උද්දිසනති, කථං? ධම්ම
සාමිනා හි ධම්මපජ්ජානො අරියසබ්බෙස ධම්මො.

සෙ සබ්බමුද්දිස්ස දදන්ති දානනි යෙ සත්තං අරියසබ්බෙසං
උද්දිස්සං සමමුතිසබ්බෙස අත්තමස්සො ගොත්‍රගුපුග්ගලෙසුපි දානං දදන්ති,
තං දානං සංවිභාගවසෙන දින්නමපි සුද්දිග්ගං, ආනුනපානුනවසෙන

1. සී. කරෙතං සත්තානං.

2. සී. III. පටිත්තං.

3. හා. න දිස්සතෙ.

4. හා. හි. I & II. සංහත්තතාහි.

5. සී. III. එසොහිති නිසදෙද අව
ධාරණේ, එසො එව සෙට්ඨා.

6. සී. තථාගතස්ස.

7. සී. කථං ධම්ම මුද්දරස්සනි.

හුතමි සුග්‍රහං, මහායානවසෙත සිට්ඨමි සුසිට්ඨමෙව හොති.
කසමා? යසමා සා දක්ඛිණා සඛ්‍යගතා පතිට්ඨතා මහපථලා
ලොකවිදුන¹ වණ්ණිනාති ලොකවිදුති සමමා සප්පිදොති
“තතොවාහං ආනඤ්ඤ කෙනවි පරිසායෙන සඛ්‍යගතාය දක්ඛිණාය
පාටිපුග්ගලිකං දක්ඛිණං මහපථලතරං වදාමි” “පුඤ්ඤං ආකම්බ
මානානං සඛ්‍යං වෙ යජතං මුඛං” “අනුතතරං පුඤ්ඤතෙතතතං
ලොකස්සා”²ති ව ආදිනා මහපථලතා වණ්ණිනා පසන්ධා ථොමිනාති
අතො.

එතාදිසං සඤ්ඤා³මනුස්සරතනාති ඊදිසං සඛ්‍යං උද්දස්ස
අතතනා කතං දුතං අනුස්සරතනා. චෙදන්තාති ජතසොමනස්සා.
විනෙය්‍ය මචෙජරමලං සමුලතති මචෙජරමෙව විතතස්ස මලිත
භාවකරණතො=මචෙජරමලං, අථවා මචෙජරඤ්ඤ අඤ්ඤං ඉස්සා
ලොභදොසාදි⁴ මලඤ්ඤාති=මචෙජරමලං. තඤ්ඤා අවිජ්ජා විචිකිච්ජා විප
ලාසාදිති සහ මුලෙහිති=සමුලං විනෙය්‍ය විතසිත්වා විකම්මෙතත්වා
අනිඤ්ජා සහමුපෙතති ධානතති යොජනා. සෙසං සබ්බං වුත්ත
තයමෙව. ඉමං පන සබ්බං පවත්තිං සකෙකා දෙව්‍යානම්ඤ්ඤ
“දදුලලමානා වණ්ණණතා”⁵ති ආදිනා ආයසමතො මහාමොග්ගලා
තස්ස ආවිකම්. ආයසමා මහාමොග්ගලාතො හගවතො ආරො
වෙසි. හගවා තමන්ධං අවුප්පතතිං කත්වා සමපතනපරිසාද ධර්මං
දෙසෙසි. සා දෙසනා මහාජනස්ස සාත්තිකා අහොසිති.

දදුලලවිමාන වණ්ණණතා

3. 7.

එලිකරජනගෙමන්ලව්ජනනනි සෙසවති විමානං. තස්ස කා
උප්පතති?

හගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ. තෙන⁶ සමයෙන
මගබෙසු නාලක⁷භාමෙ එකසමිං ගහපති මහාසාරකුලෙ⁸ සෙස
වති⁹ නාම කුලසුණ්ණා අහොසි. සා කිර කස්සපස්ස හගවතො
යොජනිකෙ කනකපුපෙ කසිරමානෙ දුරිකා හුත්වා මාතර සද්ධිං
වෙතියට්ඨානං ගතා මාතරං පුච්ඡි: කිං ඉමෙ අමම කරෙන්නති?
වෙතියං කාතුං සුවණ්ණිට්ඨිකා කරෙන්නති. තං සුත්වා දුරිකා
පසන්නමානසා මාතරං ආහ: අමම මම ගීවාය ඉදං සොවණ්ණ
මයං බුද්ධං පිලකිනං අත්ථි ඉමාහං වෙතියන්ධාය දෙමිති, මාතා

1. හා. පිදුති.

2. සි. IV. හා. පුඤ්ඤ.

3. සි. IV. දෙසමොහාදි.

4. හා. “පෙසවති”ති සබ්බන්ධොජනා.

5. සි. IV. තෙන ව, හා. තෙන ඛො පන.

6. සි. I. II & III. නාල, IV. නාල.

7. සි. III & IV. හා. ගහපතිකුලෙ.

සාධු දෙහිති වන්තා. නං හිවතො ඔවුඤ්චිත්වා සුවණ්ණකාරණං හන්තේ අද්ධි-ඉදං ඉමං දුරිකාය පරිවච්ඡිතං. ඉමම්පි පක්ඛිපිත්වා ඉට්ඨකං කරෙහිති. සුවණ්ණකාරෙ නථා අකාසි. සා දුරිකා අපරහාගෙ කාලං කත්වා තෙනෙව පුඤ්ඤකමෙත දෙවලොකෙ තිබ්බත්තිත්වා සුභතියංගෙව අපරපරං සංසරන්ති අමහාකං ගභවතො කාලෙ නාලක¹භාමෙ තිබ්බත්තා අනුක්කමෙන වාදසවසිකා ඡතා. සා එකදිවසං මාතරං පෙසිතං මූලං ගහෙත්වා තෙලන්ථාය අඤ්ඤතරං ආපණං අගමාසි. තසම්ඤ්ච ආපණෙ අඤ්ඤතරෙ කුට්ටබ්බිය²පුතො පිතරං තිදතිත්වා ථපිතං. බහුං හිරඤ්ඤ සුවණ්ණං මුත්තා³ මණ්ණි රතනාති ව ගහෙතුං උධිරන්තො ආපණිකො කමමබලෙන කඨලපාසාණසකිරරුපෙන උපට්ඨනන්තාති දිස්වා තතො එකදෙසං පුඤ්ඤවන්තානං වසෙන හිරඤ්ඤසුවණ්ණාදි හවිස්සතිති විමංසිතුං රුසිං කත්වා ථපෙසි. අථ නං සා දුරිකා දිස්වා-කසමා ආපණෙ⁴ රතනාති එවං ඝටිතාති? නනු නාම සමමදෙව පටිසාමෙතබ්බාතිති ආහ. ආපණිකො තං සුත්වා-මහාපුඤ්ඤ අයං දුරිකා ඉමිස්සා වසෙන සබ්බමිදං හිරඤ්ඤාදි එව හුත්වා අමහාකං විනිශ්ඨංගං ගමිස්සති සභගණතිස්සාමි නන්ති වින්තොත්වා⁵ තස්සා මාතු සන්තිකං ගන්ත්වා ඉමං දුරිකං මග්ගං පුත්තස්සන්ථාය දෙහිති වාරෙත්වා බහුධනං දත්වා ආවාහවිවාහං කත්වා නං අත්තන්තො ගෙහං ආනෙසි. "අථස්සා සිලාවාරං ඤත්වා හණ්ඩාගාරං විවරිත්වා කිං එත්ථ පස්සාසිති වන්තා⁷ තාය හිරඤ්ඤසුවණ්ණමණ්ණිමෙව රුසිකතං පස්සාමිති වුත්තො එතාති අමහාකං කමමබලෙන අත්තරධායන්තාති තච පුඤ්ඤ විසෙසෙන පුත්ත⁸ සුවණ්ණ විසෙසාති" ඡතාති, තසමා ඉතො පට්ඨාය ඉමස්මිං ගෙහෙ සබ්බං ත්වං යෙව විවාරෙහි, තයා දින්නමෙව මයං පරිභුඤ්ජිස්සාමාති වන්තා තතොපපත්ති තං සෙසවතීති වොහරිංසු.

තෙන ව සමයෙන ආයස්මා ධම්මසෙනාපති අත්තන්තො ආයු සඬ්ඛාරානං පරිකම්භ්භාවං ඤත්වා මග්ගං මාතුයා රුපසාරි බ්‍රාහ්මණීයා පොසාවතිකමූලං දත්වා පරිතිබ්බාධිස්සාමිති වින්තොත්වා ගභවන්තං උපසඬකම්භිත්වා පරිතිබ්බාණං අනුඡතාපෙත්වා සත්ථ ආණාය මහන්තං පාටිහාරියං දස්සෙත්වා අනෙකෙහි ථුත්ථසගස්සෙහි ගභවන්තං ථොමෙත්වා යාව දස්සන්තිසයාතිකකමා අභිමුඛොව අපකක මිත්වා පුත්ත වන්තිත්වා හිකුබ්බසඬසපරිවුත්තො විහාරා තික්කමම හිකුබ්බ සඬසස්ස ඔවාදං දත්වා ආයස්මන්තං ආනන්දං සමස්සාසෙත්වා වතස්සොපි පරිසා තිවත්තොත්වා අනුක්කමෙන නාලක¹⁰භාමං පත්වා

1. සි. I, II, III & IV. නාල.

2. සි. IV. කුට්ටබ්බිය, හා. කුට්ටබ්බික.

3. නා. හිරඤ්ඤාදි සුවණ්ණමුත්තො.

4. සි. නාහාපණ.

5. සි. I & II. හා. නාදිස්සතෙ.

6. සි. IV. නෙසි.

7. සි. IV. පුමෙත්වා.

8. සි. පුත්ත සෙසාති.

9. හා. පත්ත විසෙසාති.

10. සි. I, II, III & IV. නාල.

මාතරං සොතාපතනිථලො පතිට්ඨාපෙනා පච්චුසසමයෙ සඤ්ජාතො වරකෙ¹ පරිනිබ්බාසි. පරිනිබ්බුතස්ස වස්ස සර්වසක්කාරකරණ වසෙන දෙවා වෙව මනුස්සා ව සත්තාහං විනිනාමෙසුං. අගරු වන්දනාදිති හත්ථසතුබ්බධං විතතං අකංසු. සෙසවතීපි ථෙරස්ස පරිනිබ්බාණං සුඤ්ඤා ගතත්වා පුජෙස්සාමිති සුවණ්ණපුජෙථි ගත්ථි ජතෙති ව පුරිතාති² වඬෙහාටකාති ගාහාපෙනා ගන්තුකාමා සසුරං ආපුර්ණා තෙන තිං ගරුභාරා තත්ථ ව මහාජනසමාධො³ පුජථ ගතාති පෙසෙත්වා ඉධෙව හොතිති වුත්තාපි සද්ධා ජතා යදිපි මෙ තත්ථ ජීවිතනතරයො සියා ගතත්වා ව පුජසක්කාරං කරස්සාමිති තං වචනං අගභෙත්වා සපරිවාරා තත්ථ ගතත්වා ගක්ඛපුජථාදිති පුජෙත්වා කතඤ්ජලී අට්ඨාසි

තසම්ඤ්ච සමයෙ ථෙරං පුජෙත්තුං ආගතානං රුජපරිසානං⁴ හත්ථි මනෙතා⁵ හුත්වා තං පදෙසං උපගඤ්ඤි. තං දිස්වා මරණ හයභිතෙසු මනුස්සෙසු පලායනෙතෙසු ජනසමමඥෙන පතිතං සෙස වතිං මහාජනො අකකම්භා මාරෙසි. සා පුජසක්කාරං කත්වා ථෙරගතාය සද්ධාය පසන්නවිත්තා ඵව කාලං කත්වා තාවතිංස හවනෙ තිබ්බන්ති⁶. අවජ්රසහස්සඤ්චස්සා පරිවාරො අහොසි. සා තාවදෙව අත්තනො දිබ්බසම්පතතිං ඔලොකෙත්වා-කිදිසෙන නුඛො පුඤ්ඤෙන මයා ඵසා ලද්ධාති තස්සා භෙත්තුං උපධාරෙන්නී ථෙරං උද්දිස්ස කතං⁷ පුජසක්කාරං දිස්වා රතනත්තයෙ අභිප්පසන්න මානසා සත්ථාරං වන්දිත්තුං අවජ්රසහස්සපරිවුත්තා සට්ඨිසකට්ඨාරා ලභිකාරපතිමණ්ඩත්තනභාවා සුමහනියා දෙවිද්ධියා වන්දෙ විය ව සුරියො විය ව දසදිසා ඔහාසයමානා සහ විමානෙන ආගන්ත්වා විමානතො ඔරුක්ක හගවන්තං වන්දිත්වා අඤ්ජලීං පගග්ගා අට්ඨාසි.

තෙන ව සමයෙන ආයස්මා වඩ්ඪිස්සො හගවතො සම්පෙ තිසින්නො හගවන්තං ඵවමාහ පටිභාති මං හගවා ඉමිස්සා දෙවතාය කතකම්මං පුර්ව්ඤ්ජනි. පටිභාතු තං වඩ්ඪිසාති හගවා අවොච. අපායස්මා වඩ්ඪිස්සො තාය දෙවතාය කතකම්මං පුර්ව්ඤ්ජනාමො පඨමං තාවස්සා විමානං සංවණ්ණෙන්නො ආහ:-

“ඵලිකරජතභෙමජලවජ්ජනං
විවිධවිචිත්තලමද්දසං සුරම්මං,
ව්‍යම්මං සුනිම්මිතං තොරණුපපන්නං
රුවකුපකිණ්ණං⁸ මිදං සුභං විමානං.

1. සි. IV. හා. ජනොවරකො.

2. සි. ඉතර පුජෙථි ව ගතො

ජාතෙති ව පුරිතාති හරිමන්ත.

3. හා. සම්මෙද්ද.

4. සි. I & II. ආගතපරිසානං.

5. සි. හනෙතා.

6. සි. හා. තාවතිංසෙසු තිබ්බතො.

7. සි. I, II & III. ථෙරස්සකත.

8. හා. රුවකුපකිණ්ණ.

භානි¹ ව දසදිසා නභෙව සුරියෝ
සරදෙ තමොනුදෙ² සහසාරංසී,
තථා තපනිමිදං තව විමානං.
ජලමිව ධුමසිඛො නිසෙ නභගෙන.

මූසතීව නයනං සතොරතාව
ආකාසෙ ජපිතමිදං මනුඤ්ඤං,
විණාමුරජසමවතාලසුට්ඨං.
ඉදං ඉන්ද්‍රපුරං යථා තවෙදං.

පදමකුමුද්‍රපපලකුවලයං
යුධික³ ඛනුක⁴ නොජකා ව සනති,
සාල කුසුමිත ප්‍රපථිතා අසොකා
විවිධද්‍රුමගහසුගතසෙවිතමිදං.

සලල ලබුජභුජක⁵ සඤ්ඤතා⁶
කුසකසුපුලලිතලතාවලමිනිති,
මණිජලසදිසා යසසිනි
රමමා පොකකරණී උපට්ඨිතා තෙ.

උදකරාභා ව යෙජ්ඣ ප්‍රපථතා
ඵලජ යෙ ව සනති රාකකජතා,
මානුසකා අමානුසකා ව දිබ්බා
සබ්බෙ භූගතං නිවෙසනමනි ජතා.

කිය්‍ය සමදමස්‍ය යං විපාකො
කොනාසි කමමඵලෙනිච්ඡපපන්නා,
යථා ව තෙ අධිගතමිදං විමානං
තදනුපදං අවවාසි⁷ 'ලාරපබ්‍රමෙ'ති.⁸

තත් ඵලිකරජනගෙමජලවජනනනි ඵලිකමණිති රජනගෙම
ජලෙති ව ඡාදිතං, ඵලිකමණිමයාති භින්නති රජනගෙමමයෙති
ජලෙති ව සමන්නතො ගෙට්ඨා ව උපරි ව ඡාදිතං. විවිධවණණානං.
විවිධතසනනිවෙසානඤ්ච තලානං භූමීනං වසෙන විවිධවිවිභුතලං.
අද්දසං පසං. සුරමමනනි සුට්ඨි රමණීයං. විහරිතුකාමා වසනති
ඵත්ථාති=ව්‍යමනං භවතං. තොරණුපපජනනනි විවිධමාලාකමමාදි
විවිධෙතන සතතරතනමයෙන තොරණෙන උපෙතං. 'තොරණ'නති
වා වාරකොට්ඨකපාසාදස්‍ය නාමං. තෙන ව අනෙකභූමකෙන
විවිධතාකාරෙන තං විමානං උපෙතං. රූමකුසකිණණනනි
සුවණණවාලිකාති ඔකිණණඛනං, වාලික⁸සදිසා හි සුවණණබණ්ඩා

1. සි. I. II & III. භාසනි.	5. සි. I. II & III. බු. ඊ. ජ. සුජික.
2. හා. තමනුදෙ.	6. හා. ඊ. ජ. සංයුතා.
3. හා. යොසිසා.	7. හා. පමමනි.
4. හා. තණ්ඩක.	8. සි. ඔකිණණ, ගබ්බාවාලික.

රුවා නාම, රුවමෙව=රුවකනති වුතනං. සොභති සුට්ඨ භාතීති වා සුභං. විමානනති විසිට්ඨමානං, පමාණතො මහත්තනනති අත්ථො.

භාතීති¹ ජෙනති උජ්ජලති. නගෙව සුඤ්ඤොති ආකාසෙ ආදිවො විය. සරදෙනි සරදසමයෙ. නමනුදෙනි අනිකාරවිඤ්ඤා සතො. නථා නපති මිදනති යථා සරදකාලෙ සහස්සරංසි සුරියො තථා තපති දිපති ඉදං නව විමානං. මකාරො පදසන්නිකරො. ජලමිව ධූමසිඤ්ඤාති ජලනොයා අගති විය. අගති හි තස්ස අගතො ධූමො පඤ්ඤායතීති ධූමසිඤ්ඤා ධූමකෙතුති ව චුචාති. නිසේති තිසි,² රතතියනති අත්ථො. නගගෙගති නගකොට්ඨාසෙ, ආකාස පදෙසෙති වුතනං භොති. “නගගෙග”ති වා පාඨො, පබ්බතසිබරෙති අත්ථො. ඉදං තව විමානනති යොජනා.

මුසතිව නසෙනති අතිවිය අත්තනො පහස්සරනාය පටිහනනනං දස්සනතිච්චං කාතුං අදෙනනං ඔලොකෙනනානං වකුට්ඨසති විය තෙනාහ සතොරනාචාති, විජ්ජනා⁴ වියාති අත්ථො. විණාමුරජ සමමගාලසුට්ඨනති මහති ආදි විණානං හෙරිආදි පටිභානං⁵ හත්තාල කංසතාලානඤ්ඤා සදෙනි සොසිතං එකතින්තාදං. ඉද්ධනති දෙවපුත්තෙති දෙවධිතාති දිබ්බසම්පන්නියා ව සමිද්ධං. ඉඤ්ජුරං සථාති සුදස්සනනගරං විය.

පදමාති ව කුමුදති ව උපපලාති ව කුචලයාති ව සද්ධකුමුදසාල කුචලසනති එකත්තවසෙන වුතනං. අජිති වචනං පරිණාමෙනා යොජෙතබ්බං. තත්ථ පදමගහණෙන පුණ්ඩරිකමපි ගතීතං, කුමුද ගහණෙන සෙතරත්තහෙදති සබ්බාති කුමුදති, උපපලගහණෙන රත්තූපපලං සබ්බා වා උපපලජති, කුචලගහණෙන නිලූපපල මෙව ගතීතනති වෙදිතබ්බං. යුධිකා බඤ්ඤානොජනා ව සනීති⁶ ‘ව’ කාරෙ නිපාතමත්තං, යුධිකා⁷ බඤ්ඤාචක අනොජක රුක්ඛා ව සනීති අත්ථො. කෙවි අනොජකාපි සනීති පාඨං වතා අනොජකාපිති වුතනං භොතීති අත්ථං වදනති. සාලකුසුමින සුප්පිනා අසොකාති සාලා කුසුමිනා සුප්පිනා අසොකාති යොජෙතබ්බං. විවිධද්වගහසුගඤ්ඤානමිදනති නාතාවිධානං උත්තම රුක්ඛානං සොහනෙති ගනෙති සෙවිතං පරිභාසිතං ඉදං තෙ විමානනති අත්ථො.

සලලච්ඡකුජක⁷සඤ්ඤානාති නිරො සිතෙති සලලෙති ලඛුජෙති භුජක⁷රුක්ඛෙති ව සතිතා. භුජකො⁷ නාම එකො සුගඤ්ඤානො දෙවලොකෙ ව ගනිමාදනෙ ව අජි අඤ්ඤත්ථ නජිති වදනති.

1. සි. I. II & III. භාසනීති. 4. හා. විජ්ජලහා.
2. හා. නිසති. 5. හා. පහවානා.
3. හා. වකුට්ඨා. 6. සි. යොවිකා
7. සි. I. II. III & IV. සුජක.

කුසසසුපුලලිතලනාවලමබිහිහිති කුසකෙති නාලනාදිකෙරුදි තිණ්ණතිහි ඔලමමානාති සන්තානකවලලි ආදිති සුප්පු කුසුමිතලනාති ව සංයුතාති¹ යොජනා. මණ්ණිල්ලසදිසාති මණ්ණිල්ලසදිසජලා.² “මණ්ණිල්ලසදිසා”තිපි පාලි,³ මණ්ණිසදිසජලාති අනේ. සසසසිතිති දෙවතාය ආලපනං. උපට්ඨිතා නෙති යථා වුත්තගුණා රුමණෙය්‍යා⁴ පොකබරණි තව විමානසම්පෙ සිතා.

උදකරුහාති යථාචුත්තෙ පද්මාදිකෙ සක්ඛාය වදති. සෙත්ති යෙ අත්ති. ඵලජ්ඣති යුධිකාදිකා. සෙ ව සනාති යෙ අඤ්ඤාපි රුකබජ්ජා පුප්පුපගා ඵලුපගා ව තෙපි තව විමානසම්පෙ සනති යෙව

කිසස සමදමසසසං විපාකොති කායසංයමා⁵දිසු කිදිසසසසංයමසස⁶ ඉන්ද්‍රිය දමනාදිසු කිදිසසසස දමසස⁷ අයං විපාකො. කෙනාසිති අඤ්ඤාමෙව උපපතතිතිබ්බත්තකං අඤ්ඤං උපහොග සුබතිබ්බත්තකං හොතිති කෙනාසි. කම්මඵලෙන ඉච්ඡපපනනාති වත්තා පුන සථා ව නෙ අබිගතමිදං විමානනති ආහ. තත්ථ “කම්මඵලෙන”ති කම්මබලෙන, ‘විපච්චිතුං ආරඥෙනා’ති වචන සෙසො. ඉන්ද්‍රියතලකකණ වෙතං කරණවචනං. ගදනුපදං අවවාසිති තං කම්මං මයා යථාචුත්තපදසස අනුපදං අනුරූපපදං කත්තා කපේය්‍යාසි. අළාරපබ්බමෙති බහලසංභත⁸පබ්බමෙ, ගොපබ්බමෙති අබිප්පායො.

අථ දෙවතා ආහ:-

“යථා ව මෙ අබිගතමිදං විමානං
කොඤ්චම්යුරවකොරසඤ්ඤවරිතං,
දිබ්බපිලව හංසරුජවිණ්ණං
විජකාරණවකොක්ඛිලාභිනදිතං.”

නානාසන්තානකපුපථරුකබ්බිවිධා
පාවලිජමබ්බඅසොකරුකබ්බවත්තං,
යථා ව මෙ අබිගතමිදං විමානං
තනෙන පවදිසාමි⁹ සුණොති හනෙන.

මගධවරපුරත්තිමෙන
නාලකභාමො¹⁰ නාම අත්ති හනෙන,
තත්ථ අහොසිං පුරෙ සුණ්ණිසා
සෙසවතිති තත්ථ ජාතිංසු මමං.

1. සි. IV. හා. සංයුතතා.

2. සි. සදිසාතිජලා.

3. සි. ඵලිකමණි.

4. හා. ගුණරුමණියා.

5. සි. I, II, III & IV. සමා-සමසස.

6. සි. දමනසස.

7. සි. IV. සංගත.

8. සි. I, II, III & IV. අභිනන්දිතා.

9. හා. පවෙදිසාමි.

10. සි. I, II, III & IV. නාලභාමකො.

සාතං අපචිතත් ධම්මකුසලං¹
 දෙවමනුස්සපුර්තං මහනතං,
 උපතිස්සං නිබ්බූතං අපමෙය්‍යං
 මුදිතමනා කුසුමෙහි අබ්‍යෝතිරිං.

පරමගතිගතඤ්ච පුරුසිත්වා
 අනතිමදෙහධරං ඉසිං උලාරං,
 පහාය මානුසකං සමුස්සයං
 තිදසගතා ඉධ මාවසාමි සාන”නති.

තත් සොඤ්චමයුරවභොරසංසවජිනනති සාරස සිබණ්ඨි කුලා
 කාරකුකකුට ගණෙහි තත් තත් විවරිතං. දිබ්බපිලවහංසග්ග්
 විණ්ණනති උදකෙ පිලවිත්වා විවරණතො පිලවාති ලද්ධතාමෙහි
 උදකසකුණෙහි ගංසරජෙති ව තහිං තහිං විවරිතං. විජ්‍යාදර්ශනච
 සොකිලාගිනදිනනති කාරණචවෙහි කාදමෙහි කොකිලෙහි
 අඤ්ඤාති ව විජෙති අභිනාදිතං.

නානාසන්තානකපුප්ථරුකකවිවිධාති නානාවිධසාධාපසාධවන්තා
 නානාපුප්ථරුකක=නානාසන්තානකපුප්ථරුකකා, තෙහි විවිධං. වින්තා
 කාරං විවිත්තසන්තිවෙසං=නානාසන්තානකපුප්ථරුකකවිවිධා. විවි
 ධනති හි වත්තබ්බෙ විවිධාති වුත්තං. නානාසන්තානකාති හි
 කාමවලලියො, නානාවිධපුප්ථරුකකා ව විවිධා එත් සන්ති, තෙහි
 වා විවිධනති=නානාසන්තානකපුප්ථරුකකවිවිධා. නානාසන්තානක
 පුප්ථරුකකවිවිධං, පාටලිජමුද්‍ර අසොකරුකකවන්ත”නති ව කෙවි
 පඝනති.² තෙහි පුප්ථරුකකා සන්තිති පදං ආනෙත්වා සමික්ඛිතබ්බං.
 ‘පුප්ථරුකකා’ති වා අවිභින්නති නිද්දෙසො පුප්ථරුකකනති වුත්තං
 හොති.

මගධවරපුරජ්‍යමෙහාති මගධවරෙ පුරජ්‍යමෙන,³ අභිසමො
 බ්බියානතාය උත්තමෙ මගධරට්ඨේ පුරජ්‍යමදිසාය. නත් අහොසිං.
 පුරෙ සුණ්ඨිසාති පුබ්බෙ අහං තසමිං නාලකායාමෙ එකසමිං ගහපති
 කුලෙ සුණ්ඨිසා සුණ්ඨා අහොසිං.

සාති සයං අනෙපු ව ධම්මෙපු ව කුසලොති=අත්ථධම්මකුසලො,
 ගහවා. අපචිතො අත්ථධම්මකුසලො එතෙනාති=අපචිතත්ථධම්ම
 කුසලො, ධම්මසෙතාපති, තං. අපචිතං වා අපවයො නිබ්බාණං.
 තසමා⁴ අවසිට්ඨිඅත්ථධම්ම කුසලො, අපචිතෙ වා පුරුනියෙ අනෙ
 ධම්මෙ නිරොධො⁵ මග්ගෙ ව කුසලං. මහනෙතහි උලාරෙහි සීලකකුකා
 දිති සමන්තාගතතතා මහනං. කුසුමෙහිති රතනමයෙහි ඉතරෙහි
 ව කුසුමෙහි.

1. වු. නි. කම්මකුසලං.

2. සී. IV. කා. වදනති.

3. හා. නිරොධි.

3. හා. අථවා.

4. සී. තසමිං.

පරමශතීශනාඤ්චාති අනුපාදිසෙසතිබ්බාණං පතතං. සමුසාසනති සරිරං. නිදසගනාති නිදසගවනං ගතා, තාවතිංසදෙවතිකාය ගතා උපපන්නා. ඉධාති ඉමසමිං දෙවලොකෙ. ආවසාමි ඤානනති ඉමං විමානං අඛිවසාමි. සෙසං ථුතතතයමෙව.

එවං ආයසමතා වඩිතිසෙන දෙවතාය ව කපිතකථාමතතං අට්ඨුපපතති. කත්වා හගවා සමපතතපරිසාය විජාරෙන ධම්මං දෙසෙසි. සා දෙසනා මහාජනයා සාත්තිකා අහොසිති.

සෙසවතීවිමාන වණණනා

3. 8.

පිතවණේ පිතධජේති මලලිකාවිමානං. තස්ස කා උපපතති?

ධම්මවකකපවතතතමාදිං කත්වා යාව සුභද්දපරිබ්බාජකවනයනා කතවුධකිවෙව කුසිනාරායං උපවතතනෙ මලලරාජ්ජනං සාලවනෙ යමකසාලානමනතරෙ විසාබපුණණමාය පවුසුවෙලායං අනුපාදි සෙසාය තිබ්බාණධාතුයා පරිතිබ්බුතෙ හගවති ලොකනාපේ දෙව මනුසෙසති තස්ස සරිරපුජය කරියමානාය¹ තද කුසිනාරායං වසමානා බහුලමලසං² හරියා මලලරාජපුත්තී මලලිකා නාම උපාසිකා සඬා පසනනා විසාබාය මහාඋපාසිකාය පසාධනසදිසං අතතනො මහාලතාපසාධනං ගනොදකෙන ධොවිත්වා දුක්ඛවුඛව කෙන මද්දිත්වා³ අඤ්ඤාඤ්ච බහුං ගනිමාලාදිං ගහෙත්වා හගවතො සරිරං⁴ පුජෙසි. අයමේන් සංඛෙපො. විජාරතො පන මලලිකා වජ්ඣං ධම්මපදවණණනායං ආගතමෙව. සා අපරහාගෙ කාලං කත්වා තාවතිංසෙසු තිබ්බතති. තෙන පුජනුභාවෙන තස්සා අඤ්ඤාති අසාධාරණා උලාරා දිබ්බසම්පතති අහොසි. වජාරලඛිතාරවිමානාති සත්තරතනසමුජ්ජලාති විසෙසතො සිධිතිසුවණණොභාසාති අතිවිශ පහස්සාරාති සබ්බා දිසා ආසිඤ්චමානාව සුවණණරසධාරා පිඤ්ඤාරා කරොනති. අථායසමා නාරදො දෙවචාරිකාං වරතොතා තං දිස්වා උපගඤ්ජි. ⁵ සා තං දිස්වා වජ්ඣිත්වා අඤ්ජලිං පගග්ගා අට්ඨාසි. සො තං :-⁶

“පිතවණේ පිතධජේ පිතාලඛිතාරභුසිතෙ,
පිතනනරාගි වගුහි අපිලකිංච⁷ සොහසි.

කා කමුකායුරධරෙ කඤ්චනාවෙලභුසිතෙ,
හෙමජලකපච්ඡෙන⁸ නානාරතතමාලිති.

1. සි. කපිරමානාය.

2. සි. III. & IV. හා. බහුලසං.

3. සි. IV. හා. මද්දිත්වා.

4. හා. සරිරධාතුං.

5. සි. III. හා. උපගමිජි. [පුච්ඡ

6. සි. IV. හා. “පිතවණේ”ති ආදිනා

7. සි. I. II & III. වු. අපිලකිනා.

8. හා. සඤ්ජෙන,

සොවණ්ණමයා ලොතිතඛකමයා ව
 මුත්තාමයා වෙළරියාමයා ව,
 මසාරගල්ලා සහ ලොතිතඛකා
 පාඨවට¹ කිහිනි මණ්ඩි විත්තතා.”

කොවි කොවි එත් මයුරසුසාරො
 හංසයාරසෝදො කාරවිකසුසාරො,
 තෙසං සරො සුයන්² වග්ගුරුපො
 පඤ්චඛිතිකං තුරියමිවපාවාදිතං.

රජො ව තෙ සුභො වග්ගු නානාරතනවිත්තිතො
 නානාවණ්ණාහි ධාතුහි සුචිතතෙතාව සොහති.

තසමිං රජෙ කඤ්චනබ්බිමිවණ්ණෙ
 යත්ථට්ඨිතා⁴ භාසසිමං පදෙසං,
 දෙවතෙ පුච්ඡිතාපිකඛ කියං කම්මෙසිදං එල⁵ නති

පුච්ඡි.

තත්ථ පිනාවණ්ණෙති පරිසුද්ධවාමිකරපහසාරතාය පිනොභාස
 නිවාසනෙ. පිනාවණ්ණෙති විමානවායෙ රජෙ ව සමුසසිතහෙමමය
 විපුලකෙතුභාවතො පිනොභාසධරෙ. පිනාලඛිතාරභූමිකෙති
 පිනොභාසෙහි ආභරණෙහි අලඛිතතෙ. සතිපි අලඛිතාරාතං නානා
 විධිරංසිජලසමුජ්ජලවිවිධරතනවිවිත්තභාවෙ තාදිසසුවරිතවිසෙස
 නිබ්බතතාය පන සුපරිසුද්ධවාමිකරමුරිච්ඡලවිජ්ජාතිතතතා විසෙ
 සතො පිතනිභාසාති තසො ආභරණාති අහෙසුං. පිනානතභූමිති
 පිතවණ්ණෙහි උතතරියෙහි. “සන්තරුතතරපරමං තෙන භික්ඛුනා
 තතො විවරං සාදිතබ්බ”නති⁶ ආදිසු නිවාසනෙ අන්තර සද්දො
 ආහතො, ඉධ පන “අන්තරසාටකා”ති ආදිසු විය උතතරියෙ
 දට්ඨබ්බො. අන්තරා, උතතරියං, උතතරාසබ්බො, උපසම්බොත⁷ නති
 පරියායසද්ද එතෙ. චග්ගුහිති සොහනෙහි සණ්ඨාමට්ඨෙහි. අපිලකොච
 සොහසිති නිං ඉමෙහි අලඛිතාරෙහි අනලඛිතතාපි අත්තතො
 රුපසම්පතතියාව සොහසි. තෙ පන අලඛිතාරා තව සරිරං පත්තො
 සොහනති, තසො අනලඛිතතාපි නිං අලඛිතතසදිසීති අධිප්පායො.

කා කම්බුකාසුරධරෙති කා නිං කතරදෙවතිකායපරියාපන්තා
 සුවණ්ණමයපරිහාරක⁸ධරෙ, සුවණ්ණමයකෙයුරධරෙ වා. කම්බු
 පරිහාරකනති ව හන්ථාලඛිතාරවිසොසො වුවවති, කෙයුරහති භුජ
 ලඛිතාරවිසොසො. අභවා කම්බුති සුවණ්ණං, තසො කම්බුකාසුරධරෙ
 සුවණ්ණමය බාහාභරණ ධරෙති අධිප්පායො.⁹ කඤ්චනාවෙල

1. හා ඊ. ජී. පාරෙවත.

2. සි විතතිතා.

3. හා. ඊ. ජී. සුයන්ති

4. හා. ඊ. ජී. යාමං භිකා.

5. හා. උපසම්බොත.

6. සි. I. II. III & IV. පරිවාරක.

7. හා. අත්තො.

පාරජිකාපාලි-කම්බුකම්බු-තතුතරිසිකඛපද

අසිතෙති කඤ්චනමයාවෙළපිළිකිනගුසිතෙ. හෙමන්ලකපව්නෙහති රතනපතිසිබිතෙන හෙමමයෙන ජලකෙන ඡාදිතසරිරෙ. නානා රතනමාලිනීති නකතිතමාලාය විය කාලපකෙඛ රතනියං සියෙ පවිත්‍රකකාහි විවිධාහි රතනාවලිති නානාරතනමාලිනී කා තිනති පුච්ඡති. “සොවණ්ණමයා”ති ආදි යාහි රතනමාලාහි යා දෙවතා නානාරතනමාලිනීති වුත්තා තායං දසානං. තත් සොවණ්ණ මසාති සිඛිතිසුවණ්ණමයා මාලා. ලොගිනඛකමසාති පදුමරාහාදි රතනමණිමයා. මසාරගලාති මසාරගලමණිමයා. සහලොගි නඛකාති ලොගිතඛකමණිමයාහි සද්ධිං කබරමණිමයා වෙව ලොගිතඛකසඛිකරතනමණිමයා වාති අත්ථො. පාග්වචකනිති මණ්ඩවිත්තනාති¹ පාරාපතකකිදසෙහි මණිති යථාචුත්තමණිති ව සඛිත² විත්තහාවා ඉමා තව කෙසහත්ථෙ රතනමාලාති අභිපපායො.

කොටි කොටිති එකවෙවා එකවෙවා. එසොති එතෙසු මාලා දමෙසු. මසුරසුයාගෙති මසුරො විය සුඤ්ජරනාදො. හංසයා රඤ්ඤාති හංසයාරො අඤ්ඤා හංසයදිසසරො අපරො. කරවික සුයාගෙති කරවිකො විය සොහනසාරො. නෙසං. මාලාදුමානං යථා මසුරයාරො හංසයාරො කරවිකයාරො, එවං වගගුරුපො මධුරාකාරො සගෙ සුසති කිම්චි?³ සඤ්චඛිතං භුමිසම්චසා වාදිනං. යථා පවිණෙන වාදිතෙ පඤ්චඛිතෙ තුරියෙ, එවං තෙසං සරො සුයති වගගුරුපොති අත්ථො. භුමිමත්ථෙ හි ඉදං උපයොග වචනං.

නානාවණ්ණාහි බාහුනිති⁴ අනෙකරූපාහි අකක-වකක-ඊසාදි අවයවබාහුනි. සුවිහතෙනාව සොහනිති අවයවනං අඤ්ඤාමඤ්ඤා යුත්තපමාණතාය විහතති විහාගසමපතනියා ව සුවිහතෙනාව යුත්තා විරජති, අථවා “සුවිහතෙනාවා”ති කෙවලං කමමනිබ්බතෙනාපි සුසිකතිතෙන සිප්පාවරියෙන විහතෙනාව විරවිතො විය සොහනිති අත්ථො.

කඤ්චනබ්බවණ්ණනි යානියය පිතොභාසතාය කඤ්චන බ්බවකසදියෙ තයමිං රථෙ, ‘කඤ්චනබ්බවණ්ණ’ති වා තසා දෙවතාය ආලපනං. ගනොදකෙන බොවිත්තා ජාතිතිඤ්ඤාන⁵ රසෙන මජ්ඣිත්තා දුකුලවුච්චටකෙන මජ්ඣිතකඤ්චනපච්චායදියෙහි අත්ථො. භාසසම්මං පදෙසනති ඉමං සකලං භුමිපපදෙසං භාසයසි⁶ විජේජාතයසි.

එවං ථෙරෙන පුච්ඡිතා සාපි දෙවතා ඉමාහි ගාථාහි ව්‍යාකාසි.

1. සි. I. II. III & IV. විතතිතා.

5. සි. IV. හා. හිඤ්ඤාන.

2. හා. සංඝාත.

6. හා. භාසසි.

3. සි. I. II & III. කිං.

[සබ්බත්ථං පිමංසිතබ්බමිදං.

4. “දත්තිතෙන සිප්පාවරියෙන විහතෙනා විරවිතොපි බාහුනි”ති

“සොවණණඡලං මණිසොණණවිතතං¹

මුත්තාවිතං හෙමඡලෙන ඡනතං,²

පරිතිබ්බුතෙ ගොතමෙ අපපමෙයෙෆ්

පසන්නවිතතා අහමාහිරොපසිං.

තාහං කමමං කරිත්තා කුසලං බුද්ධවණ්ණිතං,

අපෙතසොකා සුඛිතා සමපමොදුමනාමයා”ති.

තත් සොවණණඡලනති සරිපපමාණෙන කතං සුවණණමය ඡලං. මණිසොණණවිතනනති සීසාදිට්ඨානෙසුපි සීසුපහ ගිවුපහාදි ආහරණවසෙන නානාවිධෙති මණිහි ව සුවණණන ව විතතිතං.³ මුත්තාවිතනති අත්තරත්තර ආබද්ධාති මුත්තාවලිති ආවිතං. හෙම ඡලෙන ඡනනනති⁴ හෙමමයෙන පහාඡලෙන ඡනතං.⁵ තං හි නානාවිධෙති මණිහි වෙව සුවණණන ව විතතිතං. මුත්තාවලිති ආවිතවපි සුපරිසුද්ධස්ස රත්තසුවණණසෙසව යෙභුය්‍යතාය දිවස කරකිරණසමට්ඨස්සතො අතිවිය පහස්සරෙන හෙමමයෙන පහා ඡලෙන සඤ්ජාදිතං එකොභාසං හුත්වා කඤ්චනාදුසං විය තිට්ඨති. පරිතිබ්බුතෙති අනුපාදිසෙසාය නිබ්බාණධාතුයා පරිතිබ්බුතෙ. ගොතමෙති හගවත්තං ගොතෙන න තිද්දසති. අපපමෙයෙෆ්ති ගුණානු භාවතො පමණිතුං⁶ අසක්කුණෙයෙෆ්. පසන්නවිතනාති කමචල විසයාය බුද්ධාරමණය ව සද්ධාය පසන්නමානසා. අහිරොපසිනති පුඡවසෙන සරිරෙ රෙපෙසිං පටිමුඤ්චිං.

නාහනති තං අහං. කුසලනති කුච්ඡිතසලනාදිඅත්තෙ කුසලං. බුද්ධවණ්ණිතනති “යාවතා හික්ඛිවෙ සත්තා අපද වා මිපදවා”ති ආදිනා සමමාසදිබුද්ධිත පසත්තං. අපෙතසොකාති සොකහෙතුතං. හොගව්‍යසනාදිතං අහාවෙන අපගත⁷සොකා, තෙන විත්තදුක්ඛා භාවමාහ. සුඛිනාති සඤ්ජාතසුඛා සුඛපපත්තා, එතෙන සරිරදුක්ඛා භාවං වදති. විත්තදුක්ඛාභාවෙන වෙවස්සා පමොදුපත්ති, සරිරදුක්ඛා භාවෙන අරෙගතා. තෙනාහ: සමපමොදුමනාමයාති. සෙසං චුත්තත්තයමෙව.

අයඤ්චත්තො තද අත්තනා දෙවතාය ව කට්ඨනිකාමෙනෙව සබ්බිතිකාලෙ ආයසමනා නාරදෙන ධම්මසම්භාහකානං අරෙච්චො, තෙ ව තං⁷ තපෙව සම්භහං ආරෙපසිංසුති.

මලලිකාවිමාන වණණනා.

1. හා. සොවණණවිතතිතං.

2. හා. සඤ්ජනතං.

3. සී. IV. විතතං.

4. සී. භඤ්ජනතං.

5. හා. පමාණිතුං.

6. හා. අපෙත.

7. සී. I. II. III IV. තං වචනං.

3. 9.

කා නාම කං විසාලකත්ති විසාලකත්ති විමානං. කා උපපත්ති?

භගවතී පරිනිබ්බතෙ රඤ්ඤ අජනසත්තුනා අත්තනා පටිලදාං භගවතො සරිරධානුයො ගහෙත්වා රුජගහෙ ථූපෙ ච මහෙ ච කතෙ රුජගහවාසිනී එකා මාලාකාරධිතා සුනන්දා නාම උපාසිකා අරියසාමිකා සොතාපන්නා පිතු ගෙහතො පෙසිතං බහුං මාලඤ්ච ගතිඤ්ච පෙසෙත්වා දෙවසිකං වෙනියෙ පූජං කාරෙසි, උපොසථ දිවසෙසු පන සයමෙව ගන්ත්වා පූජං අකාසි සා අපරහාගෙ අඤ්ඤ තරෙන රෙගෙන ථූට්ඨා කාලං කත්වා සකකස්ස දෙවරඤ්ඤ පරිවාරිකා හුත්වා තිබ්බත්ති.¹ අපෙකදිවසං සා සකෙකන දෙවා නම්ඤ්ඤ සහ විතතලතාවනං පාවිසි. තත්ථ ච අඤ්ඤසං දෙවතානං පහා පුපථාදිතං පහාහි පටිගතා හුත්වා විචිතතවණණා² භොති, සුනන්දා පන පහා තාහි අනභිභූතා සභාවෙනෙව අට්ඨාසි. තං දිස්වා සකෙකා දෙවරුජ තාය කතස්සවරිතං ඤ්ඤාකාමො ඉමාහි ශාර්ථාහි පුච්ඡී :-

“කා නාම කං විසාලකත්ති රමෙව විධතලතාවතෙ,
සමන්තා අනුපරියාසි නාරිගණපුරකත්තා.

යද් දෙවා තාවතියං පටිසන්ති ඉමං වනං,
සයොග්ගා සරථා සබ්බෙ විත්වා³ භොන්ති ඉධාගතා.

තුංගඤ්ච ඉධ පත්තාය උය්‍යානෙ විවරන්තියා
කායෙ න දිස්සති විතතං කෙන රූපං තවෙදිසං,
දෙවතෙ පුච්ඡතාවිකකි කිස්සකමමස්සිදං එල”න්ති.

තත්ථ කා නාම කන්ති පුරිමත්තභාවෙ කා නාම කිදිසී⁴ නාම කං, යත් කතෙක සුචරිතෙන අයං තෙ ඊදිසී⁴ ආනුභාවසම්පත්ති අභොසිති අධිප්පායො. විසාලකත්ති විපුලලොවතෙ.

සද්දති යස්මිං කාලෙ. ඉමං වන්තති ඉමං විතතලතානාමිකං උපවතං. විත්වා භොගතීති ඉමස්මිං විතතලතාවතෙ විචිතතපහා සංසග්ගෙන අත්තනො සරිරවත්ථාලඛකාරාදිතං පකති ඔභාසනොපි විසිට්ඨභාවප්පත්තියා විත්වාකාරා භොන්ති. ඉධාගතාහි ඉධ ආගතා සම්පත්තා, ඉධ වා ආගමනගෙතු.

ඉධ පත්තාසාති ඉමං ණානං සම්පත්තාය උපගතාය. කෙන රූපං තවෙදිසන්ති කෙන කාරණෙන තව රූපං සරිරං එදිසං එවරූපං විතතලතාවකස්ස පහං අභිභවන්තං තිට්ඨතීති අධිප්පායො.

1. හා. තිබ්බත්තා.

2. සි. IV. පිම්බ.

3. සි. I, II, III & IV. බු. කි. මිත්තා.

4. සි. IV. කා. දිසා.

එවං සකෙකන පුට්ඨා සා දෙවතා ඉමාහි භාථාහි ව්‍යාකාසී :-

“යෙන කම්මෙන දෙවිඤ්ඤා රූපං මඤ්ඤං ගතී ව මෙ,
ඉද්ධි ව ආනුභාවො ව තං සුඤ්ඤාහි පුරිඤ්ඤ.

අහං රුජගහෙ රම්මෙ සුනඤ්ඤා නාමුපාසිකා,
සද්ධා සිලෙන සම්පන්නා සංවිභාගරතා සද්ද.

අව්ඤ්ඤානඤ්ඤා භත්තඤ්ඤා සෙතාසන¹ පදිපියං,
අද්ධං උජ්ඣුතෙසු විපසකෙනන වෙනසා.

වාතුද්දසිං පඤ්ඤාදසිං යාව පකකස්ස අට්ඨමි,
පාරිභාරියපකකඤ්ඤා අට්ඨබ්බසුසමාගතං.

උපොසථං උපවසිස්සං සද්ද සිලෙසු සංවුතා,
පාණාතිපාතා විරතා මුසාවාදා ව සඤ්ඤානා
ථෙය්‍යා ව අතිවාදා ව මජ්ඣිමානා ව ආරතා.”²

පඤ්ඤාසිකකාපදෙ රතා අරියසම්මාන කොවිදා,
උපාසිකා වකුමනො ගොතමස්ස යසස්සිනො.

තස්සා මෙ ඤ්ඤානාදාදාදා³ සද්ද මාලාහිභාරති,
තාහං භගවතො ථූපෙ සබ්බමෙවාහිරෙපසිං.

උපොසථෙ වහං ගන්ත්වා මාලාගතිවිලෙපනං,
ථූපසම්මං අහිරෙපෙසිං පසන්නා සෙහි පාණ්ණිති.

තෙන කම්මෙන දෙවිඤ්ඤා රූපං මඤ්ඤං ගතී ව මෙ,
ඉද්ධි ව ආනුභාවො ව යං මාලං අහිරෙපසිං.

යඤ්ඤා සිලවතී අසිං න තං තාව විපවති,
ආසා ව පන මෙ දෙවිඤ්ඤා සකද්ධාමිති සිං”නති.

තන්හි ගතීති අයං දෙවගති, නිබ්බතති⁴ වා. ඉද්ධිති අයං දෙවිද්ධි,
අධිපායසම්පන්නං වා. ආනුභාවොති පභාවො. පුරිඤ්ඤාති සකකං
ආලපති, සො හි පුරෙ දානං අද්ධසිති=පුරිඤ්ඤාදෙති චුළුති.

ඤ්ඤානාදාති පිතුගෙහං සකාය වදති. සද්ද මාලාහිභාරතීති
සද්ද සබ්බකාලං දිවසෙ දිවසෙ ඤ්ඤානාදාදාදා⁵ පුළුථං මඤ්ඤං අහි
ගරියති. සබ්බමෙවාහිරෙපසිනති මඤ්ඤං පිලිකිනත්ථාය ආගවං⁶
මාලං අඤ්ඤාඤ්ඤා ගන්ත්වාදිං සබ්බමෙව අත්තනා අපරිභුඤ්ඤානා භග
වතො ථූපෙ පූජනවසෙන අහිරෙපසිං පූජං කාරෙසිං.

උපොසථෙ වහං ගන්ත්වාති උපොසථදිවසෙ අහමෙව ථූපට්ඨානං
ගන්ත්වා.

1. හා. ඊ. ජ. සෙතාසනං.

2. සී. I, II, III & IV. බු. නි. ආරතා.

3. කුලං. ආසි-සබ්බත්ථ.

4. සී. I, II, III & IV. නිප්පතති.

5. හා. පිතුගෙහනො.

6. හා. පිතුගෙහනො ආගතං.

සං මාලං අභිරේපසිනා යං තද් භගවතො ථූපෙ මාලා ගඤ්ඤාභිරේපනං කතං, තෙන කමෙමනාති යොජනා.

න නං නාව විපව්වති සං ව සිලවති ආසිනති තං සිල රක්කණං තං රක්කිතං සිලං පුජමයපුඤ්ඤාං බලවහාවෙන අලද්ධොකාසං න තාව විපව්වති න විපව්වතුං ආරඤ්ඤාං, අපරසමිං යෙව අත්තභාවෙ තස්ස විපාකොති අත්තො ආසාව පන මෙ දෙවිඤ්ඤා සකදගාමිනී සිසනති කථං හු බො අහං සකදගාමිනී භවෙය්‍යනති පන්තා ව මෙ දෙවිඤ්ඤා අරියධම්මවිසයා, න පන භවවිසේසවිසයා. සා පන සප්පිමණ්ඩං ඉච්ඡතො දධිනා මට්ඨිතං විය අනිප්පාදිනී¹ති දස්සෙති. සෙසං චුත්තනායමෙව.

ඉමං පන අත්තං සකෙකා දෙවනම්ඤ්ඤා අත්තනා ව ඌය දෙවතාය² ව චුත්තනියාමෙනෙව ආයස්මතො වඩ්ඪිසස්ස ථෙරස්ස ආරෙවෙසි. ආයස්මාපි වඩ්ඪිසො සඩ්ඪිතිකාලෙ ධම්මසඛනාභිකානං මහාථෙරනං ආරෙවෙසි. තෙ ව තං තථෙව සඩ්ඪිතිං ආරෙ පසිංසුති.

විසාලඤ්ඤා විමානවණණනා.

3. 10.

පාරිවෘත්තකෙ කොමිලාරෙති පාරිවෘත්තකවිමානං. කා උප්පත්ති?

භගවා සාවන්තියං විහරති ජේතවනෙ. තෙන සමයෙන සාවන්ති වාසී අඤ්ඤාතරෙ උපාසකො භගවන්තං උපසඤ්ඤාමිත්වා ස්වාත්තාය නිමනෙතවා අත්තනො ගෙභවාරෙ මහන්තං මණ්ඩපං සජ්ජෙත්වා සාණ්ඨිපාකාරං පරික්කිපිත්වා උපරි විතානං³ බක්ඛිත්වා ධජ්ජතාකාදයො උස්සාපෙත්වා නානාචිරිගවණණාති වන්තාති ගඤ්ඤාද්‍යමාලාද්‍යමාති ව ඔලමෙත්වා සිත්තං⁴සම්මට්ඨෙයි පදෙසෙ ආසනාති පඤ්ඤාපෙත්වා භගවතො කාලං ආරෙවෙසි. අථ භගවා පුබ්බණ්ණසමයං නිවා සෙත්වා පත්තවිවරමාද්‍ය දෙවවිමානං විය අලභිතපට්ඨිතතං මණ්ඩපං⁵ පවිසිත්වා සහස්සරංසී විය අණ්ණව කුච්ඡං ඔභාසයමානො⁶ නිසීදි පඤ්ඤාතො ආසනෙ. උපාසකො ගඤ්ඤාපට්ඨමදීපෙති භග වන්තං පූජෙයි. තෙන ව සමයෙන අඤ්ඤාතරා කට්ඨභාරිකා ඉත්ථි අනුවතෙ සුපුප්ඵිතං අසොකරුක්කං දිස්වා සපලලවඩ්ඪානති පිණ්ඩික තාති බහුති අසොකපුප්ඵාති ගහෙත්වා ආගච්ඡන්ති භගවන්තං තත් නිසිත්තං දිස්වා පසන්නවිත්තා ආසනස්ස සමන්තතො තෙති පුප්ඵෙති පුප්ඵසන්තරං සන්තරන්ති භගවතො පූජං කත්වා වන්ති තික්කවතුං.

1. සි. අනනුනිප්පාදි.

2. සි. IV. දෙවධිතාය.

3. සි. III & IV, විත්තවිතානං.

4. සි. III & IV. පුප්ඵ.

5. හා. උදකපොසිත.

6. හා. අලභිතමර්ණපා.

7. සි. IV. සහස්ස-ප-මානො, නදිස්සතෙ.

පදකම්මං කත්වා නමස්සමානා අගමාසි. සා අපරෙත සමයෙන කාලං කත්වා තාවතිංසෙසු¹ නිබ්බන්ති. අව්ච්ඡක්කමාපරිවාරා භෙදායෙතන නද්දතවනෙ නව්වන්ති භාගන්ති පාරිච්ඡක්කමාලා ගන්තන්ති පමොදමානා² කිලන්ති ඡණං අනුභවති.³ අථායස්මා මහා මොග්ගල්ලානො ගෙට්ඨා වුත්තනසෙත දෙවමාරිකං වරන්තො තාවතිංසභවනං ගන්තවා⁴ තං දිස්වා තාය කතකමං ඉමාහි ගාථාහි පුච්ඡි :-

“පාරිච්ඡක්කනෙ⁵ කොවිලාරෙ රමණීයෙ මනොරමෙ,
දිබ්බ⁶මාලං ගන්මානා භාගන්ති සල්පමොදසි.
තස්සා තෙ නව්වමානාය අභිගමෙහිති සබ්බසො,
දිබ්බා සද්දා නිව්ඡරන්ති සවණීයා මනොරමා.
තස්සා තෙ නව්වමානාය අභිගමෙහිති සබ්බසො,
දිබ්බා ගත්වා පවායන්ති සුචිගත්වා මනොරමා.
විවත්තමානා කායෙන යා වෙණීසු පිළකිත්වා,
තෙසං සුයන්ති⁷ නිගෙසසො තුරියෙ පඤ්චබ්බිකෙ යථා.
වටංසකා වාතධුතා වාතෙන සල්පකම්පිතා,
තෙසං සුයන්ති⁷ නිගෙසසො තුරියෙ පඤ්චබ්බිකෙ යථා.
යාපි⁸ තෙ සිරසමිං මාලා සුචිගත්වා මනොරමා,
වාති ගන්තො දිසා සබ්බා රුකෙතො මඤ්ජය්සකො⁹ යථා.
සායසෙ තං¹⁰ සුචිං ගත්වා¹¹ රූපං පස්සසි අමානුසං,
දෙවතෙ පුච්ඡතාවිකකි කිස්සකමෙය්යිදං ඵල”න්ති.

තත්ථ පාරිච්ඡක්කනෙ කොවිලාරෙති පාරිච්ඡක්කකතාමනෙ කොවිලාරපුප්ඵෙ ආදාය දිබ්බමාලං ගන්මානාති යොජනා. යං හි ලොකීයා පාරිජතන්ති වදන්ති. තං මාගධිභාසාය පාරිච්ඡක්කකන්ති වුවති. “කොවිලාරෙ”ති ව කොවිලාරජනිකො. සො ව මනුස්ස ලොකෙපි කොවිලාරෙ, තස්සාපි ජනිති වදන්ති. තස්සා පත දෙවතාය නව්වතකාලෙ¹² අභිග¹³භාරවසෙන සරීරතො ව පිළකි තතො ව අතිවිශ මධුරෙ සද්දෙ නිව්ඡරති, ගන්තො සද්ද සබ්බා දිසාපි ඵරිත්වා තිට්ඨති. තෙනාහ: නස්සා තෙ නව්වමානායාති ආදි.

තත්ථ සමණීයාහි සොතුං යුත්තා සවණස්ස වා හිතා, කණ්ණෙ සුඛාහි අන්තො.

1. සි. I, II, III & IV භවතො,
දෙවලොකෙ
2. සි. පමොදන්ති කිලති.
3. හා. නදියෙති.
4. හා. ගන්තො.
5. සි. I, II & IV. වු. හි පාරිච්ඡක්කනො.
6. සි. සබ්බෙත්ථ දිබ්බා.

7. සි. IV. සුයති.
8. හා. තස්සා.
9. හා. මඤ්ජය්සකො.
10. සි. I & II. වු. හි. භො.
11. සි. III. හා සුචිගත්වා.
12. හා. නව්ව.
13. හා. පව්ච්ඡිගභාර.

විවතනමානා කාශෙනාති තව කාශෙන සරිරෙන පරිවතන මානෙන, ඉන්ද්‍රියාලකවෙතො¹ කරණවතනං. සා වෙණිසු පිළිකිනාති යාති තෙ² කෙසවෙණිසු පිළිකිනාති. විහතතිලොපො වෙත් දංඨබෙබ්බා, ලිහිගවිපල්ලාසො වා.

වටංසනාති රතනමයා කණණිකා, අවතංසකාති අන්තො. වානබ්‍රිතාති මන්දෙන මාරුතෙන³ බ්‍රිග්මානා. වානොන සමපකමපි නාති වාතෙන සමන්තතො විසෙසතො කමපිතා වාලිතා, අථවා “වටංසකා වානබ්‍රිතා වානොන සමපකමපිතා”ති අවාතෙරිතාපි වාතෙරිතාපි යෙ තෙ වටංසකා කමපිතා, තෙසං සුයන්ති නිශෙසා සොති අත්ථයොජනා.

වාති ගණ්ඨො දිසා සබ්බාති තස්සා තෙ සිරසමි. දිබ්බමාලාය ගණ්ඨො වාති සබ්බා දිසා වායති, යථා කිං?⁵ රුකෙබ්බා මඤ්ජය්‍යකො සථාති යථානාම මඤ්ජය්‍යකො රුකෙබ්බා සුප්‍රපචිතො අත්තතො ගණ්ඨන බහුති යොජනාති ඵරමානො සබ්බා දිසා වායති, ඵවං තව සිරසමි. පිළිකිනමාලාය ගණ්ඨො ති අන්තො. සො කිර රුකෙබ්බා ගණ්ඨමාදනෙ පවෙකබුද්ධානං උපොසථකරණ මණ්ඩලමාලකමජ්ඣෙ තිට්ඨති, යත්තකාති දෙවලොකෙ ව මනුස්ස ලොකෙ ව සුරභිකුසුමාති, තාති තස්ස සාවග්ගෙසු නිබ්බත්තනති. තෙන සො අතිවිශ සුගණ්ඨො හොති, ඵවං තාය දෙවතාය පිළිකින මාලා.⁶ තෙන වුත්තං ‘රුකෙබ්බා මඤ්ජය්‍යකො යථා’ති. යදිපි තස්ස සග්ගස්ස⁷ ජථස්සායතතිකභාවතො සබ්බාතිපි තත්ථ ආරම්මණාති පියරුපාති⁸යෙව, ගතිරුපානං පන සවිසෙසානං තස්සා දෙවතාය ලාභිභාවතො ඝාසෙස නං. සුචිං ගණ්ඨං. රුපං සග්ගසි අමානුසනති වුත්තං.

අථ දෙවතා විහි ගාථාහි ව්‍යාකාසි:-

“පභස්සරං අවච්ඡිමනනං වණ්ණනනෙක සඤ්ඤනං,

අසොකසුපථමාලාගං බුද්ධස්ස උපනාමසිං.

තාගං කමමං කර්නිතන කුසලං බුද්ධවණ්ණිතං,

අපෙතසොකා සුඛිතා සමපමොදමනාමයා”ති.

තත්ථ සුගොතපවාලසංඝාතසනතිගස්ස කිඤ්ජකබ්බකෙසරසමුද යෙන⁹ සුභාසුරසිබා¹⁰ජලස්ස විශ අසොකප්‍රපච්ඡිතනමකස්ස තද, උපවසීතනං.¹¹ සකායාග: පභස්සරං අවච්ඡිමනනති.

1. කා. එතං.

2. සී. නදිසසති.

3. හා. මාලුකෙන වායනා.

4. කා. බුපය.

5. සී. කිර.

6. හා. පිළිකිනමාලාය ගණ්ඨොති.

7. හා. සුගමස්ස.

8. හා. ආරම්මණාති රුපාති.

9. සී. I. II. III & IV. සබ්බාත.

10. හා. භානුරංසි.

11. සී. උපවසිතං තං.

සෙසං වුත්තනකයමෙව.

අථායසමා මහාමොග්ගලානො තාය දෙවතාය අත්තනො සුවරිතකමෙම කවිතෙ සපරිවාරය තස්සා ධම්මං දෙසෙත්වා තතො මුහුසංලොකං ආගන්ත්වා ගගවතො තං පවතති. කපෙසි. ගගවා තං අට්ඨුප්පතති. කත්වා සමපතනමභාජනස්ස ධම්මං දෙසෙසි. සා දෙසනා මභාජනස්ස සාත්තං අහොසිති.

පාටිච්ඡන්තක විමානවණ්ණනා.

තාතිසවග්ග වණ්ණනා

ති වසී තා.

4. 1.

මඤ්ඤාධිකවග්ගෙ-මඤ්ඤාධිකෙ¹ විමානාසමිනති මඤ්ඤාධික¹ විමානං. තස්ස කා උප්පතති?

ගගවා සාවත්තියං විහරති ජෙතවනෙ. තත්ථ අඤ්ඤාතරෙ උපාසකො ගගවතං නිමන්තෙත්වා අත්තනො ගෙගවාරෙ මහත්තං² මණ්ඩපං සජ්ජෙත්වා සාණ්ඩපාකාරං පරික්කපිත්වා උපරි විතාන්ථං බත්තිත්වා ධජපතාකාදයො උස්සාපෙත්වා නානාවිරුගවණ්ණොති වත්ථාති පුප්ථදමමාලාදමාති ව ඔලලෙඛිත්වා සිත්තසමමධෙස්ස පදෙසෙ අසතාති පඤ්ඤාපෙත්වා ගගවතො කාලං ආරොවෙසි. අථ ගගවා පුබ්බණ්ණසමයං තිවාසෙත්වා පත්තවිවරමාදය දෙවවිමානං විය අලභිකතපටියතං මණ්ඩපං පවිසිත්වා උදයගිරිමුදධති බාලංසුමාලී විය ජලමානො තිසිදි පඤ්ඤාතො අසතෙ. උපාසකො ගතිපුප්ථ ධූපදීපාදීහි ගගවතං පූජෙසි.

තෙන ව සමයෙන අඤ්ඤාතර කුලදුසි අකිවනෙ සුපුප්ථිකං සාලරුක්කං දිස්වා තත්ථ පුප්ථාති ගගෙත්වා හිරෙහි ආවුණ්ණිත්වා වටංසකෙ කත්වා පුත බහුති³ මුත්තපුප්ථාති අග්ගපුප්ථාති ව ගගෙත්වා තගරං පවිට්ඨා තසම් මණ්ඩපෙ යුගකුරපබ්බතකුට්ඨං ඕභාසය මානං බාලසුරියං විය ජබ්බණ්ණබුද්ධිරුසියො විස්සජ්ජෙත්වා තිසිත්තං ගගවතං. දිස්වා පසන්නවිතො තෙහි පුපෙථති පුජෙත්ති වටංසකාති අසතස්ස සමන්තො ධපෙත්වා ඉතරති⁴ පුප්ථාති ඕකිරිත්වා සක්කව්වං වැදිත්වා තික්කතතුං පදකම්ණං කත්වා අගමාසි. සා අපරභාගෙ කාලං කත්වා තාවතීංසගවනෙ⁵ තිබ්බතති. තත්ථ තස්සා රත්තථලිකමයං විමානං තස්ස ව පුරතො සුවණ්ණවාලිකා

1. සි. I. II & III. මඤ්ඤාධික

2. සි. IV හා. අත්තකරමිමානෙ

වුත්තනකයෙනෙව.

3. සි. I. II & III. බහු

4. I. II & III. ඉතර.

5. හා. තාවතීංසෙසු.

සන්තභුමිභාගං මහනතං සාලවනං පානුරතොසි. සා දෙවතා යද්
විමානතො නිකම්මිනා සාලවනං පවිසති, තද් සාලසාධා ඔනම්මිනා
තස්සා උපරි කුසුමාති ඔතිරනති. තං අවුරුසහස්සාපරිවුතං මහතියා
දෙවිඤ්ඤා ජලමානං ආයස්මා මහාමොග්ගලානො දෙවචාරිකං
වරනො දිස්වා තස්සා සම්පමුපගන්වා ඉමාති ගාථාති කතකම්මං
පුච්ඡි:-

“මඤ්ජුධම්මකෙ¹ විමානස්මිං සොණණ්ඩාලුකසන්තෙ,
පඤ්චබ්බිකෙන තුරියෙන රමසි සුප්පාදිතෙ.
තස්මා විමානා ඔරුග්ග නිමිතා රතනාමයා,
මගාහසි සාලවනං පුප්පිතං සබ්බකාලිකං.
යස්ස යස්සෙව සාලස්ස මුලෙ තිට්ඨසි දෙවතෙ,
සො සො මුඤ්චති පුප්පාති ඔනම්මිනා දුමුත්තමො.
වාතෙරිතං සාලවනං ආධුතං දිජ්ජෙවිතං,
වාති ගතො දිසා සබ්බා රුකො ඔඤ්ජස්සකො² යථා.
සායසෙ ත්වං සුචිං³ ගතං රූපං පස්සසි අමානුසං,⁴
දෙවතෙ පුච්ඡතාවිකකි නිස්ස කම්මසසිදං ඵල”නති.

තත් මඤ්ජුධම්මකෙ විමානස්මිනති රතනඵලිකමයෙ විමානෙ.
සිංඝුවාර කණ්චර මකුලසදිසවණ්ණං හි මඤ්ජුධම්මකනති වුවවති.
සොණණ්ඩාලුකසන්තොති සමනතතො විප්පකිණ්ණාති සුවණ්ණ
වාලුකාති සන්තභුමිභාගෙ රමසි සුප්පාදිතොති සුට්ඨ පවාදිතෙන
පඤ්චබ්බිකෙන තුරියෙන අභිරමසි.

නිමිතා රතනාමසාති තව සුවරිතසිප්පිතා අතිනිමිතා රතන
මයා විමානා. මගාහසිති පවිසසි. සබ්බකාලිකනති සබ්බකාලෙ
සුඛං සබ්බඋතුසප්පායං, සබ්බකාලෙසු⁵ පුප්පිතං වා.

වාතෙරිතනති යථා පුප්පාති ඔතිරනති ඵලං වාතෙන ජරිතං
වලිතං. ආධුතනති මනෙත මාරුතෙන සණ්කසණ්කං විධුපය
මානං. “දිජ්ජෙවිතනති මසුරකොතිලාදි⁶ සකුණ්සංඝෙහි උප
සෙවිතං.

ඵලං ථෙරෙන පුට්ඨා සා දෙවතා ඉමාති ගාථාති ව්‍යාකාසි:-

“අහං මනුස්සෙසු මනුස්සභූතා දසි අසිරකුලෙ අහුං
බුද්ධං නිසිතං දිස්වාන සාලපුප්පඵති ඔතිරිං,
වටංසකඤ්ච සුකතං සාලපුප්පඵයං අහං
බුද්ධස්ස උපනාමෙසිං පසන්නා සෙහි පාණ්ණිති.

1. සි. I. II & III. මඤ්ජුධම්මකෙ.

4. හා. මානසං.

2. හා. මඤ්ජුසකො.

5. හා. සබ්බකාල.

3. සි. IV. හා. තං සුචි.

6. සි. I. II. III & IV. විබුද්ධොනං.

7. හා. මසුරකොඤ්චා.

තාහං කම්මං කරිතාන කුසලං බුද්ධිවණ්ණිනං,
අපෙතසොකා සුඛිතා සම්පමොදුමනාමයා”ති.

තත්ථ අබිරක්ඛලෙති අය්‍යකුලෙ, සාමිකගෙහෙති අතේවා. අනුනති
අහොසිං.

බබ්බිනති මුත්තපුපෙඨති විපකිරිං. උපනාමෙසිනති පුත්ත
වසෙන උපතෙසිං. සෙසං වුත්තනගමෙව.

අථායසමා මහාමොග්ගලානො ඤජරිවාරය තස්සා දෙවතාය
ධම්මං දෙසෙති. මනුස්සලොකං ආගන්ත්වා භගවතො තමන්.
නිවෙදෙසි. භගවා තං අට්ඨ්ථපත්තිං කතා සම්පත්තමහාජනස්ස
ධම්මං දෙසෙසි, දෙසනා සදෙවකස්ස ලොකස්ස සාපිකා අහොසිති.

මඤ්ජුධික විමානවණ්ණනා

4. 2.

පහසුරවරවණ්ණනිහෙති පහසුරවිමානං. තස්ස කා උපත්ති?

භගවා රුජගහෙ විහරති. තෙන ව සමයෙන රුජගහෙ අඤ්ඤ
තරෙ උපාසකො මහාමොග්ගලානතේරෙ අභි¹පසසනෙනා හොති.
තස්සෙකා ධිතා සද්ධා පසනනා.² සාපි ථෙරෙ ගරුචිත්තිකාරබහුලා
හොති. අපේකදිවසං ආයසමා මහාමොග්ගලානො රුජගහෙ
පිණ්ඩය වරනෙනා තං කුලං උපසඛිකම්. සා ථෙරං දිස්වා සොම
තස්සාජනා ආසනං පඤ්ඤපෙත්වා ථෙරෙ තත්ථ නිසිනෙන සුමන
මාලාය පුජෙත්වා මධුරං ගුලිථාණිතං ථෙරස්ස පතෙන ආකිරි.
ථෙරෙ අනුමොදිතුකාමො නිසීදි. සා සරවාසස්ස බහුකිච්චතාය
අනොකාසනං පවෙදවා අඤ්ඤාසමි දිවසෙ ධම්මං සොස්සාමිති
ථෙරං වන්දිත්වා උය්‍යාපෙසි. තදගෙව ව කාලං කතා තාවති.
සෙසු³ නිබ්බත්ති. තං ආයසමා මහාමොග්ගලානො උපසඛිකම්ත්වා
ඉමාහි ශාථාහි පුච්ඡි:-

“පහසුරවරවණ්ණනිහෙ

සුරත්තවත්තිවාසනෙ,⁴

මහිඤ්ඤෙ වන්දනරුචිරගතෙන

කා තිං සුගෙ දෙවතෙ වන්දසෙ මමං.

පලලඤ්ඤා ව තෙ මහගෙසා

තාතාරතනචිත්තිතො රුචිරෙ,

යත් තිං නිසිනනා විරෙවසි

දෙවරුචි තන්දනෙ වතෙ.

තිං තිං පුරෙ සුවරිතමාවරි ගඤ්ඤ

තිස්ස කම්මස්ස විපාකං අනුහොසි දෙවලොකස්මිං,

දෙවතෙ පුච්ඡිතාචිත්ති තිස්ස කම්මස්සිදං ථල”නති.

1. සි. I. II & III. අධි.

3. සි. IV. භවතෙ.

2. සි. I. II & III. සමාසමිපනනා.

4. සි. I & II. බු. සි. හා. වසනෙ.

තත් පහසුරවරවණ්ණනිහෙති නිහාති දිප්පතීති=නිහා,
වණ්ණොව නිහා=වණ්ණනිහා. අතිවිය ඔහාසනතො පහසුර
ජ්විද්දසාහාවෙන වර උත්තමා වණ්ණනිහා එතිස්සාති=පහසුර
වරවණ්ණනිහා. ආමන්තනවසෙන පහසුරවරවණ්ණනිහෙති වුත්තං.
සුරත්තවත්තනිව්සනෙති සුට්ඨ රත්තවත්තනිවත්තෙ. වන්දනරුචිර
ගහෙනති වන්දනානුලිත්තං. විය රුචිරගහෙන. ගොසීසක¹වන්දනෙන
බහලතරනුලිත්තං. විය සුරත්තමනුස්සසරීරවයවෙති අත්තො.
වන්දනානුලෙපෙන වා රුචිර²ගහෙන.

එවං ථෙරෙන පුට්ඨා දෙවතා ඉමාහි ගාථාහි ව්‍යාකාශී :-

“පිණ්ඩාය තෙ වරත්තස්ස
මාලං පාණීතස්සව අදදං හනෙන,
තස්ස කම්මසිද්ධං විපාකං
අනුභොමි දෙවලොකස්මිං.

හොති ව මෙ අනුත්තාපො
අපරද්ධං දුක්ඛතස්සව හනෙන,
සාහං ධම්මං නායස්සාසිං
සුද්දෙසිතං ධම්මරුජෙන.

තං තං වදාමි හද්දනෙන
යස්ස මෙ අනුකම්පියො,
කොච්චි ධම්මෙසු තං සමාදපෙත්ථ
සුද්දෙසිතං ධම්මරුජෙන.

යෙසං අත්ථි සද්ධා ව බුද්ධො ධම්මෙ ව සංඝරත්තෙන ව,
තං තෙ මං අතිවිරොචනති³ ආයුතා යසසා සිරියා.

පතාපෙන වණ්ණෙන උත්තරිත්තරු,
අස්සෙඤ්ඤ මහිද්ධිකත්තරු මයා දෙවා”ති.

තත් මාලනති සුමනපුප්ථං. පාණීතනති උච්ඡුරසං ගහෙනො
කතපාණීතං.

අනුත්තාපොති විප්පට්ඨාරො. තස්ස කාරණමාහ: අපරද්ධං
දුක්ඛතස්සව මෙ හනෙනති. ඉද්දති තං සරුපතො දස්සෙති සාහං
ධම්මං. නායස්සාසිනති සා අහං තද තව දෙසෙතුකාමස්ස ධම්මං
න සුඤ්ඤං. කිදිසං? සුද්දෙසිතං. ධම්මරුජෙනාති සමාසව්‍යවුද්ධෙන
ආදිකලාශාදිතාය එකත්තනියාතිකතාය ව ස්වාකඛාතනති
අත්තො.

1. හා. ගොසිත.

2. හා. රුචිරතර.

3. සි. I. II. III & IV. බු. නි. අතිරොචනති.

නානි නසමා ධම්මරාජෙන සුදෙසිතතතා අසාවණස්ස ව මාදිසානං අනුතාපභෙදාභාවතො. නානි තුවං නුග්ගනති අන්තො. සසානි යො අසා. අනුකම්පිණොති අනුකම්පිතබ්බො. කොවිති යො කොචි. ධම්මසුති සීලාදිධම්මසු. “ධම්ම හි”ති වා පායො, සාසනධම්මෙති අන්තො. ‘හි’ති නිපාතමත්තං, වචනවිපලාසො වා. නානි අනුකම්පිතබ්බප්‍රගලං. සුදෙසිතනති සුවුද්දෙසිතං.

තෙ ම. අතිවිශේෂනාති තෙ රතනතත්තයෙ පසන්නා දෙව පුත්තා මං අතිකකම්පිතා විරෝවනති. පනාපෙනාති තෙජසා ආනු භාවෙන. අසෙසෙති යෙ අසෙසෙ. මසාති නිසසකෙක කරණවචනං. වණේණන උත්තරිතර මහිද්ධිකනාති ව දෙවා, තෙ රතනතත්තයෙ අතිපසන්නා යෙවාති දසෙසති. සෙසං වුත්තතයමෙව.

පහසර විමාන වණ්ණනා

4. 3.

අලබ්භනා මණ්ණසාදනා¹ විනනති නාගවිමානං. තස්ස කා උපපත්ති?

භගවා බාරාණසියං විහරති ඉසිපතනෙ මගදයෙ. තෙන සමයෙන බාරාණසිවාසීති එකා උපාසිකා සද්ධා පසන්නා² සීලාචාර සම්පන්නා භගවන්තං උද්දිස්ස වන්ද්‍යගං වායාපෙත්වා සුපරිධොතං කාරාපෙත්වා උපසඬකම්පිතා භගවතො පාදමූලෙ ඤාපෙත්වා එවමානා පතිගණ්ඨාතු භන්තො භගවා ඉමං වන්ද්‍යගං අනුකම්පං උපාදාය යං මම අස්ස දීඝරත්තං හිතාය සුබායාති. භගවා තං පටිග්ගහෙත්වා තස්සා උපනිස්සයසම්පත්තිං දිස්වා ධම්මං දෙසෙසි. සා දෙසනා වසානෙ සොතාපත්තිථලෙ පතිට්ඨතිත්වා භගවන්තං වන්දිත්වා පදකම්ණං කත්වා ගෙහං අගමාසි. සා නවිරස්සෙව කාලං කත්වා තාවතිංසෙසු උපපන්නා සක්කස්ස දෙවරාජස්ස පියා අහොසි වලලභා යසුත්තරා නාම නාමෙන. තස්සා පුඤ්ඤානුභාවෙන හෙමජල සඤ්ජනෙතා³ කුඤ්ඤරවරො නිබ්බත්ති, තස්ස ව බ්‍රහ්ම මණ්මයො මණ්ඩපො මජ්ඣෙක සුපසඤ්ඤාතතරතනපලලෙඛො නිබ්බත්ති, විසු දනෙතසු වස්ස කම්මලකුවලපුජ්ජලා රමණීයා වෙපොකධරණීයො පාතුරුභෙසුං. තත් පද්මකණණිකාසු සීතා දෙවධිතා පග්ගතිත පඤ්ඤාභිකිකතුරියා නවවනති වෙව ගායනති ව, සත්ථා බාරාණසියං යථාභිරන්තං විහරිත්වා යෙන සාවතී තෙන වාරිකං පකකාමි. අනුපුබ්බෙක සාවතීං පත්වා තනු සුදං භගවා සාවතීයං විහරති ජේතවනෙ. අථ සා දෙවතා අත්තනා අනුකුශයමානං දිබ්බසම්පත්ති.

1. සි. I. II & III. මණ්කක.

2. සි. I. II & III. සම්පන්නා.

3. සි. I. II. & III. පව්ජනෙතා.

ඔලොකෙඤා තස්සා භාරණං උපධාරෙනති සත්ථු වන්දුගදන
කාරණනති ඤාඤා සඤ්ඤාතසොමනස්සා හගවති පසාදබ්බුමානා
වන්දිතුකාමා අභිකක්කන්තාය රහතියා හත්තිකකිවරගතා ආකාසෙන
ආගන්වා තතො ඔතරිඤා හගවන්තං වන්දිඤා අඤ්ඤාං පගග්ගා
එකමන්තං අට්ඨාසි. තං ආයස්මා වබ්බිසො හගවතො අනුඤ්ඤාය¹
ඉමාති ගාථාති පටිපුච්ඡි:-

“අලඛකතා මණ්ඤ්ඤාඤාචිතං
සුවණ්ණඤ්ඤාචිතං² මහන්තං,
අභිරුක්ඛ ගජවරං සුකප්පිතං
ඉධාගමා වෙහාසයං⁴ අන්තලිකෙබ්බි

නාගස්ස දන්තෙසු දුට්ඨෙසු නිමිමිතා
අවේණිදිකා පදුමිනියො සුපුලලා,
පදුමෙසු ව තුරියගණං පභිජ්ජරො⁶
ඉමා ව නව්වන්ති මනොහරායො.

දෙවිද්ධිපත්තාසි මහානුභාවෙ
මනුස්සාහුතා කිමකාසි පුඤ්ඤො,
කෙතාසි එවං ජලිතානුභාවා
වණ්ණො ව තෙ සබ්බදිසා පහාසති⁷ති.

තත්ථ අලඛකතාති සබ්බාහරණවිභූසිතා. මණ්ඤ්ඤාඤාචිතනති තෙති දිප්පමානෙති මණ්ඤ්ඤාචිතෙණති ආචිතං. සුවණ්ණඤ්ඤාචිතන²නති හෙමජලසඤ්ඤානං. මහන්තනති විපුලං. සුකප්පිතනති ගමනසන්තාහවසෙන සුට්ඨි සන්තාග්ගං. වෙහාසයනති⁴ වෙහාසගතෙ³ හත්තිපිට්ඨො. අන්තලිකෙබ්බිති ආකාසෙ. “අලඛකත මණ්ඤ්ඤාඤාචිත”නතිපි පාඨො. අයං හෙත්ථ සබ්බපඤ්ඤා: දෙවතෙ ත්වං සබ්බාලඛකාරෙති අලඛකතා⁷ අලඛකතං වා⁷ මණ්ඤ්ඤාඤාචිතං අභිවිස දිප්පමානෙති මණ්ඤ්ඤාචිතෙති ව අලඛක රණවසෙන⁸ බවිතං හෙමජලෙති කුලභාලඛකාරාදි හෙදෙති⁹ හත්ථාලඛකාරෙති විතතං ආමුතතං මහන්තං අභිවිස බ්‍රහ්මන්තං සජ්ජං උත්තමං ගජං ආරුක්ඛ හත්ති¹⁰පිට්ඨියා නිසින්නා ආකාසෙතෙව ඉධ අමනාකං සන්තිකං ආගතාති.

නාගස්ස දන්තෙසු දුට්ඨෙසු නිමිමිතාති එරාවණස්ස විස නාග රාජස්ස ඉමස්ස හි විසු දන්තෙසු වෙ පොකකිරණියො සුවරිත

1. සි. IV. හගවතා අනුඤ්ඤාතො.

2. සි. I. II. III & IV. බු. නි. ජ. ජ.
මණ්ඤකාක. [ජලචිතං.

3. බු. නි. විතතං, හා. සොවණ්ණ

4. හා. වෙහාසයං.

5. සි. පටිජ්ජරො-සබ්බත්ථ.

6. හා. වෙහාසයහුතෙ.

7. සි. I. II. III & IV. තදිස්සතෙ.

8. සි. අලඛකතකරණ
වසෙන ව.

9. සි. III. හෙදදිති.

10. සි. I. II III & IV. තත්ථ.

සිප්පිනා සුට්ඨි විරපිනා. භූමිසංගණානි පඤ්චබ්බිකාදුරියසමුහා.
පභිජ්ජරෙති වාදසන්නං ලග්ගෙදනං වසෙන පභෙදං ගව්ඡනති.
'පවඤ්ඤා'ති ව පඨනති, පකාසෙති වාදීයනතීති¹ අනෙං.

එවං ථෙරෙත පුට්ඨා දෙවතා ඉමානි ගාථානි විස්සරෙස්සි.

“බාරාණසියං උපසඬකම්මනිං

බුද්ධස්සභං² වත්ථසුගං අද්දසිං,

පාදානි වන්දිත්ති ඡමා නිසීදිං.

විතතා වහං³ අඤ්ජලිකං අකාසිං.

බුද්ධො ව මෙ කඤ්චනසන්නිභතතවො

අද්දෙසසි සමුදයදුක්ඛනිවචනං,

අසඬකිනං දුක්ඛනිරොධසස්සභං

මග්ගං අද්දෙසෙසි⁴ යතො විජ්ජනියං.

අප්පායුකී කාලකතා තතො වුතා

උප්පන්නා තිදසගණං යසසසිනී,

සකකස්සාභං අඤ්ඤාතරා පඡපතී

යසුත්තරා නාම දිසාසු විස්සුතා”ති.

තත්ථ ඡමානි භූමියං භූමමනේ හි ඉදං පච්චත්තවචනං. විනානානි
භූට්ඨා.

සද්ධොති යතො සත්ථ සාමුක්ඛකංසිකධම්මදෙසනතො. විජ්ජනියෙතරි
වත්තාරි අරියසම්මානි පටිවිජ්ජිං. අප්පායුකීනි ඊදිසං නාම උදාරං
පුඤ්ඤං කතා. ත තයා එතස්මිං දුක්ඛබහුලෙ මත්‍රස්සත්තභාවෙ එවං
ශාථබ්බනති සඤ්ජාතාහිසන්තිනා⁵ විය පරික්ඛයං ගතෙන⁶ කම්මුතා⁷
අප්පායුකා සමානා. අඤ්ඤාතරා පඡපතීති සොලසසභස්සානං
මග්ගෙසිතං අඤ්ඤාතරා. දිසාසු විස්සුතානි විසු දෙවලොකෙසු සබ්බා
දිසාසු පාකටා පඤ්ඤතා. සෙසං වුත්තනස්මෙව.

නාගවිමාන වණණනා

4. 4.

අභික්ඛනෙනන වණණණනානි අලොමා⁸ විමානං. තස්ස කා
උප්පත්ති?

ගගවා බාරණසියං ඉසිපතනෙ මගදයෙ විහරනො පුබ්බණ්ඨ
සමයං නිවාසෙත්වා පත්තවිවරමාදය බාරණසියං⁹ පිණ්ඩාය පාවිසී.

1. වාදයනතීති.

2. සී. III & IV. බුද්ධස්සභං.

3. සී. III & IV. බු. නි. විතතාවහං.

4. ඊ. ජී. හා. අද්දෙසසි.

5. සී. IV. සපාකාහිසන්තිනා.

6. සී. පරික්ඛයං. කතෙන.

7. සී. I. II & III. තෙන කම්මතා.

8. ආලොම-සබ්බත්.

9. සී. I. II. III & IV. බාරණසියං.

තත්තො අලොමා නාම දුග්ගතිත්ථි ගඟවතනං දිස්වා පසන්න විතතා අඤ්ඤං දාතබ්බං අපය්‍යනති ඊදිගමපි ගඟවතො දිනනං මග්ගං මහපථලං හවිස්සන්ති විනොතො; පරිභින්නවණ්ණං අලොණං සුක්කකුමමාසං උපතෙසි. ගඟවා පටිග්ගහෙසි. සා තං දානං අරමමණං කතො සොමනස්සං පවෙදෙසි. සා අපරභාගෙ කාලං කතො තාවතීං සෙසු නිබ්බන්ති. තං ආයස්මා මහාමොග්ගලාතො :-

“අභික්ඛනෙනන වණ්ණෙන-පෙ-

වණ්ණො ව තෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති

පුච්ඡි. සාපි තස්ස ව්‍යාකාසි. තං දස්සෙතුං :-

“සා දෙවතා අත්තමනා-පෙ-යස්ස කම්මසිද්ධං ඵල”න්ති.

වුත්තං.

අහඤ්ච බාරාණසියං බුද්ධස්සාදිච්චබ්බුතො,
අදාසිං සුක්කකුමමාසං පසන්නා සෙති පාණ්ණිති.

සුක්කාය ව අලොණිකාය¹ ව පය්‍ය ඵලං කුමමාසපිණ්ඩයා,
අලොමං සුබ්බං දිස්වා කො පුඤ්ඤං න කරිස්සති.

තෙන මෙ තාදිසො වණ්ණො-පෙ-

වණ්ණො ව මෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති.

තත්ථ අලොමං සුබ්බං දිස්වාති අලොමමපි නාම සුක්කකුමමාස මත්තං දත්වා ඵලං දිබ්බසුඛෙන සුබ්බං දිස්වා. කො පුඤ්ඤං න කපිස්සන්ති කො නාම අත්තතො හිතසුඛං ඉච්ඡන්තො පුඤ්ඤං න කරිස්සති. සෙසං වුත්තනයමෙව.

අලොමා විමාන වණ්ණනා

4. 5.

අභික්ඛනෙනන වණ්ණනාති කඤ්ඤාදියකාමිමානං. තස්ස කා උපපත්ති?

ගඟවා අතිකවිඤ්ඤා විහරති. තෙන ව සමයෙන ගඟවතො කුච්ඡයං වාතරුගො උපපජ්ජි. ගඟවා ආයස්මන්තං ආනන්දං ආමනෙතසි-ගච්ඡි තිං ආනන්ද පිණ්ඩාය වරිත්වා මග්ගං ගෙසජ්ජන්තං කඤ්ඤං ආහරාති. ඵලං හනෙති බො ආයස්මා ආනන්දො ගඟවතො පටිසුණ්ණිත්වා මහාරාජදත්තියං පතනං ගහෙත්වා අත්තතො උපට්ඨාකචෙජ්ජස්ස නිවෙසනවාරෙ අට්ඨාසි. තං දිස්වා චෙජ්ජස්ස ගරියා පච්චුග්ගන්තො වන්දිත්වා පතනං ගහෙත්වා ථෙරං පුච්ඡි-

කිදිසෙන වො හනෙන හෙසජේතන අන්තොති? සා කිර බුද්ධි
සමානතා හෙසජේතන පගොජනෙ සති පෙරො ඉධාගච්ඡති
න තිකකායාති¹ සලකෙබ්බි. කඤ්ඤානොති ව චුතෙන නයිදං
හෙසජං. මග්ගං අයස්ස තථා හෙස හගවතො පතෙතා හන්දනං
ලොකනාථස්ස අනුච්ඡිකං කඤ්ඤං සමාදෙමීති² සොමනස්ස
ජතා සඤ්ඤාතබ්බමානා බදරසුසෙන යාගං සමාදෙතො පතතං
පුරෙතො තස්ස පරිවාර³භාවෙන අඤ්ඤාභි භොජනං පටියාදෙතො
පෙසෙසි. තං පරිභුතතස්සයෙව⁴ හගවතො සො ආබාධො චුපසමි.
සා අපරෙන සමයෙන කාලං කත්වා තාවතියොසු උපපජ්ඡිතා මහතිං
දිබ්බසමපතති. අනුභවන්ති මොදති. අථායස්මා මහාමොග්ගලා
නන්තරෙ දෙවමාරිකං වරන්තො තං අච්ඡරාසහස්ස පරිවාරෙන
විවරන්ති. දිස්වා තාය කතකමමං ඉමාහි ගාථාහි ප්‍රච්ඡි:-

“අභිකකනෙනන වණ්ණෙන-පෙ-

වණ්ණො ව තෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති.

සාපි ව්‍යාකාසි.

“සා දෙවතා අත්තමනා මොග්ගලානෙන ප්‍රච්ඡිතා,
පඤ්ඤං ප්‍රවිඨා විශාකාසි යස්ස කමමස්සිදං ඵලං.

අහං අකිකවින්දස්මිං බුද්ධස්සාදිච්චබ්බන්තො
අද්දසිං කොලසමපාතං කඤ්ඤං⁵ තෙලබ්බිතං.

පිපථලාය ලසුණෙන ව මිස්සං ලාමඤ්ඤකෙන⁶ ව,
අද්දසිං උජ්ඣුතස්මිං විපපසනෙනන වෙනසා.

යා මහෙසිතතං කාරෙය්‍ය වකඛවතතිස්ස රුජ්ඣො,
නාරි සබ්බබහකලායාණි හතතුට්ඨානොමදස්සිතා
ඵතස්ස කඤ්ඤං⁷ද්දනස්ස කලං නාග්ගති සොලසිං,

සතං නිකකා⁸ සතං අස්සා සතං අස්සතරි රථා
සතං කඤ්ඤා සහස්සාති ආමුත්තමණිකුණ්ඩලා,
ඵතස්ස කඤ්ඤං⁹ද්දනස්ස කලං නාග්ගති සොලසිං.

සතං හෙමවතා නාගා ඊසා දන්තා උරුලව්වා,
සුචණ්ණකච්ඡා මාතඛගා හෙමකප්පනවාසසා,¹⁰
ඵතස්ස කඤ්ඤං¹¹ද්දනස්ස කලං නාග්ගති සොලසිං.

චතුත්තමපි ව දීපානං ඉස්සරං යොධ කාරයෙ
ඵතස්ස කඤ්ඤං¹²ද්දනස්ස කලං නාග්ගති සොලසි”න්ති.

1. හා සිකඛන්තති, සි. සිකඛං.

2. සි. III. සමාදෙස්සාමිති.

3. සි. පරිත්තං.

4. සි. III. හා. පරිභුතතමතස්සයෙව

5. සි. I. II & III. බු. නි. කඤ්ඤං.

6. ඊ. ලාමජ්ඣකෙන.

7. සි. I. II. III & IV. බු. නි.

8. නොකුං.

9. සි. IV. නිවාසනා, ඊ. ජී. හා. නිවාසනා.

තත් අද්දසි. කොලසමපානං කාශ්ඤ්ඤිකං. කොලබ්බපිනනති බදර මොදකකසාවෙ වතුගගුණොදකසමඥ්ඤෙන¹ පාකෙන වතු²භාගාව සිටෙඨ යාගං පවිත්තං තං තිකට්ඨක-අජමොද-තිඛගු-ථීරක-ලසුණා දීති කට්ඨකභණ්ඩෙති අභිසම්බරිත්වා සුබ්බපිතං³ කත්වා ලාමඤ්ජගනිං ගාභාපෙත්වා පසන්නෙත⁴ විනෙතන භගවතො පතෙන ආකිරිත්වා සත්ථාරං. උද්දිසිත්වා අද්දසිං ථෙරස්ස භන්තෙ පතිට්ඨපෙසිනති දස්සෙති. තෙනාභ :-

පිපථ ලාං ලසුණෙන ව මිස්සං ලාමඤ්ජකෙන ව,
අද්දසිං උජ්ඣුතස්මිං විපසන්නෙන වෙතසාති.

සෙසං වුත්තනයමෙව.

එවං ආයස්වා මහාමොග්ගලානො තාය දෙවතාය අත්තනා සමුපවිතසුවරිතකමෙම ආවිකතෙ සපරිවාරය තස්සා ධම්මං දෙසෙත්වා මනුස්සලොකං ආගන්ත්වා තං පවිතති භගවතො ආරො වෙසි. භගවා තමන්දං අට්ඨුපපතති. කත්වා වතුපරිසමජෙකි ධම්මං දෙසෙසි. සා දෙසනා මහාජනයස්ස සාත්තිකා අභොසිති.

කාශ්ඤ්ඤාදිසිංහ විමාන වණණනා

4. 6.

අභික්ඛන්තෙන වණණනාති විහාරවිමානං. තස්ස කා උපපතති?

භගවා සාවන්තියං විහරති ජේතවනෙ. තෙන සමයෙන විසාඛා මහා උපාසිකා අඤ්ඤාතරස්මිං උස්සවදිවසෙ උය්‍යානෙ විවරණන්ථං සභායිකාති පරිජනෙන ව උස්සාතිතා සුනභාතානුලිතතා සුභොජනං භුඤ්ජත්වා නවකොට්ඨගස්සනකං මහාලතාපසාධනං පිළික්කිත්වා පඤ්ච මතෙතති සභායිකාසතෙඤ්ජ පරිවාරිතා මහනෙතන ඉස්සරියෙන මහතා පරිච්ඡේදන⁶ ගෙභතො නික්කමම උය්‍යානං උද්දිස්සා ගච්ඡන්ති විනෙතසි-බාලදාරිකාය විශ් කිං මෙ මොඝකිසිත්තෙන? හන්දුභං විහාරං ගන්ත්වා භගවන්තං මනොභාවතියෙ ව අයෙස වන්දිස්සාමි ධම්මඤ්ච සොස්සාමිති. විහාරං ගන්ත්වා එකමනෙත ධම්මං මහාලතා පිළිකුතං ඔමුඤ්චත්වා දුස්සියා භන්තෙ දත්වා භගවන්තං වන්දිත්වා එකමනතං නිසීදි. තස්සා භගවා ධම්මං දෙසෙසි. සා ධම්මං සුත්වා භගවන්තං වන්දිත්වා පදකඛිණං කත්වා මනොභාවතියෙ ව භික්ඛු වන්දිත්වා විහාරතො නික්කමිත්වා ථොකං ගන්ත්වා දුස්සිං ආභා හන්ද ජේ

1. සි. IV. සමොදිතෙ.

2. කා. වතුන්.

3. සි. IV. සමබ්බපිතං.

4. කා. පසන්න.

5. සි. III & IV. පරිච්ඡේදන, කා. පරිවාරෙන.

ආහරණං පිළුනිස්සාමිති. සා තං භණ්ඩිකං කතා බන්ධිතා විහාරෙ
 ථපෙතා තතං තතං විවරිතා ගමනකාලෙ විස්සරිතා ගතතතා
 විස්සරිතං මයා නිට්ඨයෙය්¹ ආහරිස්සාමිති තිවත්තිතුකාමා අහොසි.
 විසාබා-සචෙ ජේ විහාරෙ ථපෙතා විස්සරිතං විහාරස්සෙව අජාය
 තං පරිවච්ඡිස්සාමිති විහාරං ගතතා භගවතනං උපසඝිකම්මිතා
 වද්දිතා අත්තනො අධිපජායං පච්චෙදෙනරී විහාරං ගතො
 කාරෙස්සාමි අභිවාසෙතු මෙ භගවා² අනුකම්පං උපාදයාති ආහ.
 අභිවාසෙසි භගවා තුණ්හිභාවෙන. සා තං පිළුනිකං සතසහස්සාධික
 නවකොට්ඨිඅඝනකං විස්සරේත්තා ආයස්මතා මහාමොග්ගලා
 තෙන තවකමොධිට්ඨායකෙන සුචිහත්තභිත්තිජාමනතුලාගොපාතසී
 කණ්ණිකවාරබාවතාපානසොපාණාදි³ ගෙහාවයවං මනොහරං
 සුචිකප්පිත කට්ඨකමරමණ්ණියං සුපරිකමමකත⁴ සුධාකමමනුඤ්ඤං
 සුචිරිතිමාලාකමමලතාකමාදි විත්තකමමචිතිත්තං සුපරිතිට්ඨිත
 මණ්ණිපලක⁵ සදිසභුමිතලං දෙවවිමානසදිසං ගෙට්ඨාභුමියං පඤ්ච
 ගබ්භසතාති උපරිභුමියං පඤ්චගබ්භසතාතිති ගබ්භසහස්සපති
 මණ්ඩිතං බුද්ධස්ස භගවතො භික්ඛුසංඝස්ස ව වසනානුච්ඡිකං
 මහත්තං පාසාදං තස්ස පරිවාරපාසාදසහස්සඤ්ච තෙසං පරිවාර
 භාවෙන කුටිමණ්ඩපවඝ්නමනාදිති ව කාරෙත්ති තවතිමාසෙති
 විහාරං නිට්ඨාපෙසි. පරිතිට්ඨිතෙ ව විහාරෙ තවගෙව භිරඤ්ඤ
 කොට්ඨි විහාරමහං කාරෙත්ති පඤ්චමත්තෙති සහායිකාසතෙති
 සද්ධිං පාසාදං අභිරුහිතා තස්ස සමපත්තිං දිස්වා සොමනස්සන්තා
 සහායිකා ආහ: ඉමං ඵවරුපං, පාසාදං කාරෙත්තියා මයා යං
 පුඤ්ඤං පසුතං, තං අනුමොදථ පත්තිදුතං වො දමමිති. අහො
 සාධු අහො සාධුති සබ්බාව පසන්නාවිත්තා අනුමොදිංසු. තනුඤ්ඤ
 තරු ඉත්ථි උපාසිකා විසෙසතො තං පත්තිදුතං මනසාකාසි.
 සා න විරස්සෙව කාලං කතා තාවතිංසෙසු නිබ්බත්ති. තස්සා
 පුඤ්ඤනුවතාවෙන අනෙකකුටාගාර උය්‍යානපොකබරණ්ණිආදිපති
 මණ්ඩිතං සොළසයොජනායාමිවිජාරුබ්බෙධං අත්තනො පහාය
 යොජනසතං ඵරන්තං ආකාසවාරිං මහත්තං විමානං පාතුරහොසි.
 සා ගච්ඡන්තිච අච්ඡරසහස්සපරිවාරු සහ විමානෙන ගච්ඡති. සා
 විසාබා පන මහාඋපාසිකා විපුලපරිවාරාගතාය සද්ධාසමපත්තියා ව
 නිමානරතීසු නිබ්බත්තිතා සුනිමමිතදෙවරජස්ස අග්ගමහෙසිභාවං
 සමපාපුණ්ණි. අථායස්මා අනුරුද්ධො දෙවවාරිකං වරන්තො තං
 විසාබාය සහායිකං තාවතිංසෙසු⁶ නිබ්බත්තං⁷ දිස්වා:-

“අභිකකන්තෙන වණ්ණෙන යා හිං නිට්ඨසි දෙවතෙ,
 මහාසෙනරී දිසා සබ්බා ඔසධි විය තාරකා.

1. සි. IV. තං අයෙය.

4. හා, තතං. [මණ්ඩුට්ටිම.

2. සි. IV. ගතත්තභගවා.

5. සි. I. II. III & IV. මණ්ඩ-තා.

3. සි. I. II & III. වාතපානාදි.

6. සි. IV. තා, තාවතිංස භවතෙ.

7. සි. IV. හා උපන්නා.

තස්සා තෙ නච්චමානාය අභිගමබ්බෙහති සබ්බසො,
දිබ්බා සඤ්ඤා නිච්ඡරන්ති සචණ්ඩියා මනොරමා.

තස්සා තෙ නච්චමානාය අභිගමබ්බෙහති සබ්බසො,
දිබ්බා ගඤ්ඤා පචායන්ති සුචිගඤ්ඤා මනොරමා.

විචන්තමානා කායෙන යා වෙණ්ණිසු පිළුකුතා,
තෙසං සුයන්ති නිගෙසාසො තුරියෙ පඤ්ඤාබ්බිකො යථා.

චට්ඨසකා වාතචුකා වාතෙන සමපකම්පිතා,
තෙසං¹ සුයන්ති නිගෙසාසො තුරියෙ පඤ්ඤාබ්බිකො යථා.

යාපි තෙ සිරසමිං² මාලා සුචිගඤ්ඤා මනොරමා,
වාචි ගඤ්ඤා දිසා සබ්බා රුකෙතා මඤ්ජුස්සකො යථා.

සායසෙ³ තං සුචිගඤ්ඤා රුපං පස්සාසි අමානුසං,
දෙවතෙ පුච්ඡන්තාචිකා නිස්ස කම්මසිද්ධං ඵල⁴න්ති

ඉමාහි ගථාහි පුච්ඡි. සාපි තස්ස ඵලං ව්‍යාකාසි :-

“සාවඤ්ඤං මග්ගං සබ්බි භද්දනෙන
සංඝස්ස කාරෙසි මහාවිහාරං,
තත්ථපසන්නා අභමානුමොදිං
දිස්වා අගාරඤ්ඤා පියඤ්ඤා මෙ තං.

තායෙව මෙ සුද්ධානුමොදනාය
ලද්ධං විමානං අබ්බුතං දස්සනෙය්‍යං,
සමන්තතො සොලසයොජනානි
වෙතාසයං⁵ ගච්ඡන්ති ඉද්ධියා මම.

කුට්වාගාරා නිවෙසා මෙ විභත්තා භාගසො මිතා,
දද්දලලමානා ආහන්ති⁶ සමන්තා සතයොජනං.

පොකාබරඤ්ඤා ව මෙ ඵන්තං⁷ පුපුලොමනිසෙවිතා,
අචෙත්තාදිකා විපසන්නා සොණ්ණවාලුකසන්තා.

තානාපද්‍රමසඤ්ජනා පුණ්ඩරිකසමොත්තා,
සුරතී⁸ සමපචායන්ති මනුඤ්ඤා මාඵතෙරිතා.

ජම්බුයො පනසා තාලා නාමිකොරවනානි ව,
අනෙතා නිවෙසනෙ ජතා තානාරුකතා අරෙපිමා.

තානාතුරියසංක්‍රුට්ඨං අච්ඡරාගණ්ණොසිතං,
යොපි මං සුපිනෙ පස්සෙ සොපි විතෙතා සියා නරෙ.

1. සි. I. II & III. බු. නි. තෙසමිපි.

2. සි. IV. ඊ. ඒ. සිරසි.

3. සි. IV. හා. සායනෙ.

4. හා. වෙතාසයං.

5. සි. I. II. III & IV. ආහෙන්නි.

බු. නි. ආහෙන්නි.

6. සි. I. II & III. අච්ඡි.

7. හා. සුරතී.

“තායෙව තෙ සුද්ධානුමොදනාය
ලභිං විමානං අබ්බුතං දස්සනීයං,
යා වෙව සා දුන මදුසි නාරි
තස්සා ගතිං බ්‍රැහ්මිකුතිං උපපන්නා සා”ති.

තත්ථ සා වෙව සා දුනමදුසි නාරි¹ යස්ස හි¹ දුනස්ස අනුමොදනාය තිං ඊදිසං සම්පතතිං. පටිලභි තං දුනං යා වෙව සා නාරි අදුසිති විසාඛං මහාඋපාසිකං සක්කිය වදති තාය එව දෙවතාය තස්සා සම්පතතිං කථාපෙතුකාමො. තෙනාහ: **තස්සා ගතිං බ්‍රැහ්මිකුතිං උපපන්නා සා**ති. “තස්සා ගති”නති තාය තිබ්බතතදෙවගතිං.

ඉදුති ථෙරෙන පුච්ඡිතමත්ථං දස්සන්නති ආහ:-

“යා සා අහු මග්ගං සබ්බදනෙන
සබ්බස්ස කාරෙසි මහාවිහාරං,
විඤ්ඤාතධම්මා සා අදුසි දුනං
උපපන්නා තිමොනරතීසු දෙවෙසු.
පඤ්චති තස්ස සුතිමිත්තස්ස
අවිනන්ධො” කම්මවිපාක තස්සා,
යමෙතං පුච්ඡසි කුතිං උපපන්නා සා
තනෙන විශාකාසිං අනඤ්ඤාථා අහ”නති.

තත්ථ විඤ්ඤානධම්මාති විඤ්ඤාතසාසනධම්මා, පටිවිදධවතුසච්චධම්මාති අත්ථො.

සුතිමිත්තස්සාති සුතිමිත්තස්ස දෙවරජස්ස. අවිනන්ධො කම්ම විපාක තස්සාති විභතතිලොපං කතා නිදදොසො. තස්සා මම සබ්බා නිමොණරතීසු තිබ්බතතාය කම්මවිපාකො පුඤ්ඤකම්මස්ස විපාකභුතා දිබ්බසම්පතති අවිනන්ධා අප්පමෙය්‍යාති අත්ථො. **අනඤ්ඤාථාති** අවිපරිතං යථාසභාවතො. කථං. පනායං තස්සා සම්පතතිං අඤ්ඤාසිති? සුභද්දා විය භද්දා විසාඛාපි දෙවධීතා ඉමිස්සා සනතිකං අගමාසි.

ඉදුති දෙවධීතා ථෙරං අඤ්ඤාසම්පි දුනසමාදපනෙ² නියොජෙනති ඉමාහි ගාථාති ධම්මං කපෙසි:-

“තෙනහඤ්ඤාපි සමාදපෙථ
සබ්බස්ස දුනාති දදුථ විතතා,
ධම්මඤ්ච සුණංථ පසන්නාමානසා
සුදුලලහො ලද්ධා මනුස්සලාහො.
යං මග්ගං මග්ගාධිපන්නාදෙසයි
බ්‍රහ්මස්ස රො කඤ්චනසනතිභතතාවො,
සබ්බස්ස දුනාති දදුථ විතතා
මහපථලා යත්ථ භවනති දක්ඛිණා.

1. හා. යස්ස.

2. සි. IV. ඊ. ජ. අවිනන්ධා.

3. සි. I. II & III. සම්පතතිසමාදපනෙන.

යෙ පුග්ගලා අධිකාරී පසන්ථා
 වත්තාරි එතාති සුගති භොනති,
 තෙ දක්ඛිණෙය්‍යා සුගතස්ස සාවකා.
 එතෙසු දින්නාති මහපථලානි.

වත්තාරෙ ව පටිපන්නා වත්තාරෙ ව එලෙ භික්ඛා,
 එස සබ්බෙසා උප්පුතො පඤ්ඤාසිලසමාතිනො.

යජමානානං මනුස්සානං පුඤ්ඤපෙක්ඛාන පාණීනං,
 කරෙතං ඔපබ්බං පුඤ්ඤං සබ්බෙස දින්නං මහපථලං.

එසො හි සබ්බෙසා විපුලො මහග්ගනො
 එසප්පමෙය්‍යා උද්ධිව සාගරෙ,
 එතෙ හි සෙට්ඨා නරචිර¹ සාවකා
 පහබ්බතරං ධම්ම මුදිරස්සති.

තෙසං සුදින්නං සුත්තං සුඤ්චං
 යෙ සබ්බ මුද්දස්ස දදන්ති දුතං,
 සා දක්ඛිණා සබ්බගතා පටිට්ඨිතා
 මහපථලා ලොකවිදුත වණ්ණිතා.

එතාදිසං යඤ්ඤ මනුස්සරත්තා
 යෙ වෙදජනා විවරන්ති ලොකෙ,
 විනෙය්‍ය මචෙත්තරමලං සමුලං
 අතිරික්ඛා සග්ගමුපෙනති යාන”න්ති.

තත්ත භෙදානුකූලව තෙත හි අඤ්ඤාපි. ‘තෙතා’ති ව
 තෙත කාරණෙන. ‘හි’ති නිපාතමතතං. සමාදප්පමාති වත්තා සමාද
 පනාකාරං දස්සෙත්තුං සබ්බස්ස දුතාති දදුමාති ආදි වුත්තං. අධික
 අක්කිණෙති වජ්ජනං මනුස්සභාවං සන්ධායාග්‍යා සුදුලලෙහො ලද්ධො
 මනුස්සලාභොති. තත්ත අධික අක්කිණා නාම තයො අපායා ආරුප්පා
 අසඤ්ඤාසත්තා පච්චන්තදෙසො ඉත්ථිකානං වෙතලං² නිසන්ධිමිත්තං
 දිට්ඨිකතා අපාතුභාවො බුද්ධස්සාති.³

යං මහගතති යං බෙත්තවිසෙසෙ කතං දුතං තං එකනෙත්තන
 සුගති සම්පාදනතො සුගතිගාමිමග්ගං අපායමග්ගතො ජබ්බමග්ගා
 දිනො ව අතිවිශ සෙට්ඨාභාවෙන මග්ගාධිපතති කත්තා-දුතං පි හි
 සද්ධා හිරියො විශ දෙවලොකගාමිමග්ගොති වුවවති, යථාග්‍යා:-

“සද්ධා හිරි යං කුසලඤ්ච දුතං
 ධම්මා එතෙ සප්පරිසානුයාතා,
 එතං හි මග්ගං දිවියං වදන්ති
 එතෙත හි ගච්ඡති දෙවලොක”න්ති.

1. සි. I. II. III & IV. බු. කි. නරචිරස්

2. සි. වෙතලො.

3. I. II. III & IV. නා. නදිසත්තෙ.

“මඤ්ඤාධිපති”නි වා පාඨො, තස්ස අරියමග්ගෙන සද්දෙවකස්ස ලොකස්ස අධිපතිභූතො සන්ථාති අන්තො දුට්ඨබ්බො, සබ්බස්ස දුනාති දදුඨාති ආදිනා පුනපි දකඛිණේය්‍යස්ස දුනසංවිභාගෙ නියොජෙනති ආභ. ඉදුති තං දකඛිණේය්‍යං අරියසබ්බං සරූපතො දස්සෙන්නති: “යෙ පුග්ගලා අට්ඨ සතං පසන්තා”ති ගාථමාන.

තත් සෙති අනියමිතනිද්දසො, සුගගලාති සත්තා, අට්ඨාති තෙසං ගණනපරිවේජදො තෙ හි වත්තාරො ව පටිපත්තා වත්තාරො ව ඵලෙ සීතාති අට්ඨ භොනති. සන් පසන්තාති සපුරිසෙති බුද්ධි පච්චිකවුද්ධි සාවකෙති අස්සෙඤ්ඤති ව දෙවමනුස්සෙති පසන්තා. කසමා? සහජතසීලාදිගුණයොගතො, තෙසං හි වමපකවකුලකුසුමාදීනං විශ් සහජතවණ්ණගනිදායො සහජතසීලසමාධිආදයො ගුණා, තෙන තෙ වණ්ණගනිදාසම්පන්නාති විශ් පුප්ථාති දෙවමනුස්සානං සතං පියා මනාපා පසංසියාව භොනති, තෙන වුත්තං: “යෙ පුග්ගලා අට්ඨ සතං පසන්තා”ති, තෙ පන සබ්බෙවතො සොත්තා පතතිමග්ගට්ඨො ඵලට්ඨොති එකං යුගං, එවං යාව අරහත්ත මග්ගට්ඨො ඵලට්ඨොති එකං. යුගනති වත්තාරි යුගාති භොනති, තෙනාහ: වත්තාරි එනාති යුගාති භොනති නෙ දකඛිණේය්‍යාති, නොති පුබ්බෙ අනියමතො උද්දුට්ඨානං නියමෙත්වා දස්සනං, තෙ හි සබ්බෙව කම්මං කම්මඵලඤ්ච සද්දතිත්වා දුනබ්බදෙය්‍යධම්මසබ්බාතං දකඛිණං අරහන්ති=දකඛිණේය්‍යා ගුණවිසෙසයොගෙන දුනස්ස, මහපඵලභාවසාධනතො, සුගතස්ස සාවකාති සම්මාසම්බුද්ධස්ස ධම්මසම්මතෙන අරියාය ජාතියා ජාතතාය තං ධම්මං සුණන්ති=සාවකා, එතෙසු දින්නාති මහපඵලානීති එතෙසු සුගතස්ස¹සාවකෙසු අප්පකානිපි දුනාති දින්නාති පටිග්ගාහකතො දකඛිණා විසුද්ධියා මහපඵලාති භොනති, තෙනාහ හගවා: “යාවතා හික්කවෙ සබ්බා වා ගණා වා තථාගතසාවකසබ්බෙසා තෙසං අග්ගමකතායති”ති ආදි.

වත්තාරො ව පටිපත්තාති ආදි හෙට්ඨා වුත්තත්ථමෙව, තථා සෙසං වුත්තත්තමෙව. ඉධ පනායස්මා අනුරුද්ධො අත්තනා දෙවතාය ව වුත්තමත්ථං මනුස්සලොකං ආගන්ත්වා හගවතො ආරොවෙසි, හගවා තමත්ථං අට්ඨුප්පත්තිං කත්වා සම්පත්තපරිසාය ධම්මං දෙසෙසි, සා දෙසනා මහාජනය්‍ය සාත්තිකා අගොසිති.

විහාරවිමාන වණ්ණනා.

4. 7.

අභික්ඛන්තෙන වණ්ණනාති චතුර්ත්වි මානං, තස්ස කා උප්පත්ති?

හඟවති සාවන්තියං. විහරනෙත ආයසමා මහාමොග්ගලානො
හෙට්ඨා වුත්තනගෙත දෙවචාරිකං වරනෙතා තාවතීංසඟවනං
ගතො. සො තත්ථ පටිපාටියා ඕතෙසු වතුසු විමානෙසු වතසො
දෙවධිතරෙ පළෙවකං අව්ඡරසහසපරිවාර දිබ්බසම්පතතිං අනු
භවනතියො දිසවා තාහි පුබ්බෙ කතකම්මං පුච්ඡනෙතා:-

“අභිකකනෙතන වණ්ණණ-පෙ-

වණ්ණණා ව තෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති

ඉමාහි භාථාහි පටිපාටියා පුච්ඡි. තාපි තස්ස පුච්ඡානනතරං පටි
පාටියා ව්‍යාකරිංසු. තං දස්සෙතුං:-

“සා දෙවතා අතතමනා-පෙ-යස්ස කම්මස්සිදං ඵල”නති

අයං භාථා වුත්තා.

තා කිර කස්සපස්ස හඟවතො කාලෙ ඵසිකා¹ නාමකෙ රථෙද්ධි²
පණ්ණකතෙ³ නාම නගරෙ කුලගෙහෙ නිබ්බතතා වයප්පතතා
තස්මිංයෙව නගරෙ පතිකුලං ගතා සමග්ගවාසං වසන්ති. තාසු
ඵකා අඤ්ඤාතරං පිණ්ඩවාරිකං භික්ඛුං. දිසවා පසන්නාචිතතා ඉද්දී
වරකලාපං අද්ධි, අපරං අඤ්ඤාස්ස නිලුපපලකලාපං අද්ධි, අපරං
පද්මහන්තං අද්ධි, අපරං සුමනම්කුලාති අද්ධි. තා අපරෙත
සමයෙත කාලං කත්වා තාවතීංසෙසු⁴ නිබ්බතතිංසු. තාසං අව්ඡර
සහසං පරිවාරෙ අගොසි. තා, තත්ථ යාවතායුකං දිබ්බසම්පතතිං
අනුභවිත්වා තතො වුතා තස්සෙව කම්මස්ස විපාකාවසෙසෙන අපරං
පරං තතෙව සංසරනතියො ඉමස්මිං බුද්ධාපාරෙදෙ තතෙව උප්පන්නා
වුත්තනගෙත ආයසමා මහාමොග්ගලානෙත පුච්ඡිතා. තාසු ඵකා
අතතනා කතපුබ්බ⁵කම්මං” ථෙරස්ස කථෙන්නති:-

“ඉද්දීවරතං හන්තං අහමද්ධිං.

භික්ඛුනො පිණ්ඩාය වරනතස්ස,

ඵසිකානං¹ උන්නතස්මිං.

නගරවරෙ පණ්ණකතෙ රමෙම.

තෙන මෙ තාදිසො වණ්ණණ-පෙ-

වණ්ණණා ව මෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති

ආහ. අපරං:-

“නිලුපපලහන්තං අහමද්ධිං.

භික්ඛුනො පිණ්ඩාය වරනතස්ස,

ඵසිකානං¹ උන්නතස්මිං.

නගරවරෙ පණ්ණකතෙ රමෙම.

1. සි. III & IV. ඵසිකා

2. සි. III & IV. සරව්ඪකෙ

3. සි. III & IV. කතෙ, කතෙව්.

4. සි. III & IV. හවනෙ.

5. සි. IV. පුඤ්ඤ.

6. තා. කම්මමෙව.

තෙන මෙ තාදිසො චණ්ණො-පෙ-
චණ්ණො ච මෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති

ආහ. අපරා:

“ඛද්දනමුලකං හරිතපත්තං.
උදකස්මිං සරෙ ජතං අභමදස්සිං,
භික්ඛුනො පිණ්ඩාය වරන්තස්ස
එසිකානං උන්නතස්මිං.
නගරවරෙ පණ්ණකතෙ රමෙම.
තෙන මෙ තාදිසො චණ්ණො-පෙ-
චණ්ණො ච මෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති

ආහ. අපරා:-

“අහං සුමනා සුමනස්ස සුමනමකුලාති.
දන්තචණ්ණොති අභමදස්සිං.
භික්ඛුනො පිණ්ඩාය වරන්තස්ස
එසිකානං උන්නතස්මිං.
නගරවරෙ පණ්ණකතෙ රමෙම.
තෙන මෙ තාදිසො චණ්ණො-පෙ-
චණ්ණො ච මෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති

ආහ.

තත්ථ ඉද්ධිවග්ගං හත්ථකන්ති උද්දලකපුප්ඵහත්ථකං වාතඝාත
පුප්ඵකලාපං. එසිකානන්ති එසිකාරට්ඨස්ස. උන්නතස්මිං නගර
වරෙති උන්නතෙ භූමිපථදෙසෙ නිවිට්ඨේ මෙඝොදරං ලිහන්තොති¹
විශ් අවවුග්ගතෙහි පාසාදකුටාගාරද්වි උන්නතෙ උන්නතමගරෙ.
පණ්ණකතෙහි එවං නාමකො නගරො..

භිදුප්පලහත්ථකන්ති කුචලයකලාපං. ඛද්දනමුලකන්ති සෙත
මුලං, භික්ඛුලානං ධවලතාය වුත්තං, පදුමකලාපං සකියාය වදන්ති.
තෙනාහ හරිතපත්තන්ති ආදි. තත්ථ ‘හරිතපත්ත’න්ති නීලපත්තං.
අවිජ්ජිතමකුලපත්තස්ස හි පදුමස්ස බාහිරපත්තාති හරිතචණ්ණොති
එව භොගන්ති. උදකස්මිං. සරෙ ජතන්ති සරෙ උදකමහි ජතං,
සරොරුහන්ති අපරා.

සුමනාති එවං. නාම. සුමනස්සාති සුඤ්ඤාත්තස්ස සුමන
මකුලාතිති ජතිසුමනපුප්ඵකුලාති. දන්තචණ්ණොතිති සප්පකං.
උලලිඛිතහත්ථිදන්තසදිසචණ්ණොති.

එවං තාහි අත්තනා කතකමෙම කවිතෙ ථෙරෙ තාසං ආනුප්පබ්බි
කථං කථෙත්වා සච්චාති පකාසෙසි. සච්චපරියොසානෙ තා සබ්බාපි

සහපරිවාර සොකාපනතා අහෙසුං. ථෙරෙ තං පවතති. මනුස්ස ලොකං ආගන්ත්වා හගවතො ආරෙවෙසී. හගවා තමන්ඃ කන්තා සමපතනපරිසාය ධම්මං දෙසෙසී. සා ධම්මදෙසනා මහා ජනයස්ස සාත්තිකා ඡතාති.

වතුරිත්ති විමාන වණ්ණනා.

4. 8.

දිබ්බනෙත අමෙවනං රමමනති අමෙවිමානං. තස්ස කා උප්පතති?

හගවා සාවන්තියං විහරති. තෙන සමයෙන සාවන්තියං අඤ්ඤ තරු උපාසිකා ආවාසදානයස්ස මහපථලතං මහාතිසංසතඤ්ච සුන්තා ඡන්දඡතා හගවන්තං වන්දිත්වා ඵවමාග: අහං හනෙන්ත ඵකං ආවාසං කාරෙතුකාමා ඉච්ඡාමි තාදිසං මකාසං, ආවිකතිතුති. හගවා භික්ඛු ආණ්ඩපෙසී. භික්ඛු තස්සා මකාසං දස්සෙසුං. සා තත්ථ රමණීයං ආවාසං කාරෙත්වා තස්ස සමන්තතො අමෙරුකෙකි රෙපෙසී. සො ආවාසො සමන්තතො අමෙපනතිති පරිකම්භෙතො ඡායුදකසමපනෙනා මුත්තාඡලසදිසවාලුකාතිණ්ණපණ්ඩරගුම්භාගො අතිවිය මනො හරෙ අහොසී. සා තං විහාරං නානාවණ්ණෙති වන්තෙති පුප්ථදුම ග්ඤ්ඤාදිති ව දෙවවිමානං විය අලභිකාරිත්වා තෙලප්පදීපං ආරෙ පෙත්වා අමෙරුකෙකි ව අහතෙති වන්තෙති වෙරෙත්වා සංඝස්ස නිය්‍යාතෙසී. සා අපරභාගෙ කාලං කන්තා තාවතිංසගවතෙ තිබ්බතති. තස්සා මහන්තං විමානං පාතුරහොසී අමෙවනපරිකම්භතං. සා තත්ථ අවුත්ථගණපරිවාරිතා දිබ්බසමපතති. පච්චත්තුහොති.¹ තං ආයසමා මහාමොග්ගලානො උපගන්ත්වා ඉමාති ගථාති පුච්ඡි:--

“දිබ්බනෙත අමෙවනං රමමං පාසාදෙත්ථ මහලලකො,
නානාතුරියසංසුට්ඨො අච්ඡරුගණ්ඤොසිතො.

පදීපො වෙත්ථ² ජලති නිව්චං සොවණ්ණයො මහා,
දුස්සඵලෙති රුකෙකිති සමන්තා පරිවාරිතො.

කෙන තෙ තාදිසො වණ්ණො-පෙ-
වණ්ණො ව තෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති.

“සා දෙවතා අත්තමනා-පෙ-යස්ස කමමසීදං ඵලං.

අහං මනුස්සෙසු මනුස්සභූතා
පුරිමාය ඡතියා මනුස්සලොකෙ,
විහාරං සංඝස්ස කාරෙසිං අමෙති පරිවාරිතං.

පරියොසිතෙ විහාරෙ කාරෙතෙන නිට්ඨිතෙ මහෙ,
අමෙකි අච්ඡාදයිත්වාන කන්තා දුස්සමයෙ ඵලෙ.

පදීපං තත් ජලෙනා හොජයිතා ගණ්ඨතමං,
නිය්‍යාදෙසිං තං සංඝස්ස පසන්නා සෙති පාණිති.

තෙන මෙ අමබවනං රමමං පාසාදෙත් මහලලකො,
තානාතුරියසංසුට්ඨො අව්ජරගණ්ඨොසිතො.

පදීපො වෙත් ජලනි නිවමං සොවණ්ණයො මහා,
දුස්සඵලෙති රුකෙති සමන්නා පරිවාරිතො.

තෙන මෙ තාදිසො වණ්ණො-පෙ-
වණ්ණො ව මෙ සබ්බදිසා පහාසති”ති

සා දෙවතා ව්‍යාකාසි.

තත් මහලලකොති මහනොනා, ආයාමවිත්ථාරෙති උබ්බධෙන ව විපුලො, උදාරතමොති අන්තො. අව්ජරගණ්ඨොසිතොති තං පමොදිත්තුං සබ්බිතිවසෙන වෙව පියසලාපවසෙන ව අව්ජරසබ්බෙකන සමුගෙසාසිතො.

පදීපො වෙත් ජලනීති සුරියරංසිසමුජ්ජලනිරණවිතානො රතතපපදීපො ව එත් එතස්මිං පාසාදෙ අභිජලනි. දුස්සඵලෙති දුස්සාති ඵලාති එතෙසන්ති=දුස්සඵලා, තෙති සමුගතිරියමානදිබ්බ වන්තෙතිති අන්තො. කාරෙන්නෙ නිවසිතො මහෙති කතපරියොසි තස්ස විහාරස්ස මහෙ පුජ්‍ය කරියමානාය ව. තානා දුස්සමසෙ ඵලෙති දුස්සෙයෙව තෙසං අමොනං ඵලං කතා.

ගණ්ඨතමනති ගණානං උතතමං හගවතො සාවකසංඝං. නිය්‍යා දෙසිනති සමපට්ඨ්‍යාපෙසිං, අද්ධන්ති අන්තො. සෙසං වුත්තනායමෙව.

අමබවිමාන වණ්ණනා.

4. 9.

පිනවණ්ණෙ පිනබ්බෙති පිතවිමානං. තස්ස කා උප්පත්ති?

හගවති පරිනිබ්බුතෙ. රඤ්ඤ අජ්තසත්තුනා අත්තනා පටිලද්ධා හගවතො සරිරධාතුයො ගහෙනා ථුපෙ ව මහෙ ව කතෙ රජ ගභවාසිති අඤ්ඤතරු උපාසිතා පාතොව කතසරිරපටිජ්ජග්ගනා සත්ථුථුපං පුජෙස්සාමිති යථාලද්ධාති වත්තාරි කොසාතනිපුපථාති ගහෙනා සද්ධාවෙගෙන සමුස්සාහිතමානසා මග්ගපරියස්සයං අනුප ධාරෙතා ව ථුපාහිමුඛි ගව්ජිති. අථ නං තරුණව්ජ්‍යා ගාථි අභිධා වන්ති වෙගෙන ආපතිතා සිඛෙගත පහරිතා ජීවිතකායං පාපෙසි. සා තාවදෙව¹ තාවතීංසගවතෙ නිබ්බත්තන්ති² සක්කස්ස දෙව රඤ්ඤ උය්‍යානනිද්‍රාය ගව්ජනතස්ස පරිවාරගුත්තානං අසිසිතියානං නාටක කොටිතං මජ්ඣෙ අත්තනො සරිරප්පභාය තා සබ්බා:

අභිභවනී සහ රජෙන පානුරහොසි. තං දිස්වා සකෙතා දෙව රාජ විමලිතවිතෙතා අව්ජරියබ්බුතජනො කිදිසෙන නුබො ඔලාරි කෙන කමමුතා අයං එදිසිං සුමහතිං දෙවිද්ධිමුපාගතාති තං ඉමා හි ගාථාහි පුච්ඡි:-

“පිතවණේ පිතධජේ පිතාලඛිකාරහුසිනෙ,
පිතවණුනලිතතඛෙහ පිතඋපපලමාලිනි.

පිතපාසාදසයනෙ පිතාසනෙ පිතභාජනෙ,
පිතච්ඡන්තෙ පිතරජේ පිතසෙස පිතවිජනෙ.

කිං කමමකරි හදෙදු පුබෙබ් මානුසකෙ හවෙ,
දෙවනෙ පුච්ඡිතාවිකක කිසසු කමමසසිදං එල”නති.

සා පිසස ඉමාහි ගාථාහි ව්‍යාකාසි:-

“කොසාතකි නාම ලතජ්ඣි හනො නිතතිතා අනභිජ්ඣිතා,
තසසා වතතාරි පුප්ථාති ථුපං අභිහරිං අහං.

සජ්ඣසරිථුද්දිසස විපසසනෙතන වෙතසා,
නාසස මග්ගං අවෙකඛිසසං තදග්ග¹මනසාසති.

තනො මං අවධි ගාවි ථුපං අප්පතතමානසං,
තසුච්චාහං අභිසසෙඤ්චය්‍යං භියො නුත ඉතො සියා.

තෙන කමෙමන දෙවිණු මසවා දෙවකුසුඤ්ඤර,
පහාය මානුසං දෙහං තව සහව්‍යන”මාගතා”ති.

තත් පිතවණුනලිතතඛෙහති සුවණ්ණවණ්ණෙන වණ්ණෙන අනුලිතන සරිතෙර.

පිතපාසාදසයනෙහි සබ්බසොවණ්ණමයෙන පාසාදෙන සුවණ්ණ පරික්ඛිතෙතහි සයනෙහි ව සමනතාගතො. එවං සබ්බත්ථ ගෙට්ඨා උපරි ව පිතසද්දෙන සුවණ්ණමෙව ගතිතනති දට්ඨබ්බං. ලතජ්ඣි ලතා අජ්ඣි. හනොති සකකං දෙවරාජං ගාරවෙන ආලපති. අනභිජ්ඣිතාති න අභිකරිකිතා.

සජ්ජනති සරිථුතං ධාතුං, අවයවෙ වායං සමුදයවොභාතො, යථා “පටො දසෙසා සමුදෙදු දිට්ඨා”ති ව. අසසාති ගොරුපසස. මග්ගනති ආගමනමග්ගං. නි අවෙකඛිසසනති න ඔලොකසිං. කසමා? යසමා නදග්ගමනසා සති තසසං ගාවියං ගතමනා ධම්මමනා න ගොනති² අසුද්දජ්ඣි හගවතො ථුපගතමනා එව සමානාති අත්ථා. “තදඛගමනසා සති”ති ව පාසො. තදඛග තසස හගවතො ධාතුයා³ අඛෙග මනො එතිසසාති=තදඛගමනසා. එවං භූතා අහං තද තසසා මග්ගං නාවෙකඛිසසනති දසෙසනි.

1. හා නතග්ග.

2. හා. සහව්‍ය, සි. සහව්‍යතර.

3. හා. නගොති.

4. සි. ධාතුයං.

ථූපං අප්පත්තමානසනති ථූපං චෙතියං අසම්පන්නඅර්කාසයං.
මනසි හවොති ති=මානසො, අර්කාසයො මනෝරථො. ථූපං උප
ගනත්වා පුපෙථති පුජෙස්සාමිති උප්පන්නමනෝරථස්ස අසම්පන්න
තාය එවං වුත්තං.¹ ථූපං චෙතියං පන පුපෙථති පුජනවිතනං.
සිද්ධිමෙව යෙන සා දෙවලොකෙ උප්පන්නා. **කසළාහං අභි
සංඝෙවුස්සනති තඤ්ච අහං අභිසංචිතෙය්‍යං.** තං පුපෙථති පුජ
තෙන හි පුඤ්ඤං අහං ථූපං අභිගනත්වා ශ්‍රද්ධාධිප්පායං පුජනො
සම්මදෙව විතෙය්‍යං උප්පිතෙය්‍යනති අත්ථො. **භික්‍ෂො භූත ඉතො
සිංහාති ඉතො යථා² ලභ්බසම්පන්නිතොපි** හිතො උපරි උත්තරිත්තරා
සම්පන්නි සිංහාති මඤ්ඤති අත්ථො.

මසවා දෙවකුඤ්ඤති ආලපනං. තත්ථ “දෙවකුඤ්ඤ”ති සබ්බ
බලපරික්කමාදිවසෙන සෙසෙසු³ දෙවෙසු කුඤ්ඤරසදිස. සහස්‍රානනති
සහස්‍රාවං.

“ඉදං සුත්තං තිදසාධිපති මසවා දෙවකුඤ්ඤරො,
තාවතිංසෙ පසාදෙනො මාතලිං එතද්වුචි”ති

ධම්මසම්මානකවචනං.

තතො සකෙකා මාතලිපමුඛස්ස දෙවගණස්ස ඉමාති ශාථාති
ධම්මං දෙසෙසි :

“පස්ස මාතලි අච්ඡේදං විතනං කම්මඵලං ඉදං,
අප්පකම්පි කතං දෙය්‍යං පුඤ්ඤං හොති මහපඵලං.

නන්ති විතෙන පසන්නමති අප්පිකා නාම දකඛිණො,
තථාගතෙ වා සම්බුද්ධො අථවා තස්ස සාවකො.

එති මාතලි අමෙහපි හිතෙය්‍යා හිතෙය්‍යා මහෙමසෙ,
තථාගතස්ස ධාතුයො සුඛො පුඤ්ඤනමුවචයො.

තිට්ඨනෙන නිබ්බුතෙ වාපි සමෙ විතෙන සමං ඵලං,
චෙතො පඤ්ඤිතො හි සත්තා ගච්ඡන්ති සුගතිං.

බහුතනං චත අත්ථාය උප්පජ්ජන්ති තථාගතා,
යත්ථ කාරං කරිත්වාන සග්ගං ගච්ඡන්ති දුගකා”ති.

තත්ථ පසාදෙනොති පසනෙන කරොනො, රතනතභයෙ
සද්ධං උප්පාදෙනොති අත්ථො.

විග්ගනති විවිතනං අවිනෙතය්‍යං. **කම්මඵලනති** දෙය්‍යධම්මස්ස
අනුලාරතෙතපි බෙත්තසම්පන්නියා විතනසම්පන්නියා ව උලාරස්ස
පුඤ්ඤකම්මස්ස ඵලං පස්සාති යොජනා. **අප්පකම්පි කතං දෙය්‍යං
පුඤ්ඤං හොති මහපඵලනති** එත්ථ “කතනති” කාරවසෙන සකකාර
වසෙන ආයතනෙ විතියුත්තං. “දෙය්‍ය”නති දුතබ්බවත්ථුං. “පුඤ්ඤ”නති

තථා පචතතං පුඤ්ඤකම්මං. ඉද්දති යත් අපභකම්බි කතං¹ පුඤ්ඤං මහපථලං හොති, තං පාකටං කතො දසෙසනෙතො: නිවුච්චි විනෙත සසනනමගිති ගාථමාග. තං සුවිඤ්ඤායාමෙව.

අමෙතපිති මයම්බි. මහෙමසෙති මහාමසෙ පුත්තමෙ. ටෙටො පණ්ඩිතෙකුති අතතනො විතතස්ස සම්මදෙව ධම්මනිමිතතං අතතසම්මාපණ්ඩානෙතොති අත්ථො. නෙතොග භගවා:-

“න තං මාතා පිතා කසිරි අඤ්ඤා වා පිච ඤාතකා,
සම්මාපණ්ඩිතං විතතං සෙසයසො තං තතො කෙර”ති.²

ඵචං ව පන වතො සකෙකා දෙවනම්නෙද උය්‍යානකිලාය උය්‍යාගං පටිපසස්මෙතො: තතොව පටිතිවතතිතො අතතනා අභිණතං පුත්තෙය්‍ය³ ධ්මානභුතෙ චූළාමණ්ඩෙතිසෙ සතතාගං පුත්තං අකාසි. අපාපරෙත සමයෙත දෙවචාරිකං ගතස්ස ආයසමතො තාරදන්තරස්ස තං පචතති. ගාථානෙව කප්ථසි. ථෙරො ධම්ම සම්මාගතානං ආරෙචෙසි. තෙ තථා තං සම්මගං ආරෙපෙසුනති.

පිනවිමාන වණ්ණනා.

4. 10.

ඛගාසසිත්වා පඨවීං සදෙවකනති උච්ඡ්විමානං. තං හෙට්ඨා උච්ඡ්විමානෙන⁴ පාලිතො ව අට්ඨප්පනතිනො ව සදිසමෙව. කෙවලං තත්ථ සස්ස සුඤ්ඤං පිඨකෙන පහරිතො මාරෙසි, ඉධ පන ලෙඩ්ඪු නාති අයමෙව විසෙසො. වජ්ජනො පන භික්කතො උභයම්බි විසුංගෙව සම්මගං ආරුලනනති⁵ වෙදිතබ්බං.

“ඛගාසසිත්වා පඨවීං සදෙවකං
අතිරෙවසි වජ්ජිමසුරියා විශ,
සිරියා ව⁶ වණ්ණෙන යසෙන තොර්ඪො,
බ්‍රහ්මාච දෙවෙ තිදසෙ සභුඤ්ඤො.

පුච්ඡාමී තං උප්පලමාලධාරිණී
ආවෙලිති කඤ්චන සනතිහතතෙව,
අලභිකතෙ උත්තමවත්ඨාරිණී
කා තිං සුභෙ දෙවතෙ වන්දසෙ මම.

කිං තිං පුරෙ කම්මමකාසි අතතනා
මනුස්සභුතා පුරිමාය ජනියා,
දුනං සුවිණ්ණං අප්පිලසඤ්ඤමං
කෙනුපපනනා සුගතිං යසසසිති,
දෙවතෙ පුච්ඡිතාචිකම්බි කියස්ස කම්මසසිදං ඵල”නති.

1. හා. නදියතෙන.

2. හා. නිය.

3. සි. III & IV. උච්ඡ්විමාන.

4. හා. ආරුලනනති.

5. හා. ඤරි.

6. ධම්මපද විතතවග්ග.

ආයස්මා මහාමොක්ඛලානන්ධේරො පුච්ඡි. තතො දෙවතා
ඉමානි භාජානි ව්‍යාකාසි :-

“ඉද්දති¹ භනෙන ඉමඤ්ච භාමං.
පිණ්ඩාය අමහාක සරං උපාහමි,
තතො තෙ උච්ඡ්‍රස්ස අද්දසිං ඛණ්ඩිකං
පසන්නවිත්තා අතුලාය පිතියා.
සංස්සු ව පච්ඡා අනුසුඤ්ඤා මමං.
කභං නු උච්ඡ්‍රං වඩුකෙ අවාකිරි,²
නච්ඡිඛිතං නො පන බාදිතං මයා
සන්නස්ස භික්ඛුස්ස සං අද්දසනං.
තුස්සන්ධිදං³ ඉස්සරියං අපො මම
ඉතියා සංස්සු පරිභාසනෙ මමං,
ලෙඞ්ඛිං ගගෙනවා පහාරං අද්දසි මෙ
තතො වුතා කාලකතාමහි දෙවතා.
තදෙව කමමං කුසලං කතං මයා
සුඛඤ්ච කමමං අනුභොමි අත්තනා,
දෙවෙහි සද්ධිං පරිවාරයාමහං
මොද්දමහං කාමගුණෙහි පඤ්චති.
තදෙව කමමං කුසලං කතං මයා
සුඛඤ්ච කමමං අනුභොමි අත්තනා,
දෙවිඤ්ඤායා තිදසෙහි රක්ඛිතා
සමප්පිතා කාමගුණෙහි පඤ්චති.
ඵතාදිසං පුඤ්ඤඵලං අනපපකං
මහාපිපාසා මම උච්ඡ්‍රද්ධක්ඛිණා,
දෙවෙහි සද්ධිං පරිවාරයාමහං
මොද්දමහං කාමගුණෙහි පඤ්චති.
ඵතාදිසං පුඤ්ඤඵලං අනපපකං
මහාජ්ඣිකා මම උච්ඡ්‍රද්ධක්ඛිණා,
දෙවිඤ්ඤායා තිදසෙහි රක්ඛිතා
සහස්සනෙතෙතාරිව නන්දනෙ වනෙ.
තුච්ඡඤ්ච භනෙන අනුකම්පකං විදුං
උපෙච්ච වන්දිං කුසලඤ්ච පුච්ඡිසං,
තතො තෙ උච්ඡ්‍රස්ස අද්දසිං ඛණ්ඩිකං
පසන්නවිත්තා අතුලාය පිතියා”ති.

සසසං වුත්ත සද්දසමෙවාති.

උච්ඡ්විමාන වණ්ණනා.

1. සි. III & IV. හා. ඉද්දනෙත.

2. සි. අවාකරි.

3. සි. III & IV. හා. තුස්සන්ධිදං.

4. 11.

අභිකතනොත්තන වණ්ණණානි වන්දනවිමානං. කස්ස කා
උප්පත්ති?

හතචා සාවත්ථියං විහරති. තෙන සමයෙන සමභුලා
භික්ඛු අඤ්ඤාතරංගම්. ගාමකාචාසෙ වස්සං. වසිත්වා චුත්ථවස්සා
පචාජරන්තා සෙතාසනං. පටිසාමෙත්වා¹ පත්තව්වරමාදාය සාවත්ථිං
උද්දස්සා හගවන්තං. දස්සනාය ගව්ඡන්තා අඤ්ඤාතරංගා ගාමස්ස
මජ්ඣෙක අභිකතමත්ති.² තත්ථ අඤ්ඤාතරා ඉතී තෙ භික්ඛු දිස්වා
පසන්නවිත්තා සඤ්ජාතගාරවබ්බුමානා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දන්තා
සිරිසි අඤ්ජලිං පක්කංගා යාව දස්සනුපචාරා පසාදසොමොති³ අකඛිති
උමම්ලෙත්වා ඔලොකෙත්ති අට්ඨාසි. සා අපරෙත යමයෙන කාලං
කත්වා තාවතීංසෙසු නිබ්බත්ති. අථ නං තත්ථ දිබ්බසම්පත්තිං අනු
හවන්ති. ආයස්සා මහාමොක්ඛලානො ඉමාහි ගාථාති පටිපුච්ඡි:-

“අභිකතනොත්තන වණ්ණණන

යා තිං. තිට්ඨාසි දෙවතෙ-පෙ-

වණ්ණණා ව තෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති.

“සා දෙවතා අත්තමනා මොක්ඛලානෙන පුච්ඡිතා,
පඤ්ඤං පුට්ඨා විශාකාසි යස්ස කම්මසිද්ධං ඵලං.”

“අහං මනුස්සොසු මන්ත්රස්සභූතා
දිස්වාන සමණෙ සීලවන්තෙ,
පාදානි වන්දන්ති මනං පසාදයි.
විත්තා වහං අඤ්ජලිකං අකාසිං.

තෙන මෙ තාදිසො වණ්ණණා

තෙන මෙ ඉධ මිජ්ඣති-පෙ-

වණ්ණණා ව මෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති

ඉමාහි ගාථාති ව්‍යාකාසි.

තත්ථ සමණෙති සම්මතපාපෙ. සීලවන්තෙති සීලගුණස්සුත්තෙ
මනං. පසාදයිති සාධුරූපා වතීමෙ අය්‍යා ධම්මචාරිනො සම
චාරිනො බ්‍රහ්මචාරිනොති තෙසං ගුණෙ ආරබ්භ විත්තං. පසාදයිං.
විත්තා වහං අඤ්ජලිකං අකාසිති තුට්ඨා සොමනස්සත්තා අහං.
වන්දිං. පෙසලානං භික්ඛුනං පසාදවිකසිත්තාති අකඛිති උමම්ලෙත්වා
දස්සනමත්තවපි ඉමෙසං සත්තානං බහුපකාරො⁴ පගෙව වන්දනාති.
තෙනාහ: තෙන මෙ තාදිසො වණ්ණණාති ආදි.

සෙසං චුත්තනසමෙව.

වංශවිමාන වණ්ණණා.

1. සි. III & IV. සංඝාමෙත්වා.

2. සි අභිකතමත්ති.

3. සි. පසාදනියාරභාති.

4. III. බහුකාරො.

4. 12.

අභික්ඛන්තොති චණ්ණොනාති රජ්ජමාලාවිමානං. තස්ස කා
උප්පත්ති?

ගගවා සාවච්ඡියං විහරති ජේතවනෙ. තෙන ච සමයෙන
ගයංගාමිකෙ අඤ්ඤාතරස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස ධිතා තස්මිං යෙව ගාමේ¹
එකස්ස බ්‍රාහ්මණකුමාරස්ස දින්නා පතිකුලං ගතා තස්මිං ගෙනෙ
ඉස්සරියං චතෙනන්ති තිට්ඨති. සා තස්මිං ගෙනෙ දුසියා ධිතරා
දිස්වා න සහති. දිට්ඨකාලතො පට්ඨාය කොධෙන² තවතවායමානා
අකෙකාසති පරිභාසති බටකඤ්චස්සා දෙති. යද පන සා
වයප්පත්තියා කිව්වසමන්ථා ජාතා, තද නං ජණ්ණකප්පරමුට්ඨිති
පහරතෙව යථා තං පුරිමජ්ඣස්ස බද්ධාසාතා.³

සා කිර දුසි කස්සපස්ස⁴ දසබලස්ස කාලෙ තස්සා සාමිනී
අහොසි, ඉතර දුසි. සා නං ලෙඞ්ඞුදණ්ඩාදිති මුට්ඨිආදිති ච අභික්ඛං
ගන්ති⁵ සා තෙන නිබ්බින්නා යථාබලං දුනාදිති පුඤ්ඤති කන්තා
අනාගතෙ⁶ අහං සාමිනී හුන්වා ඉමිස්සා උපරි ඉස්සරියං
චතෙනස්සන්ති පත්ථනං ංපෙසි.⁷ අථ සා දුසි තතො වුතා අපර
පරං සංසරන්ති ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ වුත්තතයෙන ගයංගාමිකෙ
බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තින්වා පතිකුලං ගතා. ඉතරපි තස්සා දුසි
අහොසි. එවං බද්ධාසාතතායද සා තං විහෙසෙති එවං විහෙසෙන්නී
අකාරණෙනෙව කෙසෙසු ගහෙත්වා හත්ථෙති ච පාදෙති ච සුභතං
ගති. සා නභාපිතසාලං ගන්ත්වා බුරමුණ්ණිං කාරෙත්වා අගමාසි.
සාමිනී කිං ජේ දුට්ඨදුසි මුණ්ණිනමත්තොන තව විප්පමොකෙකාති
රජ්ජං සිසෙ බන්ධිත්වා තත්ථ නං ගහෙත්වා ඔනමෙත්වා ඝාතෙති.
තස්සා තඤ්ච රජ්ජං අපනෙතුං න දෙති. තතො පට්ඨාය දුසියා
රජ්ජමාලාති නාමං අහොසි.

අපේකදිවසං සත්ථා පච්චුසසමයෙ මහාකරුණාසමාපත්තිතො
වුට්ඨාය ලොකං ඔලොකෙනෙතො රජ්ජමාලාය සොනාපත්තිඵලප
තිස්සයං තස්සා ච බ්‍රාහ්මණීයා සරණෙසු සිලෙසු ච පතිට්ඨානං
දිස්වා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා අඤ්ඤාතරස්මිං රුක්ඛමුලෙ නිසිදි ඡබ්බණ්ණ
බුද්ධිරංසියො විස්සජේජනො. රජ්ජමාලාපි බො දිවසෙ දිවසෙ
තාය තථා විහෙසියමානා කිං මෙ ඉමිනා දුජ්ජිවිතොනාති නිබ්බින්නා
රූපා ජිවිතෙ මරිතුකාමා සථං ගහෙත්වා උදකත්ථං⁸ ගවජන්ති
විශ් ගෙහතො නික්කන්තා අනුක්කමෙන වනං පවිසිත්වා ගගවතො
නිසින්නරුක්ඛස්ස අවිදුරෙ අඤ්ඤාතරස්ස රුක්ඛස්ස සාබාය රජ්ජං

1. සි. I. II & III. ගාමකෙ.
2. සි. කොපෙන
3. සා ලබාසාතා
4. I. II. III & IV. කස්සප.
5. හා. අභිනන්ති.
6. සි. එකදිවසං අනාගතෙ.
7. සි. IV. අකාසි.
8. සි. IV. උදකත්ථං.

බ්‍රහ්මයා පාසං කළා උබ්බන්තිකාමා ඉතො විතො ව ඔලො
 කෙනති අද්දස භගවන්තං තත් තිසින්නං පාසාදිකං පසාදනියං
 උත්තමදමථසමථමනුප්පත්තං ඡබ්බණ්ණවුද්ධිරංසියො විස්සජේරන්තං.
 දිස්වා වුද්ධිශාරවෙන ආකම්බියමානහදයා කිනන්තුවො භගවා
 මාදිසාතමපි ධම්මං දෙසෙති යමහං සුත්වා ඉතො දුජ්ජි විතතො
 මුළුවෙය්‍යන්ති විනෙතසි. අථ භගවා තස්සා විතතාචාරං ඔලො
 කෙනති රජ්‍යමාලෙති ආහ. සා තං සුත්වා අමතෙන විය අභිසිත්තා
 පිතියා තීරන්තරං පුට්ඨා භගවන්තං උපසඞ්කම්භිචා වඤ්ඤා ඵක
 මන්තං අට්ඨාසි. තස්සා භගවා ආනුපුබ්බිකථානුපුබ්බකං වතුසව්ව
 කථං කපෙසි. සා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨති. සත්ථා වට්ටති
 ඵත්තකො රජ්‍යමාලාය අනුග්‍රහණො, ඉද්දනෙසා කෙනති අප්පධංසියා
 ජ්‍යාති අරඤ්ඤතො තිකම්භිචා ගාමස්ස අවිදුර අඤ්ඤතරයමි.
 රුක්ඛමුලෙ තිසිදි. රජ්‍යමාලාපි අත්තාතං විතීපාතෙකුං අභබ්බතාය
 බන්ධිමෙත්තානුද්දයසමපන්නතාය ව බ්‍රාහ්මණී මං හන්තු වා විහෙ
 ඤ්ඤා වා යං වා තං කරෙතුති සටෙන උදකං ගහෙත්වා ගෙහං
 අගමාසි. සාමිකො ගෙහවාරෙ සීතො තං දිස්වා තිං අජ්ජ උදක
 තිත්ථං¹ ගතා විරුහිත්වා ආගතා, මුඛවණ්ණො ව තෙ අතිවිය විප්ප
 සන්නො, ඤාඤා අඤ්ඤාන ආකාරෙන උපට්ඨාසි, තිං ඵත්තති පුච්ඡි.
 සා තස්ස තං පවතති. ආවිකම්. බ්‍රාහ්මණො තස්සා වචනං සුත්වා
 තුසසිත්වා ගෙහං ගන්ත්වා රජ්‍යමාලාය උපරි තයා න කිඤ්චි
 කාතබ්බන්ති සුඤ්ඤාය වත්වා තුට්ඨමානසො සීඝ්‍රතරං සන්ත්‍ර සන්තිකං
 ගන්ත්වා වඤ්ඤා සාදරෙන කතපටිසත්ථාරෙ සත්ථාරං තිමන්තෙත්වා
 අත්තතො ගෙහං ආනෙත්වා පණීතෙන බාදනියෙන භොජනියෙන
 පරිවිසිත්වා භගවන්තං භුත්තාපිං ඔතිපත්තපාණිං උපසඞ්කම්භිචා
 ඵකමන්තං තිසිදි. සුඤ්ඤාපිස්ස උපසඞ්කම්භිචා වඤ්ඤා ඵකමන්තං
 තිසිදි. ගයාගාමවාසිනොපි බ්‍රාහ්මණගහපතිකා තං පවතති. සුත්වා
 භගවන්තං උපසඞ්කම්භිචා වඤ්ඤා² ඵකමන්තං තිසිදිංසු, අප්ප
 කවෙව සමමාදනියං³ කළා ඵකමන්තං තිසිදිංසු. සත්ථා රජ්‍යමාලාය
 තස්සා ව බ්‍රාහ්මණියා පුරිමජ්ජි කතකම්මං විත්ථාරතො කපෙත්වා
 සමපත්තපරිසාය අනුරූපං ධම්මං දෙසෙසි. තං සුත්වා බ්‍රාහ්මණී ව
 මහාජනො ව තත්ථ සන්තිපතිතො සරණස්ස ව සීලෙස්ස ව පතිට්ඨති.
 සත්ථා ආසනා වුට්ඨතිත්වා සාවච්චිමෙව අගමාසි.

බ්‍රාහ්මණො රජ්‍යමාලං ධිතුට්ඨානෙ ඤාපෙසි. තස්ස සුඤ්ඤා
 රජ්‍යමාලං පියවකක්ඛති ඔලොකෙනති යාවජ්ජිමං මනාපෙත්තෙව සිනෙ
 කෙන⁴ පරිහරි. රජ්‍යමාලා අපරභාගෙ කාලං කළා තාවතියංසෙස්ස
 තිබ්බන්ති. අවජ්ජරසගස්සඤ්ඤා පරිවාරෙ අගොසි, සා සට්ඨි සකට

1. සි. I. II. III & IV. උදකත්ථං.

2. හා. අප්පකවෙව අභිවාදෙත්වා.

3. සි. IV සමමාදනියං.

4. සි. I. II. III & IV කදිසකෙන.

හාරපමාණෙහි දිබ්බාහරණෙහි පතිමණ්ඩිතත්තභාවා අව්ජරා
සහස්සපරිව්‍රතා නන්දනවතාදිසු මහතීං දිබ්බසම්පන්නං අනුභවමානා
පමුදිතමනා විවරති.

අපායසමා මහාමොහගල්ලානො දෙවචාරිකං ගතො තං
මහනෙත්තන දිබ්බානුභාවෙන මහතියා දෙවිද්දායා විජේජාතමානං
දිසවා තාය තතකම්මං ඉමාහි ගාථාහි ප්‍රව්ඪි:-

“අභික්කනෙත්තන වණේණ්ණන යා තං තිට්ඨසි දෙවතෙ,
හතේ¹ පාදෙ ව විගහස්ස නච්චසි සුප්පවාදිතෙ.

තස්සා තෙ නච්චමානාය අඛගමබ්බෙහි සබ්බසො,
දිබ්බා සඤ්ඤා නිව්ජරනාති සවණීයා මනොරමා.

තස්සා තෙ නච්චමානාය අඛගමබ්බෙහි සබ්බසො,
දිබ්බා ගතො පවායනාති සුවිගතො මනොරමා..

විවත්තමානා කායෙන යා වෙණීසු පිළකිනා,
තෙසං සුය්‍යති නිගෙසාසො තුරියෙ පඤ්ඤාබ්බිකෙ යථා.

වටංසකා වාතග්ගතා වාතෙන සම්පකම්පිතා,
තෙසං සුය්‍යති නිගෙසාසො තුරියෙ පඤ්ඤාබ්බිකෙ යථා.

යා පි තෙ සිරසම්මං මාලා සුවිගතො මනොරමා,
වාති ගතො දිසා සබ්බා රුකෙතො මඤ්ඤාසුසංකො යථා.

සායසෙ තං සුවිගතං රූපං පස්සසි අමානුසං,
දෙවතෙ ප්‍රව්ඪිතාවිකකි කියස්ස කම්මසසිදං ඵල”නහි.

තත්ථ හතේථ පාදෙ ව විගහස්සාති හතේ ව පාදෙ ව විවිධෙහි
ආකාරෙහි ගතෙතො පුප්ථමුට්ඨි පුප්ථඤ්ඤා ආදි හෙදස්ස සාධාති
තයස්ස දස්සනවසෙන විවිධෙහි ආකාරෙහි හතේ ව සම්පාදදිනමි²
යානවිසෙසානං දස්සනවසෙන විවිධෙහි ආකාරෙහි පාදෙ ව උපාදි
සිත්වාති අතේථ. ‘ව’ සඤ්ඤා සාධාතිතයං සඛගණ්ණාති නච්චහිති
නවසි සා තිත්තාති යා වුත්තනවසෙන නච්චං කරෙසීති අතේථ.
සුප්පවාදිතෙහි සුන්දරෙ පච්ඡන්තෙ සති තව නච්චස්ස අනුරූප
වසෙන විණාවෙණ්ණමුදිඛං³තාලාදිතෙ වාදියමානෙ පඤ්ඤාබ්බිකෙ
තුරියෙ පග්ගස්සමානෙති අතේථ. සෙසං හෙට්ඨා විමානෙ වුත්ත
තයමෙව.

ඵවං ථෙරෙන ප්‍රව්ඪිතා සා දෙවතා අත්තනො පුරිමන්ති
ආදිති⁴ ඉමාහි ගාථාහි ව්‍යාකාසි:-

“දුසි අතං පුරෙ ආසිං ගයායං බ්‍රාහ්මණස්ස හං,
අප්පපුඤ්ඤා අලකඛිකා රජප්‍රමාලාති මං මිදුං.

1. හා. තත්ථ.

2. සි. සම්පදදිනමි.

3. හා. විණවංහමුදිඛං.

4. හා. ආදි.

අකෙකාසානං වධානඤ්ච තජ්ජනාය ව උක්කතා,¹
 කුටං ගහෙත්වා නික්කමම ගවජිං² උදකතාරියා.³
 විපපෙ කුටං නික්කපිත්වා වනසණ්ඨං උපාගමිං,
 ඉධෙවභං මරිය්සාමි කො අත්ථො ජිවිතෙන මෙ.
 දද්දං පාසං කරිත්වාන ආසුමතිත්වාන⁴ පාදපෙ,
 තතො දිසා විලොකෙසිං කො නු ඛො වනමස්සිතො.
 තත්ථද්දසාසිං⁵ සමබ්බුද්ධං සබ්බලොකාතිතං මුනිං,
 නිසින්නං රුක්කමුලස්මිං ක්කියන්ත මකුතො භගං.
 තස්සා මෙ අනු සංවෙගො අබ්බුතො ලොමහංසකො,
 කො නු ඛො වනමස්සිතො මනුස්සො වා උදනු දෙවතා.
 පාසාදිකං පසාදනීයං වතා නිබ්බාණ්මාගතං,
 දිස්වා මනො මෙ පසිදි නායං යාදිස කිදිසො.
 ගුත්තිජ්ඣියො ක්කානරතො අබ්බිග්ගතමානසො,
 හිතො සබ්බස්ස ලොකස්ස බුද්ධො සොයං⁶ භවිස්සති.
 භග්ගෙරවො දුරුසදෙ සිහොව ගුහමස්සිතො,
 දුලලභායං දස්සනාය පුප්ථං ඔදුමඛරං යථා.
 සො මං මුදුති වාචාහි ආලපිත්වා තථාගතො,
 රජ්ජමාලෙති මං අවොව සරණං ගවජි තථාගතං.
 තාභං ගිරං සුණ්ණිත්වාන නෙලං අත්ථවතිං සුචිං,
 සණ්ඨං මුදුඤ්ච වග්ගඤ්ච සබ්බසොකාපනුදනං.
 කලලචිතතඤ්ච මං ඤාත්වා පසන්නං සුඤ්චමානසං,
 හිතො⁷ සබ්බස්ස ලොකස්ස අනුසාසි තථාගතො.
 ඉදං දුක්කන්ති මං අවොව අයං දුක්කස්ස සමුඛවො,
 අයං නිරුධො මගො ව අඤ්ජසො අමතොගධො.
 අනුකම්පස්ස කුසලස්ස ඔවාදමහි අහං සීතා,
 අජ්ඣගා අමතං සන්තිං නිබ්බාණ පදමවුතං.
 සාභං අවට්ඨිතා පෙමා දස්සනෙ අවිකම්පිනී,
 මුලජනාය සඤ්ඤාය සීතා බුද්ධස්ස ඔරසා.
 සාභං රමාමි කිලාමි මොදමි අකුතොභයා,
 දිබ්බං මාලං ධාරයාමි පිබ්බාමි මමුමද්දවං.

1. භා. උක්කතතා.

2. ජි. ඊ. භා. අගවජි.

3. භා. උදකාරියා.

4. සි. IV. ජි. ඊ. අලමෙත්වාන.

5. ජි. ඊ. භා. සාමි.

6. සි. බුච්චො අයං.

7. සි. I. II. III & IV. බු. කි. කිතං.

සට්ඨිං කුරියසහසානි පටිබොධං කරොනති මෙ,
 ආලමො ගගගරො තිමො සාධුවාදි ව සංසයො.
 පොකබරො ව සුඵයො ව විණා මොකා¹ ව කාරියො,
 නන්දවෙව සුනන්ද ව සොණදිනා² සුචිමිනා.³
 අලමුසා මිසසකෙසි ව පුණ්ඩරිකානි වාරුණී,
 එණිඵයා සුඵයා ව සුහදා මුද්‍රවාදිති.⁴
 එතා වඤ්ඤා ව සෙය්‍යාසෙ අවජ්ජානං පබොධිකා,
 තා මං කාලෙහුපාගන්තා අභිභාසනති දෙවතා.
 හන්ද නව්වාම ගායාම හන්ද තං රමයාමසෙ,
 නගිදං අකතපුඤ්ඤානං කතපුඤ්ඤානමෙවිදං.
 අසොකං නන්දනං රමමං තිදසානං මහාවනං,
 සුඛං අකතපුඤ්ඤානං ඉධ නන්දි පරන්ද ව.
 සුඛඤ්ච කතපුඤ්ඤානං ඉධ වෙව පරන්ද ව,
 තෙසං සහව්‍යකාමානං කතතබ්බං කුසලං බහුං,
 කතපුඤ්ඤා හි මොදනති සග්ගෙ භොගසමබ්බිනො.
 බහුනනං වත අන්ධාය උපපජ්ජනති තථාගතා,
 දකඛිණෙය්‍යා මනුස්සානං පුඤ්ඤකෙඛතතානමාකරා,
 යන්ද කාරං කරිත්වාන සග්ගෙ මොදනති දයකානි.

තන්ද දුඛි අහං සුරෙ ආසිනති පුරෙ පුරිමජ්ජිතා අහං අනෙතා
 ජතා දුසි අහොසිං. තන්ද කස්සාති ආහං ගසාසං බ්‍රාහමණස්ස
 හතති ගයානාමකෙ ගාමෙ අඤ්ඤාතරස්ස බ්‍රාහමණස්ස. “හ”නති
 තිපාත මතතං. අපසපුඤ්ඤාති මන්දභාග්‍යා අපුඤ්ඤා. අලකඛිකානි
 තිසාරිකා කාලකණණී. රජප්‍රමාලාති මං විදුනති කෙසෙ⁵ ගහෙත්වා
 ආකඩ්ඪනපරිකඩ්ඪනදුකෙඛන මුණ්ඩකෙ කතෙ පුනපි තදන්දමෙව
 සිසෙ දලහං බන්ධිත්වා ධම්මරජ්ජකුණ්ඩලකවසෙන රජප්‍රමාලාති
 මං මනුස්සා ජනිංසු.

වඩානනති තාලනානං. නජ්ජනාසාති හයසනතජ්ජෙන.
 උකකනාති උකකතාය දෙමනස්සුපානතියා.

උදකභාසිසාති උදකභාරිකා, උදකං ආහරනති විස හුත්වාති
 අධිපායො.

විපපෙති අපපෙ, මග්ගතො අපකකම්භාති⁶ අන්ධො. කුපෙත්වාති
 කො අන්ධො, සො යෙව වා පායො.

දලහං පාසං කපිත්වානාති බන්ධිතපාසං. පිරං අවජ්ජනකං
 කත්වා. ආසුමිතිත්වාන පාදපෙති විටපෙ ලග්ගනවසෙන පාදපෙ රුකෙඛ
 බිපිත්වා. නතො දිසා විලොකෙසිං. කො හු වො චනමසිතොති

1. සි. I. II. III & IV බු. ති පොකා

2. කා. සොකතිණ්ණා.

3. සි. III. සුචිමිනා.

4. සි. I. II. III & බු. සමහදා

5. කා. සිසෙ.

6. කා. අපගමෙත්වා.

[මුද්‍රවාදිති.]

ඉමං වනං පවිසන්තවසෙන අසසිතො හු බො කොචි අභි, යතො මෙ මරණන්තරායො සියාති අධිප්පායො.

“සමුද්ධි”නම් ආදි තද, තසාං තාදිසෙ නිව්ජයෙ අසතිපි සභාව වසෙන වුත්තං. තසාං තො:- සයමෙව සමමදෙව ව සබ්බසාපි බුජ්ඣිතබ්බසා බුද්ධිත්තා සමමාසමුද්ධං, මහාකරුණායොගෙන භිතාදිභෙදතින්තසා සබ්බසාපි ලොකසා එකන්තතිත්තතා සබ්බ ලොකභිතා, උභයලොකං මුක්තතො මුනිං, නිසජ්ජාවසෙන¹ කිලෙසාභිසම්මාරොති ආනා වාචනාභාවෙන ව නිශ්චිතා, ආරම්භ ඡුපතිජ්ඣානෙන ලක්ඛණුපතිජ්ඣානෙන ව ඤාසන්තං, බොධිමුලෙ යෙව භයගෙනුතං සමුව්ජිත්තත්තා කුතොචිපි භයාභාවතො අකුණා භසන්ති වෙදිත්තබ්බං. සංගෙහො නාම සහොත්තප්පං ඤුණං. සො තසාං භගවතො දසානෙන උපපජ්ජි, තෙනාහ: නාසා මෙ අමු සංගෙහොති.

පසාදිකන්ති පසාදවහං. වන්තිසමභාපුරුසලක්ඛණ-අසිති අනුබ්‍යඤ්ජන-බ්‍යාමිප්පභානෙකුමාලාලක්ඛකාය සමන්තපාසාදිකාය අත්තතො සරිරසොභා² සමපත්තියා රූපකාය දසානබ්‍යාවටසා ජනසා සාමුභාවතො පසාදසංවසිත්තන්ති අත්තො. පසාදනිසන්ති දසබල- වකුචෙසාරජ්ජ-ජ අසාධාරණඤුණ- අධාරසාවෙණිකබුද්ධි ධම්මප්පභුති අපරිමාණ ගුණසමන්තාගතාය ධම්මකායසමපත්තියා පරික්ඛන්ත ජනසා පසිදිත්තබ්බසුත්තං, පසාදිකන්ති අත්තො. චන්දාති කිලෙසවන්තො අපකක්ඛන්ති. නිබ්බාණමාග්ගන්ති නිත්තණ්ඨ භාවං නිබ්බාණමෙව උපගතං අධිගතං. සාදිසාදිසොති යො වා සො වා, පචුරජන්තොති අත්තො.

මනව්ජ්ජිතං ඉද්ධියානං අග්ගමග්ගගොපනාය ගොපිත්තතා ගුනාදිසො. අග්ගඵලකානාභිරතියා ක්කානරණො. තතො එව බ්බිභුතෙති රූපාදිආරම්භෙති අපකක්ඛන්ති. විසයජ්ඣානෙන නිබ්බාණෙ ව මහාලභවිත්තතාය අබ්බිග්ගනාමානසො. මිව්ජාගාහ මොචනභයෙන විපල්ලාසවන්තෙති මිව්ජාදිට්ඨිතෙති භාසිත්තබ්බතො තෙසඤ්ඤා³ භයජනනතො භසගෙරවො.

පයොගාසය විපන්නෙති අනුපගමනියතො තෙත්තිපි අනා සාදනියතො ව දුග්ගසෙය. දුල්ලභාසන්ති දුල්ලභො අයං, දසානා සාති දට්ඨමපි. සුපඨං බද්ධබරං. සථාති යථා නාම උද්ධමරෙ භවං. සුපඨං දුල්ලභදසානං කදවිදෙව භවෙය්⁴. එවං එදිසසා උත්තමපුග්ගලසාති අත්තො.

1. සි. I. II. III & IV. විසයජ්ජනවසෙන.

3. සි. සබ්බසො.

2. සි. සරිරසොභා.

4. සි. තෙත්තං වචන.

5. සි. වා න භවෙය්.

සො නථාගනො මුදුනි වාමානි සණ්ඨාය වාමාය රජපුමාලෙති මං
ආලපිට්ඨා ආමනෙතවා සරණං ගවජ නථාගනනි තථා ආග
තොති ආදිනා තථාගතං සමමාසලුඛං සරණං ගවජාති මං අවොච
අභාසිති යොජනා.

නාගනනි තං අහං. ගිරනති වාමං. නෙලනනි නිදෙසං. අසී
වනිනනි අත්ඥතතං සාත්ථං, එකනනගිතං වා. වච්ඡොවෙය්‍යතාය
සුචිං. අකකලිත්‍රතාය සණ්ඨං. වෙනෙය්‍යානං මුදුනාවතරණතතා
මුදුං. සවතියභාවෙන චග්ගං. සබ්බසොකාපනුදගනනි ඤාති
ව්‍යසනාදිවසෙන උපපජ්ජනකස්ස සබ්බස්සාපි සොකස්ස විනොදනං
ගිරං සුචාන පසනනවිතතා අහොසිනති සමඤ්ඤා. සබ්බමෙතං
දුතතථං ආදිං කතා උස්සතතිතා නෙකලමෙම ආතිසංසවිභාවන
වසෙන පවතතිතං භගවතො අනුපුබ්බිකථං සකාය වදති.
තෙනෙවාහ “කලවිතතඤ්ච මං ඤාතා”ති ආදි.

තත්ථ කලවිතනනනි කමමතියවිතතං, ගෙට්ඨා පවතතිත
දෙසනාය අස්සද්ධියාදිතං විතතදෙසානං විගතතතා උපරිදෙසනාය
භාජනභාවුපගමනෙන කමමකම¹ විතතං, භාවනාකමස්ස
යොග්ගවිතතනනි අත්ථො. තෙනෙවාහ “පසනනං සුදධිමානස”නති.
තත්ථ සසන්ඨනනි ඉමිනා අස්සද්ධියාපගමමාහ. සුදධිමානසනති
ඉමිනා කාමච්ඡද්ද අපගමනෙන මුදුට්ඨතතං විනිවරණ² විතතතඤ්ච
දස්සෙති. අනුසාසිති ඔවදි, සාමුකකංසිකාය ධම්මදෙසනාය සහ
උපායෙන පවතතිතිවතතියො උපදිසිති අත්ථො. තෙනෙවාහ “ඉදං
දුක්ඛ”නති ආදි. අනුසාසිතාකාරදස්සනං හෙතං.

තත්ථ ඉදං දුක්ඛනනි මං අවොචාති ඉදං තණ්හාවජ්ජං
තෙභුමකං ධම්මජතං බාධකසභාවතතා³ කුච්ඡතං හුච්චා තුච්ඡ⁴
සභාවතතා තථතතා ව දුක්ඛං අරියසච්චනනි මය්‍යං අභාසි.
අසං දුක්ඛස්ස සමගවොති අයං කාමතණ්හාදිහෙදා තණ්හා යථා
වුත්තස්ස දුක්ඛස්ස සමගවො පහවො උපපතති හෙතු සමුදයො
අරියසච්චනනි. අසං භීණ්ණො මග්ගොති දුක්ඛස්ස සනතිසභාවො⁵
අසබ්බත ධාතු නිරුධො අරියසච්චනනි. අනතවයස්ස පරිවජ්ජ
නතො අඤ්ජසො නිබ්බාණංමිනිපරිපද්භාවතො අමග්ගො ගමො
මග්ගො අරියසච්චනනි මං අවොචාති සමඤ්ඤා.

කුසලස්සාති ඔවාදදනෙ වෙනෙය්‍යදමනෙ ඡෙකස්ස, අපමාද
පරිපතතියා වා මත්ථකපතතියා අනවජ්ජස්ස. ඔවාදමිති අහං.
සිකාති යථාවුත්තෙ ඔවාදෙ අනුසිට්ඨියං සිකවාතතයපරිපුරියා
සච්චසමපරිවෙධෙන අහං පතිසිතා. තෙනාහ: “අඤ්ඤා අමතං
සනති. නිබ්බාණං පදමච්චිත”නති. ඉදං ඔවාදෙ පතිට්ඨානස්ස

1. සි IV. කා. කමමතිය.	3. සි. III බාධකසභාවතො.
2. සි. උදග්ග.	4. හා. කුච්ඡත.
5. හා. සනතිසභාවො.	

කාරණවචනං. යා-නිවචනය මරණාභාවතො අමනං, සබ්බද්ධකම්මපසමතාය සන්තියා, අධිගතානං අවචනගෙනුතාය අවමුනං නිබ්බාණං පදා අජකන්තා අධිගන්තු, සා එකංසෙන සත්ථ ඔවාදෙ පතිට්ඨතා නාමාති.

අවට්ඨනා පෙමාති දළභගනී රතනතතයෙ නිව්වලපසාද සිතෙහා. කසමා? යසමා දස්සනෙ අවිකම්පිනී, සමමාසමුද්ධො භගවා, සොකකාතො ධම්මො, සුපටිපනෙනා සංඝොති එතස්මි. සමමා දස්සනෙ අවලා¹ කෙනවි අවාලනියා. කෙන පනෙනං අවිකම්පනනති ආහ මුලිඡනාස සද්ධාසාති. අයං “ඉතිපි සො භගවා අරහ”නති ආදිනා සමමාසමුද්ධො² “සොකකාතො භගවතා ධම්මො”ති ආදිනා තස්ස ධම්මෙ “සුපටිපනෙනා භගවතො සාවකසංඝො”ති ආදිනා තස්ස සඛෙස ව සව්වාහිසමයසඛාතෙන මුලෙන ජනමුලා සද්ධා, තාය අහං අවිකම්පිනීති දස්සෙති. තතො එව ධිනා බුද්ධස්ස ඔරසාති සමමාසමුද්ධස්ස උරෙ වායාම³ ජතිතාහිජතිතාය ඔරස පුතති.

සාහං. රමාමිති සා අහං තද අරියාය ජාතියා ඉද්ධති දෙවුප පතියා ආගතා මහරතියා එලරතියා ව රමාමි. කාමතුණරතියා කිලාමි. උභයෙනපි මොදමි. අතතානුවාද භයාදීනං දුර්පගතතතා අකුණොභසා මුඛමද්දවනති මුඛසඛිතානං මද්දවකරං නව්වන ගායන කාලෙසු සරීරස්ස ව සරස්ස ව මුදුභාවාවතා, ගඛිපානං සක්ඛාය වදති. “මුඛමදව”නතිපි පඨනති. ආදවං යාවදවං යාවදෙව දවත්ථං මුඛං⁴ පිවාමිති අත්ථො.

පුඤ්ඤකෙඛනනානමාකති සදෙවනස්ස ලොකස්ස පුඤ්ඤ කෙඛතභූතානං අරියානං මහට්ඨඵලට්ඨානං අරියසංඝස්ස ආකර උපපතට්ඨානං නාමාගනා, සන්ධාති යස්මි. පුඤ්ඤකෙඛතෙන, සෙසං වුත්තතයමෙව.

අථායසමා මහාමොක්ඛලානො අත්තනා ව දෙවතාය ව පවතතිතා ඉමං කථා සලලාපා මනුස්සලොකං ආගන්ත්වා භගවතො ආරෙවෙසි. භගවා තමත්ථං අට්ඨුපතතිං කත්වා සමපත්තපරිසාය ධම්මං දෙසෙසි. සා දෙසනා මහාජනස්ස සාන්තිකා අගොසිති.

රජප්‍රමාලාවිමාන වණණනා.

වතුසාවගහවණණනා නිට්ඨනා.

ඉජ්ජිවිමාන වණණනා.

1. සි. I & II. අවපලා.

3. හා. ජකාය.

2. සි. I, II, III & IV. කථාගතෙ

4. හා. යාවදෙවං යාවදෙවභූතා මුදුර.

5. 1.

මහාරථවග්ගෙ-හො මෙ වැනති පාදනීති මණ්ඩකදෙවපුතන විමානං. තස්ස කා උපපත්ති?

භගවා වචපායං විහරති ගගනරාය පොකකරණීයා තීරෙ. සො පච්චුසවෙලායං බුද්ධාවිණ්ණං මහාකරුණාසමාපත්තිං සමාපජ්ජති. තතො වුට්ඨාය වෙනෙය්‍යබ්බිවෙ සතෙන වොලොකෙනො අද්දස-අජ්ජ මග්ගි සායණසමයෙ ධම්මං දෙසෙනො එකො මණ්ඩකො මම සරෙ නිමිත්තං. ගණනොනො පරො¹ පකකමෙන මරිතිං දෙව ලොකෙ නිබ්බත්ති. මහතා දෙවපරිවාරෙන මහාජනස්ස පස්ස නත්තස්සෙව ආගම්ස්සති, තත්ථ බහුන්තං ධම්මාභිසමයො භවිස්සති². දිස්වා පුබ්බණ්ණසමයං නිවාසෙති. පත්තවිවරං ආදාය මහතා භික්ඛුසංඝෙන සද්ධිං වචපානගරං පිණ්ඩාය පවිසිති. භික්ඛුනං සුලභ පිණ්ඩපාතං කති. කතභතකතීවෙච්චා විහාරං පවිසිති. භික්ඛුසු වත්තං දස්සෙති. අත්තනො අත්තනො දිවාට්ඨානං³ ගතෙසු ගතිකුටිං. පවිසිති. එලසමාපත්තිසුඛෙන දිවසභාගං බෙසෙති. සායණසමයෙ වතුසුපි පරිසාසු සනතිපතීතාසු සුරභිගතිකුටිතො නික්කමිති. තඬ්ඬණොත්තරුපෙන පාවිහාරියෙන පොකකරණීතීරෙ ධම්මසභාමණිපං පවිසිති. අලභිකවරබුද්ධාසනෙ නිසිනො. මනොසිලාතලෙ සීහනාදං නදෙනො අසමභිතකෙසරසිහො විශ අට්ඨබ්බසමන්තාගතං බුමහස්සරං නිව්ජාරෙනො අවිනොගෙයන බුද්ධානුභාවෙන අනුපමාය බුද්ධලීලාය ධම්මං දෙසෙත්වා ආරභී. තග්ගිඤ්ඤ බණ්ණ එකො මණ්ඩකො පොකකරණීතො ආගන්ති. 'ධම්මො එසො වුච්චති'ති ධම්මසඤ්ඤාය සරෙ නිමිත්තං ගණනොනො පරිසපරියෙනො නිපජ්ජ. අපේකො වච්ජපාලො තං පදෙසං ආගතො සන්ධාරං ධම්මං දෙසෙනං. පරිසඤ්ඤා පරමෙන උප සමෙන ධම්මං සුණන්තං. දිස්වා තග්ගතමානසො දණ්ඩමොලුබ්බ තිට්ඨනො. මණ්ඩකං අනොලොකෙති. තස්ස සිසෙ සනති රුමති. අට්ඨාසි. සො ධම්මසඤ්ඤාය පසන්නාවිතො තාවදෙව කාලං කති. තාවතීංසභවතෙ වාදසයොජනිකෙ කණ්ණවිමානෙ නිබ්බත්ති. සුත්තපච්චුද්ධො විශ තත්ථ අච්ඡරාසඝිපරිවුතං අත්තානං. දිස්වා 'කුතො නු බො අහං ඉධ⁴ නිබ්බතො'ති ආවජෙජ්ජනො පුරිමජාතී. දිස්වා 'අරෙ අහං පි තාම ඉධ උපපජ්ජ. ජදිසඤ්ඤා සමපත්තිං' පටිලභිං, කිනනුබො කමම. අකාසි'නති උපධාරෙනො න අඤ්ඤං අද්දස- අඤ්ඤානු භගවතො සරෙ නිමිත්තග්ගාහා. සො තාවදෙව සහ විමානෙන ආගන්ති. විමානතො ඔතරිති. මහාජනස්ස පස්ස නත්තස්සෙව මහතා පරිවාරෙන මහනෙත්ත දිබ්බානුභාවෙන උපසඞ්කමිති. භගවතො පාදෙ සිරසා වැදිති. අඤ්ජලිං පග්ගාග තමස්සමානො අට්ඨාසි. අථ නං භගවා ජානෙනොව මහාජනස්ස කමම එලං බුද්ධානුභාවීඤ්ඤා පච්චකං කාතුං:-

1. සි. IV. කා. පරු.

2. සි. IV. භිවාසනාට්ඨානං.

3. සි. IV. ආගතො ඉධ අහං,

4. හා. සුබසම්පත්තිං.

“කො මෙ වඤ්ඤා පාදානි ඉද්ධියා යසසා ජලං
අභිකතනෙතන වණ්ණන සබ්බා ඔග්ගසං දිසා”ති

ප්‍රච්ඡ.

තත්ථ කොති දෙවනාගයකමනුස්සාදීසු කො, කතමොති
අන්තො. මෙති මම පාදානිති පාදෙ. ඉද්ධිසාති ඉමාය ඊදිසාය
දෙවිද්ධියා. සසසාති ඉමිනා ඊදිසෙන පරිවාරෙන ව පරිවජ්
දෙන¹ව. ජලනති විජ්ජාතමානො. අභිකතනෙතනාති අතිවිශ
කතනන කමතිසෙත සුඤ්ඤෙන. වණ්ණනාති ජම්බවණ්ණන,
සරිරවණ්ණනිභායාති අන්තො.

අථ දෙවපුත්තො අතතනො පුරිමජාතිආදිං කපෙන්නො
ඉමානි ගාථානි ව්‍යාකාසි :-

“මණ්ඩකොගං පුරෙ ආසිං උදකෙ වාරිගොවරො,
තව ධම්මං සුණ්ණතස්ස අවධි වච්ඡපාලකො.

මුහුත්තං විතතපසාදස්ස ඉද්ධිං පස්ස යසසඤ්ච මෙ,
ආනුභාවඤ්ච මෙ පස්ස වණ්ණං පස්ස ජුතිඤ්ච මෙ.

යෙ ව තෙ දීඝමද්ධානං ධම්මං අස්සොසුං ගොතම,
පත්තා තෙ අවලට්ඨානං යත් ගන්තා න සොවරො”ති.

තත්ථ සුරෙති පුරිමජාතියං. උදකෙති ඉදං තදා අතතනො
උප්පත්තිට්ඨානදස්සනං. “උදකෙ මණ්ඩකො”ති එතෙන උද්ගුමාසිකාදි
කස්ස ඵලෙ මණ්ඩකස්ස නිවතතනං කතං ගොති. ගාවො වරනති
එත්ථාති=ගොවරො, ගොවරො විශාති=ගොවරො, සාසෙසනට්ඨානං,
වාරි උදකං. ගොවරො=එතස්සාති වාරිගොවරො. උදකවාරිපි ති
කොපි කච්ඡපාදි අවාරිගොවරොපි ගොතිති වාරිගොවරොති
විසෙසෙනා වුත්තං. තව ධම්මං සුණ්ණතස්සාති බ්‍රහ්මස්සරෙන
කරවිකරුතමඤ්ජුනා දෙසෙනතස්ස තව ධම්මං ‘ධම්මො එසො
වුච්චති’ති සරෙ නිශ්‍රිතගගාගවසෙන සුණ්ණතස්ස. අනාදරෙවෙනං
සාම්චවනං වෙදිතබ්බං. අවධි වච්ඡපාලකොති වච්ඡ රක්ඛිතො²
ගොපාලදරකො මම සම්පං ආගන්තා දණ්ඩමොලුඛ නිට්ඨන්තො
මම සිසෙ දණ්ඩං සන්තිරුමන්තා මං මාරෙසි.

මුහුත්තං විතතපසාදස්සාති තව ධම්මෙ මුහුත්තමිත්තං.
උප්පත්තස්ස විතතපසාදස්ස ගෙනුගුත්තස්ස. ඉද්ධිනති සම්ඥා, දිබ්බ
විභූතියති අන්තො. සසනති පරිවාරං. ආනුභාවනති කාමවණ්ණනි
තාදි දිබ්බානුභාවං. වණ්ණනති සරිරෙ වණ්ණසම්පත්ති. ජුතියති
වාදසංයෝජනාති එරණසමත්ථං. පගාවිසෙසං.

1. සි. IV & හං. පරිවජ්දෙන; III පරිවජ්දෙන. 2. හා. පාලකො.

සෙති යෙ සත්තා. “ව” සද්දෝ ව්‍යතිරේකෙ. තෙති නව දීඝමද්ධා නිනති ඛන්තං වෙලං. අසොසාසුනති සුඤ්ඤංසු. ගොනමාති ගගවන්තං.¹ ගොතෙතනාලපති. අවලට්ඨානනති නිබ්බාණං. අයං තෙත්ථ අත්ථො:-ගොතමි ගගවා අහං විය ඉතතරමෙව කාලං අසුච්චා යෙ පන කතපුඤ්ඤා විරං කාලං තව ධම්මං අසොසං සොතුං ලභිංසු, තෙ දීඝරත්තං සංසාරව්‍යසනාතිභූතා ඉමෙ සත්තා සත්ථ ගනඤා න සොවෙයස්සං, තං අසොසං සසසතභාවෙන අවලං සනතිපදං පත්තා එව, න තෙසං තස්සා² පතතියා අනතරායොති.

අථස්ස ගගවා සමපත්තපරිසාය ව උපනිස්සයසමපතති. ඔලො තෙච්චා විත්ථාරෙන ධම්මං දෙසෙසි. දෙසනාපරියොසානෙ සො දෙවපුත්තො සොනාපතතිඵලෙ පතිට්ඨති. චතුරාසීතියා පාණ සහස්සානං ධම්මාතිසමයො අගොසි. දෙවපුත්තො ගගවන්තං චන්දිචා තිකඛතං පදකම්ණං කචා තිකුක්ඛසඤ්ඤා ව අඤ්ඤාලං කචා සහ පරිවාරෙන දෙවලොකමෙව ගතොති.

මණ්ඩුකදෙවපුත්තවිමාන වණණනා.

5. 2.

උට්ඨෙති රෙවතෙ සුපාපධම්මෙති රෙවතීවිමානං. තස්ස කා උපතති?

ගගවා බාරාණසියං විහරති ඉසිපතනෙ මිගදයෙ. තෙන සම යෙන බාරාණසියං සද්ධාසමපත්තස්ස කුලස්ස පුත්තො නන්දියො නාම උපාසකො අගොසි සද්ධාසමපත්තො³ දයකො දනපතී සඤ්ඤපට්ඨාකො. අථස්ස මාතෘපිතරො සමුමුඛගෙහතො මාතුල ධිතරං රෙවතීං නාම කඤ්ඤං ආනෙතුකාමා අහෙසුං. සා පන අස්සද්ධා අභුනසීලා. නන්දියො⁴ තං න ඉවති. තස්ස මාතෘ රෙවතීං ආහ: ‘අමම නිං ඉමිං ගෙහං ආගන්ත්වා තිකුක්ඛසඤ්ඤා නිසීදුනට්ඨානං හරිතෙන ගොමයෙන උපලිමපිත්වා ආසනාති පඤ්ඤාපෙති, ආධාරං උපට්ඨපෙති’, තිකුක්ඛං ආගතකාලෙ චන්දිචා පතං ගතෙත්වා නිසීදුපෙත්වා ධම්මකරකෙන පාතීයං පරිසාරවෙත්වා භුත්ති කාලෙ පත්තාති ධොව, එවං මෙ⁵ පුත්තස්ස ආරාධිකා ගවිස්සති⁶. සා තථා අකාසි. අථ නං ඔවාදකම්මා ජාතාති පුත්තස්ස ආරො වෙත්වා තෙන සාධුති සමපට්චිත්තෙ දිවසං ඔපෙත්වා⁷ ආවාහං කරිංසු. අථ නං නන්දියො ආහ: සමෙ හි තිකුක්ඛසඤ්ඤා මාතෘ පිතරො ව මෙ උපට්ඨතිස්සයි, එවං ඉමසමිං ගෙහෙ වසිතුං ලභිස්සයි. අප්පමත්තො හොතිති. සා සාධුති පටිසුඤ්ච්චා තිඤ්ඤිකාලං සද්ධා

1. සි. ගගවතො.

2. සි. IV. සගගං, හා. තසං

3. හා. ධ. සමෙදා පසත්තො.

4. සි. නන්දිකො.

5. හා. ධ. ආධාරක ධිපෙති.

6. හා. ධොවති. ධ. ධොවිත්වා

7. හා. වට්ඨපෙත්වා.

විශ්‍ය හුළා හතතාරං අනුවතතනනී වෙ පුතෙන විජයයි. නන්දිකයා මාතාපිතණ කාලමිකංසු. ගෙගෙ සබ්බසාරියං තසාං එව අනෙයාසි. නන්දිකොපි මහාදුනපති හුළා හිකුසුසබ්බසාරියං දුනං පට්ඨපෙසි. කපණ්ණධිකාදීනවපි ගෙගවාරෙ පාකවට්ටං පට්ඨපෙසි. ඉසිපතන මහාවිහාරෙ වතුසී ගබ්බහති පතිමණ්ඩිතං. වතුසාලං කාරෙතො මඤ්චපිඨාදීනි අත්ථරපෙනො බුද්ධපමුඛයා හිකුසුසබ්බසාරියං මහාදුනං දුතො තථාගතයා ගතෙ දකුණිණොදකං පාතෙනො නියසාදෙසි. සහ දකුණිණොදකදුනෙන තාවතීංසගවතෙ අයාමතො ව විජ්ජා රතො ව සමනතා වාදසයොජනිකො සොජනසතුබ්බෙධො සතත රතතමයො අව්ජ්ජගණ්ඨගයාසංසුට්ඨො දිබ්බපාසාදෙ උග්ගඤ්ජි. අථායස්මා මහාමොග්ගලානො දෙවචාරිකං චරතො තං පාසාදං දිස්වා අතතානං වන්දිතුං¹ අගතෙ දෙවපුතො පුච්ඡි-කයායං පාසාදෙති? ඉමයා හතෙන පාසාදයා සාමිකො මනුස්සලොකෙ බාදණසියං නන්දිකො නාම කුට්ටිගපුතො සබ්බසාරියං ඉසිපතන මහාවිහාරෙ වතුසාලං කාරෙසි, තසායං නිබ්බතො පාසාදෙති අගංසු. පාසාදෙ නිබ්බතදෙවච්ජරයොපි ථෙරං වන්දිතො හතෙන මයං බාදණසියං නන්දිකො නාම උපාසකයා පරිචාරිකා හවිතුං ඉධ නිබ්බතො තසාං එවං වදෙථා: තුයං පරිචාරිකා හවිතුං නිබ්බතො දෙවතායො තසි විරයනො උක්කණ්ඨිනා, දෙවලොක සමපතති නාම මතතිකාගාජනං හින්දිතො සුවණ්ණභාජනයා ගහණං විශ්‍ය අතිමනාපනති වතො ඉධාගමනන්දාය තසාං වදෙථාති අගංසු. ථෙරෙ සාධුති. පරිපුණ්ණිතො සහසා දෙවලොකතො අගනතො වතුපරිසමජේඛි ගගවතො. පුච්ඡි: නිබ්බතති හුඛො හතෙන කතපුඤ්ඤනං මනුස්සලොකෙ සිතානං යෙව දිබ්බසමපතති? නහු තෙ මොග්ගලාන නන්දිකයා දෙවලොකෙ නිබ්බතො දිබ්බ සමපතති සාමං. දිට්ඨා, කසමා මං පුච්ඡසීති? එවං හතෙන නිබ්බත තීති. අථයා සන්දා යථා විරං විප්පවසිතො අගතං පුරිසං මිතත බිකුච්චො අභිනන්දනති සමපට්ඨන්ති, එවං කතපුඤ්ඤං පුග්ගලං ඉතො පරලොකං ගතං සකානි පුඤ්ඤති සමපතතිගතෙත්ති සමපට්ඨන්ති පතිගණනනීති දයෙසනොනා:-

“විරප්පවාසිං පුරිසං දුරතො සොනචි මාගතං,
ඤ්ඤතිමිතො සුගජ්ජා ව අභිනන්දනති අගතං.

තථෙව කතපුඤ්ඤමපි අසමා ලොකා පරං ගතං,
පුඤ්ඤති පතිගණනනී පියං ඤ්ඤතිංව² අගතං”නති.

ආථා අභාසි.

1. අතතො සතතිකං-බමෙපදවඨකථා.

2. ඊ. සී. හා. ඤ්ඤති.

නන්දිකො නං සුඛා භියොසොමනතාය දනං¹ දෙති පුඤ්ඤති කතෙති. සො වණ්ණජරාය² ගව්ජනො රෙවතිං ආහා මයා හදො පට්ඨපිතං සඛසයා දනං අනාථානං පාකවට්ඨාඤ්ච නිං අපාමනතා පවතෙනයාසිති. සා සාධුති පටිසුඤ්ඤි³ සො පවාසං ගතොපි යත් යත් වාසං කපෙති, තත් තත් භික්ෂුනං අනාථානඤ්ච යථා විභවං දනං දෙති යෙව. තස්ස අනුකම්පාය ඕණ්ණසවා දුරතොපි ආගන්ත්වා දනං සමපට්ඨන්ති. රෙවති පන තස්මිං ගතෙ කති පාහමෙව දනං පවතෙනවා අනාථහතං උපවිජ්ඣි. භික්ෂුනමපි හතං කණ්ණජනං බිලබ්භද්ධියං අදාසි. භික්ෂුනං භූතත්ථානෙ අතනා භූතාවසෙසාති සිත්ථාති මව්ජමංසබ්භා මිසිතාති ව ලකට්ඨිකාති ව විනිරිත්වා⁴ මනුස්සානං දසෙයති⁵ පස්සථ සමණානං කමං, සද්ධාදෙයං නාම එවං ඡයෙන්නති. අථ නන්දිකො සිද්ධියා තත්ත්වාපි⁶ ලදාලාහො ආගන්ත්වා තං පවතති. සුඛා රෙවතිං ගෙහතො නිගරිත්වා ගෙහං පාවිසි. දුතියදිවසෙ බුද්ධිපමුඛස්ස භික්ෂුසඛසයා මහාදනං පවතෙනවා නිවහනතං අනාථහතඤ්ච සමඤ්ඤව පවතෙයි. අතනො සහායකෙති උපනිතං රෙවතිං ඤාසව්ජාදනපරමතාය යපෙයි. සො අපරෙත සමයෙන කාලං කන්වා තාවතිංසහවතෙ අතනො විමානෙ යෙව නිබ්බන්ති. රෙවති පන සබ්බං දනං පවිජ්ඣිත්වා ඉමෙසං වසෙන මග්ගං ලාභසක්කාරෙ පරිභාසිති භික්ෂු⁷ අකෙකාසන්ති පරිභාසන්ති විවරති. අථ වෙස්ස වණො වෙ යකෙඛ ආණ්ණපෙසි. ගව්ජථ හණේ බාරණසිතගරෙ උගෙසාසථ ඉතො සත්තමෙ දිවසෙ රෙවති ජීවන්ති යෙව නිරයෙ පක්ඛිපියති. තං සුඛා මහාජනො සංවෙගජනො භිතතසිතො ව අහොසි. රෙවති පන පාසාදං අභිරුභිත්වා වාරං ඵකෙත්වා නිසිදි. සත්තමෙ දිවසෙ තස්සා පාපකම්මසංඤ්ඤාදිතෙන වෙස්සවණෙන රඤ්ඤ ආණ්ඩනා ජලිතකපිලකෙසමස්සකා විපිට්ඨවිරුපනාසිකා පරිණතදායා ලොභිතකඛා සජලජලධරසමානවණණා අතිවිය භයානකරුපා වෙ යකකා උපගන්ත්වා “උදොති රෙවතෙ සුපාප ධමමෙ”ති ආදීති වදන්වා නානාබාහාසු ගෙහවා මහාජනො පස්සතුති සකලතගරෙ විපිතො විපි. පරිබ්භාසෙත්වා ආකාසං අබ්බුගන්ත්වා තාවතිංසහවතං තෙත්වා නන්දිකස්ස විමානං සමපතතිඤ්චස්සා දසෙයත්වා තං විලපනති. යෙව උස්සදතිරයසමීපං පාපෙසුං. තං යමපුරිසා උස්සදතිරයෙ බිපිංසු. තෙනාහා:-

“උදොති රෙවතෙ සුපාපධමම
අපාරුතං වාරං අදානසීලෙ,
තෙස්සාම තං යත් පුත්තති⁸ දුග්ගතා
සමජ්ජනා තෙරසිකා දුකෙඛතා”ති.

1. සි. IV. & හා. දනාති.
2. හා වාණ්ණජරාය.
3. සි. IV. සමපට්ඨති.
4. හා. පනිරිත්වා.

5. සි. IV. හා. දසෙයසි.
6. හා. සිඛියාතරෙ.
7. සි. III & IV. භික්ෂුසංඝස්ස.
8. සි. I. II & IV. බු. ඵත්තති.

තත්-උච්චිතීති උච්චිත. ත දුතෙස සාදෙ තං තිරයහයනො රක්ඛිතුං සකෙකාති, තසමා සිසං උච්චිතීතො ආගච්ඡාතිති අනේ. රෙවතොති තං නාමෙන ආලපති. සුපාපධමෙමති ආදිනා උච්චා නස්ස කාරණං වදති.¹ යසමා තිං අරියානං අකෙකාසනපරිහාස නාදිනා සුචුළාමකපාපධමො, යසමා ව අපාරුතං මාරං තිරයස්ස තව පවෙසනන්තං, තසමා උච්චිතීති. අදුනසිලෙති කස්සචි කිසද්වි ත දුතසිලෙ කදරියෙ මච්ඡරිති. ඉදමපි උච්චානස්සෙව කාරණ වචනං. යසමා දුතසිලානං අමච්ඡරිතං තව සාමිකසදිසානං සුභතිශං² නිවාසො, තාදිසානං පන අදුතසිලානං මච්ඡරිතං තිරයෙ නිවාසො, තසමා උච්චිතී, මුහුත්තමත්තමපි තව ඉධ ආතුං නදස්සාමාති අධිපජායො. යත් ථුනනති³ දුග්ගතාති දුක්ඛං ගතිං⁴ ගතත්තා දුග්ගතා. නෙරසිකාති තිරයදුක්ඛත සමජ්ජතා සමඛිති භුතා, යසමිං තිරයෙ ථුනනති,⁵ යාව පාපකමමං න බ්‍යන්ති හොති තාව තික්ඛමිතුං අලහනතා තිජ්ජනනති,⁶ තත් තං නෙත්තාම නසිස්සාම බිට්ඨස්සාමාති යොජන්තා.

‘ඉච්චෙව වත්තාන යමස්ස දුතා

තෙ වෙ⁵ යක්ඛා ලොභිතක්ඛා බ්‍රහ්මනා,

පච්චෙකබ්‍යාහාසු ගහෙත්තාන රෙවතං.

පක්ඛාමස්සං⁶ දෙවගුණස්ස සන්තිකෙ”ති

ඉදං සඛිතිකාරවචනං.

තත් ඉච්චෙව වත්තානාති ඉතිඵච උච්චිතීති ආදිනා වත්තා, වචනසමනත්තරමෙව්‍යාති අනේ. යමස්ස දුතාති අපාරිසෙධතිය තස්ස යමස්ස රඤ්ඤ දුතසදිසා. වෙස්සවණෙන හි තෙ පෙසිතා. තථා හි තෙ තාවතිංසභවනං නසිංසු. කෙචි න යමස්ස දුතාති නකාරං යමස්සාති පදෙන සමබ්‍රහ්මිතො වෙස්සවණස්ස දුතාති අත්ථං වදනති. තං නසුජ්ජති. නහි නයමදුත්තතාය වෙස්සවණස්ස දුතාති සිජ්ජති. යජන්ති තත් බලිං උපහරන්ති=සක්ඛා. ලොභිතක්ඛාති රත්තන්තයනා, යක්ඛානං හි තෙත්තාති අතිලොභිතාති හොන්ති. බ්‍රහ්මනාති මහත්තා. පච්චෙකබ්‍යාහාසුති එකො එකබ්‍යාහායං, ඉතරෙ ඉතරබ්‍යාහායනති පච්චෙකං බ්‍යාහාසු. රෙවතානති රෙවතිං. ‘රෙවතා’ තිපි තස්සා නාමමෙව. තථා හි ‘රෙවතෙ’ති චුත්තං. පක්ඛා මස්සං⁶ පක්ඛාමෙස්සං, උපානෙසුන්ති⁷ අනේ. දෙවගුණස්සාති තාවතිංසභවනෙ දෙවසඛිකස්ස.

ඵච. තෙහි යකෙඛති තාවතිංසභවනං නෙත්තා නාදිකස්ස විමානස්ස අවිදුරෙ_ථපිතා රෙවති තං සුරියමණ්ඩලසදිසං අතිවිශ පහස්සරං දිස්වා. :-

1. භා. වදනති.

2. සි. I. II & III. සුභති.

3. භා. තිජ්ජනනති.

4. සි. දුග්ගතති.

5. සි. වෙ.

6. සි. පක්ඛාමසිංසු.

7. සි. නෙසුන්ති.

“ආදිවච්චණ්ණං රුපිරං පහස්සරං
 බ්‍රහ්මං සුභං කඤ්චනකල්ලව්ණනං,
 කස්සෙතමාකිණ්ණජනං විමානං
 සුරියස්ස රංසිරිව භේතමානං.
 කාරිගණා වන්දනසාරලිතතා
 උභතො විමානං උපසොභයනති
 තං දිස්සති සුරිය සමාන වණ්ණං
 කො මොදති සග්ගප්පතො විමානෙ”ති

භෙ යනෙක ප්‍රච්ඡි. තෙපි තස්සා:-

“බාරණසියං නන්දියො නාමාසි උපාසකො
 අමච්ඡරි දුනපති වදස්සුද්ධා,
 තස්සෙත මාකිණ්ණජනං විමානං
 සුරියස්ස රංසිරිව භේතමානං.
 කාරිගණා වන්දනසාරලිතතා
 උභතො විමානං උපසොභයනති,
 තං දිස්සති සුරියසමානවණ්ණං
 සො මොදති සග්ගප්පතො විමානෙ”ති.

ආවික්ඛිංසු.

තත්ත්ව-වන්දනසාරලිතතාති සාරභූතෙන වන්දනගනේන අනු
 ලිතතසරීරං. උභතො විමානනති උභතො අනෙකා වෙච්ච බති ව
 සබ්බිතාදිති උපෙච්ච සොභයනති.

අථ රෙවති:-

නන්දිය¹ස්සාභං භරියා
 අභාරිති සබ්බකුලස්ස ඉස්සරං,
 භතතු විමානෙ රමිස්සාමි දුනභං²
 න පත්ථෙය නිරයං දස්සනායා”ති.

ආහ.

තත්ත්ව අභාරිතීති ගෙහසාමිනී³ “භරියා සභාමිනී”තිපි⁴ පඨනති.
 භරියා සභාමිනීති⁵ අනෙකා. සබ්බකුලස්ස ඉස්සරං භතතුති මම භතතු
 නන්දියස්ස සබ්බකුලස්ස⁶ ඉස්සරං සාමිනී අනෙකාසිං, තස්මා ඉදාතිපි
 විමානෙ ඉස්සරං භවිස්සාමිති ආහ. විමානෙ රමිස්සාමි දුනභං⁷නති
 ආචං පළො භෙතුයෙව යි තං තෙ තත්ත්ව නෙසුං. න පත්ථෙය නිරයං
 දස්සනායාති යං පන නිරයං මං තුලො තෙතුනාමා, තං නිරයං
 දස්සනායාපි න පත්ථෙය කුතො පවිසිතුනති වදති.

1. සි. I. II. III & IV. ච. නි. නන්දික.

2. හා. දුනිතං.

3. හා. භෙතසාමිති.

4. සි සභාමිනිති.

5. සි. සමාගමිනිති.

6. සි. I. II & IV. කුලස්ස.

එවං වදනතිමෙව නිං තං පණ්ණාසි වා මා වා, කිං තව පණ්ණාසි යාති නිරයසමීපං තෙත්වා:-

“එසො¹ තෙ නිරයො සුපාපධමෙව
පුඤ්ඤං තයා අතතං ජීවලොකෙ,
න හි මච්ඡරි රෙසකො පාපධමෙව,
සගගුපභානං ලහති සහව්‍යත”නති

භාටමානංසු.

තස්සත්ථො: එසො¹ තව නිරයො තයා දීඝරතතං මහාදුක්ඛං අනුභවිතබ්බධ්‍යානගුත්තො. කයමා? පුඤ්ඤං නායා අතතං. ජීව ලොකෙ යස්මා මනුස්සලොකෙ අපමානතකමපි තයා පුඤ්ඤං නාම න කතං, එවං අතතපුඤ්ඤං පන තාදිසො සතෙතො මච්ඡරි අතතනො² සමපතතිනිගුහනලක්ඛණෙන මච්ඡරෙන සමන්තාගතො, පරෙසං රෙසුපපාදනෙන රෙසකො, ලොභාදි පාපධමෙවති සමබ්බි භාවතො පාපධමෙවො. සගගුපභානං දෙවතාං. සහව්‍යතං. සහභාවං න ලහතිනි යොජනා.

එවං පන වත්වා තෙ වෙ යක්ඛා තත්ථෙවනතරධාසිංසු. තං සදිසො³ පන වෙ නිරයපාලෙ සංසවතො නාම ගුප්තනිරයෙ පකිඨි පිතුං ආකලිස්සෙත පස්සිත්වා:-

“කිනත්‍ර ගුප්තඛෙ මුත්තඤ්ඤෙ අසුචි පතිදිස්සති,
දුග්ගකං කිම්ඨං මිලිතං කිමෙතං උපවායති”ති.

තං නිරයං පුච්ඡි.

“එස සංසවතො නාම⁴ ගමහිරො සතපොරිසො,
යත්ථ වස්සසහස්සාති නුවං පච්චසි රෙවතෙ”ති.

තස්මිං කට්ඨෙ තත්ථ අතතනො නිබ්බතතිහෙතුභූතං කමමං පුච්ඡන්ති:-

“කිනත්‍ර කාශෙත වාචාය මහසා දුක්ඛතං කතං,
තෙන සංසවතො ලද්ධො ගමහිරො සතපොරිසො”ති

ආහ.

“සමණෙ බ්‍රාහ්මණෙ වාපි අඤ්ඤෙ වාපි වතිබ්බකෙ,
මුසාවාදෙන වඤ්ඤෙසි තං පාපං පකතං තයා”ති.

තස්සා⁵ තං කමමං කථෙත්වා පුන තෙ:-

“තෙන සංසවතො ලද්ධො ගමහිරො සතපොරිසො,
යත්ථ වස්සසහස්සාති නුවං පච්චසි රෙවතෙ”ති

1. හා. එසොති, ඊ. ජී. එසෙව.

4. සි. I. II. III & IV. බු. කි.

2. හා. අතත.

තාමි නිරයො.

3. සි. I. II. III & IV. දිවසෙ, දිවස.

5. හා. නදිස්සතෙ.

ආහංසු.

තත් සංඝවතො නාමාති නිව්වකාලං ගුප්තභූතාදි අසුචියා සංඝවතතො¹ ඵරණතො² සංඝවතො නාම. න කෙවලං කුශාං ඉධ සංඝවකලාභො ඵච, අථවො ඵත්³ අනෙකාති වය්‍යසහසාති පච්චිත්තා උතතිණ්ණාය ගත්ථෙත්ඤ්ඤිලාභොපිති දසෙය්‍යානු:-

“ගන්තෙපි ඡිඤ්ඤති අපොපි පාදෙ
කණ්ණෙපි ඡිඤ්ඤති අපොපි නාසං,
අපොපි කාකොළගණා සමෙව්ව
සංගමම බාදනති විඵඤ්ඤාන”නති.

තත් ලභිබ්බ⁴කාරණං අහංසු.

තත් කාකොළගණාති කාකසංඝා. තෙ කිරියා නිගාමිතපා මාණෙ සරීරෙ අනෙකසභාති අනෙකසහසාති පච්චිත්තා තාලකකිං පරිමාණෙති සුතිසිතපෙති අයොමයෙති මුඛකුණෙති විජ්ඣිත්තා විජ්ඣිත්තා බාදනති. මංසං ගතිතගතිතට්ඨාතෙ කමමබලෙන පුර තෙව. තෙතාහ කාකොළගණා සමෙව්ව සබ්බමම බාදනති විඵඤ්ඤානනති.

පුත සා මනුස්සලොකං පච්චානායනාය යාවතාදිවසෙන නං තං විපාලපි. තෙන වුතතං:-

“සාධු බො මං පටිඤ්ඤාති කාහාමි කුසලං බහුං,
දුතෙන සමචරියාය සඤ්ඤාමෙන දමෙන ච,
යං කත්වා සුඛිත්තා භොනති න ච පච්ඡානුතප්පරො”ති.

පුත නිරයපාලා:-

“පුරෙ කුචං පමජ්ඣිත්තා ඉදති පරිදෙවසි,
සයං කතාතං කමොතං විපාකං අනුභොග්‍යසි”ති.

ආහංසු. පුත සා ආහ:-

“කො දෙවලොකතො මනුස්සලොකං
ගන්ත්වාන පුට්ඨො මෙ ඵචං වදෙය්‍ය:
තිකඛිතතදණෙසු දදුථ දුතං
අච්ඡාදනං සයන මථනපානං,
නති මච්ඡරී රෙසකො පාපබමෙමො
සගගුපගානං ලහති සහව්‍යතං.

සාහං නුත ඉතො ගන්ත්වා යොතිං ලභිත්තා මානුසිං,
වදඤ්ඤා සීලසම්පන්නා කාහාමි කුසලං බහුං,
දුතෙන සමචරියාය සඤ්ඤාමෙන දමෙන ච.

1. හා. සංඝවතො.

4. සි. I. II & III. ලඛ. IV.

2. හා. පණ්ණරණතො.

(සබ්බප්පකාභරන,

3. හා. තත්.

ආරාමානි ව රෙවතියං දුග්ගෙ¹ සඛිකමනානි ව,
 පපඤ්ච උදපානඤ්ච විපපසනෙනන වෙතසං.
 වාතුද්දසිං පඤ්චදසිං යාව^{*} පකකියං අධම්මි,
 පාටිභාරියපකකියඤ්ච අධ්මිගසුසමාගතං.
 උපොසථං උපවසියං සද්ධි ලෙසු සංවුතා,
 න ව දුතෙ පමජ්ජියං සාමං දිට්ඨි මිදං මයා²ති.
 ඉවෙවං විපපලපනතිං ඵඤ්ඤානං තතො තතො,
 බිපිංසු නිරයෙ සොරෙ උදධිපාදං අවංසිර³නති

ඉදං සඛිනිකාරවචනං. පුන සා :-

“අහං පුරෙ මච්ඡරිනී අගොසිං,
 පරිභාසිකා සමණබ්‍රාහ්මණානං,
 විතපේන ව සාමිකං වඤ්ඤාසිනා
 පච්චාමහං නිරයෙ සොරරූපෙ”ති

මසාන ගාථ මාහ.

තත් අහං සුරෙ මච්ඡරිනීති ගාථා නිරයෙ නිබ්බතතාය වුතතා,
 ඉතරා අනිබ්බතතාය ඵ්වාති වෙදිතබ්බා. සෙසං සුවිඤ්ඤායමෙව.

හිංගු රෙවතියා යනෙකි ගහෙතා නිතභාවං සඤ්ඤා² ආරො
 වෙසුං. තං ඤ්ඤා ගහවා ආදිතො පටියාය ඉමං වක්‍රං කපේතා
 උපරි වින්දාරෙන ධම්මං දෙසෙසි. දෙසනා පරියොසානෙ බහු
 සොකාපතනිථලාදිති පාපුණ්ණිංසු³. කාමඤ්ඤෙතං රෙවතීපටිබ්බදාය
 කථාය යෙභුය්‍යභාවතො රෙවතීවිමානනාති වොහරියති. යසමා
 පන රෙවතී විමානා⁴දෙවතා න ගොති, නන්දියංසු⁵ පන දෙව
 පුත්තයා විමානාදි සමපතනිපටිසංයුතතඤ්ඤෙතං,⁶ තසමා පුරිස
 විමානෙසෙව⁷ සඛිගහං ආරොපිතනති දුට්ඨබ්බං.

රෙවතී විමානවක්‍රමය.

5. 3.

සො වදනං පච්ඡෙති මනුජෙසුති ජිත්තමානවකවිමානං. තස්ස
 කා උපපතති?

ගහවා සාවජීයං විහරති ජෙතවනෙ. තෙන සමයෙන
 සෙතව්‍යායං අඤ්ඤාතරස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස කිච්ඡා ලභ්‍යො පුතො
 ජනො කාම බ්‍රාහ්මණමාණවො අගොසි. සො වයපපතො
 පිතරා පෙසිතො උක්කධං ගතවා බ්‍රාහ්මණස්ස පොකබරසානියස්ස

1. සි. 2. වු: නි. දුග්ග.	5. සි. III & IV. නන්දියංසු.
2. හා. සබ්බං ගතවතො.	6. සි. III & IV. සංයුතතමෙව.
3. සි. I & II. “පාපුණ්ණිංසුති”	7. සි. III & IV. විමානස්ස.
4. සි. විමානෙ. (ඵත්තතමෙව.	* යාව. වු. නි.

සනතිකෙ මේධාවිතාය අතලසතාය ව න විරෙනෙව මනෙත
 විජ්ජාකාති ව උග්ගහෙතො බ්‍රාහ්මණසිලෙප නිප්පතති. පනෙතා.
 සො ආවරියං අභිවාදෙත්වා “මයා තුමහාතං සනතිකෙ සිප්පං සිකතිතං,
 කිං වො ගුරුදකතිණං දෙමි”ති ආහ. ආවරියො-ගුරුදකතිණා
 නාම අනෙතවාසිකස්ස විහවානුරූපා, කහාපණසහස්සං ආනෙහීති
 ආහ. ඡත්තමාණවො ආවරියං අභිවාදෙත්වා සෙතව්‍යං ගතත්වා
 මාතාපිතරො වජ්ජිත්වා තෙහි අභිනන්දියමානො කතපටිසත්ථාරො
 තමත්ථං පිතු ආරණවෙත්වා දෙථ මෙ දුතබ්බසුත්තං, අපෙඨ
 දත්වා ආගමියාමිති ආහ. තං මාතාපිතරො නාත අප්ප විකාලො,
 සෙව ගමියාසීති වත්වා කහාපණ නිගරිත්වා හණ්ණිකං බන්ධා
 පෙත්වා ධූපෙසුං. වොරා තං පවතති. ඤාත්වා ඡත්තමාණවස්ස ගමන
 මගෙහ අඤ්ඤාතරස්මිං වනගහනෙ නිලිතා අවතීංසු මාණවං
 මාරෙත්වා කහාපණෙ ගණ්ණියාමාති.

හගවා පච්චුසසමයෙ මහාකරුණාසමාපතතිනො චුට්ඨාය
 ලොකං වොලොකෙනෙතො ඡත්තමාණවස්ස සරණෙසු ව සීලෙසු ව
 පතිට්ඨාතං. වොරෙහි මාරිතස්ස දෙවලොකෙ නිබ්බතති. තතො
 සහ විමානෙන ආගතස්ස තත්ථ සනතිපතිත පරිසාය ව ධම්මාභි
 සමයං දිස්වා පඨමතරමෙව ගතත්වා මාණවස්ස ගමණමගෙහ අඤ්ඤ
 තරස්මිං රුකබ්බුලෙ නිසීදි. මාණවො ආවරියධතං ගහෙත්වා
 සෙතව්‍යතො උක්කධාසිච්ඡුබො ගව්ජනෙතො අනතරාමගෙහ හගවතං.
 නිසින්නං දිස්වා උපසංකමිත්වා අට්ඨාසි. කුතිං ගමියාසීති හගවතා
 චුතෙතා¹ උක්කධං. භොගොතම ගමියාමි මග්ගං. ආවරියස්ස
 පොකබරසාතිස්ස ගුරුදකතිණං දුතුනාති ආහ. අථ හගවා ජනාසි
 පන තිං මාණව! තිණි සරණාති පඤ්චසීලාතීති වත්වා තෙන
 තාහං ජනාමි කිමත්ථියාති පනෙතාති කිදිසාති වාති චුතෙත
 ඉදම්දිසනති සරණගමනස්ස සීලසමාදානස්ස ව ඵලාතිසංසෙ
 විහාවෙත්වා උග්ගණ්ණාති තාව මාණව! සරණගමනවිධිනති වත්වා
 සාධු උග්ගණ්ණියාමි, කපෙථ හනෙත² හගවාති තෙන යාවිතො
 තස්ස රුචියානුරූපං ගාථාබකිතවසෙන සරණගමනවිධිං
 දස්සෙතො:-

“යො වදනං පවරො මනුජේසු
 සක්කාමුනි හගවා කතකිවෙවා,
 පාරගතො බලවිරියසමබ්බි
 තං සුගතං සරණත්ථ මුපෙති.
 රාගවිරාග මනෙජ් මසොකං
 ධම්ම මසංබිත මප්පටිකුලං,
 මධුර මිමං පගුණං සුචිහතං
 ධම්ම මිමං සරණත්ථ මුපෙති.

යන් ව දිනන මහජනලමානු
වතුසු සුවසු පුරිසසුගෙසු,
අවසර ව පුගල බලමදසා නෙ
සංස මිමං සරණන් මුපෙති”ති

තිසොයා ගාථා අභාසි.

තන්ව ජනාධිපතිවරයා. තසා නන්ව ඉමිනා නියමිතං
වෙදිතබ්බං. වදනනති වදනතානං. පමණෙති සෙවෙයා, කපිකානං
උතතමො වාදිවරෙති අන්තො. මනුෂ්‍යසුති උතතබ්බතිද්දෙසො,
යථා “සන්තො දෙවමනුසාන”නති. ගගවා පන දෙවමනුසානමපි
බ්‍රහ්මානමපි සබ්බෙසමපි සත්තානං. පවරෙ යෙව. ගගවතො වා වරි
මහවෙ මනුසොසු උපපන්නතාය වුතං. මනුෂ්‍යසුති. තෙනෙ
වාහ “සකාමුති”ති. සකාකුලපසුතතාය සකොසා¹ කායමොනෙයොදි
සමන්තාගතතො අනවසෙසසා සෙයොසා මුතනතො මුති වාති
සකාමුති. භාග්‍යවන්තතාදිති වතුති කාරණෙති ගගවා. වතුති
මහෙති කාතබ්බසා පරිසුද්ධපහෙදසා සොළවිධසා නිවචසා
කතතතා නිපථාදිතතා² කාතබ්බවෙවා. පාරං සකායසා පරතිරං
තිබ්බාණං. ගතො සයමුද්දෙසන අබ්ගතොති පාරගතො. අස
දිසෙත කායබලෙන අනසුද්දසාධාරණෙන සුද්ධබලෙන වතුබ්බිධ
සමපපධානවිරියෙන ව සමන්තාගතතා බලවිසිසමබ්බිති. සොහන
ගමනතතා සුදුරං. යානං ගතතතා සමාගතතතා සමා ව ගදි
තතා³ සුගතො, ගං සුගතො සමාසමුද්ධං සරණන්. සරණො
පරයණො අපායදුක්ඛවට්ඨකඛපරිත්තාණො උපෙති උපගච්ඡ,
‘අජ්ජපට්ඨාය අතිතතිවත්තතෙන තිත්තංවසිසිතෙන අයං මෙ ගගවා
සරණං තාණං ලෙතං ගති පටිසරණන්ති හජ් සෙව. එවං ජනාති
වා⁴ බුජ්ඣසුති අන්තො.

ග්ගවිග්ගනති අරියමග්ගමාහ. තෙනති අරියං අනාදිකාල
භාවිතමපි රාගං විරජෙන්නති. අනෙපමසොකානති අරියඵලං. තං
ති ඵලසංඛ්‍යාතාය තණ්හාය අවසිට්ඨානසුචි සොකතිමිත්තානං
කිලෙසානං සබ්බෙසා පටිපසාමානතො අනෙපං අසොකානති ව
වුච්චති. බම්බනති සභාවබ්බමං, සභාවතො⁵ ගගතබ්බබ්බමො ගෙස
යදිදං මග්ගඵලතිබ්බාණාති, න පරියතතිබ්බමො විශ පසුද්ධති
බ්බමවසෙත. “බ්බම”නති වා පරමන්ධමමං, තිබ්බාණන්ති අන්තො.
සමෙච්ච සමුදය පච්චයෙති කතං=සබ්බතං, න සබ්බතති=අසබ්බතං,
තදෙච්ච තිබ්බාණං. තන්ති ඵන්ති කිසුපි පටිකුලනති=අසාපිකුලං.
සවණ්වෙලායං උපපරික්ඛණ්වෙලායං පටිපජ්ජනවෙලායනති සබ්බ
දුපි ඉච්චිමෙවාති මුදුරං. සබ්බසුද්ධසුද්ධසන්තිසායං පටිභාණ
සමපදාය පටිත්තිත්තතා සුපපත්තිභාවතො නිපුණභාවතො ව

1. සි. I. II. IV. සාකිසො.

3. හා. නදිසොතො.

2. සි. III. නිවසාමිත්තතා.

4. සි. IV. & හා. නදිසොතො.

5. හා. සභාවභාවතො.

පගුණ. විහරිතබ්බස්ස අන්ත්ස්ස බන්ධාදිවසෙන කුසලාදිවසෙන උද්දෙසාදිවසෙන ව සුට්ඨිවිහරිතතො සුචිහතතං. තිහිපි පදෙහි පරියන්තිබම්මමෙව වදනි. තෙනෙව හිස්ස ආපාඨකාලෙ විශ විමග්ගන කාලෙපි කපේන්තස්ස විශ සුණන්තස්සාපි සමමුඛිභාවතො උභතො පච්චකකතාය¹ දස්සනන්තං. ඉමනති වුත්තං. ඛම්මනති යථා ව² පටිපජ්ජන්තෙ අපායදුක්ඛපාතතො ධාරණ්වෙඨන ඛම්මං. ඉදං චතුබ්බිබ්බස්සාපි බම්මස්ස සාධාරණ්වචනං. පරියන්තිබම්මොපි හි සරණස්ස ව සීලෙස්ස ව පතිට්ඨානමත්තතායපි යථා ව³ පටිපත්තියා අපාය දුක්ඛපාතතො ධාරෙතීති=බම්මො. එවං ඉමස්ස ව අන්ත්ස්ස ඉදමෙව විමානං සාධකනති දට්ඨබ්බං. සාධාරණ්භාවෙන යථා වුත්තබම්මස්ස පච්චකකං කත්වා දස්සෙන්නො පුන ඉමනති ආහ.

යන්තාති යස්මිං අරිසංඝෙස. දිනන්තනති පරිච්චතනං අනන්තාදිදෙශ්ශ බම්මං. දිනන්තමහපථලනති ගාථාසුඛන්තං අනුනාසිකලොපො කතො. අච්චන්තමෙව කීලෙසාසුචිතො විසුජ්ඣිකෙන සුචිසු, “සොතා පනෙතා සොතාපත්තිථලසච්ඡිකිරියාය පටිපනෙතා”ති ආදිනා වුත්තෙත්තස්ස චතුස්ස පුරිසස්සගෙස්ස, අට්ඨාති මග්ගට්ඨථලවෙඨස්ස යුගලෙ අකත්වා විසුං. විසුං ගහණෙන අට්ඨස්සගලා, ගාථාසුඛන්තමෙව වෙත් සුගගලබම්මදසාති රස්සං කත්වා නිද්දෙසො. ඛම්මදසාති චතුසච්ච බම්මස්ස නිබ්බාණබම්මස්ස ව පච්චකකතො දස්සනතො. දිට්ඨිසීල සාමඤ්ඤාන සංහත⁴ භාවෙන සංඛ්‍යං.

එවං භගවතා තිහි ගාථාති සරණගුණසන්දස්සනෙන සද්ධිං සරණගමනවිධිමති වුත්තෙ මාණවො තං තං සරණගුණානුස්සරණ මුඛෙන සරණගමනවිධිතො අත්තතො හදයෙ යපිතභාවං විභා වෙනෙතො තස්සා තස්සා⁵ ගාථාය අනන්තරං:-

“යො වදනං පචරො මනුජේස්ස
සක්කමුතී භගවා කතකිවෙවා,
පාරගතො බලවිරියසමබ්බි
තං සුගතං සරණන්ව මුපෙමි.
රුගවිරාග මනෙජ් මසොකං
ධම්ම මසබ්බත මපපටිකුලං,
මධුර මිමං පගුණං සුචිහතතං
ධම්ම මිමං සරණන්ව මුපෙමි.
යන්ත ව දිනන මහපථල මාත්‍ර
චතුස්ස සුචිසු පුරිසස්සගෙස්ස,
අට්ඨා ව පුග්ගල බම්මදසා තෙ
සංඛ්‍ය මිමං සරණන්ව මුපෙමි”ති⁶

1. සි. III & IV. පච්චකකං. පච්චකකතා. 4. සි. IV. සංඝාත. භා. සංඝාට.
2. භා. යථා වතො. 5. සි. I. II. & III. තං. තං. (ආදිනා.
3. සි. III. යථාපි. භා. යථා ව. 6. සි. IV & භා. යො වදනං. පචරෙති

තං තං ගාථං පච්චන්දනාසි¹. එවං පච්චන්දනාසිනාං සිත්තං පඤ්ච
 සික්ඛාපදාදි සරූපතො ඵලාතිසංසතො ච විභාවෙනා තෙසං
 සමාදානවිධිං කපෙසි. සො තච්චි සුචුද්ධං උපධාරෙණා පහතා
 මානසො “හන්දුහං හභවා ගමිසාමි”ති වනා රතනතතයගුණං අව
 අනුසාරනො තං² මග්ගං පටිපජ්ජි. හභවාපි අලං ඉමිසං
 එතතකං කුසලං දෙවලොකූපපතියාති ජෙතවනමේව අගමාසි.
 මාණවස්ස පත පසනනවිතතස්ස රතනතතයගුණං සලලකඛණ
 වසෙන “සරණං උපෙමි”ති පවතනවිතතුපාදතාය සරණෙසු ච
 හභවතා වුත්තනයෙන පඤ්චනනං සීලානං අබ්ධානෙන සීලෙසු ච
 පතිට්ඨිතස්ස තෙනෙව තයෙන රතනතතයගුණං³ අනුසාර
 රතනස්සෙව ගච්ඡන්තස්ස වොරං මග්ගෙ පරිසුට්ඨිංසු. සො තෙ
 අගණෙනා රතනතතයගුණෙ අනුසාරනො යෙව ගච්ඡති.
 තඤ්ඤානො වොරෙ ගුමධනාරං උපතිස්සාය සීතො නිසිතවිස
 පිතෙන සායකෙන සහසාව විජ්ඣිනා ජිවිතකයං පාපෙණා
 කහාපණ්හණිකං ගහෙනා අතනනො සහායෙති සද්ධිං පකකාමි.
 මාණවො පත කාලං කතා තාවතීංසභවතෙ තිංසං⁴ යොජතිකෙ
 කතකවිමානෙ සුත්තපඤ්ඤායා විය අවජ්ජාසහස්සපරිවුතො සට්ඨි
 සකට්ඨාරාලුඛාර පතිමණ්ඩිතතතභාවො නිබ්බතති. තස්ස විමා
 නස්ස ආහා සාතිරෙකාති විසතියොජනාති එරිනා තිට්ඨති. අථ
 මාණවං කාලකතං දිස්වා සේතව්‍යගාමිනො⁵ මිත්තස්ස සෙතව්‍යං
 ගතවා තස්ස මාතාපිතුනනං උක්ඛට්ඨාගාමිනො⁶ ච. උක්ඛට්ඨං
 ගතවා බ්‍රාහ්මණස්ස පොකකිරසාතියස්ස කපෙසුං. තං සුචා
 තස්ස මාතාපිතරෙ ඤාතිමිතතා බ්‍රාහ්මණො ච පොකකිරසාති සපරි
 වාරා අසුඤ්ඤා රෙදමානා තං පදෙසං අගමංසු. යෙහුයෙත ච
 සෙතව්‍යවාසිනො උක්ඛට්ඨවාසිනො ඉච්ඡාතඛාලවාසිනො ච සනති.
 පතිංසු. මහාසමාගමො අහොසි. අථ මාණවස්ස මාතාපිතරෙ
 මග්ගස්ස අවිදුරෙ විතතං සජ්ජෙතා⁷ සරීරසකකාරං⁸ කාතුං ආරභිංසු.

අථ හභවා විනොසි: මගි ගතෙ ජතනමාණවො මං වන්දිතුං
 ආගමිසාමි, ආගතඤ්ඤා තං කතකමමං කථාපෙනො කමමඵලං
 පච්චිකං කාරෙණා ධම්මං දෙසෙස්සාමි, එවං මහාජනයා ධම්මා
 භිසමයො ගමිසාමිති විනොතො මහතා භික්ඛසඤ්ඤාන සද්ධිං.
 තං පදෙසං උප⁹ ගතවා අඤ්ඤාතරසමි රුක්ඛමුලෙ නිසීදි
 ජබ්බණ්ණවුට්ඨරංසියො විස්සජ්ජෙනො. අථ ජතනමාණවදෙව

1. සි. I. II & III. නදියසෙන.	5. සි. III & IV. වාදහ
2. සි. IV. හා තංයෙව.	6. සි. ගාම වාසිනො.
3. සි. ගුණෙ.	7. සි. සජ්ජන්තා.
4. සි. IV. හා. සරෙන.	8. හා. කිවම්.
9. සි. I. II & III. අගමාසි.	

පුතෙතාපි¹ අතතනො සම්පතතිං පට්ඨවෙකතිනිං තුස්සා කාරණං
 උපධාරෙනො සරණගමනඤ්ච සීලසමාදානඤ්ච දිස්වා විමග්ග
 ඡන්තො භගවති සඤ්ජාතපසාදබ්බමානො ඉදුනෙවාහං ගතත්වා
 භගවන්තඤ්ච භික්ඛුසංඝඤ්ච වජ්ඣස්සාමි රත්තත්තයගුණේ ව මහා
 ජන්තස්ස පාකටෙ කරිස්සාමිති කතඤ්ඤාතං නිස්සාය සකලං තං
 අරඤ්ඤපදෙසං එකාලොකං කරොනො සහ විමානෙන ආගන්ත්වා
 විමානතො ඔරුග්ග මහාපරිවාරෙන සද්ධිං දිස්සමානරුපො උප
 සංඝමිත්වා භගවතො පාදෙසු සිරසා නිපතනො අභිවාදෙත්වා
 අඤ්ජලිං පගග්ගා එකමන්තං අට්ඨාසි. තං දිස්වා මහාජනො 'කො
 නු ඛො අයං දෙවො වා බ්‍රහ්මාවා'ති අවජ්ජරිගබ්බනඡන්තො² උප
 සංඝමිත්වා භගවන්තං පරිවාරෙසී. භගවා තෙන කතපුඤ්ඤකම්මං
 පාකටං කාතුං:-

“ත තථා තපති නභස්මිං සුරියො
 වජ්‍යෙ ව නභාසති න පුස්සො,
 යථා අතුල මිදං මහප්පභාසං
 කො නු තිං තිදිවා මතිං උපාහා³.”

ඡිඤ්ඤති ව රංසි පභවිකරස්ස
 සාධිතං විසති යොජනාති ආහා,
 රතතිමපි ව යථා දිවං කරොති
 පරිසුඤ්ඤාං විමලං සුභං විමානං.

බහුපදුම විචිත්තපුණ්ඩරිකං
 වොකිණ්ණං කුසුමෙති තෙකචිත්තං,
 අරජවිරජගෙමඡලච්ඡන්තං
 ආකාසෙ තපති⁴ යථාපි සුරියො.

රත්තමිර පිතවාසසාති
 අගරු පියඛග්‍රවඤ්ඤාසුද්ධි,
 කඤ්චනතනුසන්තිභත්තවාති
 පරිසුරං ගගනං ව තාරකාති.

තරකාරියො⁵ බහුකෙත්ථ තෙකචණ්ණො
 කුසුමවිගුසිතාභරණෙත්ථ සුමනා,
 අනිලපමුඤ්චිතා⁶ පවන්ති⁷ සුරිහිං
 තපනීයචිත්තා සුවණ්ණච්ඡාදනා⁸.

1. සි. IV. හා. මාණවොපි.

2. සි. II & III. අවජ්ජරිගබ්‍යො.

3. සි. III උපච්චා, IV. උපගගො, ඊ. ජී. උපගමි.

4. හා. භාසති දිපපති. සි. I, II & III. බු. නි. ආ. කමති.

5. හා. තරකාරි.

6. හා. පමුච්චිතා.

7. හා. පවායනති.

8. හා. ජන්තා.

කිංකරමදමිංසා¹ අයං විපාකො
කොතාසි කම්මඵලෙනිච්ඡපපනොතො.
යථා ච තෙ අබ්ගතමිදං විමානං
තදනුපදං අවවාසි ඉබ්බ පුලෝ²ති

තං දෙවපුත්තං පටිපුච්ඡි.

තත්ත භවතීති දිපාති. නිගමනිනි ආකාසෙ. චුග්ගොති චුග්ග තාරකා. අනුලනි අනුපමං අපාමාණං. වා. ඉදං වුත්තං ගොති:- යථා ඉදං තව විමානං අනුපමං අපාමාණං පහංගරභාවෙන, තනො එව මහපාගාසං ආකාසෙ දිපාති, න තථා තාරකාරූපාති දිපානති න වශෙය්, තාති තාව තිට්ඨනතු.³ නාපි සුපිංසො දිපාති, එවමුතො කො ඡු ඤං දෙවලොකනො ඉමං භුමිපාදෙසං උප ගතො, තං පාකවං කත්වා ඉමංග මහාජනංග කපෙතිති.

ඡිද්දතීති විඡිද්දති, පවතතිතුං අදෙනො පටිගතතීති අනෙථා. රංසිති රසමිගො. පහංගකරංගාති සුරියංග. තංග ව විමානංග පහං සමන්තතො පඤ්චිසති ගොජනාති එරිඤා තිට්ඨති. තෙනාහ සාධකං විසතිංසොජනාති ආභාති. රතනිමපි ව යථා දිවං කුරොතීති අත්තනො පහංග අකිකාරං විබමන්තං රතනිහං ගමපි ව දිවසහංගං විග කරොති. පරිතො⁴ අනොතොවෙව බති ව සුඛතාග පපිසුද්ධං සබ්බසො මලාභාවෙන විමලං. සුද්දර තාග සුගං.

බහුපදුමවිචිතන⁴ පුණ්ඩරිකනති බහුවිධරත්තකමලඤ්චව විචිත්තවණ්ණසෙතකමලඤ්ච, සෙතකමලං පදුමං, රත්තකමලං පුණ්ඩරිකනති ව වදනති. වොකිණ්ණං කුසුමෙතීති අඤ්ඤති ව නා නා විබෙති පුපෙථති සමොකිණ්ණං. නෙකවිත්තනති මාලාකම්ම ලතාකම්මාදි නා නා විබවිත්තං.⁵ අරජවිරජගෙමජාලච්ඡන්තනති සංගං අපහතරජං විරජෙන නිඤ්ඤෙත කඤ්චනජාලෙන ඡාදිතං.

රත්තමබරපිතවාසසාතිති රත්තවන්ථාති වෙව පිතවන්ථාති ව එකා හි රත්තං දිබ්බවන්ථං නිවාසෙත්වා පිතං උත්තරියං කරොති, අපරා පිතං නිවාසෙත්වා රත්තං උත්තරියං කරොති, තං සන්ධා වුත්තං රත්තමබරපිතවාසසාතිති. අගරුපිසබ්බමුඤ්ඤාසද්ධතීති අගරුගෙනිත පියබ්බමාලාති වන්දනගෙනිති ව උසාදති, උසාත්ත දිබ්බාගරුගෙනිදිකාති ති අනෙථා. කඤ්චනානුසංගානිගතවාසීති කතකසදිසසුමුව්ච්ඡිති. පපිසුරනති තහං තහං විවරනතීති සබ්බතීපසුතාති ව පරිපුණ්ණං.

1. හං. ගංගමංග.
2. හං. හංගති දිපථති.
3. හං. පරිසමන්තතො.
4. හි. IV & හං. විචිතු.
5. හං. විචිත්තං.

බහුකොණ්ඩාති බහුකා එන්. අනෙකවණණාති නා නා රූපා. කුසුමවිභූසිතාගරණාති විසෙසනො පුරතිවයනන්. දිබ්බකුසුමෙති අලභිකතදිබ්බාගරණා එන්ඩාති එතගම්. විමානෙ. සුමනාති සුඤ්ජ මනා පමුදිතවිත්තා. අතිලපමුඤ්ජිතා පවනාතිසුරහිනාති අතිලෙන පමුඤ්ජිතගනානං පුප්පානං වාසුනා විමුත්තපත්තපුටං. විය විබ්ඝිතාය¹ විකසිතතාය ව සුගනං පවායනති. “අතිලපමුජිතා”තිපි පඨනති. වානෙන මඤ්ඤං ආයුගමානගෙමමයපුප්පාති අන්තො. කතකචිර කාදිති චෙණ්ඤාදිසු මතතතාය නපනිසවිතාය. යෙහුයොන කඤ්ඤ නාගරණෙති අවජාදිත²සරිතාය සුවණ්ණවජාදනා³. නරනාපි යොගාති දෙවපුත්තා දෙවධිතරො ව බහුකා එන් නව විමානෙති දසෙසති.

ඉඩ්ඤාති වොදනන්තො නිපාතො. පුටෙධ්වාති පුට්ඨිතො. ඉමස්ස මහාජනස්ස කම්මඵලපච්චිකකභාවායාති අධිප්පායො.

තතො දෙවපුත්තො ඉමාති ගාථාති ව්‍යාකාසි :-

“ගම්බ පපේ සමෙච්ච මාණවෙන
සන්ධානුසාසි අනුකම්පමානො,
නව රතනවරස්ස ධම්මං සුඤ්ඤා
කරිස්සාමිති ව ඉති බ්‍රවිත් ඡත්තො.”

ඡිත්තවරපවරං උපෙම් සරණං
ධම්මඤ්ඤාපි තපෙච්ච භික්ඛුසංඝං,
නොති පඨමං අවොවාහං භනෙන්
පච්ඡා නෙ වචනං තපෙච්ච කාසිං.

මා ව පාණවධං විවිධං වරස්ස අසුචිං
නති පාණෙසු අසඤ්ඤානං අවණ්ණසිංසු සපසඤ්ඤා
නොති පඨමං අවොවාහං භනෙන්
පච්ඡා නෙ වචනං තපෙච්ච කාසිං.

මා ව පරජනස්ස රක්ඛිතං පි
ආදානබ්බමමඤ්ඤාදිත්⁴ අදිත්තං,
නොති පඨමං අවොවාහං භනෙන්
පච්ඡා නෙ වචනං තපෙච්ච කාසිං.

මා ව පරජනස්ස රක්ඛිතායො
පරහරියා⁵ අගමා⁶ අනරියමෙනං
නොති පඨමං ආවොවාහං භනෙන්
පච්ඡා නෙ වචනං තපෙච්ච කාසිං.

1. සි. IV. ගනිතාය.

2. ශා. අවච්ඡාදිත.

3. භා. ජනනා.

4. ශා. මමඤ්ඤාදිත්තො.

5. සි. I. II & III. රක්ඛිතා ගරියා.

6. සි. III & IV. අගමාසි.

මා ව විකථං අඤ්ඤාථා අභාණි
නති මුසාවාදං අවණණසිංසු සප්පඤ්ඤා,
නොති පඨමං අවොවාහං භනෙන
පච්ඡා තෙ වචනං තපෙව කාසිං.

යෙන ව පුරිසස්ස අපෙති සඤ්ඤා.
තං මජ්ඣං පරිවජ්ජයස්සු සබ්බං,
නොති පඨමං අවොවාහං භනෙන
පච්ඡා තෙ වචනං තපෙව කාසිං.

ස්වාහං ඉධ පඤ්ඤාසිකඛා කරිත්වා
පටිපජ්ජත්වා තථාගතස්ස ධම්මෙ,
චෙ පථමගමාසිං වොරමජ්ඣෙ
තෙ මං තත්ථ වධිංසු භොගහෙතු.

ඵතතකම්දං අනුස්සරම් කුසලං
තතො පරං ත මෙ විජ්ජති අඤ්ඤං,
තෙන සුවරිතෙන කල්මනාහං
උපපනොති තිදිවෙසු කාමකාමී.

පස්ස ඛණ්ඩුත්තතසඤ්ඤාමස්ස
අනුබම්මපටිපතතියා විපාකං,
ජලම්ච යස්සා සමෙකබ්මානා
බහුකා මං පිහයන්ති තිනකල්මා¹.

පස්ස කතිපයාය දෙසනාය
සුගතිඤ්ඤවති ගතො සුබඤ්ඤා පනෙනා,
යෙ ව තෙ සතතං සුණන්ති ධම්මං.
මඤ්ඤා තෙ අමතං ථූසන්ති බෙම්මං.

අප්පකල්පි² කතං මහාවිපාකං
විපුලං භොති³ තථාගතස්ස ධම්මෙ,
පස්ස කතපුඤ්ඤානාය ජනෙනා
බ්භාසෙති පඨවිං යථාපි සුරියො.

කිම්දං කුසලං කිමාවරොම
ඉවෙවනෙ හි සමෙව්ච මන්තයන්ති,
තෙ මයං පුනරෙව⁴ ලභිමානුසතතං.
පටිපන්නා විහරෙමු සීලවනො.

බහුකාරො මනුකල්පකො ව සත්ථා
ඉති මෙ සති අගමා දිවා දිවස්ස,
ස්වාහං උපගතොමහි සච්චනාමං.
අනුකල්පස්ස පුනපි සුණොම ධම්මං.

1. හා. නිනකාමා.

2. හා. අප්පමපි.

3. හා. ඵලං.

4. හා. පුනදෙව.

සෙධ පජ්ඣනති කාමරුහං.

භවරාගානුසංඤ්ච පතාය මොහං.

න ච තෙ පුන මුපෙතති ගබ්භසෙය්‍යං.

පරිනිබ්බාණගතා හි සිතිභූතා”ති.

තත්‍ර සමිධ¹ පථෙ සමිධව මාණවෙතාති ඉධ ඉමසමි. පථෙ මහාමග්ගෙ සයමෙව උපගතෙන මාණවෙන බ්‍රාහ්මණකුමාරෙන සමිධව සමාගතත්වා, දිට්ඨධම්මික සමපරාධිකපරමන්ද්‍රෙහි සත්තානං යථාරහමනුසංසන්නො සංඤ්ඤා භගවා තිං සං මාණවං යථාධම්මං අනුසාසි අනුකම්පමානො අනුග්‍රහණතනො, නච රහතවරයා අග්ගරත්තයා සමමාසලබ්ධියා තං ධම්මං සුඤ්ඤා ඉති එවං කප්පිතා මිති යථානුසිට්ඨං පටිපජ්ජියාමිති, සො ඡත්තො ඡත්තනාම කො මාණවො බ්‍රහ්ම කපෙසිති පදයොජනා.

එවං යථාපුච්ඡිතං කම්මං කාරණතො දසෙය්‍යත්වා ඉද්දති තං සරු පතො විභාගතො ච දසෙය්‍යතො සත්ථාරා සමාදපිතභාවං අත්තනා ච තත්‍ර පච්ඡා පතිට්ඨිතභාවං දසෙය්‍යතුං ඡිනවරපච්චරතී ආදී මාහ.

තත්‍ර නොති පඨමං අවොවාහං භනෙතති භනෙත භගවා සරණගමනං ඡන්දාසිති තයා වුතො² නොති න ඡන්දාමිති පඨමං අවොවාහං පච්ඡා ගත වචනං ගතෙව කාසිනති පච්ඡා තයා වුතනං ගාථං පරිවතෙතනො තව වචනං තපෙව අකාසිං පටිපජ්ජං. තිණ්ඨි සරණාති උපගච්ඡිතති අන්තො.

විවිධතති උච්චාවචං අපසංචර්ජං මහාසංචර්ඤ්ඤාති අන්තො. මා වරසසුති මා අකාසි. අසුචිතති කිලෙසාසුචිමිය්‍යතාය³ න සුචිං. පාණෙසු අසංඤ්ඤානති පාණසාතතො අවිරතං. නති අවණණසිංසුති නති වණණයනති. පච්චුප්පනාකාලන්තෙ හි ඉදං අතිතකාලවචනං. අථවා අවණණසිංසුති එකදෙසෙන සකලය්‍ය කාලය්‍ය උපලකඩණං, තසමා යථා න වණණසිංසු අතිතමධ්‍යානං, එවං එතරගිපි න වණණයනති, අනාගතෙපි න වණණසිංසුනති වුතනං හොති.

පරජනස්ස රක්ඛිතතති පරපරිගහතිතවජ්ඣ⁴ තෙනෙවාහං⁵ අදිතනතති.

මා අගමාති මා අජ්ඣාචරි⁶ විනාඨනති අතථං, මුසාති අන්තො. අසංඤ්ඤාති අසංඤ්ඤාච විතථසංඤ්ඤි එවං විතථනති ඡත්තනො එව මා හන්ති අන්තො.

1. හා. සමිධං.

2. සි. I. II. III & IV. වුතෙත.

3. සි. I. II & III. කිලෙසමිමිය්‍යතාය.

4. සි. I. II & III. වජ්ඣති. IV. වජ්ඣං.

5. සි. IV. හා. තෙනාහං.

6. සි. I. II & III. වර.

සමානතරී සො: තද ජනනමානවකුසො: අනං, ඉධ ඉමයමි. මහාපදෙසෙ, 'ඉධ' වා ඉමයමි. තව සාසනෙ. තෙනාහ නථා සනායා ධම්මෙති පඤ්චසිකඛාති පඤ්චසිලාති. ඤජිත්වාති ආදි සිත්වා, අට්ඨකායාති අනෙවා. මෙපථනති විනනං ගාමසීමානං වෙමජ්ඣගුතං පථං. සීමනතරිකපථනති අනෙවා. තෙනි තෙ වොරං. නථාති සීමනතරිකමගෙහ, ගොග්ගෙහාති ආමසකිඤ්චිකඛි තිමිතං.

තනො යථාචුත්තකුසලතො සරං උපරි අඤ්ඤං කුසලං න විජ්ජති න උපලබ්භති යමහං අනුස්සරෙය්‍යනති අනෙවා. ඤාම ඤාමිති යට්ටජ්ජකාමගුණසමබ්භි.

බණ්ඩුහුත්තසඤ්ඤාමය්‍යාති බණං මුහුත්තං¹ පවත්තසිලය්‍ය. අනු ධම්මපටිපතනීයාති යථාගිගතය්‍ය ඵලය්‍ය අනුරූප² ධර්මං පටි පජ්ජමානය්‍ය භගවා සංඝ, නුග්ගං. ඔවාදධර්මය්‍ය වා අනුරූපාය³ ධර්මපටිපතනීයා චුත්තනීයාමෙනෙව සරණගමනය්‍ය සිලසමාදා නය්‍ය වාති අනෙවා. ජලමිධ සංඝයාති ඉද්ධියා පරිවාරසමපතනීයා ව ජලත්තං. විය. සමෙකධමානාති පය්‍යන්තා. බහුඤාති බහුවො. පිඤ්ඤාති තථනනුඛො මයමි ඵදිසා භවෙය්‍යාමාති පනෙන්නති. භීතඤාමාති⁴ මම සමපතනීතො තිභීතභොගා.

ඤාතිසංයාති අපටිකාය. යෙනි යෙ භික්ඛු වෙච උපාසකාදයො ව. මසද්දෙ ව්‍යතිරෙකෙ. තෙනි තව සහනානති දිවසෙ දිවසෙ.

විපුලං ඵලනති උලාරථලං විපුලානුභාවං. නථාගතය්‍ය ධම්මෙති තථාගතය්‍ය සාසනෙ ඔවාදෙ ධර්මා ඤානනති යොජනා. ඵලං අනුදෙද්ධිකවසෙන චුත්තමෙවන්. අත්තුදෙද්ධික වසෙන දසෙය්‍යනො: "පය්‍යා"ති ආදිමාහ. තත් සංඝාති භගවන්තං වදති, අත්තානමෙව වා අඤ්ඤං. විය ව කත්වා වදති.

කිමිදං කුසලං කිමිවරෙමාති කුසලං නාමෙනං කිංසභාවං කීදිසං කථං වා තං ආවරෙය්‍යාම. ඉවෙවසෙ. ති සමෙවම මනන සහනීති ඵවමෙකෙ සමෙවම සමාගනත්වා පඤ්චිං. පරිවත්තන්තො විය සිනෙරුං උකම්පන්තො විය ව සුදුකකුරං කත්වා මනන යනති විවාරෙන්නති. මයං පන අකිවෙජ්ජෙනෙව පුනරපි කුසලං ආව රෙය්‍යාමාති අධිප්පායො. තෙනෙවාහ "මය"නති ආදි.

බහුඤාතොති බහුපකාරො, මහාඋපකාරො වා. අනුකමස යොති කාරුණිකො. මකාරො පදසක්කිකරො. ඉතිති ඵලං භග විතෙස් අත්තති පටිපන්නාකාරං සක්ඛිය වදති. මම සනීති මසි සති විජ්ජමානෙ, වොරෙති අවධිතෙ ඵවාති අනෙවා. දිවාදිවය්‍යාති

1. සි. IV & හා. බණ්ඩුහුත්තමය්‍යං.

3. හා. අනුරූප.

2. සි. I, II & III. අනුරූපා.

4. සි. භීතසමමං—5. සි. භගවතා.

දිවසයාපි දිවා, කාලයෝවාති අන්තො. ස්වාභාවානි සො ජත්තමාණව
 භූතො අහං. සම්මනාමනාති 'ගභවා අරහං සම්මාසම්මුදො'ති
 ආදිනාමෙති අවිතථනාමං භූතත්තනාමං. අනුකම්පසුති
 අනුගතණ්ඨාති. සුභාපිති භීයොපි සුණොමු භව ධම්මං සුණොයාමෙ
 වාති අන්තො. එවං දෙවපුත්තො සබ්බමෙතං කතස්සුභාවෙ
 ථයා සන්ත්‍රිපගිරුපාසනෙ ධම්මසවණෙ ව අතිත්තමෙව දීපෙනො
 වදති. ගභවා දෙවපුත්තයා තත් සන්නිපතිතාය පරිසාය ව
 අජ්ඣාසයං ඔලොකෙත්වා ආනුසුබ්බිකං කපෙසි. අථ නෙසං කල්ල
 විතතනං ඤාත්වා සාමුකකංසිකං ධම්මදෙසනං පකාසෙසි. දෙසනාපරි
 යොසානෙ දෙවපුත්තො තස්ස මාතාපිතරො ව සොතාපතති
 එළෙ පතිට්ඨිංසු, මහතො ව ජනකායසා ධම්මාභිසම්මො අහොසි.
 පඨමඑළෙ පතිට්ඨිතො දෙවපුත්තො උපරිමග්ගෙසු අත්තනො
 ගරුචිත්තිකාරං තදබිගමසා ව මහාතිසංසතං විභාවෙනො
 "යෙ ධ පජ්ඣනති කාමරාග"නති පරිශොසානගාථමාග. තස්සන්තො:-
 යෙ ඉධ ඉමසමිං සාසනෙ සීතා පජ්ඣනති අනවසෙසනො සමුච්ඡිද්දනති
 කාමරාගං, න ව නෙ සුන උපෙන්නති ගබ්බසෙසා. ඔරංභාගියානං
 සංයොජනානං සමුච්ඡිතනාතො, යෙ ව පන පහාස මොහං සබ්බසො
 සමුග්ගානෙත්වා භවග්ගානුසංඤ්ච ජහනති පජ්ඣනති, නෙ පුන
 උපෙනති ගබ්බසෙසානති වත්තබ්බමෙව නත්ති. කසො? පටිතිබ්බාණ
 ගතා ගි ශිභිභූතා තෙ හි උත්තම පුරිසා අනුපාදිසෙසාය නිබ්බාණ
 ධාතුයා පරිතිබ්බාණං ගතා, එවං ඉධෙව සබ්බවෙදගිතානං සබ්බපරි
 ලාභානං වෘත්තිභාවෙන සිතීභූතා.

ඉති දෙවපුත්තො අත්තනො අරියසොතසමාපන්නභාවං
 පවෙදෙනො අනුපාදිසෙසාය නිබ්බාණධාතුයා දෙසනාය කුට්ඨං
 ගහෙත්වා හඟවන්තං වද්දිත්වා පදකම්මං කත්වා හික්කුසංසයා අප
 විති. දසෙත්වා මාතාපිතරො ආපුච්ඡිත්වා දෙවලොකමෙව ගතො
 සන්තාපි හි උට්ඨායාසනා¹ ගතො සද්ධිං හික්කුසබ්බිකා. මාණවසා
 පන මාතාපිතරො බ්‍රාහ්මණො පොකබරසාති සබ්බො ව මහා
 ජනො හඟවන්තං අනුගන්ත්වා නිවත්ති. ගභවා ජේතවතං
 ගන්ත්වා සන්නිපතිතාය පරිසාය ඉදං විමානං වින්දාරතො කපෙසි.
 යා දෙසනා මහාජනසා සාත්තිකා අහොසිති.

ජත්තමාණවකවිමාන වණණතා.

5. 4.

උච්චමිදං මණිපුණං විමානනති කක්කවරසදයකවිමානං.
 තස්ස කා උපපත්ති?

1. කා. උඨාය.

භගවා රුජගහෙ විහරති වෙළවනෙ. තෙන සමයෙන අඤ්ඤා කරො හික්ඛු ආරදධිවිපස්සකො කණ්ණසුලෙන පිළිනො අකලු සරීරතොය විපස්සනං උස්සුකකාපෙත්තුං නාසකම්. වෙළෙඳ්හි වුත්ත විධිනා ගෙසරේර් කතෙපි රොගො න වුපසම්. සො භගවතො එනමන්. ආරොවෙසි. අට්ඨස්ස භගවා කකකටකරසභොජනං සප්පායනති ඤාතො ආග- ගව්ඨ නිං හික්ඛු මගධකෙතනෙත පිණ්ඩාය වරාති. සො හික්ඛු 'දීඝදස්සිනා අද්ධා කිඤ්චි දිට්ඨං. හවිස්ස තිති විනෙත්තො සාමු භනෙත්තති භගවතො පටිසුණ්ණිතො භග වන්තො. වන්දිතො පත්තවිවරං. ආදාය මගධකෙතනතං ගන්ත්වා අඤ්ඤා කරස්ස බෙත්තපාලස්ස කුටිවාරෙ පිණ්ඩාය අට්ඨාසි. සො බෙත්ත පාලො කකකටකරසං සම්පාදෙත්වා භත්තඤ්ච පචිත්වා ථොකං විස්ස මිත්වා භුඤ්ජස්සාමිති නිසින්නො ථෙරං දිස්වා පත්තං ගහෙත්වා කුටිකායං නිසිද්දපෙත්වා කකකටකරසභගතං අදාසි. ථෙරස්ස තං භගතං ථොකං භුත්තස්ස¹ යෙව කණ්ණසුලං පටිප්පස්සමිති, සව සතෙන නභාතො විය අහොසි. සො සප්පායාභාරවසෙන විත්ත ථාසුකං ලභිත්වා විපස්සනාවසෙන විත්තං අභිනින්නාමෙන්නො² අපරිශොසිතෙ යෙව භොජනෙ අනවසෙසකො ආසවෙ බෙපෙත්වා අරහතෙන පතිට්ඨාය බෙත්තපාලං ආග- උපාසක තව පිණ්ඩපාන භොජනෙන³ මයං රොගො වුපසන්නො නායවිත්තං කලං⁴ ජාතං, නිවපි ඉමස්ස පුඤ්ඤස්ස එලෙන විගතකායවිත්තදුක්ඛා. හවිස්ස සිති වත්වා අනුමොදනං කත්වා පසකාමි. බෙත්තපාලො අපරෙත සම යෙන කාලං කත්වා තාවතීංසභවනෙ වාදසයොජනිකෙ මණ්ණිත්ථලෙන ඝාතකවිමොනෙ සත්තසනකුටාභාරපතිමණ්ඩිතෙ වෙළඳ්රියමයගබ්භ නිබ්බත්ති. වාරෙ වස්ස යදුපවිත්තකමමසංසුචකො මුත්තාසිකකාගතො සුචණ්ණකකකටකො ඔලමබ්බාතො අට්ඨාසි. අපායස්වා මහා මොග්ගලාතො පුබ්බෙ වුත්තනගෙන දෙවචරිකාය තාවතීංස භවතං ගන්ත්වා තං දෙවපුත්තං මහතියා දෙවිඨියා ජලමානං අවුරු සභස්සපරිවුත්තං සට්ඨිසකවභාරපරිමාණෙහි දිබ්බාභරණෙහි පති මණ්ඩිතත්තභාවං සමන්තතො වන්දො විය සුරියො විය ව ඔභාස යමානං දිස්වා ඉමාහි ගාථාහි පටිපුච්ඡි:-

“උචචමිදං මණ්ණිදුණං විමොනං,
සමන්තකො වාදසයොජනාති,
කුටාභාරා⁵ සත්තසනා උලාරා,
වෙළඳ්රියත්ථො රුවක⁶ත්ථ තා සුභා.

1. සි. IV. & හා, භුත්තවතො.

4. සි. I, II & III. කල.

2. සි. I, II, & III. අභිනාමෙන්නො.

5. සි. II, III & වු: නි: කුටාභාර.

3. සි. දුක්ඛෙත.

6. සි. III & IV, රුවක, හා, රුවර.

තත්ථව්ඡසි පිචසි බාදසි ච
දිබ්බා ච විණො පචදනති වග්ගො,
දිබ්බා රසා කාමගුණේත්ථ පඤ්ච
තාරියො ච තච්චනති සුචණ්ණජනනා.¹

කෙන තෙ තාදිසො වණේණො
කෙන තෙ ඉධ මිජ්ඣති,
උපපජ්ජනති ච තෙ භොගා
යෙ කෙචි මනසො පියා.

පුච්ඡාමි තං දෙව මහානුභාව
මනුස්සගුණො කිමකාසි පුඤ්ඤං,
කෙනාසි එවං ජලිතානුභාවො
වණේණො ච තෙ සබ්බදිසා පභාසති²ති.

සො පියස්ස ව්‍යාකාසි තං දසෙස්සතුං:-

සො දෙවපුතො අත්තමනො
මොග්ගලානෙන පුච්ඡිතො,
පඤ්ඤං පුට්ඨො විශාකාසි
යස්ස කම්මස්සිදං ඵලනති

වුත්තං.

“සතිං³ සමුප්පාදකරො වාරෙ කකකටකො සිතො,
තිට්ඨිතො ජාතරූපස්ස සොහති දසපාදකො.

තෙන මෙ තාදිසො වණේණො තෙන මෙ ඉධ මිජ්ඣති,
උපපජ්ජනති ච මෙ භොගා යෙ කෙචි මනසො පියා.

තෙනමති එවං ජලිතානුභාවො
වණේණො ච මෙ සබ්බදිසා පභාසති⁴ති.

තත්ථ උච්චනති අච්චුග්ගතං. මණිපුණ්ණති පදුමරාගාදිමණි
මයත්ථං. සමන්තකොති වතුසුපි පසෙස්ස. රූචකත්ථනාති තස්ස
තස්ස ගුමියං සුචණ්ණඵලකෙති අත්ථනා.

පිචසි බාදසි වාති කාලෙන කාලං උපසුජ්ජමානං ගතිපානං
සුඛාභොජනඤ්ච සකියං වදති. පචදනතීති පචජ්ජනති. දිබ්බා
රසා කාම ගුණේත්ථ පඤ්චාති දිබ්බා රසා අනපාකා පඤ්චකා
මගුණා එත්ථ එතස්මිං තච විමානෙ සංවිජ්ජනතීති අත්ථො. සුචණ්ණ
ජනනාති හෙමාභරණවිගුසිතා.

සතිං. සමුප්පාදකරොති සමුප්පාදකරො, යෙන⁵ පුඤ්ඤකමෙමන
අයං දිබ්බසම්පතති මයා ලද්ධා තත්ථ සමුප්පාදස්ස කාරකො
කකකටකරසදුතෙන අයං තයා⁶ සම්පතති ලද්ධාති එවං සමුප්පාදං

1. සි. III & බු: නි: සුචණ්ණජනනා.

2. ථි, ජි, & භා. සති.

3. සි. II. යෙන යෙන.

4. සි. IV. මයා, භා, භො.

කරොනෙතාති අනේ. නිබ්බිකො ජාතරූපයොති ජාතරූපෙන සිද්ධො, ජාතරූපමයො. එකමෙකයම් පසො පඤ්ච පඤ්ච කතො දස පාද ඵතයොති=දසපාදකො වාගේ කතකටකො සීතො කොහති සො ඵව¹ මම පුඤ්ඤකමම. තාදිසානං මහෙසීනං විතා වෙති, න ඵත් මයා වතතබ්බං අනීති අධිපායො. තෙනාහ “තෙන මෙ තාදිසො වණ්ණො”ති ආදි. සෙසං වුත්තනගමෙව.

කතකටරසදසකවිමාන වණ්ණනා.

5. 5.

උච්චමිදං මණිපුණ්ණාති වාරපාලකවිමානං. තස්ස කා උපපතති? හගවා රාජගහෙ විහරති වෙළුවනෙ². තෙන ව සමයෙන රුජ ගහෙ³ අඤ්ඤතරො උපාසකො වත්තාරි නිච්චගත්තාති සංඝස්ස දෙති තස්ස පන ගෙහං පරියනෙත සීතං වොරහයෙන යෙභු යෝගන පිහිතවාරමෙව ගොති. භික්ඛු ගතත්වා කදපි වාරස්ස පිහිතත්තා හත්තං අලදධාව පටිගව්ඡන්ති. උපාසකො හරිගං ආහ- කිං හදෙද අයසානං සකකච්චං භික්ඛා දීයතීති? සා ආහ- එකෙසු⁴ දිවසෙසු අයසා නාගමිංසුති. කිං කාරණන්ති? වාරස්ස⁵ පිහිතත්තා” මඤ්ඤති. තං සුත්වා උපාසකො සංවෙගපාතෙතා හුත්වා එකං පුරිසා වාරපාලං කත්වා ධූපෙසි- නිං අජ්ජ පට්ඨාය වාරං රක්කනෙතා නිසීද, යද ව අයසා ආගමිස්සන්ති තද තෙ පවෙසෙත්වා පට්ඨායානං නෙසං පත්තපට්ඨගහණ-ආසන පඤ්ඤපතාදි සබ්බං යුත්තපයුත්තං⁶ ජානාතීති. සො සාධුති තථා කරොනෙතා භික්ඛුනං සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා උපපත්තසද්ධො කමඵලං සද්දතිත්වා සරණෙසු ව සීලෙසු ව පනිට්ඨති, සකකච්චං භික්ඛු උපට්ඨති. අපරහාගෙ නිච්චගත්තදායකො උපාසකො කාලං කත්වා යාමෙසු නිබ්බන්ති⁷. වාරපාලො පන සකකච්චං භික්ඛුනං උපට්ඨතිත්වා පරස්ස පරිච්චාගෙ වෙය්‍යාවච්චකරණෙන අනුමෝද නෙන ව තාවතිංසෙසු උපපජ්ජි. තස්ස වාදසයෝජනිකං කතක විමානන්ති ආදි සබ්බං කතකටකවිමානෙ වුත්තනගමෙනෙව වෙදි තබ්බං. පුච්ඡාපිසජ්ජනගාථා ඵවමාගතා:-

“උච්චමිදං මණිපුණ්ණං විමානං
සමන්තතො වාදසයෝජනාති,
කුටාශාරා සත්තසතා උලාරා
වෙළුරියත්ථො රුවක”න්තා සුභා.

1. සි. I. II. III. & IV. ඵම.	5. සි. I. II. & III. වාර.
2. සි. I. II. IV. & හා. තදිසානෙ.	6. සි. IV. පිදතිතත්තා.
3. සි. IV. & හා. තදිසානෙ.	7. සි. යුත්තවත්තං.
4. හා. එකෙසු.	8. හා. උපපජ්ජි.

තත්ත්වය පිටති බාදය ව
 දිබ්බා ව විණා පවදනති වග්ග,
 දිබ්බා රසා කාමගුණෙන් පසු
 නාරියෝ ව නවවනති සුවණ්ණජනනා.

කෙන තෙ.තාදිසෝ වණ්ණා කෙන තෙ ඉඬ මිජ්ඣති,
 උපපජ්ජනති ව-පෙ-සබ්බදිසා පභාසති”ති.

“සෝ දෙවපුත්තො අත්තමනො-පෙ-යසාකමමසිදං ඵලං.

දිබ්බං මම. වසාසහසා මායු
 වාචාහිතං මනසා පවතතිනං,
 ඵත්තාවතා රසානි පුඤ්ඤකමෙව,
 දිබ්බති කාමෙහි සමබ්බිභුතො.
 තෙන මෙ තාදිසෝ වණ්ණා-පෙ-
 වණ්ණා ව මෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති.

තත්ත්ව දිබ්බං මම. වසාසහසාමායුති යසම්. දෙවතිකායෙ
 සයං උපපන්නො තෙසං තාවතියදෙවතං ආයුප්පමාණමෙව
 වදති. තෙසං හි මනුස්සානං ගණනාය වසාසනං ඵණ්ණ
 රතතිඤ්ඤො, කාය රතතිකා ‘තිසරතතිකො’¹ මාසො, තෙන මාසෙන
 වාදසමාසිකො සංවච්ඡරො, තෙන සංවච්ඡරෙන සහසාසංවච්ඡරාති
 ආයු. තං මනුස්සානං ගණනාය තිසො වසාකොටියො සට්ඨිඤ්ඤ
 වසාසනසහසානි ගොනති.

වාචාහිතනති වාචාය අහිතං. ආගව්ජනතු අය්සා, ඉද
 මාසනං පඤ්ඤතං, ඉඬ නිසිද්ධාති ආදිනා, කිං අය්සානං සරී
 රසා ආරොග්ගං, කිං වසනට්ඨානං ඵාසුකනති ආදිනා පටිසන්ධාර
 වසෙන ව වාචාය කපිතමතනං. මනසා පවතතිනති ඉමෙ අය්සා
 පෙසලා බ්‍රහ්මවාරිනො ධම්මවාරිනොති ආදිනා විතෙතන පවතතිනං.
 පසාදමතනං, න පන මම සනතකං කඤ්ඤි පරිච්චතනං² අභිති
 දසෙති. ඵත්තාවතාති ඵත්තකෙන ඵවං කඵතමතෙතන පසාද
 මතෙතනපි. යසාති පුඤ්ඤකමෙමාති කතපුඤ්ඤ නාම හුත්වා
 දෙවලොකෙ රසාති විරං පවතතිසාති. තිට්ඨතො ව දිබ්බති
 කාමෙහි සමබ්බිභුතො තසම්. දෙවතිකායෙ දෙවතං වලඤ්ඤ
 තියාමෙනෙව දිබ්බති පසුච්ඡි කාමගුණෙහි සමබ්බිභුතො සමතො
 ගතො හුත්වා ඉන්ද්‍රියාති පරිවාරෙනො විහරතිති අන්තො. සෙසං
 බ්‍රහ්මතයමෙව.

මාර්ගාලකවිමාන. වණ්ණනා.

1. සි. IV. & හා. රතතිකො.

2. සි. IV. හා. කිඤ්ඤි පරිච්චතං.

5, 6.

උච්චමිදං මණ්ඩුණ්නනි කරණියවිමානං, තස්ස කා උප්පත්ති?

භගවා සාවන්තියං විහරති ජේතවනෙ. තෙන සමයෙන සාවන්ති වාසී ඵකො උපාසකො නහානොපකරණානි භගෙහිං අවිර වතිං ගතවා නහාත්වා ආගච්ඡන්තො භගවන්තං සාවන්ති. පිණ්ඩාය වරන්තං දිස්වා උපසඛකමිත්වා වත්තීත්වා ඵවමාන- භනෙන කෙන නිමනතිතාති? භගවා තුණ්හි අහොසි. සො කෙනවි අතිමනතිත භාවං ඤාත්වා ආහ- අබ්වාසෙතු මෙ භනෙන භගවා භත්තං අනු කම්පං උපාදියාති. අබ්වාසෙසි භගවා තුණ්හිභාවෙන, සො භග වන්තං අත්තනො ගෙහං නෙත්වා බුද්ධාරහං ආසනං පඤ්ඤපෙත්වා තත්ථ භගවන්තං තිසිද්දපෙත්වා පණ්ණිනෙන අන්තපානෙන සන්තපෙපසි. භගවා කතභත්තනිවේවා තස්ස අනුමොදනං කත්වා පකකාමි. සෙසං අන්තර්විමාන සදිසං. තෙන වුත්තං:-

“උච්චමිදං මණ්ඩුණං විමානං.

සමන්තතො වාදසයොජ්ජාති,

කුටාභාරා සත්තසත්තා¹ උළාරා

වෙච්චියත්ථමහා රුචක²ත්තා සුභා.

තත්ථච්ඡසි පිච්ඡි බාදසි ව

දිබ්බා ව විණා පවදන්ති වග්ග,

දිබ්බා රසා කාමගුණේත්ථ පඤ්ච

තාරියො ව තච්චන්ති සුවණ්ණේත්තනා.

කෙන තෙ තාදිසො වණ්ණණා-පෙ-

වණ්ණණා ව තෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති.

“සො දෙවපුත්තො අත්තමනො මොග්ගලානෙන පුච්ඡිතො,
පඤ්ඤං පුච්චො විශාකාසි යස්ස කම්මයයිදං ඵලං.

කරණියානි පුඤ්ඤානි පණ්ණිනෙන විජ්ජනතා

සම්මග්ගනෙසු බුද්ධෙසු යත්ථ දින්නං මහපථලං.

අත්ථාය වත මෙ බුද්ධො අරඤ්ඤ භාම මාගතො,

තත්ථ විත්තං පසාදෙත්වා තාවතිංසුපගො අනුං.³

තෙන මෙ තාදිසො වණ්ණණා-පෙ-

වණ්ණණා ව මෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති.

තත්ථ පණ්ණිනෙතානි සප්පඤ්ඤාන. විජානිතානි අත්තනො
භිතාතිතං ජානනෙතන. සම්මග්ගනෙසුති සම්මාපටිපනෙතසු. බුද්ධො
සුති සම්මාසම්බුද්ධොසු.

1. සි. III. කුටාභාරසත්තසත්තා.

2. සි. III. රුචක.

3. ඊ. ජී. & භා. අහං.

අන්තරායානි හිතාය, වුද්ධියා වා. අරඤ්ඤානි විහාරනො, ජෙත වනං සක්කාය වදති. තාවතීංසුසගොති තාවතීංසදෙවකායං.¹ තාවතීංසභවනං වා, තං² උපපජ්ජනවසෙන උපගතො. සෙසං වුත්ත නයමෙව.

කරණීයවිමාන වණණනා

5. 7.

සත්තමවිමානං ඡට්ඨසදිසං. කෙවලං තත්ථ උපාසකෙන භග වනො ආභාරො දිනෙනා, ඉධ අඤ්ඤාභාරස්ස ථෙරස්ස. සෙසං වුත්තනායමෙව. තෙන වුත්තනං:-

“උච්චමිදං මණිපුණං විමානං
සමන්තතො වාදසයොජ්ජනාති,
කුටාභාරා සත්තසතා උලාරා
වෙච්චියත්ථො රුවක³ත්ථතා සුභා.

තත්ථච්ඡසි පිචසි බාදසි ව
දිබ්බා ව විණා පවදනති වග්ග,
දිබ්බා රසා කාමගුණෙත්ථ පඤ්ඤා
නාරියො ව නච්චනති සුවණණජ්ජනා.

තෙන තෙ තාදිසො වණණො-පෙ-
වණණො ව තෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති.

“සො දෙවපුතො අත්තමනො මොග්ගලානෙන පුච්ඡිතො,
පඤ්ඤං පුට්ඨො විශාකාසි යස්ස කම්මසසිද ඵලං.

කරණීයාති පුඤ්ඤාති පණ්ණිතෙන විජානතා,
සම්මග්ගතෙසු බුද්ධෙසු යත්ථ දිනනං මහපථලං.

අන්තරාය වත මෙ හිතවු අරඤ්ඤා ගාම මාගතො,
තත්ථ විතතං පසාදෙතා තාවතීංසුපගො අහුං.

තෙන මෙ තාදිසො වණණො-පෙ-
වණණො ව මෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති.

දුතිය කරණීයවිමාන වණණනා.

5. 8.

උච්චමිදං මණිපුණානති සුචිවිමානං. තස්ස කා උපපතති?
භගවා රාජගහෙ විහරති ඡෙච්චතෙන. තෙන සමයෙන
ආයසමනො සාරිපුත්තස්ස විවරකමමං කාතබ්බං⁴ හොති. අන්තො ව
හොති සුචියා. සො රාජගහෙ පිණ්ඩාය වරනොතා කම්මාරස්ස

1. හා. තාවතීංසකායං.

2. හා. තදිසංතෙ.

3. සි. III & IV. රුවක, හා. රුවර.

4. සි. III & IV. කතබ්බං.

ගෙනවාරෙ අධිකාරී. නං දිසවා කමොරෙ අහ: කෙන හනෙන
අනෙහි? විවරකමං කාතබ්බං¹ අනි², සුවිසො අනෙහි. කමොරෙ-
පසන්නමානසො කතපරියොසිතා වෙ සුවිසො දන්වා පුනපි
හනෙන සුවිසො අනෙ සති මම ආවිකෙධයොපා³ති වන්වා පඤ්ච
පතිට්ඨිකෙන වන්දි. ථෙරෙ තස්ස අනුමොදනං කන්වා පකකාමි. සො
අපරහාගෙ කාලං කන්වා තාවකිංසෙසු⁴ උපපජ්ජි. අපායසමා මහා
මොග්ගලානො දෙවවාටිකං වරතොතා තං දෙවපුත්තං. ඉමාහි
ශාපාහි පුච්ඡි :-

“උච්චමිදං මණ්ඩුණං විමානං
සමන්තතො වාදසයොජ්ජාති,
කුචාශාරා සත්තසතා උලාරා
වෙච්චියත්ථමහා රුවකත්තං සුභා.

තත්ථච්ඡස්සි පිචස්ස බාදස්සි ව
දිබ්බා ව විණං පච්චන්ති වග්ගො,
දිබ්බා රසා භාමගුණෙත්ථ පඤ්ච
තාරියො ව නච්චන්ති සුවණ්ණෙජ්ජනා.

කෙන තෙ තාදිසො වණ්ණො කෙන තෙ ඉධ මිජ්ඣති,
උපපජ්ජන්ති ව තෙ භොගා යෙතෙවි මනසො පියා.

පුච්ඡාමි තං දෙව මහානුභාව-පෙ-
වණ්ණො ව තෙ සබ්බදිසා පහාසති”ති.

“සො දෙවපුත්තො අත්තමනො මොග්ගලානෙන පුච්ඡිතො,
පඤ්ඤා පුට්ඨා විශාකාසි යස්ස කමමස්සිදං ඵලං.

යං දදති⁴ න තං භොති
යඤ්ඤව දජ්ජා තඤ්ඤව⁵සෙයොසා
සුවි දින්නා සුවිමෙව සෙයොසා.

තෙන මෙ තාදිසො වණ්ණො-පෙ-
වණ්ණො ව මෙ සබ්බදිසා පහාසති”ති.

තත්ථ යං දදති⁴ති යාදිසං දෙය්‍යධම්මං දදති.⁴ න නං භොතිති
තස්ස තාදිසමෙව ඵලං න භොති. අප්ඵ බො බෙත්තසම්පත්තියා
විත්තසම්පත්තියා ව තතො විපුලතරං උලාරතරමෙව ඵලං භොති.
තයමා සඤ්ඤව දජ්ජා තඤ්ඤව⁵සෙයොසාති යං කිඤ්චිදෙව
විජ්ජමානං දජ්ජා දදෙය්‍ය තඤ්ඤව⁵ තදෙව සෙයොසා, යස්ස

1. සි. III & IV: කතබ්බං.

3. සි. III & IV. තාවකිංසාවතො.

2. සි. III & IV. තත්ථ.

4. සි. III. දදමි.

5. සි. III. තමෙව.

කයා වි අනවජයා දෙයාබමයා¹ දුනමෙව සෙයො, කයො? මයා හි සුචිදිනා සුචිමෙව සෙයො, සුචිදුනමෙව මයා සෙයො. ජාතං, යතො අයමිදිසි² සමපනති ලභාති අබිපායො.

සුචිමිමාන වණණනා.

5. 9.

උච්චමිදං මණිපුණ්ණති දුතියසුචිමිමානං. තයා කා උපපනති? හභවා රුජගහෙ විහරති වෙච්චනෙ. තෙන සමයෙන රුජ ගභවාසි එකො නුනනකාරකො³ විහාරපෙක්කකො හුඤ්ඤා වෙච්චනං ගතො. තත්ථ අඤ්ඤතරං භික්ඛුං වෙච්චනෙ කතසුචියා විවරං සිබ්බනතං දිඤ්ඤා සුචිසරෙන සද්ධිං.⁴ සුචියො අද්දසි, සෙසං සබ්බං වුත්තනසමෙව.

“උච්චමිදං මණිපුණ්ණං විමානං,
සමනතතො වාදසයොජනාති-පෙ-
වණණනා ව තෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති

පුච්ඡි.

“සො දෙවපුත්තො අත්තමනො මොග්ගලානෙන පුච්ඡිතො,
පඤ්ඤං පුට්ඨො විශාකාසි යයා කමසසිදං ඵලං.

අහං මනුසොසු මනුසාභුතො,
පුරිමාය ජාතියා මනුසාලොකෙ.

අද්දසං විරජං භික්ඛුං විපාසතා මනාවිලං,
තයා අද්දසං සුචිං පසන්නො සෙති පාණිති.
තෙන මෙ නාදිසො වණණනා-පෙ-
වණණනා ව මෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති

සබ්බං⁴ හෙට්ඨා වුත්තනසමෙව.

දුතිය සුචිමිමාන වණණනා.

5. 10.

සුසුක්කඛ්ඤාං අභිරුක්ඛ භාගනති නාගවිමානං. තයා කා උපපනති? හභවා සාවභිසං විහරති ජෙතවනෙ. තෙන සමයෙන ආයසමා මහාමොග්ගලානො හෙට්ඨා වුත්තනසෙන දෙවචාරිකා වරන්නා⁵ නාවතිංසභවනං උපගතො තත්ථ⁶ අද්දස අඤ්ඤතරං දෙවපුත්තං සබ්බසෙතං මහනතං දිබ්බතාගං අභිරුක්ඛ මහනෙතන පරිවාරෙන මහතා දිබ්බානුභාවෙන ආකාසෙන ගවජනතං සබ්බා දිසා වජ්ඣ

1. කා. දෙයායා. 3. සි. III. න දිසසෙ. 5. සි. I. II & III. ගතො.
2. සි. III & IV. දිසා. 4. කා. තං සබ්බං. 6. සි. I. II & III. නාවතිංසභවනෙ.

විශ්‍ය සුරියො: විශ් ව මහාසයමානං. දිස්වා යෙන සො දෙවපුතො
තෙනාපසඛකම්. අථ සො දෙවපුතො තතො ඔරුය්‍යා ආයසමනං.
මහාමොග්ගලානං අභිවාදෙත්වා අඤ්ජලිං පග්ගය්‍යා අට්ඨාසි. අථ
පේරෙ :-

“සුසුක්කබ්බං අභිරුය්‍ය නාගං
අකාචිනං¹ දන්තිං බලිං මහාජවං,
අභිරුය්‍ය ගජවරං සුකප්පිතං
ඉධාගමා² වෙහාසයමනාප්‍රිකෙබ්බං.

නාගය්‍ය දනෙනසු දුට්ඨෙසු තිමිත්තං
අවෙජාදිකා පදුමිනියො සුදුල්ලා,
පදුමෙසු ව තුරියගණා පවජ්ජරෙ
ඉමා ව තවචනති මනොහරයො.

දෙවිද්ධිපතොසි මහානුභාවො
මනුස්සභූතො කිමකාසි පුඤ්ඤං,
කෙනාසි එවං ජලිතානුභාවො
වණණො ව තෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති

තස්ස සම්පන්නතිත්තනාමුබෙන කතකම්මං පුච්ඡි.

තත්ථ සුසුක්කබ්බනති සුට්ඨි සෙනකබ්බං, කිඤ්චාපි තස්ස නාගය්‍ය
වතොරෙ පාද වජ්ජිකොසං මුබ්බදෙසො උභො කණණො වාලඨිති
එතතකං මුඤ්චිත්වා සබ්බ³කායො සෙනොව, බක්ඛපදෙසය්‍ය පත
සාතිසයං ධවලතාය⁴ වුත්තං සුසුක්කබ්බනති. නාගනති දිබ්බං
භජිතාගං. අකාචිනනති නිදෙසං, සබල-ලවඛක⁵-තිලකාදි ඡවිදෙස
රතිතනති අනෙථා. “ආජනිය”නතිපි පාලි, ආජනියලකඤ්ඤපෙතනති
වුත්තං හොති. “දන්තිනති දන්තිනං විජුලරුවිරදන්තවනනං. බලිනති
බලවනනං මහාබලං. මහාජවනති අතිජවං සීඝ්‍රාමං. පුත
අභිරුය්‍යාති එත්ථ අනුනාසිකලොපො දට්ඨබ්බො, අභිරුය්‍යං
ආරොහනියනති වුත්තං හොති. සෙසං වුත්තනගමෙව.

එවං පත පේරෙන පුට්ඨො දෙවපුතො අත්තනා කතකම්මං
කපේතොතො :-

“අට්ඨෙව මුත්තපුප්ථානි තස්ස පස්ස මහෙසිනො,
දුපස්මිං අභිරෙපෙසිං පසනො සෙසි පාඤ්ඤි.

තෙන මෙ තාදිසො වණණො-පෙ-
වණණො ව මෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති.

ඉමාති ගාථාති ව්‍යාකාසි.

1. සි. II. IV & වු; ති: ආකාචිනං.

2. සි. I. II & වු; ති: කව්වාගමා.

3. සි. IV & ගා. සෙබ්බො.

4. සි. IV & ගා. තරතාග.

5. සි. I & II. සක්කලවග, III. සක්කලවග,

6. සි. IV & ගා. අනෙථා.

තස්සන්ධො :- අහං පුබ්බෙ කසුපස්ස¹ සමමාසමුදාසන
යොජනිතෙ කතකථුපෙ වණ්චනො ඉක්ඛන්තිං ගච්ඡමුලෙ පතිතාති
අධිමුත්තපුප්ථාති ලභිතිං තාති ගහෙතිං පුජනවසෙන පසන්න
විතොනා හුතිං අභිග්ගෙපෙසිං.² පුජෙසිං.

අතීතෙ කීර කසුපෙ¹ සමමාසමුදො-පරිනිබ්බුතෙ යොජනිතෙ
කතකථුපෙ ව කාරිතෙ සපරිවායෙ කිකිකාසිරුඬ ව නාගර
තෙගමා වෙව්³ ජානපදා ව දිවසෙ දිවසෙ පුප්ථපුජං කරුනති.
තෙසු තථා කරුනෙනසු පුප්ථාති මහගස්සාති දුලලානාති ව අනෙසුං.
අපේතො උපාසකො මාලාකාරවිජියං විවරිතිං එකමෙකෙන
කභාපණෙන එකමෙකමපි පුප්ථං අලගනොනා අධි කභාපණාති
ගහෙතිං පුප්ථාරමං ගනතිං මාලාකාරං ආහං ඉමෙහි අධිති
කභාපණෙහි අධි පුප්ථාති දෙතිති. තත්ථයො පුප්ථාති සමමදෙව
උපධාරෙතිං ඔවිතිතිං දිනනාතිති. අහං ඔලොකෙතිං ගණාමිති.
යදි එවං⁴ ආරමං පවිසිතිං ගවෙසාතිති. සො පවිසිතිං ගවෙ
සනොනා පතිතාති අධිපුප්ථාති ලභිතිං⁵ මාලාකාරං ආහං ගණන
තාත කභාපණාතිති. තව පුඤ්ඤෙන ලදාති, නාහං කභාපණාති
ගණාමිති ආහං ඉතරෙ නාහං මුධා පුප්ථාති ගහෙතිං ගභවතො
පුජං කරිස්සාමිති කභාපණාති තස්ස පුරතො ධපෙතිං පුප්ථාති
ගහෙතිං වෙතිංගිගණං ගනතිං පසන්නාවිතොනා පුජං අකාසි.
සො අපරභාගෙ කාලං කතිං තාවතිංසදෙවලොකෙ⁶ උපපජ්ඣති
තත්ථ යාවතායුකං ධතිං පුනපි දෙවලොකෙ පුනපි දෙවලොකෙති
එවං අපරපරං දෙවෙසු යෙව සංසරනොනා තස්සෙව කමස්ස
විපාකාවසෙසෙන⁷ ඉමසමිමපි බුද්ධිපාදෙ තාවතිංසෙසුයෙව උපපජ්ඣ
තං සකියං හෙට්ඨං⁸ චුතං ‘තත්ථ අදදස අඤ්ඤතරං දෙවපුත්ත’නති
ආදි. තං පනෙතං පවතතිං ආයස්මා මහාමොග්ගලානො මනුස්ස
ලොකං ආගනතිං ගභවතො ආරොවෙසි. ගභවා තමත්ථං⁹
අච්ඡපාතතිං කතිං සමපතතපරිසාය විජාරෙන ධම්මං දෙසෙසි.
සා දෙසනා මහාජනස්ස සාත්තිකා අහොසිති.

නාගවිමාන වණ්ණනා.

5. 11.

මහනං නාගං අභිරුක්ඛාති දුතියනාගවිමානං. තස්ස කා
උපාතති? ගභවා රුජගහෙ විහරති වෙච්චනෙ. තෙන සමයෙන රුජ
ගහෙ අඤ්ඤතරෙ උපාසකො සදො පසනොනා පඤ්ඤ සිලෙසු
පතිට්ඨිතො උපොසථදිවසෙසු උපොසථසිලං සමාදිසිතිං පුරෙ

1. සි. IV & හා. කසුප.

2. සි. රෙපෙසිනති.

3. හා. නාගරා ම.

4. සි. I. II & III. තව. 5. හා. ලභා.

6. සි. IV & හා. තාවතිංසෙසු.

7. සි. IV & හා. විපාකාවසෙන.

8. සි. I. II & III. ත දිසසෙන.

9. හා. එතමත්ථං.

භතතං අතතනො විභවානුරූපං භික්ඛුතං දුනාති දඬා සං
 භුඤ්ජතා සුඛවන්තිවන්තො සුදුටුතතරසඤ්ඤා පච්ඡා භතතං
 යෙභුයෙත්ත අට්ඨ පානාති ගාභාපෙතා විහාරං ගතවා භික්ඛු
 සඤ්ඤා නිශ්පාදෙතා භගවන්තං උපසඤ්ඤාමිතා ධම්මං සුණාති.
 එවං සො සක්කවචං දුතමයං සීලමයඤ්ඤා ඛන්ධං සුවරිතං උපවිනිතා
 ඉතො වුතො තාවතිංසෙසු උපපජ්ජි. තස්ස පුඤ්ඤානුභාවෙන
 සබ්බසෙනො මහනෙතා දිබ්බො හත්තිනාගො පානුරගොසි. සො
 තං අභිරුක්ඛ මහනෙතා පරිවාරෙන මහනෙතා දිබ්බානුභාවෙන
 කාලෙන කාලං උය්‍යානකිළං ගව්ඡති. අපේකදිවසං කතඤ්ඤානාය
 වොදිශමානො අඛිස්සරත්තකසමයෙ තං දිබ්බනාගං අභිරුක්ඛ මහතා
 පරිවාරෙන භගවන්තං වජ්ඣස්සාමිති දෙවලොකතො ආගන්තා
 කෙවලකප්පං වෙළුවනං ඔභාසෙතො හත්තිකබ්බතො ඔරුක්ඛ
 භගවන්තං උපසඤ්ඤාමිතා අභිවාදෙතා අඤ්ජලිං පඤ්ඤා එකමන්තං
 අට්ඨාසි. තං භගවතො සම්පෙ සීතො ආයස්මා වඛනීසො භගවතො
 අනුඤ්ඤාය ඉමාහි ගාථාහි පටිපුච්ඡි:-

“මහනතං නාගං අභිරුක්ඛ සබ්බසෙනං ගජ්ජත්තමං,
 වතාවතං¹ අනුපරියාසි නාරිගණ පුරකබ්බතො²,
 ඔභාසෙතො දිසා යබ්බා ඔසධි විශ් තාරකා.

කෙන තෙ තාදිසො වණ්ණො-පෙ-

යෙ කෙවි මනසොපියා.

පුච්ඡාමි තං දෙව මහානුභාව-පෙ-

වණ්ණො ව තෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති.

තථා³ පුච්ඡිතො සොපි තස්ස ගාථාහි එව* ව්‍යාකාසි :-

සො දෙවපුත්තො අත්තමනො වඛනීසෙනෙව පුච්ඡිතො,
 පඤ්ඤං පුට්ඨා විශාකාසි යස්ස කම්මෙසසිදං එලං.

“අහං මනුස්සෙසු මනුස්සභූතො
 උපාසකො වක්ඛුමිතො අගොසිං,
 පාණාතිපාතා විරතො අගොසිං
 ලොකෙ අදින්නං පරිවජ්ජසිස්සං.

අමජ්ජපො තො ව මුසා අහාසිං
 සකෙන දුරෙන ව තුට්ඨො අගොසිං,
 අනතඤ්ඤා පානඤ්ඤා පසන්නවිතො
 සක්කවච දුතං විපුලං අදුසිං.

තෙන මෙ තාදිසො වණ්ණො-පෙ-
 වණ්ණො ව මෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති.

තත්ථ අපුබ්බං නත්ථි. සෙසං හෙට්ඨා වුත්තනායමෙව.

දුතියතාගවිමාන වණ්ණනා.

1. සි. III & IV. වතානං. 2. සි. III & හා. පුරකබ්බතො. 3. හා. යථා. * එවං.

5, 12.

කොහු දිබ්බිනි සානේනාති තතියනාගමිනාං. තස්ස කා
 උප්පත්ති? හගවා රුජගහෙ විහරති වෙඵවනෙ කලාදකතිවාපෙ.¹ තෙන
 සමයෙන තයො බිණ්ණසව්නේරු ගාමකාචාසෙ වස්සං උපගව්ති. සු.
 තෙ වුත්ථවස්සා පචාරෙත්වා හගවන්තං. චන්දියාමාති රුජගහං
 උද්දියං ගව්න්තාං අන්තරු මග්ගෙ සායං අඤ්ඤාතරස්මිං ගාමකෙ
 මිච්ඡාදිට්ඨිකමුඛගමණස්ස උච්ඡුක්කෙත්තත්තමිපං. ගන්ත්වා උච්ඡුපාලං
 පුච්ඡිංසු- ආවුසො සක්කා අජ්ජ රුජගහං පාපුණ්ණුන්ති? න සක්කා
 හන්තෙ ඉතො අභිසියොජනෙ රුජගහං, ඉධෙව වසිත්වා සො
 ගව්ච්ඡාති ආහං. අනේන්ද්‍ර කොපි වසන්තොගො ආචාසොති?
 නත්ති හන්තෙ අහං පන වො වසන්තොනං.² ජාතිස්සාමිති. ථෙරු
 අබ්බාසෙසුං. සො උච්ඡුසුගෙව යථාසිත්තෙසු සාබාමණ්ඩපාකාරෙන
 දණ්ඩකාති බන්ධිත්වා උච්ඡුපණ්ණති උපරි ඡාදෙත්වා ගෙට්ඨා
 පලාලමන්දිත්වා එකස්ස ථෙරස්ස අද්දසි. දුතියථෙරස්ස³ තිති
 උච්ඡුති දණ්ඩකසංඛෙපෙන බන්ධිත්වා තිණෙන ඡාදෙත්වා ගෙට්ඨා
 ව තිණසන්ධාරං කත්වා අද්දසි. ඉතරස්ස අත්තන්තො කුට්ඨං වෙ
 තයො දණ්ඩකෙ සාබායො ව නිහරිත්වා විවරෙන පට්ඨිඡාදෙන්නො
 විවරකුටිං කත්වා අද්දසි. තෙ තන්ද්‍ර වසිංසු. අථ විභාතාය රත්තියා
 කාලස්සෙව හත්තං පටිත්වා දන්තකට්ඨස්ස ඉබ්බොදකස්ස දත්තා
 සහ උච්ඡුරසෙන හත්තං අද්දසි. තෙසං භුඤ්ජත්වා අනුමොදනං
 කත්වා ගව්න්තානං එකෙකං උච්ඡුං අද්දසි- මග්ගං භාගො හවිස්ස
 තිති. සො ථොකං මග්ගං ථෙරෙ අනුගන්ත්වා නිවත්තන්තො
 අත්තන්තො වෙය්‍යාවච්ඡාදි දුක්ඛස්ස ආරබ්භ උප්පාදං පිතිසොමනස්සං
 පටිසංචෙදෙන්නො නිවන්ති. ඛෙත්තසාමිකො පන ගව්න්තානං
 භික්ඛුනං පටිපපේන ආගව්න්තො භික්ඛු පුච්ඡි- කුතො වො
 උච්ඡු ලද්ධාති?⁴ උච්ඡුපාලකෙන දින්නාති. තං සුත්වා මුඛගමණො
 කුපිතො අත්තන්තො තට්ඨතචායමානො කොධාභිභූතො තස්ස
 පිට්ඨිතො උපධාවිත්වා මුග්ගරෙන තං පහරන්නො එකපපභාරෙ
 නෙව ජිවිතා වොරෙපෙසි. සො අත්තනා කතපුඤ්ඤකමමමෙව
 සමනුස්සරන්නො කාලං කත්වා සුධම්මාදෙවසභායං නිබ්බන්ති.
 තස්ස පුඤ්ඤත්තභාවෙන සබ්බසෙතො මහන්තො දිබ්බවර්චාරණො
 නිබ්බන්ති. උච්ඡුපාලස්ස මරණං සුත්වා තස්ස මාතාපිතරො වෙව
 ඤ්ඤතිමිත්තා ව අයුමුඛා රෙදමානා තං ණානං අගමංසු, සබ්බෙ ව
 ගාමවාසිනො සන්තිපතිංසු. තත්‍රස්ස මාතාපිතරො සරීරකිච්චං
 කාතුං ආරභිංසු. තස්මිං බණ්ණෙ සො දෙවපුත්තො තං දිබ්බහත්තිං
 අභිරුතිත්වා සබ්බතාලාවරපරිවුත්තො පඤ්චබ්බිකෙන තුරියෙන

1. සි. III, IV & හං. න දියස්සෙ. 3. සි. I & II. දුතියස්ස, හා. දුතියස්ස ථෙරස්ස.

2. සි. I, II & IV. වංසං, III. වසති. 4. සි. I, II, III, & IV. ලෙඛාති.

පවර්ණානෙත මහනෙතන පරිවාරෙන මහනියා දෙවිද්වියා දෙවලොකතො ආගතත්වා තාය පරිසාය දිස්සමානරූපො ආකාසෙ අට්ඨාසි. අථ නං තත්ථ පණ්ණිනන්තිකො පුරිසො ඉමාහි ගාථාහි තෙන කතපුඤ්ඤකමං පුච්ඡී :-

“කොහු දිබ්බික යානෙන සබ්බසෙනෙත හත්ථිනා,
තුරියතාලිතනිගෙසාසො අත්තලිකෙධි මහියති.

දෙවතානුසි ගනිබ්බො ආදු¹ සකෙකා පුරිඤ්ඤො,
අභ්‍යන්තරා තං පුච්ඡාමි කථං ජනෙමු තං මය”න්ති.

සො පිස්ස ඉමාහි ගාථාහි එතමන්ථං ව්‍යාකාසී :-

“නමිති දෙවො න ගනිබ්බො නපි” සකෙකා පුරිඤ්ඤො,
සුධම්මො නාම යෙ දෙවො තෙසං අඤ්ඤතරෙ අහ”න්ති.

“පුච්ඡාමි” දෙවං සුධම්මං පුච්ඡං කත්වාන අඤ්ඤාමි,
තිං කත්වා මානුසෙ කමමං සුධම්මං උපපජ්ජති”ති²

පුතපි පුච්ඡී.

“උච්ඡාගාරං තිණාගාරං වන්ථාගාරඤ්ච යො දදෙ,
තිණණ්ණ මඤ්ඤතරං දත්වා සුධම්මං උපපජ්ජති”ති

පුතපි ව්‍යාකාසී.

තත්ථ තුපිසනාලිතනිගෙසාසොති තාලිතපඤ්චබ්බිකදිබ්බතුරිය නිගෙසාසො, අත්තානං උද්දිස්ස වජ්ජමාන” දිබ්බතුරියසඤ්ඤො. අත්තලිකෙධි මහියතිති ආකාසෙ ධ්වං ආකාසට්ඨොනෙව මහතා පරිවාරෙන පුජියති.

දෙවතානුසිති දෙවතා නු අසි, තිනනු තිං දෙවොසිති අන්තො. ගනිබ්බොති ගනිබ්බකායික දෙවො අසිති අන්තො. ආදු සකෙකා පුරිඤ්ඤොති උදුහු පුරෙ පුරෙ දදුනිති=පුරිඤ්ඤොති විස්සුතො සකෙකා නුසි, අථ සකෙකා දෙවරුන් අසිති අන්තො: ‘එත්ථ ව සතිපි සකක-ගනිබ්බානං දෙවභාවො’ තෙසං විසුං ගතිතත්තා ගොබලී වදුඤ්ඤයෙන තදඤ්ඤදෙවවාචකො දෙවසඤ්ඤො දට්ඨබ්බො.

අථ දෙවපුත්තො විස්සජ්ජනං නාම පුච්ඡාසභාගෙන³ හොනිති තෙති පුච්ඡිතං දෙව-ගනිබ්බ-සකක-භාවං පටිකඛිපිත්වා අත්තානං ආවිකබ්බොනො නාමිති දෙවො න ගනිබ්බොති ආදිමාහ. තත්ථ නාමිති දෙවොති තයා ආසබ්බිතො යො කොපි දෙවො න හොමි න ගනිබ්බො න සකෙකා, අපි ව බො සුධම්මො නාම යෙ දෙවො තෙසං අඤ්ඤතරෙ අහං සුධම්මො දෙවතා නාම තාවතිංස දෙවතිකායසොච අඤ්ඤතරං⁴ දෙවතිකායො.

1. බු. නි. අහු. භා. අදු.

2. සි. IV. තති. භා. තමති.

3. තා. පුච්ඡාමි.

4. භා. සිති.

5. භා. පවර්ණමාන.

6. සි. I. II & III. සභාලො.

7. සි. III & IV. සභාලොක.

8. සි. I. II. III & IV. අත්තකර.

සො කිර උච්ඡ්‍රපාලො තෙසං දෙව්‍යානං සමපතති. සුත්‍රා පණෙව තත් විතතං පණ්ඩාය සිනොති කෙවි වදන්ති.

සුප්‍රහති මහතතං, පරිපුණ්ණං කතාති අන්තො. සකකවමකිරියා දීපනත්තං හෙතං චුතතං. සුබමොදෙව්‍යානං¹ පුටො, දෙවපුතො කකණ්ඩක² තිච්ඡතං. වදන්තො විස දිට්ඨමත්තමෙව ගහෙත්වා අත්තනා කතපුඤ්ඤං ආවිකකන්තො උච්ඡාශාරනති ගාථමාහ.

තත් තිණ්ණමඤ්ඤතරං දක්වාති යදිපි මයා තිණ්ණ අගාරති දින්නාති, තිසු පත අඤ්ඤතරොනාති අයමන්තොපි³ සිජ්ඣතිති තයග්ගාහෙන දෙවපුතො එව මාහ. සෙසං සුවිඤ්ඤායමෙව.

එවං සො තෙන පුච්ඡිතමත්තං විසාජ්ජත්වා රතනතතයගුණෙ⁴ පකාසෙන්නො මාතාපිතුති⁵ සමොදනං කතා දෙවලොකමෙව ගතො. මනුස්සා දෙවපුතතස්ස වචනං සුත්‍රා ගඟවති භික්ඛුසමික ව සඤ්ඤාතපසාදබහුමානා බහුං දානුපකරණං සජ්ජත්වා සකවානං⁶ පුරෙත්වා වෙථවනං ගන්ත්වා බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසමිකස්ස මහාදුතං දත්වා සත්ථ තං පචතති. ආරොවෙසුං.⁷ සත්තං තං පුච්ඡා විසාජ්ජනං තපෙව වත්වා තමෙව අත්තං අට්ඨප්පතති. කතා විත්තාරෙන ධම්මං දෙසෙත්වා තෙ සරණෙසු ව සීලෙසු ව පතිට්ඨාපෙසි. තෙ ව පතිට්ඨිතසද්ධා ගඟවතො වජ්ඣත්වා අත්තනො ගාමං උපගන්ත්වා උච්ඡ්‍රපාලස්ස මතට්ඨානෙ විහාරං කාරසිංසුති.

නතිසන්තාගවිමාන වණ්ණනා.

5. 13.

දළහබමො නිසාරස්සාති චූළරථවිමානං. තස්ස කා උපතති? ගඟවති පරිනිබ්බුතෙ ධාතු විහාගං⁸ කතා තත් තත් සත්ථ ථූපෙසු පතිට්ඨාපියමානෙසු මහාකස්සපන්තරපමුඛෙසු ධම්මං සබ්බාසිතුං⁹ උච්චිතිත්වා ගතිනෙසු සාවකෙසු¹⁰ යාවචස්සපගමනා වෙනෙය්‍යාපෙක්ඛාය අත්තනො අත්තනො පරිසාය සද්ධිං තත් තත් වසනෙතසු ආයසමා මහාකව්චානො පච්චන්තදෙසෙ අඤ්ඤතරස්මි අරඤ්ඤායතනෙ විහරති. තෙන සමයෙන අස්සක රටො පොතලී¹¹ තගරෙ අස්සකරජ රජං කාමරති. තස්ස ජෙට්ඨාය දෙවියා පුතො සුජතො කාම කුමාරෙ සොළසවස්සඥෙ සිකො කණ්ඩොය දෙවියා නිබ්බන්තෙත පිතරු රටිතො පබ්බාථිතො

1. හා. දෙවකාශානං.	6. සි. IV & ගා. සකවාති.
2. සි. I. II & IV. කණ්ඩක. III. අකණ්ඩක.	7. සි. IV & හා. ආරොමිසිංසු.
3. සි. I. II. III & IV. අයමන්තො.	8. සි. I. II. III & IV. විහාගෙන.
4. සි. IV & හා. ගුණං.	9. සි. I & II. සබ්බාසිතබ්බං.
5. සි. IV & ගා. මාතාපිතුති සම්මං.	10. හා. සාවකා, 11. හා. පොත.

“දලහබමමා නිසාරයා බනුං මලුබහ නිව්බි,
බතනියො නුසි රාජකෙඤ්ඤ ආදු ලුඤ්ඤ වනෙ¹වරෙ”ති
පුවතී.

තත් දලහබමමානි දලහබනු, දලහබනු නාම විසභයාන්තමං
මුවවති, මිසභයාන්තමනනි ව යසා ආරොපිතයා ජයාය බදොධා
ලොහසිසාදිතං භාරො දණ්ඩ ගහෙනි යාව කණ්ඩපමාණං²
උකඛිතතයා පඨවිතො මුවවති. නිසාරයානි නිරතියසාරයා
විසිට්ඨසාරයා රුක්ඛයා බනුං*, සාරතර රුක්ඛමයං බනුනති
අන්තො. බලුබහානි සනතිරුමතිනා. ගිජකෙඤ්ඤති රජකුමාරෙ,
මනෙ මරොති වතවරෙ. අථ සො අත්තානං ආපිකරොන්තො:-

“අසාකාබිපතිස්සාහං භන්තො පුත්තො වනෙ වරො,
නාමං මෙ භික්ඛු තෙ මුමි සුජාතො ඉති මං විදුං.

මගෙ ගවෙසමානො හං³ මගාහන්තො බුභාවනං

මගං තකෙඤ්ඤව⁴ නාදදකඛිං තකෙඤ්ඤ දිසාං ඩිතො අහ”නති

අහ.

තත් අසාකාබිපතිස්සානි අසාකරට්ඨාබිපතිනො අසාකරාජයා,
භික්ඛුනි ථෙරං ආලපති.

මගෙ ගවෙසමානොති මගසුකරාදිකෙ ගවෙසන්තො, මගමං
වරන්තොති අන්තො.

තං සුනා ථෙරො තෙන සද්ධිං පටිසන්තාරං කරොන්තො:-

“සාගතන්තෙ මහාපුඤ්ඤ අථො තෙ අදුරාගතං,
ඵන්තො උදකමාදය පාදෙ පකඛාලයස්සු තෙ.

ඉදමපි පානියං සිතං ආහතං ගිරිගබ්භරා,

රාජපුත්ත තතො පිනා සන්තයමි උපාපිසා”ති

අහ.

තත් අදුරාගතනනි දුරාගමනවජ්ඣං, මහාපුඤ්ඤ තෙ ඉධා
ගමනං සාගමනං⁵ තන්තො⁶ අපකමපි දුරාගමනං තුග්ගකෙඤ්ඤ
මග්ගකෙඤ්ඤ⁷ පිතිසොමතයා ජනනතොති අබිප්පායො. “අබුතාගත”නති
පි පාසො, ඉදුති ආගමනනනි අන්තො.

සන්තයමි උපාපිසානි අනන්තරභිකාය භූමියා අනිසිදිනා
අමුකයමිං තිණසන්තරකෙ නිසිදුති. තතො රාජකුමාරො ථෙරයා
පටිසන්තාරං සමපට්ඨන්තො අහ:-

1. සි. II & හා. වතො.

2. සි. III. යාව කණ්ඩපමාණං.

3. සි. I. II. III. IV & බු. සොහං මගං අනුපදං.

4. සි. හා. තතෙ.

5. සි. හා. දිසාහෙ. *බනුනති.

4. හා. මගමබකෙඤ්ඤ.

5. හා. සාගතො.

6. හා. තතෙ.

“කලාංගී වත තෙ වාචා සවණියා මහාමුනි,
තෙලා වන්වති¹ වග්ග මනඛා අත්ඤා භාසසෙ.

තා තෙ රති වතෙ විහරතො
ඉසිනිසහ වදෙති පුට්ඨා,
තව වචනපථං නිසාමසිතො
අත්ථ ධම්මපදං සමාවරෙමසෙ”ති.

තත් කලාංගීති සුදුරු සොහනා. සවණියාති සොතුං
සුත්තා. තෙලාති නිදෙසා. අත්ථවතීති අත්ථසුත්තා දිට්ඨධම්මිකා
දිනා තිත්තෙ උපෙතො. වග්ගොති මධුර. මහාමුනි ජනිතො පඤ්ඤා
පරිවර්තීතො. අත්ථනති අත්ථතො අත්ථපෙතං එකත්තතිතාවහං.

ඉසිනිසහාති ඉසිසු නිසහ ආජනියසද්දස. වචනසථනති වචනං,
වචනමෙව ති අත්ථාගිගමයං උපායභාවතො වචනපථනති වුත්තං.
අත්ථ ධම්මපදං සමාවරෙමසෙති. ඉධිමෙව සමපරයෙ ව අත්ථාවහං
සිලාදිධම්මකොට්ඨාසං පටිපජ්ජාමසෙ.

ඉදති ථෙරෙ අත්තතො සමොපටිපතති. තස්ස අනුච්ඡිකං
වදන්තො :-

“අභිංසා සබ්බපාණීනං කුමාරමාක² රුවති,
ථෙය්සා ව අතිවාර ව මජ්ජපානා ව ආරති.

ආරති සමවරියා ව බාහුසච්චං කතඤ්ඤාතා,
දිට්ඨිච ධම්මෙ පාසංසා ධම්මා එතෙ පසංසිතා”ති

ආහ.

තත් ආරති සමවරියා වා ති යථා වුත්තා ව පාපධම්මතො
ආරති පටිවිරති කායසමතාදිසමවරියා ව. බාහුසච්චනති පරිගතති
බාහුසච්චං. කතඤ්ඤාතාති පරෙති අත්තතො කතස්ස උපකාරස්ස
ජනනා. පාසංසාති අත්ථකාමෙති කුලපුත්තෙති පකාරතො ආසංසි
තබ්බා. ධම්මා එතෙති එතෙ යථා වුත්තා අභිංසාදිධම්මා. පසංසිතාති
විඤ්ඤාති පසංසිතබ්බා.

එව ථෙරෙ තස්ස අනුච්ඡිකං සමොපටිපතති. වත්තා අනාගතංස
ඤ්ඤාන ආයුසබ්බාසෙර ඔලොකෙත්තො පඤ්ඤාමාසමත්තමෙවාති
දිසවා තං සංවෙජ්ජිතා දලිතං තත්ථ සමොපටිපතති යං පතිට්ඨාපෙතුං
ඉමං භාජමාහ :-

“සත්තිකෙ මරණං තුය්සං ඔරං මාසෙති පඤ්ඤාති,
රාජපුත්ත විජානාති අත්තානං පරිමොචයා”ති.

තත් අත්තානං පරිමොචයාති අත්තානං අපායදුක්ඛතො
මොචෙති.

1. සී. III. IV & භා. තෙලා අත්ථවති.

2. සී. කුමාර අමාකා.

තනො කුමාරෙ අතතනො මුතනියා උපායං පුච්ඡෙනො ආහ:-

“කතමං ස්වාහං ජනපදං ගන්ත්වා කිං කමමං කිඤ්ච පොරිසං.
කාය වා පත විජ්ජාය භවෙය්‍යං අජරමරො”ති.

තත්ථ ස්වාහං ස්වාහනති කතමං සු අහං, කතමං නුති අන්තො.
කිං කමමං කිඤ්ච පොරිසනති කතමාති වචනසෙසො. භොරිසනති
පුරිසකිවමං.

තනො ථෙරෙ තස්ස ධම්මං දෙසෙත්තුං ඉමා ගාථායො අවොච:-

“න විජ්ජතෙ සො පදෙසො කමමං විජ්ජා ව පොරිසං,
යත්ථ ගන්ත්වා භවෙ මවෙචා රජපුත්තාරජමරො.

මහද්ධිනා මහාභොගා රට්ඨවන්තොපි ඛතතියා,
පසුතධනධිඤ්ඤසෙ තෙපි න අජරාමරා.

යදි තෙ සුතා අකිකවෙණුපුත්තා
සුරා විරා විකකනනපභාරිනො,
තෙපි ආයුකකයං පතනා
විද්ධිත්තා සස්සතීසමා.

ඛතතියා බ්‍රාහ්මණා වෙස්සා සුද්ද වණ්ඩාලපුකකුසා,
එතෙ වඤ්ඤෙ ව ජතියා භෙපි න අජරාමරා.

යෙ මනතං පරිවන්තනනති ඡලඛනං බ්‍රහ්මවිතතිතං,
එතෙ වඤ්ඤෙ ව විජ්ජාය තෙපි න අජරාමරා.

ඉසයො වාපි යෙ සන්තා සඤ්ඤතත්තා තපස්සිනො,
සරිරං තෙපි කාලොත විජ්ජනති තපස්සිනො.

ගාවිතත්තාපි අරහන්තො කතකිවමා අනාසවා,
තිකිඤ්චනති ඉමං දෙහං පුඤ්ඤපාපපරිකවයා”ති.

තත්ථ සත්ථ ගන්ත්වාති යං පදෙසං ගන්ත්වා කමමං විජ්ජං පොරි
සඤ්ච¹ කායපයොගෙන ඉතරපයොගෙන ව² උපගන්ත්වා පාපුණිත්තා,
භවෙය්‍ය අජරාමරොති අන්තො. හෙසිමකොටියා කොටිසනාදි
පරිමාණං සංහරිත්වා ධීපිතං මහනතං ධනං එතෙසනති=මහද්ධිනා,
කුලසතතයාදිකභාපණපරිබ්බයො මහනො භොගො එතෙසනති=
මහාභොගා. රට්ඨවන්තොති රට්ඨසාමිකා, අනෙකයොජනපරි
මාණරට්ඨං පසාසන්තාති අධිපපායො, බ්‍රහ්මවිතතීති ඛතතියජතීකා,
පසුතධනධිඤ්ඤසෙති මහාධනධිඤ්ඤසනතිවයා, අතතනො පරිසායව

සත්තවස්සංවච්ඡරපභොගකධනබඤ්ඤසන්නිවයා. තෙපි නි අප්ඨ
මණ්ඨි ජරාමරණබලා, එව, මහභික්‍ෂවාදීනිපි¹ තෙසං උපරි නිප
තන්නා² ජරාමරණං නිවතෙනතුං න සකෙකානාති අපේඨා.

අනිකවෙණ්ණපුත්තාති අනිකවෙණ්ණසං පුත්තාති පඤ්ඤතා.
සුණ්ඨි සත්තිවනොතා. විණ්ඨි විරියවනොතා. විනානනාපභාජිනොති
සුරවිරහාවෙනෙව පටිසන්තුබලං විකකමම³ පසංගා පහරණසිලා.
විද්ධාසනාති විතථ්ථා. සංගාති සමාති කුලපරමපරාය සංගාතිති වජ්‍ර
සුරියාදීති සමානා, තෙපි අවිරකාලපථවත්තකුලනිශාති අපේඨා.

ජනිජාති අත්තනො ජනියා, විසිට්ඨතරං පන ජනිපි තෙසං
ජරාමරණං නිවතෙනතුං න සකෙකානාති⁴ අපේඨා.

මහනනති වෙදං. ජලබහිනනති කප්ප-ව්‍යාකරණ-නිරුත්ති-සිකධා-
ජන්දෙවිවිති-ජෙතිසත්ථ සංඛාදානති ජනි අභෙහති ජලබහං. බ්‍රහ්ම
විනානිනනති බ්‍රහෙහති අට්ඨකාදීති විනානිතං පඤ්ඤවක්‍රතා දිට්ඨං.

සත්තාති උපසන්නකායවචිකමමනො. සඤ්ඤානිතාති සඤ්ඤත
විතො. ගපසසිනොති තපනියිනා.

ඉද්දති කුමාරො අත්තනා කතතබ්බං වදනොතා:-

“සුභාසිතො අත්ථවතී ගාථායො තෙ මහාමුනි,
නිජ්ඣනොමහි සුභවෙඨන නිඤ්ඤ මෙ සරණං ගවා”ති

ආහ.

තත්ථ නිජ්ඣනොමහිති නිජ්ඣාපිනො බමමසඤ්ඤාය සඤ්ඤතති⁵
ගතො අමහි. සුභවෙඨනාති සුට්ඨුභාසිතෙන.

තතො ථෙරො තං අනුසාසනොතො ඉමං ගාථං අභාසි:-

“මා මං නිං සරණං ගච්ඡ⁶ තමෙව සරණං වජ්‍ර,
සකාසපුත්තං මහාචාරං යමහං සරණං ගතො”ති.

තතො රාජකුමාරො ආහ:-

“කතරසමිං සො ජනපදෙ සත්ථා තුමහාක මාරිස,
අහමපි දට්ඨං ගච්ඡිංසං ජනං අපපට්ඨගහල”නති.

පුත ථෙරො ආහ:-

“පුරුෂිමසමිං ජනපදෙ මහකාකකුලසමානවො,
තත්ථාසි පුරිසාජඤ්ඤා සො ව බො පරිනිබ්බුතො”ති.

1. සි. I, II & III. මහාධනාපි.

4. හා. න නිවතෙනති.

2. සි. III. උපරි පතන්නා.

5. හා. පඤ්ඤතති.

3. හා. විකිකකමම.

6. සි. ගඤ්ඤි.

තත් පේරෙන නිසිනනපදෙසනො මැකිමිදෙසයා පාවිතදිසා
හාගතනා වුතනං පුරන්දිමසම්. ජනපදෙති.

එවං සො රාජපුතො පේරයා ධම්මදෙසනං සුඤ්ඤා පසන්නා
මානසො සරණෙසු ව සීලෙසු ව පතිට්ඨති. තෙන වුතනං :-

“භුවෙ හි බුද්ධො තිට්ඨොය්‍ය සත්ථා තුල්‍යාක මාරිස,
යොජනාති සහය්‍යාති ගවේජය්‍යං.¹ පසිරුපාසිතුං.

යතො ව ඛො² පරිතිබ්බතො සත්ථා තුල්‍යාක මාරිස,
තිබ්බතමපි³ මහාවීරං ගවජාමි සරණං අහං.

උපෙම් සරණං බුද්ධං ධම්මඤ්ඤාපි අනුතතරං,
සබ්බඤ්ඤා නරදෙවය්‍ය ගවජාමි සරණං අහං.

පාණාතිපාතා විරමාමි කප්පං
ලොකෙ අදීනනං පරිවජ්ජයාමි,
අමජ්ජපො නො ව මුසා හණාමි
සකෙන දුරෙන ව හොමි තුට්ඨො”ති.

එවං පන තං සරණෙසු ව සීලෙසු ව පතිට්ඨිතං පේරො එවමාන:-
රාජකුමාර තුය්‍යං ඉධ අරඤ්ඤවාසෙන අනේඛා නඤ්ඤි, න විරං
තව ජීවිතං, පඤ්ඤාමාසබ්‍රහ්මනරෙ එව කාලං කරිය්‍යසි, තඤ්ඤා තව
පිතු සනතිකමෙව ගනනා දුතාදීනි පුඤ්ඤති කඤ්ඤා සහපරායනො
හවෙය්‍යාසීති වන්තා⁴ අතතනො සනතිකොධාතුයො දන්තා විසංජේසි.
සො ගවේජනො: අහං හනෙත්තුල්‍යාකං වචනෙන (ඉතො
ගමිස්සාමි,) තුල්‍යෙහිපි මයං අනුකල්‍යාය තත්ථ ආගතබ්බතති
වන්තා⁴ පේරයා අධිවාසනං විදිත්වා වන්දිත්වා⁵ පදකඛිණං කඤ්ඤා
පිතු නගරං ගනනා උය්‍යානං පටිසිත්වා අතතනො ආගතභාවං
රඤ්ඤා නිවෙදෙසි. තං සුඤ්ඤා රාජා සපරිවාරො උය්‍යානං ගනනා
කුමාරං ආලිඛිත්වා අනෙකපුරං තෙත්වා අභිසිඤ්ඤාතුකාමො අහොසි.
කුමාරො-දෙව මයං අප්පකං ආයු ඉතො වතුතනං මාසානං අවච
යෙන මරණං හවිස්සති කිං මෙ රජේන්ද්‍ර තුල්‍යෙහි නිස්සංස
පුඤ්ඤමෙව කරිස්සාමිති වන්තා පේරයා ගුණං⁶ රතනතත්ත්වයං ව
ආනුභාවං පවෙදෙසි. තං සුඤ්ඤා රාජා සංවේගප්පතො රත
නතත්ත්වෙ පේරෙ ව පසන්නාමානසො මහතං විහාරං කාමරත්නා
මහාකල්‍යානකේරයා සනතිකෙ දුතං පාහෙසි. පේරොපි රාජනං
මහාජනඤ්ඤා අනුග්‍රහණිකතො ආගඤ්ඤී. රාජා සපරිවාරො

1. හා. ගවේජ.

2. හා. යතො ව.

3. හා. පරිතිබ්බතං.

4. සි. IV. වන්තා වපන.

5. සි. න දිස්සතෙ.

6. සි. IV & හා. ගුණෙ.

දුරතොව පවුට්ඨාමනං කතො ථෙරං විහාරං පවෙසෙතො වතුති පව්වයෙති සකකච්චං උපට්ඨානතො සරණෙසු ව සීලෙසු ව පතිට්ඨති. කුමාරො ව සීලාති සමාදිසිතො ථෙරං තිත්ථුවෙව සකකච්චං උපට්ඨානතො දුතාති¹ දදන්තො ධම්මං පුණ්ණතො වතුතො මාසානං අව්වයෙන කාලං කතො තාවතීංසභවනෙ තිබ්බතති. තස්ස පුඤ්ඤානුභාවෙන සත්තරතනපටිමණ්ඩිතො සත්ත²යොජනපමාණො රථො උපාජ්ජි. අනෙකාති වස්ස අව්ඡර්සකස්සාති පරිවාරො අහොසි. රාජා කුමාරස්ස සරීර සකකාරං³ කතො භික්ඛුසම්බස්ස ව මහාදුතං පවතෙතො වෙතිස්සස්ස පුජං අකාසි. තත්ථ මහාජනො සන්තිපති. ථෙරොපි අපරිවාරො තං පදෙසං උපගඤ්ඤි. අථ දෙවපුත්තො අත්තනා කතකුසලකම්මං ඔලොකෙතො කතඤ්ඤාතාය ගන්තො ථෙරං වන්දිස්සාමි සාසනගුණෙ ව පාකවෙ කරිස්සාමිති විනෙන්තො දිබ්බරථං ආරුක්ක⁴ මහතා පරිවාරෙන දිස්සමානරූපො ආගන්තො රථා ඔරුක්ක ථෙරස්ස පාදෙ වන්දිතො පිතරා සද්ධං පරිසන්තාරං කතො ථෙරං පසිරූපාසමානො අඤ්ජලිං පග්ගස්ස අට්ඨාසි. තං ථෙරො ඉමාති ගාථාති පුච්ඡි⁵:-

“සහස්සරංසිව යථා මහපාභො

දිසං යථා භාති තභෙ අනුකකමං,

තථපාකාරො තවයං⁶ මහාරථො

සමන්තතො යොජනසත්තමායතො.

සුවණ්ණපට්ටති සමන්තමොත්ථටො⁷

උරස්ස මුත්තාති මණ්ඩිති විතතිතො,

ලොඛා සුවණ්ණස්ස ව රූපියස්ස

සොභෙනති වෙළඳියමයා සුතිමිතො.

සිසඤ්චිදං වෙළඳියස්ස නිවුතං

සුගඤ්චිදං ලොභිතකාය විතතිතං,

සුත්තා සුවණ්ණස්ස ව රූපියස්ස

සොභෙනති අස්සා වපිමෙ මනොජවා.

සො තිට්ඨසි හෙමරථෙ අධිට්ඨිතො

දෙවානම්නෙඤ්ච සහස්සවාහතො,

පුච්ඡාමි තාහං යසවන්ත කොවිදං

කථං තයා ලද්ධො අයං උලාරො⁸ති.

1. හා. දුතාදිති.

2. සී. I. II & III. සහ.

3. හා. සරීරකිවම සකකාරං.

4. සී. I. II & III. අභිරුක්ක.

5. සී. VI. පටිපුළු.

6. සී. තවයං.

7. සී. මොහතො.

තත් සහසාරංසිති සුරියො, සො හි අනෙකසහසාරංසි
වන්තතාය සහසාරංසිති වුවවති. යථා මහප්‍රභොති අත්තනො
මහත්තං අනුරූපප්‍රභො. යථාහි මහත්තන සුරියමණි
ලෙන සදිසං ජෙනිමණිලං නත්ථි; එවං පභායපි, තථා හි තං
එකමිං බණේ තිසු මහාදිපෙසු ආලොකං ඵරන්තං නිට්ඨති.
දිසං යථා භාති නිහෙ අනුක්‍රාමනති නහෙ ආකාසෙ යථො
විතං දිසං අනුක්‍රාමනොතා ගච්ඡන්තො යථා යෙන පකාරෙන
භාති දිප්පති ජෙනති. නිඵප්පකායෙනි තාදිසාකායෙ නවයනති
තව අයං.

සුවණ්ණපට්ටනිති සුවණ්ණමයෙති පට්ටනි. සමනාමොත්ථ
මොති සමන්තතො ඡාදිතො. උරස්සාති උරෙ අස්ස, රථස්ස
උරොති ව ඊසාමුලං වදති. ලෙඛාති වෙළරියමයා මාලාකම
ලතාකමොදිලෙඛා. තාසං සුවණ්ණපට්ටසු ව රජතපට්ටසු ව¹
දිස්සමානතා වුත්තං සුවණ්ණස්ස ව රූපියස්ස වාති. සොහෙනතිති
රථං සොහයනති.

සීසනති රථ කුබ්බරසීසං. වෙළරියස්ස නිමමනනති වෙළරියෙන
නිමිතං, වෙළරියමණිමයනති අත්ථො. ලොභිනාසායාති ලොභි
තබ්බමණිනා, යෙන කෙනවි රත්තමණිනා වා. සුත්තාති යොජ්ඣා,
අථවා “යොත්තා සුවණ්ණස්ස ව රූපියස්ස වා”ති සුවණ්ණමයා ව
රූපියමයා ව යොත්තා, සබ්බලිකාති අත්ථො.

අබ්බිනොති අත්තනො දෙවිද්ධියා සකලමිදං, ථානං² අභිභවිතා
සීතො. සහස්සවාහනොති සහස්සයුත්තවාහනො සහස්සාජාතීයයුත්ත
රථො දෙවානම්මෙදො යථාති අබ්පායො³ යසවත්තාති ආලපනං,
යසයසිති අත්ථො. කොවිදනති කුසලඤ්ඤවන්තං, රථාරොහනෙ වා
ජේකං. අයං උලාගෙනි අයං උලාරො මහත්තො යසොති
අබ්පායො.

එවං ථෙරෙන පුට්ඨො දෙවපුත්තො ඉමාහි ගාථාහි ව්‍යාකාසී :-

“සුඤ්ඤා නාමහං භන්තෙ රාජපුත්තො පුරෙ අනුං
කුඤ්ඤා මං අනුකම්පාය සඤ්ඤාමසමිං නිවෙසසි.

බිණායුකඤ්ඤා මං ඤානාං සරීරං පාදසි සජ්ඣතො,
ඉමං සුඤ්ඤා පුජෙති තං තෙ අත්ථාය හෙතිති.

තාහං ගතෙහි මාලෙහි පුජසිතාං සමුය්‍යුතො,
පභාය මානුසං දෙහං උපපන්නොමහි නන්දනං⁴.

1 සි. I. II. III & IV. න දිස්සතෙ.

2 සි. යානං.

3 හා. අත්ථො.

4 හා. නන්දනො.

නඤ්ඤාපවනේ¹ රමෙම නානාදීජගණායුතෙ,
රමාමි නව්වගිතෙහි අව්ජරාහි පුරකකතො”ති.

තත්ථ සජ්ජිතානි සර්වධාතුං. හෙගිහිති හවිසාති. සමුසුත්තොති
සමමා උය්‍යුතෙතා, යුත්තපසයුතෙතාති අනේවා.

ඵචං දෙවපුත්තො ථෙරෙන පුච්ඡිතමත්ථං කපේනා ථෙරං
වඤ්ඤා පදකම්මං කතා පිතරං² ආපුච්ඡිතා රථං ආරුහා දෙව
ලොකමෙව ගතො. ථෙරෙපි තමත්ථං අට්ඨපතති. කතා සමපතන
පරිසාය විජාරෙන ධම්මකථං කපෙසි. සා ධම්මකථා මහාජනයා
සාන්තිකා අගොසි. අථ ථෙරො තං සබ්බං අත්තනා ව තෙන ව
කපිතනියාමෙනෙව සබ්බිතිකාලෙ ධම්මසම්භාගකානං ආරොවෙසි.
තෙ ව තං තථා සම්භවං ආරොපෙසුන්ති.

වුලරජමාන වණණනා.

5. 14.

සහස්සයුත්තං හයවාහනං සුභන්ති මහාරජමානං. තස්ස කා
උප්පත්ති?

හභවා සාවච්ඡියං විහරති ජේතවනෙ. තෙන ව සමයෙන ආයසමා
මහාමොග්ගලානො හෙට්ඨා වුත්තකයෙන දෙවචාරිකං වරන්තො
තාවතිංසභවනෙ ගොපාලස්ස නාම දෙවපුත්තස්ස අත්තනො
විමානතො නිකම්මිතා සහස්සයුත්තං මහන්තං දිබ්බරථං ආරුහා
මහනෙතන පරිවාරෙන මහතියා දෙවද්වියා උය්‍යානාකීලනත්ථං³
ගව්ජන්තස්ස අවිදුරෙ පාතුරගොසි. තං දිස්වා දෙවපුත්තො සඤ්ජාන
භාරවබහුමානො සහසා රථා⁴ ඔරුහා උපසම්බම්මා පඤ්ඤාපතිට්ඨි
තෙන වඤ්ඤා අඤ්ජලිං සිරසි පග්ගහා අට්ඨාසි. තස්සිදං පුබ්බ
කමං⁵ :-

සො කිරි විපසිභගවන්තං සුවණ්ණමාලාය පුජේනා ඉමස්ස
පුඤ්ඤස්ස ආනුභාවෙන මග්ගං ගවෙ හවෙ සොවණ්ණමයා උරව්ජද
මාලා නිබ්බන්තතුති කතපණ්ඩානාය අනෙකකපෙසු සුගතිසු යෙව
සංසරන්තියා⁶ කස්සපස්ස හභවතො කාලෙ කිකිස්ස කාසිරඤ්ඤා
අග්ගමහෙසියා කුච්ඡිසමි. නිබ්බන්තාය යථාපණ්ඩානං සුවණ්ණමාලා
ලාභෙන උරව්ජදමාලාති ලද්ධනාමාය දෙවකඤ්ඤාසදිසාය රාජධීනාය
ආවරියො ගොපාලො නාම බ්‍රාහ්මණො හුත්වා සසාවකසම්බස්ස
කස්සපස්ස හභවතො අසදිසද්ධනාදීනි මහාද්ධනානි පවත්තෙත්වා
ඉත්ථියානං අපරිපක්කභාවෙන අත්තානං රාජධීතරඤ්ච උද්දිස්ස

1. හා. නඤ්ඤෙ ව වනෙ.

2. සී. මාතාපිතරො.

3. සී. I. II & III. කීලනත්ථං උය්‍යානං.

4. සී. IV & හා. රථකො.

5. සී. පුඤ්ඤකමං.

6. I. II, III & IV. සංගර්භිකා.

සන්ධාරා දෙසිතං ධම්මං සුත්තං විසෙසං නිබ්බන්ධනං.
 අසකෙකානො පුත්ථිත්තකාලකිරියමෙව කත්වා යථුපචිතපුඤ්ඤානු
 භාවෙන තාවතීංසෙසු යොජනසතීතෙ කනකවිමානෙ නිබ්බන්ධි.
 අනෙකකොට්ඨවර්ජරාපරිවාරෙ අහොසි. සත්තරතනමයො වසා
 සහස්සයුතො සුචිභානතිතතිවිවිතො සිතිධම්මධුරතියෙකාසො
 අත්තනො පභාසමුදයෙන අවහසනො විය දිවසකරමණකලං
 දිබ්බො ආජ්ඤාඤාථො නිබ්බන්ධි. සො තත්ථ යාවතායුකං දිබ්බ
 සම්පන්නි. අනුභවිත්වා අපරාපරං දෙවෙසු යෙව සංසරනො ඉමස්මිං
 බුද්ධාපාරාදෙ තස්සෙව කම්මස්ස විපාකාවසෙසෙන යථාචුක්ඛසම්පන්නි
 විභවො ගොපාලො එව නාම දෙවපුතො සුත්තං තාවතීංසෙසු
 යෙව නිබ්බන්ධි. තං සක්කියං වුත්තං: "තෙන ච සම්මයෙන ආයස්මා
 මහාමොග්ගලානො-පෙ-අඤ්ඤිං සිරසි පගග්ග අධ්මාසී"ති.

එවං පන උපසඬකම්භා ධීතං තං දෙවපුතං ආයස්මා මහා
 මොග්ගලානො ඉමාති ගාථාති පුවඡි:-¹

"සහස්සයුතං භගවාහනං සුභං
 ආරුයතිමං සන්දනං තෙකවිත්තං,
 උය්‍යානභූමිං අභිතො අනුක්කමං
 පුරින්ද්‍රෙදො භූතපතිව චාසවො.

සොවණ්ණමයා තෙ රජකුබ්බර උහො
 ඵලෙති² අංසෙති අතිව සඬකතා,
 සුත්තභූමියා නරවිරතිවසීතා
 විරොචති පණ්ණරසෙව වන්දෙ.

සුවණ්ණජාලාවතතො රථො අයං
 බහුති නානාරතතෙති විතතිතො,
 සුනන්දිකොසො ච සුභස්සරෙ ච
 විරොචති වාමරහත්ථබ්බාහුති.

ඉමා ච නාහොසා³ මනසාතිතිවම්භා
 රථස්ස පාදනතරමණ්ඩභූසිතා,
 ඉමා ච නාහොසා සතරුජ්චිතතිතා
 සතෙරතා විජ්ජුරිවපසභාසරෙ.

අනෙකවිත්තාවතතො රථො අයං
 පුත්ථි ච තෙමි ච සහස්සරංසිකො,
 තෙසං සරෙ සුය්‍යති වග්ගරූපො
 පඤ්චබ්බිකං කුරියමිවපාවාදිතං.

1. ස. IV. පටිපුවඡි.

2. ස. I. II. IV. හා & බු. ඵලෙති.

3. ස. I. II. III. IV & බු. නහො, හා. නහොසා.

සිරසමිං විතතං මණිවන්දකපටිතං
සද්ධ විසුද්ධං රූපිරං පහස්සරං,
සුවණ්ණරාජිහි අතිච්ඡ සහිතං
වෙචරිය රාජිව අතිව සොහති.

ඉමෙ ව වාළි මණිවන්දකපටිතං
ආරොහකමුදු සුජවා ඔහුපමා,
බ්‍රහ්ම මහතතා බලිතො මහාජවා
මනො තවස්සද්ධං තපෙව සිංසරෙ.

ඉමෙ ව සබ්බෙ සහිතා වතුකකමා
මනො තවස්සද්ධං තපෙව සිංසරෙ,
සමං වහනති මුද්‍රකා අනුභූතා
ආමොදමානා තුරගානමුත්තමා.

ධුතනති වග්ගනති පතනති වමබරෙ
අබ්‍රහ්මනනතා සුකතෙ පිලකිනෙ,
තෙසං සරෙ සුයති වගුරුපො
පඤ්චබහිකං තුරියමිවප්පවාදිතං.

රථස්ස සොසො අපිලකිනාති ව
බුරස්ස නාදෙ අහිංසකාය ව¹
සොසො සුවගගු සමිතස්ස² සුයති
ගතිබ්බතුරියාති විචිත්‍රසංවතෙ.

රපෙ සීතා තා මිගමන්දලොචනා
ආලාරපමා හසිතා පියංවද,
වෙචරියජලාවතතා තනුවජ්චා
සදෙව ගතිබ්බසුරග්ගපුජ්චා.

තා රතතරතතමිරපිතවාසසා
විසාලතෙතතා අහිරතතලොචනා,
කුලෙ සුජතා සුතනු සුවිමිතිතා
රපෙ සීතා පඤ්ඤාලිකා උපට්ඨිතා.

තා කමුක්කෙසුරධරා සුවාසසා
සුමජ්ඣිමා උභරුච්ඡුපපනනා,
වට්ටබ්බලියො සුමුඛා සුදස්සනා
රපෙ සීතා පඤ්ඤාලිකා උපට්ඨිතා.

අස්සද්ධ සුවෙණි සුසු මියුකෙසියො
සමං විහතතාහි පහස්සරාහි ව,
අනුබ්බතා තා තව මානසෙ රතා
රපෙ සීතා පඤ්ඤාලිකා උපට්ඨිතා.

1. සී. සි.සිතාය ව.

2. සී. සහස්සස්ස.

ආවෙළිනියෝ පද්මසලව්ද,
අලඛිකතා වන්දනසාරවෘත්තා¹,
අනුබ්බතා තා තව මානසෙ රතා
රජෙ සීතා පඤ්ඤාලිකා උපසිතා.

තා මාලිනියෝ පද්මසලව්ද,
අලඛිකතා වන්දනසාරවෘත්තා,
අනුබ්බතා තා තව මානසෙ රතා
රජෙ සීතා පඤ්ඤාලිකා උපසිතා.

කණ්ණස්ස තෙ යාති පිළකිනාති
හන්තස්ස පාදෙස්ස තජෙව සීතෙ,
ඕහාසයන්ති දස සබ්බසෝ² දිසා
අබ්බද්ධං සාරදිකොච භානුමා.

වෘතස්ස වෙගෙන ව සමපකම්පිතා
භූජෙස්ස මාලා අපිළකිනාති ව
මුඤ්ඤාති සොසං රුවිරං සුචිං සුභං,
සබ්බෙති විඤ්ඤාති සුතබ්බරූපං.

උය්‍යානභූමියා ව ද්වච්ඡාතො³ සීතා
රජා ව නාගා තුරියාති වස්සරො,
තමෙව දෙවිඤ්ඤා පමොදයන්ති
විණා යජා පොකකිරපතතබාහුති.

ඉමාස්ස විණාස්ස බහුස්ස වගභුස්ස
මනුඤ්ඤාරූපාස්ස හදයෙරිතං පති,
පච්ඡාමානාස්ස අතිව අච්ඡරා
හමන්ති කඤ්ඤා පද්මමෙස්ස සික්ඛිතා.

යද ව ගීතාති ව වාදිතාති ව
නව්වාති වෙමාති සමෙතති එකතො,
අජෙත්ත නව්වන්ති අජෙත්ත අච්ඡරා
ඕහාසයන්ති දුහතො වරිත්ථියො.

සො මොදසී තුරියගණපාබොධිතො
මහියමානො චජ්රාච්ඡෙධාරිච,
ඉමාස්ස විණාස්ස බහුස්ස වගභුස්ස
මනුඤ්ඤාරූපාස්ස හදයෙරිතං පති.

කීං කිං පුරෙ නමමකාසි අතතනා
මනුස්සභූතො පුරිමාය ජාතියා,
උපොසථං කං වා තුවං උපාවසී
කං ධම්මවරියං වතමාහිරොවසී.

1. සී, & භා. රොපිතා. 2. සී. I. II. III. IV & බු. සබ්බසො. 3. ඊ. ජී. දුහත්තො.

තරවිරනිසිතාති සිප්පාවරියෙහි නිට්ඨාපිතසද්දසා, සිප්පාවරියා හි අත්තතො සරීරබෙදං අවිනේතතා විරියබලෙන සිප්පායා සුට්ඨ විචාරණතො තරෙසු විරියවනේතාති ඉධ “තරවිරා”ති වුත්තා. “තරවිරා”ති වා දෙවපුත්තයා ආලපනං. “තිට්ඨිතා”ති පරියොසිතා, පරිපුණ්ණසොභාතිසයා. “තරවිරනිමිතා”ති වා පාඨො. තරෙසු ධිතිසමපනේතාති නිමිතසද්දසාති අන්තො. එවංවිධකුබ්බරතාය අයං තව රථො විශේමති. කිං විය? පණ්ණරසෙව වන්දෙ. සුත්ත පනෙව පණ්ණරසියං පරිපුණ්ණකාලෙ වන්දිමා විය.

සුවණ්ණන්ද්‍රාවතයොති සුවණ්ණන්ද්‍රකෙති අවතතො ඡාදිතො. “සුවණ්ණන්ද්‍රාවිතතො”තිපි පාඨො. ගවට්ඨිතොති අන්තො. බහුනිති අනෙකෙහි. නානාරතනෙහිති පද්ධර්ශනපුස්සරාගාදි නානාවිධරත නෙහි. සුනන්දිසොසොති සුට්ඨ නන්දිතබ්බසොසො, සවතීයමධුර නිත්තාදොති අන්තො. “සුනන්දිසොසො”ති වා සුට්ඨ කතනන්දිසොසො, තවචනාදිතං දස්සනාදිසු පවතතිතසාධුකාරසද්දවිසෙත කතපමොද නිත්තාදොති අන්තො. කාලෙන කාලං ආසිවාදනවිසෙත සුට්ඨ පසුත්තනන්දිසොසොති ව වදනති. සුභස්සගේති සුට්ඨ අති විය ඔභාසනසභාවො. තත්ථ වා පවත්තමානානං දෙවතානං සොභනේත ගීතවාදිතස්සරේත සුභස්සරේ. වාමරතත්ථබ්බාහුනිති වාමරතත්ථ යුත්තබ්බාහුනි ඉතොවිතො ව විජයමාන¹ වාමරකල්‍යාපෙති දෙවතානං භූජෙති තථාභූතාති දෙවතාති වා විරොචති.

නානොයාති රථවක්කානං නාභියො. මනසාගි නිමිතයාති ඉමෙ ඊදිසා භොනතුති විතේතන නිමිතසද්දසා. රථස්ස පාදනතරමජ්ඣ භූමියාති රථස්ස පාදනං රථවක්කානං අනේතන නෙමිතා නානාරතනසමුප්ප්ලෙන අරානං වෙමජෙඤ්ඤිත ව මණ්ඩිතා. සතග්ගි චිත්තනිතාති අනෙකවණ්ණොති අනෙකසතාති රජ්ජි ලෙඛාති විතතිතා විචිත්තභාවං² ගතා. සතොරනා විජජ්ජිවාති සතෙරත සඤ්ඤාතවිජජ්ජලතා විය. පභාසරෙ³ විජේරාතනේත.

අනෙකචිත්තාවතයොති අනෙකෙහි මාලාකමොදිවිතේතති අවතතො සමොකිණ්ණො. “අනෙකචිත්තාවිතතො”තිපි පඨනති. සො යෙවන්තො. ගාථාසුඛත්ථං පන දිසකරණං. පුට්ඨ ව ගෙමි ඩාති පුට්ඨ⁴ නෙමි ව, එකො වකාරො නිපාතමත්තං. සභස්සරංසිකොති අනෙකසභස්සරංසිකො. “සභස්සරංසියොති”පි පාළි. අපරෙ “නතා රංසියො”ති ව පඨනති. තත්ථ “නතා”ති අජියධනුදණ්ඩකො විය ඔත්තා⁵ නෙමිප්පදෙසා. “සභස්සරංසියො”ති සුරියමණ්ඩලං විය විපුට්ඨ රත්තකිරණන්ද්‍රා. ගෙනසනති ඔලම්බමානකිඤ්ඤිකන්ද්‍රානං නෙමිප්ප දෙසානං.

1. සි. IV. මධුය, භා. මධුපය. 3. සි. IV. පභස්සරෙ. 4. සි. IV & භා. මුල.

2. සි. I. II & III. විචිත්තභාවං.

5. සි. I. II III. ඔත්ත.

ශිරසස්ථිතානි සිසෙ, රජස්ස සිසෙති අනෙථා. සිරො වා අසමිං රජෙ. විහගනානි විවිතං. මණ්ඩපදකපටිනානි මණ්ඩපමණකලානු විදාං වන්දමණකලසදිසෙන මණ්ඩා අනුචිදාං. රූචිරං පහස්සරනානි ඉමිතා තස්ස වන්දමණකලසදිසතං යෙව විභාවෙති. සද්ධ විසුද්ධනානි ඉමිතා පතස්ස වන්දමණකලකොපි විසෙසං දස්සෙති. සුචණ්ණානිච්ඡිති අනත රත්තරා වට්ටාකාරෙන සණ්ඨිතාති සුචණ්ණලෙඛාති. සංඛගනානි සතිතං. චෙට්ඨිසණ්ඨිචාති අනතරත්තරා සුචණ්ණරාජිති ඛචිතමණ්ඩ මණකලතාං වෙළරියරාජිති විස සොහති. “වෙළරියරාජිති”ති ව පඨනති.

වාළිති වාළවනො සම්පන්නවාළධිනො, අස්සෙ සන්ධාය වදති. “වාජ්”ති වා පාඨො. මණ්ඩපදකපටිනානි වාමරොලඛිතවර්ණානෙසු මණ්ඩපවන්දනානුචිදාං. ආණෙහකෘත්වුති උච්චා වෙව තදනුරූපපරි ණාහා ව, ආරොහපරිණාහසම්පන්නානි අනෙථා. සුඡවාති සුඡර ජවා ජවවනො මහාජවා, සොහනගතිකා වාති අනෙථා. බ්‍රහ්ම මාති බ්‍රහ්මවිස පමිතබ්බා¹ අයතනො පමාණතො අධිකා විස පසංඤයනො²ති අනෙථා. බ්‍රහ්මාති වුද්ධා, පවද්ධසබ්බසම්පව්වසිතා. මහනතාති මහානුභවා මහිද්ධිකා. බලිතොති සර්වබලෙන උස්සාහ බලෙන ව බලවනො. මහාජවාති සිසවෙතා. මනො නාමසංඤ්ඤා සාති තව විතං. ඤාතො නාමෙවාති විතනානුරූපමෙව. ශිංසරෙති සංසප්පරෙ, පවත්තරෙති අනෙථා.

ඉමෙති යථාවුත්ත අස්සෙ සන්ධායාහ සමෙබ්බා සහස්සමත්තාපි. සතිතාති සමානජවතාය සමානගමනතාය ව³ ගතිං. සතිතා, අඤ්ඤමඤ්ඤං අනුනාධිකගමනාති අනෙථා.

වතුති පාදෙති කමනාති ගච්ඡන්ති=වතුගතමා. “සමං වහනති”ති “සතිතා”ති පදෙන වුත්තමෙවන්. පාකටතරං කාරොති. මුද්දකාති මුද්දසභාවා, හද්දා ආච්ඡිදාති අනෙථා. තෙනාහා අනුදානාති. උද්ධත රතිතා බොහං අකරොන්නාති අනෙථා. ආමොදමානාති පමොදමානා අබ්ච්ඡිකා⁴තාය අඤ්ඤමඤ්ඤං රටිකාදිතඤ්ඤා වුට්ඨිං පවෙදයනාති අනෙථා.

බ්‍රහ්මනාති වාමරහාරං. තෙසරහාරං වාළධිඤ්ඤා විබුත්තනාති. වග්ගනාති කදපි පදෙ පදං නික්ඛිපන්නා වග්ගනෙන ගමනෙන ගච්ඡන්ති. පනානාති කදපි පවත්තනාති, ලබ්බනාති අනෙථා. “පලවනති”ති ව කෙවි පඨනති, සො යෙවනෙථා. අබ්බද්ධනානාති කම්මසිප්පිතා සුකතෙ සුච්ඡිතිමිත්තෙ බුද්ධකසණ්ඩාදි අස්සාලබ්බාසර අභිඋද්ධුත්තනා අධිකං උද්ධුත්තනා. තෙසනාති තෙසං පිළිච්ඡිතානං.

1. හා. පමිතබ්බා, සි. VI. විස ව මිතිබ්බා. 3. සි. සමානං වා ගමනතාය.

2. සි. I & II. පසංඤයනකා.

4. සි. අකඛලකාය.

රථස්ස සොසොති යථා වුතො රථනිසොසො. අපිලකිනානසමාති අකාරෙ නිපාතමිත්තං. පිලකිනානං ආභරණානං. “අපිලකින”නති ව ආභරණපරියායොති වා වදනති. රථස්සානං ආභරණානසමු සොසොති අත්ථො. බුරස්ස නාදෙති තුරගානං බුරනිපාතසද්දෙ, කිසුචාපි අස්සා ආකාසෙන ගවන්තති, මධුරස්ස පන බුරනිපාතසද්දස්ස උපලඳධිගෙතුභුතෙන කමුක්ඛා තෙසං බුරනිකෙබපෙ බුරනිකෙබපෙ පටිසාතො ලබ්භතිති වදනති. අභි කිංසනාස වාති අස්සානං අධිකභිංසනෙන ව, අනතරන්තර අස්සෙති පවත්තිතසෙන¹ වාති අත්ථො “අභිගෙසනාස වා”ති කෙවි පඨනති. සමිනස්සාති² පමුදිතස්ස³ දිබ්බජනස්ස සොසො ව සුවගු සුමධුරං සුය්‍යති. කිං වියාති? ආහ: ගනිබ්බතුරියාති විචිත්‍රසං වගෙති. චිත්‍රලතාවතෙ ගනිබ්බදෙවපුත්තානං පඤ්චබිතිකතුරියාති විය. තුරියසන්තිසිතො හි සද්දෙ, තුරියානීති වුතො නිස්සය වොහාරෙන. “ගනිබ්බතුරියානව චිත්‍රසංවතෙ”ති ව පාඨො. තුරියානං ව ඉති අනුනාසිකං ආනෙත්වා යොජෙතබ්බං. අපරෙ “ගනිබ්බතුරියාති විචිත්‍රපවතෙ”ති පඨනති.

රජෙ සිතා භාති රජෙ සිතා එතා. මිගමඤ්ඤොවනාති මගවන්ත පිකානං විය මුදුසිතිද්ධිදිවසිතිපාතා⁴ ආලාරපමනාති බහලසංගත⁵ පමුමා, ගොපමුමාති අත්ථො. ගසිතාති පහසිතා,⁶ පහංසිතමුමාති අත්ථො. පිසංවදුති පියවාදිතියො. වෙඨරිසස්සලාවතනාති වෙඨ රියමණිමයෙන ඡලෙන ඡාදිතසරීරා. නනුවන්තාති සුමුමන්තිවියො. සද්දෙවාති සද්ද එව සබ්බකාලමෙව. ගනිබ්බසුරගගසුරිතාති ගනිබ්බ දෙවතාති වෙව අපරාහි ව අග්ගදෙවතාති ලඳ්ධසුරිත.

තා රත්තරත්තමබ්බපිතවාසසාති රජනියරුභා ව රත්තපිතවත්ථා ව. අභිරත්තලොවනාති විසෙසතො රත්තරාජ්ඣ උපසොභිතතයත්ථා. කුලෙ සුන්තාති සිකිවකුලෙ ඡතා විසිව්ඨදෙවතිකායෙ සමභවා. සුනනුති සුඤ්ජරසරීරා. සුචිමිතිතාති සුච්ඡි⁷ සිතකරණා.

තා කමුක්ඛෙසුරධන්ති සුවණ්ණමය කෙසුරධර. සුමජ්ඣමාති විලග්ගමජ්ඣා. උරුරුථනුපපහනාති සමපනඋරුරුථනා, කදලිකකක සද්දසඋරුරු වෙව සමුග්ගසද්දසථනා ව. වට්ඨබ්බලියොති අනුපුබ්බතො වට්ඨබ්බලියො. සුමුමාති සුඤ්ජරමුමා, පමුදිතමුමා වා. සුදස්සනාති දස්සනියා.

1. හා. කසතෙන.

2. සි. I. II. III & IV. සත්තස්සාති.

3. හා. සමුදිතස්ස.

4. සි. I. II & III. දිවිපාතා.

5. හා. සබ්ඝාත.

6. හා. පහංසිතා.

7. හා. සුචි.

අඤ්ඤාති එකවිමා. සුමෙණීති සුඤ්ජනෙසවෙණියො. සුසුති දහරා. මිඤ්ඤෙසිණොති රත්තමාලාදිති මිඤ්ඤකෙසවට්ටියො. කථං? සමං විභවතාති පහස්සගති වාති සමං අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස සදිසං නානාවිභවතිවසෙත විභවතාති සුවණ්ණවීරාදිබවිතාති ඉඤ්ජනිලමණී ආදයො වීය පහස්සරාති කෙසවට්ටිති මිඤ්ඤකෙසිණොති යොජනා. අනුබ්බතාති අනුකුලකිරියා. භාති අවජරායො.

වඤ්ඤාසාරවෘක්කිනාති සාරභූතෙන දිබ්බවඤ්ඤෙන උලලිතතා විච්ඡිතතා.

කණ්ණකිසුති ආදිතා හි ගිවුපග-භජුපග-පාදුපග-සිසුපගාදි ආභරණාති දසෙසති. ඛණ්ඩකාති කණ්ණකිසු යාති පිළකිනාති තෙති ඛණ්ඩකාති යොජනා. එවං සෙසෙසුපි. අබ්බද්දයනති අති උග්ගවිජ්ජනො. “අබ්බද්දස”¹ නතිපි පාඨො. සොයෙවජ්ජො සාරදිසොති සරදකාලිනො. භානුමාති සුරියො. සො හි අබ්බාදිදොසවිරහෙන දසපි දිසා සුට්ඨි ඛණ්ඩකෙති.

වාතස්ස වෙගෙන වාති මනුඤ්ඤගනුපහාරං සදුපහාරඤ්ඤා කරොතෙතන උපහරතෙතන² වීය වායතෙතන වාතස්ස වෙගෙන රජතුරගවෙගෙන ව. මුඤ්ඤාතිති විස්සපෙජනති. රුචිරනති පඤ්ඤාබ්බතරාති වීය උපරුපරි රුචිරයකං. සුචිනති සුද්ධං අසං සව්ඨං. සුභනති මනුඤ්ඤං. සමබ්බති විඤ්ඤාති සුනබ්බරුපනති සමබ්බතිපි විඤ්ඤාත්තිතෙති ගතිබ්බසමයඤ්ඤාති සොතබ්බං සවණීයං. උත්තමසභාවං සොසං මුඤ්ඤාතිති යොජනා.

උය්‍යානභූමිනාති උය්‍යානභූමියා. ද්‍රවද්ධතොති වීති අද්ධ පසෙසති. “ද්‍රහතො වනෙ ඝිතා”³ තිපි පඨනති. සො යෙවජ්ජො. රජාති රජෙ නාශාති නාශෙ. උපයොගජෙඨ හි එතං පච්චත්තවචනං. සමෙති රජනාගතරාති පටිච්ච නිබ්බතො සරො. දෙවිඤ්ඤාති දෙවපුත්තං ආලපති. විණායසථා පොකඛරපත්තබාහුගීති යථා විණා සමමදෙව යොජ්ජෙති දෙණිපත්තබාහුදණ්ඩති තං තං මුච්ඡනානු රුපං අවසිතෙති වාදියමානා සුණ්ණතං ජනං පමොදෙති, එවං තං රජාදයො අත්තනො සරෙන පමොදෙති. සුසිකසිතභාවෙන පොකඛරභාවං සුඤ්ජනාවං පත්තෙති විණාවාදකස්ස හජෙඨති. පවාදිතා විණා යථා මහාජනං පමොදෙති, එවං තං රජාදයො අත්තනො සරෙන පමොදෙති.

ඉමාසු විණාසුති ශාථාය අයං සබ්බපජ්ජො:- ඉමාසු උජ්ජ කොට්ටිකමුහනිතඤ්ජිති⁴ සරආදිහෙදසු බහුසු විණාසු, සිතිද්ධි මධුරස්සරතාය වග්ගසු, තතො එව මනුඤ්ඤරුපාසු, හදයෙවිතො.

1. හා. අබ්බද්දස.

2. හා. උපහාරතෙතන.

3. සි. ද්‍රහත්තොති වීති හත්පසෙසති.

4. හා. මුහනි තඤ්ජිති.

හදයබහම. හදයහාරිති. පති පිතිනිමිත්තං, පවජ්ජමානාසු පවාදිය මානාසු, අවජ්ජ දෙවකඤ්ඤ පිතිවෙගුකම්මතතාය අත්තනො සුසිකම්මත තාය ච දිබ්බපදුමෙසු භමනාති නවං. දසොනනියො සඤ්චරන්ති.

ඉමානිති ඉදං පච්චෙකං යොජේතබ්බං: ඉමානි ගීතාති ඉමානි වාදිතාති ඉමානි නව්වාති වාති. සමෙතනි එකතොති එකජ්ඣං. සමරසාති හොනති, අථවා “සමෙතනි එකතො”ති එකතො එකජ්ඣං. සමාති සමරසාති කරොනති. තනනියසරං ගීතසාරෙන ගීතසාරඤ්ච තනනියසරෙන සංසද්දෙනනියො නවෙත¹ යථාබිගතෙ හසාදි² රසෙ අපරිභාපෙනනියො සමෙතනි³ සමානෙතනිති අත්තො. අපේඨ නවවනති අපේඨ අවජ්ජ ඔහාසයනනිති එවං ගීතාදිති සමරසෙ කරොනනියො අථ අඤ්ඤ එකවො අවජ්ජරා එත්ථ එතස්මිං තව රපේ නවවනති, අථඤ්ඤ චජිත්තියො උත්තමිත්තියො නවං. පසානනියො අත්තනො සරිතොභාසෙන වෙව වත්ථාභරණඔහාසෙන ච එත්ථ එතස්මිං. පදෙසෙ උභතො විසු පසොසු දසපි දිසා කෙවලං ඔහාසයනති විජේජාතයනනිති අත්තො.

සොති සො තිං. එවං භූතො. භූමියනණප්පබොධනොති දිබ්බ භූරියසමුභෙන කතපිතිපබොධනො. මහිසමානොති පූජියමානො. චජිත්තවො පිචාති ඉඤ්ඤ විස.

උපොසථං. කං චා නුවං උපොසිති අඤ්ඤතිපි උපොසථො උපවසියති, තිං කං වා කිදිසං නාම උපොසථං. උපවසිති පුච්ඡති. ඔමමචජිසනති දානාදිපුඤ්ඤපටිපතති. චතනති වත⁴සමාදානං. අභිගේවසිති අභිරොවෙසි, රුච්චිඤා පුරෙසිති අත්තො. “අභිරාධ සි”තිපි පාඨො, සාධෙසි නිපථාදෙසිති අත්තො.

ඉදන්ති නිපාතමත්තං, ඉදං වා එලන්ති අභිපායො. අභිගේව සෙති අභිභවිඤා විජේජාතසි. එවං මහාපේරෙන පුච්ඤා දෙව පුත්තො තමත්ථං ආවිකම්. තෙන වුත්තං :-

“සො දෙවපුත්තො අත්තමනො මොග්ගලානෙන පුච්ඡිතො,
පඤ්ඤං පුච්ඤා විශාකාසි යස්ස කමමසිදං එලං.

ජිතින්ද්‍රියං බුද්ධං අනොමතිකකමං
නරුත්තමං කස්සපං අග්ගපුග්ගලං,
අවාපුරන්තං අමතස්ස වාරං
දෙවාවිදෙවං සතපුඤ්ඤලකබ්ණං.

තමද්දසං කුඤ්ඤරං ඔසතිණ්ණං
සුවණ්ණසිඬ්ඨිනදබ්බසාදිසං,
දිස්වාන තං බිප්පමහුං පුච්ඡිතො
තමෙව දිස්වාන සුභාසිතද්ධිජං.

තමනනපානං අථවාපි විවරං.
සුචිං පණ්ණිතං රසසා උපෙනං,
පුප්ඵාහිකිණ්ණමහි සකෙ නිවෙසනෙ
පතිට්ඨපෙසිං ස අසඛගමානසො.

තමනනපානෙන ව විවරෙන ව
බජ්ජෙන ගොජ්ජෙන ව සායනෙන ව,
සනතපාඨිනා විපදනමුත්තමං.
සො සග්ගසො දෙවපුරෙ රමාමහං.

ඵතෙනුපායෙන ඉමං නිරග්ගලං
යඤ්ඤං යජ්ඣා නිවිධං විසුඛං,
පහායහං මාත්‍රසකං සමුස්සයං.
ඉන්ද්‍රපමො¹ දෙවපුරෙ රමාමහං.

ආයුඤ්ඤ වණ්ණඤ්ඤ සුඛං බලඤ්ඤ
පණ්ණිතරූපං අභිකඩ්ඛනා මුනි!
අත්තඤ්ඤ පානඤ්ඤ බහුං සුසඛිතං.
පතිට්ඨපෙතබ්බං අසඛගමානසො.

න සිමයමිං ලොකෙ පරසමිං වා පන
බුද්ධෙන සෙට්ඨාව සමොච විජ්ජති,
ආත්‍රනෙය්‍යානං පරමාත්‍රතිං ගතො
පුඤ්ඤජීකානං විපුලඵලෙසින”නති.

තත් ජිනිඤ්ඤනති මනවජ්ජිකානං ඉන්ද්‍රියානං බොධිමුලෙ යෙව
අග්ගමග්ගෙන ජිතත්තා නිබ්බිසෙවනභාවස්ස කතත්තා ජිනිඤ්ඤං.
අභිඤ්ඤාය්‍යාදීනං අභිඤ්ඤාය්‍යාදීභාවතො අනවසෙසතො අභි
සලබ්බද්ධත්තා බුඛං. පරිපුණ්ණවිරියතාය අනොමනිකාමං, චතුරභග
සමත්තාගතස්ස විරියස්ස චතුරබ්බසමමප්පධානස්ස ච පාරිපුරියානි අනේවා.
නරුත්තමනති තරුතං උත්තමං විපද්ධතමං. කායපනති භගවත්තං
ගොතෙන වදති. අවාසුරත්තං. අමනස්ස මාරනති කොණාගමනස්ස
භගවතො සාසනානතරධානතොප්පභූති පිනිතං නිබ්බාණමභානගරස්ස
වාරං අරියමග්ගං විවරත්තං. දෙවානිදෙවනති සබ්බසම්පි දෙවානං.
අනිදෙවං සනුපුඤ්ඤලකභිණනති අනෙකසත්‍රපුඤ්ඤවසෙන නිබ්බත්ත
මහාපුරිසලකභිණං.

කුඤ්ඤරනති කිලෙසපටිසත්තුතිමමප්පෙන තුඤ්ඤරසදිසං, මහා
තාගනති අනේවා. චතුත්තං මසානං සංසාරමගොසස්ස ච තරිතත්තා
ඛසතිණ්ණං. සුවණ්ණසිඬ්ඛිනද්විමබ්බාදිසනති සිඬ්ඛිසුවණ්ණජලේ
තදසුවණ්ණරූපසදිසං, කඤ්ඤනසනතිභත්තවනති අනේවා. නං
දිස්වා බිප්පමුත්‍රං සුචිමනොති තං කායපං සමමාසලබ්බද්ධං දිස්වා

බිප්පං තාවදෙව සමමාසවුදො, හගවාති පසාදවසෙන කිලෙස මලාපගමනෙන සුවිමනො විසුඤ්ඤාමනො අහොසිං, තඤ්ච ඛො ගාමෙව දිස්සාන තං දිස්සාන එව. සුභාසිනාදාදන්ති ධම්මධරං.

නාමනනපානනති තමහි හගවති අනතඤ්ච පානඤ්ච. අඵචාපි විවරනති අඵ විවරමපි රසසා උපෙගනති රසෙන උපෙතං සාමු රසං, උළාරනති අන්තො. පුප්ථාගිකිණ්ණමනිති ගන්තෙති ව අගන්තෙති ව පුප්ථෙති මලමඛනවසෙන සන්තරණවසෙන ව අතිකිණ්ණං. පනිට්ඨපෙසිනති පටිපාදෙසිං දුසිං. අසබ්බමානසොති කන්ථි අලග්ගවිතො සො අහනති යොජනා. සග්ගසොති අපරා පරාපත්තිවසෙන සග්ගෙ සග්ගෙ තත්ථාපි ව දෙවපුරෙ සුදස්සන මහාතගරෙ. රමාමිති කිලාමි මොදුමි.

එතෙනුපායෙහිනාති ගොපාලමුහුණකාලෙ සසාවකසබ්බස්ස කස්සපස්ස හගවතො යථා අසද්දසදුතං අදුසිං, එතෙන උපායෙන. ඉමං නිරග්ගලං සඤ්ඤං සජ්ඣා නිවිධං විසුද්ධනති අනාවචාර නාය මුත්තවාගනාය ව නිරග්ගලං, තිසුපි කාලෙසු¹ නිති වාරෙති කරණකාරාපනානුස්සරණවිධිති සම්පන්නතාය නිවිධං, තත් සබ්බි ලෙසාභාවෙන විසුද්ධං, අපරිමිතධනපරිවාගභාවෙන මහාවාගනාය² සඤ්ඤං සජ්ඣා මහාදුතං දන්තාති අන්තො. තං පන දුතං විර කතමපි බෙත්තවත්ථිවිත්තානං උළාරතාය අනතරන්තර අනුස්සර ණෙන අත්තනො පාකටං ආසනනං පච්චකං විශ උපට්ඨිතං ගහෙත්වා ආහ “ඉම”නති.

ඉති එවං දෙවපුත්තො අත්තනා කතකමමං ථෙරස්ස කථෙත්වා ඉදුති තාදිස්ස සම්පත්තියා පරෙපි පනිට්ඨාපෙනුකාමතං තථාගතෙ ව උත්තමං අත්තනො පසාදබහුමානං පථෙදෙනො “ආයුඤ්ච වණ්ණඤ්චා”ති අදිනා ගාථාවය මාහ.

තත් අභිකබ්බනාති ඉච්ඡන්තෙන. මුනිති ථෙරං ආලපති.

ඉමස්මිං ලොකෙති දෙවපුත්තො අත්තනො පච්චකභුතං ලොකං වදති. පරස්මිනති තතො අඤ්ඤං, එතෙන සබ්බෙපි සදෙවකෙ ලොකෙ දස්සෙති. සමොච විජ්ජනිති සෙට්ඨා තාව තිට්ඨතු සමො එව න විජ්ජනිති අන්තො. ආනුනෙය්‍යානං පරමානුනිං ගහොති ඉමස්මිං ලොකෙ යත්තකා ආනුනෙය්‍යා නාම, තෙසු සබ්බෙසු පරමානුනිං පරමං ආනුනෙය්‍යභාවං ගතො. “දක්ඛිණෙය්‍යානං පරමග්ගතං ගතො”ති වා පාඨො. තත් පරමග්ගතනති පරමං අග්ගභාවං. අග්ගදක්ඛිණෙය්‍යභාවනති අන්තො. කෙසන්ති? ආහ :- පුඤ්ඤපටිකානං විපුලපථලෙසිගනති පුඤ්ඤෙන අත්තිකානං විපුලං

මහතනං පුඤ්ඤඵලං ඉවජ්ඣනානං, තථාගතො ඵච ලොකස්ස පුඤ්ඤකෙබ්බතනානි දස්සෙති. කෙච්ච පන “ආනුතෙය්‍යානං පර මග්ගතං ගතො”ති පඨනති. සො යෙවජ්ඣො.

ඵචං කථෙන්නමෙව තං ථෙරො කලලචිතතං ඉද්දචිතතං විනි වරණචිතතං උදග්ගචිතතං පසන්නචිතතඤ්ච ඤාතො සච්චානි පකා සෙසි. සො සච්චපරියොසානෙ සොතාපතතිඵලෙ පතිට්ඨති. අථ ථෙරො මනුස්සලොකං ආගන්ත්වා ගගවතො තමන්ථං අත්තනා ව දෙවපුත්තෙන ව කපිතනියාමෙනෙව ආරොවෙසි. සන්ධා තමන්ථං අට්ඨප්පතති. කන්ධා සමපත්තපරිසාරය ධම්මං දෙසෙසි. සා දෙසනා මහාජතස්ස සාන්තිකා අහොසිති.

මහාරථවිමාන වණණනා

පඤ්චමවග්ගවණණනා නිට්ඨිතා.

6. 1.

යථා වනං විතතලතං පහාසතිති අභාරියවිමානං, තස්ස කා උප්පතති?

ගගවා රාජගහෙ විහරති වෙළුවතෙ. තෙන සමයෙන රාජ ගහෙ එකං කුලං උගතො පසන්නං¹ හොති සීලාචාරසම්පන්නං ඔපානගුතං භික්ඛුතං භික්ඛුනීතං, තෙ වෙ ජයම්පතීකා රතනත්තයං උද්දිස්ස යාවජ්චං පුඤ්ඤති කන්ධා තතො චූතා තාවතීංසෙසු නිබ්බතතිංසු. තෙසං දසයොජ්ඣිකං කණ්කම්මානං නිබ්බතති. තෙ තත්ථ දිබ්බසම්පතති. අනුභවන්ති. “අථායස්මා මහාමොග්ගලානො”ති ආදි හෙට්ඨා චූතතනසෙතෙව වෙදිතබ්බං.

“යථා වනං විතතලතං පහාසති

උය්‍යානසෙට්ඨා තිදසාන ඉත්තමං,

තථුපමං කුග්ගමිදං විමානං

මහාසයං තිට්ඨති අත්තප්‍රිකෙබ්.

දෙවිද්ධිපත්තොසි මහානුභාවො

මනුස්සගුතො කිමකාසි පුඤ්ඤො,

කොතාසි ඵචං ජලිතානුභාවො

වණණ්ණා ව තෙ සබ්බදිසා පහාසති”ති

ථෙරො පුට්ඨි.

සො දෙවපුත්තො අත්තමනො මොග්ගලානෙන පුට්ඨිතො;
පඤ්ඤං පුට්ඨො විශාකාසි යස්ස කම්මසිද්ධං ඵලනති.

1. කා. උපකොග සම්පන්නා.

“අහඹුව හරියා ව මනුස්සලොකෙ
ඔපානභූතා සරමාවසිමහ,
අනතඤ්ච පානඤ්ච පසනනවිතතා
සකකචච දුනං විපුලං අදමහ.

තෙන මෙ තාදිසො වණේණා-පෙ-
වණේණා ව මෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති

අතතනො සමපතතිං ව්‍යාකාසි. ගාථාසූපි අපුබ්බං නන්ති.

අගාරියවිමාන වණේණා.

6. 2.

**යථා වනං විතතලනනති දුතියඅගාරියවිමානං. ඵත්ථාපි
අට්ඨපපතති අනනකරසදිසාව.**

“යථා වනං විතතලනං පභාසති
උය්‍යානසෙට්ඨං තිදසාන මුත්තමං,
තථුපමං තුග්ගමිදං විමානං
ඔභාසයං තිට්ඨති අනතලිකෙබ්.

දෙවිද්ධිපතෙතාසි මහානුභාවො
මනුස්සභූතො කිමකාසි පුඤ්ඤං,
කොතාසි ඵලං ජලිතානුභාවො
වණේණා ව දො සබ්බදිසා පභාසති”ති

පුච්ඡි.

සො දෙවපුතො අතතමනො මොග්ගලොකෙන පුච්ඡිතො,
පඤ්ඤං පුට්ඨො විශ්වාකාසි යස්ස කමමසයිදං ඵලනති.

“අහඹුව හරියා ව මනුස්සලොකෙ
ඔපානභූතා සරමාවසිමහ,
අනතඤ්ච පානඤ්ච පසනනවිතතා
සකකචච දුනං විපුලං අදමහ.

තෙන මෙ තාදිසො වණේණා-පෙ-
වණේණා ව මෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති

අතතනො සමපතතිං ව්‍යාකාසි. ගාථාසූපි අපුබ්බං නන්ති.

දුතියඅගාරියවිමාන වණේණා.

6. 3.

ඵච්චමිදං මණිපුණ්ණනති ඵලදයකවිමානං. තස්ස කා උපපතති?

භගවා රාජගහෙ විහරති වෙථවනෙ. තෙන සමයෙන රඤ්ඤා
 බ්බෙසාරයා අකාලෙ අබ්බේථලාති පරිභුඤ්ජිතුං ඉච්ඡා උපපජ්ජි.
 සො ආරාමපාලං ආහ : මග්ගං බො භණ්ණෙ අබ්බේථලෙසු ඉච්ඡා
 උපපන්නා, නසමං අබ්බාති මෙ ආනෙතො දෙහිති. දෙව නජී
 අබ්බේසු අබ්බේථලං, අපිච්චානං තථා කරොමි; සචෙ දෙවො නිඤ්ඤි
 කාලං ආගමෙති, යථා අබ්බා ත විරසොව ඵලං ගණ්හනති. සාධු
 භණ්ණෙ තථා කරොහිති. ආරාමපාලො ආරාමං ගන්තො අබ්බරුක්ක
 මුලෙසු පංසුං අපනෙතො තාදිසං පංසුං ආකිරි, තාදිසඤ්ච උදකං
 අදුසි,¹ යථා න විරසොව අබ්බරුක්කා සංසිතපත්තා අහෙසුං. අථ
 නං පංසුං අපනෙතො ථාරායනකසට්ඨමියානං පාකතිකං පංසුං
 ආකිරිතො සාධුකං² උදකං අදුසි. තද අබ්බරුක්කා න විරෙනෙව
 කොරතිතා පලලිච්ඡා කුටුමලකජ්ඣා හුතො පුප්ඵිසු. අථ සලා
 ටුකජාතා හුතො ඵලාති ගණ්හිංසු. තනෙථකයමිං අබ්බරුක්කෙ පඨම
 තරං වතතාරි ඵලාති මනොසිලා චුණ්ණපිඤ්ජරවණ්ණාති සමපනන
 ගඤ්ඤාති පරිණතාති අහෙසුං. සො තාති ගහෙතො රඤ්ඤාදයාමිති
 ගච්ඡෙනො අතතරා මග්ගෙ ආයස්මනං මහාමොග්ගලානං පිණ්ඩාය
 වරමානං දිසො විනෙතසි : “ඉමාති අබ්බාති අග්ගඵලභුතාති ඉමයා
 අයසා දයාමි, කාමං මං රාජා හනතු වා පබ්බාජෙතු වා රඤ්ඤා
 හි දිනෙත දිට්ඨධම්මෙ පුජාමතං. අපමතකකං ඵලං, අයසා දිනෙත
 පන දිට්ඨධම්මකමපි සමපරාධකමපි අපරිමාණං ඵලං භවියාති”³ති.
 එවං පන විනෙතො තාති ඵලාති ථෙරයා දතො රාජානං උප
 සඤ්ඤාති රඤ්ඤා තමන්ධං ආරොවෙසි. තං සුතො රාජා රාජ
 පුරිසෙ ආණ්ඩෙසි : විමංසථ තාව³ භණ්ණෙ යථා අයං ආහා”ති.
 ථෙරො පන තාති ඵලාති භගවතො උපතාමෙසි. භගවා නෙසු
 එකං සාරිපුත්තනෙරයා එකං මහාමොග්ගලානනෙරයා එකං
 මහාකසපනෙරයා දතො එකං අතතො පරිභුඤ්ජි. පුරිසා තං
 පවත්තිං රඤ්ඤා ආරොවෙසුං. රාජා තං සුතො “ධිරො වතායං
 පුරිසො, යො අතතො ජීවිතමපි පරිච්චජිතො පුඤ්ඤපසුතො
 අහොසි. අතතො පරිසමඤ්ච ධානගතමෙව අකාසි”ති තුට්ඨ
 විතො තසා එකං ගාමවරං වන්දාලකාරාදිති ව දතො “යං
 තයා භණ්ණෙ අබ්බඵලදනෙන පුඤ්ඤං පසුතං තතො මෙ පත්තිං
 දෙහි”ති ආහ. ඥා-දෙමි දෙව, යථාසුඛං පත්තිං ගණ්හාතිති
 අවොව. ආරාමපාලො අපරහාගෙ කාලං කතො තාවතියෙසු
 උපපජ්ජි. තසා සොළසයොජ්ජිකං කතකම්මානං නිබ්බතති සත්ත
 සතකුටාගාරපඨමණ්ඩානං. තං දිසො ආයස්මා මහාමොග්ගලානො
 පුච්ඡි :-

1. සි. III.IV & හා, ආසිඤ්ච. 2. සි. III.IV & හා, මබ්බර. 3. සි. I & II, තථාව.

“උච්චිදං මණ්ඩ්‍රණං විමානං
සමන්තතො සොලස යොජනාති,
කුටාගාරා සත්තසතා උලාරා
වෙචරියන්තො රුවනන්තාසුභා.

තත්ථච්ඡි සිව්ඡි බාදසි ව
දිබ්බා ව විණං පවදන්ති¹ වග්ගු,
අට්ඨට්ඨකා සිකිකා සාධුරූපා
දිබ්බා ව කඤ්ඤා තිදසවරා උලාරා.

නච්චන්ති ගායන්ති පමොදයන්ති-පෙ-
දෙවිද්ධිපතොනාසි මහානුභාවො-පෙ-
සබ්බදිසා පභාසති”ති

සො දෙවපුතො අත්තමනො-පෙ
යස්ස කමමසිදං ඵලං.

“ඵලදසි ඵලං විපුලං ලහති
දද මුජ්ජුගතෙසු පසන්තමානසො,
සො හි² මොදති³ සග්ගතො තිදිවෙ
අනුභොති⁴ ව පුඤ්ඤඵලං විපුලං.

තථෙවාහං⁵ මහාමුති අදසිං වතුරො ඵලෙ.

තසමා හි ඵලං අලමෙව දතුං
තිච්චං මනුස්සොන සුඛන්තිනෙත,
දිබ්බාති වා පන්ඨයතා සුඛාති
මනුස්සසොභග්ගතම්ච්ඡතා වා.

තෙන මෙ තාදිසො වණ්ණණා-පෙ-
වණ්ණණා ව මෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති

සොපි තස්ස ව්‍යාකාසි.

තත්ථ අට්ඨට්ඨකාති එකෙකස්මිං කුටාගාර් අට්ඨට්ඨකා වතු
සට්ඨිපරිමාණා. සාධුරූපාති රූපසමපන්නියා ව සීලාචාරසමපන්නියා ව
සිකිකාසමපන්නියා ව සුඤ්ඤසභාවා. දිබ්බා ව කඤ්ඤාති දෙවච්ඡරයො,
තිදසවන්ති තිදසෙසු සුඛාචාරා සුඛවිහාරිකියො, උලාරති උලාරවිභවා.

ඵලදසීති අත්තනා අමඵලස්ස දිනනත්තා අත්තානං සක්ඛාය
වදති. ඵලන්ති පුඤ්ඤඵලං. විපුලන්ති මහත්තං⁶ ලහති මනුස්ස
අලාකෙ පතිට්ඨිතොති අභිප්පායො. දදන්ති දදන්තො දුතභෙදු.
උජ්ජුගතෙසුති උජ්ජට්ඨිපනොසු. සග්ගගතොති උප්පජ්ජනවසෙත

1. සි. III & IV. පච්ඡන්ති.

2. සි. III. සොහං.

3. සි. III & IV. මොදමි.

4. සි. III & IV. අනුභොමි.

5. සි. I, II, III & IV. තථෙවාහං.

6. හා. මහත්තං ඵලං.

සඟ්ගයා, ගතො, තත්ථාපි නිදිමෙ තාවතියංගභවතෙ. අනුභොගි ම පුඤ්ඤාචරං විපුලං යථා අහං එවං අඤ්ඤාපිති අනෙකා.

ගතොති යමා වතුතතං ඵලානං දුතමනෙතන රිදිසි සමපතති අගිතතා, තමා අලමෙව යුතතමෙව. නිවමනති සබ්බකාලං. දිබ්බානිති දෙවලොකපරියාපතනාති. මනුස්ස සොභගගතනති මනුස්සෙසු සුභග භාවං. සෙසං වුත්තතයමෙව.

ඵලදායක විමාන වණ්ණනා.

6. 4.

වන්දෙ යථා විගතවලාගතෙ නගෙන උපසංඝයාදායකමිමානං. තස්ස කා උපතති?

ගතවා රාජගතෙ විහරති වෙඵවතෙ. තෙන සමයෙන අඤ්ඤා තරො හික්ඛු ගාමකාවාසෙ වස්සං වසිත්වා වුත්ථවස්සං පචාරෙත්වා ගතවතතං වන්දිතුං රාජගතං ගච්ඡන්තො අනතරා මගෙහ සායං අඤ්ඤාතරං ගාමං පවිසිත්වා වසනට්ඨානං පරිගෙසනෙත්වා අඤ්ඤාතරං උපාසකං දිස්වා පුච්ඡි: “උපාසක ඉමස්මිං ගාමෙ අපි තිඤ්චි පබ්බජිතානං වසනගොග්ගට්ඨාන”නති? උපාසකො පසන්නවිතොතො ගෙහං ගතත්වා හරියාය සද්ධිං මනෙත්වා ථෙරස්ස වසනගොග්ගථානං පදිව්ඡිත්ති. තත්ථ ආසනං පඤ්ඤපෙත්වා පාදෙදකං පාදපිඨං උපට්ඨපෙත්වා ථෙරං පවෙසෙත්වා තස්මිං පාදෙ ධොවනෙන පදීපං උප්පාලෙත්වා මඤ්ච පච්චන්දණාති පඤ්ඤපෙත්වා අදාසි, ස්වාත නාය ව නිමනෙත්වා ථෙරස්ස දුතියදිවසෙ සොපෙත්වා පානකන්දාය ගුලපිණ්ඩඤ්ච දත්වා ථෙරං ගච්ඡන්තං අනුගතත්වා නිවතති. සො අපරෙත සමයෙන සභ හරියාය කාලං කත්වා තාවතියංගභවතෙ වාදසයොජ්ඣිකෙ කතකවිමානෙ නිබ්බන්ති. තං ආයත්වා මහා මොග්ගලානො විහි ගාථාහි පටිපුච්ඡි:-

“වන්දෙ යථා විගතවලාගතෙ නගෙන
මහාසයං ගච්ඡති අනතරිකෙබ්බ,
තත්ථ පමං තුග්ගමිදං විමානං.
මහාසයං තිට්ඨති අනතරිකෙබ්බ.

දෙවිද්ධිපතොතාසි මහානුභාවො
මනුස්සගුණො කිමකාසි පුඤ්ඤො,
කොතාසි එවං ජලිතානුභාවො
වණ්ණො ව තෙ සබ්බදිසා පහාසති”ති.

සො දෙවපුතො ඉමාහි ගාථාහි ව්‍යාකාසි:-

සො දෙවපුතො අනතමනො-පෙ-
යස්ස කම්මස්සිදං ඵලං.

“අභ්‍යඤ්ච හරියා ව මනුස්සලොකෙ
උපස්සයං අරහතො අදම්භ,
අනභ්‍යඤ්ච පානඤ්ච පසන්නවිතො,
සක්කම්මදානං විපුලං අදම්භ.

තෙන මෙ තාදිසො චණ්ණො-පෙ-
චණ්ණො ව මෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති.

තත්ථ ගාථාසු යං වතතබ්බං තං හෙට්ඨා චුත්තතයමෙව.

උපස්සයදායක විමානවණ්ණනා.

6. 5.

සුරිසො යථා විගතවලාහකෙ නහෙති දුතිය උපස්සයදායක
විමානං. තස්ස කා උප්පත්ති?

භගවා රාජගහෙ විහරති වෙළච්චනෙ තෙන සමයෙන සම්මසුලා
භික්ඛු ගාමකාචාසෙ වස්සං වසිත්වා භගවන්තං දස්සනාය රාජගහං
උද්දිස්ස ගච්ඡන්තා සායං අඤ්ඤාතරං ගාමං සම්පාදුණිංසු. සෙසං
අනන්තරවිමානසදිසමෙව.

“සුරිසො යථා විගතවලාහකෙ නහෙ-පෙ-
(යථා හෙට්ඨා විමානං තථා වින්දා රෙතබ්බං.)

චණ්ණො ව මෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති.

තත්ථ ගාථාසුපි අපුබ්බං තත්ථි.

දුතිය උපස්සයදායක විමානවණ්ණනා.

6. 6.

උච්චමිදං මණිපුණං විමානනති භික්කාදායකවිමානං. තස්ස
කා උප්පත්ති?

භගවා රාජගහෙ විහරති වෙළච්චනෙ. තෙන සමයෙන අඤ්ඤාතරෙ
භික්ඛු අදානානමග්ගපටිපන්නො අඤ්ඤාතරං ගාමං පිණ්ඩාය පටිට්ඨො
ඵකස්ස ඝරවා රෙ අට්ඨාසි. තත්ථ අඤ්ඤාතරො පුරිසො ධොත
ගත්ථපාදෙ භුඤ්ජියාමි”ති නිසින්නො භොජනං උපන්නො ආනියා²
පක්ඛින්නෙ තං භික්ඛුං දිස්වා පාතියා භත්තං තස්ස භික්ඛුනො
පන්නෙ ආකීරන්නො තෙන ඵකදෙසමෙව දෙතිති චුත්තොපි
සබ්බමෙව ආකීරි. සො භික්ඛු අනුමොදනං වතා පක්කාමි. සො

පුරිසො ඡාතජ්ඣිතතස්ස භික්ඛුනො මයා අභුඤ්ඤා භතතං දික්ඛනනි අනුස්සරනො උළාරං පිතිසොමනස්සං පටිලභි. සො අපරහානෙ කාලං කත්වා තාවචිංසෙසු¹ වාදසයොජ්ඣිකෙ කතකවිමානෙ නිබ්බන්ති. තං ආයස්මා මහාමොක්ඛලානො දෙවවාරිකං වරනො මහතියා දෙවිද්ධියා විරොවමානං දිස්වා ඉමානි² ගාථානි පටිපුච්ඡි:-

“උච්චමිදං මණ්ඩුණං විමානං
සමන්තතො වාදසයොජ්ඣනි,
කුචාගාරා සත්තසතා උළාරා
වෙච්චිස්සමා රුචකත්තං³ සුභා.
දෙවිද්ධිපතොසාසි මහානුභාවො-පෙ-
වණ්ණො ව තෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති.

සොපි තස්ස ඉමානි ගාථානි ව්‍යාකාසි:-

සො දෙවපුතො අත්තමනො-පෙ-
යස්ස කමසසිදං එලං:

“අහං මනුස්සෙසු මනුස්සභූතො
දිස්වාන භික්ඛුං තසිතං කිලුතතං,
එකාහං භික්ඛං පටිපාදයිස්සං.
සමබ්බිහතොතන තද අකාසිං.
තෙන මෙ තාදිසො වණ්ණො-පෙ-
වණ්ණො ව මෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති.

තත්ථ එකාහං භික්ඛනති එකං අහං භික්ඛාමතතං, එකං භතත වබ්බිතකතති අන්තො. සම්පදයිස්සනති පටිපාදෙසිං අද්දසිං. සමබ්බි හතොතනාති භතොතන සමබ්බිභූතං, ලදබ්බිකතනති අන්තො. එවං මහාපෙරො තෙන දෙවපුතොතන අත්තතො සුවරිතකමෙම පකා සිතෙ සපරිවාරස්ස තස්ස ධම්මං දෙසෙත්වා මනුස්සලොකමානො තං පවතති. සමාසමුද්ධියා කපෙසි. සත්ථා තං අට්ඨප්පනති. කත්වා සමපත්තමහාජනයා ධම්මං දෙසෙසි. සා දෙසනා මහා ජනයා සාත්තිකා අහොසිති.

භික්ඛාදයකවිමාන වණ්ණනා.

6. 7.

උච්චමිදං මණ්ඩුණනති යවසාලකවිමානං. තස්ස කා උප්පතති?

හභවා රාජගහෙ විහරති වෙච්චතෙ. තෙන සමයෙන රාජ ගහෙ අඤ්ඤානෙරෙ දුග්ගතදුරතො යවබෙත්තං රක්ඛති. සො එක දිවසං පාතරාසත්ථාය කුමමාසං ලභිත්වා බෙත්තං ගන්ත්වා භුඤ්ජියාමිති

1. සි. I & II. තාවචිංසෙවනෙ. 3. සි. III. IV. ථ. ජ & කා. රුචර.

2. සි. III. IV & කා. මහාමොක්ඛලානොන්තෙරෙ ඉමානි.

තං කුමමාසං ගතෙති යවබෙතනං ගතති රුක්කමුලෙ නිසිදි.
තස්මිං ඛණේ අඤ්ඤාතරො ඛණාසවතේරො මග්ගපටිපන්නො උප
කට්ඨො කාලෙ තං ථානං පඨා යවපාලකෙන නිසින්නං රුක්කමුලං
උපසඬකම්. යවපාලකො වෙලං ඔලොකෙතියා¹ කච්චි ගන්න
ආහාරො ලද්දොති ආහ. ථෙරො කුණ්ඨි අහොසි. සො අභුග්ග
හාවං ඤාති “ගන්න උපකට්ඨා වෙලා පිණ්ඩාය වරිති කුඤ්ඤා
තසකකා² මග්ගං අනුකම්පාය ඉමං කුමමාසං පරිභුඤ්ජා”ති වතී
ථෙරස්ස තං කුමමාසං අදාසි. ථෙරො තං අනුකම්පන්නො තස්ස
පස්සන්නස්සෙව තං පරිභුඤ්ජා අනුමොදනං වතී පකකාමි.
සො පි දුරකො “සුදින්නං වත මයා ඊදිස්සා කුමමාසදුතං
දදන්නො”ති³ විතතං පසාදෙති අපරභාගෙ කාලං කතී තාව
තිංසභවතෙ වුත්තනයෙනෙව විමානෙ නිබ්බතති. තං ආයස්සා
මහාමොග්ගලානතේරො ඉමාති ගාථාති පටිපුච්ඡි:-

“උච්චමිදං මණ්ට්ඨණං විමානං-පෙ-
වණ්ණො ව තෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති:-

සොපි තස්ස ඉමාති ගාථාති ව්‍යාකාසි:-

සො දෙවපුත්තො අත්තමනො-පෙ-
යස්ස කම්මස්සිදං ඵලං:

“අහං මනුස්සෙසු මනුස්සභුතො
අහොසිං යවපාලකො.

අද්දසං විරජං තිකුං විපසන්නමනාචිලං
තස්ස අදාසහං භාගං පසන්නො සෙති පාණ්ණිති,
කුමමාසපිණ්ඩං දත්තාන මොදම් නඤ්ඤෙ වතෙ.

තෙන මෙ තාදිසො වණ්ණො-පෙ-
වණ්ණො ව මෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති.

තත්ථ ගාථාසුපි අපුබ්බං තත්ථි.

යවපාලක විමානවණ්ණො.

6. 8.

අලඬකතො මලාබරො සුචත්ථාති කුණ්ඩලිවිමානං තස්ස
කා උපතති?

භගවා සාවන්තියං විහරති ජේතවතෙ. තෙන සමයෙන වෙ
අග්ගසාවකා සපරිමාරා කාසිසු මාරිකං මරන්නා සුරියත්ථගමන
වෙලාය අඤ්ඤාතරං විහාරං සම්පාපුණ්ණ. තං පවතති සුචා

1. හා, ථෙර. ඔලොකෙන්නො 2. සි. න සකෙකාති. 3. සි. III & IV. දෙන්නොති.

තස්ස විහාරස්ස ගොවරභාමෙ අඤ්ඤතරො උපාසකො ථෙරෙ
උපසඬකම්භා වන්දිතා පාදධොවනං පාදබ්බඤ්ඤනතෙලං මඤ්ච
පිඨං පච්චන්දරණං පදිපියඤ්ච උපනෙතා ස්වාතනාය ව නිමිනෙතතා
දුතියදිවසෙ මහාදුතං පවනෙතසි. ථෙරා තස්ස අනුමොදනං
වතා පකකම්පු. සො අපරෙත සමයෙන කාලං කතා තාවතීං
සෙසු වාදසයෝජ්ජිකෙ කනකවිමානෙ නිබ්බන්ති. තං ආයස්මා
මහාමොග්ගලානතෙරො ඉමාහි ගාථාහි පටිපුච්ඡි:-

“අලඛකතො මලාධරො සුවතෝ
සුකුණ්ඩලී කප්පිතකෙසමස්සු,
ආමුත්තහත්ථාහරණො යසසි
දිබ්බෙ විමානවති යථාසි¹ වන්දිමං.

දිබ්බා ව විණා පච්චන්ති වග්ගු
අට්ඨට්ඨකා සිකපිතා සාධුරූපා,
දිබ්බා ව කඤ්ඤ තිදසවරා උලාරා
නවවන්ති ගායන්ති පමොදයන්ති.

දෙවිද්ධිපනෙතාසි මහානුභාවො-පෙ-
වණෙණා ව තෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති.

සොපි තස්ස ඉමාහි ගාථාහි ව්‍යාකාසි:-

සො දෙවපුනෙතා අත්තමනො-පෙ-
යස්ස කමමස්සිදං ථලං:

“අහං මනුස්සස්ස මනුස්සගුණො
දිස්වාන සමණෙ සීලවනෙන,
සමපන්නවිජ්ජාචරණෙ යසසි
බහුස්සුතෙ තණ්හකඛ්ඤාපපනෙන.

අනනඤ්ච පානඤ්ච පසන්නවිනෙතා,
සකකච්ච දුතං විපුලං අදාසිං.

තෙන මෙ තාදිසො වණෙණා-පෙ-
වණෙණා ව මෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති.

තත්ථ සුකුණ්ඩලීති සුන්දරෙති කුණ්ඩලෙති අලඛකතකණෙණා.
“සකුණ්ඩලී”තිපි පාඨො. සදිසං කුණ්ඩලං=සකුණ්ඩලං, තං අස්ස
අත්තී=සකුණ්ඩලී, යුත්තකුණ්ඩලී” අඤ්ඤමඤ්ඤඤච තුග්ගඤ්ච අනුච්ඡ
වික කුණ්ඩලීති අත්ථො. කප්පිතකෙසමස්සුති සමොකප්පිතකෙස
මස්ස ආමුත්තහත්ථාහරණොති පටිමුක්ක අබ්ගුලියාදිහත්ථාහරණො.

නණනකවසුපසනෙහි නණනකය. අරහතං නිබ්බාණ
මෙව්වා උපගතෙ, අධිග්ගවනොති අනො. සෙසං වුත්තනස්මෙව.

කුණාලි¹ පිමාන වණණනා.

6. 9.

අලඛකතො මලාධරො² සුවාසොති දුතියකුණාලිපිමානං.
තස්ස කා උපපත්ති?

හඟවා සාවන්තියං විහරති ජෙනවනෙ, තෙන සමයෙන චෙ
අග්ගසාවකා කාසිසු ජනපදවාරිකං වරනනාති ආදිසබ්බං අනන්තර
සදිසමෙව:-

“අලඛකතො මලාධරො² සුවාසො
සුකුණාලි කපටිතකෙසමස්ස,
ආමුත්තහත්ථාහරණො යසස්සි
දිබ්බෙ විමානවති යථාසි වජ්ඣමා.

දිබ්බා ව විණා පවදනති වගගු
අවඨ්ඨතා සිකිත්තා සාධුරුපො,
දිබ්බා ව කඤ්ඤා තිදසවරා උලාරා
තවචනති ගායනති පමොදයනති.

දෙවිද්ධිපතොනාසි මහානුභාවො-පෙ-
වණණො ව තෙ සබ්බදිසා පහාසති”ති

ප්‍රවණි.

සො දෙවපුතොනා අත්තමනො-පෙ-
යස්ස කමමස්සිදං ඵලං:

“අහං මනුසොසු මනුසංගුතො
දිස්වාන³ සමණෙ සාධුරුපෙ,
සමපත්තවිජ්ජාචරණෙ යසස්සි
බහුස්සුතෙ සීලවනො පසනෙන.⁴

අනනඤ්ච පානඤ්ච පසනනවිතොනා
සකකච්ච දුතං විපුලං අදසිං.

තෙන මෙ තාදිසො වණණො-පෙ-
වණණො ව මෙ සබ්බදිසා පහාසති”ති.

ගාථාසුපි අපුබ්බං තත්ථි.

දුතිය කුණාලි පිමානවණණනා.

1. සි. I. II & 3. නි. කුණාලි. 3. සි. III. දිස්වානහං. [සුපපතො.

2. සි. මාලගාරි, හා. මලාධරි. 4. සි. III. සීලවතුපපතො, IV තණ්හකු

6. 10.

සා දෙවර්ෂය සහ සුබමානී උත්තරවිමානං තස්ස කා
උපපත්ති?

භගවතී පරිනිබ්බුතෙ ධාතු විභාගෙ¹ ව කතෙ තත් තත් ථූපෙසු
පතිට්ඨාපියමානෙසු ධම්ම විනයං සඛිභාසිද්ධං උච්චතිත්වා භගිනෙසු
මහාකස්සපපමුවෙසු මහාථෙරෙසු යාව වස්ස පගමනා අඤ්ඤාසු
ථෙරෙසු අතනනො අතනනො² පරිසාය සද්ධිං තත් තත්
වසනෙනසු ආයස්මා කුමාරකස්සපො පඤ්චති භික්ඛුසතෙති සද්ධිං.
සෙතව්‍යනගරං පත්වා³ සිංසපාවනෙ වසී. අථ පායාසිරාජඤ්ඤා
ථෙරස්ස තත් වසනභාවං සුත්වා මහාජනකායෙන පරිවුතො තං
උපසඤ්ඤාමිත්වා පටිසන්ථාරං කත්වා නිසිදෙනො අතනනො දිට්ඨිගතං
පච්චෙදෙසී. අථ නං ථෙරො වන්දිමස්සරිසුද්ධගරණාදීති පරලොකස්ස
අත්ථිභාවං පකාසෙතො අනෙකවිතිතගෙනුපමාලභිතං⁴ දිට්ඨි
ගණ්ඨිවිතිවෙදනං නානාතයවිවිතං පායාසිසුතං දෙසෙත්වා තං
දිට්ඨිසම්පදයං පතිට්ඨාපෙසී. සො විසුඬාදිට්ඨිකො හුත්වා සමණ
මුඛගණකපණ්ණාසිකාදීනං දුතං දෙනො අනුලොමාසයතාය පුබ්බං
අදුසී, සාසවජාදනමතං කණාජකං බ්ලභිදුතියං ථොකානී⁵ ව
වත්තති. එවං පත අසක්කවච දුතං දත්වා කායස්ස ගෙදු තිනකායං
උපපජ්ඣ වාතුමමාරාජකානං සහව්‍යතං. තස්ස පත කිච්චාකිච්චෙසු
සුතතපපසුතො උත්තරො නාම මාණවො අහොසි දුතෙ ව්‍යාවටො.
සො සක්කවචං දුතං දත්වා තාවතීංසකායං උපපනො. තස්ස
වාදසයොජනිකා විමානං තිබ්බතති. සො තතඤ්ඤාතං විභාවෙනො
සහ විමානෙන කුමාරකස්සපථෙරං උපසඤ්ඤාමිත්වා විමානො
මරුග්ග පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා අඤ්ඤාලං පගග්ග අධිසී.
තං ථෙරො “යා දෙවරාජස්ස සහා සුබමමා

“යා දෙවරාජස්ස සහා සුබමමා

යත්ච්ඡති දෙවසඤ්ඤා සමග්ගො,

තත්ථ පමං තුග්ගමිදං විමානං

මහාසයං තිට්ඨති අනතප්පිකෙති.

දෙවිද්ධිපතොසි මහානුභාවො-පෙ-

සබ්බදිසා පහාසති”ති.

හො දෙවපුතො අතනමනො-පෙ-

යස්ස කමමසීදං එලං:

1. සී. I. II. III & IV, විභවෙත.

2. සී. III & හා, තදිස්ස ත.

3. හා. ගත්තවා.

4. හා. නෙතුගමලභිතං.

5. සී. III. ථෙරකානි.

6. I. II. III & IV, ආදිතා.

“අහං මනුසොස්ස මනුසොස්සො
රඤ්ඤො පායාසිංසො අහොසිං මාණවො,
ලොඛා ධනං සංවිහාගං අකාසිං
පියා ච මෙ සීලවනොතො අහෙසුං.

අනනඤ්ච පානඤ්ච පසන්නවිනොතො
සකකච්ච දුතං විපුලං අදුසිං.

තෙන මෙ තාදිසො වණ්ණණා-පෙ-
වණ්ණණා ච මෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති.

සොපි දෙවපුතොතො (තස්ස) ඉමාහි ගාථාහි ව්‍යාකාසි.

තත්ථ දෙවග්ගජස්සාති සකකස්ස. සභා සුඛමමාති එවං නාමකං
සත්ථාගාරං යන්ත්‍රාති යස්සං සභායං. අවජනිති නිසීදති. දෙවසංඝෙය්‍යාති
තාවති. සදෙවකායො. යමහෙය්‍යාති සහිතො සනතිපතීතො.

පායාසිංසො අහොසි මාණවොති පායාසිරාජඤ්ඤාස්ස කිච්චාකිච්ච
කරො දහරතාය මාණවො, නාමෙන පන උභතරො නාම අහොසි.
සංවිහාගං අකාසිනති අහමෙව අභුඤ්ජිත්වා යථාලොඛං ධනං දුත
මුඛෙ පරිච්චජනවසෙන සංවිහාගමකාසිං. “අනනඤ්ච පානඤ්ච
පරිච්චජනොතො”ති වචනසෙසො, අථවා දුතං විපුලං අදුසිං. කථං?
සකකච්චං. කිදිසං? අනනඤ්ච පානඤ්චාති යොජෙතබ්බං.

උතතරවිමාන වණ්ණණා

ජඨවග්ග වණ්ණණා නිට්ඨිතා.

7. 1.

සථා වනං විතතලනං සභාසනීති විතතලනා විමානං. තස්ස
කා උපපතති:

භගවා සාවන්තියං විහරති ජේතවනෙ. තෙන ච සමයෙන
සාවන්තියං අඤ්ඤාතරො උපාසකො දළිඤ්ඤො අප්පභාගො පරෙසං
කමමං කත්වා ජීවති. සො සද්දො පසන්නො ජණ්ණො වුද්ධො
මාතාපිතරො පොසෙන්නො: “ඉන්ද්‍රියො නාම පතිකුලෙ සීතා
ඉස්සරියං කරොනති, සස්සසස්සරානං මනාපචාරිනියො දුලලහා”ති
මාතාපිතුතං විතතදුකං පරිහරන්නො දුරපරිභ්‍යාසං අකත්වා
සයමෙව නෙ උපට්ඨනති සීලාති රකති උපපාසථං උපවසති
යථාච්ඡිභවං දුතාති දෙති. සො අපරභාගෙ කාලං කත්වා තාව
තියෙසු වාදසයොජනිකෙ විමානෙ නිබ්බන්ති. තං ආයස්මා
මහාමොග්ගලානො හෙට්ඨාච්චිතතකයෙන ගන්ත්වා කතකමමං ඉමාහි
ගාථාහි පවිපුච්ඡි:—

“යථා චනං විතතලනං පභාසති
උය්‍යානසෙට්ඨං තිදසානමුත්තමං,
තථුපමං තුය්‍යමිදං විමානං
ඔභාසයං තිට්ඨති අනතලිකෙති.

දෙවිද්ධිපතෙතාසි මහානුභාවො-පෙ-
වණ්ණො ච තෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති.

සො දෙවපුත්තො අත්තමනො-පෙ-
යස්ස කම්මස්සිදං ඵලං.

“අහං මනුස්සස්ස මනුස්සභූතො
දුලිඤ්ඤා අතාණො කපණො කම්මකරො අහොසිං,
ඒණ්ණණං ච මාතාපිතරො අහරිං
පියා ච මෙ සීලවතො අහෙසුං.

අනතඤ්ච පානඤ්ච පසන්නවිතොතා,
සක්කම්ම දානං විපුලං අදාසිං.

තෙන මෙ තාදිසො වණ්ණො-පෙ-
වණ්ණො ච මෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති

සොපි තස්ස ව්‍යාකාසි. සෙසං වුත්තතයමෙව.

විතතලනා විමානවණ්ණනා.

7. 2.

යථා චනං නන්දනං විතතලනං පභාසතීති නන්දනවිමානං.
තස්ස කා උප්පත්ති?

හගවා සාවන්තියං විහරති ජෙතවනෙ. තෙන ච සම්මෙතන
සාවන්තියං අඤ්ඤාතරො උපාසකොති ආදි සබ්බං අනන්තරවිමාන
සදිසං. අයං පත දුරපරිගහනං කත්වා මාතාපිතරො පොසෙසීති
අයමෙව විසෙසො :-

“යථා චනං නන්දනං විතතලනං පභාසති
උය්‍යානසෙට්ඨං තිදසාන මුත්තමං,
තථුපමං තුය්‍යමිදං විමානං
ඔභාසයං තිට්ඨති අනතලිකෙති.

දෙවිද්ධිපතෙතාසි මහානුභාවො-පෙ-
වණ්ණො ච තෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති

පුවත්.

සො දෙවිපුතො අතමනො-ප-
යසා කමමයිදං ඵලං.

“අහං මනුසොසු මනුසාහුතො
දුට්ඨො අතාණො කපණො-කමකරො අහොසිං,
ඒණොඤ ච මාතාපිතරො අහරිං.
පියා ච මෙ සීලවනො අහෙසුං.

අනනඤ්ච පානඤ්ච පසනනවිනො
සකකච්ච දුතං විපුලං අදාසිං.

තෙන මෙ තාදිසො වණොණො-ප-
වණොණො ච මෙ සබ්බදිසා පහාසති”ති

ශාඨාති ව්‍යාකාසි. තත් ශාඨාසුපි අපුබ්බං නන්ති.

නඤ්චවිමාන වණොණො.

7. 3.

උච්චමිදං මණ්ඩුණං විමානනති මණ්ඩුණවිමානං. තසා කා
උපපතති?

හභවා සාවජ්‍යයං විහරති ජෙතවනෙ. තෙන ච සම්මෙක
සම්බුද්ධා ථෙරා භික්ඛු අරඤ්ඤායනෙන විහරන්ති. තෙසං ශාමං
පිණ්ඩාය ගමනමග්ගෙ එකො උපාසකො විසමං¹ සමං කරොති,
කණ්ටකෙ නිහරති, ගව්ජගුලෙහි අපනෙති, උදකකාලෙ මානිකාසු
සෙත්තුං බන්ධති, විවතට්ඨානෙසු ඡායාරුකෙහි රොපෙති, ජලාසයෙසු
මතතිකං උභාරිතො තෙ පුපුලගමනීරෙ කරොති, තිත්ථෙ සම්පාදෙති,
ශාඨාසිභවං දුතං දෙති, සීලාති රකති. සො අපරභාගේ කාලං
කන්ධා තාවතියෙසු² වාදසයොජනිකෙ කතකවිමානෙ නිබ්බතති. තං
ආයසමා මහාමොග්ගලානන්තරො උපසඤ්ඤාමිතො ඉමාති ශාඨාති
පටිපුට්ඨි :-

“උච්චමිදං මණ්ඩුණං විමානං
සමන්තතො වාදසයොජනාති
කුට්ඨාසාරා සත්තසතා උලාරා,
වෙඨරියත්ථො රුචකත්තා සුභා.

තත්ථච්ඡසි පිට්ඨි බාදසී ච
දිබ්බා ච විණො පවදන්ති වග්ගා,
දිබ්බා රසා කාමගුණෙත්ථ පඤ්ච
තාරිගො ච නව්වන්ති සුචණ්ණජන්තා.

1. සි. III & IV, විසමමග්ගෙ.

2. සි. III & IV, තාවතියසභවනෙ.

තෙන තෙන තාදිසො වණ්ණණං-පෙ-
වණ්ණණං ව තෙන සබ්බදිසා පභාසති”ති.

සොපි තස්ස ගාථාති ව්‍යාකාසි.

සො දෙවපුත්තො අත්තමනො-පෙ-
යස්ස කම්මස්සිදං ථලං :-

“අහං මනුස්සෙසු මනුස්සභූතො
විවතෙ පථෙ වඩ්ඤමනං¹ අකාසිං,
ආරුමරුක්ඛාති ව රොපසියං
පියා ව මෙ සීලවතො අහෙසුං.

අත්තඤ්ච පාත්ඤ්ච පසන්නවිතො
සක්කච්ච දුතං විපුලං අදුසිං.

තෙන මෙ තාදිසො වණ්ණණං-පෙ-
වණ්ණණං ව මෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති.

තත්ථ විවතෙති අරඤ්ඤ. ආරුමරුක්ඛාතිවාති ආරාමභූතෙ රුක්ඛෙ, ආරාමං කථා. තත්ථ රුක්ඛෙ රොපෙසිනති අන්තො, සෙසං සබ්බං වුත්තන්යමෙව.

මණ්ඩුණ්ණවිමාන වණ්ණණා.

7. 4.

සොවණ්ණමයෙ පබ්බතස්මිනති සුවණ්ණවිමානං. තස්ස කා
උපපත්ති?

භගවා අනිකවිනෙදෙ විහරති තෙන සම්යෙක අඤ්ඤාතරො
උපාසකො සද්දො පසන්නො විභවසම්පන්නො තස්ස ගාමස්ස
අවිදුරෙ අඤ්ඤාතරස්මිං මුණ්ඩක පබ්බතෙ සබ්බාකාරසම්පන්නං භග
වතො වසනානුවත්ථිකං ගනිකුටිං කාරෙතො තත්ථ භගවන්තං
වසාපෙන්නො සක්කච්චං උපට්ඨති, සයඤ්ච නිවච්ඡිලෙ පතිට්ඨිතො
සුචිසුද්ධසීලසංවරො හුතො කාලං කථා තාවතිංසභවතෙ නිබ්බතති.
තස්ස කම්මානුභාවසංසුචිකං නානාරතනරංසිජාලසමුප්පලං විචිත්ත
වෙදිකාපරික්ඛිත්තං විවිධවිපුලාලික්ඛාරොපසොභිතං සුචිත්තන
භිත්තිත්ථමහසොපාතං ආරාමරමණීයං කඤ්චන පබ්බතමුද්ධති විමානං
උපපජ්ජි. තං ආයස්මා මහාමොග්ගලාතො දෙවචාරිකං චරන්නො
දිස්වා ඉමාති ගාථාති පටිපුච්ඡි:-

“සොවණ්ණමයෙ පබ්බතස්මිං විමානං සබ්බතො පහං,
හෙමජාලකපච්ඡන්තං කිංකිණිජාලකපපිතං.

අට්ඨංසා සුක්කා ඵලා සබ්බ වෙථරියාමියා,
ඵකමෙකාය අංසියා රතනාසන්නතිමමිතා.

වෙථරියසුචණ්ණස්ස ඵලිකා රුපියස්ස ව,
මසාරගලලුච්ඡායාති ලොතිතඛකමණ්ණිති ව.

විත්‍රා මනොරමා භූමි ත තජ්ජුද්ධංසනී රජො,
ගොපානසීගණා පිතා කූටං ධාරෙනති නිමමිතා.

සොපානාති ව වතනාරි නිමමිතා වතුරො දිසා,
තානාරතනගබ්භති ආදිවොච විරොචති.

වෙදියා වතස්සො තත්ථ විභතතා භාගස්සා මිතා,
දගුලලමානා ආභනති සමනතා වතුරො දිසා.

තසම්මි විමානෙ පචරෙ දෙවපුතො මහප්පභො,
අතිරොවසි වණ්ණණක උදයනොච භානුමා.

දුතස්ස තෙ ඉදං ඵලං අපො සීලස්ස වා පන,
අපො අඤ්ජලිකමස්ස තං මෙ අකකාති පුච්ඡිතො”ති.

සො පියස්ස ඉමාති ගාථාති ව්‍යාකාසි.

සො දෙවපුතො අතතමනො මොග්ගලානෙත පුච්ඡිතො,
පඤ්ඤං පුට්ඨං විශාකාසි යස්ස කමමසිදං ඵලං :-

“අහං අකිකච්ඡද්දමිං බුද්ධස්සාදිවබ්බසුතො,
විහාරං සජ්ඡ කාරෙසිං පසනොතා සෙති පාණ්ණිති.

තත්ථ ගතියාදි මාලාදි පච්චග්ගාදි විලෙපනං,
විහාරං සජ්ඡනො දුසිං විප්පසනොත වෙතසා.

තෙන මයං ඉදං ලද්ධං වසං වතෙමි තජ්ජෙන,
තජ්ජෙන. පචනෙ¹ රමෙම තානාදිජගණාසුතෙ;
රමාමි නවතිතෙති අච්ඡරාති පුරකකතො”ති.

තත්ථ සබ්බකොපභනති සබ්බභාගෙති පභාසනං, පභාමුඤ්ඤ
තකං. කිංකරණිකලකපටිතනති කපටිතකිංකරණිකරාලං.

සබ්බ වෙථරියාමියාති සබ්බ ඵලා වෙථරියමණිමියා. තත්ථ
පන ඵකමෙකාය අංසියාති අට්ඨංසෙසු ඵලෙසු ඵකමිං අංසභාගෙ.
රතනාසන්නතිමමිතාති සතතරතන කමතිමමිතා, ඵකෙකො අංසො
සතතරතනමයොති අපො. වෙථරියසුචණ්ණස්සාති ආදිතා තානා
රතනාති දස්සෙති.

තත්ව වෙළඳියෙකු වශයෙන් වෙළඳියෙකු ව සුවණ්ණක ව ගිමිනා, විනානි වා යොජනා. කරණනේ හි ඉදං සාමිවචනං. එළිකා රූපියෙකු වානි එතාපි එසෙවනයො. මහාරගලලුනනාගිති කබරමණිති ව. ලොගිගාබකමණිති වානි රතනමණිති.

න නිසුද්ධංසනී රජොති මණිමයභූමිකතතා න තසම්. විමානෙ රජො උග්ගච්ඡති. ගොපානසිගණාති ගොපානසිසමුභා. පිතාති පිතවණ්ණො, සුවණ්ණමයා වෙව පුස්සරාගාදිමණිමයා වානි අතො. කුචං ධාරණනීති සතතරතනමයං කණ්ණිකං ධාරණනි.

නානාරතනගබ්බෙහිති නානාරතනමයෙහි ඔවරකෙහි. වෙදියානි වෙදිකා. වතසොනානි වතුසු දියාසු වතසො. තෙනාහ සමනතා වතුගේ දියානි.

මහපසොනානි මහාජුතිකො. උදයනොනානි උග්ගච්ඡනො. කානුමානි ආදිවො.

සෙති¹ පාණිතිති කායසාරං පුඤ්ඤං පසවනො අතතනො පාණිති තං තං කිච්චං කරොනො විහාරං. සඤ්ඤා කාරෙසිනති යොජනා. අථවා “සෙති පාණිති”ති නිසුද්ධං අනිසුද්ධං ගතිසුද්ධං මාලසුද්ධං පව්වසුද්ධං විලෙපනසුද්ධං පුජනවසෙන, යථා කථං? විහාරසුද්ධං විපසගෙනනන වෙනසා සඤ්ඤා අදුසිං පුජෙසිං තියසාතෙසිඤ්ඤානි එවමෙත්ව යොජනා වෙදිතබ්බා.

නෙතානි තෙන යථාට්ඨනෙන පුඤ්ඤකමෙමන කාරණභූතෙන. මසනනි මයා. ඉදනති ඉදං පුඤ්ඤථුලං ඉදං වා දිබ්බං. ආගි පතෙය්සං. තෙනාහ වසං වනෙතමිති. නිසුද්ධනි නිසුද්ධා දිබ්බ සම්භූතියා උපපජ්ජනට්ඨානෙ ඉමසම්. දෙවලොකෙ, තත්ථාපි විසෙසනො නිසුද්ධනි වනෙ රමෙම එවං. රමණීයෙ ඉමසම්. නිසුද්ධන වනෙ රමාමිති යොජනා. සෙසං වුත්තනගමෙව.

එවං දෙවතාය අතතනො පුඤ්ඤකමෙම ආවිකතෙ ථෙරො සපරිවාරස්ස තස්ස දෙවපුත්තස්ස ධම්මං දෙසෙත්වා ආගන්ත්වා භගවතො තමත්ථං නිවෙදෙසි, භගවා තං අට්ඨප්පත්තිං කත්වා සමපත්ත පරිසාය ධම්මං දෙසෙසි, සා දෙසනා මහාජනස්ස සාන්තිකා අභොසිති.

සුවණ්ණවිමාන වණ්ණනා.

7. 5.

උච්චමිදං මණිපුණ්ණනි අමෙවිමානං. තස්ස කා උප්පත්ති.

භගවා රාජගහෙ විහරති වෙළඳනෙ. තෙන සමයෙන රාජ ගහෙ අඤ්ඤාතරො දුග්ගතපුරිසො පරෙසං භතතවෙනහතො හුත්වා අමෙවතං රකකිති. සො එකදිවසං ආයස්සතං සාරිපුත්තං.

තඤ්ඤා දිස්වාන ආයතනං අවොචං අමබ්බිඤ්ඤානො,
සාධු තං භනන්ත නභාපෙය්‍යං යං මමස්ස සුඛාවහං.

තස්ස මෙ අනුකම්පාය නික්ඛිපි පතතව්වරං,
නිසීදි රුක්ඛමුලස්මිං ඡායාය එකව්වරෙ.

තඤ්ඤා අවෙන්න වාරිනා පසන්නමානසො නරෙ,
නභාපයී රුක්ඛමුලස්මිං ඡායාය එකව්වරං.

අලොඛා ව සිතෙතා සමණො ව නභාපිතො,
මයා ව පුඤ්ඤං පසුතං අනප්පකං,
ඉති සො පිතියා කායං සබ්බං ඵරති අතතනො.

තදෙව එතතකං කම්මං අකාසිං නාය ඡාතියා,
පභාය මානුසං දෙහං උපපනෙතාමති නන්දහං.

නන්දනෙ පවනෙ රමෙම නානාදිජගණායුතෙ,
රමාමි නව්වගීතෙති අවජරුහි පුරකකතො”ති.

සොපි තස්ස ඉමාහි ගාථාහි ව්‍යාකාසි.

තත්ථ ගිමනානං පච්ඡිමෙ මාසෙති ආසාදගිමාසෙ. පභාසනෙති
අතිවිය දිප්පනෙත, සබ්බසො උණ්හං විසාපේරනෙතති අනෙථා.
දිවංගතෙති දිවාකරෙ අයමෙව වා පාඨො. අබ්බිඤ්ඤාති සිඤ්ඤාති,
අකාරෙ නිපාතමතතං. සිඤ්ඤාති අමබරුක්ඛමුලෙසු ජලසෙකං.¹
කරෙතිති අනෙථා “අබ්බිඤ්ඤා”ති ව පාඨො. සිඤ්ඤාතාති අනෙථා.
“අබ්බිඤ්ඤා”නති ව පඨනති. පරෙසං භග්‍යො පොසො හුචා තද
අමබාරාමං අබ්බිඤ්ඤා අහනති අනෙථා.

තෙනාති යෙන දිසාභාගෙන සො අමබාරාමො, තෙන අගමා
අගඤ්ඤි. අතිලනෙතාව වෙනසාති වෙනො දුක්ඛස්ස මග්ගෙනෙව
පතිතතතා වෙනසා අතිලනෙතාපි සමානො සුනිලනතරුපො
කාසෙන තෙන මග්ගෙන අගමාති යොජනා.

අවොචං අහං තද අමබ්බිඤ්ඤානො හුචාති යොජනා. එක
විවරෙ නභාසිතුකාමොති අභිප්පායො. ඉතිති එවං.

අලොඛා ව සිතෙතා සමණො ව නභාපිතො,
මයා ව පුඤ්ඤං පසුතං අනප්පකං.

එකෙනෙව පයොගෙන තිවිධොපි අනෙථා සාධිතොති ඉමනා
ආකාරෙන පච්ඡායාය පිතියා සො පුරිසො අතතනො සබ්බං කාසං.
ඵරති නිරන්තරං පුචං කරොතිති යොජනා. අතිතනෙථ වෙන.
වත්තමානවචනං, ඵරිති අනෙථා.

නදෙව එහෙක. කම්මනති තං. එහෙකං එවං පාතියදුත මත්තකං කම්මං අකාසිං. භාස තස්ස ජාතියං අඤ්ඤං නානුස්ස රාමිති අබිප්පායො. සෙසං වුත්තනතයමෙව.

අමබ්විමානවණ්ණනා.

7. 6.

දිස්වාන දෙවං පටිපුච්ඡි හික්ඛුති ගොපාලවිමානං. තස්ස කා උප්පනති?

හතවා රාජගහෙ විහරති වෙළුවනෙ. තෙන සමයෙන රාජ ගහවාසී අඤ්ඤතරො ගොපාලකො පාතරසන්ධාය පිලොතිකාය පුට්ඨදායං කුමමාසං ගහෙනි. තගරතො තික්ඛමිති. ගාචිතං. වරණ්ණා තභුතං ගොවරභුමිං සමපාපුණ්ණි. තං ආයස්මා මහාමොග්ගලානො අයං ඉදුතෙව කාලං කරිස්සති මය්ගඤ්ච කුමමාසං දත්වා තාව තිංසෙසු උපපජ්ජස්සාතිති ව ඤ්චා. තස්ස සමිපං අගමාසි. සො වෙලං ඔලොකෙත්වා ථෙරස්ස කුමමාසං දුකුකාමො අහොසි. තෙන ව සමයෙන ගාචියො මාසකෙඛතතං පටිසනති. අථ සො ගොපාලො විනෙතසි: කිතනුබො ථෙරස්ස කුමමාසං දදෙය්‍යං උදුහු ගාචියො මාසකෙඛතතො තිහරෙය්‍යනති, අථස්ස එතදභොසි: මාසසාමිකා මං යං ඉච්ඡන්ති තං කරෙන්නතු, ථෙරෙ පන ගතෙ කුමමාස දුතනතරායො මෙ සියා, හන්දුහං පඨමං අය්‍යස්ස කුමමාසං දස්සා මිති තං ථෙරස්ස උපතෙසි. පටිග්ගහෙසි ථෙරෙ අනුකම්පං උපාදය. අථ තං ගාචියො නිවනෙතතු. පටිස්සයං අනොලො කෙත්වා වෙගෙන උපධාවනතං පාදෙන ථුට්ඨො ආසිවිසො ඔසි. ථෙරොපි තං අනුකම්පමානො තං කුමමාසං පරිභුඤ්ජතුං ආරභි. ගොපාලකොපි ගාචියො නිවනෙතත්වා ආගතො ථෙරං කුමමාසං පරිභුඤ්ජනතං. දිස්වා පසන්නාවිනෙතො උලාරං පිති සොමනස්සං පටිසංවෙදෙනො තිසිදි. තාවදෙවස්ස සකලසරිරං විසං අජෙක්ඛාන්ථරි. මුහුත්තමෙව වෙගෙ මුද්ධප්පනෙන කාලමිකාසි. කාල කතො ව තාවතියෙසු වාදසයොජ්ඣිකෙ කතකම්මානෙ තිබ්බතති. තං ආයස්මා මහාමොග්ගලානො දිස්වා ඉමාහි ගාථාහි පටිපුච්ඡි: -

‘දිස්වාන දෙවං පටිපුච්ඡි හික්ඛු
උචො විමානමහි විරට්ඨිතිකෙ,
ආමුත්තහන්ධාගරණං යසස්සිං
දිබ්බෙ විමානමහි යථාපි වන්දිමා.

අලබ්බතො මාලහාරි සුවන්තො
සුකුණ්ඩලි කප්පිතකෙසමස්සු,
ආමුත්තහන්ධාගරණං යසස්සිං
දිබ්බෙ විමානමහි යථාපි වන්දිමා.

දිබ්බං ව විණං පවදන්ති වග්ගු
අට්ඨකං සිකිතං සාධුරූපා,
දිබ්බං ව කඤ්ඤං තිදසවර උලාරං
නවවන්ති භාගන්ති පමොදයන්ති.

දෙවිඤ්ඤාපනෙතංසි මහානුභාෂො-පෙ-
සබ්බදිසං පභාසන්ති”ති

සොපි තස්ස ව්‍යාකාසි.

සො දෙවපුනෙතං අත්තමනො-පෙ-
සස්ස කම්මස්සිදං ඵලං.

“අහං මනුස්සෙසු මනුස්සභූතො
සම්භවම රක්ඛස්සං පරෙසං ව ධෙනුසො,
තතො ව අංගා සමණො මමන්තිකෙ
භාෂො ව මාසෙ අගමංසු බාදිතුං.

වයජ්ඣ් කිම්බං උභයඤ්ච කාරියං
ඉච්චවහං භනෙන තද්විවින්නසිං,¹
තතො ව සඤ්ඤං පටිලඤ්ඤානිසො
දද්ධම් භනෙනති බිපිං අනන්තකං.

සො මාසබ්බතං තුරිතො අවාසරිං.
පුර අයං භඤ්ජන්ති යස්සිදං ධනං,
තතො ව කණ්ණො උරගො මහාවිසො
අබංසි පාදෙ තුරිතස්ස මෙ සතො.

ස්වාහං අට්ටොමති දුක්ඛෙන පිළිකො
තිකත්ථ ව තං සාමං මුඤ්ඤිත්වා නන්තකං,
අභාසි කුමමාසං මමානුකම්පයා
තතො චුතො කාලකතොමති දෙවතා.

තදෙව කම්මං කුසලං කතං මයා
සුඛඤ්ච කම්මං අනුභොමි අත්තනා,
තයා හි භනෙන අනුකම්පිතො භුසං
කතඤ්ඤානාය අභිවාදයාමි තං.

සදෙවකෙ ලොකෙ සමාරකෙ ච
අඤ්ඤං මුනී නච්චි තයානුකම්පතො,
තයා හි භනෙන අනුකම්පිතො භුසං
කතඤ්ඤානාය අභිවාදයාමි තං.

ඉමිත්ථි ලොකෙ පරත්ථි වා පත
අඤ්ඤා මුනි නන්ති තයානුකම්පකො,
තයා හි භවෙන අනුකම්පිතො භුසං.
කතඤ්ඤාතාය අභිවාදයාමි ත”න්ති.

අථායසමා මහාමොග්ගලානො අත්තනො දෙවතාය ච කපිත
නිසාමෙනෙව තං භගවතො ආරොවෙසි. සන්ථා තමන්ථං පච්චිත්තවා
සිත්වා තං අරිස්සුප්පතති. කත්වා සම්පත්තපරිසාරං ධම්මං දෙසෙත්තුං
“දිඤ්චාන දෙවං පටිපුච්ඡි හික්ඛු”ති ආදිමාන.

තන්ථ දෙවනති ගොපාලදෙවපුත්තං, හික්ඛුති ආයසමන්තං
මහාමොග්ගලානං සන්ධිය සන්ථා වදති. සො හි සබ්බසො හිත්ත
කිලෙසතාය හික්ඛු. විමානස්ස බහුකාලාවධාරිසිත්තාය කප්පට්ඨිති
කතාය ඵල වා විරට්ඨිතිකොති වුත්තං. “විරට්ඨිතික”න්ති පි කෙවි
පඨනති. තඤ්ඤි “දෙව”න්ති ඉමිතා සම්බන්ධතබ්බං. සොපිති සට්ඨි
සතසහස්සාරිකා නිස්සො වස්සකොට්ඨෙයො තන්ථ අවධාරිතතො
“විරට්ඨිතිකො”ති වත්තබ්බතං ලභති. සථාපි වද්දිමානි යථා වද්දිමා
දෙවපුත්තො කත්තසිතලමනොභරකිරණජාලසමුප්පලො අත්තනො
දිබ්බ විමානමහි විරොචති, ඵලං “විරොචමාන”න්ති වචනසෙසො.

අලඛිකයොති ආදි තස්ස දෙවපුත්තස්ස ථෙරෙන පුච්ඡිතා
කාරදස්සනං, තං හෙවධා වුත්තන්තමෙව.

සබ්බමමානි සබ්බමෙත්වා.¹ හෙත්වන්තොපි හි ඉධ අනො නිතො,
බහු ඵකතො කත්වාති² අන්තො. ආහානි ආගඤ්ඤි. මාසෙති මාස
සස්සාති. මසජ්ජාති වයං අජ්ජ ඵතරති. කිච්චං කාතබ්බං. උග්ගම
කාමිකනති වුත්තස්සෙවන්ත්සං පරිසාරවචනං. සඤ්ඤානති ධම්මසඤ්ඤා.
තෙනාහ: සොභිසොති. පටිලද්ධාති පටිලභිත්වා. බිසිනති පටිග්ගාහා
පතවසෙන හන්තෙ බිසිං. අභිග්ගාහනති නන්තකං කුමමාසං පකබිසිත්වා
බන්තිත්වා³ ධම්මං පිලොභිකං. අකාරොවෙන්ති නිපාතමත්තං.

සොති සො අහං. කුට්ඨොති කුරිතො සම්බමන්තො. අවාසනිති
උපභඤ්ඤං, පාචිසිං වා. පුරා අහං භඤ්ඤති සන්තිදං ධනිනති යස්ස
බෙත්තසාමිකස්ස ඉදං මාසසස්සං ධනං තං අයං ගොගණො භඤ්ඤති⁴
පුරා තස්ස භඤ්ඤතතො ආමද්දතතො පුරෙත්තරමෙවති අන්තො.
කුට්ඨොති තන්ථ. කුට්ඨස්ස මෙ සගොති සම්බමන්තස්ස මෙ සමා
නස්ස, සහසා ගමනෙන මග්ගෙ කණ්ඩසප්පං අනොලොකෙත්වා
ගතස්සාති අධිප්පායො.

අට්ටොමිනි දුක්ඛෙති පිට්ඨිකොති තෙන ආසිවිසෙන ඩංස
තෙන අට්ටො අට්ටිතො උපද්ද්දතො මරණදුක්ඛෙන බාධිතො
භවාමි. අහාසිති අපේක්ඛාහරි, පරිභුඤ්ඤති අන්තො. කුට්ඨො වුත්තො

1. කා සබ්බමමානි වා සබ්බමෙත්වා සො.

2. සි. & හා. හුත්වාති.

3. හා. බන්තොත්වා.

4. සි. I. II. III & IV. භුඤ්ඤති.

කාලසංඛ්‍යාමිති දේවතානි තතො මනුස්සත්තභාවතො වුතො
මරණකාලප්‍රත්‍යයා, තත්ථ වා ආයුසංඛ්‍යාතො ඛෙපනසංඛ්‍යාතො
කාලස්ස කතතතො= කාලකතො, තදන්තතරමෙව ච අමිති දේවතා
දේවත්තභාවප්‍රත්‍යයා දේවතා හොමිති අත්තො.

කසාති තයා සදිසො. අසංකල්ප, මුඛි මොනොය්‍යගුණයුතො
ඉධි නිසී. නිසාති වා නිසාකෙක ඉදං කරණවචනං. සෙසං වුත්ත
තයමෙව.

ගොපාලවිමාන වර්ණනා.

7. 7.

පුණ්ණමාසෙ යථා වන්දෙති කන්තවිමානං. තස්ස කා උප්පතති:
හගවා සාවන්තියං. විහරති ජේතවනෙ. තෙන ච සම්මෙත
ආයස්මා මහාමොග්ගලානො හෙට්ඨා වුත්තතයෙතෙව දේවචාරිකං
චරමානො තාවතියංභවතං. ගතො. තස්මි. බණේ කන්තො
දේවපුත්තො සකභවතො නිකම්භිකා දිබ්බයානං. අභිරුහිකා
මහනෙතන පරිවාරෙන මහතියා දේවිද්ධියා උය්‍යානං ගච්ඡන්තො
ආයස්මතං. මහාමොග්ගලානං දිස්වා සඤ්ජාතගාරවබ්බුමානො
සහසා යානතො ඔරුග්ග පෙරං උපසංඝමිතිකා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන
වන්දිතා සිරසමි. අඤ්ජලිං පග්ගය්‍යා අට්ඨාසි. අථ නං පෙරෙ:

“පුණ්ණමාසෙ යථා වන්දෙති කන්තතපරිවාරිතො,
සමන්තා අනුපරියාති තාරකාධිපතී සසි.

තථුපමං ඉදං ව්‍යවහං දිබ්බං දේවපුරමිති ව,
අතීරොචති වණ්ණෙන උදයන්තොච රංසිමා.

වෙළුරියසුචණ්ණස්ස ඵලිකා රුපියස්ස ව,
මසාරගලලමුත්තාති ලොහිතඛකමණ්ණිති ව.

විත්‍රා මනොරමා භූමි වෙළුරියස්ස සන්තා,
කුටාගාරා සුභා රමවා පාසාදො තෙ සුමාපිතො.

ඵලමා ව තෙ පොකරණි පුථුලොමනිසෙවිතා,¹
අවෙජ්ජිකා විපසන්තා සොණ්ණවාලකසන්තා.

තානාපද්මසඤ්ජන්තා පුණ්ණිරිකසමොත්තා,
පුරුහිං සමපවායන්ති මනුඤ්ඤ මාඵතෙරිතා.

තස්සා තෙ උභතො පසෙස්ස වනගුමිනා සුමාපිතා,
උපෙතා පුප්ඵරුකෙකති ඵලරුකෙකති වුභයං.

සොචණ්ණපාදෙ පලලකෙක මුදුකෙ වොල²සන්තො,
නිසින්නං දෙවරුජංච උපනිඨන්ති අච්ඡරා.

1 සි III. IV & ජ. පුථුලා මච්ඡසෙවිතා.

2 හා. සොණ.

සබ්බාගරණසඤ්ඤා නානාමාලාවිභුසිතා,
රමනති තං මහිද්ධිකං වසවතතිව මොදයි.

හෙරිසබ්බමුද්ධිතාහි විණාහි පණවෙහි ව,
රමති¹ රතිසමපනෙනා නව්වතීතෙ සුවාදිතෙ.

දිබ්බා තෙ විවිධා රූපා දිබ්බා සඤ්ඤා අපො රසා,
ගනිඤ්ඤා ව තෙ අධිපෙතො පොඨාබ්බා ව මනොරමා.

තසම්මිං විමානෙ පවරෙ දෙවපුත්ත මහපසංභො,
අතිරොවසි වණ්ණෙන උදයනොච භානුමා.

දුතස්ස තෙ ඉදං ඵලං අපො සීලස්ස වා පත,
අපො අඤ්ඤාලිකමස්ස තං මෙ අකබ්බාහි පුච්ඡිතො”ති

අධිගතසමපතතිකිත්තනමුඛෙන කතකමමං පුච්ඡි.

සො දෙවපුත්තො අත්තමනො මොග්ගලානෙන පුච්ඡිතො,
පඤ්ඤාං පුට්ඨො විශාකාසි යස්ස කමමස්සිදං ඵලං.

“අහං කපිලවත්ථසම්මං සාකියානං පුරුත්තමෙ,
සුඤ්ඤාදනස්ස පුත්තස්ස කන්ධකො සහජොඅහං.

යද්ද සො අබ්බරත්තායං බොධාය මහිතිකම්මි,
සො මං මුද්දති පාණීති ජලතමබ්බතබ්බෙති ව.

සන්ධි ආකොටසිත්තාන වහ සමමාති ව බ්‍රවි,
අහං ලොකං තාරසිස්සං පනෙනා සමොධි මුත්තමං.

තං මෙ ගිරං සුණ්ණතස්ස භාසො මෙ විපුලො අනු,
උදග්ගවිනොසො සුමනො අභිසිංසිං තද්ද අහං.

අභිරුලහඤ්ඤා මං ඤාතො සකාපුත්තං මහායසං,
උදග්ගවිනොසො මුදිතො වහිස්සං පුරිසුත්තමං.

පරෙසං විජිතං ගනනො උග්ගතසම්මි දිවාකරෙ,
මමං ඡන්දනඤ්ඤා ඔභාය අනපෙකොසො අපකකම්මි

තස්ස තමබ්බතබ්බෙ පාදෙ ජිව්හාය පරිලෙහිසං,
ගච්ඡන්තඤ්ඤා මහාපීරං රුද්ධොනො උදික්ඛිසං.

අදස්සනෙනානන්තස්ස සකාපුත්තස්ස සිරිමනො,
අලන්ථං ගරුකාබාධං බිප්පං මෙ මරණං අනු.

තස්සෙව ආනුභාවෙන විමානං ආවසාමිදං,
සබ්බකාමභූණොපෙතං දිබ්බං දෙවපුරමහි ව.

යඤ්ඤා මෙ අනුභවා භාසො සඤ්ඤා පුත්තාන බොධියා,
තෙනෙව කුසලමුලෙන පුභිස්සං ආසවක්ඛයං.

සචෙ ති හනෙන ගච්ඡන්තියාසි සන්ත්‍රී බුද්ධස්ස සන්තිකො,
මමාපි නං වචනෙන සිරසා චජ්ජාසි චන්දනං.

අහංපි දට්ඨං ගච්ඡිස්සං ජිනං අපාටිපුග්ගලං,
දුලලහං දස්සනං හොති ලොකනාථාන තාදින”නති

සොපි අත්තනා කතකමමං කථෙසි. අයං හි අනන්තරෙ
අත්තනාවෙ අමනාකං බොධිසත්තෙන සහජානො කළුකො අස්ස
රුජා අහොසි. සො අභිනික්ඛමනසමයෙ අභිරුළෙහා තෙතෙව
රත්තාවසෙසෙන තිණ්ණි රජ්ජාති මහාපුරිසං අභික්ඛමාපෙත්වා අනො
මානදීතිරං සමපාපෙසි. අථ සො මහාසත්තෙන සුරියෙ උග්ගතෙ
සටිකාරමහාබ්‍රහ්මිකා උපනිතාති පත්තවිවරති ගගෙනො පබ්බජිතො
ඡන්තෙන සද්ධිං කපිලවක්ඛං. උද්දිස්ස විස්සජ්ජනො සිත්තහාරි
කෙන හදයෙන මහාපුරිසස්ස පාදෙ අත්තනො ජට්ඨාය ලෙහිත්වා
පසාදසොමොති අක්ඛති උම්මිලෙත්වා. යාව දස්සනපථා ඔලො
කෙනෙතො දස්සනුපථාරං පන අභික්ඛනෙන ලොකනාථෙ ඵලං
විධං නාම ලොකග්ගනායනං මහාපුරිසං අහං වහිං, සථලං වත
මෙ සරීරං. අහොසිති පසන්තමානසො හුත්වා පුත වීරකාලං
සමගතස්ස පෙමස්ස වසෙන විශොගදුක්ඛං අසහනෙනා භාවිතියා
දිබ්බසම්පත්තියා වසෙන ධම්මතාය වොදිගමානො කාලං කත්වා
තාවතියං සභවනෙ තිබ්බතති. තං සක්ඛාය වුත්තං: “පුණ්ණමාසෙ යථා
වසෙද්දං-පෙ-අහං කපිලවක්ඛස්මි”නති ආදි.

තත් පුණ්ණමාසෙති පුණ්ණමාසියං, සුක්ඛපතෙති පණ්ණ
රසියං. භාරකාධිපතීති තාරකානං අධිපති. සසිති සසලඤ්ජනවා.
“තාරකාධිප දිස්සති”ති කෙවි පඨනති. තෙසං තාරකාධිපාති අපි
භතතිකතිද්දෙසො. තාරකානං අධිපො හුත්වා දිස්සති, අනුපටිස්සාති
වාති යොජනා කාතබ්බා.

දිබ්බං දෙවපුරමහි වාති දෙවපුරසම්මපි දිබ්බං. යථා මනුස්සානං
භානතො දෙවපුරං උත්තමං, ඵලං දෙවපුරතො වාපි ඉදං තව
විමානං උත්තමනති දස්සෙති. තෙනාහ: අභිග්‍රොවති වණ්ණෙන
උදසනෙනාම රංසිමාති, උග්ගච්ඡන්තො සුරියො විශාති අනො.

වෙඨපිසසුචණ්ණස්සාති වෙඨරියෙන සුචණ්ණෙන ව ඉදං
ඛාමහං නිමිතනති වචනසෙසෙන යොජනා. ඵලිකාති ඵලික
මණ්ණිනා. පොකබරණීති පොකබරණියො. භාස්සාති භාස්සා පොකබර
ණියා. වන්භුමබාති උග්ගානෙ සුපුප්ථගච්ඡ සක්ඛාය වදති.

දෙවග්ගං-වාති සක්ඛං විශ. උසනිධම්මනති උපට්ඨානං කරෙතති.
සබ්බාහරණසඤ්ජනනාති. සබ්බෙති ඉන්ද්‍රියාදියාසෙති පටිච්ජා
දිතා, සබ්බසො විභුසිතසරීරති අනො. වසවකතිවාති වසවතති
දෙවරුජා විශ.

හෙරිසබ්බමුද්ධිනාතිනි ලිඛිතවිපල්ලාසෙන වුත්තං. හෙරිසි සබ්බෙති මුද්ධිබ්බෙති වානි යොජනා. රතිසම්පනෙනාති දිබ්බාය රතියා සම්බුද්ධිභූතො. නිව්වග්ගිනො සුචාදිතොති නිව්ව ව ගීතෙ ව සුඤ්ඤෙ පචාදිතෙ ව, නිව්වතෙ ගායනෙ සුඤ්ඤෙ පචාදිතෙ ව හෙතුභූතෙ. නිමිත්තයෙහි ඵලං භූමිම. “පචතතිනෙ”ති වා චචන සෙසො.

දිබ්බා නො විවිධා රූපාති දෙවලොකපරියාපන්නා නානප්පකාර වක්ඛුටිඤ්ඤායා රූපා කුශාං අධිපෙත්තා. යථා අධිපෙත්තා මනො රමා, විජ්ජනාති නිරියාපදං ආනෙත්වා යොජෙතබ්බං. දිබ්බාසඤ්ඤා ආදීසුපි එසෙව නයො.

කන්තමො සහජො අහනති එත් ‘අහ’නති නිපාතමත්තං. ‘අහු’ති කෙටි වදනයි. කන්තමො නාම අස්සරුජ මහාසතෙතන සහ එකස්මිං යෙව දිවසෙ ජාතත්තා සහජො අහොසිති අත්ථො.

අභිඤ්ඤායනාති අභිඤ්ඤාතියං, මජ්ඣිමයාමසමයෙති අත්ථො. ලොබාය මහිනිකම්මිති මකායෙ පදසක්කිකරො, අහිසමොධි අත්ථං මහාතිනිකම්මනං නිකම්මිති අත්ථො. මුද්ධි පාණ්ණිති මුද්ධස්සනං මහාපුරිසලක්ඛණං වදති. ජාලගම්බනබෙගිති ජලවණ්ණෙති¹ අහි ලොභිතනබෙගි, තෙන ජාලගස්සනං මහාපුරිසලක්ඛණං තමනබතං අනුබ්බසඤ්ඤා දයොති.

සත්ථි නාම ජබ්බා, ඉධ පන සත්ථිනො ආසන්නට්ඨානභූතො උරුප්පදෙසො සත්ථිති වුත්තො. ආනොට්ඨිඛානාති අප්පොඤ්ඤා. වහ සම්මානි ව බ්‍රිච්ඡිති සමම කන්තම අජෙජ්ජකරතියං මං වහ, මයං ඔපවුත්තං හොතිති ව කපෙසි. වහනෙ පන පයොජනං තද මහාසතෙතන දස්සිතං වදන්තො අහං ලොකං තාරසිස්සං පනෙතො සමොබ්බිමුත්තමනාති අහ. තෙන අහං උත්තමං අනුත්තරං සම්මාසමොධිං පනෙතො අධිගතො හුත්වා සදෙවකා ලොකං සංසාර මහොසතො තාරසිස්සාමි, තසමා නසිදං ගමනං යං කිඤ්චිති විනෙතයාසිති ගමනෙ පයොජනස්ස අනුත්තරභාවං දයොති.

හාසොති කුට්ඨි. විපුලොති මහා උලාරො. අහිසිංසිනාති ආසිංසිං ඉවති. සමපට්ටිති.

අහිරුලාඤ්ඤා මං ඤාත්වා සක්ඛාපුත්තං මහාසසනාති පත්ථවිපුල යසං සක්ඛාරාජපුත්තං මහාසතනං මං අහිරුලා නිසිතනං ජාතිත්වා. වහිස්සනාති වහිං නෙසිං.

සරෙසනාති පරරුජ්ඣං. විජිනනාති දෙසං පරරජ්ජං. මහාසාති විස්සරජ්ජා. අපක්කමිති අපක්කමිත්තුං ආරභි. ‘පට්ඨෙජ්ජි’ව² පඨනාති.

1. හා, වනෙතගි.

2. සි III & IV, පට්ඨෙජ්ජි ව.

පරිලෙහිසනති පරිතො ලෙහිං. උදික්කිසනති ඔලොකෙසිං.¹

ගරුකාබාධනති ගරුකං බාලකං ආබාධං. මාරණනතිකං දුක්ඛනති අන්තො. තෙනාහ : බිප්පං මෙ මරණං අනුති. සො හි අනෙකාසු ජාතීසු මහාසතෙතන දලහනතතියො හුත්වා ආගතො, තත්වා විශොගදුක්ඛං සතිතුං නාසක්ඛි, සමමාසමෙධංසිං අධිගනතුං නික්ඛනෙතාති පන සුත්වා නිදම්භං. උදාරං ජිතිසොමනස්සඤ්ච උපපජ්. තෙන මරණානන්තරං තාවතීංසෙසු තිබ්බනති, උදාරා වස්ස දිබ්බසම්පත්තියො පාතුරුහෙසුං. තෙන වුත්තං: නසොච ආනුභා වෙනාති, ඌනගතස්ස පසාදමයපුඤ්ඤස්ස බලෙන. දෙවො දෙව පුරමහිවාති තාවතීංසගවනෙ සකෙකා දෙවරාජා වීඨ.

සඤ්ච මෙ අනුචා ගාසො සද්දං සුත්වාන බොධිසොති “පතොතා සමෙධංසිමුත්තම”නති පඨමතරං. බොධිසද්දං සුත්වා තද මග්ගං ගාසො අනු, යං ගාසස්ස හවනං තුස්සනං තෙනෙව කුසලමුලෙහි තෙනෙව කුසලබ්භෙත පුබ්බස්සනති ජුසිස්සාමි, පාපුණ්ණිස්සාමි.

එවං දෙවපුත්තො යථාධිගතාය අනාගතාය හවසම්පත්තියා කාරණංභූතං අත්තතො කුසලකම්මං කප්පෙනො ඉද්දති අත්තනා හගවතො සනතිකං ගතතුකාමොපි පුරෙතරං ථෙරෙත සත්ථු වන්දනං පෙසෙතො “සවෙ”ති ගාථමාහ.

තත්ථ සවෙ ගච්ඡෙත්ථාසිති යදි ගමිස්සසි. “සවෙ ගච්ඡසි”ති කෙවි පඨනති. සො එවන්තො. මමාපි නං චචනෙනාති න කෙවලං තච සභාවෙනෙව අථ බො මමාපි චචනෙන හගවතනං. චජ්ජා සිති වදෙය්සාසි. මමාපි ශිෂ්ටා වන්දනාති යොජනා. යදිපිද්දති වන්දනඤ්ච පෙසෙමි, පෙසෙත්වා එව පන න නිට්ඨාමිති දස්සෙතො ආහ : අහං පි දද්දං ගච්ඡිස්සං ජිනං අප්පට්ඨුගතලනති, ගමනෙ පන දලහතරං කාරණං දස්සෙතුං “දුලලහං දස්සනං තොති ලොක කාථාන තාදික”නති ආහ.

“සො කතඤ්ඤා කතවෙදි සත්ථාරං උපසඞ්කමි,
සුත්වා ගිරං වක්ඛුමනො ධම්මවක්ඛුං විසොධසි.

විසොධෙත්වා දිට්ඨිගතං විචිකිච්ඡං වතාති ව,
වන්දිත්වා සත්ථුනො පාදෙ තත්ථෙවනතරධායථා”ති

ඉමා වෙ ගාථා සඞ්චිතිකාරෙහි ධම්පතා.²

තත්ථ සුත්වා ගිරං වක්ඛුමනොති පඤ්චති වක්ඛුති වක්ඛුමනො සමමාසමුද්ධස්ස චචනං සුත්වා. ධම්මවක්ඛුනති සොතාපතතිමග්ගං, විසොධසිති අධිගච්ඡි. අධිගමො යෙව හි තස්ස විසොධනං.

විසොධබෝධා දිට්ඨිගතනා දිට්ඨිගතං සමුග්ගානෙත්වා විවික්ඛිත්ථං වතානි වාති සොළසවත්තුකං අට්ඨවත්තුකඤ්ච විවික්ඛිත්ථං සිලබ්බතෙති සුද්ධිති පචත්තනකසිලබ්බතපරමාසෙ ව විසොධසීති යොජනා. තත්ථ හි සහපරියායෙති¹ තථා පචත්තා පරමාසා වතානිති චුත්තං සෙසං චුත්තනසමෙව.

සංයුක්ත විමානවණණනා.

7. 8.

අනෙකවණණං දරසොකනාසනනා අනෙකවණණවිමානං. තස්ස කා උපපතති?

හගවා සාවන්තියං විහරති ජේතවතෙ. තෙන සමයෙන ආයස්මා මහාමොග්ගලානො හෙට්ඨා චුත්තනසෙන දෙවචාරිකං වරනොතාතාවතිංසභවනං අගමාසි. අථ නං අනෙකවණණං දෙවපුත්තො දිස්වා සඤ්ජාතගාරවබ්බුමානො උපසඬකම්මො අඤ්ජලිං පග්ගග්ග අට්ඨාසි. ථෙරො:-

“අනෙකවණණං දරසොකනාසනං
විමානමාරුග්ග අනෙකවිත්තං,
පරිවාරිතො අව්ජරුසංගණෙන
සුනිම්මිතො භූතපතිව මොදසි.
සමස්සමො” න නී කුතො පනුත්තරො²,
යසෙන පුඤ්ඤෙන ව ඉද්ධියා ව.

සබ්බෙ ව දෙවා තිදසගණා සමෙව්ච
තත්තං නමස්සනති සසිංච දෙවා,
ඉමා ව තෙ අව්ජරායො සමන්තතො
නව්වනති ගායනති පමොදයනති.

දෙවිද්ධිපත්තොසි මහානුභාවො
මනුස්සභූතො කිමකාසි පුඤ්ඤො,
කොතාසි එවං ජලිතානුභාවො
වණණො ව තෙ සබ්බදිසා පහාසති”ති

අභිගතසමපතතිකිත්තනමුබ්බෙන කතකමමං පුච්ඡි. නං දසෙසාදුං:-

සො දෙවපුත්තො අත්තමනො මොග්ගලානෙන පුච්ඡිතො,
පඤ්ඤං පුට්ඨො විශාකාසි යස්ස කම්මසිද්ධං එලනති

චුත්තං. සොපි:-

1. සී. තං හි සාපරියායෙති, තා. වග්ගසා හි.

2. සී. II. III. IV. ජ & චු. සමො සමො.

3. ශා. උත්තරි.

“අහං හදනොති අනුචාරීං පුබ්බං
සුමේධනාමස්ස ජිනස්ස සාවනො,
පුට්ඨජනො අනවබ්‍යොධො හමස්මි.
සො සත්තවස්සාති පරිබ්බජිත්ථං.”

ආහං සුමේධස්ස ජිනස්ස සඤ්ඤානො,
පරිනිබ්බුතස්සොසතිණ්ණස්ස නාදිනො,
රතනුවරයං හෙමජාලොක ජනනං
විඤ්ඤා පුප්පමිං මනං පසාදයිං.

හමාසි දානං නව මජ්ඣි දාතුං
පරෙ ව බො නත්ථ සමාදපෙසිං,
පුජෙජ්ඣ නං පුජනීයස්ස ධාතුං
එවං කීර සකමිතො හමස්මි.

තදෙව කමමිං කුසලං කතං මයා
සුබ්බඤ්ඤාදිබ්බං¹ අනුභොමි අත්තනා,
මොදුමිහං තිදසගණස්ස මජ්ඣෙ
ත වස්ස පුබ්බඤ්ඤාස්ස බයමපි අජ්ඣිග”නති²

කථෙසි.

ඉතො කීර තිංසකපාසගණස්ස සුමේධො නාම සමමාසමුද්ධො
ලොකෙ උපපජ්ඣිං සදෙවකං ලොකං එකොභාසං කන්ධා කත
බුද්ධිකිවෙවා පරිනිබ්බුතො.³ මනුස්සොති ව හභවතො ධාතුං ගහෙත්වා
රතනවෙතිසෙ කතෙ අඤ්ඤාතරෙ පුරිසො සඤ්ඤා සාසනෙ පබ්බ
ජිත්වා සත්තවස්සාති* බුහමවරියං වරිත්වා අනවට්ඨිතවිත්තතාය
කුකකුචවතො හුත්වා උපබ්බජි. උපබ්බජිතො ව සංවේගබහුල
තාය ධම්මජන්දවන්තතාය ව වෙතිග්ගණ සමවජ්ජනපරිහණිකාදීනි
කරෙන්නොතිවට්ඨිල-උපොසථසිලානි රක්කන්තො ධම්මං සුණන්නො
අඤ්ඤා ව පුබ්බඤ්ඤාකීරියාය සමාදපෙන්නො විවරි. සො ආයු
පරියොසානෙ කාලකතො තාවතීංසෙසු නිබ්බන්ති. සො පුබ්බඤ්ඤ
කමමස්ස උමාරහාවෙන මහෙසකෙඛා මහානුභාවො. සක්කාදීති
දෙවතාති සක්කතපුජිතො හුත්වා තත්ථ යාවතායුකමපි ධර්මා
තතො වුතො අපරපරං දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්නො ඉමස්මිං
බුද්ධිපාදෙ තස්සෙව කමමස්ස විපාකාවසෙසෙන තාවතීංසභවතෙ
නිබ්බන්ති. අනෙකවණණාති ව නං දෙවතා සඤ්ජාතිංසු. තං
සක්කාය වුතතො: “අථ නං අනෙකවණණා දෙවපුත්තො-පෙ-න
තස්ස පුබ්බඤ්ඤාස්ස බයමපි අජ්ඣිගනති³ කථෙසි”ති.

1. සි. කමමි.

3. හා. කිවෙව පරිනිබ්බුතෙ.

2. සි. I II, III & බු. අජ්ඣිගනති.

*. පබ්බවස්සාති-සාබ්බවරිකොදය.

තත් අනෙකවණවිමර්ශන නිලපිතාදිවසෙන විවිධවණණතාය අනන්තරවිමානාදිතං විවිධසණයානතාය ව නානාවිධවණණං. දර සොකනාසනනති සිතලභාවෙන දරථපරිලාභානං විනොදනතො මනුඤ්ඤතාය දසනතීයතාය ව සොකසා අනොකාසතො දර සොකතාසනං. අනෙකවිතනනති නානාවිධවිතනරූපං. සුනිමිමනො භුතපනිවෘති තාවතිසකාසිකොපි උලාරදිබ්බභොගතාය සුනිමිත දෙවරුන් විශ මොදසි තුසසි අභිරමසි

සමයාමොති¹ සමො එව හුතා සමො, නිපපරියායෙන සදිසො. තෙ තුග්ගං නිදසී. කුතො සනි කෙන කාරණෙන උග්ගරිං අභි කො කො නාම සියා? කෙන පන සමතා උග්ගරිතරතා වාති ආග: සසෙසනි පුඤ්ඤනි ව ඉද්ධියා වාති. තත් සසෙසනාති පරිවා රෙන. ඉද්ධියාති ආනුභාවෙන. “යසෙනා”ති වා ඉසාරියෙන, “ඉද්ධියා”ති දෙවිද්ධියා. “යසෙනා”ති වා විභවසමපතතියා, “ඉද්ධියා”ති යට්ඨිතසා කාමගුණසා ඉජ්ඣතෙන. “යසෙනා”ති වා කිතති සොසෙන, “ඉද්ධියා”ති සමිද්ධියා. පුඤ්ඤනාති තත් තත් වුතතා වසිට්ඨපුඤ්ඤථලෙන, පුඤ්ඤකමෙමතෙව වා

සබ්බ ව දෙවෘති සාමඤ්ඤතො ගතිතමත්. නිදසගණාති ඉමිනා විසෙසෙතා වුතතං. එකච්චසා පච්චෙකං නිපච්චකාරං කරෙන්නාපි පමුදිතා න කරෙන්නි, න එවමෙතසා. එතසා පන පමුදිතාපි කරෙන්නි යෙවෘති දසොනුං සමෙච්චෘති වුතතනති දට්ඨබ්බං. නං නනති තං. නිං. සසිං. ව දෙවෘති යථා නාම සුක්ක පක්කපාටිපදියං දිසාමානං සසිං වන්දං මනුසා දෙව ව ආදරුතා නමයානති එවං තං සබ්බෙපි නිදසගණා නමයානති අන්තො.

භද්දනනති පේරං භාරවබහුමානෙන සමුදවරති. අහුවාසිනති අනොසිං. සුභෙබ්බි පුරිමජාතියං. සුමෙධනාමයා ජිනසා සාවසොති සුමෙධොති එවං පාකටතාමයා සමමාසමුදධායා සාසනෙ පබ්බර්ත භාවෙන සාවතො. සුපුජ්ජනොති අතරියො. තත්පි සමානං අනුබොධමත්තසාපි අභාවෙන අනිනුබොධො. සො සත්තවයාති පටිබ්බජිතසනති සො අභං සත්තසංවච්ඡරති පබ්බජ්ජාගුණ මත්තෙන විවරිං, උග්ගරි මනුසාධමමං නාගිගව්ජනති අභිප්පායො.

රහනුවමසනති මණිකතකාදිරතනෙති උච්චිතං. උසිතරතන වෙතියං. ගෙමජාලෙන ජතනනති සමන්තතො උපරි ව කඤ්චන ජාලෙන පරිවර්දිතං. වජ්ඣොති පඤ්චපතිට්ඨිතෙන තත් තත් පණාමං කතා. ථූපසමිං මනං පසාදසිනති සබ්බඤ්ඤාගුණාබිට්ඨා නාය වත²ධාතුයා අයං ථූපො ති ථූපසමිං විතතං පසාදෙසිං.

නමාසිදනනනි මෙ මයා කතං දනං නාසි නාහොසි. කයමා පත? න ව මජ්ඣි දකුනනි මෙ මම පරිඤ්ඤාහුතං දනං දකුං න අජ්ඣි න කිඤ්චි දෙය්‍යවචනුං විජ්ජති. පරෙ ව බො සතෙත නන්ද දනෙ සමාදපෙසිං. “පරෙසඤ්ච තන්ද සමාදපෙසි”නති ච පථනති. තන්ද “පරෙස”නති උපයෝගෙන් සාම්චවනං දට්ඨබ්බං. පුරෙථ නනති ආදි සමාදපනාකාරදස්සනං. තං ධාතුනනි යෙජනා. එවං කිංති කිර සද්දෙ අනුස්සවන්තො.

න තස්ස පුඤ්ඤස්ස ධර්මෙ අස්සාදනනි තස්ස තද සුමෙධං භගවතනං. උද්දස්ස කතස්ස පුඤ්ඤකමස්ස පරිකබ්බං නාගිගඤ්ඤිං, තස්සෙව කමස්ස විපාකාවසෙසං පච්චිනුභොමිති දස්සෙති. යං පනෙන් න චුතනං, තං හෙට්ඨා චුතතනගතනා සුවිඤ්ඤාදස්සමෙ වාති දට්ඨබ්බං.

එවං පෙරෙ දෙවපුතෙතන අත්තනො පුබ්බකමෙව දසසිතෙ සපරි වාරස්ස තස්ස ධම්මං දෙසෙති: මනුස්සලොකං ආගන්ත්වා භගවතො තං පවතති. කපේසි, භගවා තං පත වචනුං අට්ඨප්පනති. කත්වා සමපත්තපරිසාය ධම්මං දෙසෙසි, සා දෙසනා සදෙවකස්ස ලොකස්ස සාප්තිකා අහොසිති.

අනෙකවණ්ණවිමාන වණ්ණනා.

7. 9.

අලංකිතො මට්ටතුණ්ඩලී මට්ටතුණ්ඩලී විමානං. තස්ස කා උප්පතති:

භගවා සාවච්ඡියං විහරති ජේතවනෙ. තෙන සමයෙන සාවච්ඡි වාසී එකො බ්‍රාහ්මණො අබ්බස්සා මහඥානො මහාභොගො අස්සද්ධො අප්පසනෙතා මිච්ඡාදිට්ඨිකො කස්සපි කිඤ්චි න දෙඤ්ඤි. අදනතො එව අදින්නපුබ්බකොති පඤ්ඤාසිත්ථ. සො මිච්ඡාදිට්ඨිභාවෙන ලුඤ්ඤා භාවෙන ච තථාගතං වා තථාගතසාවකං වා දට්ඨමි න ඉච්ඡති, මට්ටතුණ්ඩලීං නාම අත්තනො පුත්තඤ්ච සිකඛාපෙසි: තාත තයා සමණො ගොතමො තස්ස සාවකා ච න උපසම්මතභිබ්බා නදට්ඨබ්බා ති. සොපි තථා අකාසි. අපස්ස පුත්තො ගිලානො අහොසි. බ්‍රාහ්මණො ධනකබ්බසයෙන හෙසජ්ජං න කාමෙසි. රෙහෙ පත වඩ්ඪිතෙව වෙජ්ජ පනෙකාසිත්ථා දස්සෙසි. වෙජ්ජා තස්ස සරීරං ඕලොකෙත්වා අනෙකිවෙජ්ජාති තං ඤාත්වා අපකකමිංසු. බ්‍රාහ්මණො පුත්තො අබ්බන්තරෙ මතෙ නිහරණං දුක්ඛනනි පුත්තං බිතිවාර කොට්ඨිකෙ නිපජ්ජාපෙසි. භගවා රතනියා පච්චිසසමයෙ මහා කරුණාසම්පත්තිතො චුට්ඨාය ලොකං ඕලොකෙතො අද්දස

මට්ටකුණ්ඩලීයාණවං. විණායුතං. තදනෙව ච වතධම්මං, තීරයසං
 වතනතියඤ්ඤායා කම්මං. කතොකාසං. සචෙ පනාහං. තත්ථ ගම්ඤ්ඤාමි
 සො මධි විතතං. පසාදෙත්වා දෙවලොකෙ තිබ්බතනිත්වා. පිතරං
 ආලාභණේ රෙදමානං උපගන්ත්වා සංවෙජ්ජෙය්යිති, එවං සො ච
 තස්ස පිතා ච මම සතුතිකං ආගම්ස්සති, මහාජනකායො සනති
 පතිස්සති තත්ථ මයා ධම්මෙ දෙසිතෙ මහාධම්මානිසම්මයො හවිස්ස
 තීති එවං. පත ඤ්ඤා පුබ්බණ්ණසම්මයං නිවාසෙත්වා පතතව්චර
 මාදය මහතා භික්ෂුසංඝෙක සද්ධිං සාවන්ති.¹ පිණ්ඩාය පව්ටො
 මට්ටකුණ්ඩලීයාණවස්ස පිතුගෙහසම්පෙ රුත්වා ජබ්බණ්ණ චුද්ධි
 රංසියො විස්සජෙස්සි. තා දිස්වා මාණවො කිමෙතනති ඉතො
 විතො ච විලොකෙනෙනො අද්දස හගවතනං. දන්තං ගුත්තං සනති
 ඤ්ඤායං. වතතිංසාය මහාපුරිසලක්කණෙති අසීතියා අනුවාසඤ්ඤානෙති
 බ්‍යාමප්පහාය කෙතුමාලාය ච විජේරාතමානං. අනුපමාය චුද්ධිසිරියා
 අවිනේනස්සත චුද්ධානුභාවෙන විරෙවමානං. දිස්වා තස්ස එතද
 හොසි: චුද්ධො නු ඛො හගවා ඉධානුප්පතො, සස්සායං රූප
 සම්පදා, අත්තනො තෙජසා සුරියම්භි අභිභවති කන්තභාවෙන
 වඤ්ඤං උපසන්නභාවෙන සබ්බපි සම්මන්ත්‍රාභවණේ, උපසමෙන
 නාම එත්ථෙව හවිතබ්බං, අයමෙව ච මඤ්ඤා ඉම්මම්මං. ලොකෙ
 අග්ගපුත්තලො, මමෙව ච අනුකම්පාය ඉධානුප්පතොති චුද්ධාරම්ම
 ඤාය පිතියා නිරන්තරං. පුට්ඨසිරිතේ අතප්පකං පිතිසොමනස්සං
 පටිසංවෙදෙනො පසන්නවිතො අඤ්ඤං. පගග්ග නිපජ්ජි.
 තං දිස්වා හගවා අලං ඉම්මස්ස එතතකං සගග්ගප්පතනියාති පකකාමි.
 සො පි තං පිතිසොමනස්සං අවිජ්ඣනෙනොව කාලං කත්වා තාවතිං
 සෙසු වාදසයොජ්ජිතෙ² විමානෙ නිබ්බතති. පිතා පතස්ස සරීර
 සකකාරං කත්වා දුතියදිවසෙ පච්චුසවෙලායං ආලාභණං ගන්ත්වා
 හා³ මට්ටකුණ්ඩලී හා⁴ මට්ටකුණ්ඩලීති පරිදෙවමානො ආලාභණං
 අනුපරික්කමනො රෙදති. දෙවපුත්තො අත්තනො විභව
 සම්පතති¹ මල්ලාකෙත්වා ‘කුතො නු ඛො අහං ඉධාගතො කිඤ්ඤ
 කම්මං. කත්වා’ති උපධාරෙනො අත්තනො පුරිමත්තභාවං ඤ්ඤා
 තත්ථ මරණකාලෙ හගවති පවතතිතං. විතතප්පසාදං මනොහරං
 අඤ්ඤලිකරණමත්තං ච දිස්වා ‘අහො මහානුභාවා චුද්ධා හගවතො’ති
 සාතිසයං. තථාගතෙ සඤ්ජාතපසාදබ්‍රමානො අදීනතපුබ්බක
 බ්‍රාහ්මණො නු ඛො කිං කරෙතීති උපධාරෙනො ආලාභණේ
 රෙදමානං. දිස්වා ‘අයං මග්ගං පුබ්බෙ ගෙසජ්ජමත්තම්භි අකත්වා ඉද්ධි
 නිරන්තකං ආලාභණේ රොදති, හඤ්ඤං සංවෙජ්ජෙත්වාකුසලෙ
 පතිට්ඨාපෙස්සාමිති දෙවලොකතො ආගන්ත්වා මට්ටකුණ්ඩලීරූපෙන

1. සි. I. II. III & IV. සාවන්තිය.

2. ති. සයොජ්ජිතෙ කතක-ධම්මපදානපා.

3. සි. III. කකං.

4. හා, විභවසම්පදා.

රොදමානො 'හා වනු හා සුරියා'ති බොහා පහගහන කන්දනොනා පිතු සමිපෙ අවසාසි. අපානං බ්‍රාහ්මණො 'අයං මෙවකුණකිලි අංගතො'ති විනොනානා ගාථාය අර්ඛිතාසි:-

“අලඛකනො මෙව¹කුණකිලි
මාලධාරි²හරිවන්දනුයොදො,
බොහා පහගහන කන්දසි
වනමජෙති කිං දුක්ඛිතො නුව”නති.

තත් අලඛකනොති විභුසිතො. මෙවකුණකිලිති සර්පප දෙසයා අසංසන්නං. මාලාලතාදයො අදයොනො මෙව¹කායෙතෙව කතකුණකිලො. අප්චා “මෙවකුණකිලි”ති විසුද්ධකුණකිලො, තාපෙතො ජනිතිභූලිකාය මජ්ඣිකා ධොවිතො සුකරලොමෙන මජ්ඣිකකුණකි ලොති අන්තො. මාලධාරි²ති මාලං ධාරෙතොනා, පිළුකිතමාලොති අන්තො. කපිවන්දනුයොදොති රත්තවන්දනෙන සබ්බසො අනුලිතන ගතොනා කිනති පුච්ඡාවචනං. දුක්ඛිතොති දුක්ඛපපතොනා. “කිං දුක්ඛි තො”ති වා එකමෙව පදං, තෙන දුක්ඛෙන දුක්ඛිතොති අන්තො.

අප් නං දෙවපුතො අංග:-

“සොවණ්ණමයො පහගහරො
උපපනො රථපඤ්ඤරො මම,
තයා වක්කයුගං න වින්දමි
තෙන දුක්ඛෙන ජනිතං ජිවිත”නති.

අප් නං බ්‍රාහ්මණො අංග:-

“සොවණ්ණමයං මණ්ඩමයං
ලොතිතඛිකමයං අප් රුපියමයං,
අච්ඡිකම් මෙ හද්ද මාණව
වක්කයුගං පටිලාභයාමි³තෙ”ති.

තං සුතො මාණවො-‘අයං පුත්තයා සෙසජ්ජං අනන්තො පුත්ත පතිරුපකං. මං දිසවා රොදනොනා සුවණ්ණාදිමයං රථවක්කං කතෙමිති වදති, හොතු නිගහණිකාමි තනති විනොනානා ‘කිවමහනං මෙ වක්කයුගං කාරියාසි’ති වතො ‘යාවමහනං අංකඛිසි’ති වුතෙන වන්දිමසුරියෙහි මෙ අන්තො, තෙ මෙ දෙතිති යාවනොනා:-

“සො මාණවො තයා පාවදි
වන්දසුරියා⁴උගයෙත්ථ දිසාරො,⁵
සොවණ්ණමයො රථො මම
තෙන වක්කයුගෙන සොහති”ති.

1. හා. මෙ. 2. සි. III & බු. මාලාහාරි. 3. හා. පටිපාදයාමි.
4. ඊ. ඒ. & හා. වන්දිම. 5. සි. I II, III, IV. බු. & බ. හාහදෙ.

අථ නං බ්‍රාහ්මණෝ ආහ :-

“බාලො බො කුමසි මාණව
යො කිං පත්තයසෙ අපජ්ඣයං,
මඤ්ඤාමි තුවං මරියාසි
න හි කිං ලව්ඡසි වන්දසුරියෙ”ති.

අථ නං මාණවො—‘කිං පත පඤ්ඤායමානස්සත්ථාය රොදනො
බාලො හොති උදුහු අපඤ්ඤායමානස්සා’ති වත්තා :-

“ගමනාගමනමපි දිස්සති
වණණධාතු උභයත්ථ විපියා,
පෙතො පත කාලකතො න දිස්සති
කො නිධි කන්දනං බාලපතරෙ”ති.

තං සුත්වා බ්‍රාහ්මණෝ යුත්තං එස වදන්ති සලලකෙති :-

“සච්චං බො වදෙසි මාණව
අහමෙව කන්දනං බාලපතරො,
වන්දං විය දුරකො රුදං
පෙතං කාලකතාභිපත්ති”නති

වත්තා තස්ස කථාය තිස්සොකො හුත්වා මාණවස්ස ථුතිං කරොනො
ඉමා ගාථා අභාසි :-

“ආදිත්තං වත මං සන්තං සතසිත්තංව පාවකං,
වාරිතා විය ඔසිඤ්චං සබ්බං නිබ්බාපයෙ දරං.

අබ්බති වත මෙ සලලං සොකං හදය නිසිත්තං,
යො මෙ සොකපරෙතස්ස පුත්තසොකං අපානුදි.

ස්වාහං අබ්බුලහසලොසම් සීතිභූතොසම් නිබ්බුතො,
න සොවාමි න රොදුම් තව සුත්වාන මාණවා”ති.

තත්ථ රථපඤ්ඤරොති රථුපත්ථං. න විඤ්ඤාමිති න ලභාමි. හදද
මාණවොති ආලපනං. පෙපාදසාමිති සම්පාදෙත්වා දදුම්, මා වක්ක
යුගාහාවෙන ජිවිතං. ජිවිති අබිප්පායො. උභයත්ථ දිස්සරෙති
උභොපි එත්ථ වන්දසුරියා ආකාසෙ දිස්සනති. යකාරෙ පදසන්ති
කරෙ. උභයෙ එත්ථාති වා පදවිභාගො.

ගමනාගමනනති දිවසෙ දිවසෙ ඔගමනුගමනවසෙන වන්දිම
සුරියානං ගමනං ආගමනඤ්ච දිස්සති. “ගමනොගමන”නතිපි පාළි.
උගමනං ඔගමනඤ්චාති අත්ථො. වණණධාතූති සීතිභාවවිසිට්ඨා
කන්තභාවභාසුර්¹ උණභාවවිසිට්ඨා තික්කභාවභාසුරු ව වණණතිභා.

උභයන්තරානි වන්දෙ සුරියෙ වානි විසුපි වණ්ණධාතු දික්ඛනීති යොජෙත්තබ්බං. මිථිසානි පවත්තනවිපියං, ආකාසෙ නාගවිපියාදි-විපියං වා. “උභයන්තරානි”පි පාඨො. උභයෙ එන්තරානි පදවිසන්ති බාලාගතරොති බාලකරො, අතිසයෙන බාලො.

ඉමං පත කථං සුන්වා ‘අලබ්භනීයවන්තං වතාහං පන්තොකෙවලං සොකගිනිං ආබ්භාමි’¹, කිං මෙ තීරන්තොකෙත අතය ව්‍යසනෙනා’ති පටිසංඝිතොනෙ අධොසි. අථ දෙවපුත්තො මට්ඨ කුණ්ඩලීරූපං පටිසංඝරිත්වා අත්තනො දිබ්බරූපෙනෙව අධොසි. බ්‍රාහ්මණො පත තං අනොලොකෙනා මාණවවොහාරෙනෙව වොහරෙනො “සච්චං ඛො වදෙසි මාණවා”ති ආදිමාහ.

තත්ථ චන්දං මිස දරනො රුදන්ති චන්දං අභිපත්තං රුදනො දරනො විශාති අන්තො. කාලකතානිපත්තිනති කාලකතං අභිපත්තිං, “අභිපත්තං”නතිපි පාඨො.

ආදිත්තනති සොකගිනිං ආදිත්තං. නිබ්බාපසෙ දරන්ති නිබ්බාපසි දර්ථං සොකපරිලාහං.

අබ්බතීති උග්ගි. අථ බ්‍රාහ්මණො සොකං විනොදෙත්වා අත්තනො උපදෙසදායකං දිබ්බරූපෙන සිතං දිස්වා ‘කො නාම ත්ව’නති පුච්ඡනො:-

“දෙවතා නුසි ගතිබ්බො ආපු සකෙකා පුරින්ද්‍රො,
කො වා ත්වං කස්ස වා පුත්තො කථං ඡන්තෙත්ථ තං මය”නති

ආහ. සොපි තස්ස :-

“යඤ්ච කන්දසි යඤ්ච රෙදසි
පුත්තං ආලාහණෙ සයං දතිත්වා,
ස්වාහං කුසලං කරිත්වා කමමං
තිදසාහං සහව්‍යහං පත්තො”ති

අත්තානං කපෙසි.

තත්ථ යඤ්ච කන්දසි යඤ්ච රෙදසිති යං තච පුත්තං මට්ඨ කුණ්ඩලීං උග්ගිය රෙදසි අස්සති මුඤ්චසි. අථ නං බ්‍රාහ්මණො ආහ :-

“අපං වා බහුං වා නාදුසාම²
දාහං දදන්තස්ස සකෙ අහාරො,
උපසාසථකමමං වා නාදිසං
කෙන කමෙමහ ගතොසි දෙවලොක”නති.

තත්ථ උපසාසථකමමං වා නාදිසං නාදුසාමාති යොජනා, අථ නං මාණවො ආහ :-

1. සි. III. IV & තා. බ්‍යංගාමි.

2. සි. IV & ජ. අද්දසාමි, බ. අද්දසං.

“ආබාධිතොගං දුක්ඛිතො ගිලානො¹
 ආතුරරූපොච්ඡි සකෙ නිවෙසනෙ,
 බුද්ධං විගතරජං විනිශ්ශකඛබ්බං
 අදදක්ඛිං සුගතං අනොමපඤ්ඤං.
 සවාහං මුදිතමනො පසන්නවිතො
 අඤ්ඤාලිං අකරිං තථාගතස්ස,
 තාහං කුසලං කරිඤාන² කම්මං
 තිදසානං සහව්‍යතං පනෙනා”³ති.

තත්ථ ආබාධිතොති ආබාධසම්බන්ධි⁴ දුක්ඛිතොති තෙනෙව
 ආබාධිතභාවෙන ජනදුක්ඛො. ගිලානොති ගිලායමානොති අන්තො.
 ආතුරරූපොති දුක්ඛවේදනාතිතුත්තකායො. විගතරජනති විගත
 රහාදිරජං. විනිශ්ශකඛබ්බනති සබ්බසො සංසාරානං සමුච්ඡිනාතතා
 තිශ්ශවිවිතිච්ඡං අනොමපඤ්ඤනති පරිපුණ්ණපඤ්ඤං, සබ්බඤ්ඤනති
 අන්තො. අඤ්ඤාලිති අකාසිං. තාගනති තං අහං.

එවං තස්මිං කප්පෙනෙක කප්පෙනෙක යෙව බ්‍රාහ්මණස්ස සකල
 සරීරං පිතියා පරිපුරි. සො තං පිතියං පවෙදෙනෙතා :-

“අච්ඡරියං වත අබ්බතං
 අඤ්ඤාලිකම්මස්ස අයම්ඤ්ඤො විපාකො,
 අහම්පි මුදිතමනො පසන්නවිතො
 අජෙජව බුද්ධං සරණං වජාමි”⁵ති.

ආහ.

තත්ථ අනභිණ්හප්පවතතිතාය අච්ඡරං පහරිතුං යොග්ගනති=අච්ඡ
 පියං, අභුතපුබ්බතාය=අබ්බතං, උභයෙනපි විභයාවතතං යෙව
 දසොක්ඛා,⁶ අහම්පි මුදිතමනො පසන්නවිතො අජෙජව බුද්ධං
 සරණං වජාමිති ආහ.

අථ නං දෙවපුත්තො සරණගමනෙ සීලසමාදානෙ ව නියො
 ජෙනෙතා :-

“අජෙජව බුද්ධං සරණං වජාති
 ධම්මඤ්ඤා සංඝඤ්ඤා පසන්නවිතො,
 තප්ථව සික්ඛාය පදාති පඤ්ච
 අබණ්ඩපුලාති සමාදියස්ස.
 පාණාතිපාතා විරමස්ස ඛිප්පං
 ලොකෙ අදින්නං පරිවජ්ජයස්ස,
 අමජ්ජපො මා ව මුසා හණාති
 සකෙන දුරෙන ව ගොති කුට්ඨො”⁷ති.

ගාථාවයමාහ.

1. සි. I. II. III & ධ. බාලකගිලානො. 3. සි. I. II & IV; සම්බිභිභුනො.

2. සි. I. II & ධ. කරිඤා.

4. සි & භා. විභයාවතං යෙවදසෙසති.

ආගන්තුකා දික්කමානරුපො විමානනො ඔරුගහ හඟවනනං අතිවා දෙවො අඤ්ඤා පග්ගාන එකමනනං අට්ඨාසි. අථ හඟවා තස්සං පරිසරිං තෙන දෙවපුත්තෙන කතසුවරිතං කප්ථො පරිසාය විතත කලලනං ඤාමා සාමුකකාසිකං ධම්මදෙසනං අකාසි. දෙසනාපරි යොසානෙ දෙවපුත්තො ව බ්‍රාහ්මණො ච සනතිපතිතපරිසා වාති වතුරසිතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභිසමයො අගොසිති.

මධ්‍යකුණධර්මවිමාන වණ්ණනා.

7. 10.

සුඤ්ඤාථ¹ යක්ඛස්ස ච වාණිජාන වාති සෙරියක විමානං. තස්ස කා උපපතති:

හඟවති පරිතිබ්බුතෙ ආයස්මා කුමාරකස්සපො පඤ්ඤාති භික්ඛු සතෙති සද්ධිං සෙතව්‍යතගරං සමපනො තත්ථ පායාසිරුප්ඤ්ඤං අත්තනො සනතිකං උපගතං විපරිතගාහනො විවෙචෙත්වා² සමො දස්සනෙ පතිට්ඨාපෙසි. සො තතො පට්ඨාය පුඤ්ඤපසුතො හුත්වා සමණබ්‍රාහ්මණානං දානං දෙනො තත්ථ අකතපරිවයතාය අසකකච්චං දානං දත්වා අපරභාගෙ කාලං කත්වා වාතුමමභාරුජික හවනෙ සුඤ්ඤං සෙරියකෙ විමානෙ තිබ්බතති. අතීතෙ කීර කස්සපස්ස හඟවතො කාලෙ එකො බිණ්ණසවණේරෙ අඤ්ඤත රසම්. ගාමෙ පිණ්ඩාය වරිත්වා බතිගාමෙ දෙවසිකං එකසම්. පදෙසෙ හත්තකිච්චං අකාසි. තං දිස්වා එකො ගොපාලකො 'අග්‍යො සුරියාතපෙන කීලමතී'ති පසන්නවිතො වතුති සිරිසත්ථෙහති සාබාමණ්ඩපං කත්වා අදාසි. 'මණ්ඩපස්ස සම්පෙ සිරිසරුකං රෙපෙ සි'ති ව වදනති. සො කාලං කත්වා තෙනෙව පුඤ්ඤකමෙත වාතුමමභාරුජිකෙසු තිබ්බතති. තස්ස පුරිමකමමස්ස සුවකං විමාන වාරෙ සිරිසවනං තිබ්බතති වණ්ණගක්ඛ සමපනොති පුපෙථති සබ්බ කාලං උපසොහමානං. තෙන තං විමානං සෙරියකනති පඤ්ඤා සිත්ථ. සො ව දෙවපුත්තො එකං බුද්ධන්තරං දෙවෙසු ව මනුස්සෙසු ව සංසරනො ඉමසම්. බුද්ධිපපාදෙ යසණේරස්ස වතුසු විමලාදිසු ගිතිසහායෙසු ගවමථ තාම හුත්වා හඟවතො ධම්මදෙසනාය අර හතොන පතිට්ඨිතො පුබ්බාවිණ්ණවසෙන තං සුඤ්ඤවිමානං දිස්වා අභිණ්ණං දිවාවිහාරං ගව්ඡති. සො අපරභාගෙ පායාසිං දෙවපුත්තං තත්ථ දිස්වා 'කොසි ත්වං ආවුසොති පුච්ඡිත්වා තෙන අහං හතොන පායාසි රුප්ඤ්ඤා ඉද්ධිපපනොති'ති වුත්තො 'තනු ත්වං මිච්ඡා දිට්ඨිකො විපරිතදස්සනො, කථං ඉද්ධිපපනොති අහ. අථ නං

1. සි. I. II. III & IV සුඤ්ඤාථ.

2. සි. IV. විවෙචෙත්වා.

පායාසිද්ධෙවපුත්තො- අග්ගෙනමග්ගි කුමාරකස්සපඤ්ඤරෙන මිච්ඡා දස්සනතො විවෙචිතො පුඤ්ඤකිරියානං¹ අසකකච්චකාරීතාය පන සුඤ්ඤා විමානෙ නිබ්බතො, සාධු භනො මනුස්සලොකං ගත කාලෙ මම පරිජනස්ස ආරොවෙථ: පායාසිරාජඤ්ඤා අසකකච්චං දනං දත්වා සුඤ්ඤා සෙරියසකවිමානෙ උප්පන්නො, කුමෙහ පන සකකච්චං පුඤ්ඤාති කත්වා තනුප්පත්තියා විතතං පණ්දිතථාති. ථෙරො තස්සානුකම්පාය තථා අකාසි. තෙ පි ථෙරස්ස වචනං සුත්වා තථා විතතං පණ්දියං පුඤ්ඤාති කත්වා සෙරියසකෙ විමානෙ නිබ්බතංසු. සෙරියසකදෙවපුත්තං පන වෙස්සවණමහාරජා මරු භූමියං ඡායුදකරතිතෙ මග්ගෙ මග්ගපටිපත්තානං මනුස්සානං අමනුස්සපරිපඤ්චොවනත්ථ. මග්ගරකකං රූපෙසි. අථ අපරෙන සමග්ගෙන අභගමගධවාසිනො වාණිජා සකටසහස්සං භණ්ඩස්ස පුරෙත්වා සිත්ථු සොචිරදෙසං ගච්ඡන්තා මරුකන්තාරෙ දිව්‍ය උණ්ඨ භග්ගෙ මග්ගං අපටිපජ්ඣත්වා රතනි. නක්ඛිතකසඤ්ඤාය මග්ගං පටිපජ්ඣංසු. තෙ මග්ගමුලභා හුත්වා අඤ්ඤං දිසං අගමිංසු. තෙසං අත්තරෙ එතො උපාසකො අහොසි සද්ධා පසන්නො සීල සම්පන්නො අරහත්තප්පත්තියා උපනිස්සයසම්පන්නො මාතාපිතුන්තං උපට්ඨානත්ථ. වාණිජ්ජාය ගතො තං අනුග්ගණ්හන්නො සෙරියසක දෙවපුත්තො සහ විමානෙන අත්තානං දස්සෙසි. දස්සෙත්වා ච පන ‘කසමා කුමෙහ ඉමං ඡායුදකරතිතං වාලුකාකන්තාරං පටිපත්තා’ති පුච්ඡි. තෙ වස්ස තත්ථ අත්තතො ආගතප්පකාරං කපෙසුං. තදත්ථදීපනා දෙවපුත්තස්ස වාණිජානඤ්ච වචනපටිච්චනගාථා හොනති, ආදිතො පන වෙ ගාථා තාසං සම්බන්ධදස්සනත්ථ. ධම්ම සම්මාගතොති රූපිතා:-

“සුඤ්ඤාථ² යතධස්ස ව වාණිජන ව
සමාගමො යත්තද අහොසි,
යථා කථං ඉතරිතරෙන වාපි
සුභාසිතං තඤ්ච සුඤ්ඤාථ සබ්බෙ.

ගො සො අනු රාජා පායාසි නාමො
භුමිමානං සහව්‍යගතො යසස්සි,
සො මොදමානොව සකෙ විමානෙ
අමානුසො මානුසෙ අජ්ඣාසාසි”ති.

තත්ථ සුඤ්ඤාථාති³ සවණ්ණෙත්තච්චවනං. යං මයං ඉදං භණ්ණම නං සුඤ්ඤාථාති. ස්කන්ධස්සාති දෙවස්ස, දෙවො හි මනුස්සානං. එකච්චාසං දෙව්‍යානඤ්ච පුජනීයභාවතො යනෙත්තාති වුච්චති. අපි ච සහෙත්තාපි වත්තාරො මහාරාජතොපි වෙස්සවණපාරිසර්ජාපි පුරි හොපි යනෙත්තාති වුච්චති. තථාහි:-

1. හා. පුඤ්ඤකිරියාය.

2. භ. I. II. III & IV. සුඤ්ඤාථාති.

“අභිබාලනං ඛො අයං යකෙකා පමිනනා විහරති, යනනු නාහං ඉමිං යකං සංවෙජ්ජෙය්”නති ආදීසු සකෙකා යකෙකාති වුතෙතා. “වතනාරො යකං බග්ගහන්”ති ආදීසු මහාරජානො. “සනති හි හනෙත උළාරා යකං හගවතො අපසසනා”ති ආදීසු වෙස්සවණපාරිසජ්ජා එතතාවතා යකංසු සුද්ධිති ආදීසු පුරිසො. ඉධ පන වෙස්සවණ පාරිසජ්ජො අබ්ජෙප්පතො. වාණිජානව්‍යාති ගාථාබ්‍යාති සුබන්ධං අනුනාසිකලොපං කත්වා වුතතං. සමාගමොති සමොධානං. යකංති යසම්. වණ්ණප්පථො. නදති තසම්. මගගමුලො හුත්වා ගමන කාලෙ. ඉතරිතරෙන වාපිති ඉතරිතරස්වාපි. ඉදං සථාති ඉමිනා යොජ්ජතබ්බං. අයං හෙත් අත්‍යො:-සෙරියසකදෙවපුත්තස්ස වාණිජානස්සව තද යත් සමාගමො අහොසි, තං සුඤ්ඤාථ, සථා වාපි තෙති අස්සෙමස්සෙම සුභාසිනං සුලපිතං කපිං පවත්තං, නස්ස ඝට්ඨෙති ඉතිතවිතතා සුඤ්ඤාථාති. භූමමානන්ති භූමමදෙව්‍යානං. ඉදති යකංසු පුච්ඡාගාථායො හොනති:-

“වබ්බෙක¹ අරස්සෙසු අමනුස්සධ්‍යානෙ
කන්තාරෙ අප්පොදනෙ අප්පහකෙකි,
සුද්දගගමෙ වණ්ණප්පථස්ස මජ්ඣෙකි
වබ්බං.” හයා නට්ඨමනා මනුස්සා.

නට්ඨ ඵලා මුලමයා ව සනති
උපාදනං නත්ති කුතො ඉධ හකෙකා,²
අස්සෙසු පංසුති ව වාලුකාති ව
තතතාති උණ්ණාති ව දුරුණාති ව.

උජ්ජබ්බලං තත්තමිධං කපාලං
අනායසං පරලොකෙන තුලං,
ලුලුත මාවාසමිදං පුරුණං
භූමි³පාදෙසො අභිසත්තරුපො.

අථ තුලෙහ කෙන වණ්ණණ්ණ
කිමාසමානා ඉමං පදෙසං හි,
අනුප්පවිට්ඨා සහසා සමෙව්ව
ලොභා හයා අථවා සම්පමුලතා”ති.

තත්ත්ව විච්ඡිකති සංසර්ගධ්‍යානෙ, යත් පටිට්ඨානං ‘ජීවිස්සාමි
නු ඛො මරිස්සාමි නු ඛො’ති ජීවිතෙ සංසයො හොති, තාදිසෙ
අරස්සෙසු. අමනුස්සධ්‍යානෙති අමනුස්සාදීනං පිසාවාදීනං සස්සර
ණධ්‍යානෙ, මනුස්සානං වා අහොවරධ්‍යානෙ. කන්තාරෙති නිරු
ද්ධතෙ ඉරිණි. කන්තාරෙනති තයනති එතාති හි=කන්තාරෙ.
උදකං ගහෙනති තරිතබ්බධ්‍යානං. තෙතාහ: අප්පොදකෙති. අප-

1. සි. I. II. III. IV. & වු. සවබ්බෙක.

3. සි. I. II. III & වු. හිකා.

2. හා. බබ්බං.

4. සි. I. II. III. IV & වු. භූමි.

සදෙසු තෙත් අභාවන්තො අපිවෙත් අපාතිගොසොති ආදීසු විය. වණ්ණපටංග මජ්ඣෙති වාලුකාකන්තාරමජ්ඣෙති අන්තො. වඩංග සංඝාති වඩෙති තිත්තා, වඩෙති ගංගං ඵතෙසන්ති=වඩංග ගංගාති වතතබ්බි ශාථාසුචන්තං. සානුකාසිකං කත්වා වඩංග ගංගාති වුත්තං. ඉදංඤ්ච වාලුකාකන්තාරපථවෙසනතො පුබ්බි තෙසං උපානන ගංගං සන්ධිය වුත්තං. නට්ඨමනාති මග්ගසතිවිප්පවාසෙත නට්ඨමානසා. මග්ගමුලාති අන්තො. මනුස්සාති තෙසං ආලපනං.

ඉධාති ඉමගම් මරුකන්තාරෙ. එලාති අඛිජමුත්තාලනාසිකෙතදි ඵලාති නසන්ති යොජනා. මුලමසා වාති මුලාතියෙව=මුලමයා, වලලිකදුදිති සන්ධිය වදති. උපාදුතං නිජිති කිඤ්චාපිකිඤ්චි ගතං.¹ නත්ති, උපාදුතං වා ඉතිතං අග්ගියං ඉතිතමත්තමපි නත්ති, කුණො තෙත කාරණෙත ඉධ මරුකන්තාරෙ ගතෙති සියාති අන්තො. ගං පන අති තත්තං.² දසෙසුං “අඤ්ඤානු පංසුති”ති ආදි වුත්තං.

උජ්ජඛලනති ජඛලං වුවිති ලුබ්බසරෙ අනුදකො භූමිපථ දෙසො. තං පන ණානං ජඛලතොපි උකංගෙත ජඛලනති ආග උජ්ජඛලනති. තෙතාග නන්තමිධං කපාලනති. තත්තං අගොකපාලසදිසන්ති අන්තො. ශාථාසුචන්තං වෙත්තං සානුකාසිකං කත්වා වුත්තං. තත්තමිව ඉවෙව්ව දට්ඨබ්බං. අනායසන්ති නත්ති ඵත්තං ආගො සුචන්ති=අනායං, තතො ඵව ජිවිතං සියති³ විතා සෙතිති=අනායසං. අථවා න ආයුසන්ති=අනායසං. පරලොකෙතාති නරතෙත නුල්ලං. නරකං හි සත්තානං. ඵකන්තානත්තාය පර භූතො පරිසන්තුභූතො ලොකොති විසෙසතො පරලොකොති වුවිති. සමන්තතො අගොමයන්තා ආයසඤ්ච. ඉදං පන තදභා වතො අනායසං, මහතො දුක්ඛස්ස උප්පත්තිට්ඨානතාය පරලොක සදිසන්ති දසෙසති. “අනායස”න්ති ව තෙති පථන්ති. සුඛස්ස අප්ප තිට්ඨානභූතන්ති අන්තො. ලුඤ්ඤමාචාසමිදං සුඛණන්ති ඉදං ණානං විරකාලතො පට්ඨාය ලුඤ්ඤං දුරුණානං පිසාවාදිතං ආවාසභූතං. අගිසන්තරුපොති ඵවං ලුඤ්ඤං සොරුකාරෙ ගොනුති පොරුණෙති ඉසිති සපිතසදිසො, දින්නසාපො විශාති අන්තො.

තෙති වණ්ණන්තාති තෙත කාරණෙත. කිමායමානාති කිං පච්චාසිංසන්තා. ගිති නිපාතමත්තං. “පදෙසංපි”ති ව පථන්ති. ඉමංපි නාම පදෙසන්ති අන්තො. සහසා සමෙවමාති සහසා ආදීනවාති සංඝෙ අවිවාරෙත්වා සමවායෙත. අනුපට්ඨා සප්පට්ඨා. ලොභා ග්ගා අථවා තෙතවි අනත්තාමෙත පතාරිතා ලොභතො තෙතවි අමනුස්සාදිනා පරිපාතිතා ගංගා වා. අථවා සමපමුලාති මග්ග විප්ප නට්ඨා, ඉමං පදෙසං අනුපට්ඨාති යොජනා ඉදුති වාණිති ආනංසු:-

1. හා. කිඤ්චි.

3. සි. I II, III & IV. සුඛස්ස ආගොති

2. සි. I, II & III. තෙත්තං.

4. නා. පිසිගති.

“මගබෙසු අබෙහසු ව සන්ධානා
 ආරොපයිසං පණ්ණිං පුට්ඨතං,
 තෙ යාමසෙ සිනුසොචිරහුමිං
 ධනන්තිකා උද්දයං පන්ධානා.

දිවා පිපාසං අනධි¹වාසයනනා
 යොග්ගානුකම්පඤ්ච සමෙක්ඛමානා,
 එතෙන ථෙගෙන ආයාම සබ්බෙ²
 රතතිං මග්ගං පටිපන්නා විකාලෙ.

තෙ දුප්පයානා අපරදාමග්ගා
 අකාකුලා විපතධිං අරඤ්ඤා,
 සුදුග්ගමෙ වණ්ණපථස්ස මජ්ඣේ
 දිසං න ජානාම පමුලහවිතතා.

ඉදඤ්ච දිස්වාන අදිට්ඨපුබ්බං
 විමානසෙට්ඨඤ්ච තවඤ්ච යක්ඛ,
 තතුතතරිං ජීවිතමාසමානා³
 දිස්වා පභිතා සුමනා උදග්ගා”ති.

තත් මගබෙසු අබෙහසු ව සන්ධානාති මගධරට්ඨ අභිත
 රට්ඨ ව ජනා සංවඤා තං නිවාසිනො සන්ධ සන්ධස්ස ව වාහ
 නකා සන්ධානා වෙව සන්ධාමිකා ව. පණ්ණිසනති හණ්ණං. මගති
 තෙ මයං. යාමසෙති ගවජාම. සිනුසොචිරහුමිනති සිනුදෙසං
 සොචිර දෙසඤ්ච. උද්දයනති ආතිසංසං අතිරෙකලාහං.

අනධිවාසයනනාති අධිවාසෙතුං අසකෙකානනා. යොග්ගානු
 කම්පනති ගොණාදිතං සත්තානං අනුග්ගහං. එතෙන ථෙගෙනාති
 ඉමිනා ජවෙන යෙන තව දස්සනතො පුබ්බෙ ආයාම ආගතමග්ග.
 රතතිං මග්ගං පටිපන්නාති රතතිං මග්ගං පටිපන්නා. විකාලෙති
 අකාලෙ අවෙලායං.

දුප්පයානාති දුට්ඨපයානා අපථෙ ගතා, තතො එව අපරදාම
 මග්ගා. අකාකුලාති අකා විය ආකුලා මග්ගජානනසමන්ධස්ස
 පඤ්ඤවක්ඛනො අභාවෙන අකා, තතො එව ආකුලා, විපතධිං
 ව මග්ගසම්මුලහනාය. දිසනති ගතතබ්බදිසං, යස්සං දිසායං සිනු
 සොචිරදෙසං, තං දිසං පමුලහවිතතාති දිසාසංසයසුමුලහවිතතා.

තවඤ්චාති තුවඤ්ච. සක්ඛාති ආලපනං. තතුතතරිං ජීවිතමා
 සමානාති යො ‘ඉතො පරං අමතාකං ජීවිතං තන්ති ජීවිතසං
 සයො උප්පන්නො, ඉදති තතො උතතරිංපි ජීවිතං ආසිංසනනා.
 දිස්වාති දස්සනගෙතු. පභිතාති පහට්ඨා. සුමනාති සොම
 නස්සප්පතනා. උදග්ගාති ඔදග්ගිගපිතියා උදග්ගවිතතා.

එවං වාණිජෙති අතතනො පවතතියා පකාසිතාය පුත දෙව
පුතෙතො විති ගාථාති පුට්ඨි:-

“පාරං සමුදදායං ඉදංකු වණ්ණං
වෙනනාවරං¹ සබ්බපථකු මග්ගං,
තදියො පන පබ්බතානකු දුග්ගා
පුට්ඨදිසා ගච්ඡති භොගහෙතු.
පකබ්බදියාන විජිතං පරෙසං
වෙරජ්ජනෙ මානුසෙ පෙකබ්බිමානා,
යං වො සුතං වා අථවාපි දිට්ඨං
අවෙජ්ජකං තං වො සුණොම තාතා”ති.

තස්සන්ධො: පාරං සමුදදායාති සමුදදායං පරතීරං. ඉදංකු
ඊදිසං වණ්ණං වණ්ණපථං, වෙනතලතා බන්ධිතා ආවරිතබ්බතො=
වෙනනාවරං මග්ගං, සබ්බකෙ බාහුකෙ කොට්ටිතා ගතතබ්බතො
සබ්බපථං මග්ගං, තදියො පන වජ්ජනාදිතා, පබ්බතානකු විස
මපාදෙසාති එවං දුග්ගා පුට්ඨදිසා භොගගම්භිතා. ගච්ඡති, එවං
ගච්ඡතා ව පකබ්බදියාති පකබ්බදිතා අනුපට්ඨිතා. පරෙසං
රජ්ජනං විජිතං, තත් විරජ්ජනෙ විදෙසවාසිකෙ මනුසො පෙකබ්බ
මානා ගච්ඡති, එවං ගුහෙති ඛො තුලෙහති සං සුතං වා අථවා
දිට්ඨං වා අවෙජ්ජකං අවෙජ්ජකං නං වො සතතිකෙ නායා වාණිජ
සුණොමාති අතතනො විමානස්ස අවෙජ්ජකොවං තෙති කථාපෙතු
කාමො පුට්ඨති. එවං දෙවපුතෙතන පුට්ඨා වාණිජා ආහංසු:-

“ඉතොපි අවෙජ්ජතරං කුමාර
න නො සුතං වා අථවාපි දිට්ඨං,
අතීත මානුස්සකමෙව සබ්බං
දිස්වාන තප්පාම අනොමවණ්ණං.
වෙහාසයං”² පොකබ්බරෙකෙකු සවනති
පහුතමලා බහුපුණ්ණිරිකා,
දුමා විමෙ නිව්ච්ඡප්පනතා
අතීත ගතා සුරතීං පවායනති.
වෙච්චියත්ථො සතමුසසිතාසෙ
සිලප්පවාලස්ස ව ආයතංසා,
මසාරගලා සහ ලොකිතඝ්ණා
ථමා ඉමෙ ජොතිරසාමයාසෙ.
සහස්සත්ථො අතුලානුභාවං
තෙසුපරි සාධුමිදං විමානං,
රතනනතරං කාකුච්ඡවෙදිමිස්සං
තපතීයපට්ටෙති ව සාධුජිනනං.

1. සි. I, II, IV & ඩු. වෙනනාවරං. 2. සි. වෙහාසයං මං.

ජමෙඛානදුතනතනමිදං සුමටෙඛා
පාසාදසොපාන ඵලුපපනොනා,
දලොභා ව චගු සුමුඛො සුසංගතො
අතිව තිජ්ඣානබමො මනුඤ්ඤා.

රතනනතරසමිං බහුඅනනපානං
පරිවාරිතො අවජ්ජාසංගණන,
මුරජ්ජ¹ ආදුමබරතුරියසුටෙඛා
අතිවන්දිතොසි පුතිවන්දනාය.

සො මොදසි නාරිගණපබ්බොධනො
විමානපාසාදවරෙ මනොරමෙ,
අවිනතිශො සබ්බගුණුපපනොනා
රුජා යථා වෙස්සවණො නලිනායා.

දෙවො නු ආසි උදවාසි යකො
උදහු දෙවිඤ්ඤ මනුස්සගුනො,
පුච්ඡනති තං වාණිජා සත්ථවාතා
ආවිකකි කො නාම තුවංසි යකො²ති.

තත් කුමාරාති පඨමවයෙ සිතතතා දෙවපුතතං ආලපති.
සබ්බනති දෙවපුතතං තස්ස විමානපට්ඨිඛාසුච සන්ධාය වදති.

පොකබරඤ්ඤාති පොකබරණීශො. සනමුසසිතාසෙති සතර
තනුබෙබ්බා. සිලාපවාලස්සාති සිලාය පවාලස්ස ව, ඵලිකසිලාමයා
පවාලමයාති අත්ථො. ආසනංසාති දීඝංසා, අථවා ආයතා හුතා
අට්ඨ සොලස චතතිංසාදි අංසවනොනා. නෙසුපජිති තෙසං ථමානං.
උපරි. සාධුමිදනති සුන්දරං ඉදං තච විමානං.

රතනනතරනති රතනනතරවනතං, හිතතිත්ථමනසොපානාදිසු
නානාවිධෙති අඤ්ඤාති රතනෙති සුතතං. කඤ්චනවදිමිස්සනති
සුවණ්ණමයාය වෙදිකාය සතිතං පරික්ඛිතතං. නපනිංසවෙට්ඨි ව
සාධුජගනනති තපනීයමයෙති අනෙකරතනමයෙති ව ඡදනෙති
තත් තත් සුට්ඨ ඡාදිතං.

ජමෙඛානදුතනතනමිදනති ඉදං තච විමානං යෙහුයොන
උතතතනජලිනදහාසුරං. සුමටෙඛා පාසාදසොපානඵලුපපනොනාති
තස්ස ව සොසො පදෙසො සුමටෙඛා සුට්ඨි මජ්ජිමො තෙති තෙති
අනනතරපාසාදෙති සොපානවිසෙසෙති රමණීයෙති ඵලකෙති¹ ව
සුතො. දලොභාති පිණෙ. චගුති අතිරූපො. සුමුඛො සුසංග
තොති සුට්ඨි සංගතාවයවො අඤ්ඤාමඤ්ඤානුරූපපාසාදවයවො.
අතිව තිජ්ඣානබමොති පහස්සරහාවෙපි අතිවිශ මලොක
නකබමො. මනුඤ්ඤාති මනොරමො.

රනනිනතරස්මිනති රනතමයෙ රනතභුතෙ වා සාරභුතෙ විමානස්ස අබ්භතතරෙ. බහුඅනන්තපානිනති පෙසලං පහුතං අනතඤ්ච පානඤ්ච විජ්ජති, උපලබ්භතීති අභිප්පායො. මුරජ්ජආලමබරතුරිස සුචෙට්ඨාති මුද්දිඝ්භානං ආලමබරතං අවසිට්ඨාතුරියානඤ්ච සද්දෙති තිව්වසොසිතො. අභිවජ්ජනොසිති තමස්සිතො ථොමිතො වා අසි. තෙනාහ “ථුතිවජ්ජනායා”ති.

අවිනතිසොති අවිනෙතය්‍යානුභාවො. නාළිනායාති එවං නාමකෙ කිලිනට්ඨානෙ. සථා වෙස්සවණො මහාග්ජා එවං. තිං මොදසීති දසොති¹. ආසීති අසි භවසි. දෙවිදෙදුති සකෙකා දෙවරජා. මනුස්ස භූතොති මනුස්සෙසු භූතො මනුස්සජාතිතො. සකෙකාති දෙවොදි භාවං² පුච්ඡන්තාපි යකභාවං ආසඞ්ගනා වදනති. ඉදුති සො දෙවපුතො අත්තානං ජනාපෙතො:-

“සෙරියසකො නාම අභමපි යකෙකා
කන්තාරියො වණ්ණපථමති ගුතො,
ඉමං පදෙසං අභිපාලයාමි
වචනකරෙ වෙස්සවණස්ස රඤ්ඤො”ති

ආහ.

තත් අභමපි සකෙකාති අහං යකෙකා අමති. භානාපිසොති ආරකභණ්ණං කන්තාරෙ තිසුතො. ගුතොති ගොපකො. තෙනාහ “අභිපාලයාමි”ති. ඉදුති වාතිජා තස්ස කම්මොදිති පුච්ඡන්තා ආහංසු:-

“අභිවචලභං පරිණමජනෙත
සයං කතං උදුහු දෙවෙති දිනනං,
පුච්ඡන්ති තං වාණිජ සත්ථවාහා
කථං තයා ලභිමිදං මනුඤ්ඤො”ති.

තත් අභිවචලභනති අභිවචසමුප්පත්තිකං යදිච්ඡකං ලභිනති අන්තො පටිණාමජනෙති තියති සංගති³. භාවපරිණතං කාලපරිණතං වා. සයං භානනති තයා සයමෙව කතං, දෙවිද්ධියා තයා සයමෙව නිබ්බතතිතන්ති අන්තො. උදුහු දෙවෙති. දිනනනති තයා ආරභිතෙති දෙවෙති පසාදවසෙත තිය්‍යට්ඨං.

ඉදුති දෙවපුතො වතුරෙපි පකාරෙ පටිකභිපිනා පුඤ්ඤමෙව අපදිසන්නො:-

“තාභිවචලභං න පරිණමජං මෙ
න සයං කතං නති දෙවෙති දිනනං,
සකෙති කමෙමති අපාපකෙති
පුඤ්ඤෙති මෙ ලභිමිදං මනුඤ්ඤො”ති

භාට්මාහ.

1. හා. යොජනා. 2. සි. I. II. III & IV. දෙවතාභාවං. 3. හා. නදිසකතෙ.

තං සුඛා වාණිජා-පුත නාබිමවලභානති භාජායං පුඤ්ඤාධි
කමෙව තෙ වතුරෙ පකාරෙ ආරෙපෙඤා¹ පුඤ්ඤායා ව සරූපං
පුච්ඡංසු :-

“කිනෙත වතං තිං පන බ්‍රහ්මවර්ගං.
කියා සුචිණ්ණායා අයං විපාකො,
පුච්ඡනති තං වානිජා සත්ථායා
කථං තයා ලභිමිදං විමාන”නති.

තත් වඨානති වතසමාදානං. බ්‍රහ්මවර්ගෙන සෙට්ඨවර්ගං.

පුත දෙවපුතො තෙ පටික්ඛිපිඤා අත්තානං යථුපචිතපුඤ්ඤාච
දසෙසනො :-

“මම පායාසීති අහු සමඤ්ඤා
රජ්ජං යදා කාරසිං කොසලානං,
නචිකදිට්ඨි කදරියො පාපධමෙමා,
උචේදවාදී ව නදා අහොසිං.

සමණො ව ඛො ආසි කුමාරකයාපො
බහුසුතො විතතකපි උලාරෙ,
සො මෙ තදා ධම්මකථං අකාසි²
දිට්ඨිවිපුකාති විනොදසි මෙ.

තාහං තයා ධම්මකථං සුඤ්ඤා
උපාසකතතං පටිවෙදසියං,
පාණාතිපාතා විරතො අහොසිං
ලොකෙ අදීනනං පරිවජ්ජසියං.

අමජ්ජපො නො ව මුසා අභාණිං,
යකෙන දුරෙන ව අහොසිං නුරෙඨා.

තං මෙ වතං තං පන බ්‍රහ්මවර්ගං.
තයා සුචිණ්ණායා අයං විපාකො,
තෙහෙව කමෙමහි අපාපකෙහි
පුඤ්ඤාහි මෙ ලභිමිදං විමාන”නති

ආහ. තං සුචිඤ්ඤායාමෙව.

අථ වානිජා දෙවපුතනං විමානඤ්ඤායා පච්චකඛනො දිස්වා කමම
ඵලං සද්දාහිනා අත්තනො කමමඵලෙ සද්ධං පච්චෙදෙනො :-

“සච්චං කිරාහංසු තරු සපඤ්ඤා
අනඤ්ඤාථා වචනං පණ්ඩිතානං,
යහිං යහිං ගච්ඡති පුඤ්ඤාකමෙමා
තහිං තහිං මොදති කාමකාමි.

යතිං යතිං සොකපරිද්දුවො ව
වධො ව බන්ධො ව පරික්ඛලෙසො,
තතිං තතිං ගව්ඡති පාපකමෙමො
න¹ මුච්චති දුග්ගතිං කදචි”ති

ශාථාචයමිවොට්ඨං.

තත්ථ සොකපරිද්දුවොති සොකො ව පරිද්දුවො ව. පරික්ඛලෙසොති වුත්තො අනක්ෂුප්පතති.

එවං තෙසු කප්පෙනෙසු යෙව විමානවායෙර සිරිසරුකකතො පරි පාකෙන මුත්තබ්බකතා පරිපක්කා සිපාරිකා පති. තෙනා දෙවපුත්තො සපරිජනො දෙමනස්සාපතෙනා අහොසි. තං දිඨ්වා වාණිජ

“සමමුලාරුපොව ජනො අහොසි
අයම් මුත්තතො කලලිකතො ව,
ජනසම්මස්ස තුග්ගඤ්ච කුමාර
අප්පච්චයො කෙන නුබො අහොසි”ති

ශාථමාභංසු

තත්ථ සමමුලාරුපොවාති සොකවසෙන සබ්බසො මුලගස්සාවො විශ. ජනොති දෙවජනො. අයම් මුත්තතොති ඉමයම් මුත්තතමතෙන. කලලිකතොති කලලං විශ කතො, කලලතිස්සිතලදති² භූතො විශ අංවිලොති අභිපායො. ජනසම්මස්ස තුග්ගඤ්චාති ඉමස්ස තව පරි ජනස්ස තුග්ගඤ්ච අප්පච්චයොති දෙමනස්සං. තං සුඤ්ඤා දෙවපුත්තො:-

“ඉමෙ සිරිසුප්පතො ව තාතා
දිබ්බා ගඤ්ඤා සුරභිං³ සම්පවනති,
තෙ සම්පවායනති ඉමං විමානං
දිවා ව රතෙනා ව තමං නිහන්තා⁴.

ඉමෙසං ව බො වස්සසත්ථවයෙන
සිපාරිකා ඵලති එකමෙකා,
මානුස්සකං වස්සසතං අනිතං
යදග්ගෙ කායමති ඉබ්බප්පත්තො.

දිඨ්වානහං වස්සසතාති පඤ්ච
අයම් විමානෙ ධනාන තාතා,
අාසුකඛයා පුඤ්ඤකඛයා වවිස්සං
තෙනෙව සොකෙන පමුච්ඡිතොසම්”තති

අංග.

තත්ථ සිරිසුප්පතොති සිරිසුප්පතතො. භාග්ගාති වාණිජෙ අංල පති. ඉමෙ තුමානං මග්ගඤ්ච පච්චකඛභූතා දිබ්බා ගඤ්ඤා සුරභිං³ අතිවිශ සුගතියංගෙව සමන්තතො ව පමනති පවායනති තෙ දිබ්බ

1. සි. I & II. න.ම.

2. සි. III & IV. කලලතිස්සිතලදති.

3. සි. III & IV. සුරභි.

4. සි. III & IV. නිහන්තො.

ගනිය ඵලං වායනනා ඉමං විමානං. සමපවායනති සමථදෙව ගනිය. ගාභාපෙනති, න කෙවලං සමපවායනමෙව, අථබො අත්තනො පභාය තමච්චි නිහනති. තෙනාහ දිවා ච රතෙනා ච නමං ගිහනනාති.

ඉමෙසනති සිරිසානං. සිපාවිකාති ඵලකුට්ඨිලිකා¹. ඵලනීති² පච්චිකා වණටනො මුච්චති, පුට්ඨෙදං වා පභා සිසාති³. මානුස්සකං වස්සසගං. අතීතනති යසමා වස්සසතස්ස අවමෙත ඉමස්ස සිරිසස්ස සිපාවිකා ඵලනී² අයඤ්ච ඵලිතා, තසමා මග්ගං මානුස්සකං වස්ස සතං අතීතං. යද්දග්ග යතො පට්ඨාය, කායමති ඉධ ඉමස්මිං දෙව නිකායෙ, උපපන්නො නිබ්බතො, මග්ගඤ්ච දෙවගතණාය පඤ්ච වස්සසතාති ආයු, තසමා බියති මෙ ආයුති සොකවසෙන සමප මුලෙතාති දසෙයති. තෙනාහ “දිසානතං-පෙ-පමුච්චිතොස්මි”නති. අථ නං වාණීත් සමස්සාසෙනා:-

“කථං හු සොචෙය්‍ය තථාවිඤ්ඤා සො
ලද්ධා විමානං අතුලං චිරය,
යෙවාපි බො ඉත්තර මුපපනනා
තෙ හුත සොචෙය්‍යං පරිත්තපුඤ්ඤ”ති

ආහංසු.

තත්ථ යාදිසෙති අප්පායකෙති මරණං පටිච්ච සොචිතබ්බං සියා, තාදිසො පන ඵලං දිබ්බානුභාවසමපනො නමුත්චස්සසහස්සායුකො කථං සොචෙය්‍ය? න සොචිතබ්බමෙවාති අධිප්පායො. දෙවපුතො තත්තකෙනෙව සමස්සාසෙත්වා තෙසං වචනං සමපටිච්චිතො තෙසඤ්ච උපදෙසෙතො:-⁴

“අනුච්ඡිං ඔවදිගඤ්ච මෙ තං
යං මං තුමෙහ පෙය්‍යවාචං වදෙථ,
තුමෙහ ව බො තාතා මයානුගුත්තා
යෙතිච්ඡකං තෙන පලෙථ සොත්ථි”නති

ගාථමාහ.

තත්ථ අනුච්ඡිනති අනුච්ඡිකං. තුමාකමෙව තං යුත්තරූපං. ඔවදිගඤ්ච මෙ නනති මෙ මග්ගං තුමෙහති ඔවදිගං. ඔවාදවසෙන චත්තබ්බමෙතං, සං යසමා මං මග්ගං තුමෙහ “කථනනු සොචෙ ය්‍ය”නති ආදිනා පෙසාවාචං පියවචනං වදෙථ, යං වා පෙය්‍ය වාචාය වදනං කථනං, තං තුමාකමෙව අනුච්ඡිකනති යොජනා. අථවා සං යසමා තුමෙහ පෙසාවාචං වදෙථ, තසමා අනුච්ඡිකං. ඔවදිගඤ්ච ඔවදිතබ්බං. ඔවාදනුරූපං කාතබ්බඤ්ච මෙ මයා කතං, කිං පන තනති ආහ තුමෙහ ච ගාගාති ආදි. තත්ථ මයානුගුත්තාති

1. සි. III & IV, ඵලකට්ඨිලිකා.

3. සි. III & IV, සුසාති.

2. සි. ඵලනී.

4. සි. IV, ඔවදනො.

ඉමසම්. අමනුස්සපරිත්තභෙ මරුකනනාථෙ යාව කනනාරුතිකකමා
මයා අනුගුත්තා රකතිතා සෙතිව්ජනං යථාරුචිතෙන භොජ්ඣං
බෙමෙන පලෙඨ ගව්ජ්ජාති අනේවා. අථ වාණිජා කතඤ්ඤාභාවං
පකාසෙන්නා :-

“ගනත්වා මයං සිනු සොචිරභුමිං
ධනනිකා උද්දයං පත්ථයානා,
යථා පයොගා පරිපුණ්ණවාගා
කාතාම සෙරිසක මහං උළාර”නති

ගාථමාගංසු.

තත්ථ යථා පයොගාති ඉදති කතපටිඤ්ඤානුරූපපයොගා. පටි
පුණ්ණවාගාති සමත්තවාගා, උළාරස්ස මහස්ස පරිත්තපරිව්වාගා.
මහනති උස්සවපුජං.

පුත දෙවපුත්තො මහකරණං පටිකිම්පනො කතතබ්බසු ව
තෙ තිශෝජෙනො :-

“මා චෙව සෙරිසකමහං අකත්ථ
සබ්බඤ්ච චො භවිස්සති යං චදෙථ,
පාපාති කම්මාති විවජ්ජයාථ
බම්මානුසොගඤ්ච අබ්බිඨ්ඨාපා”ති

ගාථමාග.

තත්ථ යං චදෙථාති යං තුලෙහ බෙමෙන සිනුසොචිර
දෙසප්පතති. තත්ථ ච විපුලං උද්දයං ලාභං පච්චාසිංසනා. “ගනත්වා
මය”නති ආදීති චදෙථ, සබ්බං තං චො තුම්මාකං තපෙච භවිස්සති,
තත්ථ තිකකම්මා භොථ. තුලෙහ පත ඉතො පට්ඨාය පාපාති
කම්මාති පාණාතිපාතාදීති විවජ්ජයාථ පරිවජෙථ. බම්මානුසො
ගනති දුතාදිකුසලබ්බස්ස අනුයුඤ්ජනං. අබ්බිඨ්ඨාපාති අනුසිකම්ථ,
ඉදං සෙරිසකමහනති දස්සෙති.

යං පත් උපාසකං අනුග්ගණනො තෙසං රක්ඛාවරණං
කාතුකාමො අභොසි. තස්ස ගුණං කිත්තොත්වා තං තෙසං උද්දිසනො
ඉමා ගාථායො ආග :-

“උපාසකො අනි ඉමම්භි සබ්බසු
බහුස්සුතො සිලවතුපපනො,
සඤ්ඤා ව වාගි ව සුපෙසලො ව
විවකම්මො සනතුසිතො මුනිමා.”¹

සඤ්ජානමානො න මුසා භණෙය්‍ය
පරුපසාතාය න චෙතසෙය්‍ය,
චෙතුතිකං පිසුණං නො කරෙය්‍ය
සණ්ඨාඤ්ච වාචං සබ්බං භණෙය්‍ය.

සභාරචෝ සප්පතිස්සෝ විනිත්තෝ
අපාපකෝ අබිසිලෙ විසුඤ්ඤා,
සෝ මාතරං පිතරඤ්ඤාපි ජනතු
ධම්මෙන පොසෙති අරියවුතති.

මඤ්ඤෙ සෝ මාතාපිතුනනං කාරණං
භොගානි පරියෙසති න අත්තභෙතු,
මාතාපිතුනඤ්ඤා යෝ අව්වයෙන
තෙතඛම්මපොතො වරිස්සති බ්‍රහ්මවරියං.

උජ්ජ අවචේකා අසඬො අමායෝ
න ලෙසකප්පෙන ව වොහරෙය්,
සෝ තාදිස්සෝ සුක්කතකම්මකාරී
ධම්මෙ සීතො කිනති ලභෙථ දුක්ඛං.

තං කාරණං පාතුකතොමිති අත්තනා
තස්මා ධම්මං පස්සථ වාණීජාසෙ,
අඤ්ඤත්‍රු තෙනීහ භස්මි භවෙථ
අනියාකූලා විප්පනට්ඨා අරඤ්ඤෙ.

තං ඛිප්පමානෙන ලහුං පරෙන
සුඛො භවෙ¹ සප්පරියෙත සබ්බමො”ති.

තත්ථ සමෙක්ඛති සත්තසමුභෙ. විවක්ඛිණොති තත්ථ තත්ථ
කත්තබ්බතාය කුසලො. සනතුසිනොති සනතුට්ඨා. මුනිමානි කම්මස්ස
කතඤ්ඤාදිතා ඉධිලොකපරිලොකතිතාතං මුත්තතො මුනිමා.

සඤ්ඤානමානො න මුසා භණ්ණිමානා සම්පජානමුසා න
භාසෙය්. වෙහුනිකනති සතිතාතං විතාභාවකරණතො වෙහුනි
කනති ලද්ධතාමං පිසුණං තො කරෙය් න වදෙය්.

සප්පතිස්සොති පතිස්සයො ගරුට්ඨානියෙසු ව නිවාතවුතති කත්තා
සොරච්චං. සහ පතිස්සනාති=සප්පතිස්සො. අබිසිලෙති උපාස
කෙන රක්ඛිතබ්බ අබිසිල සික්ඛාය. අජිසවුතනීති පරිසුඤ්ඤා.

තෙතඛම්මපොතොති තිබ්බාණතිනොතා. වරිස්සති බ්‍රහ්මවරි
සනති පබ්බජ්ජං සාසනබ්‍රහ්මවරියං වරිස්සති. ලෙසකප්පනාති
කප්පියලෙසෙන. නි ව වොහරෙය්නාති මායාසාඬෙය්වසෙන වචනං.
න නිවර්තරෙය්. ධම්මෙ සීතො කිනති ලභෙථ දුක්ඛනති ඵලං.
වුත්තනසෙන ධම්මෙ සීතො ධම්මවාරි සම්මවාරි කිනති කෙන
පකාරෙන දුක්ඛං ලභෙථ පාපුණ්ණෙය්.

තං කාරණාති තං තිමිත්තං, තස්ස උපාසකස්ස භෙතු. පාතු
කතොමිති අත්තනාති සයමෙව කුමාකං අහං පාතුරහොසිං. “අත්තා
න”නතිපි පාඬො. මම අත්තාතං කුමාකං පාඨාකාසිනති අත්තො.

නාමයානි යමාං අහං ධම්මං අපවායමානො නං රක්ඛන්තො භූමෙහපි රක්ඛාමි, තස්මා ධම්මං පස්සාම ධම්මමෙව වරිතඛලං. කත්වා ඔලොකෙම. අඤ්ඤානු භෞතිහ භස්මි භවෙමානි තෙන උපාසකෙන විතා වෙ ආගතා ඉමස්මිං මරුකන්තාරෙ අනාථා අපවිසරණා භයමහාමං. ගවෙත්ඤාමාමං. බිජ්ජමානෙතානි එවං. බිජ්ජනෙනන වමනනෙනන පිළිනෙනන. ලුහුනති සුකරං. පිඤ්ඤානි අධිකං අඤ්ඤාන වා. තස්මා සුමො හවෙ සප්පට්ඨෙතො සබ්බමොති. සො හි බන්ධිසාරවෙව නිව්ටෙසා කෙනවි කිඤ්ඤි වුතෙනාපි ත පටිපථරතීති අධිප්පායො.

එවං සාමඤ්ඤානො කීන්තිතං සරූපතො ඤ්ඤානාමා වාණිජා :-

“කිං නාම සො කිඤ්ඤි කරෙති කමම,
කිං නාමධෙය්‍යං කිං පත තස්ස ගොතනං,
මයමපි නං දට්ඨුකාමමහ යකඛ
යස්සානුකම්පාය ඉධාගතොසි
ලාභා හි තස්ස යස්ස තුවං පිහෙසි”ති

ශාඨමාහංසු.

තත්ථ කිං නාම සොති නාමතො සො ජනතු සන්තො තො නාම. කිඤ්ඤි කාරොති කම්මනාති කසිවණ්ජාදීසු කිදිසං කමම. කරෙති. කිං නාමධෙය්‍යානාති මාතාපිතුති තතං පත තිස්සො ථුස්සොති ආදීසු තස්ස කිං නාමධෙය්‍යං. හග්ගවො භාරවාජෙති ආදීසු කිං වා තස්ස ගොතනං. යස්ස තුවං පිහෙසිති යං තුවං පියායසි.

ඉද්දති දෙවපුත්තො තං නාමගොතනාදිවසෙන දස්සෙන්නො :

“යො කප්පකො සම්භවනාමධෙය්‍යො
උපාසකො කොවත්ථලුපජ්චි¹
ජානාම නං තුමහාකං පෙසිසො සො
මා බො තං හිමිත්ථ සුපෙසලො සො”ති

ආහ.

තත්ථ කප්පකොති නහාපිතො. සම්භවනාමධෙය්‍යොති සම්භවෙති එවං. නාමො. කොවත්ථලුපජ්චිති කොවත්ඤ්ඤි ඵලඤ්ඤි උප නිස්සාය ජීවනකො, තත්ථ කොවත්. නාම ආලුකාදිසණ්ඨාපතත්ථං. කෙසාදීනං උලලිබනසාධනං. පෙසිසොති² පෙසනකාරකො වෙය්‍යා වච්චකරෙ.

ඉද්දති වාණිජා තං සඤ්ජාතිත්වා අහංසු :-

“ජානාමසෙ යං ත්වං වදෙසි යකඛ
න බො තං ජානාම ස ඊදිසොති
මයමපි නං පුජයිස්සාම යකඛ
සුත්තාන තුස්සං වචනං උලාර”ති.

1. සි. III & IV. කොවත්ඤ්ඤිපජ්චි. 2. සි. III. පෙසිසොති.

තත් ජානාමසෙති යං තිං වදෙසි තං මයං සරුපතො ජානාම,
ජදිසොති ගුණතො පත යථා තයා කිත්තිතං එවං ඊදිසොති තං
ත ඛො ජානාම, යථා තං අවිදුසුනොති අධිපාසො.

ඉදුති තෙ අත්තනො විමානං ආරොපෙත්වා අනුසාසනත්ථං:-

“යෙ කෙවි ඉමසමිං සත්ථ මනුස්සා
දහරු මහනතා අථවාපි මජ්ඣිමා,
සබ්බෙව තෙ ආලම්බනතු විමානං
පස්සනතු පුඤ්ඤාන ඵලං කදරියා”ති

ගාථ මාහ.

තත් මහනතාති වුඤ්ඤා. ආලම්බනතුති ආරොහනතු කදරියාති
මච්ඡරිනො අදුනසිලා.¹

ඉදුති පරියොසානෙ ඡ ගාථා ධම්මසංඛ්‍යාසකෙති වුත්තා.

“තෙ තත්ථ සබ්බෙව අහං පුරෙති
තං කප්පතං තත්ථ පුරකිම්පිත්ථා,
සබ්බෙව තෙ ආලම්බිංසු විමානං
මසකකසාරං විශ වාසවස්ස

තෙ තත්ථ සබ්බෙව අහං පුරෙති
උපාසකතතං පටිවෙදසිංසු,
පාණාතිපාතා විරතා අහෙසුං
ලොකෙ අදින්නං පටිවජ්ජසිංසු.

අවජ්ජපා නො ව මුසා භණ්ණිංසු
සකෙත දුරෙත ව² අහෙසුං භුට්ඨා,
තෙ තත්ථ සබ්බෙව අහං පුරෙති
උපාසකතතං පටිවෙදසිත්ථා.³

පකකාමි සත්ථො අනුමොදමානො
යකිඤ්ඤා අනුමතො පුතපපුතං.

ගන්ත්වා න තෙ සිනුසොවිරහුමිං
ධනඤ්ඤා උද්දයං පත්ථයානා,
යථා පයොගා පරිපුණ්ණලාභා
පච්චාගමුං පාටලීපුත්ත මකකතං.

ගන්ත්වාන තෙ සංඝරං සොඤ්චිවනො
පුත්තෙති දුරෙති සමබ්බිහුතා,
ආනඤ්ඤා⁴ විතතා⁵ සුමතා පතීනා
අකංසු සෙරිසංක මහං උලාරං.

1 සි. III & IV. අවාහසිලා.

2 ඒ. ඊ. & හා. දුරෙත.

3 සි. III. පටිවෙදසිත්ථා.

4 ඒ. ඊ. ආනඤ්ඤා. 5 සි. III & IV. විතතා.

සෙරියසකං තෙ පරිවේණං මාපයිංසු
 එතාදිසා සපුරිසාන සෙවනා,
 මහජිකා¹ ධම්මගුණාන සෙවනා
 එකස්ස අන්ධං උපාසකස්ස
 සබ්බෙව සත්තා සුඛිතා අහෙසු”නති.

තත් අහං පුරෙති අහං පුරිමං අහං පුරිමනති අහමහංකරති
 අන්ධා. ගෙගුණ සබ්බෙවාති වචා පුත සබ්බෙව නොති වචනං.
 සබ්බෙව තෙ යථා විමානස්ස ආරුහනෙ උග්ගකකථාතා අහෙසුං,
 තථා සබ්බෙව තං ආරුහිංසු, න කස්සපි ආරුහනෙ අන්තරුග්ගො
 අහොසිති දස්සනත්තං වුත්තං. මසක්කසාරං විශ වාසවස්සාති මසක්ක
 සාරනති ව තාවතීංසභවනං වුච්චති සබ්බං වා දෙවභවනං, ඉධ පන
 සක්කභවනං වෙදිතබ්බං. තෙනාහ “මසක්කසාරං විශ වාසවස්සා”ති.

අප් තෙ වාණිජා විමානං පසිඤ්චා පසන්නවිත්තා තස්ස දෙව
 පුත්තස්ස ඔවාදෙ ධ්වංසං සරණෙසු ව සිලෙසු ව පතිට්ඨාය තස්ස
 ආනුභාවෙන සොජිතා ඉච්ඡිතං දෙසං අගමංසු. තෙන වුත්තං:
 “තෙ තත් සබ්බෙවා”ති ආදි. තත් අනුමතො සෙත්තාමි සන්තො
 සන්තිදාසො සුනිප්පනං අනුමොදමානොති යොජනා. තෙන පන
 අනුමතොති? යකෙනාති පාකටොගමන්තො. සථා පයොගාති
 යථා අත්ඤාසයං කතපයොගා. සප්පුණ්ණලාභාති සම්මදාලාභා²
 අකම්මනති අනුපද්ධතං පාටලිපුත්තං. “අකම්ම”නති වා අනාබාධං
 අනුපට්ඨං, අනන්තරුග්ගොති අන්තො.

සංඝරනති සකං ගෙගුණං. සොජිවිනොනාති සොජිභාවෙන
 යුත්තා බෙමිනො. ආනිද්ධති ආදිති වතුතිපි පදෙහි සොමනස්සිත
 භාවමෙව වදති. සෙරියසකගෙන පරිවේණං මාපයිංසුති කතඤ්ඤ
 තාය ධ්වංසං පටිස්සවමොචනත්ඤ්ච දෙවපුත්තස්ස නාමෙන සෙරියසකං
 නාම පරිවේද්දවසෙන වෙණ්ණියතො පෙකතිතබ්බතො පරිවේණං
 පාසාදකුචාගාරරතතිට්ඨානාදිසම්පන්නං පාකාරපරික්කිත්තං වාර
 කොට්ඨකයුත්තං ආවාසං අකංසු.

එතාදිසාති එදිසි, එවං අනන්තරාදිති අන්තරාදිතා ව. මහජිකා
 නාති¹ මහාපයොජනා මහාතිසංඝා. ධම්මගුණානාති අවිපරිත
 ගුණානං. එකස්ස සත්තස්ස හිත්තං සබ්බෙව සත්තා සබ්බෙ එව තෙ
 සත්පරියාපනතා සත්තා සුඛිතා සුඛප්පත්තා බෙමප්පත්තා අහෙසුං.

සමග්ගො පන උපාසකො පායාසිස්ස දෙවපුත්තස්ස තෙසං
 ව වාණිජතං වචනපටිවචනවසෙන පවත්තං භාටාබ්බං සුතතිස්ස
 මෙනෙව උග්ගහෙත්වා ථෙරානං ආරෙවෙසි. පායාසි දෙවපුත්තො

1. සි. III. මහිද්ධියාති, IV. මහජිකාති.

2. සි. & හා. සිඬා.

ආයසමනො සමභවන්තෙරස්ස¹ කථෙසීති අපරෙ,² තං යසන්තෙරපමුඛා
මහාපෙරු දුතියසංඛිතියං සංඛගහං ආරෙපෙසුං. සමභවො පන
උපාසකො මාතාපිතුන්තං අවමයෙන පබ්බජිත්වා අරහත්තෙත පතිට්ඨාසි.
සෙට්ඨස්සකම්මාන වණ්ණනා.

7 11.

උච්චමිදං මණිපුණ්ණානි සුතිකඛිකාමිමංකං. තස්ස කා උපපතති :-

භගවා සාවතීයං විහරති ජෙනවනෙ, තෙන සමයෙන ආයසමා
මහාමොග්ගලානො හෙට්ඨා වුත්තනසෙතෙව දෙවචාරිකං වරනොතා
තාවතිංසභවන මුපගනො. තස්මිං ඛණේ අඤ්ඤතරො දෙවපුත්තො
අත්තනො විමානචාරෙ සීතො ආයසමන්තං මහාමොග්ගලානං
දිස්වා සඤ්ජාතගාරවබහුමානො උපසංඛිකම්මානො පඤ්ඤපතිට්ඨිතෙන
වන්දිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගස්ස අට්ඨාසි. සො කිර අතීතෙ කස්සපසමා
සමුද්දො පරිතිබ්බුතෙ තස්ස සරිරධාතුයො පකම්පිත්වා යොජනිකෙ
කනකපුපෙ ව කතෙ වතස්සො පරිසා කාලෙන කාලං උපසංඛික
ම්මා ගක්ඛිපුප්ඵුපාදිහි වෙතියෙ පුජං කරොන්ති. තත්ථ අඤ්ඤතරො
උපාසකො අඤ්ඤස්ස පුප්ඵපුජං කත්වා ගතෙස්ස තෙහි පුජිතට්ඨානෙ
දුන්තිකම්මානානි පුප්ඵානි දිස්වා තන්තෙව තාති සමමදෙව ධූපෙනොතා
සනතිවෙසවිසෙසෙන දස්සනීයං පාසාදිකං භතති³ විසෙසස්සත්තං පුජං
අකාසි. කත්වා ච පන එතං ආරමමණං ගණන්තො භගවතො සත්ථු
ගුණේ අනුස්සරිත්වා පසන්නවිත්තො තං පුඤ්ඤං හදයෙ ධූපෙසි. සො
අපරභාගෙ කාලං කත්වා තස්සෙව කමස්ස ආනුභාවෙන තාවතිංස
භවතෙ වාදසයොජනිකෙ කනකම්මානෙ තිබ්බන්ති. මහානුභාවො
මහා වස්ස පරිවාරෙ අහොසි. තං සන්ධාය වුත්තං: “තස්මිං ඛණේ
අඤ්ඤතරො දෙවපුත්තො අත්තනො විමානචාරෙ සීතො ආයසමන්තං
මහාමොග්ගලානං දිස්වා සඤ්ජාතගාරවබහුමානො උපසංඛිකම්මානො
පඤ්ඤපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගස්ස අට්ඨාසි”ති. අථ තං
ආයසමා මහාමොග්ගලානො යථාලද්ධි සමපතති කිත්තනමුඛෙන කත
සුවරිතකමමං⁴ ඉමාහි ගාථාහි පුවජ් :-

උච්චමිදං මණිපුණ්ණං විමානං
සමන්තතො වාදසයොජනාති,
කුට්වාගාරු සත්තසතා උලාරු
වෙචරියත්ථමහා රුචිකත්තා සුභා,
තත්ථව්ජසි පිචසි බාදසි ව
දිබ්බා ව විණා පවදන්ති වග්ගා,
දිබ්බා රසා කාමගුණේත්ථ පඤ්ඤ
තාරියො තවන්ති සුවණ්ණව්ජන්තා.

1. සි. IV. සමභුති.

2. සි. IV. අපරභාගෙ.

3. සි. IV. විහතති.

4. සි. III. IV & හා. සුවරිතං.

තෙන තෙ තාදිසො වණ්ණො තෙන තෙ ඉධ මිජ්ඣති,
උපපජ්ජති ච තෙ භොගා යෙ කෙවි මනසො පියා.

පුච්ඡාමි තං දෙව මහානුභාව
මනුස්සභූතො කිමකාසි පුඤ්ඤං,
කොතාසි එවං ජලිතානුභාවො
වණ්ණො ච තෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති.

සොපි¹ තස්ස අත්තනො කතකමමං ඉමාහි ගාථාහි කපෙයි.
තං දසෙන්නතා සබ්බිතිකාරකා ආගංසු :-

සො දෙවපුත්තො අත්තමනො මොග්ගලානෙන පුච්ඡිතො,
පඤ්ඤං පුට්ඨො විශාකාසි යස්ස කමමයයිදං එලං:

දුනතිකිත්තං මාලං සුනිකිපිත්තං
පතිට්ඨපෙත්වා සුගතස්ස ථූපෙ,
මහිද්ධිකො වලහි මහානුභාවො
දිබ්බෙති කාමෙති සමබ්බිභූතො.

තෙන මෙ තාදිසො වණ්ණො තෙන මෙ ඉධ මිජ්ඣති,
උපපජ්ජති ච මෙ භොගා යෙ කෙවි මනසො පියා.

“අකඛාම තෙ හික්ඛු මහානුභාව!
මනුස්සභූතො යමහං අකාසිං,
තෙනමහි එවං ජලිතානුභාවො
වණ්ණො ච මෙ සබ්බදිසා පභාසති”ති.

තත්ථ දුගතිකිත්තං මාලනති වෙතියෙ පුජකරණට්ඨානෙන
තිරන්තරට්ඨපතාදිතා රචනාවිසෙසෙන අට්ඨපෙත්වා යථා නිකිත්තත
තාය න සුට්ඨ නිකිත්තං, වාතෙන වා පහරිත්වා² දුනතිකිත්තං
පුප්ථං. සුනිකිපිත්තං සුට්ඨ නිකිපිත්තං රචනාවිසෙසෙන දස්සනීයං
පාසාදිකං කත්වා නිකිපිය, පතිට්ඨපෙත්වා හතති³ විසෙසාදිවසෙන
පුප්ථං පතිට්ඨපෙත්වා, තං වා පුප්ථං නිකිපිතො සන්ථු වෙතියං.
උද්දිස්ස මම සත්තානෙ කුසලධම්මං පතිට්ඨපෙත්වාහි එවං වා එත්ථ
අත්ථො දට්ඨබ්බා. සෙසං වුත්තනගමෙව.

එවං දෙවපුත්තෙන අත්තනො සුවරිතකමෙව පකාසිතෙ ථෙරෙ
තස්ස ධම්මං දෙසෙත්වා ආගනත්වා හගවතො තමත්ථං නිවෙදෙයි.
හගවා තං අට්ඨුප්පතති. කත්වා සම්පතතමහාජනස්ස⁴ ධම්මං දෙසෙයි.
සා දෙසනා මහාජනස්ස සාත්ථිකා අභොසි”ති.

සුනිකිත්තවිමොහ වණ්ණනා
සතතමවගගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

නිට්ඨිතතා ව
පුරිස විමොහ වණ්ණනා.

1. හා, සො දෙවපුත්තො.

2. සි. III & හා පමහරිත්වා.

3. සි. IV, වහතති.

4. සි. IV, සම්පතතපරිසාය.

එතතාවතා ව,

දෙවතානං විමානාදි-සම්පන්නිං තස්ස කාරණං,
පකාසයනනී සත්තානං සබ්බලොකතිතාවතා.

අපකානම්පි කාරානං යා විභාවෙති දෙසනා,
උදාරඵලනං¹ විතතකෙබ්බතසම්පන්නියොගතො.

යං කථාවක්ඛුකුසලා සුපරිඤ්ඤාතවක්ඛුකා,
විමානවක්ඛු ඉවෙව සබ්බාසිංසු මහෙසයො.

තස්ස අත්ථං පකාසෙත්තුං පොරාණධම්මකථානං,
සන්නිස්සාය සමාරාධා අත්ථසංවණ්ණනා මයා.

යා තත්ථ පරමන්දීපනං තත්ථ තත්ථ යථාරහං,
පකාසනා පරමන්දීපනී නාම නාමතො.

සම්පන්නා පරිනිවෘත්තං අනාකුලවිනිව්ඡයා,
සා සත්තරසමත්තාය පාලියා භාණ්ඩාරතො.

ඉති නං² සංකරෙන්නෙතන³ යං තං අබ්ගතං මයා,
පුඤ්ඤං තස්සානුභාවෙන ලොකනාථස්ස සාසනං.

ඔභාගෙනා විසුද්ධාය සීලාදිපටිපත්තියා,
සබ්බෙපි දෙතිතො භොනතු විමුත්තිරසභාගිතො.

විරං තිට්ඨතු ලොකස්මිං සමමාසම්බුද්ධසාසනං,
තස්මිං සභාරවා නිව්චං භොනතු සබ්බෙපි පාණීතො.

සමමා වස්සතු කාලෙන දෙවොපි ජගතිපති,
සද්ධම්මතිරතො ලොකං ධම්මෙනෙව පසාසතුති.

ඉති බදරතිත්ථිභාරවාසිනා

ආවර්ග ධම්මපාලෙන කතාය

පරමන්දීපනියා බුද්දකට්ඨකථාය

විමානවක්ඛු අත්ථවණ්ණනා

තිට්ඨිතා.

පරමසර්වජන නාම
විමානවක්ත්‍ර අට්ඨකථාය
සංවණ්ණිතපද්‍යනං අනුකතමනිකා.

INDEX.

	පිටිබිඹානි.		පිටිබිඹානි.
අකණ්ණිකො	76	අඤ්ඤතරා පඤ්ඤා	147
අකරිං	264	අඤ්ඤත්‍ර තෙතිහ භසම්භවෙථ	279
අකාචිකං	203	අඤ්ඤත්‍ර පංසුති	269
අකාමා	44	අඤ්ඤථා	192
අකිත්තසී	109	අඤ්ඤා	226
අකීලනෙතාව වෙතසා	247	අඤ්ඤා	146
අකුතො භයා	173	අඤ්ඤා මුනි නන්ති	261
අකුතො භයං	171	අඤ්ඤං කුසලං න විජ්ජති	193
අකෙකාධනා	58	අට්ඨාමනි දුකෙකින පිළිනො	260
අකකතං	281	අට්ඨ	166, 186
අඛණ්ඩපුලලානි සමාදියස්ස	265	අට්ඨබ්භවරොති	105
අගමා	247	අට්ඨබ්භසුසමාගතං	58
අගගතො	76	අට්ඨථිකා	232
අගරුපියබ්බුවන්දනස්සදානි	189	අට්ඨපුග්ගලා	186
අගාරිනී	180	අට්ඨාසි	84
අඝසිගමා	63	අට්ඨව පිණ්ඩපානානි	121
අචලට්ඨානං	176	අඝරත්තායං	254
අචිත්තියො	273	අතිවාරා	59
අචිත්තියො කමමිපිපාකතස්සා	154	අතිරොචනි වණ්ණන	
අචොරිකා	104	උදයනෙතාව රංසිමා	253
අච්චිකං	173	අතිරොචසි	100
අච්ඡති	240	අතිව සබ්බතා	221
අච්ඡරා	226	අතිව නිජ්ජානකකමො	272
අච්ඡරාගණ්ණෙසිතො	160	අනුලාය	101
අච්ඡරානං	77	අනුලාය පිතියා	102
අච්ඡරාසබ්බමං	71	අනුලං	189
අච්ඡරාසබ්බං	29	අනුමතා	16, 102
අච්ඡරියං	264	අත්තානං	278
අජ්ජ සුප්පගාතං සුචුට්ඨිතං	118	අත්තානං පරිමොචය	211
අඤ්ඤානං අකාසිං	19	අත්තාමෙත	31
අඤ්ඤා	172	අත්තමමකුසලො	131

පිට්ඨකොති.	පිට්ඨකොති.
අත්ඛමමපදං සමාවරෙමසෙ 211	අනසායං 269
අත්චති 211	අනායසං 269
අත්චති. 172	අනාචිලං 23
අත්ථසංවණ්ණනං 7	අනිඤ්ඤා සග්ගමුපෙනති
අත්ථාය 200	ආනං 125
අත්ථෙත 118	අනිලපමුඤ්ඤා පචනතිසුරභි 190
අත්ථං 211	අනුකමපනො 193
අථ 87	අනුකමපකං 102
අථවාපි විවරං 228	අනුකමපමානො 192
අපේථ නව්වනති අපේථ අච්ඡරං	අනුකමපසු 194
ඔහාසයනති 226	අනුකමපියො 146
අදදං 121	අනුකකමං 221
අද්දාසිලෙ 179	අනුග්ගාති 29
අද්දසනං 23	අනුච්ඡි. 275
අද්දසි ද්දනං 19	අනුතාපො 144
අද්දසි. 19	අනුබමමචාරිණි 105
අද්දසිං කොලසමපාතං කඤ්ඤිකං	අනුබමමපටිපත්තියං 193
තෙලමුපිතං 150	අනුදායනං 223
අද්දිනනං 192	අනුපටියනති 34
අද්දරාගනං 210	අනුපටියාති 253
අද්දෙසසි සමුදයදුකකතිච්චනං 67	අනුපටිට්ඨා 269
අද්දසං 23, 128	අනුපුච්ඡසෙ 72
අධිග්ගය්ග 71	අනුබ්බතා 110, 225
අධිච්චලදා. 273	අනුභොති ච පුඤ්ඤථලං
අධිට්ඨිතාථ 277	විපුලං 233
අධිට්ඨිතො 216	අනුභොමි සකං පුඤ්ඤං 60
අධිසිලෙ 278	අනුමතො පකකාමි සත්ථො
අධුතාගතං 210	යකඛිද්ධියා පුතපුතං
අධොමුඛා 63	අනුමොදමානො 281
අනච්ඡරියං 60	අනුසාසි 172, 192
අනඤ්ඤථා 154	අනුසුසිකා 118
අනඤ්ඤමනා 46	අනෙකච්ඡතනා 85
අනධිවරසා 67	අනෙකච්ඡතනාවතනො 222
අනධිවර 65	අනෙකච්ඡතනාවිතනො 222
අනධිවාසයනනා 270	අනෙකච්ඡතනං 46, 258
අනනුබොධො 258	අනෙකච්ඡණ්ණා 190
අනනනකං 250	අනෙකච්ඡණ්ණං 268
අනභිජ්ඣිතා 161	අනෙකච්ඡණ්ණං දරසොක
අනවසොධො 258	නාසනං 256

පිට්ඨකානි		පිට්ඨකානි.	
අනෙජ මසොකං	185	අබ්බද්දං	225
අනොමදස්සනෙ	64,72	අබ්බද්දසං	225
අනොමතික්කමං	227	අබ්බද්ධුත්තනා	223
අනොමපඤ්ඤං	264	අබ්බොතිරියං	30
අනුනුප්පෙධි	146	අභිකම්බනා	228
අනුනුප්පෙධි මහියති	207	අභික්කනෙනන	42,175
අනුක්කවෙණ්ණුපුත්තා	213	අභික්කනෙනන වණ්ණෙන	40
අනුක්කාරෙ	84	43,48,50,78,90,91,94,96,147,	
අනුක්කාදි පානඤ්ඤා	240	148,150,156,165,166	
අනුක්කන්ති තං සාරපිට්ඨොද්දිකා		අභික්කණං	92
හයං 63		අභිජ්ජනා	99
අපක්කමි	254	අභිතිමිත්තා	63
අපච්ඡන්ධමමක්කසලො	131	අභිජ්ජත්තං	263
අපච්ඡනා	30	අභිජාලයාමි	273
අපරධම්මයා අනුක්කාදි	270	අභිජාසාදෙති මනා	84
අපරධං දුක්කතඤ්ඤා මෙ		අභිභාසනති	77
හනෙත 144		අභිභුග්ග	110
අපරිමිතං සුඛං වතං	90	අභිරුක්කලොචනා	224
අපාරුතං වාරං	179	අභිරුධි	226
අපි	73	අභිරුධිසිං	104
අපි සකෙකාව දෙවිනෙදු	73,75	අභිරුක්ක	203
අපිළක්කනානඤ්ඤා	224	අභිරුක්කඤ්ඤා මං ඤානා සකසා	
අපිළක්කාව සොහසි	133	පුත්තං මහායසං	254
අපුචං	99	අභිරොච්ඡි	226
අපෙතසොකා	135	අභිරුච්ඡෙ	226
අප්ප	268	අභිරුපසිං	135
අප්පකම්පි කතං දෙයං පුඤ්ඤං		අභිරොපෙසිං	204
හොති මහපථලං 162		අභිවැද්දිතොසි	273
අප්පච්චයො	275	අභිවැද්දි	19
අප්පටිකුලං	186	අභිසත්තරුපො	269
අප්පපුඤ්ඤා	170	අභිසමයෙ විසෙසිය	68
අප්පමෙයො	123,135	අභිසිංසිං	254
අප්පායුකි	147	අභිසෙසනාය ව	224
අප්පොදකෙ	268	අභිසිංසනාය ව	224
අභිග්ගතමානසො	171	අභොජසිං	90
අබ්බති	263	අමතදසමති	68
අබ්බකුටං	9,10	අමතපදං අසම්බතං	68
අබ්බාහතානං	18,19	අමතොගධො මග්ගො	172
අබ්බතං	264	අමතං	173

පිටිබිකානි.

අමනුස්සාධාරණ	268
අමතයසා	65
අබ්බකඤ්ජනං	118
අබ්බසිඤ්චකො	247
අබ්බි දෙවතා	102
අබ්බෙපි	163
අබ්බකුලෙ	143
අයං උලාභෙ	216
අයං දුක්ඛස්ස සමභවො	172
අයං නිරුධො මග්ගො	172
අරජචිරජභෙමජලච්ඡන්තං	189
අරඤ්ඤ	200
අරඤ්ඤ	268
අරහන්තමහි තාදිති	84
අරියචුත්ති	278
අරියසංඝං	1
අරියසාවිකා	110
අරියසව්වාන කොපිද	59,89
අරියං	105
අලභිකතා	64,99,146
අලභිකතා මණ්ඩකඤ්චනාවිතං	145
අලභිකතෙ	9,10,11
අලභිකතෙ මලසධරෙ සුවන්තෙ	
භිකාසසි	10
අලභිකතො	250,261
ලභිකතො මට්ටකුණ්ඩලී	259
අලභිකතො මලසධරෙ	
සුවන්තො	236
අලභිකතො මලසධරො	
සුවාසො	238
අලකඛිකා	170
අලමෙව	233
අලොමං සුඛිතං දිස්සා	184
අලං	163
අවට්ඨිතා පෙමා	173
අවණ්ණසිංහ	192
අවධි වච්ඡපාලකො	175
අවාකිරි	102
අවාචසිං	112

පිටිබිකානි.

අවාපුරන්තං අමතස්ස වාරං	227
අවාසරිං	250
අවෙදිංසු	66
අවොචං	247
අවෙනති	112
අසබ්බතං	185
අසබ්බතං දුක්ඛනිරුධසංඝාතං	67
අසබ්බමානසො	228
අසිඤ්චති	247
අසිඤ්චථ	247
අසිඤ්චකං	247
අසුචිං	192
අසොකං	77
අයම් ඉත්තතො	275
අස්ස	161
අස්සකාඨිපතිස්ස	210
අස්සදෙධසු	99
අසංසයා	68
අසංසියා	68
අසොසංසුං	176
අහමාවරියපුජකො	112
අහමපිඅපෙජ්චබුද්ධිමතො පසන්න	
විනෙතා බුද්ධිං සරණං වජ්ඣම	246
අහවති යනෙතා	273
අහාසි	250
අහො	82
අහං	18,19,254
අහං පි දවස්සං ගච්ඡියං ජිතං	
අපච්ඡිග්ගලං	255
අහං පුරෙති	281
අහං පුරෙ මච්ඡරිති	183
අහං හඤ්ඤ	120
අහං ලොකං තාරසියං පනෙතා	
සමෙධොධි බුත්තමං	254
අහං සඤ්චාසිලෙන සමපන්නා	
අහොසිං	99
අහං සුඤ්ඤාන	68
අහු	254
අහුවාසිං	258

පිට්ඨකානි.		පිට්ඨකානි.	
අනුං	66,68,143	ආසනං	19
අලාරපවුමේ	130	ආසා ව පන මෙ දෙවිඤ්ඤා	
අංසෙති	221	සකද්දගාමිනී සියං	138
ආකාසමිති සමිහති	28	ආසී	76
ආකොට්ඨිකාන	254	ආසුමිතිකාන පාදපෙ	170
ආහා	250	ආලම්බනතු	280
ආවරිය	112	අලාරපච්ඡා	224
ආවරි	65	ආනුකූලයානං පරමග්ගනං	
ආවිකම්මේ නිං යදි බුධසාපිකා	65	ගතො	229
ආරුහිං	203	ආනුකූලයානං පරමානුතිං	
ආතුරරුපො	264	ගතො	228
ආදිත්තං	263	ඉඛ්ඤා	190
ආදි සකකා පුරිඤ්ඤා	207	ඉච්චකෙති සමෙච්ච මනන	
ආබුතං	142	යනති	193
ආනාදි	281	ඉච්චව වනාන	179
ආනුසාපො	137	ඉජ්ඣිකා වන දක්ඛිණං	82
ආනුසාවං	175	ඉතරිතරෙන වාපි	268
ආබාධිතො	264	ඉති	192,193,247
ආහනති	40	ඉතිසායං	99
ආමනනතිකා රඤ්ඤාමිති		ඉතිකා	76
සකකසා වසවනතිනො	76	ඉද්දා	271
ආමුත්තහත්ථාහරණො	237	ඉඤ්ඤා පුරං යථා	129
ආමොදමානා	223	ඉඤ්ඤා වර්තං හත්තං	168
ආයතංසා	272	ඉද්දා	101
ආයාම	270	ඉදං	77,226,245,263
ආයුඤ්ඤා වණ්ණඤ්ඤා සුඛං		ඉදං ඉසාරියං	102
බලඤ්ඤා	109,228	ඉදං දුක්ඛනාති මං අපොච්ච	172
ආයුතො	93	ඉදං පඨමදස්සනං	120
ආරුහි සමවරියා ව	211	ඉදං ඵලං පස්සා	76
ආරාමරුකකානි ව	243	ඉදං මම භවතං	72
ආරෙහකම්බු	223	ඉදං මෙ ඊදිසං ඵලං	30
ආලම්බො	77	ඉදං විමානං	71
ආවසාමි සානං	132	ඉදං විමානං රුචිරං පහස්සරං	69
ආවෙලිනි	100	ඉදං ව්‍යවහාරං	253
ආසල්	44	ඉධ	65,93,132,193,269
ආසල්දනං අද්ධං අකාමා		ඉධ පත්තාය	136
නිල දක්ඛිණං	44	ඉධ මිජ්ඣති	13
ආසනකං	19	ඉධාගතා	64,136
ආසනස්ස සමනනතො	30	ඉධියා	176,268

පිටිවිකානි.

පිටිවිකානි.

ඉද්ධියා මම	153
ඉද්ධි	65,137
ඉද්ධි විකුබ්බනති අනෙකරූපා	46
ඉද්ධි.	129
ඉද්ධි.	275
ඉමිඤ්ච	105,271
ඉමිඤ්ච මාම.	101
ඉමිඤ්ච ලොකෙ	228
ඉමා	72
ඉමානි	226
ඉමාසු විණාසු	225
ඉමෙ	223,275
ඉමෙස.	276
ඉම.	72,186,228
ඉම. නිර්ගුණං යඤ්ඤං යජ්ඣා	
නිවිධං විසුද්ධං	228
ඉම. වනං	136
ඉම. විමානං සමපවායනති	276
ඉව	75
ඉසිනිසභ	211
ඉසිනිසභො	67
ඉසිසත්තමො	84
ඉසිසුත්තමො	84
ඉසායා මචෙත්ථරමථො පළාසො	
නාභොසි මයං සරමා	
වසනති	57
ඊදිසොති	280
ඊසාදනතා	82
උක්කතා	170
උච්චිදං මණ්ඩුණං	197,199,200
	202,230,235,245,282
උච්චිදං මණ්ඩුණං විමානං	194,
	234,242
උච්චාවචා	48
උච්චාවචානං වණණානං	87,88
උච්චං	196
උච්ඡායාරං	208
උජ්ඣායාරං	269
උජ්	76
උජ්ඣායාරං	124

උජ්ඣායාරං	232
උච්චාය	34
උච්චිති	179
උච්චිතිරෙවනෙසුපාපධමෙ	176
උත්තරෙ(රිං)	258
උදකමාරි	175
උදකමාමිං සරෙ ජාතං	168
උදකමාරියා	170
උදකෙ	175
උදකෙ මණ්ඩුකො	175
උදකං අදසිං	40,118
උදකා	270
උද්ධිව සාගරෙ	124
උදයනො	145
උද්ධු දෙවෙති දිනං	273
උදික්කිසං	255
උද්දයං	270
උද්දායං	34
උද්ධායකමිං නගරවරෙ	158
උද්ධායකමිං මාලානං	30
උද්ධායකමිං	253
උද්ධායකමිං	143
උද්ධායකමිං	92
උද්ධායකමිං	71,72
උද්ධායකමිං	276
උද්ධායකමිං	68
උද්ධායකමිං	101
උද්ධායකමිං	69
උද්ධායකමිං නන්ති	269
උද්ධායකමිං	105
උද්ධායකමිං	48
උද්ධායකමිං වක්කමිකො-පෙ-	
අනුච්චිතමි නන්ති	89
උද්ධායකමිං	102,117
උද්ධායකමිං	34
උද්ධායකමිං	105
උද්ධායකමිං	185
උද්ධායකමිං වා තාදිසං	
තාදිසං	263

පිට්ඨකානි.		පිට්ඨකානි.	
උපොසථානි මං අඤ්ඤිංසු	92	එන්	76,108,134,190,196
උපොසථෙ ව හං කන්තො	137	එව	121
උපොසථෙ නිව්චකමසාමිත්තො	58	එවං කිර	259
උපොසථං කං වා තුවං.		එවං නන්දෙයථා අහං	31
උපාවසි	226	ඔකිරි.	143
උපාජ්ඣනි ජෙතිරසං විමානං	42	ඔහාහසි	142
උපාජ්ඣනි	13	ඔහාහසි පොකබරණි.	33
උහතො විමානං	180	ඔසතිණණං.	227
උහගඤ්ච කාරියං	250	ඔද්දනමුලකං	158
උහගන්ධ	263	ඔපබ්බකං	124
උහගෙත්ථ දිස්සෙර	262	ඔහාසගන්ති	225
උහො	221	ඔහාසගිනිං පඨවිං සදෙවකං	
උග්ගානගුම්‍යා	225		99,100,163
උග්ගානගුමිං අභිනො	221	ඔහාසගං ජලමිව ජෙති	
උරස්ස	216	පාවකො	64
උරුලගවා	83	ඔහාසෙර	42
උලාරු	232	ඔහාසසි	9
උලාසෙර	98	ඔහාසෙන්නි දිසා සබ්බා	42
උලාසෙර තෙගසො වණ්ණො	96,98	ඔලුබ්බ	210
උලාරං	8,10,11	ඔවදියඤ්ච මෙ තං	276
උරුථනුපපන්නා	224	ඔවාදමිති අහං සිතා	172
එකච්චරෙ	247	ඔසධි විග්ගා තාරතා	42
එක මෙකාග අංසියා	244	ඔහාග	254
එකස්ස	281	කකකාරිකං	118
එකාහං භික්ඛං	235	කඤ්චනතනුසන්නිහත්තවාහි	189
එකුපොසථං	118	කඤ්චනබ්බවණ්ණො	134
එකංසිකා	68	කඤ්චනවෙදිමිස්සං	272
එතස්සාවාමද්දනස්ස කලං		කඤ්චනාවෙලුහසිනෙ	133
තාග්ගති සොළසිං	82	කණ්ණෙසු	225
එතාදිසා	,,	කතනිවෙචා	185
එතාදිසො	12	කතකුසලා	90
එතාදිසො වණ්ණො	13	කතඤ්ඤාතා	211
එතාදිසං යඤ්ඤමනුස්සරන්තා	125	කතමං සවාහං	212
එතෙන වෙගෙන	270	කතාවාසා	90
එතෙනුපායෙන	228	කතිපයාග	193
එතෙසු දින්නානි මහපථලානි	166	කනිං දුස්සමයෙ එලෙ	160
එතෙ හි	124	කතං	193
එතතකං	248	කථං	268
එතතාවතා	198	කදරියා	280

පිට්ඨකොති.

කදරියෙසු	99
කන්ධාරියෝ	273
කන්ධාරේ	268
කන්ධකො සහජේ අහං	254
කන්ත්‍ර සාදිසතං ගතා	81
කපණා	81
කප්පකො	279
කප්පිතකෙසමයසු	237
කමමථලෙන	130
කමමථලං	162
කමමපිපාකසමගවං	71
කමේම හි	163
කමමං	102
කමමං අකාසිං	248
කරවිකප්පය්‍යරේ	134
කරිණා	193
කරියාමි	192
කලලි කතො	275
කලයාණී	210
කලලවිතතං	172
කසමා කායානු ආගමම නාමෙන භාසසෙමමං	120
කසමානුකායා අනගිවරං උපාගමි	64
කසාපය්‍ය භගවතො ථූපසමිං	118
කසාපං	227
කසා වා තිං වචනකරු'නු සාසනිං	65
කාකලිකායුරධරේ	133
කාකොලගණා	182
කාකොලගණා සමෙවම සඛගමම බාදනති විථ්ඤමානං	182
කාතවෙ	163
කා නාම තිං	136
කා නාම තිං විසාලකිං	136
කාම	9
කාමකාමි	193
කාමග්ගප්පතානං යමානු නුතතරං	64

පිට්ඨකොති.

කාමරුගං	194
කාමවණ්ණිති	64
කාමං හිජ්ඣු යං කායො නෙව අනේඛ සන්තං	76
කායමති ඉධ	276
කායෙන	247
කායෙසු	88
කායං තාවතීංසං	88
කාරෙනෙත නිට්ඨිතෙ මගෙ	160
කාලකතා	102
කාලකතාහිප්පත්ඨිං	263
කාසිනං	72
කාහාමි	118
කාලා	88
කිංකිණිජාලකප්පිතං	244
කිවං	250
කිංකු කරෙති කමමං	279
කිංකුකප්පිවාරිතා	88
කිනති	278
කිමකාසි පුඤ්ඤං	14,16
කිමාසමානා	269
කිමිදං කුසලං කිමාවරෙම	193
කිලනෙත	34
කිසාස සමදමසායං විපාකො	130
කිං	12,161
කිං කමමං කිංකු පොරිසං	212
කිං උකඛිතො	261
කිං නාමධෙය්‍යං	279
කිං නාම සො	279
කිදිසෙනෙව	121
කිවිවරං	93
කිලාමි	173
කුඤ්ඤරේ	28
කුඤ්ඤරේ තෙ වරුරොහො	25
කුඤ්ඤරං	227
කුතො	269
කුතො චුතා සුගතිගතා	65
කුතොනු ආගමම	72
කුතො පන	268

පිට්ඨකානි.		පිට්ඨකානි.	
කුඨාපහං න ඵරුසං අවොචං	46	කොඤ්චාමසුරදිවියා ව හංසා	45
කුමඛරෙ	221	කොධං	110
කුමාර	272	කොත්‍ර කිං	189
කුමාසපිණ්ණං	50	කොත්‍ර දිබ්බික යානෙන	206
කුලෙ සුඡතා	224	කො පුඤ්ඤං න කරියාති	148
කුසකසුපුලිතලතාව		කො මෙ වන්දති පාදානි	174
ලබ්බිතිති	130	කොවිදං	216
කුසලඤ්ච	102	කොවිලාරෙ	139
කුසලරතෙ	93	කොසිය	112
කුසලයා	172	කිප්ථා	170
කුසලං	105,135	බණ්ඩුත්‍රත්තසඤ්ඤමයා	193
කුසුමවිභුසිතාභරණං	190	බතතියා	212
කුසුමෙති	131	බිබ්බාරති.	68
කුටබ්බච්ඡි අවධි මං	99	බිප්පමානෙන	279
කුටාගාර	40	බිපි.	250
කුටං ධාරෙනති	245	බිප්පං පඤ්ඤාලිකා වන්ද	84
කෙච්චි	13	බිප්පං මෙ මරණං අත්‍ර	255
කෙන	12,88	බිරුදන්තං	118
කෙන කතො	108	මුද්දකතිකායසමි.	1
කෙනච්ඡි	65	මුද්ද	109
කෙන තෙ ඉධ මිජ්ඣති	13,14	මුරයානාදෙ	224
කෙන තෙ තාදිසො වණ්ණො	14	ගච්ඡති.	9
කෙන රූපං තවෙදිසං	136	ගණ්ණත්තමං	160
කෙන වණ්ණණත	121,269	ගති	137
කෙනාසි	130	ගතිපඤ්චබ්බලිකං	118
කෙනාසි ඵලං ජලිතානුභාවා	14	ගතිබ්බතුරියානවිත්‍රසංවනෙ	224
කෙනාසි කමමඵලෙන ඉට්ඨප		ගතිබ්බතුරියානි විවිත්‍රපවනෙ	224
පනනා	130	ගතිබ්බතුරියානි විවිත්‍ර	
කෙනාසි කිං	65	සංවනෙ	224
කෙවට්ටවාරා නිකඛිම	79	ගතිබ්බසුරගහපුජතා	224
කෙසකාරිකා	72	ගතිබ්බො	207
කො	175	ගනුත්තමදසිකා	118
කොකිලා	46	ගමනාගමනං	262
කොච්චි	145	ගමනොගමනං	262
කොච්චිකොච්චි	134	ගයායං මුගමණයාගං	170
කොච්ඡප්පජ්චි	279	ගරුකාබාධං	255
කොඤ්චමසුරවකොරසසිස		ගරුකාරෙ	30
වරිතං	131	ගිමනානං පච්ඡමෙ මාසෙ	247
කොඤ්චා	46	ගිරං	172

පිටිබිකානි.

පිටිබිකානි.

ගිලානො	264
ගුණසම්පන්නං	30
ගුත්තින්ද්‍රියො	171
ගුත්තො	273
ගොතම	176
ගොතමස්ස	59
ගොතමෙ	135
ගොතනං	279
ගොපානසිගණ	245
සායසෙ තං සුචිං ගතං රූපං	
පස්සසි අමානුසං	140
ව 60,87,99,107,129,168,176	
වක්‍රමතො	48
වණ්ණාලි	84,86
වණ්ණාලි වන්ද පාදානි	83
වණ්ණිකෙ	118
වතස්සො	245
වතුකාරි එතානි යුගානි නොනති	
තෙ දක්‍ෂිණේය්‍යා	166
වත්තාරෙ ව පටිපන්නා	166
වතුක්කමා	223
වතුනතමෙ ව දීපානං ඉස්සරං	83
වතුබ්බි ආනෙති	109
වතුසු පුරිසයුගෙසු	186
වන්දනරූපිරගතෙන	144
වන්දනසාරලිතතා	180
වන්දනසාරවාසිතා	225
වන්දම සුරියා විය	100
වන්ද්‍ර යථා විගතවලාගතෙ	
තභෙ	233
වන්දං විය දුරතො රූදං	263
වරිස්සති බ්‍රහ්මවරියං	278
වාතුදුද්ධං පඤ්ඤාදිසිං	58
වාමරහස්ථ බාහුති	222
විත්තලතාවනෙ	75
විත්තං	162
විත්‍රා	245
විත්‍රා ගොනති	136
විරට්ඨිතිකෙ	250

විරට්ඨිතිකං	250
වෙතො පණ්ඩිතෙතු	163
ඡතො	192
ඡන්ද	92
ඡමා	147
ඡලභිගං	213
ඡන්දති	189
ඡනසම්මස්ස තුස්සඤ්ච	275
ඡතො	275
ඡමොනදුත්තත්තමිදං	272
ඡලම්ච ධුමසිඛො	129
ඡලම්ච යසසා	193
ඡලිතා	85
ඡලිතානුභාවා	15
ඡලං	175
ඡවසම්පන්නො	28
ඡවා	63
ඡතියා	213
ඡතියං	248
ඡතාමසෙ	280
ඡතං කම්මඵලං සතං	124
ඡලතමනබෙති	254
ඡතින්ද්‍රියං	227
ඡනවරං පවරං	192
ඡුතිං	175
ඡේස්සසි	112
කුංතරතො	171
කුංතරතං	30
කුංයන්තං	171
කුංසිං	30
කුඤ්චාන	68
කුතිකුලා	137
ආස්සති පුඤ්ඤකම්මො	198
ආනං	71,117
ඕතං	29
තඡ්ඡනාය	170
තඤ්ච සබ්බෙ	268
තඤ්චාගං අභිසංඤ්චය්‍යං	162
තණ්හකඛ්‍යුපපන්නො	238

පිට්ඨකිකානි.	පිට්ඨකිකානි.
තතුතතරි. ජීවිතමාසමානං 270	තමනනපාසං 228
තතො 193,250	තමිති කතො "
තතො චුතා 102	තයා 121,123,251
තතො චුතො කාලකතතාමිති	තවඤ්ච 270
දෙවතා 250=251	තව ධම්මං සුණ්ණතඤ්ඤා 175
තතො දිසා විලොකෙසිං කොනු	තවයං 216
බො වතමසිතො 170	තව විමානං 129
තතනමිටං කපාලං 269	තවිමානි 99
තත්ථ 92,104,193,259	තවෙව අනුකම්පාය 84
තත්ථ අනිකවිජ්ජසමිං ගනිඤ්ච	තසිතෙ 34
මාලඤ්ච පච්චයඤ්ච විලෙ	තසමා 31,233,279
පතඤ්ච 245	තසමා කායං 64
තත්ථ අහොසිං පුරෙ සුඤ්ඤා 131	තසා 34
තත්ථපසනතාඅගමානුමොදිං 153	තසා පක්කමමානසා සොණ්ණ
තතෙථව 68	කංසා රතියාර 29
තත්ථ 71	තසා 253
තත්ථ,පපනතා 71	තසා ගතිං මුඛි කුතිං උප
තථපසකාරෙ 216	පනතා සා 154
තථාගතසා 67	තසා තෙ නවම්මානාය 139
තථාගතසා ධම්මෙ 193	තසා මෙ අනු සංවෙශො 171
තථාගතා 173	තසා මෙ නික්කමො ආසි
තථා තපනි මිදං 129	සාසනෙ තසා තාදිනො 76
තපෙථ 110,223,265	තසොච ආනුභාවෙන 255
තදග්ගමනසා සති 161	තා 225
තදබ්බමනසා සති 161	තා කම්බුකෙසුරධර 224
තදනුපදං අවවාසි 130	තාතා 271,275
තද 268	තාදිනො සාසනෙ 76
තදෙව එතතකා කමමං 248	තාය 248
තදෙව කමමං කුසලං කතං	තායෙව මෙ සුඛානුමොදනාය 153
මයා 102	තාරකාගණං අධිගග්ගා 71
තනුච්චා 224	තෙජසා 100
තනතාගිනිකුමසෙ 73	තාරකාධිපති 253
තපති 189	තාරකාධිප දිසානි 253
තපතියපට්ටති ව සංචුන්නං 272	තාරතතරතතමෙරපිතවාසසා 224
තපතියවිතතා 190	තාලවණ්ටං 118
තපසිතො 213	තාවතිංසුපගො 200
තපසිපුගං 90	තාතං 135,172,264
තමෙව දිසාන 228	තිණ්ණමඤ්ඤතරං දනා 208
තමොනුදෙ 129	තිදසගණා 258

පිට්ඨකානි.

පිට්ඨකානි.

කිදසගතා	132
කිදසවර	232
කිදසානං මහාවනං	77
කිදිවෙ	233
කිමිරතමකඛි	108
කිබ්බරුසකං	118
කිලකා	34
කිවිධං	228
තුණනිභුතස්ස කිට්ඨතො	81
තුමෙහ	276
තුමෙහ ව තාතා	276
තුමෙහ පෙය්‍යවාවං වදෙථ	276
තුග්ගං නු	102
තුරිතස්ස මෙ සතො	250
තුරිතො	250
තුරියගණප්පබොධිතො	226
තුරියගණා	147
තුරිය තාමිතනිගෙසාසො	207
තුලුං	269
තුල්ලං	102
තුචං සි	71
තෙ 7,10,11,12,99,104,120, 156,176,193,221,258,270,	
තෙ තත්ථ සබ්බෙව	281
තෙන	19,245,277
තෙනහසෙඤ්ඤපි	156
තෙනෙව කුසලමුලෙන	255
තෙපි න අප්රාමර්	213
තෙ මං අනිවිරෝචනනි	145
තෙසුපරි	272
තෙසං	77,134,222,223
තෙසං සුග්‍යනිගෙසාසො තුරියෙ	
පඤ්චබ්බිකෙ යථා	29
තොරණුපපනතං	128
තං	14,34,122 145,185,
තං කාරණං	278
තං තං	258
තං දිස්සා බිප්පමනුං සුවිමනො	227
තං භගවා	60

තං භුමිභාගෙනි	34
තං වො	271
තිං අත්තනො ජාතිං කිත්ත	
සිසාසි	121
තිං වටු අවිනිතාසිති සංසු	
පරිභාසි	99
ථලෙති	221
ථාමවා	28
ථුතිවන්දනාය	273
ථුපස්මිං මනං පසාදගිං	258
ථුපං අප්පත්තමානසං	162
ථෙය්‍යා	58
දකඛිණෙය්‍යානං පරමග්ගතං	
ගතො	228
දදති දීපං	42
දදුලුමානා	40,71
දදුලුමානා වණ්ණෙන	119
දදං	232
දන්තවණ්ණානි	158
දන්තිං	203
දමෙන	118
දරුසොකනාසකං	258
දසදිසා	65
දසපාදකො වාරෙ කකකවකො	
සීතො සොහති	197
දස්සනාය	171
දස්සනෙ අවිකම්පිති	173
දස්සනං තාභිජනාමි	120
දහරස්සපාපිකා	104
දහරස්සපාපිකා	
දහරස්සපාපිකා	
දමිඤ්	81
දලබමමා	210
දලබමමා නිසාරස්ස	208
දලො	272
දලං පාසං කරිකුත	170
දුකස්ස	29
දුතෙන	82
දුතෙරතා	47
දුතං විපුලං අදුසිං	240

පිටුවකිනා.		පිටුවකිනා.	
දුසි අභං පුරෙ අසිං.	170	දුගතො වතෙ ඝිතා	225
දිනනමගපථලං.	186	දුරුසද්ද	171
දිනනං.	186	දුලලහායං.	171
දිබ්බකෙන අබ්බවනං රමම.	159	දුලලහං දස්සනං භොති ලොක	
දිබ්බපිලවහංසරුපවිණ්ණං.	131	තාථාන තාදිනං.	255
දිබ්බමාලං ගන්මානා.	139	දුච්ඤාතො.	225
දිබ්බා ගක්ඛා සුරතී.	275	දුස්සථලෙති	160
දිබ්බා ව කඤ්ඤ	232	දුස්සසන්තං.	30
දිබ්බා තෙ විවිධා රූපා.	254	දෙවකායෙ පමොදසි	99
දිබ්බාති	233	දෙවගණස්ස	179
දිබ්බා රසා කාමගුණන්ත		දෙවගණා රමෙනති	105
පඤ්ච	196	දෙවතා.	16
දිබ්බා සද්ද	254	දෙවතානුසි	207
දිබ්බෙ විමානමති	250	දෙවතාති	1
දිබ්බෙති කාමෙති සමබ්බි		දෙවපුත්තා.	99
භූතො.	198	දෙවානං.	30
දිබ්බං.	117	දෙවරාජස්ස	240
දිබ්බං දෙවපුරමති ව	253	දෙවරාජංව	253
දිබ්බං මමං වස්සසහස්සමාසු	198	දෙවවිමානමාගතං.	105
දිවඞ්කරෙ	247	දෙවසබ්බසා.	240
දිවා ව රතෙතා ව තමං.		දෙවාතිදෙවං.	227
තිගන්තා.	276	දෙවානම්ඤ්ඤ	216
දිවා දිවස්ස	193	දෙවි	14
දිවියා.	46	දෙවිඤ්ඤ	225
දිසාසු විසසුතා.	147	දෙවිඤ්ඤගුත්තා.	102
දිස්වා.	270	දෙවිඤ්ඤ	273
දිස්වා අභාරඤ්ච පියඤ්චමෙතං.	163	දෙවො දෙවපුරමති ව	255
දිස්වාන දෙවං පටිපුට්ඨි		දෙවං.	250
තිකුඤ්ඤ	248, 250	දොණ්ණිතිමරුත්ති.	118
දිස්වානගං-පෙ-පඤ්චිත්තොසමිං.	276	වයරු	250
දිසං.	270	විජකාරණිව කොතිලාති	
දිසං යථා භාති නභෙ		තදිනං.	131
අනුක්‍රමං.	216	විජසෙවිතං.	142
දිසමඤ්ඤානං.	176	වෙපථං.	193
දිසාසුතී.	105	ධනුං.	210
දුක්ඛිතො.	261, 264	ධම්මගුණානං.	281
දුස්සා.	271	ධම්මගුණෙති	108
දුන්ධික්ඛිතනං මාලං.	283	ධම්මවක්ඛුං.	255
දුස්සායානං.	270	ධම්මවර්ගං.	226

පිටිකිකානි.

බමමවාරිකි	110
බමමදසා	186
බමමදසා	68
බමමබුද්දරයනනි	124
බමමා එනෙ	211
බමමානුයෝගං	277
බමමෙ සිතා	68
බමමෙ සිතො කිනනි	
ලහෙඵදුකකිං	278
බමමෙන	123, 193
බමමෙසු	145
බමමෙහි	145
බමම.	1, 185, 186
බමම. පසාඨ	279
බමම. සුනි	118, 192
බාතුං	269
බාරෙසි	88
බිතා බුද්ධසා ඔරතා	173
බුතනනි	223
නකකිනතරාජරිව තාරකා	
ගණං අධිග්‍රහණ විශේෂිත 71	
නගගෙන	129
නගනතරෙ	66
නගරවරෙ	66
නව තෙ පුන උපෙතනි ගබ්‍හ	
සෙය්. 194	
න වනෙ	189
න ව පන මනි දුග්‍රහනි	68
න ව මනි දුතුං	259
න ව වොගරෙය්	278
නවවිනෙ සුවාදිනෙ	254
නවවිනගිත වාදිනෙ	108
නවවිනනි ගායනනි	99
නවවිසි	168
නවවිනි ගායනි	108
නවධම්මතා	269
න තත්ත්වං. සති රජෙ	245
න තත්ත්වං. සති රජෙ	72
න තත්ත්ව පුද්ගලයා බයමි	
අර්කිගං 259	

පිටිකිකානි.

නතා	222
නතාරංසියො	222
නනි විනෙත පසනනමනි	163
න තං ජගිසානි සියො	112
න තං තාව විපවනි යඤ්ච	
සිලවනි ආසි. 138	
න තං ගොති	201
නදියො පත	271
නදුනෙ	246
නදුනෙ වනෙ රමෙම	245
නදුනං	77
නදුනං සුනි	92
න පනිතෙ තීරයං දසනනාය	180
නගගෙන	129
නගගිමි.	189
නගෙව සුරියො	129
නගෙව සොගනෙ	108
නමසානනි	258
න මාසි දුතං	259
නමි දෙවො	207
නමි දෙවො න ගනිකිකි	207
න මං සම්පුර්ණං ඉවති	99
නගිමෙ අඤ්ඤාසු කායෙසු	
රුකකි සනනි සුමෙධසෙ	88
නරතාරිපුර්ණතා	108
නරතාරිසෙවිතං	46
නරවරබමසාරපි.	69
නරවිර	222
නරවිරනිට්ඨිතා	222
නරවිරනිමිතා	222
නරවිරසාවතා	124
නරුතතම.	227
නවරතනවරසා	192
න විදුමි	262
නගි අවණ්ණසිංසු	192
නග්‍රිතා	273
නාකාසිං සත්ථවතං	92
නාගසා	29
නාගසා දනෙතසු දුමෙසු	
නිමිතං 146	

පිට්ඨකයානි.		පිට්ඨකයානි.	
කාශා	225	නිසංසං	110
කාශං	203	නිසංසංදෙසිං	160
කාථං	1	නිලං	88
කාගිච්චලථං	274	නිලං පිතං ච කාලං ච	86
කානං පදුම සංඝාත්තං	153	නිලං පිතං ච කාලං ච	
කානාරතනකපානො	28	මංඝොද්ධං අථ ලොකිතං	87
කානාරතනගබ්භති	245	නිලපලගත්තං	158
කානාරතනමාලිනී	134	නු	102
කානාරතනෙති	222	තෙකචිතනං	189,221
කානාරුක්ඛා අරෙපිමා සුරහි		තෙකබ්බමෙපොනො	278
සමපවායනති	153	තෙරගිකා	179
කානාවණ්ණෙහි ධාතුහි	134	තෙසාම	119
කානාසන්නානකපුළුරුක්ඛ		තෙලා	211
චිම්ඛා	131	තෙලං	172
කාභ්‍යා	222	තො	93,109,192
කාරිභො	99	තොති පඨමං අවොවාහං	
කාරිභො නච්චතති	98	ගනෙත	192
කාරි	33	පච්ඡා තෙ චචනං තපෙච	
කාවං	33	කාසිං	192
කාසකං ජිවිතුං	99	පජ්ගතති	194
නික්කමසා	76	පඤ්චබ්බිකං තුරියමිචප	
නික්කමො	76	වාදිතං	134
නික්කං	82	පක්කාමසුං	179
නිච්චං	223	පක්ඛන්ද්‍රියාන	271
නිජ්ඣතෙතාමති	213	පගුණං	186
නිට්ඨිතා	222	පච්චිකාමසාසු	179
නිට්ඨිතො ජාතරූපසා	197	පඤ්චනානං සික්ඛාපදනං	76
නිදනානි	1	පඤ්චරථා සතා	63
නිබ්බාණමාගතං	171	පඤ්චසික්ඛා	193
නිබ්බාණං පදං අජ්ඣගා	173	පඤ්චසික්ඛාපදෙ රතා	59
නිබ්බාපයෙ දරං	263	පඤ්චත්ථ නාරිභො	108
නිමොය නිමොය රමනති		පඤ්ඤාං සීතං නමසාමානං	
දෙවතා	64	සමුද්ධං	84
නිමිතා	245	පඤ්ඤාසිල සමාහිතො	124
නිමිතා රතනාමයා	142	පඤ්ඤං	17
නිවෙසා	40	පටිපන්නා	124
නිසාරසා	210	පටිපාදයාමි	262
නිසිත්තං	171	පටිපාදසිසං	235
නිසෙ	129	පටිච්චොධං	77

පිටිබිකානි.

පටිලඳා	250
පණිය	270
පණිකෙන	198
පණිකෙන	158
පණිකෙන වෙන	222
පතනා	223
පතපන	247
පතපන	145
පති	226
පතිටිපෙන	283
පතිටිපෙන	228
පතිනා කිරියාක. විසිටි	
තාරිත. ගති ව තාස.	
පවර ව දෙවතා	109
පතිනා පියතර	108
පතිබත	109
පතිමාභිරාධය	109
පති	110
පතිත	270
පතිසු බමම. පවරම සබ්බ	109
පතනති	30
පදකම්ම	108
පදති	265
පදිපකාලමි	42
පදිපො වෙත් ජලති	160
පදුමකුමුදපාලකුමලය	129
පදුමවුණ්ණාතිතිණ්ණවෙන	28
පදුමපතනකම්	28
පදුම. ජිනුසි පාණිත	34
පදුමානුසං. මග්ග. පදුමපතන	
විභුසිත.	28
පදුමි	28
පදුමපාලප්‍රතිකිර	28
පදෙස. පි	269
පත්‍රපටිපන	118
පබ්බතානඤ්ච	271
පබ්බතානුගොවර	109
පබ්බතා	77
පහභිකරය	189

පිටිබිකානි.

පහභිකර	124
පහභිකර.	84
පහසාරවරවණ්ණනිසෙ	143,144
පහසාර.	48
පහසාර. අවිමනන.	140
පහසාර	222
පතිජ්ජර	147
පමුලනපිත	270
පමොදයන	104
පරකමකරි	118
පරජනසාර රකිත.	192
පරපෙසිය	75
පරපෙසිය	75
පරමගතිගතඤ්ච	132
පරමගත.	228
පරමත්ථිපති	284
පරමතිසංමත.	68
පරමසුසංවුත.	68
පරම සුසිකිත.	66
පරමතිතානුකම්පන	90
පරමතිතානුකම්පන.	69
පරලොකෙන	269
පරසම්.	228
පර.	193
පරගාර. අවසිත.	81
පරාගතෙන	82
පරිකම්ලෙසො	275
පරිවාරයාමත.	102
පරිවාරිත.	66
පරිවර්ජ	254
පරිණාමජනෙන	273
පරිතත. තව ජිත.	84
පරිතිබ්බණගත. හි සිතිගුත.	194
පරිතිබ්බන	135
පරිපුණ්ණවාග	277
පරිපුණ්ණලාභ	281
පරිපුර.	189
පරිබ්බජ	254
පරිවාරිත. අව්ජරාසභිකණෙන	
සංසංසං	105

පිට්ඨකානි.		පිට්ඨකානි.	
පරිවුතා සකකතා ව සි	65	පාණතිපාතා	58
පරිලෙභිසං	255	පාණතිපාතා විරතා	48
පරිසුඛං	189	පාණිනො	121
පරෙ ව ඛො	259	පාණෙසු අභිසුසුතං	192
පරෙත	279	පාසුකතොච්චි අත්තතා	278
පරෙසං	254,259,271	පාදානි	84,175
පරෙසං හතකො පෙසො	247	පාපානි කම්මානි	277
පරෙථ	277	පායාසිසං අහොසි මාණවො	240
පලලකසෙවෙඨ	104	පාරගතො	185
පලලකසෙවෙඨ මණ්ණිසොණණ		පාරං සමුද්දාය	271
විතො	102	පාරාවටකපිති මණ්ණි විත්තතා	134
පචරුමානාසු	226	පාරිච්ඡිත්තකෙ	
පචරුරෙ	177	කොවිලොරෙ	138,139
පචදනති	196	පාසාදිකෙ	69
පචනති	275	පාසාදිකං	171
පච්ඡෙ	185	පාසංසා	211
පසනනවිත්තා	135	පිණ්ඩාය	81
පසනනවිත්තො	265	පිණ්ඩාය තෙ වරත්තාය	79
පසනතා	23,24	පියරුපදායකා	117
පසනතො ආසනං දරු	31	පියංවද	224
පසනතං	172	පිච්ඡි බාදසි ව	196
පසංග	109	පිභයනති	193
පසංසියා	211	පිඨනෙත වෙළුරියමයං	20,24,25
පසාදනියං	171	පිඨනෙත සොවණණමයං	4, 21
පසාදෙනතා	162	පිඨං	7,10,11,23
පසං	193	පිණිතා	69
පසං පුසුසුතං විපාකං	117	පිතව්දනාලි තතමෙත	161
පහාය මොහං	194	පිතඛපේ	138
පහාසි	99	පිතනනරාති	133
පභිණා තව දුග්ගති	93	පිතපාසාදසයතෙ	161
පසුතකතකල්‍යාණං	85	පිතව්නෙ පිතඛපේ	132,160
පසුතකතකල්‍යාණං තෙ		පිතා	88,245
දෙවෙ යනති	121	පිතාලකාරගුසිතෙ	133
පසුතඛනඛසුසුසෙ	212	පිතියා	247
පලවනති	223	පුගලඛමමදසා	186
පංවලිජලොඅසොකරුකඛ		පුගලා	156
වනතං	131	පුච්ඡාමි	14
පංවලිපුතතං අකඛතං	281	පුච්ඡිතා	17
පංචිතාදියපකඛසුච	58	පුච්ඡිතාපිකඛ	88

පිට්ඨකොති.		පිට්ඨකොති.	
පුච්ඡිනො	124	පෙය්‍යවාච.	276
පුච්ඡිසං	102	පෙසිතා	85
පුඤ්ඤකෙඛතානමාකර	173	පෙසිගො	279
පුඤ්ඤභිකානං විපුල		පොකඛරඤ්ඤ	153,272
එලෙසිතං	228	පොකඛරඤ්ඤ	253
පුඤ්ඤපෙකුසාන පාඤ්ඤිතං	124	පොරිසං	212
පුඤ්ඤඤාන	258	එලද්ධි	232
පුඤ්ඤං තයා අකතං		එලති	276
ජවලොකෙ	181	එලා	269
පුට්ඨා	17	එලිකරජතකෙම	
පුට්ඨා	190	ජාලව්ජනනං	125,128
පුණ්ණමාසෙ	253	එලිකා	253
පුණ්ණමාසෙ යථා වඤ්ඤ	251	එලිකා රුපියසං ව	245
පුණ්ණිරිකසමොතතා	153	එලුතතමං	118
පුට්ඨජනො	258	එලං	232
පුට්ඨලොමතිසෙවිතා	153	එඤ්ඤං	144
පුට්ඨං	208	පුසිසං	255
පුට්ඨ ව නෙමිව	222	පුසො	189
පුතපි	194	බලවිරිගසමඛති	185
පුප්ථාභිකිණ්ණං	30,46	බලිනො	223
පුප්ථාභිකිණ්ණමති	227	බලී	63
පුප්ථතමද්ධිකා	117,118	බලිං	203
පුප්ථං ඔදුමරං යථා	118	බහුඅනනපානං	273
පුබ්බදෙවතා	71	බහුකා	193
පුබ්බ	258	බහුකාගේ	193
පුබ්බ මාත්‍රසකෙ, භවෙ සහ		බහුකෙත්ථ	190
හරියං	120	බහුජනපුජිතා	68
පුරත්ති	72	බහුපදුම විවිතනපුණ්ණිරිකං	189
පුරත්තිමසමිං ජනපදෙ	214	බහුති	222
පුරං අයං භඤ්ජති යසසිදං		බාලාතරෙ	263
ධනං	200	බුද්ධිවණ්ණිතං	135
පුරිඤ්ඤ	137	බුද්ධිසාවිකා	65
පුරිඤ්ඤෙ භූතපතිව වාසවො	221	බුද්ධිසාදිවබහුනො	92
පුරිමව්ජරා ඉමා සතං		බුද්ධි ව ධර්මෙ ව	72
සහසොති	71	බුද්ධිසු	199
පුරිමායජාතියා මත්‍රසකෙ	23	බුද්ධිං	227
පුරෙ	175	බොධාය අභිනිකම්	254
පුජාය	99	බුච්ඡ	192
පුජෙථ නං	259	බුභවරියං	274

පිටිබ්බකානි.	පිටිබ්බකානි.
මුග්ගවාරිතං	31 ම 193
මුග්ගවිනතිතං	213 මගධවරපුරජයීමෙන 131
මුග්ගනා	179 මගධෙසු අබ්බෙසු ව සත්ථවාහා 270
මුග්ගා	223 මග්ගඤ්චිමං අකුට්ඨමඤ්ඤං 67
මුග්ගපමා	223 සිවං 67
ගුණකා	269 මග්ගාධිපං 155
ගුණවා	185 මග්ගාධිපතිං 156
ගුණිනිකඤ්චිකා ආසිං	120 මග්ගං 161
ගුණාරං	110 මග්ගවා දෙවකුඤ්ඤර 162
ගුණා වානොමදසසිකා	82 මවුරි 181
ගුණාවසානුවතතිනි	58 මවුරං 110
ගුණෙන	258 මජ්ඣිමානිකා 59
ගුණමාණව	262 මඤ්ඤාධිකා විමානසමි 141, 142
ගුණිනික මං අඤ්ඤංසු	මඤ්ඤාධිකා 88
කිංකරායං උපාසිකා	89 මට්ඨකුණාලි 261
ගුණෙන	161 මඤ්ඤාඤ්චනාපිතං 146
ගුණිනික	226 මඤ්චන්දකපටිතං 223
ගුණගොරවො	171 මඤ්චන්දකපටිතං 223
ගුරො සගාමිනි	180 මඤ්ජලසද්ධිං 130
ගුරොහානුසංසු	194 මඤ්ජලසද්ධිං 130
ගුණික	277 මඤ්චුණං 196
ගුණධර්මාගං	49 මඤ්ඤාණාණවිනො 104
ගුණං	50 මඤ්ඤාණාණවිතං 135
ගුණි	129 මධුමද්දවං 173
ගුණානුමා	225, 245 මධුමාද්දවං 173
ගුණාසති	129 මධුරං 185
ගුණසමි මං පදෙසං	134 මනසා පවතතිතං 198
භික්ඛවො	69 මනසාභිනිමමිතං 222
භික්ඛු	210, 250 මනසො පියං 13
භික්ඛු	40 මනාපා 117
භික්ඛුං	23 මනාපං 117
භිජ්ජු	76 මනුජේසු 185
භිජ්ජො නුත ඉතො සියං	162 මනුඤ්ඤා 272
භුජ්ජො	129 මනුසාභුතං 14, 16, 18
භුමානං	268 මනුසාභුතං කිම්බාසි පුඤ්ඤං 15
භුසංසොගමානං	34 මනුසාභුතො 273
භොරිසබ්බමුද්ධිකාති	254 මනුසාලොකෙ 23
භොගහෙතු	193 මනුසාසොගග්ගතං 233
භොගා	18 මනුසා 269

පිට්ඨකොති.		පිට්ඨකොති.	
මනුස්සොසු	18	මහාපුඤ්ඤ නෙ	210
මනුස්සොසු මනුස්සාගුතා	18,19	මහාභොගා	212
මනො	8,9	මහාමුනි	93
මනොජවං	8,9,10 11	මහාමුනිං	90
මනො තවඤ්ඤය	223	මහායසා	85
මනො භාවනියො	122	මහාවිපාකා	102
මනොරමා	254	මහාවිහාරවාසීනං සමයං	1
මනනා	211	මහිද්ධිකතරු	145
මනනං	213	මහිකිරං පබ්බතමාවසිත්වා	109
මතුරවානං පුප්ඵානං මාලං	88	මහියමානො	226
මනං පසාදසිං	165	මහෙමසෙ	163
මම	40,109	මහං	277
මම ච	60	මා අගමා	192
මමාපි නං චචනෙන	255	මා වරස්සු	192
මමාපි සිරසා චන්දනං	255	මාතාව පුත්තං අනුරක්ඛමානා	46
මමං	71,72,85	මා තිං උපොසථෙ භාගි	93
මයා	145	මානුස්සකං චස්සසනං අතීතං	276
මයානුගුත්තා	276	මාලධාරී	261
මයුරපුස්සරේ	134	මාලං	144
මයුරා	46	මාසෙ	250
මය්ගං	245	මගමන්දලොචනා	224
මලාබරේ	9,10,11	මගෙ ගවෙසමානො	210
මසකකසාරං වීය මාසවස්ස	281	මිතං	29
මසාරගලලමුත්තාති	245	මිය්සකෙසියො	225
මසාරගලා	134	මුනිමා	278
මහත්තං	31	මුත්තාවිතං	135
මහජනිකා	281	මුඤ්චනති	125
මහද්ධිකා	212	මුද්දකා	123
මහත්තා	223,280	මුදිතමනමහි	69
මහත්තාසි	99	මුද්දවාදිනී	77
මහත්තං	29,131,146	මුද්දං	172
මහත්තං නාගං අභිරුක්ඛ	204	මුද්දති පාණිති	254
මහප්පභාසං	189	මුනි	228
මහප්පභො	245	මුනිං	171
මහලකො	160	මුරජ්ඣාලමරතුරියසුච්චා	273
මහාජවා	223	මුසතිච නයනං	129
මහාජවං	203	මුසාවාද	58
මහාජුතිකා	102	මුත්තං විත්තං පසාදස්ස	175
මහානුභාවෙ	14	මුලජාතාය සද්ධාය	173

පිට්ඨකානි.		පිට්ඨකානි.	
මුලමයා ව	269	යථා පයොගා	277
මේ	19,20,76,112,175	යථා මහපපභො	216
මේ සති	193	යථා වේණාවණො මහාරජා	273
මොග්ගලානෙන	16	යදග්ගෙ	276
මොදතාවාමදයිකා	81	යද්ද	136
මොදති	110	යමස්ස දුතා	179
මොදයි	258,	යමිධපපේ සමෙව්ව මාණ	
මොද්ඪ	173	වෙන	192
මොද්ඪ නන්දනෙ වනෙ	49	යමෙතං	72
මොදෙනති	99	යසවන්ත	216
මොරහත්තං	118	යසසා	175
මොසජං පහාය	47	යසසා දද්දලමානා	71
මං	105,112	යසසා ව යසසිනී	60
මං අවෙව	172	යසසිනී	130
යක්ක	270	යසසිනෙ	59
යක්කස්ස	267	යසෙන	258
යක්කා	179	යසෙන පුඤ්ඤෙන චතුර්ථියා ච	258
යසෙකා	273	යසො	98,108,109
යජමානානං	124	යසං	175
යඤ්ච කන්දසි යඤ්චරොදසි	263	යස්ස	145
යඤ්ච මේ අනුචා හාසො සද්දං		යස්ස කම්මසිද්ධං ඵලං	17
සුත්තාන බොධියා	255	යස්ස තුචං පිහෙසි	279
යඤ්චව දජ්ජා තඤ්චව		යාවෙව සා දුතමද්දසි නාරි	164
සෙය්‍යො	201	යා තිං	168
යඤ්ඤං යජ්ජි	228	යාදිස කීදිසො	171
යතො	147	යා දෙවරාජස්ස සහා සුඛමමං	239
යත්ත	109,173,186,240,268	යාමසෙ	270
යත්ත ගන්තියා	176,212	යා මහෙසිත්තං නාරෙය්‍ය	82
යත්ත පුත්තනි දුග්ගතා	179	යාවපක්කස්ස අට්ඨමි	68
යත්ත සමාගමො අහොසි	268	යා වෙණිසු පිළුකිනා	140
යථා	71,76	යුත්තා	216
යථා ඉදං	189	යුත්තා ව නෙ පරමඅලඛිකා	
යථා ව නෙ අභිගතමිදං		හයා	60,63
පිමංතං	130	යුගික බන්ධුකනොජකං ව	
යථානුභාවං	19	සනති	129
යථාපි වජ්ජිමං	250	යෙ	13,156,176,193
යථා චිතං චිත්තලතං	230	යෙ නෙවි මනසො පියා	18
යථා චිතං චිත්තලතං පහා		යෙ ව සනති	180
සති	229,240,241	යෙධ	194

පිටිකිකානි.

ගෙඩි පර්භනනි කාමරගං	194
ගෙන කාමං	9,10,11
ගෙනි වර්තං	277
ගෙ සබ්බමුද්දං දදනනිදුනං	124
ගෙසං	121
ගො	185
ගො අනිකාරමිති නිමිසිකායං	42
ගොග්ගානුකමං	270
ගොතතා සුචණ්ණස්ස ව	
රුපියස්ස ව	216
ගොතිසො	250
ගො වදනං පවරෙ මනුජේසු	183
ගො වෙ	34
යං	192, 276
යං අද්දසං දෙවතායො	118
යං දදුති	201
යං නො	109
යං මග්ගං	155
යං මාලං අතිරෙපයි.	138
යං වදෙථ	277
යං සබ්බස්මිං අප්පමෙයො	
පතිට්ඨාපෙසි දකුණං	123
යං සුතං වා අථවා දිට්ඨං වා	
අවේරකං	271
රභ්ගමිති	112
රජ්ජමාලාති මං විදුං	170
රජ්ජමාලෙති මං අලපිනා	172
රසෙකුකු	107
රට්ඨවනො	212
රතනනතරස්මි.	273
රතනනතරං	272
රතනාසතනතිමිතා	244
රතනුවචයං	258
රතිසමපනො	254
රතනමබ් රපිතතිවාසසාති	189
රතනිමිති ව යථා දිවං කරෙති	189
රතනි මග්ගං පටිපනො	270
රතො	104
රථකුමබ් රුහො	221

පිටිකිකානි.

රථපඤ්ඤ	262
රථවරෙ	64
රථස්ස කොසො	224
රථස්ස පාදනතර මජ්ඣිමුසිතා	222
රථා	225
රථෙ සිතා තා	224
රමසි සුප්පවාදිනෙ	142
රමාමි	228, 245
රමමං	46
රසසා උපෙතං	228
රසුතතමං	118
රාගවිරගං	185
රාජකෙකුකු	210
රාජවරස්ස	66, 107
රාජිමති	108
රාමකෙසං	112
රුකෙකා මඤ්ඤස්ස කො යථා	140
රුචකත්තා	196
රුචකුපතිණ්ණං	128
රුචිතෙ	28
රුචිරං	48, 225
රුචිරං පහස්සරං	71, 223
රෙවනො	179
රෙවනං	179
රොසනො	181
ලච්ඡාමසෙ භාසති යං අයං	
ලතා	109
ලතනි	161
ලතා ව සජ්ජා පවර අවිමුඛි	
සුතා	107
ලතා ව සජ්ජා පවර ව දෙවතා	105
ලඛං විමානං අබ්බතං දස්ස	
නිසං	163
ලහති	232
ලහුං	279
ලුඤ්ඤ මාවාසමිදං පුරාණං	269
ලෙඛා	216
ලෙසකපෙතන	278
ලොකකොවිරතං	79

පිටිමකානි		පිටිමකානි.	
ලොභා භයා අථවා	269	වරාකියා	82
ලොභිතතාය	216	වරාලොභො	28
ලොභිතකඩා	179	වරිඤ්ඤා	226
ලොභිතමණ්ඩි ව	246	වසවනතිව	263
ලොභිතමයා	134	වසං වනෙතමි	245
ලොභිතා	88	වහ සමමාති ව බුච්ඡි	264
වග්ගනති	223	වහිසං.	264
වග්ග	29,272	වා	29
වග්ගරුපො	134	වාචාහිතියං.	198
වග්ගසාරා	46	වාජ්	223
වග්ග	211	වාණිජන ව	268
වග්ගසු	225	වාතබ්බිකා	140
වග්ගහි	133	වාතසං වෙගෙන ව	226
වග්ගො	172	වාති ගණ්ඨා දිසා සබ්බා	140
වග්ගක	269	වාතෙන සමපකම්පිතා	140
වග්ගං භයා	269	වාතෙරිතං.	142
වචනපථං.	211	වාරණො	29
වජ්ඣානප්‍රධොරිව	226	වාරිණොවරො	116
වචංසකා	140	වාළී	223
වච්චබ්බලියො	224	විකාලො	270
වණ්ණබාහු	262	විකානනාපාහාරිනො	213
වණ්ණොකං.	88	විගතරජං.	264
වණ්ණපථසං මජ්ඣිම	269	විවකම්පණො	278
වණ්ණකා	29,42,120,176	විවිකිච්ඡං වතානි ව	266
වණ්ණො	12,13,98	විජානකා	198
වණ්ණං.	176	විජානියං.	147
වණ්ණො	271	විජිතං.	264,271
වතං.	226,274	විජ්ජරිව	9,10,11
වජ්ඣානමදසිකා	117	විඤ්ඤානබලො	164
වදනං.	86	විතථං.	192
වධානං.	170	විනිශ්ඤානබ්බං.	264
වධිනා	110	විතතා	147
වතගුලො	263	විතතා ව හං අඤ්ජලිකං.	අකාසිං 165
වතා	171	විතතා	153
වතෙ වරො	210	විදුං.	102
වජ්ඣ	84	විද්ධියො	213
වජ්ඣිනා	268	විබුජනං.	118
වජ්ඣං.	102	විකායෙකා	67
වරනනු	64		

පිට්ඨකයානි.

විනේයා මචෙත්තරමලං සමුලං	125
විපථෙ	170
විපුලථලං	193
විපුලො	254
විපුලො මහගගනො	124
විපුලං	232
විප්පකඨා	270
විප්පමුත්තා	81,99
විප්පසන්නං	23
විහතතා භාගසො මිතා	40
විමලං	189
විමානපාසාදවරෙ	105
විමානමොරුයා	85
විමානවක්ෂු	1,2,
විමානානි	2
විමානෙ රමිසාමි දුතනං	180
විමානං	129
විශාකාසි	17
විරජං	23
විරජං භික්ෂුං විප්පසන්න මනාවිලං	23=24
විරතා	58
විරතා ච චොරියා	104
විරොචති	65,71,222
විරොචසි	71
විවජ්ජයාථ	277
විවතමානා කායෙන	140
විවිධදුමගසුගනිසෙවිතමිදං	129
විවිධවිචිත්තලං	128
චිවිධං	192
විවතෙ	243
විසාලකඨි	136
විසිට්ඨකලාසාණිතරසසු රූපතො	108
විසුඬං	228
විසෙසනං	68
විසෙසභාගිනී	105
විසෙසමජ්ඣගා	109
විසෙසිනී	68

පිට්ඨකයානි.

විසොධසි	265
විසොධෙකා දිට්ඨිගතං	256
විහගිමා	65
විහාරඤ්ච විප්පසන්නෙන චෙතසා සන්ත්තො අදාසං	245
විහාරං සන්ත්තා කාරෙසිං	245
විණං මුරජසමමානාලුඬං	129
විණං යථා පොකකිරිපත්ත බාහුගි	225
විටියා	263
විරු	213
වෙතතාවරං	271
වෙදකතා	126
වෙදියා	245
වෙභුනිකං	278
වෙරජ්ජකෙ මානුසෙ පෙකබ්බොතා ගච්ඡං	271
වෙසසවණසා ඩිතා	108
වෙචරියජලාවතතා	224
වෙචරියජමිතං	47,48
වෙචරියරාජිච	223
වෙචරියරාජිති	223
වෙචරියමයං	21
වෙචරියසා නිමිතං	216
වෙචරියසුචණ්ණසා	244,245,253
වෙහාසයං	146
වො	271,277
වොකිණ්ණං කුසුමෙති	189
ව්‍යමනං	128
ස ඉන්ද්‍රිකා	72
ස කුණ්ඩලී	237
සකකාරෙ	30
සකකච්චං	240
සකෙන කමමුතා	71
සකෙන කමමුතා අජ්ඣාපගතා	71
සකෙන සාමිනාව අහොසිං තුට්ඨා	48
සකෙන සිලෙන	59
සකන්තමුනී	185

පිට්ඨකිකානි.		පිට්ඨකිකානි.	
සග්ගගතො	232	සද	68
සග්ගච්ඡි	110	සද මාලාහි භාරනි	137
සග්ගසො	228	සද විසුද්ධිං	223
සග්ගපහානං	181	සදසකං	109
සබ්බුපට්ඨග්ගං	271	සදෙව	223
සබ්බතං	223	සදෙවරං	108
සබ්බමං	71	සද්ධා	89,110
සබ්බමම	250	සද්ධාසිලෙන සමපන්නා	89
සබ්බතිත්තනනහංවා	47	සන්නා	213
සබ්බසස දුකානි දදුප	155,156	සන්නානං	31
සභෙස	278	සනතුසිතො	278
සභෙස දෙහිති මං අවොච	122	සත්තකම්. උපා විස	210
සබ්බං	186	සත්තං	76
සභෙව ගච්ඡති	255	සන්දනං	221
සභෙව ගච්ඡන්තොසි	255	සන්දිට්ඨා	122
සච්චනාමං	194	සප්පතිසො	278
සභෙව සිත්තං	47	සබ්බකාම සම්භූති	99
සච්චං බො වදෙසි මාණව	263	සබ්බකාලිකං	142
සඤ්ජානමානො න මුසා		සබ්බකුලස්ස ඉස්සරා හත්තු	180
ගණෙය්‍ය	278	සබ්බගත්තති	42
සඤ්ඤාතත්තා	213	සබ්බතො පහං	153,244
සඤ්ඤමෙන	118	සබ්බමෙවාහිරොපසිං	137
සඤ්ඤං	260	සබ්බලොකතිතං	171
සට්ඨිතුරිය සහස්සානි පච්චි		සබ්බසොකපනුදනං	172
බොධං කරොනති මෙ	77	සබ්බභිග්ගලාභි	82
සණ්ඨං	172	සබ්බං	172,
සත්තං	71,90,193	සබ්බං කායං ඵරති	247
සත්තපුඤ්ඤලක්ඛණං	227	සබ්බා ඔහාසතො දිසා	42,98
සත්තමුසසිත්තාසෙ	272	සබ්බාභරණසඤ්ජනනා	253
සත්තරාජ්චිත්තනා	222	සබ්බෙ	223
සතෙරතාව	129	සබ්බෙ ව දෙව්	258
සතෙරතා විජ්ජුරිව	222	සබ්බෙව තෙ	281
සතං	30	සබ්බෙව සත්තා	281
සතං පසත්තං	156	සබ්බෙ වෙඵරියමයා	244
සතිං සමුප්පාදකරො	196	සබ්බෙහි විඤ්ඤාති සුත්තබ්බ	
සත්තතනනි	111	රූපං	225
සත්ත නනනි සුමධුරං	110	සබ්බි පච්චෙදිතො	76
සත්තං	192	සභා සුධම්මං	240
සත්ථි	264	සමච්ඡිගත්තනන	236

පිටිබිකානි.	පිටිබිකානි.
සමවර්තය 118	සර්වත්තමධාරිත. 31
සමණ සමාගම. සිව. 69	සරෙ 225
සමණස්ස දදුමහ. 99	සරො සුගති 134
සමණො 165	සවණියා 139,211
සමථ සමාධිමා සුසි. 68	සසි 11,253
සමන්තකො 104,196	සසිංව දෙව. 258
සමනෙයා 240	සසානි සමා 213
සමන්තකො සොළසයොජ් 108	සසාසුර. 108
තානි 153	සසුයා ආවිකිනි. 99
සමන්තමොත්ථො 216	සහලොතිතබ්බා 134
සමන්තමොත්ත. 71	සහව්‍යකාමාන. 77
සමන්තා වතුරෙ දිසා 246	සහව්‍යත. 162,181
සමප්පිතා 102,179	සහව්‍ය. 77
සමස්සමො 258	සහසාසමෙව්ව 269
සමා වහන්ති 223	සහසාසුත්තහයවාහන. 221
සමං විහත්තාති පහස්සරාති ව 225	සහසාසුත්ත. 221
සමාදපෙථ 255	සහසාසුත්තං හයවාහන. 217
සමාගමො 268	සුභං 217
සමිතස්ස 224	සහස්සරංසිකො 222
සමුය්‍යුතො 217	සහස්සරංසියො 222
සමුස්සයං 132	සහස්සරංසි 216
සමෙකමානා 193	සහස්සවාහනො 216
සමෙව්ව 258	සහිතා 223
සමෙත්ති එකතො 226	සලලලුච්ඡුප්පකසඤ්ඤානා 129
සමොව විජ්ජති 228	සා 16,131
සමපජානා පතිස්සනා 86	සාකං 79
සමපතනති 46	සාකෙතායං 92
සමපමොදුමනාමයා 135	සාහනඤ්ඤානෙ 73
සමපවායනති 276	සා තිට්ඨසි 64
සංවුදොධානාසි ව්‍යාකතා 93	සා දකිනිණො සබ්බහතා
සමුද්ධං 171	පතිට්ඨිතා මහපථො
සමභවනාමඤ්ඤො 279	ලොකවිදුත වණ්ණිකා 124
සමවග්ගතෙසු 199	සාධික ථිසානියොජනානි ආහා 189
සමමා විමුත්තානං 31	සාධුමිදං 272
සමුලහරුපොව 276	සාධුරූපා 232
සයං කතං 273	සාමිති 92
ගරණං 112	සාසෙව 68
ගරණං ගව්‍ය නාමනං 172	සාරදිකො 225
ගර්ථං 161,217	සාලකුසුමිතප්පිතා අසොකා 129

පිට්ඨකානි.	පිට්ඨකානි.
සාවනීයං මග්ගං සබ්බදනෙන සබ්බස්ස කාරෙසි මහාවිහාරං 153	සුගතස්ස සාවතා 156 සුගතිමති ආගතා 105 සුචිත්‍රභවාරිණී 104
සාසනං 68	සුචිමති තා 77,224
සාහං 59	සුචි. 172,225
සාහං ධම්මං නායොසිං 144	සුචිසු 186
සාහං රමාමි 173	සුජ්ඣා 223
සිකධිපදං 59	සුජ්ඣා 221
සිකධිය 265	සුඤ්ඤා 49
සිනුසොච්ඡරුමි. 270	සුඤ්ඤා ධම්මං 149
සිපාටිතා 276	සුඤ්ඤාඨ 267,268
සිරසමි. 223	සුඤ්ඤාඨ යකඩස්ස ව වාණිජ 266
සිරිමනො ධම්මරුජනො 69	සුඤ්ඤාම 271
සිරියා 100	සුතනු 224
සිරිමනො 66	සුතං නු තං භාසති යං අයං 109
සිරිසුපවතා 275	සුතා ලතං මුච්චි 108
සිලාපවාලස්ස 273	සුතාලතා මුච්චි. 108
සිලවා 76	සුත්වා ගිරං වක්‍රමනො 255
සිස්සං 112	සුදස්සනා 224
සිංසරෙ 223	සුදිනනං 124
සිනොදනං උප්පලිතිං සිවං 108	සුදුලලභො ලදො මනුස්ස 155
සිලවනෙන 166	සුදෙසිතං 145
සිලස්ස 29	සුදෙසිතං ධම්මරුජෙන 144
සිලෙන සමපනනා වානුඤ්ඤා 89	සුදොමානසං 172
සිලෙසු 58	සුධම්මා නාම යෙ දෙවා තෙසං 207
සිලෙස්සාහං 68	සුනානිකොසො 222
සිසං 216	සුනිකතිපිත්ථා 283
සුකප්පිතං 146	සුනිමිතිස්ස 154
සුකුණ්ඩලී 237	සුනිමිතො භුතපතිව 258
සුඛඤ්ඤා කම්මං 102	සුපාපධම්මෙ 179
සුචිතා 135,281	සුප්පවාදිනෙ 168
සුචිතා වමති අතාමයා 60	සුබ්බතෙන 121
සුමුද්‍රයං උපාවසි. 105	සුභවේන 213
සුඛෙධිතා 95	සුභද්දසි. 120
සුඛො හවෙ සප්පුරි න 186	සුභස්ස 222
සුභතො 186	

පිට්ඨකොති.

පිට්ඨකොති.

සුභාසිතං.	268
සුභාසිතඤ්ඤ.	228
සුභෙ	85
සුභං.	129,189,225
සුමජ්ඣිමං.	224
සුමට්ඨො පාසාදසොපාන	
එලූපපනො	272
සුමධුරං.	112
සුමන	158,190
සුමනමකුළාති	158
සුමනස්ස	158
සුමනා.	270
සුමාපිනෙ	66
සුමුඛං.	224
සුමුඛො සුසංඛතො.	272
සුමෙධනාමස්ස ජිනස්ස	
සාවකො	258
සුමෙධසෙ	88
සුසිට්ඨං.	125
සුරතතවත්ථිතිවාසනෙ	144
සුරමමං.	128
සුරියො.	189
සුරියො යථා විගතවලාහනෙ	
නගෙ	234
සුවණ්ණං.	7,8,10,11
සුවණ්ණකච්ඡං.	83
සුවණ්ණච්ඡදනං.	33
සුවණ්ණච්ඡදනං නාවං.	31,34,36
සුවණ්ණච්ඡදනා තර	
නාරියො	190
සුවණ්ණජනනා.	196
සුවණ්ණජලවිතනං.	146
සුවණ්ණජාලාවතනො.	222
සුවණ්ණජාලාවිතනො.	222
සුවණ්ණපට්ටෙති	216
සුවණ්ණරජ්ඣති	223
සුවණ්ණසිඬ්ඨිනදබ්බසාදිසං.	227
සුවණ්ණස්ස ව රුපියස්ස ව	216
සුවත්ථං.	9,10

සුවිභනෙතාව සොහති	134
සුවිභතනං.	186
සුවෙණ්ණි	225
සුසු	225
සුසුකකඛනං.	202
සුසුකකඛනං අභිරුක්ඛ නාගං.	202
සුහුතං.	225
සුචිදිනනා සුචිමෙව සෙය්‍යො.	202
සුරා.	213
සෙය්‍යාසෙ	77
සෙරියස්සකතො පරිවෙණං.	
මංපයි.සු	277
සෙති පාණ්ණිති	23,24,245
සො.	112,225,247,250
සොකපරිද්දවො.	275
සොණ්ණපොකබරමාලවා.	28
සොණ්ණවාලකසන්ධිනෙ	142
සො තථාගතො මුද්දති වාමාති	172
සොතාපනනා.	68
සොතාපනනා විසෙසයි	93
සොත්ථිවනො.	281
සොත්ථි.	277
සොපි	153
සොහථ	108
සොහෙනති	216
සො මෙ අත්ථපුරෙකබ්බරො.	122
සොවණ්ණජාලං.	135
සොවණ්ණමයා.	134,221
සොවණ්ණමයෙ පබ්බතස්මි.	243
සොවණ්ණමයං.	7,8,10,11
සොවත්ථිනො.	76
සො සත්තවස්සාති පරිබ්බ	
ජස්සගං.	268
ස්වාගතඤ්ඤි තෙ.	73,210
ස්වාගතං වත මෙ	118
ස්වාගං.	193,194
ස්වාගං තත්ථ ගම්ඤ්ජාමි යත්ථ	
ගතඤ්ජා ත සොවරෙ	118
සං සරං.	281

	පිටිවැසියානි.		පිටිවැසියානි.
සං සුද්ධිකායා	104	හරිතපත්තං	158
සංයුතා	130	හසිතා	224
සංවිභාගරතා අවජාදනසූත්‍ර		හාසෝ	254
-පෙ වෙතසා	89	හි	105,124*45,269,153,155,
සංවිභාගිනී සකස්සභාගස්ස	118	නිතනාමා	193
සංවිභාගං අකාසිං	240	හිතෙ	92
සංවුතා	58	හෙමකප්පනවාසසා	83
සංවෙගො	171	හෙමජාලකපච්ඡනො	134
සංසවකො නාම	182	හෙමජාලොත ඡන්නං	135,258
හත්තප්පනානං	118	හෙමචිතා	82
හත්තේ පාදෙ ච විග්ගස්ස	168	හෙහිනී	217
හදයෙරිතං	225	හොති	112
හද්‍ය නව්වාම ගායාම හද්‍ය නං		හං	170
රමයාමසෙ	77	හංසස්ස රඤ්ඤා	134
හයවාහනං	221	හංසා	46
හරිවද්‍යනුස්සදෙ	261		

සංවණ්ණිකපද්‍යනං අනුක්‍රමණිකා
ස ම තතා.

සංස්කෘත නාමානං අනුක්‍රමණිකා

Index of Proper Names.

	පිටිවැසියානි.		පිටිවැසියානි.
අගාරිය	229,230*	අනාඨපිණ්ඩික	4,*43,45,86
අඛන	267,270*	අනුරාද්ධ	151,153,156
අඛනමගධ	267,270*	අනෙකවණ්ණ :-	256*257,259,
අඛනා	270*	අනොතතන	106,108
අඛනුතතරනිකාය	3	අනොමදස්සි	3
අචිරචනී	199	අනොමා	253
අච්චිමුඛි	105 106,107	අනුචත	138,141
අච්චිමනී	105,106,107	අනුකවිඤ්ඤා	148,149,243,244
අජාතසත්තු	136,160	අනුකවෙණ්ණ	212,213*
අඤ්ඤානගිරි	3	අඛනුතධමම	4
අච්චික	60*61*213	අභිධමමපිටක	3
අච්චිකථා	1	අඛනිමිමත	159,160,245,248
අත්තසංවණ්ණනා	1,20,284	අරියසඛක	1
අදීනනපුබ්බක	259,260	අලමුසා	75,170

පිටිවිකිකානි

අලොමා :-	147,148
අයුක්	208*209*110*
ආවර්ගවිමල	284
ආවාමදිකා	79,83
ආතත	76
ආනතු	23,37*125,12,148*
ආලම	75,77,170
ඉවත්තනමල	187
ඉතිවුත්තක	4
ඉතු	73*227
ඉතුපුර	128,129
ඉසිතිලි	66
ඉසිපතන	69,145,147,177*
ර්සා	82
උකකට්ඨා	183,184,187*
උචුද්ධිකාමිමාන	99,102
උචුමිමාන	163*164
උපේනි	10
උතතර :-	239*240*
උතතරකුරුක	14
උතතරමධුරා	94
උතතරා :-	50,51*53,54*55*56*
	57,60
උදයගිරි	141
උද්ධ	4
උපතිසා	131
උපවත්තන	132
උපසායද්ධිකා :-	233,234*
උපොසථ	90
උපොසථා :-	91*92*93*
උරවත්තදමාලා	217*
උලාරමිමාන	96,99
එභ්ථසා	75,170
එරවණ	146
එසිකා	157*158*
මකකාන	213
කකකටක	194,197*
කකුත්තද්ධිකා	148,150
කනිකා :-	251*252,253,254*256

පිටිවිකිකානි.

කපිලවක්‍රම	262,253*
කපුරුකක	9,26,37
කරණිය :-	199,200
කලතුකනිවාප	25,51,60,79,96,206
කසාප	81,113,118,119,125,157, 166,204*209, 17,226, 227,266,282
කාසි	72*204,136
කිකි	204
කිමිල	86*87*89
කිමිලා	89*
කුකුර	25,27*31
කුකුලි	236,238*
කුමාරකසාප	289*266,267
කුසාවනි	14
කුසිකාර	132*
කෙවට්ටමාර	78,*79
කෙසකාරි :-	69,*72
කොණාගමන	227
කොසල	36
කොසලා	274
කොසිය	80,111,112
මුද්ධකනිකාය	1,4*
මුද්ධකට්ඨකථා	284
ගහනර	75,170
ගහනර	174
ගඩයා	87*
ගනිමාදන	129,140
ගයා	166,*167,168,170*
ගවමනි	286
ගාථා	4
ගිකුකුට	66,100,123
ගිරිබල	66
ගුනතිල	110*111*112*113*
	114,119*
ගෙය	4
ගොතම	8,13*57,59,74,83,85, 92*135*175,176*184,259
ගොතමි	125

පිටිවිකානි.

ගොපාල (ක)	175,217,218,
	228,248*250,251,266
සවිකාරමහාබ්‍රහ්ම	253
වණ්ඩාලී	83*84*85*86*
වතුරිනි	156,159
වන්දහානා	271
වමසා	174*
වරි	75
වාතුමමහාරාජිකා(දෙවා)14,	
	239,266*
විත්තලතාවක	4
විත්තලතාවක 74,75*136*224'	
	229,230,241*
විත්තලතාවිමාන	240,241
විත්තා	75
විත්තාමණි	26
වූලරථ	208,217
වූලාමණිවෙතිං	163
ජතන-183*184*187,*190,192,	
	193,194*
ජතන	252,253
ජලබුද්ධ	4,5,14,83,111*
ජලබුද්ධක	14
ජාතක	4
ජීවක	61,62
ජෙනවත 4,43,45,73,86,90,94,103	
	105,119,125,138,141,145,150,
	166,183,187,194,199,200,202
	217,236,238,240,241*242,
	251,256,259,282
තක්කසිලා	87*
තාවතිංස 3,5*14,22,27*32,35,37	
	41,43,45,47,49,56,77*78,80,84
	87*88,91,92*95,97,98,103,110
113,114,119,122,127,132*136,139	
141,143,143,145,148,149,151,157	
	159,160,165,174,177,178*179*
	187,195*197,198,200,201,202,
	240*204*205,207,209,215,217,

පිටිවිකානි.

තාවතිංස 218*229,231,233*235,	
	236,237,239,242,243,246,
	248*251,253,255,*256,257*
	258,261,282*
නිබ්බරු	110
නිලදක්‍ෂිණා:-	43,44
නිසා	279
ථූණ	86*
ථූණෙයක	86*,37,38
දඳුලු	119,125*
දුසි:	73*,77
දීප:-	40*
දීඝනිකාං	8,
ධම්ම	1,
ධම්මපදවණ්ණනා	132
ධම්මපාල	284
ධම්මසෙකාපති 52*53*126,131,	
චාරපාලක:-	197*198
තන්ත 5,7,27*49*50,75,77,85,	
	89*92*139,143,164,168,170,216
	217,241*,242,244,245,247
තන්තු	75,170
තන්දි(ක) 176*177*178*179,	
	180*183
තමිහ්‍යා	272,273
තාග 145,147,202,204*205,206,	
	208
තාථ	1,
තාරද	110,132,135,168
තාමා:	81,84,86
තාලකගාම 119,125,126*180,181	
තාලතු	90
නිගණ්ඨ	28
නිදන	4,
නිදු:	93,94
නිමොනරනි 63,64*80*81,120*	
	121*151,154*
පණ්ඩව	66
පණ්ඩුකම්බලසිලා	87

පිටස්ථාන.

පිටස්ථාන.

පණ්ණාසක	157*158*
පති බ්‍රහ්ම :	45,47*
පහසුර :	143,145
පරතිමිතිවස්තුව	64
පරමන්ද්‍රිපති	284*
පලලක :	20,102,105
පවර	105,106,107
පසෙකදිකොසල	4
ප්‍ර	280,281
ප්‍ර	වප්‍රත්ත)4,9,87,
	138,139*141
පාං	සද්ද)4,103,240*266*
	267,281
පාංසිප්‍රත්ත	239
පාංග	4*73
පිඨවිමාන	5*20,21,22,24,25
පිත	160,163
ප්‍රණවිකා	75,170,271
ප්‍රණණ	51*52,53*55
ප්‍රණණසෙට්ඨි	53,55
ප්‍රතිභද්‍ර	137*
පොකබර	75,170
පොකබරසාති	183,184,187*194
පොතලි (පොත)	208
පොරණධිකපා	1,284
ප්‍රදායක :	230,233
ප්‍රිය	279
බදරතිත්ථවිහාර	284
බන්ධුලමලල	132
බරණසි	69*7,78*110,111,145*
	147*148,176*177*178,180
බිබ්බසාර	25,66,231
බ්‍රහ්මදත්ත	110
බ්‍රහ්මා	72
බ්‍රහ්මාසහවපති	72
බ්‍රහ්මාසහවකුමාර	72
හසාර	75,170
හසාව	279
හසු	86,119*120*121,122*123,154

හද්දිනි :	86*87,89*90
හාරවැජ්	279
හික්කාදායක :	234,235
හික්කාදාසිකා :	94,95,96*
හිම	75,170
මහබ	125,130,131*270
මහබකෙබත්ත	195*
මහබා	125
මසවත්ත	161,162*
මජ්ඣිමදෙස	214
මජ්ඣිමනිකාය	3
මසෙඤ්චික :	141,142*143
මසෙඤ්චිකවග්ග	4,141
මට්ඨකුණ්ඩලී	259*260*261*263,
	265*266
මණ්ඩුණ :	242*243
මණ්ඩුකදෙවප්‍රත්ත	174,176
මධුර	94
මනු	15*
මලරජප්‍රත්ති	132
මලරාජ	182
මලිකාවක්‍රී	132
මලිකා :	132*135
මසක්කසාර	28 *
මහාකව්චාන	208,209,214
මහාකසුප	80*83,208,231,239
මහාභොවිඤ්ඤ	66
මහානාම	48*
මහාමොග්ගලාන	2*3,5,27,31,
	32,41,43,44,45, 56,73,74,78,83,85
	86,91,95*96,97*99,103,106,110,
	113,119*125*139,141,142,143*
	148,149,150,151,157*159,164,
	165,168,173,177,195,201 202
	203,204,217,218*229,231*
	233,235,236,237,240,242*
	243,246,248,250*251*256,282*
මහාරජවග්ග	4,174
මහාරජවිමාන	217,220

පිට්ඨකොති.		පිට්ඨකොති.			
මහාලතාපසාධන	150*	ලතා	105*106*107*108*109*110		
මහාවිහාරවාසී	1	විච්ඡිස	63*127*132,138*		
මහාසමමන	15		146,205*		
මහිනිර	107,109*	වජ්ජාසන	8		
මාගධිකාසා	139	වජ්ජවුඩ	220,226		
මාතලී	113,162*	වන්දනවිමොන	166*		
මයාකෙසී	75,170	වසවනති	76*252,253		
මුද්‍රකා	75	වාසව	218 221,280,284		
මුද්‍රවාදිනී	75,77*170	විතන	1076		
මුසිල	110,111*112*113*	විතසපිටක	268,269		
මොග්ගල්ලාන	6,16*17*21,22,24,	විපස්සී	217		
	29,32,35,41,44,45,47,49,50,57,	විමල	100,101,102,103,104,105,106,107,108,109,110,111,112,113,114,115,116,117,118,119,120,121,122,123,124,125,126,127,128,129,130,131,132,133,134,135,136,137,138,139,140,141,142,143,144,145,146,147,148,149,150,151,152,153,154,155,156,157,158,159,160,161,162,163,164,165,166,167,168,169,170,171,172,173,174,175,176,177,178,179,180,181,182,183,184,185,186,187,188,189,190,191,192,193,194,195,196,197,198,199,200,201,202,203,204,205,206,207,208,209,210,211,212,213,214,215,216,217,218,219,220,221,222,223,224,225,226,227,228,229,230,231,232,233,234,235,236,237,238,239,240,241,242,243,244,245,246,247,248,249,250,251,252,253,254,255,256,257,258,259,260,261,262,263,264,265,266,267,268,269,270,271,272,273,274,275,276,277,278,279,280,281,282,283,284,285,286,287,288,289,290,291,292,293,294,295,296,297,298,299,300,301,302,303,304,305,306,307,308,309,310,311,312,313,314,315,316,317,318,319,320,321,322,323,324,325,326,327,328,329,330,331,332,333,334,335,336,337,338,339,340,341,342,343,344,345,346,347,348,349,350,351,352,353,354,355,356,357,358,359,360,361,362,363,364,365,366,367,368,369,370,371,372,373,374,375,376,377,378,379,380,381,382,383,384,385,386,387,388,389,390,391,392,393,394,395,396,397,398,399,400,401,402,403,404,405,406,407,408,409,410,411,412,413,414,415,416,417,418,419,420,421,422,423,424,425,426,427,428,429,430,431,432,433,434,435,436,437,438,439,440,441,442,443,444,445,446,447,448,449,450,451,452,453,454,455,456,457,458,459,460,461,462,463,464,465,466,467,468,469,470,471,472,473,474,475,476,477,478,479,480,481,482,483,484,485,486,487,488,489,490,491,492,493,494,495,496,497,498,499,500,501,502,503,504,505,506,507,508,509,510,511,512,513,514,515,516,517,518,519,520,521,522,523,524,525,526,527,528,529,530,531,532,533,534,535,536,537,538,539,540,541,542,543,544,545,546,547,548,549,550,551,552,553,554,555,556,557,558,559,560,561,562,563,564,565,566,567,568,569,570,571,572,573,574,575,576,577,578,579,580,581,582,583,584,585,586,587,588,589,590,591,592,593,594,595,596,597,598,599,600,601,602,603,604,605,606,607,608,609,610,611,612,613,614,615,616,617,618,619,620,621,622,623,624,625,626,627,628,629,630,631,632,633,634,635,636,637,638,639,640,641,642,643,644,645,646,647,648,649,650,651,652,653,654,655,656,657,658,659,660,661,662,663,664,665,666,667,668,669,670,671,672,673,674,675,676,677,678,679,680,681,682,683,684,685,686,687,688,689,690,691,692,693,694,695,696,697,698,699,700,701,702,703,704,705,706,707,708,709,710,711,712,713,714,715,716,717,718,719,720,721,722,723,724,725,726,727,728,729,730,731,732,733,734,735,736,737,738,739,740,741,742,743,744,745,746,747,748,749,750,751,752,753,754,755,756,757,758,759,760,761,762,763,764,765,766,767,768,769,770,771,772,773,774,775,776,777,778,779,780,781,782,783,784,785,786,787,788,789,790,791,792,793,794,795,796,797,798,799,800,801,802,803,804,805,806,807,808,809,810,811,812,813,814,815,816,817,818,819,820,821,822,823,824,825,826,827,828,829,830,831,832,833,834,835,836,837,838,839,840,841,842,843,844,845,846,847,848,849,850,851,852,853,854,855,856,857,858,859,860,861,862,863,864,865,866,867,868,869,870,871,872,873,874,875,876,877,878,879,880,881,882,883,884,885,886,887,888,889,890,891,892,893,894,895,896,897,898,899,900,901,902,903,904,905,906,907,908,909,910,911,912,913,914,915,916,917,918,919,920,921,922,923,924,925,926,927,928,929,930,931,932,933,934,935,936,937,938,939,940,941,942,943,944,945,946,947,948,949,950,951,952,953,954,955,956,957,958,959,960,961,962,963,964,965,966,967,968,969,970,971,972,973,974,975,976,977,978,979,980,981,982,983,984,985,986,987,988,989,990,991,992,993,994,995,996,997,998,999,1000		
	283	විසාලකති:	136,138		
යම	178,179*	විහාර විමොන	150,156		
යවපාලක	235,236*	විජ්ජර	21*		
යස (සෙර)	266,282	විණාණොක්කා	75,77,170		
යසුත්තරු	145 147	වෙජ්‍යනන රථ	113		
යාමා	197	වෙදල	4		
යුගනිර	141	වෙදුල	68		
රජුමාලා	166,*167,*168,169,	වෙහාර	66		
	170,*172,173	වෙසාකරණ	4		
රජගත	10,21*25*26,43*51*60,	වෙසාකරණ	105,106*108*178*		
	65,66,79*83*93,96*97,		179*287*268*272,273		
	100,101,110,136,*137,143,*	වෙළඳක	25,51,60,79,196,195,		
	160,195,197*200,202*		197,200,202*204,205,206,		
	204*206*229*231,233*		208,229,231,233,234*235,		
	234*235*245*248*		245,248		
රාජගතසෙවක	51,53	සකක	2*4,70*72,73,74*75*76*		
රාජමනී	106,108		80*81*83,102,107,112*113*		
රාහු	92*		114,120*122,123,125,136*		
රූපසාරී	126		137*138,145,147,160,161*		
රෙවන	119*121,122*		162,163,240,253,257,267,268		
රෙවකා	178*179*181	සකා:	69*70,185*213,252,254*		
රෙවනී:	176*178*179*183*	සකාමුනි	184,185,186		
රෙහක	86*	සර්ප:	105,106,107		
රමුමා:	78*79	සර්ප:	93,94*		

පිරිසිදුකරණය.

සන්නාතකලයා	9,75,130,131*
සමය	1
සමගම (උපසක) (නේර)	279*
	281,282
සහයවර (වරෙ)	209
සාකිස	252
සානෙත (තා)	91,92*
සාධුවාදි	75,170
සාරිපුතත	26,51,200,231,245,246
සාවනී	4,20,31*34*40,43*45,
	47,48,73,86,87,90,94,103*
	105* 119, 125, 138* 141,
	145* 150, 152, 153* 157,
	159* 165* 166, 167, 183,
	199*202,217,236,238,240*
	241*242,251,256,259*282
සිතෙරු	100,193
සිනු	267,270*
සිනුසොවර	267,270*
සිරිමා	54*55*56,60*61*62*63*
	65,66,69
සිරිසුපවන	266,275*
සිංසපාවන	239
සුචිමිතා	75,77,170
සුජාත	208,203*210,216*
සුභිසා	48,50
සුතා	105,106*107*108*
සුතත	4
සුතතනන පිටත	3*
සුදසා	129,228
සුදිනනා	93,94
සුදොදන	252

පිරිසිදුකරණය.

සුධමමා (දෙව=සහා)	206,207*208
	239,240
සුතනු (අවරු)	75,170
සුතනු:	93,94*136*137
සුතිකිතත:	4, 282,283
සුතිසු	93,94
සුතිමිත	151,154*256,258*
සුඵසා	75,170
සුඵසා	75,170
සුතලු	132
සුතලු	119*120*121*122*154
සුතලු (අවරු)	75,170
සුමනා	158*
සුමෙධ	257*258*
සුවණ්ණ විමාන	243,245
සුඵවිමාන	200,202*
සෙනවතා	183,184*187,239,266
සෙරියසක (දෙවපුතත)	267*268,
	272,273
සෙරියසක (පරිවෙණ)	281*
සෙරියසක මත	277,280
සෙරියසක විමාන	266*267
සෙසවනී	125*126,127,130,132
සොකතිණ්ණ	75,170
සොණදිනනා	75,90*91,170
සොවණ්ණපිටවක්‍රීය	4
සොවර	267,270*277
සංසුතතතිකාය	3
සංසය	75,170
සංසවත	181*182*
තිමවනතු	82,106,108
තෙමවත	82*

පරමසුදිපතිනාම විමානවක්‍රීය අවධිකරණය.

සංඥානාමානං අනුක්‍රමණිකා

සමනතා.